

20209

(4)

20209

c17

1833

20209 (4)

S. 4.5.

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

STATYSTYKA POLSKI, SERJA C, ZESZYT 17

UMOWY ZBIOROWE W PRZEMYŚLE PRZETWÓRCZYM W POLSCE W ROKU 1933

Opracowania dokonano przy częściowej pomocy bezrobotnych pracowników umysłowych, zatrudnionych przez Instytut Spraw Społecznych z zasiłku Funduszu Pracy

BIBLIOTEKA
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

W ZYTKU
URZĘDOW

WARSZAWA 1935

WYDAWANE PRZEZ GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

WYKAZ PRAC Z DZIEDZINY STOSUNKÓW SPOŁECZNYCH, OGŁOSZONYCH W WYDAWNICTWACH
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

S K R Ó T Y:

Pr.—Statystyka Pracy, Kw.—Kwartalnik Statystyczny, M.—Miesięcznik Statystyczny.

RYNEK PRACY

<i>Arnekker Edward</i>	Produkcja przemysłowa a zatrudnienie i zarobki w 1929 r.; w 1930 r.	Pr. 1931 z. 3; 1932 z. 2
<i>Balukiewicz Brunon</i>	Analiza stanu rynku pracy u nas na tle obecnej konjunktury gospod.	Pr. 1929 z. 3
—	Stan rynku pracy	Pr. 1927 z. 1,2,3-4; 1928 z.
—	Stan rynku pracy i konjunktury w przemyśle	Pr. 1928 z. 1, 2
<i>Bartnicki Tadeusz</i>	Źródła statystyki bezrobocia	Pr. 1928 z. 1
<i>Czajkowski Tadeusz</i>	Kobiety i młodociani w wielkim i średnim przemyśle	Pr. 1933 z. 2
—	Zatrudnienie pracowników umysłowych w przemyśle	Pr. 1933 z. 4
—	Obrót robotników w przemyśle przetwórczym w r. 1933	Pr. 1934 z. 1
<i>Derengowski Jan</i>	Obrót pracowników umysłowych w przemyśle przetwórczym w latach 1927—1931	Pr. 1932 z. 3
—	Ruch migracyjny pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi	Pr. 1927 z. 1
<i>Fogelson S.</i>	Robotnicy polscy we Francji w 1927 r.	Pr. 1930 z. 4
<i>Lipiński Edward</i>	Statystyka rynku pracy	M. 1920 t. II, z. 1—2
<i>Malinowski Władysław</i>	Próba szacunku kosztów urlopów robotników i pracowników umysłowych w Polsce w r. 1930	Pr. 1933 z. 4
<i>Pruss Stefan</i>	Obrót robotników	Pr. 1931 z. 4
<i>Stein Aleksander inż.</i>	Statystyka stanu zatrudnienia i zarobków w polskim górnictwie węglowym	Pr. 1928 z. 3
<i>Stein Józef inż.</i>	Wpływ muzyki mechanicznej na bezrobocie polskich muzyków zawodowych i na poziom ich płac	Pr. 1934 z. 1
<i>Wojnarowski Emil</i>	Pośrednictwo pracy i ubezpieczenie bezrobotnych w Niemczech	Pr. 1927 z. 3—4
—	Produkcyjna walka z bezrobociem w Niemczech i w Polsce	Pr. 1927 z. 3—4
—	Społeczne pośrednictwo pracy w Polsce	Pr. 1928 z. 3

WARUNKI PRACY

<i>Arnekker Edward</i>	Produkcja przemysłowa a zatrudnienie i zarobki w 1929 r.; w 1930 r.	Pr. 1931 z. 3; 1932 z. 2
<i>Burakowski Piotr</i>	Place urzędników państwowych w Warszawie 1918—1933	Pr. 1934 z. 4
<i>Czajkowski Tadeusz</i>	Place stałych robotników rolnych w latach 1929/30 i 1930/31; w 1931/32	Pr. 1931 z. 3; 1932 z. 3
—	Próba szacunkow. obliczenia skali zarobków robotniczych w Polsce	Pr. 1934 z. 4
<i>Czajkowski T. i Otrębski E.</i>	Zarobki pracowników bankowych i ubezpieczeniowych	Pr. 1932 z. 1
<i>Dąbrowska Janina</i>	Niwelacja plac robotniczych	Pr. 1922 z. 4—5
<i>Derengowski Jan</i>	Badania Międzynarodowego Biura Pracy nad placami realnymi w różnych państwach	Pr. 1930 z. 3
—	Kształtowanie się zarobków robotn. przemys. w latach 1928—1932	Pr. 1933 z. 2
—	Organizacja statystyki plac i czasu pracy w Niemczech	Pr. 1930 z. 1
—	Place robotników przemysłowych w Polsce w latach 1924—1929	Pr. 1930 z. 2
—	Place rodzinne w Polsce	Pr. 1927 z. 2
—	Place w Polsce w okresie od 1924 r. do marca 1927 r.	Pr. 1927 z. 2
—	Place robot. w Polsce w r. 1927 w górnictwie, hutnictwie i przemyśle	Pr. 1928 z. 2
—	Place robotników przemysłowych w Polsce w 1928 r.	Pr. 1929 z. 2
—	Próby porównań międzynarodowych plac realnych	Pr. 1927 z. 1
—	Ruch plac w Anglii, Francji, Niemczech i St. Zjedn. A. P. po wojnie	Pr. 1928 z. 3
—	Statystyka plac w Polsce	Pr. 1928 z. 1
—	Statystyka zarobków robotnicz. w niemieckim przem. chemicznym	Pr. 1929 z. 3
—	Statystyka zarobków w przemyśle włókienniczym w Niemczech	Pr. 1928 z. 4
—	W sprawie statystyki plac robotników przemysłowych w Polsce	Pr. 1933 z. 2
<i>Estreicherówna Ewa</i>	Place robotników dniówkowych niestałych w rolnictwie w r. 1928	Pr. 1929 z. 3
—	Place stałych robotn. rolnych na podstawie umów zbiorowych w 1927/28 i 1928/29	Pr. 1929 z. 4
<i>Ettinger Janina</i>	Statystyka zarobków robotnicz. w przemyśle metal. w Niemczech	Pr. 1930 z. 1
—	Wskaźniki stawek plac zarobkowych w Polsce w latach 1923—1930; w latach 1914—1921 oraz 1921—1923	Pr. 1931 z. 2; 1932 z.
<i>Klepfisz Helena</i>	O placach robotników przemysłowych w Polsce i zagranicą	Pr. 1930 z. 2
<i>Kurnatowski Jerzy</i>	Udział w zyskach oraz inne formy dodatkowego wynagradzania z zysków pracown. w Polsce, według statutów towarzystw akcyjnych	Pr. 1922 z. 3
<i>Landau Ludwik</i>	Ankieta Międzynarodowego Biura Pracy o placach i czasie pracy w górnictwie węglowym w r. 1927	Pr. 1930 z. 1, 2
—	Nowy etap badań Międzynarodowego Biura Pracy nad porównaniami międzynarodowymi plac	Pr. 1933 z. 4
—	Porównanie międzynarodowe plac robotniczych w 1933 r.	Pr. 1934 z. 3
—	Prace nad porównaniami międzynarodowymi realnych plac robotniczych w Międzynarodowym Biurze Pracy	Pr. 1931 z. 1
—	Uposażenia urzędników państwowych w Polsce a w Niemczech, Austrii i Czechosłowacji	Pr. 1927 z. 3—4; 1930 z. 3; 1931 z. 3
—	Uposażenia urzędników państwowych we Francji i porównanie ich z uposażeniami polskimi	Pr. 1932 z. 1
—	Wskaźnik plac i wskaźnik wypłat robotniczych w przemyśle	Pr. 1932 z. 2
<i>Landau Władysław</i>	Place rodzinne w Polsce	Pr. 1922 z. 9—10
<i>Langkams Alfred</i>	Zaległości w wypłatach zarobków robotniczych w przemyśle przetwórczym według sprawozdań z m. maja 1932 r.	Pr. 1933 z. 2
<i>Lipiński Edward</i>	Próba międzynarodowych porównań realnych plac robotniczych	Pr. 1923 z. 7—8—9
—	Ruchoma skala plac, zależna od drożyzny, w Polsce	Pr. 1922 z. 1—2
<i>Szturm de Sztrem Tadeusz</i>	Wzrost cen i ruchoma skala plac	Pr. 1923 z. 1—2
<i>Weinszieher Szymon</i>	Place stałych robotników rolnych w r. 1932/33	Pr. 1933 z. 2
<i>Zaremba Mieczysław</i>	Place robotników dniówkowych i sezonowych w rolnictwie (lata 1925/26—1927/28)	Pr. 1928 z. 4
—	Place robotników dniówkowych niestałych w rolnictwie (r. 1927)	Pr. 1929 z. 1
—	Place robotników rolnych (r. 1926/27)	Pr. 1927 z. 3—4
<i>Ziomek Maksymilian</i>	Warunki pracy w drukarstwie w Krakowie	Pr. 1929 z. 4

20202

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY REPUBLIKI POLSKIEJ

U.S.
KIEJ

UMOWY ZBIOROWE W PRZEMYŚLE PRZETWÓRCZYM
W POLSCE W ROKU 1933

CONVENTIONS COLLECTIVES DANS L'INDUSTRIE DE TRANSFORMATION
EN POLOGNE EN 1933

E
M

WARSZAWA 1933

WYDAWCA: BŁOGOSŁAWSKI I SPOŁ. Z OGR. ODW. WARSZAWA

G O

20209 (4)

G.U.S.

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

STATYSTYKA POLSKI, SERJA C, ZESZYT 17

UMOWY ZBIOROWE W PRZEMYŚLE PRZETWÓRCZYM W POLSCE W ROKU 1933

Opracowania dokonano przy częściowej pomocy bezrobotnych pracowników umysłowych, zatrudnionych przez Instytut Spraw Społecznych z zasiłku Funduszu Pracy

BIBLIOTEKA
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

WARSZAWA 1935

NAKŁADEM GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

**KOMITET REDAKCYJNY
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO**

Przewodniczący:

Dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego—Edward Szturm de Sztrem

Członkowie:

Stefan Szulc — Redaktor główny

Karol Czernicki — Zastępca redaktora głównego

Władysław Malinowski

Jan Derengowski — Sekretarz redakcji

**COMITÉ DE RÉDACTION
DE L'OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE**

Président:

Directeur de l'Office Central de Statistique—Edward Szturm de Sztrem

Membres:

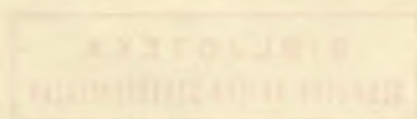
Stefan Szulc — Rédacteur en chef

Karol Czernicki — Rédacteur suppléant

Władysław Malinowski

Jan Derengowski — Secrétaire de rédaction

Opisano i drukowano przy cząstkowej pomocy budżetowej pracowników umysłowych, zatrudnionych przez Instytut Spraw Społecznych z siedzibą w Warszawie.

WARSZAWA 1935

WARSZAWA 1935

PRZEDMOWA — AVANT-PROPOS

Do gromadzenia materiałów, dotyczących umów zbiorowych, przystąpił Główny Urząd Statystyczny jeszcze w roku 1920. Materiały te nie były jednak przedmiotem wszechstronnego opracowania i korzystano z nich jedynie jako ze źródła informacji o wysokości umownych stawek płac w większych ośrodkach i gałęziach zatrudnienia. Dopiero w 1933 roku Główny Urząd Statystyczny przeprowadził dochodzenie, które dostarczyło danych prawie kompletnych dla ogółu robotników, zatrudnionych w wielkim i średnim przemyśle i które pozwoliło na opracowanie ważniejszych kwestyj, ujmowanych w umowach zbiorowych.

Publikacja niniejsza składa się z dwóch części. W pierwszej części podany jest materiał tabelaryczny, dotyczący stanu liczebnego umów zbiorowych, ich typów oraz zakresu i zasięgu działania; część druga zaś zawiera 441 pełnych tekstów umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych oraz 32 jednostronnie ustalone cenniki i regulaminy pracy. Forma tej części publikacji odbiega od przyjętej w wydawnictwach Głównego Urzędu Statystycznego zasady tablicowego ujmowania faktów. Główny Urząd Statystyczny zdecydował ogłosić pełne teksty umów zbiorowych ze względu na to, że przy wyłącznie tablicowym opracowaniu trzeba byłoby całkowicie pominąć niektóre godne uwagi zagadnienia, związane z istnieniem umów; opracowanie takie spowodowałoby przytem opóźnienie wydawnictwa i tem samem zmniejszenie aktualności zawartego w niem materiału.

W szczególności za ogłoszeniem pełnych tekstów umów zbiorowych w brzmieniu możliwie oryginalnem przemawiał wzgląd na to, że umowy te poza danymi, nadającymi się do ujęcia statystycznego (wysokość płac i wymiar innych form świadczeń, zakres umów, liczby objętych niemi zakładów i robotników i t.p.), zawierają materiał o dużej wartości z punktu widzenia zarówno prawnego (konstrukcja umów, kontrahenci, współudział organów państwowych przy zawieraniu umowy, formułowanie poszczególnych warunków i t. p.),

L'Office Central de Statistique a procédé à la réunion des matériaux concernant les conventions collectives déjà en 1920. Cependant les matériaux réunis n'ont pas été élaborés sous tous leurs aspects. On ne les utilisait que comme source d'informations sur le montant des taux de salaires, résultant des conventions collectives dans les centres et les branches d'emploi plus importants. Ce n'est qu'en 1933, que l'Office Central de Statistique a effectué des investigations qui ont fourni des statistiques presque complètes pour la totalité des ouvriers occupés dans la grande et la moyenne industrie et ont permis l'analyse des questions plus importantes, envisagées dans les conventions collectives.

La présente publication se compose de deux parties dont la première contient des tableaux illustrant l'état numérique des conventions collectives, leurs types ainsi que leurs cadres et l'étendue de leur application, et la seconde 441 textes complets des conventions collectives et des décisions d'arbitrage, ainsi que 32 tarifs de salaires, établis unilatéralement. La forme de cette partie de la publication s'écarte du principe adapté dans les publications de l'Office Central de Statistique de présenter les faits sous la forme de tableaux. L'Office Central de Statistique a décidé de publier les textes complets des conventions collectives, vu qu'à l'élaboration exclusivement tabellaire des textes, on serait contraint d'omettre certains problèmes intéressants, rattachés à l'existence des conventions. De plus, une pareille élaboration aurait retardé la parution de la publication, amoindrissant par cela même l'actualité de la documentation y contenue.

La raison particulière qui a incité à publier les textes des conventions collectives en termes autant que possible originaux, c'est que ces conventions contiennent, en dehors des données pouvant être saisies statistiquement (le montant des salaires et le volume des autres formes de prestations, les cadres des conventions, le nombre des établissements et des ouvriers embrassés par ces conventions, etc.), également une documentation de grande valeur au point de vue aussi bien juridique (structure des conventions, parties contractantes, collaboration des organes officiels à la conclusion des conventions, formulation des diverses conditions, etc.) que linguistique (terminologie des professions, des fonctions, des pièces de rechange de machines, style et langue des conventions, etc.), ainsi qu'au point de vue de la politique

jak również lingwistycznego (terminologia zawodów, czynności, części maszyn, budowa stylistyczno-językowa umów i t. p.) oraz polityki społecznej (stosunek wzajemny pracodawców i pracobiorców, uprawnienia organizacji zawodowych, udział związków zawodowych i innych przedstawicielstw przy zawieraniu umów zbiorowych, zasięg wpływów poszczególnych związków i t. p.).

W tej postaci oddana do użytku publikacja może być ponadto przydatna dla prowadzonych obecnie prac nad ustaleniem norm prawnych w zakresie zawierania i rejestracji umów zbiorowych.

Opracowanie dokonane zostało w Wydziale Statystyki Społecznej Głównego Urzędu Statystycznego pod kierunkiem p. Józefa Mieszkowskiego, przy współudziale zespołu osób, opłacanych z zasiłku na zatrudnienie bezrobotnych pracowników umysłowych, uzyskanego przez Instytut Spraw Społecznych z Funduszu Pracy.

Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego

Edward Szturm de Sztrem

Dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego

Tadeusz Czajkowski

w/z Naczelnika Wydziału Statystyki
Społecznej

sociale (rapports entre les patrons et les salariés, droits des organisations professionnelles, participation des syndicats et d'autres corps représentatifs à la conclusion des conventions collectives, sphère de l'influence des divers syndicats, etc.).

La publication, offerte sous cette forme à l'usage, pourrait être utile pour les travaux menés actuellement en vue d'établir des normes juridiques dans le domaine de la réalisation et de l'enregistrement des conventions collectives.

Le dépouillement et l'élaboration des matériaux ont été effectués dans la section de la statistique sociale de l'Office Central de Statistique, sous la direction de M. Joseph Mieszkowski, avec le concours des personnes payées sur les subsides pour l'emploi des travailleurs intellectuels-chômeurs, reçus par l'Institut d'Etudes sur les problèmes sociaux du Fonds du Travail.

Président du Comité de Rédaction

Edward Szturm de Sztrem

Directeur de l'Office Central de Statistique

Tadeusz Czajkowski

p. le Chef de la Section de Statistique
Sociale

SPIS RZECZY — TABLE DES MATIÈRES

	Str.		Page
Przedmowa	V	Avant-propos	V
Część I. Uwagi wstępne		I-e Partie. Observations préliminaires	
1. Zakres opracowania	1	1. Cadre de l'élaboration	1
2. Statystyka umów zbiorowych zagranicą	2	2. Statistique des conventions collectives à l'étran- ger	2
3. Statystyka umów zbiorowych w Niemczech	2	3. Statistique des conventions collectives en Alle- magne	2
4. Dotychczasowa statystyka umów zbiorowych w Polsce	5	4. Statistique actuelle des conventions collectives en Pologne	5
5. Metoda zbierania informacji i sposób ich opar- cowania	6	5. Méthodes appliquées à la réunion et à l'élabora- tion des informations	6
6. Charakterystyka materiału	7	6. Caractéristique des matériaux	7
7. Sposób dokonywania streszczeń tekstów umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych	8	7. Méthode de résumer les textes des conventions collectives et des décisions d'arbitrage	8
8. Układ streszczeń umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych	8	8. Disposition des résumés des conventions collec- tives et des décisions d'arbitrage	8
9. Stan obowiązywania umów zbiorowych w końcu sierpnia 1933 r.	9	9. Etat à la fin d'août 1933 des conventions col- lectives entrées en vigueur	9
10. Kwestje poruszane w umowach zbiorowych	11	10. Questions traitées dans les conventions collec- tives	11
Streszczenie francuskie	26	Résumé	26
Część II. Teksty		II-e Partie. Textes	
I. Umowy zbiorowe i orzeczenia arbitrażowe	28	I. Conventions collectives et décisions d'arbitrage	28
1. Przemysł mineralny	28	1. Industrie minérale	28
2. „ metalowy	55	2. „ des métaux	55
3. „ chemiczny	73	3. „ chimique	73
4. „ włókienniczy	85	4. „ textile	85
5. „ papierniczy	102	5. „ du papier	102
6. „ skórzaný	108	6. „ des peaux et des cuirs	108
7. „ drzewny	114	7. „ du bois	114
8. „ spożywczy	120	8. „ alimentaire	120
9. „ odzieżowy	139	9. „ du vêtement	139
10. „ budowlany	142	10. „ du bâtiment	142
11. „ poligraficzny	156	11. „ polygraphique	159
II. Cenniki plac	163	II. Tarifs des salaires	163
III. Regulaminy pracy Monopolów Państwowych	169	III. Règlements du travail aux Monopoles d'Etat	169
Wykaz umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych wydanych w druku	179	Liste des conventions collectives et des décisions d'arbitrage publiées	179

CZĘŚĆ I. UWAGI WSTĘPNE

1. Zakres opracowania

Opracowanie niniejsze jest pierwszą próbą określenia liczby i zasięgu umów zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce. Dotychczas Główny Urząd Statystyczny odwoływał się do tekstów umów zbiorowych (oraz do orzeczeń arbitrażowych i jednostronnych cenników płac) jedynie w badaniach, dotyczących poziomu oraz ruchu płac nominalnych (umownych) w tych gałęziach przemysłu, gdzie umowy te (bądź orzeczenia lub cenniki) obejmowały poważną, prztem wyraźnie gospodarczo i terytorjalnie określoną grupę przemysłową. Z tego względu Główny Urząd Statystyczny w pracach swoich nad umowami zbiorowymi poprzestawał na systematycznym śledzeniu zmian w tekstach tylko pewnej części istniejących umów, nie ustalał zaś ani liczby wszystkich stosowanych w danym okresie umów, ani też nie określał stosunku ilościowego zakładów i robotników objętych umowami do ogółu zakładów i robotników danej gałęzi zatrudnienia.

Opracowanie niniejsze, dokonane na podstawie wyników dochodzenia przeprowadzonego wśród wszystkich zakładów przemysłu przetwórczego, zatrudniających normalnie ponad 20 robotników, a więc w całym t. zw. wielkim i średnim przemyśle przetwórczym, pozwala się zorientować, jaki jest zasięg umów zbiorowych w tym przemyśle, t. zn. ustalić ilościowy stosunek robotników zatrudnionych w zakładach, w których obowiązują umowy zbiorowe, do ogółu zakładów objętych statystyką zatrudnienia Głównego Urzędu Statystycznego.

Jak z powyższego wynika, zakres niniejszego opracowania ogranicza się do zbadania ilości i zasięgu umów stosowanych wyłącznie tylko w wielkim i średnim przemyśle przetwórczym. Nasuwa się przeto pytanie, jaki jest stosunek owego wielkiego i średniego przemysłu do całego przemysłu przetwórczego w Polsce.

Dochodzeniami w sprawie ustalenia zasięgu umów zbiorowych objętych zostało 3 916 zakładów wielkiego i średniego przemysłu przetwórczego, zatrudniających w dniu 31.VIII 1934 r. 357 206 robotników. Tabl. I ilustruje w jaki sposób liczby te rozkładały się między poszczególne gałęzie tego przemysłu.

Zasadniczo liczby przytoczone w tabl. I pokrywają się z liczbami zakładów i robotników, wykazywanymi dla analogicznego okresu przez statystykę zatrudnienia w wielkim i średnim przemyśle przetwórczym w Polsce, prowadzoną przez Główny Urząd Statystyczny i ogłoszaną przez tenże Urząd w odstępach miesięcznych

w Wiadomościach Statystycznych oraz w odstępach kwartalnych w Statystyce Pracy. Nieznaczne wahania w obu kierunkach, jakie dadzą się stwierdzić przy porównywaniu poszczególnych danych tabl. I z danymi statystyki zatrudnienia za miesiąc sierpień 1933 r., tłumaczą się cokolwiek odmienną metodą zbierania i opracowywania odnośnych informacji. Mianowicie statystyka zatrudnienia ustala odnośne liczby regularnie co miesiąc na podstawie stanu zatrudnienia w badanych zakładach z całego miesiąca, przyczem w pewnych przypadkach stosuje szacunki na podstawie sprawozdań z miesięcy poprzednich, natomiast w dochodzeniach niniejszych powtórzone liczby zakładów i robotników, wymienione jednorazowo w formularzach sprawozdawczych według stanu z ostatniego tygodnia miesiąca sierpnia 1933 r.

Tabl. 1. Zakłady i robotnicy w zakładach, objętych badaniem w sprawie ustalenia zasięgu umów zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce

Stan w końcu sierpnia 1933 r.

Gałęzie przemysłu	Zakłady	Robotnicy
Ogółem	3 916	357 206
Mineralny	599	42 784
Metalowy	633	49 031
Chemiczny	228	28 392
Włókienniczy	696	122 093
Papierniczy	100	10 826
Skórzany	89	4 694
Drzewny	513	31 090
Spożywczy	554	40 064
Odzieżowy	111	9 441
Budowlany	200	10 693
Poligraficzny	193	8 098

Poważniejsze trudności następcza porównanie danych tabl. I z ogólnymi liczbami zakładów i robotników w całym przemyśle przetwórczym w Polsce. Dotąd bowiem nie rozporządzamy ścisłymi danymi z tego zakresu, istniejące zaś liczby szacunkowe różnią się znacznie między sobą i, wobec nieujednostajnionego podziału na gałęzie i rodzaje przemysłu, nie nadają się do ścisłych porównań. Jedynie ogólnie stwierdzić można, że o ile liczba zakładów w wielkim i średnim przemyśle przetwórczym stanowi zaledwie około 20% ogółu zakładów przemysłu przetwórczego, to jeśli chodzi o liczebność załóg robotniczych w tych zakładach—robotnicy wielkiego i średniego przemysłu stanowią przeszło 70% ogółu robotników przemysłu przetwórczego.

2. Statystyka umów zbiorowych zagranicą

Ogromne znaczenie, jakiego już od drugiej połowy XIX wieku poczynają nabierać umowy zbiorowe w dziedzinie regulowania całokształtu warunków pracy najemnej robotników fizycznych oraz pracowników umysłowych, kazało bardzo wcześnie kwestję tę wysunąć na jedno z czołowych miejsc w dochodzeniach statystyki pracy.

Atoli prowadzenie systematycznej statystyki umów zbiorowych nastręcza wiele poważnych trudności. Przedewszystkiem już samo ustalenie jednostki statystycznej nie jest do dziś dnia bezsporne. Na III Międzynarodowym Kongresie Statystyków Pracy w r. 1926 w Genewie¹ Hilton, reprezentant Anglii, a więc państwa, w którym umowy zbiorowe mają oddawna decydujący wpływ na normowanie stosunków pracy, wysunął w bardzo kategorycznej formie zastrzeżenie przeciwko traktowaniu całkowitego tekstu umowy zbiorowej jako jednostki statystycznej. Twierdził on, że umowy zbiorowe w poważnej liczbie przypadków regulują poszczególne warunki dla różnych grup zatrudnienia, a zatem poszczególne działy umowy odnoszą się również do różnych grup robotników. W tych warunkach, traktując tekst każdej umowy jako pewną zamkniętą i jednolitą całość, nigdy z całą ścisłością ustalić się nie da, jaki jest zasięg danej umowy, t. j. ile zakładów i ilu robotników obejmuje, od kiedy obowiązuje oraz do kogo odnoszą się te lub inne klauzule umowy.

Hilton proponował zatem, by przy dokonywaniu statystyki umów zbiorowych nie ustalać ścisłych szablonów, obowiązujących wszystkie kraje, lecz zalecić formy możliwie najelastyczniejsze, aż do stosowania metody opisowej umów włącznie.

III Kongres Statystyków Pracy w Genewie ustalił jednak pewien wzór, do którego winny dążyć poszczególne kraje przy organizowaniu u siebie statystyki umów zbiorowych. Wzór ten w najzwięźlejszej formie da się przedstawić w sposób następujący: 1. Przy zbieraniu danych dotyczących umów zbiorowych: 1) Za jednostkę statystyczną uważać należy pełny tekst umowy, traktowany jednak na tle istniejącej organizacji przemysłowej. 2) Celem ustalenia kontrahentów, przedmiotu prawnego umowy oraz jej poszczególnych klauzul natury socjalnej i przemysłowej, należy uzyskać autentyczny odpis tekstu umowy. 3) Dane dotyczące okoliczności, towarzyszących zawieraniu umowy (np. umowy zawarte wskutek akcji strajkowej), a dalej — liczby zakładów i robotników, w stosunku do których dana umowa obowiązuje, winny być uzupełnione drogą zwrócenia się do stron zawierających umowę o dostarczenie odnośnych informacji. II. Dokonując klasyfikacji zebranych umów, należy w miarę możliwości zaznaczać następujące kwestje: 1) W dziedzinie kryteriów prawnych: a) charakter osób kontraktujących, b) zakres umowy, c) kwestje regulowane umową, d) okres obowiązywania umowy. 2) W dziedzinie kryteriów socjalnych: a) sposób zawarcia umowy (przyczem należy odróżniać trzy typy zawieranych umów: 1/ pomiędzy pojedynczym pracodawcą a jego pracownikami, 2/ pomiędzy jednym lub kilkoma pracodawcami a organizacjami robotników i pracowników i 3/ pomiędzy organizacjami pracodawców a organizacjami robotników); b) rodzaj przemysłu lub zawodu, do którego umowy się odnoszą (przyczem zakres, w granicach którego dana umowa obowiązuje, może być różny,

gdyż dadzą się tu wyodrębnić 4 grupy: 1/ umowy pojedyncze, t. j. zawarte dla jednego zakładu, 2/ umowy miejscowe, t. j. obowiązujące w pewnej miejscowości w kilku jednocześnie lub nawet we wszystkich zakładach tego samego typu, 3/ umowy regionalne, t. j. obowiązujące we wszystkich miejscowościach, tworzących pewną jednostkę gospodarczą lub administracyjną i 4/ umowy ogólnokrajowe, t. j. obowiązujące na terenie całego państwa w zakładach tego samego rodzaju); c) znaczenie konwencji (przyczem podział, uwidoczniający to znaczenie, może być uskuteczniiony pod kątem: 1/ klasyfikacji kwestyj poruszanych w umowie, np. przez podzielenie na umowy regulujące całokształt warunków pracy i tylko na umowy ustalające płace, względnie wyodrębniające i inne klauzule charakterystyczne dla określania warunków pracy, 2/ pod kątem okresu czasu, w ciągu którego umowy mają obowiązywać, np. przez podzielenie na umowy obowiązujące przez czas krótki (do 6 miesięcy), dłuższy (do 2 lat) i bezterminowe, wreszcie 3/ wedle sposobu ich zawarcia, t. j. przez odróżnianie umów, które doszły do skutku w drodze polubownych rokowań, od umów, które były następstwem zbiorowych zatargów, a następnie przez zaznaczanie umów zawartych na drodze bezpośrednich rokowań między stronami zainteresowanymi oraz umów zawartych dzięki interwencji lub pośrednictwu osób trzecich).

W praktyce większość państw uskutecznia klasyfikację umów zbiorowych w ramach podziału na gałęzie przemysłowe, część zaś, w tej liczbie Niemcy, uwzględnia również i klasyfikację według zawodów subiektywnych.

Znaczenie umów zbiorowych ocenia się naogół w zależności od liczby przedsiębiorstw i robotników, których dana umowa obowiązuje.

Prowadzenie statystyki umów zbiorowych w tych krajach, gdzie istnieje ustawowy przymus rejestrowania zawieranych umów, nie nastręcza poważniejszych trudności. Do takich krajów należą: Austria, Finlandja, Norwegja, Rumunja, Szwecja i Z. S. R. Natomiast w krajach, w których niema ustawowego przymusu, systematyczne zbieranie statystyki umów zbiorowych jest o wiele trudniejsze.

Ponieważ Polska nie wprowadziła u siebie przymusu rejestrowania umów zbiorowych, więc przy wyborze metody praktycznego zbierania danych oraz przy opracowywaniu schematu organizacji statystyki umów zbiorowych odwołać się należało do doświadczeń zdobytych w państwach, w których pod tym względem panowały najbardziej analogiczne stosunki. Szczególnie cenne okazały się doświadczenia Niemiec, gdzie statystyka umów zbiorowych postawiona została w porównaniu z innymi państwami stosunkowo na najwyższym poziomie.

3. Statystyka umów zbiorowych w Niemczech

Metody pracy w zakresie statystyki umów zbiorowych w Niemczech zasługują na obszerniejsze omówienie nie tylko ze względu na wysoki ich poziom. Mają one dla nas znaczenie i z tego względu, że na terenie górnośląskiej części woj. śląskiego oraz częściowo i na terenie całego b. zaboru pruskiego w dziedzinie ustawodawstwa socjalnego obowiązuje cały szereg ustaw i przepisów wykonawczych niemieckich, wprowadzonych w okresie przed włączeniem Górnego Śląska do granic Rzeczypospo-

¹ Bureau International du Travail *Méthodes de la statistique de Conventions Collectives*, Genève 1926.

litej. Wcześniejsze z dawnych przepisów pruskich z tejże dziedziny mają jeszcze zastosowanie i na terenie województw poznańskiego i pomorskiego.

Wymienione na innym miejscu „Rozporządzenie o umowach zbiorowych, delegacjach robotników i pracowników oraz załatwianiu zatargów w pracy“ z dnia 28.XII 1918 r. (Dz. U. Rzeszy Nr. 192, str. 1456), obowiązujące na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego (rozdział I o umowach zbiorowych obowiązuje również w górnośląskiej części woj. śląskiego), oraz „Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 17.X 1922 r. w przedmiocie prowadzenia rejestru umów zbiorowych, powszechnie obowiązujących w górnośląskiej części woj. śląskiego“, oparte na przepisach Ministra Pracy Rzeszy z dnia 7.V 1919 r. o prowadzeniu rejestru umów zbiorowych (Dz. U. Rzeszy Nr. 96, str. 446) stwarzało podstawę prawną przy stosowaniu umów zbiorowych w Niemczech.

Rozporządzenia te, a zwłaszcza przepisy Ministra Pracy Rzeszy z dnia 7.V 1919 r. orjentują pozatem dokładnie w możliwościach zbierania informacji dotyczących umów, którym została nadana moc powszechnie obowiązująca. Ponieważ zgodnie z par. 4 rozporządzenia z dnia 23.XII 1918 r. tekst umowy, co do której wpłynął wniosek o nadanie jej mocy powszechnie obowiązującej, winien być ogłoszony w całości w Niemieckim Monitorze Rzeszy („Deutscher Reichsanzeiger“) zebranie kompletnych danych w zakresie tych umów nie nastęczało żadnych trudności. Jednak umowy, co do których wszczęto postępowanie o nadanie im mocy powszechnie obowiązującej, stanowiły zaledwie część ogółu umów, zawieranych w danym okresie w Niemczech. Chcąc zatem rozporządzać całością materiału, należało poszukać innej drogi.

Metody zbierania materiału zmieniano kilkakrotnie. Już w r. 1903 w organie Ministerstwa Pracy Rzeszy „Reichsarbeitsblatt“ pojawia się apel do ogółu pracodawców i robotników, wzywający do nadsyłania wszystkich zawieranych w ciągu roku umów zbiorowych do Urzędu Statystycznego Rzeszy. Apel ten nie przebrzmiał bez echa. Zwłaszcza związki zawodowe robotnicze — ze związkami A. D. G. B. (Allgemeiner Deutscher Gewerkschafts — Bund) na czele — wzięły czynny udział w kompletowaniu tekstów umów. W r. 1905 rozporządzał już Urząd Statystyczny Rzeszy 1 577 tekstami umów, obejmującymi — według informacji związków robotniczych — 367 000 robotników, zaś według danych organizacji pracodawców — 477 000. Ta charakterystyczna rozbieżność w informacjach wskazywała jednocześnie na słabą stronę statystyki, zorganizowanej na wyżej opisanych podstawach.

Opracowaniem analitycznym pierwszego zbioru tekstów umów zbiorowych w Niemczech zajęto się bezpośrednio po skompletowaniu powyższego materiału. Już w r. 1906 pojawiły się trzy kolejne tomy opracowań umów zbiorowych¹, na treść których złożyły się następujące materiały: tom pierwszy zawierał historię i omówienie strony prawnej umów zbiorowych w Niemczech i zagranicą, tom drugi poświęcono dokładnej analizie wpływu umów zbiorowych na kształtowanie się zarobków robotniczych, czasu pracy oraz innych stosunków regulowanych umowami, wreszcie w tomie trzecim przyto-

czono 121 pełnych tekstów najcharakterystyczniejszych umów spośród 1 577 nadesłanych odpisów umów z poszczególnych zakładów, gałęzi przemysłu czy też rodzajów zatrudnienia.

W międzyczasie robiono dalsze wysiłki w kierunku udoskonalenia metody zbierania informacji o umowach. Za najpoważniejszy brak uważano tę okoliczność, że dotychczasowe podejście pozwalało wprowadzić z pewną dokładnością ustalić liczby umów (oraz liczbę zakładów i robotników, objętych temi umowami), zawartą w ciągu całego roku sprawozdawczego, jednak nie dawało możliwości określenia stanu tych umów w pewnym stałym momencie, a więc np. na początku lub na końcu danego roku sprawozdawczego.

Jednocześnie coraz szczegółowszej analizie poddawano treść i charakter nadsyłanych umów. Tak więc np. w r. 1906 na przestrzeni całego roku zdolano zebrać już 1 646 tekstów umów, dotyczących 46 033 zakładów z 380 401 robotnikami.

Ciekawem jest, w jakim kierunku dokonywano klasyfikacji tych umów. Stwierdzono więc, że średnio na 1 zakład wypadło wówczas 8,3 robotników. Spośród nadesłanych umów 370 nominalnie zawarto na okres do 1 roku, 633 na 1 do 2 lat, 255 na 2 do 3 lat i 61 umów na okres ponad 3 lata. W 676 wypadkach umowy zawarte zostały przy współdziałaniu komisji pojednawczo-rozjemczych. Wedle charakteru kontrahentów zebrane umowy zawierane były w 351 wypadkach przez organizacje pracodawców i robotników, w 1 079 — przez związki zawodowe i niezrzeszonych pracodawców, zaś w 78 wypadkach umowy zawierały cechy. Jeśli chodzi o zasięg terytorjalny umów, to 555 spośród wymienionych 1 646 umów dotyczyło pojedynczych firm, 815 obowiązywało w pewnej tylko miejscowości (umowy lokalne), 217 stosowano w całym okręgu przemysłowym względnie administracyjnym (umowy regionalne), 5 w całym państwie (umowy ogólnopolskie) i wreszcie co do 54 umów nie udało się określić ich terytorjalnego zasięgu.

Od r. 1907 umowy zbiorowe przestają być publikowane w opracowaniach specjalnych, lecz ogłasza się ich tytuły (nagłówki) w organie Ministerstwa Pracy Rzeszy p. t. Reichsarbeitsblatt, przyczem raz do roku w dodatkach specjalnych do tego pisma ukazują się opracowania statystyczne, dotyczące stanu umów zbiorowych w Rzeszy na początku względnie pod koniec każdego roku. Od tej daty Urząd Statystyczny Rzeszy nie gromadzi już tekstów umów w swoim archiwum, poprzestając jedynie na opracowywaniu i publikowaniu danych liczbowych dostarczanych mu przez poszczególne organizacje zawodowe pracodawców i pracobiorców.

W międzyczasie dane dotyczące ilości zawieranych umów wykazują stały wzrost. W r. 1912 Urząd Statystyczny Rzeszy ogłasza już 12 437 umów zbiorowych, zawartych według informacji dostarczanych Urzędowi w ciągu całego tego roku, a obowiązujących w 208 307 zakładach z 1 999 579 robotnikami.

Surowa krytyka, której poddano wyżej przytoczone liczby, wykazała konieczność skrupulatniejszej rewizji uzyskiwanego od związków materiału. Najistotniejszy błąd polegał na tem, że Urząd Statystyczny Rzeszy, sumując mechanicznie dane dotyczące umów zawartych przez poszczególne związki pracodawców i robotników,

¹ Obacz *Der Tarifvertrag im Deutschen Reiche*, dodatek specjalny do *Arbeiterstatistik* Nr. 3, 4 i 5, Berlin 1906.

dodawał jedne i te same umowy kilkakrotnie. Dotyczyło to zwłaszcza umów zawieranych ze strony robotników jednocześnie za pośrednictwem kilku central związkowych, np. jednocześnie przez t. zw. wolne związki (związki A. D. G. B.) oraz związki chrześcijańskie, czy t. zw. Hirsch-Dunklerowskie i t. d. W związku z temi zarzutami Urząd Statystyczny Rzeszy wydzieli umowy zawarte jednocześnie przez kilku kontrahentów w specjalną grupę umów (t. zw. „Tarifgemeinschaft”) i w wyniku tej poprawki wykazywana pierwotnie dla r. 1912 liczba 12 437 umów spada do 10 739, obejmując już nie 208 307 zakładów z 1 999 579 zatrudnionymi, lecz tylko 159 930 zakładów i 1 574 285 zatrudnionych.

W okresie powojennym umowy zbiorowe w Niemczech nabierają zgoła nowego znaczenia. Fakt, że liczba osób objętych umowami zwiększa się raptownie z 1,4 miliona w r. 1914 do liczby przeszło 12 milionów w r. 1928 jest świadectwem nie tylko zmian ilościowych, ale przede wszystkim jakościowych. Przed wojną umowy zbiorowe w Niemczech stanowiły bądźco bądź tylko stosunkowo nieliczne wypadki na tle powszechnego zjawiska

regulowania warunków pracy drogą indywidualnych umów, zawieranych bezpośrednio między pracodawcą a każdym z osobna pracownikiem. W okresie powojennym umowy zbiorowe poczynają decydować o kształtowaniu się całości warunków płacy i pracy w Rzeszy. W związku z tem statystyce umów zbiorowych stawia się coraz to większe wymagania, żąda się od niej, by możliwie dokładnie odtwarzała treść, zawartość umów.

Wybitny statystyk niemiecki W. Woytinsky, twierdzi¹, że „w Niemczech system umów zbiorowych osiągnął swój najwyższy rozwój, a w związku z tem i niemiecka statystyka umów zbiorowych jest nie tylko najbardziej wzorowa, lecz również i najdokładniejsza w całym świecie.” Warto tedy przypatrzeć się bliżej niektórym stosowanym w niemieckiej statystyce układom tabelarycznym, mającym ilustrować najistotniejsze z cech w umowach zbiorowych oraz wpływ tych umów na kształtowanie się całości warunków na rynku pracy w Niemczech.

Znaczenie umów zbiorowych w Niemczech² ilustrują poniższe 3 tabliczki.

Umowy zbiorowe obowiązujące w Niemczech

R o k	Umowy obowiązujące											
	w 1 zakładzie			w 1 miejscowości			w 1 okręgu			w całym państwie		
	Liczba umów	Liczba zakładów	Liczba robotników	Liczba umów	Liczba zakładów	Liczba robotników	Liczba umów	Liczba zakładów	Liczba robotników	Liczba umów	Liczba zakładów	Liczba robotników
	w % do ogółu											

Umowy zbiorowe w Niemczech według liczby zakładów, w których są stosowane

R o k	Na każde 100 umów zbiorowych stosowano											
	w 1 zakładzie			od 2 do 20 zakładów			od 21 do 100 zakładów			ponad 100 zakładów		
	umów	w zakładach	z liczbą robotników	umów	w zakładach	z liczbą robotników	umów	w zakładach	z liczbą robotników	umów	w zakładach	z liczbą robotników

Umowy zbiorowe w Niemczech według ilości objętych nimi osób

Liczba osób objętych umowami	Liczba umów		W liczbie zakładów		Z liczbą osób	
	w liczbach bezwzgl.	%	w liczbach bezwzgl.	%	w liczbach bezwzgl.	%
do 100 pracowników						
od 100 do 1 000 pracowników						
„ 1 000 „ 10 000 „						
„ 10 000 „ 100 000 „						
Nieznana						

Dalsze tablice ilustrują treść poszczególnych klauzul i warunków uwzględnianych w umowach zbiorowych, a więc np. normalny czas pracy według umów zbiorowych w Niemczech, regulowanie urlopów według umów zbiorowych w Niemczech; umowy zbiorowe zawierane

przy udziale komisji pojednawczych i arbitrażowych w Niemczech i t. p.

Ostatnia grupa tablic kojarzy poszczególne cechy i warunki uwzględniane w umowach, ustalając w ten sposób stopień wzajemnego oddziaływania na siebie owych klauzul.

¹ W. Woytinsky *Die Welt in Zahlen*, tom II, Berlin 1926, str. 153, oraz *Die Tarifverträge in Deutschland und ihre statistische Erfassung*, dodatek specjalny do um. 7 i 8 z r. 1923 miesięcznika *Die Arbeit*.

² *Die Tarifverträge im Deutschen Reich am 1 Januar 1927* (Sonderheft zum Reichsarbeitsblatt, str. 8).

4. Dotychczasowa statystyka umów zbiorowych w Polsce

Jedyną podstawę prawną działania umów zbiorowych na obszarze całego Państwa Polskiego tworzy art. 5 „Rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 14.VII 1927 r. o Inspekcji Pracy” (Dz. U. R. P. 1927, Nr. 67, poz. 590), obowiązujący od 30.I 1928 r. na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem woj. śląskiego, zaś od 30.X 1928 r. i na terenie tego województwa. Artykuł powyższy brzmi: „ponadto Inspekcja Pracy: współdziała ze stronami zainteresowanymi w celu zapobiegania zatargom pracy i przy załatwianiu tych zatargów.”

Ogólne klauzule regulujące zawierają pozatem dwa kolejne Rozporządzenia Prezydenta R. P., które ukazały się już pod koniec 1933 r., a mianowicie „Kodeks zobowiązań” (Dz. U. R. P. z dnia 28.X 1933 r. Nr. 82, poz. 598) oraz Rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 27.X 1933 r. o nadzwyczajnych komisjach rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami w przemyśle i handlu.

Na obszarze b. zaboru pruskiego obowiązuje wspomniane już wyżej „Rozporządzenie o umowach zbiorowych Rzeszy Niemieckiej” z dnia 23.XII 1918 r., zaś w górnośląskiej części woj. śląskiego również i „Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 17.X 1922 r. w przedmiocie prowadzenia rejestrów umów zbiorowych powszechnie obowiązujących”, oparte na przepisach Ministra Pracy Rzeszy z dnia 7.V 1919 r. o prowadzeniu rejestru umów. Rozporządzenie o umowach zbiorowych Rzeszy ogłoszone zostało w jednym publikowanym w języku polskim tłumaczeniu, dokonane przez E. Lipińskiego w zbiorze p. t. *Ustawodawstwo robotnicze, część I*, Warszawa 1926.

W rolnictwie oraz w stosunku do dozorców domowych sprawa umów zbiorowych unormowana jest w pewnym stopniu przez ustawy polskie o załatwianiu zatargów zbiorowych w dwu tych dziedzinach zatrudnienia.

Zresztą — jak z powyższego wynika — proces tworzenia się ustawodawstwa normującego kwestię zawierania umów zbiorowych w Polsce jeszcze nie dobiegł końca. Siłą rzeczy musi to stwarzać pewien chaos w stosunkach, a co zatem idzie i utrudniać wszelkie dochodzenia statystyczne z tej dziedziny. Umowy zbiorowe, poza obrębem obowiązywania wymienionych wyżej ustaw, nie posiadają mocy powszechnie obowiązującej i wiele kwestyj, dotyczących zawierania, wykonywania i rozwiązywania istniejących umów nie znajduje jasnego i jednolitego rozstrzygnięcia w naszym ustawodawstwie.

Wszystkie te okoliczności wręcz uniemożliwiają niejednokrotnie uzyskanie tekstów poszczególnych umów lub nawet wiadomości o istnieniu tych umów i, oczywiście, niezmiernie utrudniają ustalenie zasięgu umów, czyli liczby zakładów i robotników, dla których poszczególne umowy obowiązują.

Dotychczasowe prace Głównego Urzędu Statystycznego z zakresu statystyki umów zbiorowych dążyły do zagwarantowania sobie stałego otrzymywania odnośnych materiałów, rozszerzenia zakresu badań na wszystkie dziedziny zatrudnienia w państwie i prowadzenia systematycznych, zawsze w jednej i tej samej formie podawanych zestawień publikacyjnych¹.

Chodziło w tych pracach niemal wyłącznie o oświetlenie ruchu płac na podstawie danych zawartych nietylko

w tekstach umów zbiorowych, ale również i w t. zw. cennikach oraz taryfach płac, opartych przeważnie na tych umowach, a dalej — na podstawie protokołów instancji rozjemczych (np. Komisje Rozjemcze i Arbitrażowe na G. Śląsku) oraz cenników płac, ustalanych jednostronnie przez związki przemysłowców i t. p.

Wspomniany już wyżej nieunormowany stan prawny w dziedzinie obowiązywania umów zbiorowych utrudniał znacznie to zadanie. Częściowo, przeważnie w tych przypadkach, gdy przy zawieraniu umowy był obecny lub brał czynny udział inspektor pracy, dane powyższe z odnośnych inspektoratów pracy były przesyłane do Głównego Urzędu Statystycznego bądź bezpośrednio, bądź też przez Ministerstwo Opieki Społecznej. W zasadzie zatem Główny Urząd Statystyczny rozporządzać winien kompletem umów, zawieranych przy współudziale czynników inspekcji pracy. Niestety, przy tego rodzaju technice zbierania informacji niepodobna było znaleźć dokładnego kryterium dla sprawdzenia tej kompletności, a przedewszystkiem nie można było ustalić w ilu i w jakich zakładach poszczególne z nadesłanych umów obowiązują.

W tej sytuacji jedynym materiałem liczbowym z dziedziny stosowania umów zbiorowych w Polsce były dotąd wykazy umów, zawieranych przy współudziale czynników Inspekcji Pracy, sporządzane przez Ministerstwo Opieki Społecznej i publikowane w dorocznych sprawozdaniach Inspekcji Pracy na podstawie sprawozdań okręgowych inspektorów pracy.

Tabl. 2. Umowy zbiorowe zawarte przy pośrednictwie inspektorów pracy poszczególnych okręgów w 1933 r.

Grupy zatrudnienia	Liczba zakładów a	Liczba robotników a	Liczba zawartych umów	Liczba robotników objętych umowami
Ogółem	54 460	1 248 889	240	227 711
Rolnictwo, ogrodnictwo, hodowla i leśnictwo	20 370	431 945	7	32 865
Górnictwo	747	104 081	12	3 569
Hutnictwo i mech. przerób metali	1 575	75 537	12	10 250
Przemysł mineralny	1 983	56 330	28	6 719
„ maszynowy i elektrotechn.	2 230	47 663	3	115
„ chemiczny	873	42 072	3	529
„ włókienniczy	2 823	143 105	29	113 325
„ papierniczy	441	14 894	3	956
„ garbarski i przetworów zwierz.	640	8 905	10	1 003
„ drzewny i snycerski	3 951	72 702	17	3 042
„ spożywczy	13 119	139 767	28	5 878
„ konfekcyjny i galanterijny	1 493	17 953	6	5 347
„ budowlany	998	38 140	44	8 259
„ poligraficzny	1 206	13 781	1	250
Zakłady użyteczności publicznej i przedsiębiorstwa komunalne	771	23 314	20	7 875
Handel, kredyt, ubezpieczenia	581	8 153	2	900
Komunikacja, poczta i t. p.	99	7 155	2	1 100
Przemysł hotelowy, szynkarski i usługi osobiste	349	2 234	8	663
Zakłady widowiskowe	211	1 158	2	130
Wychowanie i szkolnictwo	—	—	1	36
Różne	—	—	2	24 900

a Według rejestrów inspektorów pracy.

¹ Obacz Brunon Balukiewicz *Statystyka pracy i przemysłu*, Kwartalnik Statystyczny, Warszawa 1930, str. 1411.

W tabl. 2 przytoczono zestawienie tych danych za rok 1933¹ wraz z liczbami zakładów i robotników, wymienionymi w rejestrach inspektorów pracy w r. 1933.

Rozpatrując tabl. 2, należy pamiętać o następujących okolicznościach.

1. Poszczególni inspektorzy pracy w wielu przypadkach nie mogli ściśle ustalić liczby zakładów i robotników, objętych przez umowy nawet przy ich współudziale zawarte. Np. m. in. w sprawozdaniu Inspektora I Okręgu w Warszawie za rok 1933 obok liczby 5 umów zawartych w tym roku dla przemysłu budowlanego, w rubryce „liczba robotników objętych umowami” figuruje znak zapytania, zaś w odsyłaczu do liczby 1 594 robotników objętych wogóle umowami w m. st. Warszawie, czytamy: „Liczba robotników objętych umowami zawartymi w Okręgu I jest znacznie wyższa, w wielu wypadkach nie można jej było ustalić.”

2. Wykaz umów zbiorowych nie podaje stanu tych umów w pewnym określonym momencie czasu, lecz wymienia wszystkie umowy zawarte przy pośrednictwie inspektorów pracy w ciągu całego roku sprawozdawczego. Ponieważ są możliwe przypadki kilkakrotnego zawierania umów w jednych i tych samych zakładach, wykazane liczby zakładów i robotników objętych wyszczególnionymi w wykazie umowami, mogą podawać sumy fikcyjne, uwzględniając wielokrotnie jedne i te same zakłady oraz jednych i tych samych robotników, uczestniczących przy zawieraniu wszystkich tych umów.

3. Wykaz wymienia tylko umowy zawarte w okresie sprawozdawczym, natomiast pomija umowy zawarte w latach poprzednich, których okres obowiązywania trwał i w roku sprawozdawczym, względnie których ważność nominalnie już ekspirowała, lecz które były w dalszym ciągu stosowane w roku sprawozdawczym.

4. Wykaz, jak to już z samego tytułu wynika, uwzględnia tylko umowy, zawarte przy współudziale czynników Inspekcji Pracy, natomiast pominięte w nim są wszystkie umowy zawarte na drodze bezpośrednich rokowań pracodawców i pracobiorców bez udziału czynników Inspekcji.

5. Metoda zbierania informacji i sposób ich opracowania

Zbierania odpisów tekstów umów zbiorowych, orzeczeń arbitrażowych oraz jednostronnych cenników plac dokonywał Główny Urząd Statystyczny, opierając się na współpracy z Ministerstwem Opieki Społecznej oraz z okręgowymi i obwodowymi inspektorami pracy. Umowy i orzeczenia zawarte, względnie wydane przy współudziale czynników Ministerstwa Opieki Społecznej i Inspekcji Pracy były każdorazowo w odpisach przesyłane do Głównego Urzędu Statystycznego, pozatem na podstawie systematycznego śledzenia prasy codziennej i zawodowej w kraju, Urząd informował się o świeżo zawieranych umowach zbiorowych, wydawanych orzeczeniach i cennikach i każdorazowo zwracał się do stron zawierających umowy z prośbą o nadsyłanie odpisów tekstów odnośnych akt.

Dotychczasowa praktyka wykazała jednak, że zebrany tą drogą materiał jest niepełny, bowiem do Urzędu nie dochodziły wiadomości o wielu umowach zbiorowych, zawieranych zwłaszcza przez pojedyncze zakłady bez udziału czynników Inspekcji Pracy. Dalej, opierając

się wyłącznie tylko na nieskomentowanych tekstach nadsyłanych umów, niepodobna było w każdym przypadku ściśle ustalić liczby zakładów i liczby robotników, których dana umowa względnie dane orzeczenie dotyczyło. Ten stan rzeczy skłonił Urząd do wprowadzenia z początkiem roku do formularzy sprawozdawczych „o zarobkach robotniczych”, rozsyłanych do wszystkich przedsiębiorstw w wielkim i średnim przemyśle przetwórczym raz na kwartał w miesiącach: lutym, maju, sierpniu i listopadzie każdego roku, dodatkowego pytania treści następującej: „5. Czy płace reguluje umowa zbiorowa.... przez kogo zawarta (ze strony pracodawców oraz ze strony pracowników).... Od kiedy obowiązuje..... Czy i kiedy została wypowiedziana.....”

Ponieważ pytanie dotyczące umowy zbiorowej zostało przez poważną część zakładów wypełnione błędnie, bądź też wcale niewypełnione wskutek niezrozumienia powyższego pytania — wszystkim takim zakładom wysłano po raz drugi kwestionariusz z powtórzeniem wyżej przytoczonych pytań, przyczem w uwadze do owego kwestionariusza podano następujące zdefiniowanie pojęcia umowy zbiorowej:

„Uwaga: Jako umowę zbiorową należy rozumieć dobrowolną umowę, regulującą warunki płacy i pracy robotników, zawartą z jednej strony przez właściciela lub dyrekcję zakładu, względnie przez zrzeszenie pracodawców, do którego należy właściciel zakładu, z drugiej zaś przez delegatów ogółu lub części robotników zakładu, względnie przez związek zawodowy, reprezentujący robotników danego zakładu.

W wypadku gdy umowa zbiorowa w danym zakładzie nie obowiązuje, należy na pierwsze pytanie punktu 5 odpowiedzieć „nie”, przyczem dalszych pytań tego punktu wypełniać już nie należy.”

W wyniku przeprowadzonego w ten sposób dodatkowego dochodzenia zdołano skompletować wyczerpujące odpowiedzi ze wszystkich zakładów, objętych badaniem, następnie zaś dokonano pierwszego, podstawowego podziału ogółu tych zakładów na dwie zasadnicze grupy: zakładów, które odpowiedziały pozytywnie (twierdząco) na pytanie, dotyczące kwestii obowiązywania w nich umów zbiorowych, oraz na zakłady dające odpowiedź negatywną.

Zakłady stwierdzające stanowczo, że umowy w nich nie obowiązują, wyodrębniono w oddzielną grupę, nie przeprowadzając w stosunku do nich żadnych dalszych dochodzeń. W niewielkiej tylko ilości przypadków, a mianowicie wtedy, kiedy w tekstach umów, znajdujących się już w dyspozycji Urzędu, znajdowano wyraźne stwierdzenie, że jeden z zakładów, objętych dochodzeniami statystyki zarobkowej Głównego Urzędu Statystycznego uczestniczył indywidualnie, jako strona, lub jako jeden z kontrahentów przy zawieraniu danej umowy, zwracano się każdorazowo do takiego zakładu oddzielnym pismem, podkreślającym sprzeczność informacji podanej w formularzu z odnośnym tekstem umowy. Dalej zapytywano, czy dana umowa istotnie w okresie sprawozdawczym w interpelowanym zakładzie nie obowiązywała i po otrzymaniu żadanego wyjaśnienia odpowiednio zaliczano ów zakład do jednej z dwu wyżej wymienionych grup.

Wszystkie natomiast odpowiedzi pozytywne (twierdzące) poddano szczegółowemu rozpatrzeniu. Jeżeli

¹ Obacz *Inspekcja Pracy w r. 1933*, Min. Opieki Społecznej, Warszawa 1934.

poszczególne zakłady stwierdzały stosowanie w nich umów zbiorowych, o których istnieniu Urząd dotąd nie był wogóle poinformowany, względnie umów, których odpisami Urząd nie rozporządzał, wystosowywano do tych zakładów pisma z prośbą o dostarczenie odpisów tych tekstów, bądź też proszono o dokładne poinformowanie Urzędu, jaka umowa w badanym zakładzie była stosowana i gdzie się znajduje jej oryginalny tekst. W przypadkach, w których chodziło o umowy t. zw. pojedyncze, t. j. stosowane w jednym tylko zakładzie, a co do których jednocześnie zachodziło podejrzenie, że zawarte one zostały bez udziału czynników Inspekcji Pracy (ponieważ tekst tych umów nie został przez odnośnego inspektora pracy swego czasu do Głównego Urzędu Statystycznego przesłany) z reguły zwracano się z prośbą o nadesłanie odpisu tekstu umowy. Odnośne pisma kierowano jednocześnie do: 1/ zakładu, w którym stosowano daną umowę i 2/ do zrzeszeń pracodawców oraz związków zawodowych robotników, o ile te organizacje przy zawieraniu odnośnej umowy uczestniczyły jako strony. Analogiczne pisma kierowano również do inspektora pracy odnośnego obwodu celem uzyskania w ten sposób dodatkowych materiałów, umożliwiających skontrolowanie prawdziwości informacji, otrzymanych ze źródeł wyszczególnionych wyżej oraz w celu zdobycia pewności uzyskania odpisów tekstów odnośnych umów.

W przypadkach, kiedy chodziło wyłącznie tylko o ściśle ustalenie, która z umów, znajdujących się już w posiadaniu Głównego Urzędu Statystycznego w danym zakładzie obowiązywała, bądź o skorygowanie tylko dat zawarcia lub obowiązywania umowy, względnie o dokładne zidentyfikowanie stron, zawierających daną umowę, błędnie w odnośnych formularzach lub kwestionariuszach dodatkowych podanych, żądano odpisu tekstu umowy, względnie tylko zwracano się o dokładne sprawdzenie poprzednio podanych informacji.

Porównując między sobą odpowiedzi ze wszystkich wymienionych wyżej źródeł, a następnie konfrontując treść tych odpowiedzi z tekstami odnośnych umów, ustalano ostatecznie stan faktyczny w poszczególnych zakładach.

6. Charakterystyka materiału

Niejednakowy na całym obszarze państwa stan prawny w dziedzinie działania i mocy obowiązującej umów zbiorowych — a co zatem idzie — brak jednolitego i sprecyzowanego sformułowania samego pojęcia umowy zbiorowej w poszczególnych dzielnicach Rzeczypospolitej sprawił, że materiał, który wpłynął do Urzędu po dokonaniu wyżej opisanego dochodzenia, był ogromnie różnorodny zarówno pod względem treści jak i formy.

Przedewszystkiem sama nomenklatura nadesłanych aktów była bardzo różna. Nadesłane odpisy nazywano: umowami zbiorowymi, ugodami, porozumieniami, orzeczeniami, protokołami z posiedzeń i konferencji w sprawie warunków płacy i pracy oraz likwidowania zatargów, regulaminami, zarządzeniami, taryfami, cennikami, tabelami i wykazami płac, stawek, akordów, lonów i t. p. O jakiegokolwiek klasyfikacji według terminologii tytułów tych odpisów nie mogło być zatem mowy i jako kryterium przy rozdzielaniu opracowywanego materiału na umowy właściwe oraz inne formy regulowania warunków pracy należało przyjąć te cechy, które stanowiły o istot-

nych odrębnościach każdej grupy, wydzielanej z całości dysponowanego materiału.

Przyjęto, że za umowę zbiorową uważać się będzie wszelki akt umowny z dziedziny ustalania warunków płacy i pracy robotników, w którym obok zasady zbiorowego (kolegjalnego) regulowania tych warunków jednocześnie dla całej grupy robotników danego przedsiębiorstwa, względnie danej grupy przedsiębiorstw, występuje w każdym przypadku również i cecha dobrowolnego porozumienia obu stron, t. j. obopólnej ugody pracodawców z robotnikami.

W ten sposób, jako umowy zbiorowe potraktowane zostały podane w dalszym ciągu niniejszego opracowania w zestawieniach tabelarycznych wszystkie zarówno pisane jak i niepisane akty umowne, przy których zawieraniu uczestniczyli z jednej strony pracodawcy, reprezentowani bądź bezpośrednio przez właścicieli lub kierownictwo odnośnych zakładów, bądź też przez przedstawicieli lub pełnomocników zrzeszeń danej grupy pracodawców, upoważnionej do pertraktowania w imieniu odnośnych przedsiębiorstw, z drugiej zaś — przedstawiciele ogółu zainteresowanych robotników, występujący w charakterze delegatów wszystkich robotników, bądź też nawet cały zainteresowany ogół robotników zespołowo razem występujący. W przypadku, gdy ogół robotników danego zakładu reprezentowany był przez kilku przedstawicieli, przedstawicielami tymi mogli być albo delegaci *ad hoc* wybrani do przeprowadzenia odnośnych pertraktacji, albo stali delegaci fabryczni załogi zakładu, albo wreszcie przedstawiciele związków zawodowych, upoważnionych przez ogół lub część zainteresowanych robotników do przeprowadzenia rokowań umownych. Z ramienia związków zawodowych uczestniczących w pertraktacjach najczęściej brali udział przedstawiciele bądź zarządów głównych (t. j. central) poszczególnych związków, bądź przedstawiciele zarządów miejscowych oddziałów związkowych w towarzystwie delegacji fabrycznych, złożonych z robotników zainteresowanych zakładów.

Inną grupę klasyfikacyjną stanowią orzeczenia arbitrażowe, wydawane przez zgóry w umowach przewidziane komisje arbitrażowe lub pojednawcze, względnie przez powołanego przez obie strony arbitra. Specjalny typ rozstrzygnięć arbitrażowych stanowią orzeczenia Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w Katowicach, działającej w permanencji dla wszystkich gałęzi zatrudnienia w górnośląskiej części woj. śląskiego.

W myśl założeń przyjętych przez Główny Urząd Statystyczny przy rozpoczęciu badań nad umowami zbiorowymi oraz zgodnie z przyjętym tu określeniem istoty aktów, traktowanych jako umowy zbiorowe, poza nawiasem dochodzeń powinny zasadniczo znaleźć się wszystkie t. zw. jednostronne cenniki płac, regulujące wprawdzie zbiorowo warunki płacy i pracy równocześnie dla całych grup, bądź dla całych kategorii robotników w poszczególnych przedsiębiorstwach, czy nawet w grupach przedsiębiorstw, lecz regulujące te warunki jednostronnie bez udziału przy ich ustalaniu drugiej zainteresowanej strony, ewentualnie bez wyrażenia zgody przez pracowników na określone zgóry przez pracodawcę warunki. Ponieważ jednak w związku z przeprowadzonymi dochodzeniami do Głównego Urzędu Statystycznego wpłynęła pokaźna liczba jednostronnych cenników

plac, potraktowanych przez odnośne zakłady jako umowy zbiorowe, materiału tego zaś, jako zasadniczo nie objętego dochodzeniami, lecz uzyskanego jedynie wskutek niewłaściwego zrozumienia odnośnych punktów kwestionariusza, niepodobna było traktować jako materiału kompletnego, przeto w poniżej podanych zestawieniach tabelarycznych materiał ten uwzględniony nie został. Przytoczono go natomiast w drugiej części niniejszego wydawnictwa, mianowicie w części zawierającej streszczenia tekstów umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych, stosowanych w ciągu całego 1933 r. Przytoczenie części zebranych tekstów cenników plac Główny Urząd Statystyczny uznał za celowe ze względu na to, że zestawienie obok siebie wszystkich rodzajów i form zbiorowego regulowania warunków płacy i pracy, stosowanych w przemyśle przetwórczym w Polsce, pozwoli dokładniej zorientować się w różnicach w nich zachodzących, a jednocześnie dać tem pełniejszy obraz skali stosowanych plac nominalnych (umownych) oraz reszty warunków pracy.

Spośród nagromadzonych jednostronnych cenników plac opublikowane zostały te tylko, które dotyczyły kilku przynajmniej zakładów, względnie były pozostałością poprzednio stosowanych obustronnych umów zbiorowych. Z zawartości ogłoszonych cenników Główny Urząd Statystyczny uznał za możliwe opublikowanie przede wszystkim danych dotyczących stawek plac godzinnych lub dniówkowych robotników. Natomiast w pewnej liczbie przypadków okazało się niemożliwym, ze względów natury technicznej, ogłoszenie wszystkich cenników stawek akordowych wyszczególniających drobniawo płace za wykonanie poszczególnych robót i czynności w odnośnych przedsiębiorstwach. Należy również podkreślić, że w pewnych przypadkach w nadesłanym materiale podano nie cenniki robocizny, lecz wogóle cenniki za wykonanie pewnych określonych robót akordowych, wyszczególniające kwoty, jakich żądał przedsiębiorca od swego klienta za wykonanie tych robót. Jasne jest, że tego rodzaju cenniki tu opublikowane nie zostały.

7. Sposób dokonywania streszczeń tekstów umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych

Zasadniczą częścią niniejszego opracowania są podane w części II publikacji streszczenia zgromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny tekstów umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych, zawieranych w przemyśle przetwórczym w Polsce w ciągu całego r. 1933. Z uwagi na wielką różnorodność kwestyj poruszanych w poszczególnych umowach, a następnie ze względu na specyficzne ujęcie i traktowanie tych kwestyj, w części I ograniczono opracowanie do wyszczególnienia stron, okresów obowiązywania oraz poszczególnych klauzul zawartych w umowach, nie wnikając w ich treść merytoryczną.

Wychodząc z założenia, że zebrany materiał ma stanowić źródło dla dalszych prac w tej dziedzinie, uskutecznianych pod takim czy innym kątem widzenia, cały nacisk przy opracowaniu wydawnictwa położono na skompletowanie całości materiału oraz na podanie możliwie autentycznych tekstów wszystkich aktów z dziedziny zbiorowego regulowania warunków płacy i pracy w przemyśle w Polsce.

Zgodnie z powyższą ogólną dyrektywą, przygotowując do druku teksty poszczególnych umów w ich oryginalnym brzmieniu, robiono jedynie następujące zmiany:

1. Przesławiano porządek (kolejność) omawiania poszczególnych spraw, podając z reguły we wstępie streszczonej umowy datę i miejsce jej zawarcia, oraz kontrahentów umowy, przyczem pracodawców wymieniano zawsze na pierwszym miejscu, zaś robotników na drugim; dalej wymieniano inspektora pracy w tych przypadkach, gdy umowa wyraźnie stwierdzała fakt uczestnictwa inspektora pracy przy jej zawieraniu; wreszcie przytaczano cały tekst umowy w brzmieniu oryginalnym. W zakończeniu umowy podawano daty i okres jej obowiązywania oraz termin wypowiedzenia, przyczem zachowywano również oryginalną stylizację tego ustępu.

2. Eliminowano z treści umowy: a) wszystkie nazwiska i imiona własne, wymienione w oryginalnym tekście umowy z wyjątkiem nazwy firmy lub zakładu; b) wszystkie momenty o charakterze nieobowiązującym na przyszłość, a więc przebieg pertraktacji umownych, dyskusje i wnioski stron oraz ich zastrzeżenia, nie mające znaczenia przy dalszym stosowaniu umowy.

3. W tekstach umów w przypadkach kilkakrotnego powtarzania w oryginałach umowy tych samych spraw, ujęć określonych warunków lub pojęć oraz w przypadkach wyraźnej nieudolności, względnie rozwlekłości w formułowaniu zdań, wreszcie w przypadkach jaskrawych błędów stylistyczno-gramatycznych dokonywano nieodczynnych streszczeń, skrótów oraz przeróbek stylistycznych, starając się zawsze zachować jednak nie tylko treść merytoryczną, lecz także i oryginalne właściwości tych ujęć i sformułowań.

4. W znacznym skróceniu podano wszystkie umowy wydane drukiem w odbitkach specjalnych. Pełny wykaz tych umów podano na końcu niniejszego wydawnictwa, jako oddzielny załącznik.

8. Układ streszczeń umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych

Podana w części II liczba umów zbiorowych, orzeczeń i cenników plac nie pokrywa się z liczbą tychże umów i orzeczeń podaną w tablicach części I. W zestawieniach tabelarycznych bowiem uwzględniono tylko umowy obowiązujące w ostatnim tygodniu sierpnia 1933 r. wyłącznie w zakładach, objętych dochodzeniami statystyki zatrudnienia i zarobków Głównego Urzędu Statystycznego. Natomiast w dziale streszczonych tekstów uwzględnione zostały wszystkie bez wyjątku umowy stosowane w przemyśle przetwórczym w ciągu całego 1933 r. W ten sposób wśród streszczonych tekstów znalazły się zarówno umowy obowiązujące w zakładach objętych dochodzeniami Głównego Urzędu Statystycznego już po 31.VIII 1933 r., jak i wiele innych umów, obowiązujących w zakładach drobnych, nieobjętych dochodzeniami, a nadesłanych do Urzędu przez inspektorów pracy, względnie pozyskanych przez Główny Urząd Statystyczny innymi drogami. Umowy uwzględnione w zestawieniach tabelarycznych oznaczone zostały w części II zawierającej teksty umów, symbolem „U” oraz odpowiednim numerem porządkowym, zaś umowy w tych zestawieniach nie uwzględnione symbolem „UI”; orzeczenia arbitrażowe określono analogicznie symbolami

„O” i „OI”, zaś wszystkie cenniki płac — wspólnym symbolem „C” oraz odnośnym numerem porządkowym.

Każdą umowę lub orzeczenie, obowiązujące w jednym lub w kilku zakładach objętych dochodzeniami Głównego Urzędu Statystycznego przed 31.VIII 1933 r., opatrzono notatką o tem w ilu zakładach i ilu robotników dana umowa w okresie sprawozdawczym obowiązywała.

Porządek, w jakim podano w części II poszczególne umowy, orzeczenia i cenniki, dostosowany został do podziału na gałęzie i rodzaje przemysłu, stosowanego w wydawnictwach Głównego Urzędu Statystycznego. Tak więc cały materiał podzielono na 11 zasadniczych części według gałęzi przemysłu, a mianowicie na przemysły: 1) mineralny, 2) metalowy, 3) chemiczny, 4) włókienniczy, 5) papierniczy, 6) drzewny, 7) skórzan, 8) spożywczy, 9) odzieżowy, 10) budowlany i 11) poligraficzny. Skolei z przemysłu mineralnego wydzielone, zostały następujące rodzaje: a) huty szkła, b) cementownie, c) cegielnie, d) wapienniki i e) fabryki fajansu oraz inne zakłady; zaś z przemysłu spożywczego: a) młyny, b) piekarnie, c) zakłady cukiernicze, d) cukrownie, e) browary, f) rzeźnie, g) gorzelnie i h) inne zakłady.

W granicach powyższego podziału podawano następnie poszczególne umowy w kolejności według województw, uszeregowanych w porządku przyjętym przez administrację ogólną w Państwie, przyczem na pierwszym planie wymieniano umowy zbiorowe, stosowane w okresie sprawozdawczym w zakładach objętych dochodzeniami (umowy oznaczone symbolem U), dalej umowy w zestawieniach tabelarycznych nie uwzględnione (UI), potem orzeczenia arbitrażowe uwzględnione w zestawieniach (O) i wreszcie orzeczenia zestawieniami tabelarycznymi nie objęte (OI).

Na końcu umieszczono wszystkie publikowane jednostronne cenniki płac, oznaczone symbolami C oraz regulaminy monopolów państwowych.

Zaznaczyć należy, że w ramach podziału na gałęzie i rodzaje przemysłu, w obrębie poszczególnych przemysłów znalazły się umowy nominalnie dla tego przemysłu nie zawierane. Mowa tu mianowicie o umowach zbiorowych oraz orzeczeniach arbitrażowych t. zw. ogólnych, a następnie o umowach zbiorowych zawartych nominalnie w rolnictwie oraz w górnictwie i hutnictwie, lecz stosowanych przez poszczególne zakłady przemysłu przetwórczego.

W ten sposób t. zw. umowy ogólne, względnie ogólne taryfy płac, stosowane na określonym obszarze, a więc np. na terenie pewnego województwa, powiatu, okręgu, miasta lub miejscowości bez względu na charakter zatrudnienia robotników, których dotyczyły, t. zn. umowy, regulujące jednocześnie warunki pracy robotników we wszystkich gałęziach przemysłu, jak również w handlu i transporcie, wliczone zostały do pierwszego skolei przemysłu względnie rodzaju przemysłu, w którym występowały. Umowy te, mimo że mogły być stosowane w szeregu innych gałęzi przemysłu przetwórczego, w dalszym ciągu już w tych innych przemysłach powtarzane nie były.

To samo dotyczy umów zawartych w rolnictwie, a stosowanych w kilku zakładach przemysłu przetwórczego, mianowicie w przemyśle mineralnym (cegelnie), spożywczym (niektóre zakłady t. zw. przemysłu rolnego)

i drzewnym (tartaki), oraz umów i orzeczeń arbitrażowych, zawartych dla górnictwa i hutnictwa, a obowiązujących w niektórych zakładach przemysłu: mineralnego metalowego, chemicznego, drzewnego i budowlanego.

Zasadniczo jednak w części II, jak i w zestawieniach tabelarycznych, uwzględniono wyłącznie umowy zbiorowe i orzeczenia arbitrażowe stosowane tylko w przemyśle przetwórczym, co zatem idzie — większość umów i orzeczeń obowiązujących w innych dziedzinach zatrudnienia w zbiorze niniejszym uwzględniona nie została.

9. Stan obowiązywania umów zbiorowych w końcu sierpnia 1933 r.

Przy ustalaniu liczby umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych, stosowanych w przemyśle przetwórczym w Polsce w sierpniu 1933 r., uwzględniano tylko umowy zawarte przed dniem 31.VIII 1933 r., przyczem umów zawartych już w roku 1933, lecz w dniu 31.VIII 1933 r. nie stosowanych w żadnym z zakładów objętych niniejszym badaniem, również w tych obliczeniach pod uwagę nie brano.

W ten sposób ogólna liczba 441 umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych, wykazana w części II, jako stosowanych w ciągu całego roku 1933 w przemyśle przetwórczym, kurczy się do liczby 329 umów i orzeczeń, obowiązujących wyłącznie w dniu 31.VIII 1933 r. w 174 zakładach, zatrudniających 181 648 robotników na ogólną masę 3 916 zakładów z 357 206 robotnikami, objętą dochodzeniem w sprawie umów zbiorowych.

Ustalenia powyższych liczb dokonano w sposób następujący:

Na zasadzie odpowiedzi stron, t. zn. ostatecznych i wyczerpujących informacji kierownictwa odnośnych zakładów, względnie związków pracodawców oraz związków zawodowych robotników, uczestniczących jako strony przy zawieraniu danej umowy, stwierdzano definitywnie czy i jaka umowa w badanym zakładzie jest stosowana, a następnie każdą z pozytywnych informacji — po uprzednim skonfrontowaniu jej z odnośną odpowiedzią inspektora pracy odpowiedniego obwodu — wnoszono do specjalnej kartoteki zakładów wielkiego i średniego przemysłu przetwórczego w Polsce. Ponieważ wspomniana kartoteka zakładów wielkiego i średniego przemysłu przetwórczego w Polsce zawiera m. in. i dane, dotyczące stanu zatrudnienia w tych zakładach w poszczególnych czasokresach, na zasadzie tych ostatnich danych ustalano skolei liczbę robotników, jaką dana umowa w danym zakładzie obowiązuje.

Równolegle, treść każdej z umów wnoszono do oddzielnej kartoteki umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych stosowanych w wielkim i średnim przemyśle przetwórczym w Polsce, w której to kartotece pozycje dotyczące gałęzi i rodzaju przemysłu, gdzie odnośna umowa faktycznie była stosowana, a następnie dane dotyczące ilości zakładów i robotników, objętych tą umową, uzyskiwano na zasadzie informacji, zawartych w wymienionej wyżej kartotece zakładów.

W przypadkach, gdy w danym zakładzie obowiązywała jednocześnie więcej niż jedna umowa, przyjmowano w obliczeniach faktyczną liczbę umów w tym zakładzie obowiązujących, natomiast liczbę zakładów i robotników uwzględniano raz tylko przy pierwszej skolei umowie.

Jak z powyższego wynika za jednostkę statystyczną w opisywaniu dochodzeniu przyjęty został całkowity tekst umowy zbiorowej lub orzeczenia arbitrażowego, niezależnie od tego, czy dana umowa lub orzeczenie dotyczyły wszystkich robotników danego zakładu lub danej grupy zakładów w przemyśle przetwórczym, czy tylko ich części.

Źródłem informacji w zakresie liczb zakładów i robotników, objętych odnośnymi umowami, nie były bezpośrednio odpowiedzi stron, zawierających umowę; dane te ustalano niezależnie od dochodzeń w sprawie umów zbiorowych, na podstawie systematycznie co miesiąc ponawianych badań statystyki zatrudnienia oraz kwartalnych dochodzeń statystyki zarobków, dokonywanych przez Główny Urząd Statystyczny.

Metoda ta umożliwiła zebranie ścisłych i kompletnych informacji z wymienionych dziedzin oraz pozwoliła na ustalenie stosunku zakładów i robotników objętych umowami do ogółu zakładów i robotników w wielkim i średnim przemyśle przetwórczym. Jednak, wobec zastosowania tego rodzaju podejścia, ustalono — ściśle mówiąc — nie faktyczną liczbę robotników objętych umowami, ale tylko liczby robotników w zakładach stosujących umowy zbiorowe. W związku z tem, w szczegółowych zestawieniach tabelarycznych (tabl. 6—11) w odnośnych rubrykach tych tablic użyto sformułowania: „robotnicy w zakładach stosujących umowy zbiorowe”, nie zaś „robotnicy objęci umowami zbiorowymi”.

Tabl. 3. Zakłady i robotnicy w zakładach objętych umowami zbiorowymi i orzeczeniami arbitrażowymi w przemyśle przetwórczym w Polsce

Stan w końcu sierpnia 1933

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Zakłady		Robotnicy	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu zakładów objętych badaniami	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu robotników objętych badaniami
Przemysł przetwórczy ogółem	1 174	30,1	181 648	50,8
Mineralny	127	21,3	9 172	22,1
w tem:				
huty szkła	6	16,1	1 118	16,4
cementownie	6	60,0	1 544	63,8
cegielnie	92	23,4	4 527	21,7
wapienniki	7	20,0	815	31,6
fabryki fajansu	3	21,7	609	23,1
Metalowy	87	14,2	14 763	29,3
w tem:				
metalowy	54	13,3	7 507	26,3
maszynowy	25	16,7	6 734	41,5
elektrotechniczny	8	15,8	522	11,8
Chemiczny	53	23,4	15 154	53,5
w tem:				
gazownie	7	23,8	544	29,0
rafinerje nafty	14	64,5	3 112	95,1
Włókienniczy	529	76,7	110 254	90,1
w tem:				
przędzalnie i tkalnie	416	84,7	102 139	94,7
fabryki wyrobów dzianych	54	59,1	3 631	68,2
Papierniczy	22	22,0	3 225	30,2
fabryki papieru	12	29,1	2 385	31,1
fabryki wyrobów z papieru	10	17,8	840	26,0
Skórzany	16	19,4	1 289	27,2
w tem:				
garbarnie	15	21,3	1 199	32,8

(dok.)

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Zakłady		Robotnicy	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu zakładów objętych badaniami	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu robotników objętych badaniami
Drzewny	46	9,1	1 762	6,1
w tem:				
tartaki	29	9,8	1 015	5,3
fabryki mebli giętych	11	10,1	604	1,2
fabryki mebli zwykłych	1	6,8	40	12,1
Spożywczy	128	23,1	14 346	36,3
w tem:				
młyny	19	12,7	607	14,1
piekarnie	6	24,2	349	36,5
zakłady cukiernicze	2	11,5	116	13,7
cukrownie	58	88,3	9 542	89,9
fabryki czekolady	2	20,4	329	8,8
browary	16	24,1	2 016	47,7
gorzelnie	2	11,8	200	24,2
fabryki wódek	8	15,7	78	4,1
fabryki przetworów ziemniaczanych	6	46,6	431	64,6
rzeźnie	4	24,6	142	23,4
fabryki konserw	1	8,2	24	4,5
Odzieżowy	16	14,3	2 753	29,5
w tem:				
fabryki obuwniczo mechanicznego	6	32,1	385	26,3
Budowlany	56	28,7	4 308	40,9
budownictwo	50	32,1	3 344	60,1
instalacje budowlane	6	28,5	964	37,4
Poligraficzny	94	49,5	4 622	57,1

Tabl. 4. Zakłady i robotnicy w zakładach objętych umowami zbiorowymi i orzeczeniami arbitrażowymi w przemyśle przetwórczym w Polsce według województw

Stan w końcu sierpnia 1933

Województwa	Zakłady		Robotnicy	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu zakładów objętych badaniami	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu robotników objętych badaniami
Polska	1 174	30,1	181 648	50,8
M. st. Warszawa	68	13,6	7 365	20,8
Warszawa	37	17,5	7 929	36,8
Łódź	463	62,3	88 456	82,3
w tem Łódź	332	70,2	60 025	86,8
Kielce	54	19,4	20 769	49,0
Lublin	17	20,0	2 345	40,6
Białystok	43	46,7	4 316	41,3
Wilno	17	35,4	713	33,8
Nowogródek	1	3,1	138	6,6
Polesie	2	8,3	117	5,2
Wołyń	4	9,1	282	5,8
Poznań	123	24,0	10 635	36,8
w tem:				
Poznań	32	26,7	3 819	43,4
Bydgoszcz	6	8,8	595	14,6
Pomorze	28	12,9	2 931	26,2
Śląsk	197	43,0	18 755	60,0
w tem:				
Katowice	36	51,4	1 414	55,5
Bielsko	36	37,5	5 024	61,3
Kraków	63	19,1	11 488	39,4
w tem Kraków	23	19,8	2 373	26,6
Lwów	47	21,6	4 827	34,4
w tem Lwów	24	25,8	1 285	36,3
Stanisławów	7	7,0	369	4,8
Tarnopol	3	17,4	213	25,3

Tabl. 3 i 4 pozwalają się zorientować w stosunku procentowym zakładów i robotników objętych umowami zbiorowymi oraz orzeczeniami arbitrażowymi do ogółu zakładów i robotników w całym przemyśle przetwórczym w Polsce. W obu tych tablicach umowy zbiorowe potraktowane zostały łącznie z orzeczeniami arbitrażowymi i t. zw. ustnymi umowami zbiorowymi, podczas gdy w dalszych szczegółowych zestawieniach tabelarycznych (ob. tabl. 6 i następne) oba wymienione rodzaje umów zbiorowych, albo — oba rodzaje aktów zbiorowych regulowania warunków pracy pracowników najemnych — wyodrębnione zostały w specjalną grupę, a co zatem idzie i w specjalną rubrykę tej tablicy.

O zastrzeżeniach, jakie nasuwają się w związku z traktowaniem orzeczeń arbitrażowych w tej samej płaszczyźnie co i reszty umów zbiorowych, była mowa wyżej. Innego typu zastrzeżenia wypada poczynić, mówiąc o t. zw. ustnych umowach zbiorowych.

W większości przypadków obowiązywania ustnych umów zbiorowych zarówno zainteresowane zakłady jak i inspektorzy pracy odnośnych obwodów poprzestawali na nadsyłaniu pism, stwierdzających sam fakt zawarcia i obowiązywania w chwili dokonywania dochodzenia ustnej umowy zbiorowej w danym zakładzie, nie podając ani treści (warunków) tej umowy, ani nawet — często — ścisłej daty zawarcia oraz charakteru kontrahentów ze strony robotników (przedstawiciele związku zawodowego, delegacja robotników zakładu, czy też wszyscy robotnicy zakładu zespołowo), zawierających umowę i t. p. okoliczności. Atoli w pewnej liczbie przypadków wszystkie te szczegóły ściśle były podane, jeśli zaś chodzi o sformułowanie merytorycznej treści poszczególnych warunków, to — acz odnośne umowy wyraźnie nazywane były umowami ustnymi — ujmowały w odnośnych pismach owe warunki znacznie bardziej wyczerpująco, niż to się dawało stwierdzić w szeregu pisanych i w odpisach nadesłanych tekstach umów zbiorowych.

W szczegółowych zestawieniach tabelarycznych (ob. tabl. 6 i dalsze) sumy tekstów umów, stosowanych w poszczególnych gałęziach i rodzajach przemysłu, lub w poszczególnych województwach, nie bilansują się z odnośnymi liczbami, figurującymi w pozycjach „ogółem” dla całego przemysłu przetwórczego w Polsce, względnie tylko dla poszczególnych gałęzi tego przemysłu w przypadkach, gdy stanowią one sumy umów występujących w poszczególnych rodzajach danej gałęzi przemysłu. Dzieje się to z tej przyczyny, iż cały szereg umów występuje jednocześnie w kilku gałęziach względnie w kilku rodzajach przemysłu, a również i w kilku jednocześnie województwach. Sumując zatem mechanicznie umowy z poszczególnych gałęzi przemysłu względnie z poszczególnych województw, otrzymujemy w rezultacie liczby znacznie wyższe od faktycznej ilości umów zbiorowych, stosowanych w danym momencie w całym kraju.

Zasiąg poszczególnych umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych, stosowanych w dniu 31.VIII 1933 r. w przemyśle przetwórczym w Polsce przedstawia tabl. 5.

Tabl. 5. Zasiąg umów zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce

Stan w dn. 31.VIII 1933		
L. p.	Umowy stosowane	Liczba umów
	Ogółem	329
1	w jednym województwie i w jednym przemyśle	298
2	w jednym województwie i więcej niż w jednym przemyśle	16
3	więcej niż w jednym województwie i w jednym przemyśle	12
4	więcej niż w jednym województwie i więcej niż w jednym przemyśle	3

10. Kwestje poruszane w umowach zbiorowych

Szczegółowe zestawienia tabelaryczne, poczynając od tabl. 6, a kończąc na tabl. 11, noszą charakter analizy liczbowej treści zebranych umów zbiorowych. Zgodnie z przyjętym zgóry założeniem, iż praca niniejsza ma za zadanie dostarczenie jedynie materiału dla dalszych prac analitycznych nad kwestją umów zbiorowych w Polsce, oraz z uwagi na to, że w zasadniczej swej części przytacza pełne teksty wszystkich skompletowanych umów zbiorowych, orzeczeń arbitrażowych i jednostronnych cenników płac, ograniczono się tu wyłącznie do ujęcia liczbowego poszczególnych warunków zawartych w umowach, nie dotykając zupełnie merytorycznej treści tych warunków, jak również nie starając się o ustalenie związków i proporcji, jakie niewątpliwie istnieją w występowaniu pewnych kompleksów zjawisk i klauzul w poszczególnych umowach.

Tak więc tabl. 7 podaje w liczbach bezwzględnych umowy zbiorowe według liczb zakładów i robotników w zakładach stosujących te umowy. Przy rozpatrywaniu tej tablicy, a również i następnych, stale należy pamiętać o zastrzeżeniu zrobionem już wcześniej, a mianowicie, że do liczby „stosowanych umów”, a co zatem idzie i do liczb zakładów oraz robotników w zakładach stosujących umowy zbiorowe, zostały wliczone orzeczenia arbitrażowe i ustne umowy zbiorowe. Dalej pamiętać również należy o kwestji stosowania umów w granicach podziału na gałęzie i rodzaje przemysłu. Wszystkie zatem liczby podane w tabl. 6 i 7 odnoszą się wyłącznie do pozycji, w których figurują, nie bilansując się w związku z tem z pozycjami ogólnymi dla całego przemysłu oraz dla całego przemysłu przetwórczego w Polsce.

To samo zastrzeżenie, odnośnie do podawanych liczb wyłącznie tylko umów, aktualne jest i dla wszystkich dalszych tablic.

Tabl. 8 podaje charakter stron, t. zn. określa kontrahentów zawierających umowy oraz wyszczególnia umowy, zawarte przy udziale czynników Inspekcji Pracy. W pozycjach informujących o umowach zawartych z delegatami robotników uwzględniono zarówno te umowy, które wyraźnie formułują w swej treści charakter kontrahentów ze strony robotniczej, np. określają ich

mianem „delegatów ogółu robotników zakładu” względnie „delegatów załogi zakładu” czy „rady załogowej”, jak również i te umowy, które określały stronę robotniczą w sposób bardziej ogólnikowy, jak np. „ogół robotników zakładu” lub wprost „robotnicy zakładu”. Ustalenie charakteru strony pracodawców nie nasuwało poważniejszych trudności. Rubryka „Udział Inspekcji Pracy” wymienia wyłącznie tylko te umowy, w których treści wyraźnie stwierdzono, iż zostały one zawarte przy udziale tych czynników. Liczby, jakie na podstawie tych wzmianek otrzymano nie są jednak — jak na to inne źródła wskazują (np. Sprawozdanie Inspekcji Pracy)—obrazem faktycznego udziału Inspekcji Pracy w akcji zawierania umów zbiorowych, co najwyżej wskazują one tylko na pewne luki w szablonie ustalania schematu budowy poszczególnych umów.

Tabl. 9 charakteryzuje termin wypowiedzenia umów zbiorowych. Rubryka „Nieokreślony” zawiera przypadki, w których teksty umów jasno podają—termin wypowiedzenia i okres obowiązywania umowy nieokreślony” oraz i te przypadki, w których umowy wymienionej kwestji wogóle nie poruszają.

Tabl. 10 wymienia okresy czasu, na jakie zostały zawarte umowy obowiązujące w dniu 31.VIII 1933 r.

W rubryce „Nieokreślony” zostały umieszczone umowy stwierdzające wyraźnie, iż okres czasu obowiązywania umowy jest nieokreślony, oraz te umowy, które wogóle tej sprawy nie poruszają.

Tabl. 11 wyszczególnia 20 warunków występujących najczęściej w zebranym tu komplecie umów zbiorowych, przyczem pewną liczbę tych warunków, występujących już tylko w minimalnej części umów, grupuje w rubryce „Innych warunków”.

Zakwalifikowanie poszczególnych punktów, a zwłaszcza pewnych ustępów i wzmianek w tekstach umów do tej lub innej z wymienionych w tablicy 11 rubryk, nasuwało częstokroć poważne wątpliwości. Odnośna korekta dokonanej tu klasyfikacji jest jednak możliwa jedynie w przypadku merytorycznego roztrząsania treści każdej z umów jako całości, oraz poszczególnych sformułowań punktów, klauzul i warunków, co nie mieściło się już w ramach zakresu dla niniejszego opracowania. Zadaniem omawianej tablicy 11 jest danie najogólniejszego poglądu na to, co skompletowane tu umowy zawierają, bez wnikania w szczegóły.

Pewnych niezbędnych komentarzy i wyjaśnień natury metodycznej wymagają następujące rubryki tabl. 11:

1. Rubryka „Czas pracy” nie daje dość ścisłego poglądu na to, w jakiej liczbie umów kwestja czasu pracy jest wogóle poruszana. Sprawa ta bowiem w wielu przypadkach zrasta się organicznie ze sprawą płac zarówno godzinowych jak i akordowych. W omawianej rubryce uwzględnione zostały te tylko umowy, które kwestję czasu pracy — regulowaną zresztą jak wiadomo ustawowo dla całego państwa w jednakowy sposób — traktują oddzielnie, jako odrębny punkt w umowie.

2. Kwestja „płacy” zasadniczo jest trzonem każdej umowy i poważna część wszystkich umów ogranicza się jedynie do regulowania tej tylko dziedziny. W związku z tem do rubryki „płace” zaliczone zostały automatycznie

wszystkie umowy ustne, których treści nie podano wogóle. Natomiast nie znalazła się w tej rubryce pewna liczba umów głównie o charakterze przejściowym, np. umów regulujących kwestje zatrudniania bezrobotnych danego zakładu, lub likwidujących zbiorowe zatargi o charakterze administracyjnym lub personalnym.

3. Rubryka „Ruchoma skala płac” zawiera te umowy, które przewidują stosowanie wskaźnika kosztów utrzymania, publikowanego przez Główny Urząd Statystyczny, jak również i możliwość zmiany warunków płacy bez wypowiedzania całości umowy na podstawie orzeczeń innych ciał lub instytucji, wskazanych w tych umowach.

4. Jako „Dodatki” potraktowane zostały te punkty w poszczególnych umowach, które wyraźnie mówią o różnej formie dodatków w gotówce do godzinnych względnie akordowych płac zasadniczych.

5. Rubryka „Młodociani i uczniowie” zawiera te umowy, które poruszają sprawy młodocianych i uczniów niezależnie od stawek płac, stosowanych wobec uczniów i młodocianych, a wyszczególnionych w ogólnym punkcie „Warunki płacy”.

6. Do umów, poruszających sprawę bezrobocia (rubryka „Bezrobocie”) zostały zaliczone umowy regulujące wśród całokształtu innych warunków pracy również i kwestję bezrobocia oraz umowy poświęcone wyłącznie sprawie bezrobocia w związku z kryzysem, przeżywanym przez poszczególne przedsiębiorstwa oraz koniecznością częściowego zatrudniania większej ilości robotników.

7. Rubryka „Warunki higieniczne” uwzględnia umowy poruszające kwestje urządzeń higienicznych w zakładach oraz te umowy, które nakładają na obie strony pewne obowiązki i warunki związane ze sprawami higieny i bezpieczeństwa pracy.

8. Rubryka „Wzmianki o strajku” wymienia te tylko umowy, w których jest wyraźne stwierdzenie, że do zawarcia danej umowy doszło wskutek poprzednio przeprowadzonej akcji strajkowej. Liczby te nie charakteryzują jednak całości wspomnianego zjawiska, bowiem w całym szeregu umów, o których skądinąd wiadomo, iż zostały zawarte po strajku, żadnych wzmianek w treści umowy na ten temat niema.

9. Rubryka „Likwidowanie zatargów” obejmuje umowy przewidujące zgóry istnienie instytucji rozjemczych na wypadek strajku, względnie wskazujące zawczasu sposoby likwidowania zatargów wynikłych na tle stosowania umowy zbiorowej.

10. Rubryka „Przedstawicielstwo robotników” wymienia te wszystkie umowy zbiorowe, które niezależnie od kontrahentów, podpisujących daną umowę, wspominają o istnieniu stałej delegacji robotniczej, radzie załogowej, wreszcie o takich czy innych uprawnieniach związków zawodowych, działających na terenie danego zakładu.

11. Rubryka „Inne warunki” wymienia umowy, omawiające m. in. takie kwestje jak: specjalne przepisy dla pewnych kategorii robotników, np. dla składaczy maszynowych w drukarniach; kaucje składane w związku z umową o pracę; pomoc lekarska; potrącanie składek na związek zawodowy; fundusze specjalne i t. p. punkty występujące w sporadycznych tylko przypadkach.

JÓZEF MIESZKOWSKI

Tabl. 6. Umowy zbiorowe w przemyśle przetwórczym w Polsce według województw

VIII 1933

Województwa	Liczba zakła- dów obje- tych ba- daniem	Liczba robotników objętych badaniem	Liczba stosowanych umów			Liczba zakładów stosujących umowy			Liczba robotników w za- kładach stosujących umowy		
			Ogółem	w tem		Ogółem	w tem		Ogółem	w tem	
				orze- czenia	umowy ustne		orze- czenia	umowy ustne		orze- czenia	umowy ustne
O g ó ł e m											
Polska	3 916	357 206	329	21	62	1 174	64	62	181 648	7 866	3 037
M. st. Warszawa	498	35 433	38	1	7	68	2	7	7 365	34	311
Warszawa	211	21 565	20	—	7	37	—	7	7 929	—	281
Łódź	743	107 485	45	—	7	463	—	7	88 456	—	397
w tem m. Łódź	473	74 127	23	—	3	331	—	3	64 283	—	298
Kielce	279	42 069	41	—	5	54	—	5	20 769	—	310
Lublin	85	5 769	8	—	3	17	—	3	2 345	—	105
Białystok	92	10 443	10	—	—	43	—	—	4 316	—	—
Wilno	48	2 111	8	—	1	17	—	1	713	—	82
Nowogródek	32	2 079	1	—	—	1	—	—	138	—	—
Polesie	24	2 254	2	—	1	2	—	1	117	—	112
Wołyń	44	4 862	4	—	1	4	—	1	282	—	18
Poznań	530	29 399	46	4	11	123	4	11	10 635	180	524
w tem:											
m. Poznań	120	8 780	11	—	1	33	—	1	3 958	—	275
„ Bydgoszcz	68	3 923	4	1	—	7	1	—	124	102	—
Pomorze	209	11 101	12	—	2	28	—	2	2 931	—	86
Śląsk	450	30 094	84	24	10	197	58	10	18 755	7 652	197
w tem:											
m. Katowice	70	2 538	16	7	—	37	12	—	1 568	718	—
„ Bielsko	96	7 854	8	1	—	36	2	—	5 029	1 872	—
Kraków	330	29 793	40	—	4	63	—	4	11 488	—	465
w tem m. Kraków	116	8 436	13	—	2	24	—	2	2 457	—	380
Lwów	218	14 022	20	—	1	47	—	1	4 827	—	13
w tem m. Lwów	93	3 129	8	—	—	24	—	—	1 679	—	—
Stanisławów	100	7 725	4	—	—	7	—	—	369	—	—
Tarnopol	23	1 002	3	—	2	3	—	2	213	—	136
Przemysł mineralny											
Polska	599	42 784	95	8	26	127	12	26	9 172	436	1 222
M. st. Warszawa	13	582	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Warszawa	70	6 378	10	—	4	10	—	4	962	—	173
Łódź	46	2 804	8	—	3	12	—	3	668	—	346
w tem m. Łódź	8	471	4	—	1	4	—	1	370	—	267
Kielce	61	7 870	10	—	2	14	—	2	1 476	—	105
Lublin	16	1 205	6	—	3	6	—	3	371	—	105
Białystok	11	573	1	—	—	1	—	—	210	—	—
Wilno	2	204	2	—	—	2	—	—	204	—	—
Nowogródek	5	827	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polesie	2	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wołyń	9	1 842	1	—	—	1	—	—	74	—	—
Poznań	103	6 071	11	1	3	18	1	3	957	26	111
w tem:											
m. Poznań	7	321	2	—	—	2	—	—	139	—	—
„ Bydgoszcz	10	315	1	—	—	1	—	—	29	—	—
Pomorze	34	1 547	2	—	1	2	—	1	105	—	32
Śląsk	93	3 486	25	7	6	33	11	6	1 145	410	170
w tem:											
m. Katowice	5	191	4	2	—	4	2	—	168	120	—
„ Bielsko	4	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kraków	69	5 634	8	—	1	7	—	1	1 591	—	31
w tem m. Kraków	14	696	1	—	—	1	—	—	84	—	—
Lwów	44	2 713	6	—	1	13	—	1	871	—	13
w tem m. Lwów	11	701	1	—	—	7	—	—	495	—	—
Stanisławów	10	512	2	—	—	5	—	—	325	—	—
Tarnopol	11	499	3	—	2	3	—	2	213	—	136
Przemysł metalowy											
Polska	633	49 031	41	3	7	87	17	7	14 763	1 447	708
M. st. Warszawa	155	11 096	8	—	2	19	—	2	1 776	—	138
Warszawa	40	4 291	3	—	—	5	—	—	1 420	—	—
Łódź	61	3 557	2	—	1	3	—	1	108	—	17
w tem m. Łódź	38	1 613	2	—	1	3	—	1	108	—	17
Kielce	71	10 552	10	—	2	13	—	2	4 649	—	173
Lublin	13	1 378	1	—	—	1	—	—	682	—	—

Tabl. 6. Umowy zbiorowe w przemyśle przetwórczym w Polsce według województw (c. d.)

VIII 1933

[illegible]

Tabl. 6. Umowy zbiorowe w przemyśle przetwórczym w Polsce według województw (c. d.)

VIII 1933

VIII 1933

Województwa	Liczba zakładów objętych badaniami	Liczba robotników objętych badaniami	Liczba stosowanych umów			Liczba zakładów stosujących umowy			Liczba robotników w zakładach stosujących umowy		
			Ogółem	w tem		Ogółem	w tem		Ogółem	w tem	
				orze-czenia	umowy ustne		orze-czenia	umowy ustne		orze-czenia	umowy ustne
Przemysł papirniczy											
Polska	100	10 826	17	1	—	22	1	—	3 225	203	—
M. st. Warszawa	16	1 850	1	—	—	1	—	—	264	—	—
Warszawa	4	882	1	—	—	1	—	—	82	—	—
Łódź	11	608	1	—	—	1	—	—	21	—	—
w tem m. Łódź	7	253	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kielce	13	2 200	2	—	—	2	—	—	212	—	—
Wilno	6	379	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nowogródek	1	138	1	—	—	1	—	—	138	—	—
Poznań	11	1 025	2	—	—	2	—	—	90	—	—
w tem:											
m. Poznań	6	565	1	—	—	1	—	—	17	—	—
„ Bydgoszcz	2	209	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomorze	2	198	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Śląsk	15	1 771	7	1	—	9	1	—	1 500	203	—
w tem m. Bielsko	4	351	1	—	—	1	—	—	162	—	—
Kraków	11	1 323	3	—	—	4	—	—	888	—	—
w tem m. Kraków	7	539	1	—	—	1	—	—	139	—	—
Lwów	7	367	1	—	—	1	—	—	30	—	—
w tem m. Lwów	6	359	1	—	—	1	—	—	30	—	—
Stanisławów	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarnopol	2	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przemysł skórzaný											
Polska	89	4 694	13	—	1	16	—	1	1 289	—	11
M. st. Warszawa	26	1 266	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Warszawa	7	224	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łódź	6	202	1	—	1	1	—	1	11	—	11
w tem m. Łódź	3	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kielce	11	398	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lublin	4	161	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Białystok	2	130	2	—	—	2	—	—	130	—	—
Wilno	6	291	2	—	—	4	—	—	206	—	—
Poznań	4	335	2	—	—	3	—	—	325	—	—
w tem m. Bydgoszcz	1	159	1	—	—	1	—	—	159	—	—
Pomorze	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Śląsk	6	361	1	—	—	1	—	—	93	—	—
Kraków	8	890	3	—	—	3	—	—	371	—	—
w tem m. Kraków	2	279	2	—	—	2	—	—	279	—	—
Lwów	2	153	2	—	—	2	—	—	153	—	—
w tem m. Lwów	2	153	2	—	—	2	—	—	153	—	—
Stanisławów	5	222	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarnopol	1	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przemysł drzewny											
Polska	513	31 090	31	5	6	46	9	6	1 762	395	170
M. st. Warszawa	19	708	1	—	—	1	—	—	98	—	—
Warszawa	17	726	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łódź	29	1 798	1	—	1	1	—	1	9	—	9
w tem m. Łódź	9	281	1	—	1	1	—	1	9	—	9
Kielce	37	1 818	2	—	—	2	—	—	106	—	—
Lublin	15	1 020	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Białystok	23	4 520	2	—	—	3	—	—	137	—	—
Wilno	11	271	1	—	—	5	—	—	108	—	—
Nowogródek	17	647	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polesie	18	1 877	2	—	1	2	—	1	117	—	112
Wołyń	15	2 326	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poznań	100	2 466	9	2	2	12	2	2	380	130	33
w tem:											
m. Poznań	9	516	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Bydgoszcz	14	355	1	1	—	1	1	—	102	102	—
Pomorze	51	2 207	3	—	—	5	—	—	77	—	—

Tabl. 6. Umowy zbiorowe w przemyśle przetwórczym w Polsce według województw (c. d.)

VIII 1933

VIII 1933

Województwa		Liczba zakładów objętych badaniami	Liczba robotników objętych badaniami	Liczba stosowanych umów			Liczba zakładów stosujących umowy			Liczba robotników w zakładach stosujących umowy		
				Ogółem	w tem orzeczenia	umowy ustne	Ogółem	w tem orzeczenia	umowy ustne	Ogółem	w tem orzeczenia	umowy ustne
Śląsk	38	1 826	9	3	2	14	7	2	598	265	16	
w tem:												
m. Katowice	5	84	1	1	—	1	1	—	14	14	—	
„ Bielsko	5	145	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kraków	50	2 155	1	—	—	1	—	—	132	—	—	
w tem m. Kraków	3	235	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lwów	42	2 284	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
w tem m. Lwów	5	183	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Stanisławów	28	4 209	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tarnopol	3	232	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Przemysł spożywczy												
Polska	554	40 064	46	2	14	128	2	14	14 346	63	730	
M. st. Warszawa	56	5 168	5	—	1	7	—	1	706	—	54	
Warszawa	45	4 041	3	—	2	18	—	2	3 088	—	83	
Łódź	45	2 426	5	—	—	11	—	—	848	—	—	
w tem m. Łódź	17	1 321	2	—	—	5	—	—	261	—	—	
Kielce	21	1 599	3	—	—	5	—	—	596	—	—	
Lublin	31	1 853	1	—	—	10	—	—	1 292	—	—	
Białystok	8	798	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Wilno	11	550	2	—	1	3	—	1	146	—	82	
Nowogródek	4	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Polesie	3	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Wołyń	18	653	3	—	1	3	—	1	208	—	18	
Poznań	113	8 730	12	1	5	46	1	5	4 501	24	374	
w tem:												
m. Poznań	21	1 892	3	—	1	5	—	1	351	—	275	
„ Bydgoszcz	9	768	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Pomorze	46	2 543	4	—	1	9	—	1	1 100	—	54	
Śląsk	38	2 185	8	1	2	9	1	2	805	39	11	
w tem:												
m. Katowice	8	219	3	1	—	3	1	—	111	39	—	
„ Bielsko	6	224	1	—	—	1	—	—	60	—	—	
Kraków	38	4 266	4	—	1	5	—	1	754	—	54	
w tem m. Kraków	15	2 618	2	—	—	2	—	—	211	—	—	
Lwów	40	3 041	2	—	—	2	—	—	302	—	—	
w tem m. Lwów	17	1 511	2	—	—	2	—	—	302	—	—	
Stanisławów	35	1 977	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tarnopol	2	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Przemysł odzieżowy												
Polska	111	9 441	14	—	3	16	—	3	2 753	—	92	
M. st. Warszawa	38	2 247	7	—	3	8	—	3	351	—	92	
Warszawa	2	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Łódź	10	1 968	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
w tem m. Łódź	7	1 871	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kielce	11	609	1	—	—	1	—	—	112	—	—	
Lublin	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Wilno	1	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Nowogródek	1	309	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Poznań	14	700	1	—	—	1	—	—	219	—	—	
w tem:												
m. Poznań	5	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
„ Bydgoszcz	5	317	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Pomorze	5	1 348	1	—	—	1	—	—	1 229	—	—	
Śląsk	11	319	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
w tem m. Katowice	3	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
„ Bielsko	5	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kraków	11	1 067	2	—	—	3	—	—	216	—	—	
w tem m. Kraków	5	215	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lwów	5	722	2	—	—	2	—	—	626	—	—	
w tem m. Lwów	4	257	1	—	—	1	—	—	161	—	—	
Stanisławów	1	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Tabl. 6. Umowy zbiorowe w przemyśle przetwórczym w Polsce według województw (dok.)

VIII 1933

VIII 1933

Województwa	Liczba zakładów objętych badaniami	Liczba robotników objętych badaniami	Liczba stosowanych umów			Liczba zakładów stosujących umowy			Liczba robotników w zakładach stosujących umowy		
			Ogółem	w tem		Ogółem	w tem		Ogółem	w tem	
				orzeczenia	umowy ustne		orzeczenia	umowy ustne		orzeczenia	umowy ustne
Przemysł budowlany											
Polska	200	10 693	18	2	1	56	6	1	4 308	521	
M. st. Warszawa	30	3 630	4	—	—	7	—	—	1 640	—	—
Warszawa	2	131	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łódź	14	412	1	—	—	1	—	—	16	—	—
w tem m. Łódź	11	313	1	—	—	1	—	—	16	—	—
Kielce	9	336	1	—	—	2	—	—	73	—	—
Lublin	1	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Białystok	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wilno	1	170	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poznań	40	1 436	3	—	1	4	—	1	157	—	6
w tem:											
m. Poznań	15	799	1	—	—	1	—	—	111	—	—
„ Bydgoszcz	4	212	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomorze	20	791	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Śląsk	59	2 784	5	2	—	33	6	—	1 787	521	—
w tem:											
m. Katowice	22	1 196	3	1	—	14	4	—	723	463	—
„ Bielsko	6	776	1	—	—	2	—	—	514	—	—
Kraków	20	871	5	—	—	9	—	—	635	—	—
w tem m. Kraków	13	586	3	—	—	6	—	—	487	—	—
Lwów	2	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—
w tem m. Lwów	2	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stanisławów	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przemysł poligraficzny											
Polska	193	8 098	17	1	2	94	1	2	4 622	21	52
M. st. Warszawa	61	2 819	4	—	1	15	—	1	832	—	27
Warszawa	3	56	1	—	1	1	—	1	25	—	25
Łódź	12	582	2	—	—	4	—	—	137	—	—
w tem m. Łódź	9	523	2	—	—	4	—	—	137	—	—
Kielce	8	164	1	—	—	1	—	—	19	—	—
Lublin	3	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Białystok	2	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wilno	5	79	1	—	—	3	—	—	49	—	—
Wołyń	1	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poznań	27	1 370	1	—	—	21	—	—	1 238	—	—
w tem:											
m. Poznań	17	905	1	—	—	14	—	—	820	—	—
„ Bydgoszcz	4	334	1	—	—	4	—	—	334	—	—
Pomorze	12	432	2	—	—	11	—	—	420	—	—
Śląsk	20	646	3	1	—	17	1	—	614	21	—
w tem:											
m. Katowice	10	348	2	1	—	9	1	—	347	21	—
„ Bielsko	2	76	1	—	—	2	—	—	76	—	—
Kraków	18	1 029	2	—	—	9	—	—	730	—	—
w tem m. Kraków	17	990	2	—	—	9	—	—	730	—	—
Lwów	19	794	1	—	—	11	—	—	538	—	—
w tem m. Lwów	18	767	1	—	—	11	—	—	538	—	—
Stanisławów	1	20	1	—	—	1	—	—	20	—	—
Tarnopol	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tabl. 7. Umowy zbiorowe według liczb zakładów i robotników w zakładach stosujących umowy

VIII 1933

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Liczba stosowanych umów	Liczba zakładów stosujących umowy	Liczba robotników w zakładach	Umowy stosowane w zakładach								Umowy obejmujące robotników					
				1	2-3	4-8	9-15	16-20	21-30	ponad 31	do 50	51-100	101-500	501-1000	1001-5000	ponad 5001	
Przemysł przetwórczy ogółem	329	1 174	181 648	237	50	19	8	4	5	6	119	65	95	23	24	3	
Mineralny	95	127	9 172	80	12	3	—	—	—	—	52	19	21	3	—	—	
w tem:																	
huty szkła	6	6	1 118	6	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	—	—	
cementownie	8	6	1 544	8	—	—	—	—	—	—	—	2	5	1	—	—	
cegielnie	64	92	4 527	53	8	3	—	—	—	—	43	12	7	2	—	—	
wapienniki	6	7	815	5	1	—	—	—	—	—	1	3	2	—	—	—	
fabryki fajansu	3	3	609	3	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	
Metalowy	41	87	14 763	32	5	1	3	—	—	—	9	7	14	8	3	—	
w tem:																	
metalowy	30	54	7 507	22	4	4	—	—	—	—	5	6	15	3	1	—	
maszynowy	13	25	6 734	9	1	3	—	—	—	—	3	—	5	3	2	—	
elektrotechniczny	6	8	522	4	2	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—	
Chemiczny	27	53	15 154	19	6	1	1	—	—	—	6	3	13	1	4	—	
w tem:																	
gazownie	7	7	544	7	—	—	—	—	—	—	4	2	1	—	—	—	
rafinerje nafty	4	14	3 112	3	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	1	—	
Włókienniczy	41	529	110 254	18	8	4	4	2	1	4	9	2	11	6	11	2	
w tem:																	
tkalnie i przędzalnie	31	416	102 139	15	6	3	2	—	2	3	3	3	9	6	8	2	
fabryki wyrobów dzianych	8	54	3 631	4	—	1	2	1	—	—	4	—	1	2	1	—	
Papierniczy	17	22	3 225	12	5	—	—	—	—	—	2	7	6	2	—	—	
w tem:																	
fabryki papieru	11	12	2 385	10	1	—	—	—	—	—	—	5	5	1	—	—	
fabr. wyrobów z papieru	7	10	840	4	3	—	—	—	—	—	2	2	3	—	—	—	
Skórzany	13	16	1 289	11	2	—	—	—	—	—	3	4	6	—	—	—	
w tem garbarnie	12	15	1 199	10	2	—	—	—	—	—	3	3	6	—	—	—	
Drzewny	31	46	1 762	23	7	1	—	—	—	—	16	8	7	—	—	—	
w tem:																	
tartaki	20	29	1 015	13	6	1	—	—	—	—	10	5	5	—	—	—	
fabryki mebli zwykłych	9	11	604	7	2	—	—	—	—	—	4	2	3	—	—	—	
fabryki mebli giętych	1	1	40	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Spożywczy	46	128	14 346	33	9	1	—	1	1	1	22	11	9	2	1	1	
w tem:																	
młyny	13	19	607	10	2	1	—	—	—	—	8	4	1	—	—	—	
piekarnie	5	6	349	3	2	—	—	—	—	—	3	—	2	—	—	—	
zakłady cukiernicze	1	2	116	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	
cukrownie	3	58	9 542	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	1	
fabryki czekolady	2	2	329	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	
browary	12	16	2 016	7	3	1	—	1	—	—	5	2	4	1	—	—	
gorzelnie	2	2	200	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
fabryki wódek	4	8	78	3	—	1	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	
fabryki przetworów ziemniaczanych	2	6	431	—	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	
rzeźnie	4	4	142	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	
fabryki konserw	1	1	24	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Odzieżowy	14	16	2 753	11	3	—	—	—	—	—	5	2	6	—	1	—	
w tem fabryki obuwia mechanicznego	6	6	385	6	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	
Budowlany	18	56	4 308	8	8	1	—	—	1	—	6	5	4	2	1	—	
w tem:																	
budownictwo	15	50	3 344	7	6	1	—	—	1	—	5	5	2	3	—	—	
instalacje budowlane	4	6	964	2	2	—	—	—	—	—	1	—	2	1	—	—	
Poligraficzny	17	94	4 622	7	3	3	2	1	1	—	7	2	4	3	1	—	

Tabl. 8. Charakter stron zawierających umowy zbiorowe w przemyśle przetwórczym w Polsce

VIII 1933

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Umowy zawarte między												Umowy zawarte przy udziale Inspekcji Pracy		
	związkiem praco- dawców i zw. zaw. robotników			związkiem praco- dawców i delega- tami robotników			przedstawicielami zakładów i zw. zaw. robotników			przedstawicielami zakładów i delega- tami robotników					
	Umo- wy	Za- kłady	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kłady	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kłady	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kłady	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kłady	Robot- nicy
Przemysł przetwórczy ogółem	83	853	127 957	6	22	2 573	97	150	41 260	143	149	9 858	83	532	109 749
Mineralny	16	39	1 628	2	3	69	17	25	4 093	60	60	3 382	16	35	3 223
w tem:															
huty szkła	—	—	—	—	—	—	1	1	246	5	5	872	2	2	456
cementownie	—	—	—	—	—	—	8	6	1 544	—	—	—	2	2	409
cegłownie	12	32	1 540	2	2	64	4	12	945	46	46	1 978	10	26	1 351
wapienniki	—	—	—	—	—	—	2	3	410	4	4	405	3	3	662
fabryki fajansu	—	—	—	—	—	—	2	2	552	1	1	57	1	1	345
Metalowy	10	48	6 578	—	—	—	18	26	6 074	13	13	2 111	12	16	4 936
w tem:															
metalowy	8	27	2 234	—	—	—	13	18	3 643	9	9	1 630	9	13	3 209
maszynowy	5	16	4 070	—	—	—	5	6	2 279	3	3	385	4	3	1 727
elektrotechniczny	3	5	274	—	—	—	2	2	152	1	1	96	—	—	—
Chemiczny	7	18	2 949	1	3	969	13	26	10 487	6	6	749	5	6	869
w tem:															
gazownie	1	1	91	—	—	—	3	3	150	3	3	303	1	1	47
rafinerje nafty	1	1	313	—	—	—	3	13	2 799	—	—	—	—	—	—
Włókienniczy	20	502	96 194	—	—	—	17	23	13 923	4	4	137	23	414	93 965
w tem:															
tkalnie i przędzalnie	16	398	88 472	—	—	—	13	16	13 552	2	2	115	17	264	83 837
fabryki wyrobów dzianych	7	53	3 617	—	—	—	—	—	—	1	1	14	6	52	3 592
Papierniczy	5	9	1 082	—	—	—	7	8	1 581	5	5	562	4	6	1 073
w tem:															
fabryki papieru	2	2	675	—	—	—	6	7	1 317	3	3	393	2	2	554
fabryki wyrobów z papieru	4	7	407	—	—	—	1	1	264	2	2	169	3	4	519
Skórzany	1	2	166	1	3	116	5	5	375	6	6	632	4	4	449
w tem garbarnie	1	2	166	1	3	116	5	5	375	5	5	542	4	4	449
Drzewny	7	15	591	2	4	185	3	8	259	19	19	727	7	14	565
w tem:															
tartaki	5	9	256	1	1	79	3	8	259	11	11	421	5	10	401
fabr. mebli zwykłych	4	6	335	2	2	103	—	—	—	3	3	166	2	3	124
fabryki mebli giętych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	40	1	1	40
Spożywczy	14	92	11 378	—	—	—	9	11	1 781	23	25	1 187	7	12	873
w tem:															
młyny	4	9	291	—	—	—	2	2	101	7	8	215	2	2	107
piekarnie	3	4	156	—	—	—	2	2	193	—	—	—	3	3	192
zakłady cukiernicze	1	2	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
cukrownie	2	57	9 462	—	—	—	1	1	80	—	—	—	—	—	—
fabryki czekolady	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	329	—	—	—
browary	5	8	734	—	—	—	4	5	1 167	3	3	115	3	6	533
gorzelnie	2	2	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	41
fabryki wódek	2	6	67	—	—	—	—	—	—	2	2	11	—	—	—
fabr. przetw. ziemn.	1	4	352	—	—	—	—	—	—	1	2	79	—	—	—
rzeźnie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	142	—	—	—
fabryki konserw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	24	—	—	—
Odzieżowy	3	4	1 559	—	—	—	7	8	1 039	4	4	155	4	4	724
w tem fabryki obuwia mechanicznego	—	—	—	—	—	—	4	4	309	2	2	76	2	2	196
Budowlany	10	39	1 461	2	9	1 234	2	4	1 468	4	4	145	4	11	2 301
w tem:															
budownictwo	9	37	1 313	2	9	1 234	2	2	775	2	2	22	4	9	1 608
instalacje budowlane	1	2	148	—	—	—	1	2	693	2	2	123	1	2	693
Poligraficzny	11	85	4 371	—	—	—	3	6	180	3	3	71	3	10	771

Tabl. 9. Termin wypowiedzenia umów zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce

VIII 1933

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Nieokreślony			Określony			W t e m								
	Umowy	Zakłady	Robotnicy	Umowy	Zakłady	Robotnicy	do 2 tygodni			od 2 tyg. do 1 mies.			ponad 1 miesiąc		
							Umowy	Zakłady	Robotnicy	Umowy	Zakłady	Robotnicy	Umowy	Zakłady	Robotnicy
Przemysł przetwórczy ogółem	197	360	34 343	132	814	147 305	43	101	9 193	72	641	130 541	17	72	7 571
Mineralny	72	95	6 084	23	32	3 088	10	12	1 092	11	15	1 835	2	5	161
w tem:															
huty szkła	5	5	872	1	1	246	—	—	—	1	1	246	—	—	—
cementownie	3	2	179	5	4	1 365	—	—	—	5	4	1 365	—	—	—
cegielnie	54	78	4 030	10	14	497	5	5	186	3	4	150	2	5	161
wapienniki	3	3	328	3	4	487	3	4	487	—	—	—	—	—	—
fabryki fajansu	3	3	609	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metalowy	18	23	3 420	23	64	11 343	9	25	2 744	12	37	8 130	2	2	469
w tem:															
metalowy	13	16	2 371	17	38	5 136	8	17	1 605	8	20	3 358	1	1	173
maszynowy	5	6	953	8	19	5 781	2	5	962	5	13	4 523	1	1	296
elektrotechniczny	1	1	96	5	7	426	2	3	177	3	4	249	—	—	—
Chemiczny	8	19	3 438	19	34	11 716	4	12	1 837	12	18	9 528	3	4	351
w tem:															
gazownie	3	3	131	4	4	413	—	—	—	3	3	366	1	1	47
rafinerje nafty	1	11	2 688	3	3	424	—	—	—	2	2	379	1	1	45
Włókienniczy	21	86	9 113	20	443	101 141	4	15	1 723	15	427	97 826	1	1	1 592
w tem:															
tkalnie i przedzalnie	16	67	8 366	15	349	93 773	1	1	469	13	347	91 712	1	1	1 592
fabryki wyrobów dzianych	2	8	167	6	46	3 464	1	11	1 168	5	35	2 296	—	—	—
Papierniczy	4	4	1 103	13	18	2 122	6	7	596	6	9	1 436	1	2	90
w tem:															
fabryki papieru	2	2	700	9	10	1 685	4	4	504	5	6	1 181	—	—	—
fabryki wyrobów z papieru	2	2	403	5	8	437	2	3	92	2	3	255	1	2	90
Skórzany	9	11	937	4	5	352	2	2	115	2	3	237	—	—	—
w tem garbarnie	8	10	847	4	5	352	2	2	115	2	3	237	—	—	—
Drzewny	21	27	980	10	19	782	3	4	212	6	13	377	1	2	193
w tem:															
tartaki	14	20	639	6	9	376	2	3	152	3	5	204	1	1	20
fabryki mebli zwykłych	4	4	268	5	7	336	—	—	—	4	6	163	1	1	173
fabryki mebli giętych	1	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spożywczy	22	50	5 443	24	78	8 903	7	7	189	12	66	7 753	5	5	961
w tem:															
młyny	9	11	318	4	8	289	1	1	22	3	7	267	—	—	—
piekarnie	—	—	—	5	6	349	2	2	41	2	3	266	1	1	42
zakłady cukiernicze	—	—	—	1	2	116	—	—	—	1	2	116	—	—	—
cukrownie	2	24	4 127	1	34	5 415	—	—	—	1	34	5 415	—	—	—
fabryki czekolady	2	2	329	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
browary	2	5	263	10	11	1 753	2	2	90	6	7	1 023	2	2	640
gorzelnie	—	—	—	2	2	200	—	—	—	2	2	200	—	—	—
fabryki wódek	1	1	6	3	7	72	1	1	5	2	6	67	—	—	—
fabryki przetworów ziemniaczanych	1	2	79	1	4	352	—	—	—	1	4	352	—	—	—
rzeźnie	1	1	25	3	3	117	1	1	31	1	1	47	1	1	39
fabryki konserw	1	1	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Odzieżowy	11	12	1 958	3	4	795	1	2	111	2	2	684	—	—	—
w tem fabryki obuwia mechanicznego	6	6	385	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Budowlany	11	24	1 618	7	32	2 690	—	—	—	5	28	1 248	2	4	1 442
w tem:															
budownictwo	10	23	1 606	5	27	1 738	—	—	—	3	25	989	2	2	749
instalacje budowlane	1	1	112	3	5	952	—	—	—	2	3	259	1	2	693
Poligraficzny	6	9	249	11	85	4 373	1	15	574	6	23	1 487	4	47	2 312

Tabl. 10. Okres obowiązywania umów zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce

VIII 1933

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Nieokreślony			Określony			W t e m											
							do 3 miesięcy			od 3 do 6 miesięcy			od 6 mies. do 1 roku			ponad 1 rok		
	Umo- wy	Za- kła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Za- kła- dy	Robot- nicy
Przemysł przetwórczy ogółem	226	528	63 305	106	646	118 343	6	7	623	22	99	10 178	68	512	105 984	10	28	1 558
Mineralny	63	73	4 461	32	54	4 711	1	1	11	10	21	1 420	18	27	3 116	3	5	164
w tem:																		
huty szkła	6	6	1 118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
cementownie	—	—	—	8	6	1 544	—	—	—	—	—	—	7	5	1 471	1	1	73
cegielnie	46	51	2 205	18	41	2 322	—	—	—	6	17	987	10	20	1 244	2	4	91
wapienniki	6	7	815	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
fabryki fajansu	—	—	—	3	3	609	—	—	—	2	2	402	1	1	207	—	—	—
Metalowy	24	27	6 021	17	60	8 742	1	1	190	6	30	4 356	10	29	4 196	—	—	—
w tem:																		
metalowy	17	19	3 513	13	35	3 994	1	1	190	5	17	2 311	7	17	1 493	—	—	—
maszynowy	6	6	2 279	7	19	4 455	—	—	—	3	10	1 985	4	9	2 470	—	—	—
elektrotechn.	2	2	229	4	6	293	—	—	—	2	3	60	2	3	233	—	—	—
Chemiczny	13	15	4 141	14	38	11 013	—	—	—	3	10	1 794	9	26	8 882	2	2	337
w tem:																		
gazownie	3	3	183	4	4	361	—	—	—	—	—	—	4	4	361	—	—	—
rafinerje nafty	2	2	111	2	12	3 001	—	—	—	—	—	—	1	11	2 688	1	1	313
Włókienniczy	31	223	32 237	10	306	78 017	—	—	—	2	3	753	8	303	77 264	—	—	—
w tem:																		
tkalnie	24	168	27 941	7	248	74 198	—	—	—	2	2	728	5	246	73 470	—	—	—
fabryki wyrobów dzianych	4	26	2 587	4	28	1 044	—	—	—	1	1	25	3	27	1 019	—	—	—
Papierniczy	9	12	1 961	8	10	1 264	1	1	184	2	2	295	4	5	723	1	2	62
w tem:																		
fabryki papieru	5	6	1 232	6	6	1 153	1	1	184	2	2	295	3	3	674	—	—	—
fabryki wyrobów z papieru	5	6	729	2	4	111	—	—	—	—	—	—	1	2	49	1	2	62
Skórzany	9	10	884	4	6	405	1	1	107	1	3	116	2	2	182	—	—	—
w tem garbarnie	9	10	884	3	5	315	1	1	107	1	3	116	1	1	92	—	—	—
Drzewny	23	26	1 163	8	20	599	—	—	—	3	7	198	4	12	334	1	1	67
w tem:																		
tartaki	13	14	564	7	15	451	—	—	—	2	4	54	4	10	330	1	1	67
fabryki mebli zwykłych	6	7	459	3	4	145	—	—	—	2	3	144	1	1	1	—	—	—
fabryki mebli giętych	1	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spożywczy	31	60	5 943	15	68	8 403	—	—	—	3	20	920	10	46	7 153	2	2	330
w tem:																		
młyny	9	10	274	4	9	333	—	—	—	3	8	273	1	1	60	—	—	—
piekarnie	3	4	156	2	2	193	—	—	—	—	—	—	2	2	193	—	—	—
zakłady cukiernicze	—	—	—	1	2	116	—	—	—	—	—	—	1	2	116	—	—	—
cukrownie	1	23	4 047	2	35	5 495	—	—	—	—	—	—	2	35	5 495	—	—	—
fabryki czekolady	2	2	329	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
browary	6	9	620	6	7	1 396	—	—	—	2	2	88	2	3	978	2	2	330
gorzelnie	1	1	41	1	1	159	—	—	—	1	1	159	—	—	—	—	—	—
fabryki wódek	3	3	30	1	5	48	—	—	—	1	5	48	—	—	—	—	—	—
fabryki przetworów ziemniaczanych	1	2	79	1	4	352	—	—	—	1	4	352	—	—	—	—	—	—
rzeźnie	3	3	95	1	1	47	—	—	—	—	—	—	1	1	47	—	—	—
fabryki konserw	—	—	—	1	1	24	—	—	—	—	—	—	1	1	24	—	—	—
Odzieżowy	11	12	2 374	3	4	379	—	—	—	1	1	219	2	3	160	—	—	—
w tem fabryki obuwia mechanicznego	5	5	336	1	1	49	—	—	—	—	—	—	1	1	49	—	—	—
Budowlany	8	19	1 765	10	37	2 543	—	—	—	2	2	107	7	34	2 412	1	1	24
w tem:																		
budownictwo	7	18	1 753	8	32	1 591	—	—	—	2	2	107	5	29	1 460	1	1	24
instalacje budowlane	1	1	12	3	5	952	—	—	—	—	—	—	3	5	952	—	—	—
Poligraficzny	8	51	2 355	9	43	2 267	2	3	131	—	—	—	6	25	1 562	1	15	574

Tabl. 11. Warunki płacy i pracy uwzględnione w umowach

Gałęzie i rodzaje przemysłu	Czas pracy			P ł a c e			Ruchoma skala plac			Nadgodziny		
	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy
Przemysł przetwórczy ogółem	118	715	126 134	325	1 170	181 512	27	136	17 765	67	631	114 441
Mineralny	27	53	3 365	94	126	9 155	2	11	731	10	30	2 256
w tem:												
huty szkła	—	—	—	5	5	1 082	—	—	—	—	—	—
cementownie	—	—	—	8	6	1 544	—	—	—	—	—	—
cegielnie	24	27	3 048	66	92	4 527	2	11	731	8	25	1 813
wapienniki	1	1	252	6	7	815	—	—	—	—	—	—
fabryki fajansu	—	—	—	3	3	609	—	—	—	—	—	—
Metalowy	13	33	5 587	41	87	14 763	5	10	1 811	10	16	2 490
w tem:												
metalowy	9	19	1 654	30	54	7 507	3	6	651	8	11	1 242
maszynowy	5	10	3 567	12	25	6 734	3	4	1 070	2	3	1 096
elektrotechniczny	3	4	366	6	8	522	—	—	—	2	2	152
Chemiczny	8	22	6 640	27	53	15 154	5	17	3 395	8	22	6 619
w tem:												
gazownie	5	5	445	8	8	784	3	3	114	5	5	445
rafinerje nafty	3	13	3 067	4	14	3 112	3	13	3 046	3	13	3 046
Włókienniczy	18	413	93 328	41	529	110 254	—	—	—	13	405	89 115
w tem:												
tkalnie i przędzalnie	17	358	89 054	30	416	102 139	—	—	—	13	353	85 049
fabryki wyrobów dzianych	2	2	62	8	54	3 631	—	—	—	2	2	62
Papierniczy	9	13	1 309	16	21	3 195	4	6	947	5	8	380
w tem:												
fabryki papieru	4	4	733	11	12	2 385	3	3	651	2	2	179
fabryki wyrobów z papieru	6	9	576	6	9	810	2	3	296	3	6	201
Skórzany	6	8	640	13	16	1 289	4	4	384	2	2	300
w tem garbarnie	6	8	640	12	15	1 199	4	4	384	2	2	300
Drzewny	10	16	671	31	46	1 762	1	1	7	3	4	238
w tem:												
tartaki	11	13	482	20	29	1 015	—	—	—	2	2	58
fabryki mebli zwykłych	1	1	173	9	11	604	—	—	—	1	1	173
fabryki mebli giętych	—	—	—	1	1	40	—	—	—	—	—	—
Spożywczy	16	52	7 059	45	127	14 276	2	36	6 531	10	45	6 428
w tem:												
młyny	2	2	82	13	19	607	—	—	—	1	1	18
piekarnie	4	5	326	5	6	349	—	—	—	2	3	133
zakłady cukiernicze	1	2	116	1	2	116	1	2	116	1	2	116
cukrownie	1	34	5 415	3	58	9 542	1	34	5 415	1	34	5 415
fabryki czekolady	—	—	—	2	2	329	—	—	—	—	—	—
browary	5	5	979	12	16	2 016	—	—	—	3	3	660
gorzelnie	—	—	—	2	2	200	—	—	—	—	—	—
fabryki wódek	—	—	—	4	8	78	—	—	—	—	—	—
fabryki przetworów ziemniaczanych	—	—	—	2	6	431	—	—	—	—	—	—
rzeźnie	3	3	117	4	4	142	—	—	—	2	2	86
fabryki konserw	1	1	24	1	1	24	—	—	—	—	—	—
Odzieżowy	4	6	912	14	16	2 753	3	3	260	1	2	111
w tem fabryki obuwia mechanicznego	1	1	161	6	6	385	3	3	260	—	—	—
Budowlany	7	11	2 139	18	56	4 308	1	3	1 418	7	13	2 174
w tem:												
budownictwo	5	7	1 323	15	50	3 344	1	1	725	4	7	1 210
instalacje budowlane	3	4	816	4	6	964	1	2	693	4	6	964
Poligraficzny	13	88	4 484	16	93	4 603	4	45	2 281	10	84	4 330

zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce

VIII 1933

Premie			Dodatki			Świadczenia w naturze			Urlopy			Święta płatne			Młodociani i uczniowie		
Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy
50	569	118 392	95	717	133 883	88	590	122 641	65	231	26 489	38	135	13 527	50	219	20 667
13	31	2 565	24	45	3 705	26	42	3 848	9	16	693	8	15	959	9	16	678
—	—	—	1	1	151	2	2	397	1	1	246	—	—	—	—	—	—
—	—	—	5	4	1 366	7	5	1 471	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	28	1 744	15	34	2 024	13	27	1 366	6	10	383	7	12	540	8	15	471
1	1	77	—	—	—	1	1	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	207
16	47	9 416	16	59	9 500	12	42	8 577	10	30	4 510	4	5	1 229	10	32	5 564
12	27	3 362	13	33	3 359	10	24	3 229	8	18	1 464	2	3	477	9	21	2 654
8	17	5 824	9	20	5 848	6	15	5 118	3	8	2 680	1	1	733	4	9	2 696
2	3	230	4	6	293	2	3	230	3	4	366	1	1	19	1	2	214
12	28	7 663	21	47	14 219	15	31	11 211	10	24	6 712	6	8	4 135	4	16	3 184
6	6	509	6	6	304	4	4	212	5	5	445	2	2	138	2	2	130
3	13	3 086	4	14	3 112	4	14	3 112	3	13	3 046	2	2	111	2	12	3 001
12	372	88 406	11	371	85 939	11	371	85 939	1	1	82	—	—	—	6	41	4 509
12	326	84 624	10	325	82 157	10	325	82 157	1	1	82	—	—	—	5	31	3 980
2	2	66	2	2	62	2	2	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	4	423	9	12	1 696	5	6	1 026	6	8	625	5	7	515	5	8	1 009
2	2	374	5	5	1 231	4	4	977	2	2	179	3	3	363	3	3	651
1	2	49	4	7	405	1	2	49	4	6	446	2	4	152	3	5	358
2	3	258	—	—	—	7	9	629	4	6	357	1	1	92	2	4	208
2	3	258	—	—	—	6	8	539	4	6	357	1	1	92	1	1	92
4	7	200	10	20	719	5	11	556	5	6	396	2	10	416	3	5	124
2	2	38	7	13	504	4	7	239	2	2	58	2	9	243	2	2	38
2	5	162	3	4	145	3	4	317	2	2	271	1	1	173	1	2	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	58	7 007	13	87	11 914	17	69	8 385	12	48	6 854	8	10	1 098	7	8	826
2	6	207	2	6	207	3	7	225	—	—	—	1	1	60	1	1	47
—	—	—	1	2	115	4	5	326	4	5	198	3	4	308	2	2	60
—	—	—	1	2	116	—	—	—	1	2	116	—	—	—	—	—	—
1	34	5 415	2	57	9 462	2	35	5 495	1	34	5 415	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	4	496	6	7	1 351	8	9	1 655	3	4	998	3	3	660	4	4	695
1	1	159	2	2	200	2	2	200	1	1	41	—	—	—	—	—	—
2	6	67	—	—	—	1	5	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	4	352	1	4	352	1	4	352	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	47	1	1	39	—	—	—	2	2	86	2	2	70	—	—	—
1	1	24	1	1	24	1	1	24	—	—	—	—	—	—	1	1	24
1	1	219	2	2	1 448	3	3	845	5	5	421	—	—	—	1	2	111
—	—	—	—	—	—	1	1	161	4	4	309	—	—	—	—	—	—
3	6	1 677	4	7	1 637	3	6	1 625	3	5	1 586	1	3	1 418	2	2	83
1	1	725	2	2	784	2	2	784	2	2	782	1	1	725	2	2	83
3	5	952	3	5	853	2	4	841	2	3	804	1	2	693	—	—	—
1	12	558	7	67	3 106	—	—	—	10	82	4 253	9	76	3 665	11	85	4 371

Tabl. 11. Warunki płacy i pracy uwzględnione w umowach

Głębie i rodzaje przemysłu	Bezrobocie			Przyjmowanie i wydalenie			Warunki higieniczne			Wzmianki o strajku		
	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy
Przemysł przetwórczy ogółem	53	532	113 582	91	286	41 075	26	115	19 142	40	375	94 314
Mineralny	6	16	1 238	24	39	2 309	4	5	90	6	15	1 477
w tem:												
huty szkła	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	246
cementownie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
cegielnie	5	13	828	11	30	1 821	2	2	49	4	13	886
wapienniki	1	3	410	2	3	410	—	—	—	—	—	—
fabryki fajansu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	345
Metalowy	4	4	1 836	9	15	3 860	7	26	4 142	4	4	1 191
w tem:												
metalowy	2	2	858	7	11	2 682	6	16	1 299	4	4	1 191
maszynowy	2	2	978	2	3	1 045	3	8	2 629	—	—	—
elektrotechniczny	—	—	—	1	1	133	1	2	214	—	—	—
Chemiczny	5	5	736	10	24	10 643	6	19	9 831	4	5	4 156
w tem:												
gazownie	1	1	28	5	5	445	2	2	86	1	1	47
rafinerje nafty	2	2	111	3	13	3 046	2	12	3 001	—	—	—
Włókienniczy	21	418	98 396	6	78	13 709	—	—	—	14	324	83 996
w tem:												
tkalnie i przedziałnie	20	362	94 085	6	71	13 324	—	—	—	13	250	77 292
fabryki wyrobów dzianych	1	1	40	—	—	—	—	—	—	5	41	2 427
Papierniczy	5	8	901	5	7	977	2	4	152	2	3	313
w tem:												
fabryki papieru	2	2	554	3	3	651	—	—	—	—	—	—
" wyrobów z papieru	4	6	347	3	4	326	2	4	152	2	3	313
Skórzany	1	1	23	8	10	652	—	—	—	3	3	302
w tem garbarnie	1	1	23	7	9	562	—	—	—	3	3	302
Drzewny	1	1	52	4	12	496	—	—	—	2	6	148
w tem:												
tartaki	1	1	52	4	11	323	—	—	—	1	5	108
fabryki mebli zwykłych	—	—	—	1	1	173	—	—	—	—	—	—
" " giętych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	40
Spożywczy	6	41	8 311	14	18	2 207	4	5	556	1	3	233
w tem:												
młyny	—	—	—	1	1	601	—	—	—	2	3	124
piekarnie	1	1	151	3	4	287	1	2	115	1	1	151
zakłady cukiernicze	1	2	116	1	2	116	—	—	—	—	—	—
cukrownie	1	34	5 415	—	—	—	—	—	—	—	—	—
fabryki czekolady	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
browary	3	3	569	7	8	1 637	2	2	400	—	—	—
gorzelnie	—	—	—	—	—	—	1	1	41	—	—	—
fabryki wódek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
fabryki przetworów ziemniaczanych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
rzeźnie	—	—	—	2	2	86	—	—	—	—	—	—
fabryki konserw	—	—	—	1	1	24	—	—	—	—	—	—
Odzieżowy	1	1	112	5	6	836	1	1	465	2	2	528
w tem fabryki obuwia mechanicznego	—	—	—	3	3	260	—	—	—	—	—	—
Budowlany	—	—	—	9	16	2 273	3	6	1 590	4	9	1 905
w tem:												
budownictwo	—	—	—	6	10	1 309	2	2	749	4	7	1 212
instalacje budowlane	—	—	—	4	6	964	2	4	841	1	2	693
Poligraficzny	6	37	1 977	8	61	3 113	5	49	2 316	1	1	65

zbiorowych w przemyśle przetwórczym w Polsce (dok.)

VIII 1933

Likwidowanie zatargów			Niekaralność strajku			Przedstawicielstwo robotników			Emerytury			Wychowanie i oświata			Inne warunki		
Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicv	Umo- wy	Zakła- dy	Robot- nicy
54	209	33 303	53	520	109 044	102	736	137 903	2	40	7 288	19	108	17 406	109	324	41 622
15	25	1 888	9	19	1 537	23	41	3 732	—	—	—	5	4	1 366	30	47	4 609
—	—	—	1	1	246	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	397
5	4	1 168	—	—	—	5	4	1 168	—	—	—	5	4	1 366	6	4	1 168
9	17	673	6	15	581	14	29	1 739	—	—	—	—	—	—	16	31	1 477
—	—	—	1	3	410	1	2	314	—	—	—	—	—	—	1	2	314
—	—	—	1	1	345	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	345
11	32	6 792	7	22	4 082	15	36	7 544	1	1	173	4	19	3 605	15	34	5 533
9	20	2 715	7	15	2 284	11	22	3 038	1	1	173	4	12	1 807	9	19	1 725
5	10	3 863	1	5	1 584	6	11	4 159	—	—	—	1	5	1 584	6	11	3 442
1	2	214	1	2	214	2	3	347	—	—	—	1	2	214	3	4	366
8	22	10 192	5	7	4 074	13	29	11 522	1	2	282	4	6	3 889	17	33	11 632
3	3	177	2	2	138	4	4	417	1	1	47	1	1	47	7	7	544
3	13	3 046	1	1	45	3	13	3 046	—	—	—	1	1	313	3	13	3 046
2	42	7 597	18	437	95 236	19	448	98 349	—	—	—	—	—	—	3	3	1 913
2	41	7 499	16	358	90 163	16	374	93 449	—	—	—	—	—	—	3	3	1 913
—	—	—	5	29	1 066	4	28	1 049	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	5	323	4	6	709	6	10	1 001	—	—	—	1	2	62	8	12	1 716
3	3	261	2	3	396	2	2	564	—	—	—	—	—	—	4	5	955
1	2	62	2	3	313	5	8	437	—	—	—	1	2	62	5	7	761
4	4	451	1	1	208	6	8	640	—	—	—	—	—	—	2	2	250
3	3	361	1	1	208	6	8	640	—	—	—	—	—	—	2	2	250
2	7	301	1	5	108	3	8	419	—	—	—	—	—	—	11	18	759
2	6	128	1	5	108	2	6	128	—	—	—	—	—	—	6	10	237
1	1	173	—	—	—	2	2	251	—	—	—	—	—	—	4	5	415
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	40
3	4	514	2	4	275	13	65	8 024	1	34	5 415	2	35	5 454	12	63	7 256
—	—	—	2	3	124	2	6	220	—	—	—	—	—	—	2	6	207
1	1	18	1	1	251	4	5	326	—	—	—	—	—	—	1	1	42
1	2	116	—	—	—	1	2	116	—	—	—	—	—	—	1	2	116
—	—	—	—	—	—	1	34	5 415	1	34	5 415	1	34	5 415	1	34	5 415
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	3	978	—	—	—	5	6	1 300	—	—	—	—	—	—	5	6	776
—	—	—	—	—	—	2	2	200	—	—	—	—	—	—	1	1	159
—	—	—	—	—	—	1	5	48	—	—	—	—	—	—	1	5	48
—	—	—	—	—	—	1	4	352	—	—	—	—	—	—	1	4	352
—	—	—	—	—	—	1	1	47	—	—	—	1	1	39	3	3	117
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	24
4	5	772	3	4	639	5	6	991	—	—	—	—	—	—	8	10	1 319
2	2	196	—	—	—	2	2	196	—	—	—	—	—	—	2	2	196
2	5	1 566	4	9	1 905	6	10	1 831	1	3	1 418	1	3	1 418	11	18	2 272
1	1	725	4	7	1 212	4	5	879	1	1	725	1	1	725	9	14	1 456
2	4	841	1	2	693	3	5	952	1	2	693	1	2	693	3	4	816
7	58	2 907	3	6	271	9	75	3 850	—	—	—	5	39	1 612	11	84	4 363

Conventions collectives dans l'industrie de transformation en Pologne, en 1933

Conventions collectives dans l'industrie de transformation en Pologne, en 1933

Résumé

La présente étude constitue le premier essai d'une définition du nombre et de l'étendue des conventions collectives dans l'industrie polonaise. Les recherches faites jusqu'ici par l'Office Central de Statistique dans le domaine des conventions collectives, se limitaient à l'établissement du niveau des salaires nominaux (conventionnels) dans ces branches de travail en Pologne où les conventions collectives exerçaient une influence dominante sur la formation des conditions du travail salarié. C'est pourquoi l'Office Central de Statistique n'avait pas essayé d'établir le nombre des conventions mêmes, ainsi que le nombre des établissements et des ouvriers embrassés par ces conventions.

La présente étude est basée sur les résultats des investigations effectuées en août 1933 parmi tous les établissements de la grande et la moyenne industrie de transformation en Pologne, c. à d. parmi les établissements occupant au normal 20 ouvriers ou davantage.

En organisant ces investigations, on a utilisé largement les indications du IIIe Congrès International des Statisticiens du Travail, tenu à Genève en 1926, ainsi que les modèles établis en Allemagne lors de la réunion et du dépouillement des statistiques concernant les conventions collectives.

En procédant aux investigations, dont le but était l'établissement du nombre et de l'étendue des conventions collectives dans l'industrie transformatrice en Pologne, on avait distribué les formulaires statistiques respectifs à tous les établissements de l'industrie transformatrice en Pologne, envisagés dans les statistiques de l'emploi de la main-d'œuvre dressées par l'Office Central de Statistique.

La réalisation des recherches détaillées concernant les conventions collectives a été entravée dans une large mesure par ce que, sur le territoire de certaines provinces de la Pologne, la situation juridique dans le domaine de la conclusion et de l'application des conventions collectives n'est pas stabilisée. En dehors des règlements généraux et des actes juridiques de la législation sociale sur le territoire faisant jadis partie de l'ancienne Pologne Prusse, il n'existe, jusqu'à présent, en Pologne, de prescriptions

spéciales, réglementant la procédure en matière de conventions collectives. La conséquence en est que la notion même de „convention collective”, est interprétée différemment dans les diverses provinces de l'Etat. Dans la présente étude la notion de „convention collective” est définie comme suit:

On entend par „convention collective”: une convention volontaire, réglant les conditions du travail et des salaires des ouvriers et conclue, d'un côté, par le propriétaire ou le directeur de l'établissement ou bien par l'association patronale (syndicat) à laquelle appartient le propriétaire de l'établissement, et de l'autre côté, par les délégués de la totalité ou d'une partie des ouvriers de l'établissement, ou par le syndicat représentant les ouvriers de l'établissement.

Ainsi qu'il ressort de ce qui vient d'être dit, comme „unité statistique” dans l'investigation, est admis le texte complet de la convention, et ceci, indifféremment que celle-ci soit conclue pour tous les ouvriers ou seulement pour une partie des ouvriers de l'établissement donné, et que, à ces ouvriers se rapporte le texte complet ou seulement une partie du texte.

Comme „unité statistique” ont été également traitées les „décisions d'arbitrage”, à la formulation desquelles, à côté des deux parties contractantes paraissait, comme facteur décisif, l'arbitre, soit appelé par les parties contractantes, soit désigné par les autorités, et les „conventions verbales”, c. à d. les conventions conclues collégalement mais non notifiées dans un acte respectif. Dans les relevés tabellaires, ces deux catégories de conventions figurent dans des colonnes spéciales.

Le nombre des ouvriers dans les établissements embrassés par les investigations concernant les conventions collectives a été établi sur la base des résultats des recherches respectives, effectuées en même temps, c. à d. en août 1933 par la section de la statistique des gains ouvriers de l'Office Central de Statistique parmi les mêmes établissements de l'industrie transformatrice.

Les résultats de ces investigations sont relevés dans le tableau ci-après:

Conventions collectives dans l'industrie de transformation en Pologne, en 1933

Spécification	Nombre total		Nombre des con- ventions collecti- ves	Dont:		Nombre			
	des éta- blis- sements	des ouvriers		Décisions d'arbi- trage	Conven- tions col- lectives verbales	des établissements		des ouvriers	
						embrassés par les conventions			
						nombres absolus	% ^a	nombres absolus	% ^b
Pologne	3 916	357 206	329	21	62	1 174	30	181 648	51
Dép. du centre	1 908	222 764	162	1	29	682	36	131 180	59
„ de l'est	148	11 306	15	—	3	24	16	1 250	11
„ de l'ouest	1 189	70 594	142	28	23	348	29	32 321	45
„ du sud	671	52 542	67	—	7	120	18	16 897	33
Industrie minérale	599	42 784	95	8	26	127	21	9 172	21
„ des métaux	633	49 031	41	3	7	87	14	14 763	30
„ chimique	228	28 392	27	5	1	53	23	15 154	53
„ textile	696	122 093	41	2	1	529	76	110 254	90
„ du papier	100	10 826	17	1	—	22	22	3 225	30
„ des peaux et cuirs	89	4 694	13	—	1	16	18	1 289	28
„ du bois	513	31 090	31	5	6	46	9	1 762	6
„ alimentaire	554	40 064	46	2	14	128	23	14 346	36
„ du vêtement	111	9 441	14	—	3	16	14	2 753	29
„ du bâtiment	200	10 693	18	2	1	56	28	4 308	40
„ polygraphique	193	8 098	17	1	2	94	49	4 622	57
Conventions conclues par:									
le syndicat des patrons et les syndi- cats des ouvriers	3 916	357 206	83	10	—	853	22	127 957	36
le syndicat des patrons et les ouvriers non syndiqués			6	3	—	22	0	2 573	1
les patrons non syndiqués et le syndicat des ouvriers			97	5	3	150	4	41 260	11
les patrons et les ouvriers non syndiqués			143	3	59	149	4	9 858	3

a Par rapport au nombre total des établissements. b Par rapport au nombre total des ouvriers.

Le but des investigations effectuées était de fournir une documentation aussi complète que possible du domaine des règlements conventionnels des conditions de travail et des salaires des ouvriers industriels en Pologne:

C'est pourquoi dans l'analyse des matériaux réunis, donnée dans la I partie, on s'est borné à traiter

les questions abordées dans les conventions d'une manière générale, sans entrer dans les détails essentiels de toutes ces questions.

Par contre, dans la II partie de cet ouvrage, on trouvera un recueil complet de textes des conventions collectives, réunie au cours de 1933.

CHĘŚ II. TEKSTY

I. Umowy zbiorowe i orzeczenia arbitrażowe

PRZEMYSŁ MINERALNY

Huty szkła

U1 1.III 1933 r. Łódź. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Łódzkiej Huty Szklanej „GEHA”, Sp. Akc. w Łodzi, a robotnikami powyższej huty, ustanawiająca następujące stawki płac akordowych i dziennych. Ceny akord. za 100 sztuk butelek 1,1 — zł. 2,75, za 100 sztuk butelek 0,5 — zł. 2,07, za 100 sztuk butelek 0,25 — zł. 1,75. Ceny dzien.: pomocnik od zł. 5,50 do zł. 4,00, bańkarz od zł. 2,80 do zł. 2,60, grzacz i odnasz. od zł. 2,10 do zł. 1,80, dniówka (placowy) od zł. 4,25 do zł. 2,80, układaczka od zł. 2,25 do zł. 1,80.

Okresu obowiązywania, ani terminu wypowiedzenia umowa nie określa.

1 zakład — 267 robotników.

U2 16.II 1933 r. Dubeczno, pow. włodawski. Ustne wzajemne porozumienie między kierownictwem Huty Szklanej „Dubeczno” w Dubecznie a ogółem robotników tej huty, mocą którego obniżono stawki robocizny stosowane w roku ub. w stosunku od 10 do 12%.

Umowa została zawarta na cały rok 1934.

1 zakład — 208 robotników.

U3 11.X 1932 r. Grodno. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami Huty Szklanej w Grodnie a przedstawicielami majstrów, pomocy wykwalifikowanej, reprezentującymi około 150 robotników razem z pomocą nie fachową, przy udziale Inspektora Pracy 33 Obwodu w Grodnie, dotycząca warunków płacy na hucie szklanej, poczynając od projektowanego uruchomienia pierwszego większego pieca-wanny, t.j. od dn. 26.X 1932 r. Ceny za prace obowiązują obie strony jak następuje: ceny dla majstrów: za 100 butelek 0,5 — zł. 2,075, za 100 butelek 0,25 — zł. 1,75, za 100 butelek 0,10 — zł. 1,20. Ceny dla pomocy: pomocnik majstra od zł. 3,50 do zł. 5,00, bańkarz od zł. 2,50 do zł. 2,75, odnoszacz dzienny od zł. 1,75, odnoszacz nocny zł. 2,00, kotły i szmelcarnia zł. 3,40, roboty placowe od zł. 2,50 do zł. 3,00.

Okresu obowiązywania, ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład — 210 robotników.

U4 3.XI 1932 r. Wilno. Umowa pomiędzy właścicielem Kalwaryjskiej Huty Szklanej w Wilnie a przedstawicielami wszystkich robotników huty. Robota, t.j. produkcja butelek, wykonywa się przez majstrów i pomocników akordowo po cenach za robociznę jak następuje: 1) Za butelki do wódki monopolowej o pojemności 1,0 litra zł. 2,60 za 100 sztuk, 0,5 litra zł. 2,175, 0,25 litra zł. 1,85, 0,1 litra zł. 1,30, za butelki do piwa o pojemności 0,5 i 0,4 litra obracane zł. 2,60 za 100 sztuk, na cicho dmuchane zł. 2,70, za butelki z szyjkami pod szablon na kapsle o zł. 0,15 drożej, za butelki do wina o pojemności 0,7 litra zł. 3,10 za 100 sztuk, 0,6 litra zł. 2,75, 0,35 litra zł. 2,30, za butelki do lemoniady i wody sodowej pod korek zł. 2,50, do „Sinalco” pod szablon zł. 2,60, za butelki apteczne wszelkich kształtów i pojemności, kałamarze, tuszówki, zaprawy do wódki 1/200, olejki i inne w zakres apteczny wchodzące po zł. 0,60 za kopę hucką. 2) Z cen powyższych majstrowie przyjmują na swój rachunek opłatę robotników obsady warsztatów, a mianowicie: pomocników, bańkarzy, odrzączaczy i odnaszaczy, przyczem wypłata zarobków wymienionym

robotnikom dokonywa się przez właściciela huty i potrąca się od zarobków majstrów danych warsztatów. Stawki zarobkowe, podlegające potrąceniu od zarobków, ustala się jak następuje: dla pomocnika w wysokości 45% zarobku netto jednego majstra; podstawę do określenia zarobku-netto majstra służyć ma suma zarobku pozostała po potrąceniu należności bańkarzom, odrzączaczom i odnaszaczom odnośnego warsztatu. Płaca dzienna ustala się dla bańkarza zł. 2,50, odrzączacza zł. 1,75, odnaszacza zł. 1,60. 3) W razie niestawienia się do pracy któregośkolwiek z robotników, pozostali robotnicy nie mają prawa rościć pretensji do właściciela huty tytułem odszkodowania; natomiast właściciel huty ponosi połowę kosztów nadpłaconych za wisiaczki na wypadek niestawienia się do pracy bańkarza, odrzączacza lub odnaszacza z przyczyn udowodnionej choroby lub kalectwa. 4) Właścicielowi huty przysługuje prawo zamiany gatunków butelek na każdym warsztacie na inne gatunki podług jego uznania czy to z powodu psucia się szkła, czy też z powodu potrzeb handlowych bez oporu ze strony majstrów. Za roboty opuszczone z powodu dowarek szkła w wannie, remontu huty, braku surowców i innych, właściciel nie płaci. 5) Sortowanie butelek monopolowych ma się odbywać podług wymagań państwowych wytwórni wódek w Polsce. Za robociznę zdyskwalifikowanych butelek monopolowych i gatunków prywatnych właściciel huty nie płaci. 6) Do cen za robociznę wymienionych w punkcie 2 umowy niniejszej, majstrowie niekorzystający z mieszkań fabrycznych otrzymują tytułem mieszkaniowego miesięcznie po zł. 20,00 na mieszkanie przez nich zajęte i opał po 150 kg koksu i 150 kg drzewa na jedno mieszkanie na cały okres pracy. W razie braku koksu wydaje się węgiel drobny, t. zw. orzech. Majstrowie samotni otrzymują miesięcznie zł. 15,00, mieszkaniowego. Za podatki od lokali majstrów właściciel huty nie płaci. Pomocnicy i inni robotnicy z mieszkaniowego i opał nie korzystają.

Umowa obowiązuje obie strony od dnia rozpoczęcia pracy na warsztatach huty, przyczem okresu obowiązywania, ani terminu wypowiedzenia nie określa.

1 zakład — 151 robotników.

U5 7.VI 1933 r. Krosno. Umowa pomiędzy pełnomocnikami firmy „Polskie Huty Szkła”, S.A. w Krośnie a delegatami Zw. Zaw. Robotn. Przem. Chemicznego Z. Z. Z. w Warszawie, Oddział w Krośnie, przy udziale Inspektora Pracy 44 Obwodu. 1) Za podstawę niniejszej umowy służy protokół spisany pomiędzy obiema wyżej wymienionymi stronami w Krakowie w dn. 31.V 1933 r. 2) Płace hutników szkła dmuchanego ulegają obniżce: a) na piecu o 10%, b) na wannie na wszystkich artykułach oprócz sło i butli o 13%; c) na słojach i butlach o 20%. 3) Płace hutników szkła prasowanego ulegają obniżce: a) na piecu o 10%, b) na piecu przy artykułach, jak szklanki, spodki wszelkiego fasonu i form o 13%, c) na wannie przy artykułach, jak szklanki, spodki, cegły, płytki i akumulatory o 18%, d) małe kalibry, jak czarki, kieliszki małe i szklaneczki o pojemności 1/16 i mniejszej o 10%, e) na wannie przy innych artykułach o 10%. 4) Na wszystkich innych oddziałach płace robotników tak dniówkowych, jak i akordowych, ulegają obniżce o 15% z wyjątkiem zarobków od zł. 1,50 dziennie, które zniżce nie ulegają, oraz zarobków od zł. 1,50 do zł. 2,50, które ulegają zniżce o 10%. Robotnicy zatrudnieni w mieszalni, a zarabiający od zł. 1,50 do zł. 3,00 mają obniżone płace tylko

o 10%. W szlifierni od ogólnych wymienionych w p.4 obniżek płac wyłącza się zupełnie robotników procentowych, przyczem zastrzega się, że bez zgody zarządu nie wolno powiększać liczby robotników procentowych, ani podwyższać im procentowego udziału w ogólnym zarobku szlifierni. 5) Na wniosek robotników pracodawcy zgadzają się uważać urlop, należny w r. 1933 wszystkim robotnikom mającym do tego prawo, za odbyty w m. maju 1933 r., z tem, że następuje sporządzenie list płac urlopowych grupami po 20 osób, które to listy płatne i wypłacone będą sukcesywnie, począwszy od I.VII 1933 r. w okresach dwutygodniowych z tem zastrzeżeniem, że cała załoga fabryczna musi być z tytułu urlopowego wypłaconą do końca grudnia 1933 r. Kolejność układania tych list ma nastąpić w porozumieniu z delegacją. 6) Deputaty opałowe w węglu lub drzewie otrzymują robotnicy, mieszkający poza kolonią robotniczą, na tej zasadzie, że prawo do pobierania deputatu opałowego mają majstrowie i pomocnicy, jako też w szlifierni majstrowie i pomocnicy do kategorii 70% i to w stosunku do pobieranych stawek procentowych i tylko głowy rodziny i mieszkania. Wyjątek stanowią: tokarz żelazny i elektromonter, którzy poza powyższymi kategoriami deputat węglowy będą pobierali. 7) Co do spłaty zaległości postanowiono, że bez względu na bieżące wypłaty, zarząd spłaca po 1000 zł. tygodniowo. Pozatem Zarząd przyrzeka Spółdzielni Robotniczej w Hucie w Krośnie kwotę do wysokości 5000 zł. z tem, że czas trwania tej gwarancji ogranicza się do momentu, w którym zaległości robotnicze wynosić będą jeszcze 5000 zł. 8) Robotnicy cofają skargi wytoczone zarządowi przed sądem grodzkim w Krośnie, a Zarząd Spółki zobowiązuje się dopomóc Związkowi Zawodowemu do uregulowania powstałych stąd kosztów w granicach od 300 do 500 zł. 9) Fabryka obowiązana jest do regularnego wypłacania bieżących zarobków w dotychczasowych okresach, z równoczesnym wydawaniem robotnikom książeczek obrachunkowych. Na wypadek zalegania z wypłatą dłużej niż 3 dni po terminie płatności, robotnicy będą mieli prawo uważać to za ważny powód do rozwiązania umowy o pracę z winy Zarządu za uprzednim 14-dniowym wypowiedzeniem. 10) Zarząd nie wyciągnie żadnych konsekwencji wobec robotników za zająścia podczas postoju oraz przyjęcie do pracy wszystkich robotników z przed ostatniego postoju.

11) Umowa obowiązuje na czas nieokreślony. Stronom przysługuje prawo wypowiedzenia jej z końcem każdego miesiąca, na miesiąc naprzód. Wobec poszczególnych robotników mają zastosowanie zwykłe, obowiązujące terminy wypowiedzenia.

I zakład — 246 robotników.

Or. 22.III i 23.III 1933 r. Warszawa. Orzeczenie Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej, ustalające warunki pracy i płacy robotników rolnych na rok służbowy 1933/34 na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego. Orzeczenie powyższe ogłoszone zostało w Nr. 81 Monitora Polskiego z dnia 7.IV 1933 r., p. 104 oraz wydane drukiem w odbicie specjalnej pod tytułem „Kontrakt dla robotników sezonowych w rolnictwie, miejscowych i zamiejscowych, na woj. poznańskie i pomorskie na rok 1933/34” nakładem Wielkopolskiego Tow. Kółek Rolniczych w Poznaniu, przyczem to ostatnie składa się z 12 następujących paragrafów: robotnicy sezonowi, czas pracy, wynagrodzenie i książki zarobkowe, klasyfikacja i zarobek gotówkowy robotników miejscowych i zamiejscowych, deputat robotniczy pozamiejscowy, sprowadzanie robotników, odszkodowanie za narzędzia, płaca akordowa i miejscowi robotnicy sezonowi. Zgodnie z treścią powyższego orzeczenia zarobek dzienny robotników miejscowych i zamiejscowych oprócz deputatu wynosi: kat. I—dziewczeta i chłopcy od lat 16 do 18 od 15.IV do 1.X zł. 1,05, w październiku zł. 0,75 dziennie; kat. II—dziewczeta ponad lat 18 zł. 1,30 i zł. 1,00, kat. III—chłopcy od lat 18 do 21, wykonujący wszelką pracę męską zł. 1,55 i zł. 1,20, kategoria IV — robotnicy mężczyźni ponad 21 lat zdolni do wszelkiej pracy męskiej i do kosi zł. 1,95 i zł. 1,40 dziennie. Za każdy nieprzepracowany dzień odciąga

się wysokość świadczeń w deputacie. Deputat robotników pozamiejscowych wynosi tygodniowo: 15 kg ziemniaków, 7 litrów mleka zbieranego lub 3,5 litra niezbiuranego, 3,5 kg chleba, 1 kg grochu, 0,5 kg kaszy, 1 kg maki, 0,25 kg soli. Robotnicy miejscowi, sezonowi będący na własnym wickie pobierają płace w gotówce oraz deputat kwartalny w następującej wysokości: 1 q żyta, 0,125 q pszenicy, 0,25 q jęczmienia, 0,125 q grochu, 3,25 q ziemniaków i 0,5 m drzewa (szczapy).

Orzeczenie obowiązuje od dnia I.IV 1933 r. do dnia 31.III 1934 r. na terenie woj. poznańskiego i pomorskiego.

3 zakłady — 78 robotników.

Or. 19.XII 1929 r. Orzeczenie Komisji Pojedynczej i Arbitrażowej w sprawie spornej o ustalenie treści umowy taryfowej w przemyśle hutniczym na górnośląskiej części woj. śląskiego. Brzmienie umowy taryfowej podaje się z poprawkami dokonany przez orzeczenie z dn. 26.II i 17.III 1932 r.

Umowa taryfowa dla górnośląskich hut żelaza między Zw. Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego a Zw. zjednoczonymi w Zespole Pracy Związków Zawodowych Przemysłu Metalowego (Zw. Metalowców Z. Z. P., Zw. Metalowców Z. Ch. Z. Z., Niemiecki Zw. Metalowców, Niemiecki Chrz. Zw. Metalowców i Zw. Metalowców Ch. D.), Związkiem Robotników Przem. Metalowego w Polsce i Gener. Federacją Pracy na Śląsku. Par. 1. Zakres działania umowy. Umowa obowiązuje wszystkie zakłady, należące do Zw. Pracodawców Górnośląskiego Przem. Górniczo-Hutniczego. Umową nie są objęte: zakłady gospodarstwa rolnego i leśnego, cegielnie, kamieniołomy, piaskownie i urządzenia dla wydobycia rudy żelaznej, oddzielone od właściwych zakładów ruchu. Żadnej ze stron zosobna nie wolno zawierać umów, które byłyby sprzeczne z umową niniejszą. Par. 2. Czas pracy. 1) Normalny czas pracy wynosi 8 godzin dziennie, czyli 48 godzin tygodniowo; w oddziałach o ruchu ciągłym np. przy wielkich piecach, centralach elektrycznych i t.p., przy zmianach dniówki czas pracy wynosi przeciętnie 56 godzin tygodniowo. Tym robotnikom, którzy pracowali 56 godzin w tygodniu, przysznaje się na życzenie 1 dzień wolny, przyczem dnia tego nie wlicza się do urlopu taryfowego, jak również nie dokonywa się redukcji węgla deputatowego za ten dzień. 2) Do czasu pracy dla młodocianych robotników stosuje się postanowienia ustawowe. Czas uczęszczania do szkoły kształcącej zalicza się jako czas pracy. 3) Skrócenie czasu pracy, które okaże się koniecznym np. z powodu braku materiałów, będzie regulowane przez kierownictwo zakładu w porozumieniu z Radą Robotniczą w myśl postanowień odnosnych ustaw (Par. 12 rozp. z dn. 3.IX 1919 r. R. G. Bl. 1500/19). 4) W sprawie pracy niedzielnej stosują się postanowienia ustawowe. 5) Jeżeli czas pracy w dniach poprzedzających uroczyste święta ulegnie skróceniu, to za te dni wynagrodzenie oblicza się tylko za wykonaną pracę. 6) Nie potrąca się z zarobku za stracony nie z winy robotnika, a z przyczyn związanych z jego osobą, czas pracy do wysokości 8 godzin, zużyty dla załatwienia spraw terminowych (t.j. z oznaczeniem godziny): wezwań policji, sądów i innych władz i wezwań na zebrania kontrolne wojskowe, o ile zostanie udowodnione, że wezwanie to nie nastąpiło z winy robotnika. Wypłata za stracony czas nie ma miejsca, jeśli jest możliwe zapobieżenie utraty zarobku przez przesunięcie dniówki w tym samym dniu roboczym. Robotnik winien w każdym wypadku przedłożyć Zarządowi Huty miarodajne poświadczenie co do ilości godzin straconych. 7) Nie potrąca się z zarobku za czas do końca dniówki, w której robotnik uległ wypadkowi. 8) Nie potrąca się z zarobków za stracony czas dla załatwienia spraw, związanych ze śmiercią w najbliższej rodzinie, a mianowicie: do 2 dniówek z powodu śmierci żony, do 1 dniówki z powodu śmierci dziecka i do 1 dniówki dla żywicieli (według określenia par. 10 umowy), z powodu śmierci rodziców żywiciela. Robotnik winien się wykazać świadectwem zgonu członka rodziny. Par. 3. Godziny nad-

liczbowe, praca w niedziele i święta. 1) O ile z przyczyn techniczno-ruchowych lub z przyczyn dobra ogólnego zachodzi potrzeba stosowania pracy w godzinach nadliczbowych w myśl par. 14 normalnego porządku pracy, to pracę tę należy możliwie równomiernie rozłożyć na robotników, wchodzących w rachubę dla wykonania odnośnych robót. 2) Za wszystkie godziny nadliczbowe w dniach roboczych, przepracowane ponad normalną liczbę dni roboczych w miesiącu, przyszuje się 25% dodatek do zarobku taryfowego lub akordowego, zaś za robotę w niedziele i ustawowe święta dodatek 50%. Za pracę w pierwsze święto Wielkanocy, pierwsze święto Bożego Narodzenia i 3-go Maja wysokość dodatku wynosi 100%, przyczem oblicza się od zarobku taryfowego lub akordowego. 3) Jako pracę niedzielną i świąteczną uważa się pracę wykonywaną w czasie od godz. 6-ej rano w niedzielę lub w dniu świątecznym aż do godz. 6 rano dnia następnego. Dniówki opuszczone i usprawiedliwione są liczone jako zwyczajne dniówki przepracowane, o ile nie zostały użyte na czynności zarobkowe we własnym lub w obcych zakładach pracy. Jako dniówki opuszczone z powodu choroby mają być uważane tylko te dniówki, za które Kasa Chorych płaci zasiłek, wtedy jednak wraz z dniami karencyjnymi. 4) W oddziałach, w których praca odbywa się w specjalnych warunkach, jest dozwolone inne uregulowanie spoczynku świątecznego w ruchu w porozumieniu z Radą Robotniczą. Par. 4. Urlopy: 1) Rok urlopowy liczy się od 1 stycznia do 31 grudnia. 2) Aby otrzymać urlop, pracownik winien mieć zaliczoną jednoroczną nieprzerwaną pracę w jednym z zakładów związkowych i 6-cio miesięczne od ostatniego przyjęcia nieprzerwane zatrudnienie u tego samego pracodawcy. Służby wojskowej lub wojennej nie uważa się za przerwę w zatrudnieniu. Urlop przyszuje się wszystkim przynajmniej 17-letnim robotnikom. Urlop ten wynosi dla robotników: w wieku od 17 do 21 lat — 3 dni robocze, od 21 do 23 lat — 4 dni, od 23 do 25 lat — 5 dni, od 25 do 27 lat — 6 dni, od 27 do 30 lat — 7 dni, od 30 do 35 — 8 dni, ponad 35 lat — 9 dni.

Robotnicy w wieku ponad 40, którzy przepracowali bez przerwy więcej niż 20 lat u tego samego pracodawcy, otrzymują jako urlop 10 dni roboczych. 3) Za czas trwania urlopu otrzymuje robotnik pracujący na dniówkę zarobek zwyczajny, zaś robotnik akordowy wynagrodzenie, które odpowiada przeciętnemu zarobkowi akordowemu ostatniego miesiąca przed dniem rozpoczęcia urlopu. W obu wypadkach otrzymują robotnicy dodatki socjalne, jak dodatek domowy i dodatek na dzieci. 4) Rozkład urlopów pomiędzy załogą jest dokonywany przez kierowników ruchu w porozumieniu z Radą Robotniczą. Rozpoczęcie urlopu następuje na podstawie zarządzenia kierownictwa ruchu. Pracodawca nie jest obowiązany udzielać urlopu z jednego oddziału będącego w ruchu równocześnie więcej niż 5% uprawnionej do urlopu załogi. Celem ułatwienia udzielenia urlopów, każdy robotnik jest obowiązany zastępować urlopowanych robotników także i z innych grup. 5) Nieusprawiedliwione i nieprawnie opuszczone dniówki odlicza się bez wynagrodzenia od czasu urlopu w ciągu dwu po sobie następujących lat. W końcu każdego miesiąca podaje się do wiadomości drogą ogłaszania o dniówkach opuszczonych przez robotników, które zostają odliczone od czasu urlopu. W wypadkach spornych rozstrzyga zarząd zakładu przy współudziale Rady Robotniczej. 6) Podczas urlopu robotnikowi nie wolno wykonywać żadnej innej pracy za wynagrodzeniem. W razie naruszenia tego postanowienia należności za czas urlopów nie płaci się. Należności już wypłacone będą potrącone przy najbliższej wypłacie zarobków. W razie powtórzenia traci się oprócz tego prawo do urlopu w następnym roku urlopowym. 7) W razie dobrowolnego zrzeczenia się urlopu należności za urlop nie płaci się. 8) Robotnik, który sam wypowiada umowę o pracę, traci prawo do urlopu, o ile porządkowo wyznaczony urlop nie przypada właśnie na czas wypowiedziania. Jeśli umowa o pracę została robotnikowi wypowiedziana, wówczas robotnik ma prawo do należnego mu urlopu przed ostatecznym odejściem

z pracy. W razie wydalenia z pracy z przyczyn przewidzianych ustawą, robotnikowi nie przyszuje prawo do urlopu. Par. 5. Płace: 1) Płace oblicza się według porządku płac. 2) Robotnicy pobierający wynagrodzenie zależnie od wieku, według stopni starszeństwa wchodzą do wyższej klasy od 1 dnia miesiąca, w którym miało miejsce ich urodzenie. 3) Robotników nieobjętych podziałem na grupy traktuje się pod względem płac na równi z tymi robotnikami, z którymi byli płatni na równi również i przed zmianą taryfy płac w drodze umowy zbiorowej. Par. 6. Wypłata zarobków. Wypłata zarobków następuje w dwóch ratach, a mianowicie: jako wypłata zaliczki i jako wypłata główna. Zaliczka winna wynosić około 55% całego miesięcznego zarobku netto. Przy wypłacie głównej zarobków robotnikowi należy podać osobno: ilość dniówek zarobkowych i dniówek akordowych, względnie liczbę godzin przepracowanych na dniówkę lub w akordzie, jakoteż stawki dniówkowe i akordowe i wysokość sumy podlegającej wypłacie. Podjęcie zarobku nie może skracać czasu pracy. Wyszczególnienie zarobku i potrąceń winno być wypisane wyraźnie na karcie lub torebecie zarobkowej. Par. 7. Narzędzia rzemieślnicze. Koniecznych narzędzi rzemieślniczych zakład dostarcza bezpłatnie przy przyjęciu do pracy, przyczem robotnik jest odpowiedzialny i ręczy za nie. Przy opuszczeniu zakładu robotnik winien zwrócić posiadane narzędzia i zapłacić za brakujące sztuki. Reparacji narzędzi, wymagających naprawy wskutek normalnego zużycia, dokonywa się bezpłatnie. Narzędzia, które przez normalny przepisy użytek stały się nieużyteczne, zamienia się na nowe za zwrotem sztuk nieużytecznych. Skrzyni i szaf na narzędzia, dających się zamykać, dostarcza zakład bezpłatnie wraz z kłódką. Par. 8. Odzież ochronna. Zakład dostarcza robotnikowi odzież ochronną stosownie do potrzeby. Odzieży tej wolno używać tylko podczas pracy i pozostaje ona własnością zakładu; dostarczenie odzieży ochronnej ma na celu ochronić odzież robotnika przy szczególnie brudnych pracach. Wydaje się ją, jeżeli bez niej nie można wogóle wykonywać pewnych prac, lub jeżeli bez niej zachodzi niebezpieczeństwo dla zdrowia robotnika. Obowiązek dostarczania odzieży ochronnej dla poszczególnych kategorii robotników jest uregulowany drogą osobnego porozumienia. Par. 9. Przybory do mycia. Mydła i ręczniki dostarcza się według warunków koncesyjnych danego zakładu wzgl. według zarządzeń Inspektora Pracy. W tych hutach żelaza, gdzie stosowane były warunki korzystniejsze nie mogą one doznać pogorszenia. Par. 10. Dostarczanie węgla opałowego. Huty żelaza przyszuja robotnikom prawo pobierania węgla opałowego na zasadach następujących. Węgiel deputatowy otrzymują wszyscy robotnicy, którzy ukończyli 16-ty rok życia, za każdą przepracowaną dniówkę w następujących ilościach A/ żonaci: a) fachowcy grup a i b 18 kg, b) wszyscy inni żonaci robotnicy 15 kg; B/ nieżonaci: a) fachowcy grup a i b 7 kg, b) wszyscy inni nieżonaci robotnicy 4 kg; C/ a) żywiciele rodzin ponad 21 lat otrzymują te same ilości co żonaci według punktu A/ a i b; b) żywiciele od 16 do 21 lat 8 kg; D/ robotnice: a) robotnice o ile są żywicielkami rodzin 8 kg, b) wszystkie inne robotnice ponad 21 lat 4 kg. Jeżeli kilku członków tej samej rodziny, żyjących we wspólnym gospodarstwie domowym pracuje w zakładach przemysłowych, będących członkami Związku Pracodawców, natenczas oprócz członka rodziny, uprawnionego do największej ilości węgla, otrzymują inni członkowie węgla deputatowy tylko w takich ilościach, aby na całą rodzinę nie przypadało więcej niż 25 kg za przepracowaną dniówkę. „Żywicielem” w myśl powyższych postanowień jest osoba, która w miejsce brakującego lub niezdolnego do zarabkowania ojca utrzymuje dziadków, rodziców, lub rodzeństwo do lat 16 i mieszka razem z osobami, będącymi na jej utrzymaniu. W każdej rodzinie uważa się za żywiciela tylko jedną osobę zdolną do zarabkowania, a mianowicie najwięcej zarabiającą bez względu na miejsce zatrudnienia. Jeśli będący na utrzymaniu członkowie rodziny posiadają własne dochody, natenczas przy uznaniu odnośnych robotników za żywicieli mają być uwzględnione normy ustalone przez Spółkę Bracką w myśl par. 70

statutów dla potrzebujących wsparcia inwalidów. Normy te ulegają każdorazowej zmianie w razie zmiany odpowiedniego punktu statutu Spółki Brackiej. Przy obliczaniu deputatu węglowego narówni z przepracowanymi dniami traktuje się dni choroby, dni taryfowych urlopów, dni świętowania i te opuszczone dni pracy, które zostały w należyty sposób usprawiedliwione. Dostawa węgla następuje loco zakład, wzgl. kopalnia, w 3 miesiące po wstąpieniu do pracy. Żonaci robotnicy, mieszkający w sypialniach, otrzymują 3/4 ilości węgla, przysługującego żonatym tej samej grupy, nieżonaci robotnicy mieszkający w sypialniach nie otrzymują wogóle węgla deputatowego. Węgiel deputatowy musi być w takiej ilości, aby nadawał się na opał w piecach domowych. Węgiel deputatowy wydaje się wyłącznie dla własnego użytku domowego. Płatne lub bezpłatne odstąpienie węgla pociąga za sobą pozbawienie prawa pobierania węgla na przeciąg 6 miesięcy. O ile robotnikom, mieszkającym w mieszkaniach zakładowych z ogrzewaniem centralnym potrąca się za to ogrzewanie, wówczas ilość węgla deputatowego nie ulega zmniejszeniu. Par. 11. Przyjmowanie do pracy i wydalenie robotników odbywa się na podstawie obowiązujących przepisów prawnych. Par. 12. Mieszkanie zakładowe. Przy wynajmie mieszkań zakładowych obowiązują przepisy ustawowe. Umowa najmu i umowa pracy winny być zawarte oddzielnie. Par. 13. Postanowienia ogólne. 1) Przepisy przemysłowo-policyjne i bezpieczeństwa mają być obustronnie ściśle przestrzegane. 2) Robotnicy, co do których stwierdzono, że wykonują inną pracę, wymagającą ubezpieczenia, mają być wydaleniem z zachowaniem terminu wypowiedzenia. 3) Postanowienia porządku pracy sprzeczne z niniejszą umową taryfową, nie obowiązują na czas trwania umowy taryfowej. 4) Umowa niniejsza nie narusza w niczym dotychczasowych warunków pracy i wynagrodzenia, o ile w tej umowie nie nastąpiło ich wyraźne uregulowanie. Par. 14. Łagodzenie sporów. Wszelkie wątpliwości w sprawie właściwego stosowania niniejszej umowy winny być najpierw wyjaśnione pomiędzy odpowiednimi stronami lub odpowiednią grupą robotników a kompetentnym urzędnikiem ruchu. Jeżeli pomiędzy stronami nie dojdzie do porozumienia, to spór winien być uregulowany pomiędzy kierownictwem ruchu a radą robotniczą. Jeśli przy tłumaczeniu umowy taryfowej ujawnią się sprzeczne zapatrzywania, to rozstrzygnięcie sporów co do ogólnej części umowy następuje ostatecznie przy udziale Głównego Wydziału Parytetycznego, zaś sporów wynikłych z porządku płac ostatecznie przy udziale Parytetycznego Wydziału Fachowego. Na wniosek jednej ze stron może być wybrany bezstronny przewodniczący. Orzeczenia Parytetycznego Wydziału Fachowego są ostateczne w tym wypadku, o ile zostały wydane przy współudziale bezstronnego przewodniczącego. Par. 15. Stosunek umowy do robotników należących do innych organizacji. Huty żelaza będą stosowały postanowienia niniejszej umowy dla wszystkich robotników niezależnie od przynależności organizacyjnej. Przyznawanie korzystniejszych warunków, niż przewidziane w tej umowie, organizacjom nie będącym stronami postępowania przed Komisją Pojednawczą i Arbitrażową odnośnie do tej umowy jest niedozwolone. Par. 16. Czas trwania umowy. 1) Umowa wchodzi w życie z dniem 1. I 1930 r., może być wypowiedziana listem poleconym w terminie jednomiesięcznym każdorazowo na koniec miesiąca poraz pierwszy na 31. XII 1931 r. Jeżeli wypowiedzenie w terminie nie nastąpi, to umowa automatycznie obowiązuje nadal na następny kwartał, poczem przedłuża się analogicznie z kwartału na kwartał. 2) Umowę mogą wypowiedzieć tylko zarządy związków i tylko im może być ona wypowiedziana. Wypowiedzenie ze strony pracobiorców musi nastąpić przez większość związków zawodowych, wymienionych we wstępie do niniejszej umowy. 3) Roszczenie z tytułu umowy taryfowej przysługuje tylko członkom związków, będących stronami w postępowaniu przed Komisją Pojednawczą i Arbitrażową odnośnie do tej umowy, natomiast nie stanowi podstawy do żądań osób poza nimi stojących, o ile umowa ta nie zostanie uznana za obowiązującą.

Uwaga. Umowa nie obejmuje sprawy pogotowia pracy, uregulowanej umową z dnia 12. II 1929 r.

Orzeczenie powyższe ogłoszone zostało drukiem w Nr. 10 Dziennika Ustaw Śląskich z dn. 5. V 1930 r. p. 13.

2 zakłady — 24 robotników.

Cementownie

U6 30. III 1933 r. Wysoka. Umowa pomiędzy dyrekcją fabryki Portland Cementu „Wysoka” w Wysokiej a Zw. Zaw. Rob. Przem. Chemicznego i Pokrewnych w R. P. przy udziale Inspektora Pracy 24 Obwodu w Zawierciu. I. Place. Od dn. 1. III 1933 r. place ustanowione umową z dn. 20. IV 1932 r. ulegają redukcji w następującym stosunku: 1) dla pracowników zarabiających do zł. 0,63 na godzinę o 7%, 2) dla pracowników zarabiających powyżej zł. 0,63 na godzinę o 11%. II. Mieszkanie. Jako ekwiwalent za mieszkanie ustala się stawkę zł. 10,00 miesięcznie dla robotników żonatych, wdowców dietnych oraz samotnych, utrzymujących rodziny. Ekwiwalent ten przysługuje jednakże tylko tym pracownikom, którzy opłacają czynsz lokatorski, za okazaniem pokwitowania za opłacony rzeczony czynsz. Pracownikom zamieszkającym w domach fabrycznych, wzgl. w domach własnych, ekwiwalent ten nie przysługuje. III. Pomoc szkolna. Fabryka „Wysoka” wypłacać będzie na pomoce szkolne w stosunku miesięcznym po zł. 4,50 za każde dziecko uczęszczające do szkoły w czasie od dnia I. IX do dn. 30. VI 1933/34 r., t.j. w ciągu 10 miesięcy — za okazaniem zaświadczenia władz szkolnych; zatem za okres wakacyj letnich w m. lipcu i sierpniu zapomoga ta nie będzie wypłacana. Zapomoga szkolna przysługuje jedynie tym pracownikom, którzy przepracowali przynajmniej połowę danego miesiąca. IV. Sprawy sporne. Sprawy sporne wynikające z niniejszej umowy załatwiane będą pomiędzy dyrekcją fabryki a przedstawicielami robotników. Dla potrzeb Związku wyznacza administracja fabryki jednoizbowy lokal z oświetleniem i opałem. W razie braku lokalu wypłaca dyrekcja fabryki za pokwitowaniem sumę zł. 30,00 miesięcznie, a opał i światło wydaje w naturze. Wyjazdy delegatów na konferencje w celu zawierania umów odbywają się na koszt fabryki, a mianowicie: delegaci otrzymują zwrot kosztów za bilety kolejowe III klasy, 2 dniówki i zł. 6,00 djet za dzień.

V. Umowa niniejsza jest ważna od dn. 1. III 1933 r. do dn. 28. II 1934 r. Jeżeli z którejkolwiek strony nie zostanie najpóźniej do dn. 1. II 1934 r. wypowiedziana, to obowiązuje automatycznie na rok następny, t.j. do dn. 28. II 1935 r. Niniejsze warunki obowiązują obie strony z zastrzeżeniem, że dotychczas zawarte umowy w przedmiocie warunków pracy i płacy zostają unieważnione, przyczem zaznacza się, że żadnych zasadniczych zmian warunków pracy i płacy bez obopólnej zgody stron wprowadzać nie wolno.

Do umowy niniejszej dołączony został następujący cennik płac robotniczych, obowiązujący w Tow. Fabryk Portland Cementu „Wysoka” S-ka Akc. w Wysokiej na okres czasu od 1. III 1933 r. do 28. II 1934 r. w myśl umowy zawartej w dn. 30. III 1933 r. I. Siłownia: a) kotłownia: 1) wodowi zł. 0,74 za 1 godzinę, 2) palacze zł. 0,74, 3) popielarze zł. 0,59, 4) dowóz węgla zł. 0,43; b) lokomobila: 1) maszyniści zł. 0,80, 2) palacze zł. 0,70; c) turbinownia: 1) maszyniści od zł. 1,09 do zł. 1,28, 2) pomoc maszynistów zł. 0,80; d) motory: 1) motorowi od zł. 0,70 do zł. 1,09, 2) pomoc motorowych zł. 0,62, 3) obsługa studni — pompy wodnej od zł. 0,62 do zł. 0,80. II. Produkcja: a) kamionka: 1) dozorczy zł. 0,88, 2) wiertacze zł. 0,80, 3) maszyniści i kopaczki zł. 0,94, 4) pomoc przy kopaczce zł. 0,59, 5) maszyniści parowozu zł. 0,69, 6) pomocnicy maszynistów parowozu zł. 0,59, 7) zwrotniczy — spinacze zł. 0,59, 8) smarownicy kompresora zł. 0,62, 9) konserwacja kolejki i zaprawa świrdrów zł. 0,90, 10) pomoc przy konserwacji kolejki zł. 0,59, 11) odkrywka kamienia zł. 0,59; b) glinianka: 1) ładowacze zł. 0,59 za godzinę i zł. 0,1023 za wózek w akordzie, 2) puszczanie wozów zł. 0,59 za godzinę, 3) odkrywka gliny zł. 0,59; c) łamiarnia: 1) smarownicy zł. 0,73, 2) wyladowacze ka-

mienia z wagonów zł. 0,59, 3) czyszczenie pod „Titanem” zł. 0,47; d) szlamiarnia: 1) puszczanie wozów zł. 0,59, 2) odbieracze gliny zł. 0,43, 3) młynarze zł. 0,65, 4) obsługa transportu taśmowego zł. 0,39, 5) smarownicy szlamiarni gliny zł. 0,69, 6) smarownicy szlamiarni kamienia zł. 0,82, 7) pomoc smarowników zł. 0,59, 8) czyszczenie szlamiarni zł. 0,59; e) piece obrotowe: 1) palacze starsi zł. 1,00, 2) młodsi zł. 0,89, 3) obsługa aparatów szlamowych zł. 0,39, 4) smarownicy dołów szlamowych zł. 0,69, 5) smarownicy pieców obrotowych zł. 0,69, 6) smarownicy transportu klinkru zł. 0,69, 7) pomocnicy smarowników, zł. 0,59, 8) wywóz z komór klinkrowych zł. 0,61, 9) czyszczenie komór dymowych zł. 0,39, 10) dowóz cegły betonowej zł. 0,47; f) młyny cementowe: 1) młynarz zł. 0,86, 2) smarownicy młynów zł. 0,77, 3) smarownicy na silosach zł. 0,62, 4) dowóz gipsu zł. 0,59; g) młyny węglowe: 1) młynarze od zł. 0,89 do zł. 1,09, 2) smarownicy zł. 0,77, 3) pomocnicy smarowników zł. 0,59, 4) palacze przy suszarni zł. 0,68, 5) czyszczenie kanałów pod suszarnią zł. 0,43, 6) obsługa transportu zł. 0,39, 7) dowóz węgla od zł. 0,39 do zł. 0,43; h) laboratorium: 1) laboranci I kat. zł. 0,90, II kat. zł. 0,64, 2) pomoc laborantów zł. 0,48, 3) obsługa laboratorium zł. 0,34; i) wyrób cegły betonowej: 1) ubijacze zł. 0,62, 2) mieszanie zł. 0,45, 3) pomoc zł. 0,33; j) brygada różnych robót: 1) dozorca zł. 0,69, 2) robotnik placowy zł. 0,59, III. Warsztaty: a) mechaniczny: 1) tokarze, ślusarze i kowale I kat. od zł. 1,09 do zł. 1,44, II kat. od zł. 0,90 do zł. 0,98, III kat. od zł. 0,77 do zł. 0,84, 2) pomoc ślusarska i kowalska zł. 0,65, 3) cięcie cylpebsów zł. 0,43; b) elektro-techniczny: 1) elektromonterzy starsi od zł. 1,09 do zł. 1,42, 2) młodsi od zł. 0,85 do zł. 0,90, 3) ślusarze I kat. zł. 1,09, 4) pomoc elektrotechniczna od zł. 0,59 do zł. 0,76; c) stolarsko-ciesielski: 1) stolarze I kat. zł. 1,09, II kat. zł. 0,90, 2) cieśle I kat. od zł. 1,02 do zł. 1,09, II kat. od zł. 0,80 do zł. 0,89, 3) pomoc stolarsko-ciesielska zł. 0,59; d) murarski: 1) murarze I kat. od zł. 1,05 do zł. 1,09, II kat. zł. 0,86, 2) pomoc murarska od zł. 0,33 do zł. 0,59; e) rymarski: 1) rymarze I kat. zł. 1,09, II kat. od zł. 0,90 do zł. 1,01, IV. Bednarnia: a) ręczny wyrób beczek: 1) beczki zwykłe — bednarze zł. 0,65 za godzinę, beczka w akordzie zł. 0,2198, 2) beczki eksportowe zł. 0,2849 za beczkę, 3) beczki z klamerkami zł. 0,3276 za beczkę; b) mechaniczny wyrób beczek: 1) wykończenie beczek zwykłych bez obciągania i karbowania godzina zł. 0,65, beczka w akordzie zł. 0,1646, 2) zestawienie beczek zł. 0,33 i zł. 0,0156, 3) ściąganie beczek zł. 0,34 i zł. 0,0055, 4) donoszenie klepek od zł. 0,33 do zł. 0,39, komplet w akordzie zł. 0,0075, 5) podawanie beczek od zł. 0,33 do zł. 0,39, beczka w akordzie zł. 0,0075, 6) fugowanie klepek zł. 0,59, 7) reparacja den zł. 0,65 i dno w akordzie zł. 0,0142, 8) wypalanie den zł. 0,59 i dno w akordzie zł. 0,0062, 9) obsługa elewatora zł. 0,33 i beczka w akordzie zł. 0,0062, 10) wyładunek, przewóz i układ materj. beczk. od zł. 0,33 do zł. 0,39, 11) sprzątanie bednarni od zł. 0,33 do zł. 0,39, V. Rampa: a) naładunkowa: 1) obsługa Eksilorów i Bates'a — ślusarze od zł. 0,90 do zł. 1,09, pomoc na Eksilorach zł. 0,59, pomoc na Bates'ach zł. 0,62, 4) smarownicy Bates'a zł. 0,59, 5) czyszczenie pod Bates'em zł. 0,39, 6) papierowanie beczek zł. 0,39, 7) pakowacze na Eksilorach: a) beczek zł. 0,59, akord od worka beczki zł. 0,042, b) worków zł. 0,59, akord od worka zł. 0,0142, 8) pakowacze na Bates'ach worków zł. 0,59 i od worka zł. 0,0049, 9) donoszenie beczek zł. 0,47 i od beczki zł. 0,0125, 10) zaprawiacze beczek: a) zł. 0,65 i 0,1099, b) eksportowych zł. 0,65 i zł. 0,142, c) eksportowych z klamerkami zł. 0,65 i zł. 0,1632, 11) ładowacze beczek zł. 0,59 i zł. 0,0172, 12) reparacja beczek w wagonach — bednarze zł. 0,65, 13) plombowacze wagonów zł. 0,65; b) rampa wyładunkowa: 1) rozładowacze węgla: a) mężczyźni zł. 0,59 i od tonny w akordzie zł. 0,1891, b) kobiety zł. 0,39, przewożenie węgla (naładunek i wyładunek) zł. 0,3774 od tonny, 2) rozładowacze żwiru, piasku, gipsu i cegły zł. 0,3142 od tonny i przewożenie zł. 0,6283 od tonny; c) parowóz i tor: 1) maszyniści I kat. od zł. 1,09 do zł. 1,23 za godzinę, II kat. od zł. 0,80 do zł. 0,90, 2) pomocnicy maszynistów zł. 0,59, 3) spinacze — zwrotniczy zł. 0,62, 4) obsługa weksli

zł. 0,59, 5) remont toru kolejowego: a) dozorczy zł. 0,67, b) robotnicy zł. 0,59, VI. Dział gospodarczy: 1) portjerzy zł. 0,72, 2) dozorczy stróży nocnych zł. 0,67, 3) stróże zł. 0,51, 4) obsługi biura i inne: a) chłopcy od zł. 0,33 do zł. 0,47; b) kobiety od zł. 0,33 do zł. 0,43, 5) obsługa magazynu od zł. 0,59 do zł. 0,62.

I zakład — 336 robotników.

U7 30.III 1933 r. Zdobunów. Umowa pomiędzy przedstawicielami dyrekcji fabryki Portland — Cementu „Wołyń” a Wołyńskim Zw. Zaw. Rob. Przem. Chemicznego w Zdobunowie oraz Wołyńskim Zjedn. Pracy, Rada Powiatowa w Zdobunowie, reprezentującym pracowników wymienionej fabryki w Zdobunowie. Art. 1. Place. a) Od dn. 1.IV 1933 r. na fabryce „Wołyń” w Zdobunowie obowiązują będą place podług nowego cennika, b) place obowiązywać będą za każdą przepracowaną godzinę. Art. 2. Pomoc szkolna. Zarząd fabryki wypłaca robotnikom, których dzieci uczęszczają do szkoły na materiały szkolne po zł. 15,00 na tercjal na podstawie okazanego świadectwa szkolnego. Uwaga: Zapomoga ta przysługuje tylko tym robotnikom, którzy przepracowali co najmniej pół półrocza szkolnego t. j. 2,5 miesiąca (pierwsze półrocze liczy się od dn. 1.IX do dn. 31.I, zaś drugie półrocze od 1.II do 30.VI). Praca robotników poza wyżej wymienionymi okresami nie bierze się pod uwagę. Art. 3. Sprawy sporne. Sprawy sporne wynikające z niniejszej umowy będą załatwiane pomiędzy dyrekcją fabryki a przedstawicielami robotników. Dla potrzeb związku administracja fabryki wyznacza jednoizbowy lokal z oświetleniem i opalem. W razie braku lokalu, fabryka wypłaca za pokwitowaniem sumę zł. 35,00 miesięcznie, a opał i światło wydaje w naturze. Wyjazdy delegatów na konferencje w celu zawierania umów odbywają się na koszt fabryki, a mianowicie: delegaci otrzymują zwrot kosztów za bilety kolejowe III klasy, dwie dniówki i zł. 6,00 diety na dzień. Art. 4. Termin umowy. Umowa ważna jest od dn. 1.IV 1933 r. do dn. 1.III 1934 r. Niniejsze warunki obowiązują obie strony z zastrzeżeniem, że dotychczas zawarte umowy w przedmiocie warunków pracy i płacy zostają unieważnione, przyczem zaznacza się, że żadnych zasadniczych zmian warunków płacy i pracy bez obopólnej zgody stron wprowadzać nie wolno.

Do umowy z dn. 30.III 1933 r. dołączony został następujący „Cennik plac na rok 1933/34”: 1) Kotłownia: dozór ślusarni zł. 1,06 za godzinę, palacze zł. 0,68, pomoc palaczy zł. 0,50, dowóz węgla zł. 0,43, 2) Turbinownia: maszyniści zł. 0,86, pomocnicy zł. 0,52, 3) Szlamiarnia: dozór zł. 0,73, akord od jednej fury zł. 0,03, młynarze zł. 0,68, smarownicy zł. 0,47, robotnicy zł. 0,43, akordowo od 1 fury zł. 0,025, ładowanie gliny mohylańskiej od 1 koleby zł. 0,22, podwożenie gliny kołmi od 1 koleby zł. 0,12, 4) Piece rotacyjne: palacze zł. 0,68, smarownicy zł. 0,52, porządkowi zł. 0,48, szlamiści zł. 0,43, odwóz klinkru zł. 0,48, 5) Młyny węglowe: młynarze zł. 0,68, smarownicy zł. 0,52, palacze susz. zł. 0,52, dowóz węgla zł. 0,43, 6) Młyny cementowe: nadmłynarze zł. 0,93, młynarze zł. 0,86, młynarczycy zł. 0,68, smarownicy zł. 0,52, dowóz i tłuczenie gipsu zł. 0,43, 7) Silosy i exilory: smarownicy zł. 0,52, 8) Obserwacja fabr.: ślusarze od zł. 1,20 do zł. 1,06, zmianowi zł. 1,06, obchodowi zł. 0,86, elektr. dyż. zł. 0,77, zł. 0,68 i zł. 0,62, 9) Laboratorjumi laboranci zł. 0,85, pomocnicy zł. 0,61, zł. 0,43 i zł. 0,32, 10) Warsztat mechaniczny: tokarze I kat. zł. 0,98, II kat. zł. 0,90, ślusarze I kat. zł. 0,90, II kat. zł. 0,80 i III kat. zł. 0,70, pomocnicy I kat. zł. 0,60, II kat. zł. 0,55, III kat. zł. 0,45; kowale I kat. zł. 0,90, II kat. zł. 0,80, pomocnicy zł. 0,55, 11) Warsztat elektr.: monterzy I kat. zł. 1,40, II kat. zł. 0,77, pomocnicy I kat. zł. 0,62, II kat. zł. 0,52, 12) Warsztat stolarski: stolarze I kat. zł. 0,98, II kat. zł. 0,90, cieśle zł. 0,43, 13) Warsztat murarski: murarze zł. 0,77, pomocnicy zł. 0,43, 14) Warsztat rymarski: rymarze I kat. zł. 0,86, II kat. zł. 0,77, 15) Bednarnia: bednarze zł. 0,49, zaprawa beczek zł. 0,082, zrobienie beczki zł. 0,164, trybowanie beczek zł. 0,0292, reparacja beczek zł. 0,24, reparacja den zł. 0,0583, fugowanie klepek za komplet zł. 0,24, sztablowanie den za 100 sztuk zł. 0,09, sztablowanie klepek za 1 słupek zł. 0,22, układanie klepek za 1 m

0,67 zł., układanie obręczy za 100 kóp 0,45, wypalanie den za 100 sztuk zł. 0,52, dowożenie den do wypalarni za 100 sztuk zł. 0,09, wożenie beczek za 100 sztuk zł. 0,50, przewóz klepki za 100 kompletów zł. 0,30, robotnicy dniówkowi zł. 0,32 za godzinę. Uwagi: każdy bednarz obowiązany jest w ciągu 8 godzin pracy dziennie wykonać co najmniej 35 beczek, w ciągu 6 godzin pracy, t. j. w sobotę, 26 beczek; zaprawiacz winien zaprawić w ciągu 8 godzin pracy dziennie 80 beczek, w ciągu 6 godzin, t. j. w sobotę, 60 beczek. Beczki eksportowe: każdy bednarz obowiązany jest w ciągu 8 godzin zrobić 20 beczek, zaś w ciągu 6 godzin, t. j. w sobotę, 16 beczek; zaprawiacz w ciągu 8 godzin winien zaprawić 50 beczek, zaś w ciągu 6 godzin, t. j. w sobotę, 36 beczek. 16) Rampa: pakowacze zł. 0,43 za godzinę, pakowanie i wiązanie worka ręcznie zł. 0,0318, pakowanie beczki ręcznie zł. 0,0585, pakowanie worka exilor. zł. 0,0342, naładunek cementu za 100 worków zł. 0,675, naładunek cementu za 100 beczek zł. 1,48, papierowanie beczek za 100 sztuk zł. 0,32. 17) Wyładunek materiału: robotnicy zł. 0,43; za wyładunek 1 tonny z wywozem zł. 0,32, bez wywozu zł. 0,21. 18) Wyrób cegły betonowej: robotnicy zł. 0,43, akordowo za: 1 szt. dużej zł. 0,09, małej zł. 0,07. 19) Bocznica kolejowa i parowóz: maszyniści zł. 0,76, pomocnicy zł. 0,62, robotnicy zł. 0,43. 20) Plac: dozór zł. 0,93, robotnicy zł. 0,43, asenizatorzy zł. 0,67, oczyszczanie ulicy zł. 0,52, furmanki zł. 0,80, stangret (okresowo) zł. 90,00, woźnica (okresowo) zł. 60,00. 21) Magazyn: robotnicy zł. 0,61, księgowy (okresowo) zł. 100,00. 22) Portjerzy, stróże i woźni: portjerzy za 12 godzin zł. 4,95, stróże za 12 godzin zł. 4,20, woźni za godzinę zł. 0,61, sprzątanie biura zł. 0,36. 23) Kopalnia kredy: dozór zł. 0,62, łamacze zł. 0,50, wywożenie ziemi za 1 furmankę zł. 0,30, robotnicy zł. 0,43. 24) Kopalnia gliny: łamacze zł. 0,50, robotnicy zł. 0,43, ładowanie gliny zdolbunowskiej za 1 kolebę zł. 0,25, wywożenie ziemi za 1 furę zł. 0,25, obsługa lokomotyw: maszyniści zł. 0,68, spinacze zł. 0,52. 25) Pomoc biurowa: w biurze handlowym (okresowo) zł. 115,00, w biurze technicznym zł. 80,00, na wadze kredowej zł. 100,00, pomoc na wadze kredowej akordowo od 1 fury zł. 0,02.

1 zakład — 74 robotników.

U8 13.IV 1929 r. Wejherowo. Umowa zbiorowa pomiędzy Zarządem Fabryki Portland Cementu „Firley” Sp. Akc. w Wejherowie, a przedstawicielami Zjedn. Zaw. Polskiego w obecności Inspektora Pracy 60 Obwodu, ustalająca warunki pracy i płacy. 1) Płace. Dla pracujących w firmie „Firley” robotników ustalone zostają następujące stawki godzinowe względnie akordowe z terminem wprowadzenia tych podwyższonych stawek od dnia 7.IV 1929 r. a dla bednarzy od dnia 25.III tegoż roku. Ślusarze, tokarze, kowale i t. p. I kat. zł. 1,00, II kat. zł. 0,90, III kat. zł. 0,80, bednarze za zmontowanie beczki zł. 0,39, robotnicy placowi w wieku ponad lat 20 zł. 0,70. Płace wszystkich innych kategorii robotników, powyżej niewymienionych, podwyższone zostały o 10% z zaokrągleniem do pełnych groszy. 2) W razie braku pracy akordowej dla tego rodzaju robotników przechodzą ci ostatni z polecenia dyrekcji fabryki do robót placowych z płacą odpowiedniej kategorii. 3) Sprawy sporne, wynikające ze stosunku najmu pracy, będą załatwiane polubownie pomiędzy Zarządem a Zjedn. Zaw. Polskim i rozstrzygane przez Inspektora Pracy.

4) Umowa niniejsza obowiązuje obie strony do dnia 31.III 1930 r. i przed tym terminem żadnym zmianom ulec nie może. 5) Wypowiedzenie niniejszej umowy może nastąpić w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, a w razie niewypowiedzenia, przedłuża się automatycznie o rok.

Do umowy niniejszej dołączono następujący cennik płac robotniczych za godzinę roboczą: I. Rzemieślnicy a) kowale i ślusarze I kat. zł. 0,76, II kat. zł. 0,72, III kat. zł. 0,68; b) pomoc warsztatowa zł. 0,60, chłopcy zł. 0,35; c) murarze i cieśle I kat. zł. 0,76, pomoc zł. 0,60; d) tokarz zł. 0,68. II. Lokomobila: a) zmianowcy z ruchu za dozór — stała premia miesięczna zł. 25,00; b) palacze zł. 0,68; c) chłopcy przy dozorze węgla zł. 0,40. III. Młyn surowca: a) obsługa młyna surowca

i szlamiarni, płaca miesięczna zł. 170,00, b) pomoc w szlamiarni zł. 0,60; c) obsługa aparatu rozdzielczego zł. 0,50. IV. Młyn węgla: a) młynarze, dowóz węgla, obsługa młyna i suszki zł. 0,64. V. Piec obrotowy: a) palacze rotatora zł. 0,68; b) smarownicy zł. 0,64; c) odwóz klinkieru do chłodnika zł. 0,64. VI. Młyn cementu: a) młynarze zł. 0,60; b) dowóz klinkieru zł. 0,60. VII. Zmianowi ruchu: a) zmianowy pensja miesięczna zł. 170,00. VIII. Wydobycie, transport, wyładunek surowca: A. Droga na jeziorze, wydobycie: a) wydobycie surowca za godzinę zł. 0,64, akord za prom zł. 0,35; b) pomoc (dowóz torfu) za godzinę zł. 0,60, akord za prom zł. 0,33. B. Motorówka i promy, transport: a) obsługa motorówki i kat. za godzinę zł. 0,72, akord za prom zł. 0,42; b) obsługa motorówki II kat. za godzinę zł. 0,68, akord za prom zł. 0,42; c) pomoc przy sterze za godzinę zł. 0,35, akord za prom zł. 0,17; d) nadzór przy promach za godzinę zł. 0,60, akord za prom zł. 0,34. C. Bagier brzeżny, wyładunek: a) obsługa bagra, wyładunek za godzinę zł. 0,64, akord zł. 0,35, b) obsługa kosza, wyładunek za godzinę zł. 0,64, akord zł. 0,35; c) chłopak przy windzie i promach za godzinę zł. 0,40, akord zł. 0,15. IX. Wywóz szlamu z basenów: a) wywóz szlamu z basenów do szlamiarni za naładowanie i wyładowanie za godzinę zł. 0,60, akord za wywrotkę zł. 0,36. X. Wapno nawozowe: a) obłożenie rusztunków za godzinę zł. 0,60, akord za rusztunek zł. 3,80; b) opróżnienie rusztunków za godzinę zł. 0,60, akord za rusztunek zł. 2,70. XI. Laboratorium za godzinę: a) młodszy laborant zł. 0,65; b) ponad 18 lat pomoc zł. 0,35; c) poniżej 18 lat pomoc zł. 0,30. XII. Dział gospodarczy: miesięcznie a) woźnica zł. 145,00; b) portier zł. 100,00; c) stróż nocny zł. 100,00. XIII. Wyładunek węgla za tonnę: a) robotnicy placowi zł. 0,18; b) młynarze młyna węgla zł. 0,08. XIV. Bednarnia: a) za kompletną produkcję i obijanie jednej beczki pojemności 180 kg lub 200 kg zł. 0,26. XV. Ekspedycja cementu: a) napelnianie worków, wiązanie i ważenie za worek zł. 0,03; b) wywóz z pakowni i ładowanie do wagonu: za worek zł. 0,015; c) napelnianie beczek, papierowanie, ważenie za beczkę zł. 0,07; d) obijanie i denkowanie beczek za beczkę zł. 0,035; e) ładowanie beczek do wagonu za beczkę zł. 0,03. XVI. Wyroby betonowe: a) produkcja rur betonowych długości 100 cm sztuka o średn. 15 cm zł. 0,45, o średn. 20 cm zł. 0,54, średn. 25 cm zł. 0,63, średn. 30 cm zł. 0,72, średn. 40 cm zł. 1,08, średn. 50 cm zł. 1,30, średn. 60 cm zł. 1,80, średn. 80 cm zł. 2,40, średn. 100 cm zł. 3,30, średn. 100 cm zł. 1,65; b) kamienie graniczne zł. 0,20.

1 zakład — 73 robotników.

U9 12.IV 1933 r. Goleszów. Umowa pomiędzy przedstawicielami Goleszowskiej Fabryki Portland Cementu S. A. „Goleszów” a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego w R. P. reprezentującym pracowników wymienionej fabryki. Art. I. Płace: Od dn. 16.IV 1933 r. począwszy będą w fabryce w Goleszowie wypłacane następujące zarobki, wzgl. stawki akordowe: 1) Zarobki z roku 1932 do łącznej sumy zł. 0,70 za godzinę nie podlegają zmianie. 2) Wszelkie zarobki z r. 1932 od zł. 0,71 na godzinę, jak również stawki akordowe, zostaną zmniejszone o 3% z tem, że obniżenie procentowe zarobku nie może spowodować zmniejszenia zarobku godzinowego niżej zł. 0,70. 3) Ustalone umową z dnia 13.IV 1932 r. dodatki rodzinne zostają całkowicie zniesione i nie będą więcej wypłacane. Art. 2. Mieszkanie. Stali robotnicy otrzymują od fabryki mieszkanie bezpłatnie, o ile zaś fabryka nie może dać mieszkania w naturze, to wypłaca robotnikom żonatym, wdowcom dietnym oraz samotnym utrzymującym rodzinę kwotę zł. 6,00 miesięcznie, a samotnym nie utrzymującym rodziny zł. 3,00 miesięcznie. Art. 3. Opał. Robotnicy żonaci i kawalerowie utrzymujący rodzinę otrzymują węgiel po 250 kg miesięcznie, a kawalerowie samotni po 100 kg miesięcznie w sposób dotychczasowy. Art. 4. Sprawy sporne. Sprawy sporne, wynikające ze stosunku najmu pracy będą załatwiane polubownie pomiędzy dyrekcją fabryki a przedstawicielami robotników. Art. 5. Świadczenia dla Związku. Dla potrzeb Związku wyznacza fabryka jednoizbowy lokal z oświetleniem i opałem.

W razie braku lokalu fabryka wypłaca sumę zł. 30,00 miesięcznie, a opał i światło wydaje w naturze. Wyjazdy delegatów na konferencję w celu zawierania umów odbywają się na koszt fabryki.

Umowa ważna jest od 16.IV 1933 r. do 1.III 1934 r. Niniejsze warunki obowiązują obie strony z zastrzeżeniem, że dotychczas zawarte umowy w przedmiocie warunków płacy i pracy zostają unieważnione, przyczem zaznacza się, że żadnych zasadniczych zmian warunków płacy i pracy bez obopólnej zgody stron wprowadzać nie wolno.

1 zakład — 105 robotników.

U10 13.IV 1933 r. Golezów. Umowa o analogicznym brzmieniu z umową z dnia 12.IV 1933 r. pomiędzy przedstawicielami Golezowskiej Fabryki Portland-Cementu S. A. „Golezów” a Polskim Zw. Zaw. Chrześcijańskich Rob. w Przemyśle Chemicznym, reprezentującym pracowników wymienionej fabryki.

1 zakład — 105 robotników.

U11 10.IV 1933 r. Szczakowa. Umowa pomiędzy przedstawicielami firmy S. A. Fabryka Portland-Cementu „Szczakowa” w Szczakowej a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego R. P. w Krakowie. Art. 1. Płace. Od dnia 1.IV 1933 r. obowiązywać będą płace ustanowione umową z dn. 27.IV 1932 r.: 1) nie zmniejszone dla kobiet i dziewcząt, 2) zmniejszone o 8% dla wszystkich innych plac. Art. 2. Mieszkanie. Jako ekwiwalent za mieszkanie ustala się stawkę zł. 5,00 miesięcznie dla robotników żonatych oraz samotnych utrzymujących rodzinę, a nieposiadających mieszkania fabrycznego. Art. 3. Opał. Deputat węglowy w kostce otrzymują robotnicy żonaci i wolni, utrzymujący rodzinę, po przepracowaniu 1 miesiąca, przez wszystkie miesiące w roku po 200 kg miesięcznie. Art. 4. Pomoc szkolna. Jako pomoc na materiały szkolne otrzymuje każde dziecko robotnika lub robotnicy fabrycznej zł. 10,00 na tercjał, na podstawie okazanego zaświadczenia szkolnego. Art. 5. Sprawy sporne. Sprawy sporne wynikające z niniejszej umowy będą załatwiane między dyrekcją a przedstawicielami robotników. Dla potrzeb Związku administracja fabryki wyznacza jednoosobowy lokal z oświetleniem i opalem. W razie braku lokalu, fabryka wypłaca za pokwitowaniem sumę zł. 30,00 miesięcznie, a opał i światło wydaje w naturze. Wyjazdy delegatów na konferencję w celu zawierania umów odbywają się na koszt fabryki, a mianowicie delegaci otrzymują bilety kolejowe III klasy i dwie dniówki oraz zł. 6,00 djet na dzień.

Umowa ważna jest od dnia 1.IV 1933 r. do dn. 31.III 1934 r. Jeżeli z którejkolwiek strony umowa niniejsza nie zostanie najpóźniej do dn. 1.III 1934 r. wypowiedziana, obowiązuje automatycznie na rok następny, t. j. do dn. 31.III 1935 r. Niniejsze warunki obowiązują obie strony z zastrzeżeniem, że dotychczas zawarte umowy w przedmiocie warunków pracy i płacy zostają unieważnione, przyczem zaznacza się, że żadnych zasadniczych zmian warunków pracy i płacy bez obopólnej zgody stron wprowadzać nie wolno.

1 zakład — 653 robotników.

U12 10.IV 1933 r. Górka pod Krakowem. Umowa pomiędzy przedstawicielami firmy Zjednoczone Fabryki Portland-Cementu „Firley”, S.A. Fabryka w Górcie, a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego R.P. w Krakowie. Art. 1. Płace. Od dnia 1.IV 1933 r. obowiązywać będą płace ustanowione umową z dnia 27.IV 1932 r. — 1) niezmniejszone dla kobiet i dziewcząt, 2) zmniejszone dla wszystkich innych plac o 8%. Art. 2. Mieszkanie. Jako ekwiwalent za mieszkanie ustala się stawkę zł. 5,00 miesięcznie dla robotników żonatych oraz samotnych, utrzymujących rodzinę, a nieposiadających mieszkania fabrycznego. Art. 3. Opał. Deputat węglowy w kostce otrzymują robotnicy żonaci i wolni, utrzymujący rodziny, po przepracowaniu 1 miesiąca, przez wszystkie miesiące w roku po 200 kg miesięcznie. Art. 4. Pomoc szkolna. Jako pomoc na materiały szkolne otrzymuje

każde dziecko robotnika lub robotnicy fabrycznej zł. 10,00 na tercjał na podstawie okazanego zaświadczenia szkolnego. Art. 5. Sprawy sporne. Sprawy sporne wynikające z niniejszej umowy będą załatwiane pomiędzy dyrekcją a przedstawicielami robotników. Dla potrzeb Związku administracja fabryki wyznacza jednoosobowy lokal z oświetleniem i opalem. W razie braku lokalu fabryka wypłaca za pokwitowaniem sumę zł. 30,00 miesięcznie, a opał i światło wydaje w naturze. Wyjazdy delegatów na konferencję w celu zawierania umów odbywają się na koszt fabryki, a mianowicie delegaci otrzymują bilety kolejowe III klasy, dwie dniówki i zł. 6,00 djet na dzień. Art. 6. Umowa jest obowiązująca tylko dla robotników cementowni z wykluczeniem robotników w wapiennikach w Trzebini, w fabryce eternitu i granitoidu. Niniejsze warunki obowiązują obie strony z zastrzeżeniem, że dotychczas zawarte umowy w przedmiocie warunków pracy i płacy zostają unieważnione, przyczem zaznacza się, że żadnych zasadniczych zmian warunków pracy i płacy bez obopólnej zgody stron wprowadzać nie wolno.

Umowa ważna jest od dn. 1.IV 1933 r. do dnia 31.III 1934 r. Jeżeli z którejkolwiek strony nie zostanie najpóźniej do dnia 1.III wypowiedziana, obowiązuje automatycznie na rok następny, t. j. do 31.III 1935 r.

1 zakład — 303 robotników.

U13 10.IV 1933 r. Górka pod Krakowem. Umowa o analogicznym brzmieniu pomiędzy przedstawicielami Zjedn. Fabryki Portland-Cementu „Firley” S.A., Fabryka w Górcie, a Zw. Zaw. Rob. Przem. Chemicznego R. P. Z. Z. Sekretariat Okręgowy w Krakowie.

1 zakład — 303 robotników.

Cegielnie

U14 6.V 1933 r. Grodzisk Maz. Umowa pomiędzy Tow. dla Przem. Ceramicznego „Roman Pawłowski i S-ka” w Pruszkowie, Cegielnia „Henryków” w Grodzisku Mazowieckim a robotnikami powyższej cegielni, ustalająca następujące stawki akordowe dla robót w cegielni „Henryków”. Cegła ręczna za 1050 sztuk; forma zł. 2,06, stołowanie zł. 1,13, trat zł. 1,00, zasypywanie zł. 0,66, ściąganie zł. 0,66. Cegła maszynowa: dniówka—zasypywanie zł. 3,75, trat zł. 4,50, krajanie zł. 2,10, odbieranie zł. 2,00, odwożenie zł. 2,00, zdejmowanie zł. 1,80, pomocnik zł. 2,00; robota przy piecu od 1000 sztuk cegieł: zataczka bez pomocy zł. 1,10, ustawka zł. 0,31, palenie zł. 0,75, wytaczka zł. 0,97, zdawacz tygodniowo zł. 10,00, popiołek zł. 10,00.

W dn. 25. V 1933 r. umowa zaświadczona została przez Inspektora Pracy 8 Obwodu w Warszawie.

1 zakład — 135 robotników.

U15 4.III 1933 r. i 15.V 1933 r. Wola Worska. Umowa pomiędzy kierownictwem Cegielni Wola Worska, poczta Grójec, oraz robotnikami tejże cegielni, dotycząca ustalania stawek akordowych przy wypalaniu cegły. 1) Zataczka i ustawka po zł. 1,25 za każde 1000 cegieł; wytaczka po zł. 1,05; palenie zł. 0,95. Powyższe stawki obowiązywały od dn. 4.III 1933 r., natomiast w dniu 15.V tegoż roku zostały ustalone następujące stawki akordowe od wyrobu 1000 sztuk cegieł: formowanie zł. 1,90, stołowanie zł. 0,95, ciapanka zł. 1,80 i ściągarka zł. 0,80.

Umowa zawarta została na czas nieokreślony, przyczem terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

1 zakład — 13 robotników.

U16 22.V 1933 r. Ciechanów. Ustna umowa zbiorowa, względnie ugoda pomiędzy kierownictwem cegielni parowych „Krubin” i „Gostków” w Ciechanowie a robotnikami powyższych cegielni, mocą której ustalono stawki na placę akordową według przeciętnych norm, stosowanych w tym czasie w cegielniach w okolicach Warszawy.

1 zakład — 71 robotników.

U17 15.VII 1933 r. Gostynin. Ustna umowa pomiędzy właścicielem Cegielni w Gostyninie a robotnikami tejże cegielni, ograniczająca się tylko do określenia terminu wypłat.

I zakład — 32 robotników.

U18 1.II 1933 r. Włocławek. Ustne porozumienie pomiędzy Zarządem Cegielni „Falbanka” K. Moszczyński i W. Zimowski we Włocławku a robotnikami powyższej cegielni, mocą którego ustalono stawki zarobkowe robotników cegielni w stosunku zł. 0,40 na godzinę. Przeciętny zarobek przy pracy akordowej robotnika wynosił przy 8-godzinny dniu pracy od zł. 4,50 do zł. 6,00.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia nie przewidziano.

I zakład — 47 robotników.

U19 1.VI 1933 r. Kaszewy pod Kutnem. Umowa cennikowa pomiędzy cegielnią parową „Kaszewy Spółnia” w Kaszewach a robotnikami tejże cegielni. Umowa ustala ceny za roboty akordowe na sezon 1933 r. Wyrób cegły ręcznej (norma 3500 do 4000 sztuk dziennie): formiarnik zł. 1,70 od 1000 sztuk, stołownik zł. 0,90, traciarnik zł. 0,85, zasypacz zł. 0,90, ściągacz zł. 0,85, gamownik zł. 0,75. Wyrób cegły maszynowej (norma 15 000 do 18 000 sztuk dziennie): 4 do 5 ludzi—ładowanie gliny na wywrotki z podaniem do linociągu zł. 0,98 od 1000 sztuk; 2 do 3 ludzi—obsługa w ciągu i zasypanie na walce zł. 0,47, 3 ludzi—obsługa prasy zł. 0,54, 3 ludzi—odwożenie cegły od maszyny do szopy zł. 0,42, 4 ludzi—składanie cegły z wózków na ganki zł. 0,56, 2 ludzi—gamowanie cegły zł. 0,85, 1 człowiek—rozsuwanie cegły zł. 0,07, 1 człowiek—obieganie suszarń zł. 0,18, maszynista i rozpalczał zł. 0,30. Palenie cegły: 3 ludzi (palacze i pomocnik) zł. 1,00 od 1000 sztuk, 1 ustawiacz zł. 0,28, 4 zatacznicy zł. 1,04, 3 wytacznicy zł. 0,75, 1 zdawacz zł. 0,15, 1 placowy (sortowanie i odbiór braków) zł. 0,25. Stróże zł. 21,00 tygodniowo, woźnice zł. 19,00 tygodniowo, stajenny zł. 13,50 tygodniowo. W razie niesprzyjających warunków atmosferycznych w czasie produkcji lub przy udzielaniu pracy innej żonatom lub obciążonym rodzinami płaca za godzinę pracy określa się na zł. 0,30 do zł. 0,32. W sezonie zimowym 1933/34 kopanie i nakładka gliny opłaca się w wysokości od zł. 0,33 do zł. 0,44 za m³ w zależności od warunków technicznych kopania.

Ceny powyższe stosowane były w ciągu całego sezonu w roku 1933.

I zakład — 44 robotników.

U20 6.V 1933 r. Sierpc. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Zarządem Zakładów Ceramicznych w Sierpcu a robotnikami tego Zakładu. Kopanie gliny od 1 m³ z wywózką na każdego robotnika zł. 0,60, zasypka dołów gliną przy sznajdrze od 1000 sztuk cegieł zł. 0,65, nakładanie gliny do sznajdra zł. 0,60, stołowanie (dowóz gliny do formowania) zł. 1,05, formowanie zł. 2,10, sprzątanie cegły półsuchej pod szopą zł. 0,65, nawożenie do pieca z pod szopy zł. 1,20 na 3 robotników, ustawianie w piecu zł. 0,40 na 1 robotnika, palenie w piecu zł. 1,20 na 2 robotników, wywózka z pieca gotowej cegły na plac zł. 0,60 na 2 robotników, wywóz popiołu i gruzu z pod pieca zł. 0,25 na 1 robotnika. Ceny powyższe podane są bez potrącenia na świadczenia socjalne, t.j. umówione były brutto.

Umowa obowiązywała na cały czas pracy sezonowej, t. zn. od dn. 6.V do 9.IX 1933 r.

I zakład — 23 robotników.

U21 15.V 1933 r. Baniocha. Umowa pomiędzy Zakładami Przemysłowymi „Rozalin” w Baniosze pod Warszawą a robotnikami tejże cegielni. Na mocy tej umowy ustalono następujący cennik robót akordowych w Zakładach Przemysłowych „Rozalin” na sezon letni 1933 r.: forma za 1050 sztuk zł. 2,00, stołówka zł. 1,12, trat zł. 1,00, zasypka zł. 1,00, ściąganka zł. 0,65, stemplówka

zł. 0,05, gamówka za 1000 sztuk zł. 0,50, zataczka zł. 1,25, ustawka zł. 0,35, wytaczka zł. 1,00, palenie i zwożenie mialu zł. 0,85, popiołek zł. 0,12.

Powyższy cennik robót akordowych zatwierdzony został przez Inspektora Pracy 8 Obwodu w dn. 1.VI 1933 r.

I zakład — 45 robotników.

U22 25.VI 1933 r. Krobanów, pocz. w Zduńskiej Woli. Umowa zbiorowa między przedstawicielami cegielni parowej „Jan Neuman” w Krobanowie, a robotnikami strycharzami powyższej cegielni, mocą której stawka akordowa od wyrobu 1000 sztuk cegieł określona została na zł. 5,00. Cegły zniekształcone nie są przyjmowane i podlegają odliczeniu. Wodę nalewa sobie strycharz osobiście do kałamarza ze stawu.

Umowa obowiązuje od dnia 25.VI 1933 r. na cały rok 1933, przyczem wypowiedzenie umowy musi nastąpić na dwa tygodnie przed zwolnieniem robotników z pracy.

I zakład — 35 robotników.

U23 1.I 1933 r. Łódź. Umowa indywidualna pomiędzy przedstawicielami Cegielni „Otton Augustin” w Łodzi a robotnikami tejże cegielni. Płace akordowe: za wyrób i postawienie suchej cegły pod szopą od 1000 sztuk zł. 8,00, zwózka do pieca zł. 1,30, ustawianie cegły w piecu zł. 0,60, wypalenie i nawożenie mialu na piec zł. 1,00, wywózka do wozu zł. 0,94, na plac zł. 1,30. Ramowanie i kopanie gliny: za ramowanie m³ zł. 0,20, kopanie gliny na wagoniki zł. 0,62.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

I zakład — 48 robotników.

U24 14.VII 1933 r. Łódź. Umowa pomiędzy pełnomocnikami Zw. Przem. Ceramiczn. Okręgu Łódzkiego w Łodzi a Zw. Zw. Zaw. Robotn. Przem. Budowl. w Polsce, Oddział w Łodzi, przy udziale Okr. Inspektora Pracy III Okręgu. Umowa ustala następujące warunki pracy i pracy robotników, zatrudnionych w cegielniach w okolicy Zgierza i Aleksandrowa: 1) umowa niniejsza obejmuje cennik, obowiązujący od dnia 14.VII 1933 r., ustalony dla cegielń w okolicach Zduńskiej Woli; 2) pracodawcy obowiązują się uznać delegatów wybranych przez robotników odnośnych cegielni; 3) za strajk nikt z robotników nie może być zwolniony; 4) pracodawcy zobowiązują się wypłacać należność za pracę w gotowni a nie cegłą; 5) cennik niniejszy obowiązuje od chwili zawarcia umowy zbiorowej w Łodzi; 6) w razie ustalenia cennika w Łodzi właściciele cegielni zawierających umowę, obowiązują się przestrzegać umowę łódzką.

Do umowy powyższej dołączony został następujący „Cennik plac na rok 1933”. I. Płace akordowe. 1) Cegielnia ręczna: za wyrób i postawienie suchej cegły (odbiorca pod szopą) za 1000 sztuk cegieł zł. 7,20, zwózka do pieca zł. 1,10, ustawianie cegły w piecu zł. 0,51, wypalenie i nawożenie mialu na piec zł. 0,76, wywózka do wozu zł. 0,80, wywózka na plac zł. 1,10. 2) ramowanie i kopanie: ramowanie od zł. 0,20 do zł. 0,24 za m³, z odwózką zł. 0,54, kopanie gliny przez rękę zł. 0,40, z odwózką do 50 m zł. 0,54, do 100 m zł. 0,68, do 150 m zł. 0,80, do 200 m zł. 0,95, do 250 m zł. 1,08, do 300 m zł. 1,22, do 350 m zł. 1,35, do 400 m zł. 1,48, do 450 m zł. 1,62, do 500 m zł. 1,76, do 550 m zł. 1,89, na wagoniki zł. 0,62. II. Płace nieakordowe: dla kobiet i młodocianych od zł. 0,24 do zł. 0,44 za godzinę pracy, dla robotników dorosłych od zł. 0,40 do zł. 0,60. III. Warunki dodatkowe: 1) strycharze i palacze otrzymują bezpłatnie mieszkanie lub dodatkowe wynagrodzenie w wysokości zł. 15,00 do zł. 20,00 kwartalnie, 2) robotnicy przy wywożeniu cegły otrzymują dwie pary łapek miesięcznie, 3) robotnicy przy ustawianiu i zwózce cegły otrzymują po jednej parze paluszków miesięcznie, 4) strycharze otrzymują wodę do t.zw. kałamarza, 5) książeczki obrachunkowe, ubezpieczenia oraz urlopy stosowane są według odnośnych ustaw, 6) dróżnik na szycie w cegielniach obowiązuje od 15 taczek.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

2 zakłady — 91 robotników.

U25 15. IV 1933 r. Łódź. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Zakładów Ceramicznych „Znicz” Spółka z o.o. a robotnikami tychże Zakładów. Umowa ustala następujące płace akordowe: cegła szamotowa normalna lub ręczna (wraz z mieleniem szamotu i glinki oraz prasowaniem) od sztuki zł. 0,0525, cegła bazaltowa oraz szpaltówka (jak wyżej) zł. 0,0275, zaprawa szamotowa (za każdy zmielony kilogram wraz z ładowaniem do worków) zł. 0,005, cegła szamotowa „H” od sztuki (jak wyżej) zł. 0,035, palenie pieca ceglowego zł. 65,00, naładowanie ceglowego pieca zł. 50,00, wyładowanie pieca ceglowego zł. 25,00, ręczna robota fasonowa (od kilograma suchego przy sztukach zwykłych prostych) zł. 0,01, przy sztukach nierównych (jak wyżej) zł. 0,015, przy sztukach skomplikowanych zł. 0,02. Za sztuki defektowe nie płaci się. Zaprawy szamotowe (mieszania mokre) przepuszczane przez sznajder łącznie z mieleniem - do sztuk fasonowych od kg zł. 0,01; kafle szamotowe „reńskie” od sztuki (ręcznie) zł. 0,09, narożne kafle „reńskie” od sztuki (ręcznie) zł. 0,18.

Umowa obowiązywała w ciągu całego sezonu w roku 1933 i została sprolongowana na rok 1934.

1 zakład — 10 robotników.

U26 22.V 1933 r. Pabjanice. Protokół w sprawie zatargu w cegielniach, należących do Związku Właścicieli Cegielni w Pabjanicach. Ze strony pracobiorców protokół podpisali przedstawiciele Rady Okręgowej w Łodzi Zw. Zw. Zaw. w Polsce przy udziale Inspektora Pracy 15 Obwodu. Ustalono następujące punkty: 1) strony godzą się na warunki pracy i płacy zawarte w załączonym cenniku, 2) robotnicy strajkujący przystępują natychmiast do pracy, 3) za strajk nikt nie będzie wydalony, 4) robotnicy w cegielniach mają prawo wyboru z delegatów. Względem delegatów nie można stosować żadnych represyj.

Załączony do umowy cennik płac robocizny na rok 1933 w cegielniach, leżących w obrębie i okolicy m. Pabjanic składa się z następujących punktów: I. Kopanie gliny: Za kopanie gliny: przez rękę zł. 0,36, z odwózką do 50 m zł. 0,475, do 100 m zł. 0,62, do 150 m zł. 0,71, do 200 m zł. 0,855, do 250 m zł. 0,98; za ramowanie z odwózką zł. 0,475, bez odwózki przez rękę zł. 0,19. II. Formowanie cegły i palenie: Za formowanie cegły z ustawką pod szopą zł. 7,10 za 1000 sztuk, nawózkę cegły do pieca zł. 1,00, ustawianie cegły z pieca do wypalenia zł. 0,50, wypalanie z pieca z dowózką miału na piec zł. 0,80, wywózka cegły z pieca do wozu zł. 0,76, na plac z postawieniem w koszy zł. 1,00. III. Maszyna. Za kładzenie gliny na wagoniki (4 osoby) zł. 1,12, odciąganie wagoników z gliną na górę zł. 0,16. Dozór przy mieszkadle na górze zł. 0,28, ucinanie cegły aparatem zł. 0,26, obczyszczanie drutów na obcinaczu zł. 0,10, odbieranie cegły z aparatu (dwoje ludzi) zł. 0,56, odwózka cegły od prasy z pod szopy (5 ludzi) zł. 1,12. Zdejmowanie cegły z tacek i ustawianie pod szopami zł. 0,56, kłówanie cegły do suszenia (4 kobiety) zł. 0,45, kładzenie cegły na wagoniki zł. 0,50. IV. Dniówki dla kobiet zł. 0,30 za godzinę, dla młodocianych zł. 0,30 za godzinę, dla mężczyzn dorosłych zł. 0,50. Strycharze, ustawiacze i palacze otrzymują mieszkanie bezpłatnie lub dodatkowe wynagrodzenie od zł. 15,00 do zł. 20,00 kwartalnie. Robotnicy przy wywożeniu cegły otrzymują dwie pary łapek miesięcznie. Robotnicy przy ustawianiu i zwózce cegły otrzymują po jednej parze paluszków miesięcznie. Strycharze otrzymują wodę do t. zw. kałamarza, dróżnik na szychcie w cegielniach obowiązuje od 15 tacek.

Cennik powyższy obowiązuje od dnia podpisania, t. j. od 22. V 1933 r. na przeciąg całego roku 1933.

3 zakłady — 95 robotników.

U27 17.VI 1933 r. Zduńska Wola. Umowa dobrowolna pomiędzy przedstawicielami właścicieli cegielni w Opiesinie, Krobanówku, Włodzimierza Oczechowskiego

i Jana Neumana w Krobanowie a robotnikami tychże cegielni, reprezentowanymi przez Zw. Zw. Zaw. przy udziale Inspektora Pracy 15 Obwodu. 1) Za wyrób i postawienie suchej cegły (odbior pod szopą) za 1000 sztuk zł. 6,00, 2) zwózka do pieca zł. 0,96, 3) ustawienie cegły w piecu zł. 0,48, 4) wypalanie i zwiezenie miału na piec zł. 0,75, 5) wyniesienie cegły do wozu 1000 szt. zł. 0,70, 6) wyniesienie na plac cegły 1000 szt. zł. 1,00, 6) Ramowanie i kopanie gliny: 7) za ramowanie 1 m³ zł. 0,17, 8) kopanie gliny z odwózką do 200 m za 1 m³ zł. 0,80, 9) do 250 m zł. 0,88, 10) do 300 m zł. 1,00, 11) do 350 m zł. 1,10. 12) Robotnicy przy wywozie cegieł otrzymują 1 parę łapek miesięcznie, 13) strycharze otrzymują bezpłatnie mieszkanie, 14) robotnicy przy zwózce i ustawianiu cegły otrzymują po 1 parze paluszków miesięcznie, 15) książeczki obrachunkowe ubezpieczenia oraz urlopy stosuje się według odpowiednich ustaw, 16) dniówka dla kobiet zł. 2,00, dla mężczyzn zł. 3,00 dziennie przy maszynie.

Umowa obowiązuje od dn. 19.VI 1933 r. w cegielniach leżących w obrębie Zduńskiej Woli. Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład — 43 robotników.

U28 18.III 1933 r. Ślesin, pow. Konin. Umowa ustna pomiędzy przedstawicielami cegielni „Ślesin” a robotnikami tejże cegielni. Od wykopania 1 łokcia kw. gliny od zł. 0,07 do zł. 0,08; strycharze za zrobienie cegły od 1000 sztuk zł. 4,00, wypalanie cegły zł. 0,60, nawózka cegły zł. 0,80, ustawianie cegły zł. 0,30, wywózka cegły zł. 0,70. Dniówka robocza w cegielni od zł. 1,50 do zł. 3,00.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład — 36 robotników.

U29 1933 r. Głowno. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy właścicielem cegielni w Głownie a robotnikami tejże cegielni. Warunków nie podano.

1 zakład — 43 robotników.

U30 28.VI 1933 r. Częstochowa. Umowa zbiorowa pomiędzy pełnomocnikami Zakładów Ceramicznych w powiecie częstochowskim, a mianowicie pomiędzy firmami: 1) „Besterman i Sieradzki”, 2) „Janina”, 3) „A. Książyk”, 4) Zakł. Ceramiczne „Kawodza” i 5) „Anna” a Centr. Zw. Rob. Budowlanych w Polsce, Oddział w Częstochowie, przy udziale Inspektora Pracy 22 Obwodu. Umowa ustala płace od 1000 sztuk cegły. A) Maszyny: koszt produkcji 1000 sztuk cegły przyjmuje się w sumie zł. 4,05, przyczem gwarantuje się ogólną cenę robocizny w wysokości tychże zł. 4,05 od 1000 sztuk cegieł przy dotychczasowej obsadzie roboczej, zatrudnionej przy garnku, urzynaniu, odwożeniu, ustawce i nawózce. B) Kierat: koszt produkcji 1000 sztuk cegły ustala się na zł. 3,00; pozostałe punkty jak w p. A. C) Piec: przy piecu koszt produkcji 1000 sztuk cegły przyjmuje się w sumie zł. 2,30 od 1000 sztuk cegły przy dotychczasowej obsadzie roboczej, zatrudnionej przy nawózce, wywózce i ustawce, z tem, że gwarantuje się za 8-godzinny dzień pracy zł. 4,50 pod warunkiem normalnej wydajności i pracy. D) Dniówka: dniówka dla robotnika dorosłego wynosi od zł. 2,50 do zł. 3,00. Punkty umowy zawartej w dn. 9.VII 1931 r. przyjęto: II—bez zmian, III a, b — bez zmian, punkt c z uzupełnieniem: „Przy przyjmowaniu do pracy pierwszeństwo mają robotnicy starzy, którzy na danej cegielni już pracowali”; IV, V i VI — bez zmian. E) Roboty nadetatowe: polewanie gliny i wynagradzanie robotników za tę czynność może być uskuteczniane po porozumieniu z robotnikami w odnośnej administracji cegielni. Brak zgody ze strony robotnika na narzucone mu warunki w tej dziedzinie nie może być powodem do zwolnienia z pracy. F) Kopanie gliny i strychowanie: 1) robotnikom zatrudnionym przy kopaniu i przerzucaniu gliny podwyższone zostają zarobki od plac pobieranych obecnie o 80%. 2) Strycharzom ręcznym, zatrudnionym przy wyrobie cegły

ręcznej, przy cegle zwyczajnej i trocinówce podwyższa się zarobek od plac obecnie pobieranych o 10%.

Umowa niniejsza obowiązuje od 26.VI 1933 r. i zawarta została na czas nieokreślony z prawem wypowiedzenia przez strony zawierające za 14-dniowym uprzedzeniem.

3 zakłady — 112 robotników.

U31 13.VII 1933 r. Częstochowa. Umowa pomiędzy właścicielem Zakł. Ceram. „Anna” w Częstochowie a robotnikami tychże zakładów zatrudnionymi przy wyrobie surowych cegieł przy prasie. Za dowóz gliny do prasy (4 ludzi po zł. 0,245) zł. 0,98 za 1040 sztuk surowych cegieł, za kładzenie gliny do prasy (2 ludzi po zł. 0,315) zł. 0,63, urzynanie cegły (1 człowiek) zł. 0,215, odbieranie i kładzenie na taczki (1 człowiek) zł. 0,215, odwożenie cegły pod szopy (4 ludzi po zł. 0,18) zł. 0,72, ustawianie cegły pod szopą (2 ludzi po zł. 0,295) zł. 0,59. W sumie zł. 3,35 za wyrób 1040 sztuk cegły surowej.

1 zakład — 58 robotników.

U32 27.VII 1933 r. Gnaszyn pod Częstochową. Umowa pomiędzy kierownictwem Gnaszyńskich Zakładów Ceramicznych S.A. a delegacją robotniczą tejże fabryki. Umowa ustala następujące stawki akordowe: 1) Kopanie gliny dla automatu po zł. 0,15 od 1040 sztuk. 2) Dla prasy Gitera po zł. 0,30. 3) Spinacze wózki do dwóch pras po zł. 0,15 od 1040 sztuk produkcji automatu. Stawki 1), 2), 3) dla łącznej ilości 14 robotników w dole. 4) Szachtowanie gliny zł. 0,47 od metra. 5) Obsługa windy zł. 0,07 od 1040 sztuk. 6) Obsługa kołobieżu zł. 0,16 i zł. 0,11. 7) Obsługa automatu zł. 0,165 od 1040 sztuk. 8) Odwózka do suszarni zł. 0,145. 9) Dniówki: dla kobiet zł. 0,22 za godzinę, dla mężczyzn zł. 0,35, dla małoletnich zł. 0,17. 10) Furman: tygodniówka zł. 22,00. 11) Stróż nocny: tygodniówka zł. 18,00. 12) Palacz kotłowy zł. 0,50 na godzinę. 13) Maszynista zł. 0,60. 14) Kowal zł. 0,50. Piec: stary piec: 15) Nawózka (5 ludzi) po zł. 0,21 od 1040 sztuk. 16) Ustawka (1 robotnik) zł. 0,25. 17) Wystawka (6 ludzi) po zł. 0,21. Nowy piec: 18) Wywózka z suszarni zł. 0,12 od 1040 sztuk. 19) Nawózka do pieca zł. 0,145. 20) Ustawka zł. 0,225. 21) Wystawka: z pieca zł. 0,195, na plac zł. 0,145, na wagony zł. 0,165. 22) Ładowanie zł. 0,62 od 1000 sztuk.

1 zakład — 154 robotników.

U33 1.IV 1933 r. Sarnów, pow. Kozienice. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami cegielni „Anielin” w Sarnowie a robotnikami powyższej cegielni. Pracodawca przyjmuje pracowników do cegielni „Anielin” na czas nieokreślony z 2-tygodniowym wypowiedzeniem przez obydwie strony w razie rozwiązania stosunku pracy. Wypłata wynagrodzenia uskutecznia się w terminach dwutygodniowych w czasie kampanji cegielni. Wynagrodzenie ustalone zostaje w stosunku uwidocznionym w tabeli plac, zaświadczonej przez Inspektora Pracy w dniu 15.VI 1931 r., a mianowicie: palacz zł. 1,05 od 1000 sztuk cegły, ustawiacz cegły w piecu zł. 0,38, wtaczanie surówki do pieca zł. 0,36, wytaczanie cegły z pieca zł. 0,36, murowanie furt zł. 0,20, ładowanie cegły do wagonów zł. 0,36, furman zł. 0,27, brekowi zł. 0,21, nakładka gliny do koleby zł. 0,20, dowóz gliny przy koniach zł. 0,16, przy kolebach zł. 0,16, porządkowy zł. 0,16, nakładka gliny do bębna zł. 0,23, ucinacz surówki zł. 0,23, odbieracz przy odrzynaczu zł. 0,13, odwózka surówki z pod szopy zł. 0,20, układacz w szopach zł. 0,13, kotłowy zł. 0,25, mechanik zł. 0,40, kowal zł. 0,15, stelmach (dniówka) zł. 2,50, mechanik zł. 0,40, dniówki od zł. 1,50 do zł. 2,50.

1 zakład — 25 robotników.

U34 1.VII 1933 r. Bodzechów, pow. Radom. Umowa pomiędzy Zarządem Tow. Udziałowo-Firmowego „Cegielnia Bodzechów” a robotnikami tejże cegielni. Robotnicy przy formowaniu cegły maszynowej za dowóz gliny zł. 0,35 od 1000 sztuk cegieł, robotnice zł. 0,25. Robotnicy przy dowożeniu i wywożeniu cegły

z pieca zł. 0,50 od 1000 sztuk, robotnicy przy kopaniu gliny od wykopania i wywieżenia 1 kubika sześć. zł. 3,00, za wypalenie 1000 sztuk cegły zł. 1,00.

1 zakład — 24 robotników.

U35 Marzec 1933 r. Janinów. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Ceramiczną i Młynem Motorowym „Janinów”, poczta Sędziszów koło Jędrzejowa, a robotnikami powyższych zakładów. A) Od wyrobu 1000 sztuk cegieł zł. 0,85 do zł. 2,25. B) Stawki akordowe dla robotników pracujących w zespołach: 1) od sążnia sześć. ukopanej gliny zł. 2,15 dla zespołu. W umowie zastrzeżono, że roboty wstępne, jak odkrywka gliny, układanie toru kolejki, służącej do przewożenia gliny i t.p. należą do zespołu. Fabryka zaś płaci wyłącznie za sążeń sześć. ukopanej i złożonej na przewidzianym miejscu gliny. 2) Od 1000 wyprodukowanych jednostek surowych: cegły ręcznej — wyrób i ułożenie w szopie zł. 7,00, dachówki — sam wyrób zł. 2,50, 3) od 1000 nawiezionych do pieca po zł. 1,30, lub wywiezionych z pieca po zł. 0,85 jednostek (cegła, dachówki, półdachówki, gąsior). W każdym wypadku ustalono jaki procent z przypadającego na cały zespół zarobku otrzymywać będzie każdy członek zespołu w zależności od wykonywanej w nim funkcji. Każdy z robotników został przed rozpoczęciem pracy powiadomiony o wysokości jego przyszłego wynagrodzenia i wyraził na tą swą zgodę. Pracodawca zobowiązał się do stosowania ustalonych w dniu umowy plac w ciągu całej kampanji. Robotnicy zobowiązali się: a) do ścisłego wykonywania zarządzeń pracodawców, b) do codziennej pracy w fabryce „Janinów” w ciągu całej kampanji. Za niedotrzymanie któregokolwiek z powyższych warunków umowa przewidywała usunięcie robotnika.

Umowa została zawarta na czas trwania kampanji.

1 zakład — 69 robotników.

U36 8.V 1933 r. Lublin. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem cegielni „Sierakowszczyzna” w Lublinie a robotnikami tejże cegielni. Umowa ustala następujące stawki akordowe: 1) plac: trat i zasyпка zł. 0,84 od 1000 sztuk cegieł, stołownik zł. 1,00, forma zł. 2,52, zalewka zł. 0,08; 2) piec: zataczka zł. 1,40, ustawka zł. 0,49, wypalenie zł. 1,20, wytaczka zł. 1,08; 3) dniówka: za 8-godzinny dzień pracy zł. 2,10; 4) szychtowanie gliny zł. 2,50. Stawki powyższe są o 30% niższe od plac stosowanych w r. 1932; 5) wypłaty odbywać się będą co tydzień lub co dwa tygodnie, ewentualnie wypłacane będą tylko zaliczki; 6) każdy stół wyrabiać będzie dziennie 1500 sztuk cegieł (w r. 1932 2000) celem umożliwienia pracy większej liczbie robotników; 7) pracodawca zobowiązuje się dostarczyć wszelkich niezbędnych do produkcji środków i materiałów opałowych.

Umowa obowiązuje do końca kampanji r. 1933, przyczem wypowiedzenie umowy musi nastąpić przynajmniej na dwa tygodnie przed zwolnieniem z pracy.

1 zakład — 48 robotników.

U37 2.VI 1933 r. Lublin. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem cegielni „Sz. Mitelman” w Lublinie a robotnikami tejże cegielni. Na mocy tej ustawy ustalono, że do połowy sezonu tygodniówka robotnika wynosić będzie zł. 10,00, zaś od drugiej połowy sezonu zarobki bieżące będą wypłacane w całości oraz częściowo spłacane będą zaległości z pierwszej połowy sezonu. Reszta zaległości w sumie kilkuset złotych zostanie wypłacona robotnikom po zakończeniu kampanji.

Umowa obowiązuje od dnia 2.VI 1933 r. do dnia 1.IX 1933 r.

1 zakład — 46 robotników.

U38 1.IV 1933 r. Chotyłów koło Łukowa. Umowa pomiędzy kierownictwem cegielni A. Stencel i S-ka w Łukowie, Oddział w Chotyłowie, a delegatami robotników tejże cegielni. Umowa ustala stawki zarobkowe na rok 1933. Palenie przy obsłudze 3-ch od 1000

sztuk zł. 0,70, zataczka do pieca zł. 1,00, ustawka w piecu zł. 0,32, wytaczka z pieca zł. 0,70, wywożenie popiołu podług wydajności pieca zł. 0,13, obsługa bagra (kopaczki) zł. 0,14, podstawianie wózków zł. 0,12, podciąganie wózków koniem zł. 0,10, podawanie gliny w walce zł. 0,30, obsługa wciągu windy zł. 0,10, dozór przy ceglance zł. 0,12, odbieranie cegły od maszyny zł. 0,44, zdejmowanie klepek zł. 0,14, odwózka cegły zł. 0,32, zestawka cegły na półki zł. 0,60, rawkowanie trocin zł. 0,10, gamówka pod szopę zł. 0,80, gamówka pod bankiety zł. 0,50, ładowanie wagoników z placu cegielni zł. 0,60, ładowanie wagonów zł. 0,50, wożenie cegły wagonikami zł. 0,10, rozładowanie wagonu węgla: od 30 tonn zł. 9,00, 20 tonn zł. 6,00, 15 tonn zł. 4,50. Robota dniówkowa mężczyzny za godzinę zł. 0,40, kobiety zł. 0,25.

Powyższy cennik obowiązywał obydwie strony bez jakichkolwiek zmian w ciągu całego sezonu w roku 1933.

I zakład — 44 robotników.

U39 1.VII 1933 r. Wilno. Umowa pomiędzy współwłaścicielem cegielni „Ponary” (wieś Ponary 5) a przedstawicielami Zw. Rob. Budowlanych, Sekcja Cegielniana w Wilnie, i robotników cegielni „Ponary”. 1) Ceny za pracę przy wyrobie cegieł budowlanych określono: a) strycharz zł. 3,00 od 1000 cegieł, b) podawanie gliny na stół zł. 1,50, c) maszynista zł. 1,40, d) napełnianie przedziałek gliną i zalewanie wodą zł. 1,20, e) podejmowanie, oczyszczanie i stawianie w koziółki zł. 1,00, f) ładowanie cegieł do pieca zł. 1,40, g) ustawianie w piecu zł. 0,60, h) wyładowywanie z pieca zł. 1,00. 2) Wypłata zarobku uskutecznia się co dwa tygodnie, przyczem współwłaściciel ma prawo przy wypłacie uiszczyć połowę zarobku, zaległość 50% zarobku winna być uiszczona niezwłocznie przy rozrachunku z robotnikami po skończonej pracy. 3) Pracodawca zobowiązuje się do przestrzegania ściśle ustawodawstwa ochronnego. 4) Pracodawca zobowiązuje się powiadamiać niezwłocznie Inspektorat Pracy o każdej zmianie, jaka zachodzi w pracy w cegielni. Odpowiedzialność za pracę współwłaściciel przyjmuje całkowicie na siebie.

Umowa obowiązuje od dn. 3.VII 1933 r. na czas sezonu letniego z prawem dwutygodniowego wymownienia pracy.

I zakład — 53 robotników.

U40 1.IV 1933 r. Iwno-Kostrzyń. Ustna umowa pomiędzy Zarządem Dóbr Majetności I. hr. Mielżyńskiego Iwno-Kostrzyń a robotnikami w cegielni Iwno. Dzianka robotnika wynosi zł. 2,00, w akordzie za nawiezenie i wywiezienie z pieca 1000 sztuk cegieł zł. 2,40. Zatrudniani będą starsi robotnicy bezrobotni z miasta Kostrzyna i przyległych wsi.

Umowa obowiązuje do końca sezonu roku 1933.

I zakład — 24 robotników.

U41 Marzec 1932 r. Augustowo pod Ruchoćcami. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy dyrekcją a robotnikami złączonych cegielni i zakładów ceramicznych w Augustowie i Gradowicach „Agrad” Sp. Akc. Zarobek robotnika za 1 godzinę wynosi zł. 0,25, zarobek chłopaka przy wózkach zł. 0,20, zarobek dziewczyn przy pracy zł. 0,20, zarobek dziewczyn w szopie zł. 0,16. Zarobki akordowe: zdejmowane cegły w szopach za 1000 sztuk cegieł zł. 0,55, wwożenie do pieca zł. 0,75, wywożenie z pieca zł. 0,60, składanie na wagon kolejowy zł. 0,40.

Umowa obowiązywała w czasie kampanji w r. 1932 oraz 1933.

I zakład — 66 robotników.

U42 8.V 1933 r. Chodzież. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami cegielni parowej „Szczepan Poznański” w Chodzieży a robotnikami powyższej cegielni. Ustala się następujące warunki pracy: 1) przy kopaniu gliny 4 ludzi, w walcowni 2 ludzi, w prasie 2, w trasporcie 2, w rusztunku 4 — razem 14 ludzi otrzymuje za wyprodukowanie 1000 cegieł w sumie zł. 4,20;

2) piec: karowanie 4 ludzi za 1000 sztuk cegieł zł. 3,20; 3) palacze: 2 ludzi — tygodniówka zł. 24,00; 4) karowanie surówki — 2 ludzi za 1000 sztuk cegieł zł. 1,50; 5) dowóz piasku i robotnik tygodniowo zł. 20,00; 6) nadzorca tygodniowo zł. 25,00.

Umowa obowiązywała w ciągu kampanji w r. 1933.

I zakład — 24 robotników.

U43 6.VI 1933 r. Wronki. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy właścicielem cegielni Maksymilian Mazur we Wronkach a robotnikami tejże cegielni. 1) Przy wyrobie cegły surówki jako podstawę do obliczenia zarobku przyjmuje się dzienną produkcję 12000 sztuk cegły, przy płacy robotnika zł. 2,40 i kobiety 1,60 zł. dziennie. Liczba zatrudnionych robotników: mężczyzn 6, kobiet 7. 2) Wypalanie cegły, t.j. nawożenie do pieca, ustawianie i wywożenie na plac po 2,50 zł. od 1000 sztuk, liczba robotników 5. 3) Palacze przy wypalaniu cegły, płaca dniówkowa zł. 2,00 dziennie. Roboty dorywcze i pomocnicze wykonywane będą systemem dniówkowym z płacą dla robotnika mężczyzny zł. 2,40 i kobiety zł. 1,60 dziennie. Przez cały sezon stosowany będzie 8-godzinny dzień pracy.

I zakład — 24 robotników.

U44 4.VIII 1933 r. Ostrów Wielkopolski. Umowa zbiorowa między Zw. Pracodawców w Ostrowiu a Zw. Robotników i Rzemieślników Zjedn. Zaw. Polskiego z siedzibą w Poznaniu, sekretariat Ostrow, przy udziale Inspektora Pracy 56 Obwodu. Par. 1. We wszystkich zakładach przemysłowych (z wyłączeniem przemysłu spirytusowego) oraz we wszystkich zakładach handlowych na terenie m. Ostrowia i pow. ostrowskiego obowiązują następujące stawki godzinowe: 1) rzemieślnik w pierwszych dwóch latach po wyuczeniu w grupie 1-ej zł. 0,61, w grupie 2-ej zł. 0,40; 2) od 2 do 4 lat po wyuczeniu zł. 0,73 i zł. 0,60; 3) ponad 4 lata po wyuczeniu zł. 0,84 i zł. 0,70; 4) robotnik przyuczony zł. 0,63 i zł. 0,52; 5) robotnik zwyczajny od 15 do 18 lat zł. 0,29 i zł. 0,25; 6) od 18 do 21 lat zł. 0,49 i zł. 0,38; 7) ponad 21 lat zł. 0,61 i zł. 0,50; 8) robotnica od 15 do 18 lat zł. 0,25 i zł. 0,23; 9) od 18 do 21 lat zł. 0,32 i zł. 0,27; 10) robotnica ponad 21 lat zł. 0,38 i zł. 0,32; 11) woźnice otrzymują od wyżej wymienionych plac robotniczych tygodniowo w grupie I i II o zł. 3,00 więcej. Do grupy I-ej należą następujące zakłady pracy: browary, młyny, spedytorstwo, fabryki dycht i fabryki skrzyń. Do grupy II-ej należą wszystkie pozostałe przedsiębiorstwa na terenie m. Ostrowia i pow. ostrowskiego. Par. 2. Przy pracach na montażu poza obrębem stałej siedziby przedsiębiorstwa płaci się pracownikom fabrycznym i warsztatowym 10% ponad płace godzinowe, przewidziane w Par. 1. Poza tym otrzymują oni strawnie i mieszkanie. Par. 3. Taryfowe płace godzinowe, wymienione w Par. 1, oraz dodatki procentowe, wyszczególnione w Par. 2, należy uważać za płace minimalne dla odpowiednich kategorii pracowników. Plac tych nie wolno obniżać, mogą one być jedynie podwyższone poszczególnym pracownikom w zależności od ich zdolności i od okresu, przepracowanego w danym zakładzie pracy. Wszelkie umowy indywidualne mniej korzystne, odnoszące się do wynagrodzenia, są nieważne i ulegają zastąpieniu przez ogólne stawki wymienione w Par. 1 niniejszej umowy. Zw. Pracodawców wpłynie na właścicieli przedsiębiorstw, by w ich zakładach pracy minimalne stawki taryfowe były przestrzegane także wobec nowoprzyjętych pracowników. Par. 4. Płace akordowe i premjowe regulują poszczególne przedsiębiorstwa indywidualnie, przyczem pracownik winien mieć możliwość zarobienia co najmniej stawek godzinnych. Par. 5. Małoletni od 18 do 21 lat, o ile wydajność ich pracy jest narówni z pełnoletnimi, otrzymują takie same stawki godzinowe jak pracownicy ponad 21 lat. Par. 6. Umowa niniejsza obowiązuje od 4. ewentualnie 7.VIII 1933 r. do 31.XII 1933 r. Wypowiedzenie nastąpić może w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, t. j. dnia 1.XII 1933 r. W razie niewypowiedzenia, przedłuża się umowę na czas nieokreślony, przyczem zachowuje się jednomiesięczne wypowiedzenie pod koniec miesiąca kalendarzowego. Par. 7. W razie wypowiedzenia

umowy w myśl par. 6. obowiązują stawki godzinowe według niniejszej umowy aż do czasu zawarcia i wejścia w życie nowej umowy płacy, zawartej między podpisanymi Związkami.

8 zakładów — 191 robotników.

U45 23.III 1933 r. Poznań. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Prac. na obszar woj. poznańskiego Tow. Zap. z siedzibą w Poznaniu a Zw. Robotniczymi: a) Zw. Rob. i Rzemieślników Z. Z. P. w Poznaniu, b) Chreśc. Zjedn. Zawodowem w R. P. Poznań-Pomorze i c) Pol. Zw. Zaw. Prac. w Przem. i Handlu „Praca” w Poznaniu. Par. 1. W zakładach przem. chemicznego, spożywczego (z wyłączeniem wyrobu i rafinerii cukru oraz z wyłączeniem przemysłu spirytusowego), tartaczego, spedytorskiego, włókienniczego, galanterijnego, w zakładach handlowych obowiązują następujące płace godzinne:

Kategorie pracowników	Poznań, miasta powyżej 10 tys. mieszkańców i gm. Luboń	Miejscowości powyżej 4 tys. do 10 tys. mieszkańców	Miejscowości poniżej 4 tys. mieszkańców
	w złotych		
1. Rzemieślnik w pierwsze 2 lata po wyuczeniu	0,68	0,64	0,61
2. Rzemieślnik od 2 do 4 lat po wyuczeniu	0,81	0,77	0,73
3. Rzemieślnik ponad 4 lata po wyuczeniu	0,94	0,89	0,84
4. Rzemieślnik żonaty kat. II otrzymuje płace kategorii III			
5. Robotnik przyuczony	0,70	0,66	0,63
6. Robotnik zwyczajny od 15 do 18 lat	0,33	0,31	0,29
7. Robotnik zwyczajny od 18 do 21 lat	0,55	0,52	0,49
8. Robotnik zwyczajny ponad 21 lat	0,68	0,64	0,61
9. Robotnica od 15 do 18 lat	0,28	0,26	0,25
10. „ od 18 do 21 lat	0,36	0,34	0,32
11. „ ponad 21 lat	0,42	0,40	0,38
12. Wóźnice otrzymują od wyżej wymienionych płac robotniczych tygodniowo więcej	2,70	2,55	2,40

Par. 2. Przy pracach na montażu poza obrębem miasta płaci się pracownikom fabrycznym i warsztatowym 15% ponad płace godzinne, pozatem otrzymują oni strawnie i mieszkanie. Par. 3. Taryfowe płace godzinne wymienione w Par. 1, są płacami minimalnymi dla odnośnych kategorii pracowników. Płac tych niewolno obniżać. Mogą one być jedynie podwyższone poszczególnym pracownikom w zależności od ich zdolności i okresu czasu przepracowanego w danym zakładzie pracy. Związek Pracodawców wpłynie na swych członków, by w ich zakładach pracy minimalne stawki taryfowe były przestrzegane także wobec nowoprzyjętych pracowników. Par. 4. Płace akordowe i premjowe regulują poszczególne przedsiębiorstwa indywidualnie, przyczem gwarantuje się przynajmniej stawki godzinne. Par. 5. Celem właściwego zastosowania niniejszej taryfy w poszczególnych miejscowościach woj. poznańskiego ustanawia się trzy klasy miejscowości. Wyłącza się spod działania niniejszej taryfy Ostrów-miasto i powiat, Gniezno miasto i powiat, Bydgoszcz-miasto i powiat, Inowrocław-miasto i powiat oraz powiaty Wyrzysk i Szubin, ponieważ na ich terenie obowiązują taryfy miejscowe. W myśl niniejszego par. należą do klasy I wszystkie miasta ponad 10 tys. mieszkańców i gm. Luboń, do kl. II wszystkie miejscowości powyżej 4 tys. mieszkańców, do kl. III wszystkie miejscowości poniżej 4 tys. mieszkańców. Klasa I stosuje płace wyznaczone w par. 1, klasa II o 5% niższe, klasa III o 10% niższe.

Par. 6. Umowa obowiązuje od dn. 1.IV 1933 r. do dn. 30.IX 1933 r. Wypowiedzenie nastąpić może w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, t.j. najpóźniej do dnia 31.VIII 1933 r. W razie niewypowiedzenia przedłuża się umowa na czas nieokreślony, przyczem zachowuje się jednomiesięczny termin wypowiedzenia pod koniec miesiąca kalendarzowego.

22 zakłady — 1500 robotników.

U46 21.VI 1933 r. Poznań. Umowa pomiędzy przedstawicielami cegielni: 1) Fabjanowo, 2) Junikowo, 3) Kotowo, 4) Rudnicze, 5) Swierczewo, 6) Żabikowo, 7) Sołacz a związkami robotniczymi: 1) Zw. Rob. i Rzemieślników Z. Z. P. w Poznaniu, 2) Chreścijańskim Zjednoczeniem Zaw. w Rzplitej Polskiej Poznań-Pomorze, 3) Polskim Zw. Zaw. Pracowników w Przemysle i Handlu „Praca” w Poznaniu i 4) Zw. Zaw. Prac. w Przem. Budowlanym w Polsce Z. Z. Z., Grupa Przemysłu Ceramicznego, Poznań. Umowa ustala w powyższych 7 cegielniach następujące płace godzinne: 1) dla palaczy przy kotłach zł. 0,48, dla palaczy przy piecu w szychcie, przy nakładaniu gliny na garnku (w walcach), przy wywożeniu z pieca i przy ustawianiu zł. 0,45, przy prasie cegły — dziewczęta zł. 0,33, przy wózkach od prasy oraz przy piecach, chłopcy i dziewczęta przy gamowaniu (Stapeln) w runsztunkach zł. 0,22. Palaczom przy kotłach oblicza się 9,5 godzin. 2) Płace godzinne wymienione w punkcie 1 są dla odnośnych kategorii robotników płacami podstawowymi i mogą być podwyższone poszczególnym pracownikom w zależności od ich zdolności i okresu czasu przepracowanego w danym zakładzie. Płace stosowane w cegielniach wyżej wymienionych, o ile są wyższe, nie mogą być obniżone do poziomu płac niniejszej umowy. 3) Płace akordowe i premjowe regulują poszczególne przedsiębiorstwa indywidualnie, przyczem gwarantuje się conajmniej 15% wyższy ponad stawkę godzinną wówczas, gdy akord jest wyrobiony. O ile akord nie jest wyrobiony płaci się tylko stawkę godzinną.

Umowa obowiązuje od dnia podjęcia pracy, t. j. od dn. 21.VI 1933 r. do dn. 1.X 1933 r.

8 zakładów — 668 robotników.

U47 1.II 1933 r. Chelmino. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Chelmińską Cegielnią Parową a robotnikami tejże cegielni. Mężczyźni otrzymują za godzinę zł. 0,38, przy akordzie o 20% więcej; kobiety otrzymują za godzinę zł. 0,20, przy akordzie o 30% więcej.

1 zakład — 32 robotników.

U48 3.IV 1933 r. Koronowo. Umowa pomiędzy Zarządem Cegielni „Kantak i S-ka” w Koronowie a robotnikami tejże cegielni. Wszyscy podpisani pod powyższą umową robotnicy zgodzili się pracować w fabryce według następującej taryfy: 2 robotnicy po zł. 0,22 za godzinę, 2 po zł. 0,23 za godzinę, 6 po zł. 0,25 za godzinę, 6 po zł. 0,34 za godzinę, 1 po zł. 0,40 i 11 po zł. 0,45 oraz 2 po zł. 27,22 na tydzień.

1 zakład — 29 robotników.

U49 29.VII 1933 r. Szubin. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy właścicielem Cegielni Parowej Szubin a robotnikami tejże cegielni, ustalająca akordowe stawki płac.

1 zakład — 21 robotników.

U50 1.VIII 1933 r. Sumina na Śląsku. Ustna umowa pracy pomiędzy właścicielem cegielni A. Thomiczek, Sumina, Śląsk, a robotnikami tejże cegielni. Maszynista za 8-godzinny dzień pracy otrzymuje zł. 3,00, palacze cegły zł. 3,50, robotnicy przy wyrobie cegły zł. 2,00, robotnice zł. 1,50.

1 zakład — 25 robotników.

U51 10.VII 1933 r. Stara Wieś, pow. Pszczyna. Ustna umowa zbiorowa między właścicielem cegielni parowej „Starawieś” a robotnikami tejże cegielni. Robotnicy wgliny i przy odwożeniu surowców otrzymują zł. 0,32 od 1000 sztuk cegieł, maszynista zł. 0,70 za go-

dzinę, kobiety zł. 0,20 od 1000 sztuk cegieł, wkładacze do pieca Hofmana zł. 0,80 od 1000 sztuk cegieł, palacze i wywozacze z pieca zł. 1,30 od 1000 sztuk.

Umowa obowiązuje od dnia zawarcia do 1.V 1934 r.

1 zakład — 25 robotników.

U52 7.XI 1929 r. Katowice. Umowa taryfowa między Zw. Pracodawców Górnośląskiego Przem. Gór. Hutn. a związkami robotniczymi zjednoczonymi w Zespole Pracy Zaw. Organizacji Robotniczych, a mianowicie: Zw. Górników Z. Z. P., Centr. Zw. Górników w Polsce, Centr. Zw. Zaw. Polskim, Zjedn. Chrześc. Zw. Zawodowych, Chrześc. Zw. Zawodowym, Generalną Federacją Pracy na Śląsku oraz związkami niemieckimi: Gesamtverband Christlicher Gewerkschaften Polens, Verband Deutscher Bergbauindustriearbeiter i Gewerkverein Hirsch-Dunker dla kopalń węgla, koksowni kopalnianych i fabryk brykietów na polskim Górnym Śląsku z dnia 15.XI 1929 r. Umowa wydana została drukiem w dniu 20.I 1933 r. w Katowicach w językach polskim i niemieckim. Umowa powyższa składa się z 15 następujących paragrafów: Par. 1. Zakres działania umowy. Par. 2. Czas pracy. Par. 3. Nadgodziny, nadniedziówki, praca w niedzielę i święta. Par. 4. Urlopy. Par. 5. Płace. Par. 6. Wypłata zarobków. Par. 7. Oświetlenie, narzędzia górnicze i rzemieślnicze, materiały wybuchowe i żywność. Par. 8. Dostarczanie węgla opałowego. Par. 9. Pośrednictwo pracy. Par. 10. Wydalanie. Par. 11. Mieszkania zakładowe. Par. 12. Ogólne postanowienia. Par. 13. Łagodzenie sporów. Par. 14. Stosunek do taryf innych przemysłów. Par. 15. Czas trwania umowy.

Do umowy powyższej załączono następujące dodatki: Regulamin Wydziału Fachowo-Rozjemczego dla rozstrzygania sporów taryfowych w górnictwie. Umowa dodatkowa wynagrodzenia szoferów oraz osobno wydawane tabele p. t. „Płace robotników na kopalniach węgla kamiennego i w koksowniach kopalnianych na polskim Górnym Śląsku, obowiązujące od dn. 1.VIII 1933 r.” Powyższe tabele wydawane są każdorazowo drukiem po rozstrzygnięciu sporów taryfowych w górnictwie przez odpowiednie instancje rozjemcze.

Umowa z dn. 7.XI 1929 r. wchodzi w życie z dn. 15.XI 1929 r. Może ona być wypowiedziana w terminie 3-miesięcznym każdorazowo pod koniec kwartału, poraz pierwszy na dzień 30.VI 1931 r. Jeżeli wypowiedzenie nie nastąpi, umowa obowiązuje nadal.

4 zakłady — 273 robotników.

U53 31.I 1920 r. Katowice. Umowa taryfowa pomiędzy Związkiem Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego a związkami robotniczymi, zjednoczonymi w Zespole Pracy Zawodowych Organizacji Robotniczych — dla kopalń węgla, koksowni kopalnianych i fabryk brykietów na Górnym Śląsku. Brzmienie powyższej umowy uzupełnione zostało zmianami dokonany po dzień 1 marca 1925 r.

Umowa wydana została drukiem w językach polskim i niemieckim w Katowicach w kwietniu 1925 roku.

6 zakładów — 239 robotników.

U54 1.V 1922 r. Katowice. Umowa robocza dla przemysłu ceglarskiego na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska pomiędzy Zw. Pracodawców dla Przem. Ceglarskiego na Górnym Śląsku a 1) Zw. Budowl. Zjedn. Zaw. Pol. w Katowicach, 2) Centr. Zw. Zawod. Polskim w Katowicach, 3) Gewerkverein Deutscher Zigler, Bezirk-Oppeln w Opolu, 4) Verband der Fabrikarbeiter Deutschlands, Bezirk Oberschlesien w Katowicach i 5) Zentralverband der Maschinisten und Heizer. Bezirk Oberschlesien w Zabrze. Par. 1. Obszar objęty umową. 1) Umowa obowiązuje wszystkie miejsca pracy i wszystkich robotników w przedsiębiorstwach ceglarskich na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska, bez względu na rodzaj ich zatrudnienia. 2) Zorganizowani pracodawcy, którzy zatrudniają niezorganizowanych robotników i zorganizowani pracownicy, którzy są zatrudnieni u niezorganizowanych pracodawców pod-

legają niniejszej umowie i są obowiązani przestrzegać jej w całej pełni. 3) W tym celu oświadczają strony zawierające niniejszą umowę swą gotowość na wyrażenie wspólnego żądania u władz właściwych celem uznania umowy za ogólnie obowiązującą. Par. 2. Czas pracy. 1) Regularny czas pracy wynosi 8 godzin dziennie, tygodniowo zaś 48, wyłączając przerwy w pracy. 2) Jeżeli czas pracy w dni przed niedzielami i świętami skróci się na mniej niż 8 godzin, to niewyżyskane godziny pracy bez dodatku za nadgodziny podzieli się w ten sposób równo na pozostałe dni powszednie. 3) Unormowanie początku i końca dziennego czasu pracy oraz przerw pozostawia się porozumieniu między pracodawcą i prawnym przedstawicielstwem robotników. Par. 3. Płaca. 1) Płace ustanawia się w osobnych umowach, które za każdym razem są częścią składową niniejszej umowy ogólnej. 2) Ustanowienie płac dla robotników mniej zdolnych, szczególnie dla takich, którzy z powodu inwalidztwa, lub późnego wieku ograniczeni są w swej zdolności do pracy, pozostawia się wolnej umowie w porozumieniu z prawnym przedstawicielstwem robotników. Potrącanie rent nie jest dozwolone. 3) Zarobek płaci się tylko za przepracowany rzeczywiste czas pracy. Jeżeli przeto z powodu stosunków atmosferycznych, braku surowców, siły motorowej, opału, sztucznego światła i z powodu strajków częściowych, oraz z powodu innych koniecznych przyczyn, praca musi być przerwana, to robotnik nie może żądać zapłaty. 4) Jeżeli niema pracy akordowej lub fachowej i z tej przyczyny robotnicy akordowi lub fachowi muszą być przejściowo w inny sposób na płacę godzinną zatrudnieni, to otrzymają płacę godzinną swej dotychczasowej grupy. 5) Wszyscy w przedsiębiorstwie zatrudnieni robotnicy zarówno na płacę akordową, jak na godzinną, zobowiązani są do wykonywania odpowiedniej pracy. 6) Jeżeli w ciągu obowiązywania umowy zajdą poważne zmiany w kosztach utrzymania, to poszczególne strony, zawierające umowę, mają prawo żądać zmiany zarobków. Na wniosek jednej ze stron winna się druga strona stawić na układy w tej sprawie, najpóźniej w 8 dni po złożeniu wniosku. Par. 4. Nadgodziny. 1) Na nadgodziny należy pracować na żądanie kierownictwa przedsiębiorstwa, jeśli to jest potrzebne do utrzymania należytego biegu pracy. Inne nadgodziny, a więc i te które na sezon osobno umówiono, wymagają zgody prawnego przedstawicielstwa w przedsiębiorstwie. 2) Za nadgodziny uważa się wszystkie godziny pracy, które przekraczają umówiony 48-godzinny tygodniowy czas pracy. Jeżeli w tygodniu przypadają święta, to za każde święto należy od powyższych 48 godzin odliczyć 8 godzin. W ten sam sposób wypłacać również należy przy (zmuszonych) niewyżyskanych, lecz usprawiedliwionych godzinach pracy, do których także należą niewyżyskane godziny pracy wymienione w par. 3 p. 3. 3) Nadgodziny opłaca się z dodatkiem 25%. Roboty w niedzielę i prawnie uznane święta z dodatkiem 50%, roboty w pierwsze święto Wielkiejnocy, Zielonych Świątek i Bożego Narodzenia z dodatkiem 100%. 4) Każda praca regularna, wykonywana, zarówno we dnie jak i w nocy jest wolna od dodatków. 5) U palaczy i maszynistów można kwestję nadgodzin unormować drogą wolnej umowy co do odpowiedniego zarobku tygodniowego lub miesięcznego. Par. 5. Praca akordowa. 1) Praca akordowa jest dozwolona tam, gdzie już istnieje i może być na żądanie kierownictwa przedsiębiorstwa utrzymana. Wprowadzić pracę akordową można za porozumieniem się z prawnym przedstawicielstwem robotników i z zainteresowaną grupą w przedsiębiorstwie. 2) Obliczenie płac akordowych następuje w porozumieniu z odnośną grupą w przedsiębiorstwie w ten sposób, że przy regularnym czasie pracy i normalnej wydajności pracy można zarobić przynajmniej 25% ponad płacę taryfową odnośnej grupy. 3) Warunki akordów podać należy do wiadomości robotnikom akordowym przez wywieszenie odpowiedniego obwieszczenia. Par. 6. Wypłata zarobków. 1) Zarobki wypłaca się co 14 dni. W międzyczasie udziela się 8-dniowych zaliczek w wysokości do 90% przeciętnego zarobku. 2) Na wszystkich ceglarniach, które pod względem techniczno-administracyjnym połączone są z innymi większymi

przedsiębiorstwami, zachowuje się sposób wypłat stosowany w tych przedsiębiorstwach. Par. 7. Mieszkania przedsiębiorstwa. Przy dzierżawieniu mieszkań przedsiębiorstwa miarodajne są przepisy prawne. Umowę dzierżawną i umowę roboczą zawierać należy oddzielnie. Par. 8. Pomieszczenie i odżywianie robotników wędrownych. Pomieszczenie i odżywianie robotników wędrownych normuje kierownictwo przedsiębiorstwa w porozumieniu z prawnym przedstawicielstwem robotników na podstawie obowiązujących przepisów prawnych, w szczególności zaś przepisów ordynacji procederowej Rzeszy Niemieckiej. Par. 9. Porządki i narzędzia. Porządki potrzebne do pracy i narzędzia podręczne dostarcza robotnikom bezpłatnie pracodawca i utrzymuje je w należytych stanie. Par. 10. Wolny węgiel. 1) Węgla wolnego z reguły się nie udziela. W wyjątkowych wypadkach udziela się węgla wolnego lub węgla po znizonych cenach na zasadzie dobrowolnej umowy między pracodawcą i pracobiorcą. 2) Na wszystkich cegielniach, których właściciele są jednocześnie właścicielami kopalń, i przed wejściem w życie umowy taryfowej dla przemysłu ceglarskiego z dnia 17.IV 1920 r., wolny węgiel, lub udzielany po znizonych cenach — ma być nadal dostarczany w umówionych ilościach. Par. 11. Urlopy. 1) Wszystkim robotnikom i robotnicom, liczącym ponad 19 lat, udziela się corocznie urlopu. 2) Urlop trwa najdłużej 7 dni. 3) Uprawnienie do urlopu rozpoczyna się od drugiej kampanji po uprzednim nieprzerwanym zatrudnieniu w czasie całej kampanji na tej samej cegielni, przyczem dowiedzionej choroby, służby wojkowej i wojennej nie uważa się za przerwę w zatrudnieniu. 4) Urlop wynosi po zatrudnieniu, trwającym więcej niż jedną kampanję 3 dni robocze, po 2 kampanjach 4 dni, po 3 i 4 kampanjach 5 dni, po 5 i 6 kampanjach 6 dni, po 7 i więcej kampanjach 7 dni roboczych. 5) Rok urlopowy liczy się od 1.I do 31.XII. 6) Urlop wynagradza się według każdorazowych norm płacy; przy pracach akordowych płaci się zarobek taryfowy odnośnej grupy. 7) Przed rozpoczęciem urlopu można połowę zarobku wypłacić zgóry. 8) Urlop należący się robotnikowi należy z reguły brać naraz. 9) Jeżeli na urlop bierze się na życzenie robotnika także i niedzielę, to liczy się ją również, jednakowoż bez policzenia dodatku za pracę niedzielną. 10) Nieusprawiedliwione oraz nieuzasadnione niestawienie się do pracy (żmuda w pracy) będzie od czasu urlopu potrącać i to bez wynagrodzenia. Potrącenia od urlopu należy robotnikom przy końcu miesiąca komunikować. Nieusprawiedliwione przerwy w pracy w roku po wyzyskaniu urlopu należy policzyć w roku następnym, ewentualnie zapisać na rachunek przyszłego urlopu. 11) Podział urlopu pomiędzy robotników uskutecznia kierownictwo przedsiębiorstwa w porozumieniu z prawnym zastępstwem robotników w ten sposób, że za zgodą kierownictwa przedsiębiorstwa nigdy więcej jak 10% załogi jednej grupy przedsiębiorstwa (w pracach w dole, w prasie lub przy piecu) jednocześnie nie może być zwolnione. Aby udzielenie urlopu umożliwić w całej pełni, wkłada się na każdego robotnika obowiązek, aby zastępował zurlopowanych robotników również i z innych grup. 12) Za niewykorzystany urlop nikt nie ma prawa do odszkodowania. Urlop niewyżyskany przepada przy końcu roku. 13) Robotnicy zobowiązują się pisemnie nie wykonywać podczas trwania urlopu robót za zapłatą bez zgody kierownictwa przedsiębiorstwa. W razie wykroczenia przeciwko temu zobowiązaniu odszkodowania za urlop nie płaci się. Wypłacona zaliczka zostaje przy najbliższej wypłacie potrącona. W wypadkach powtarzania się tego rodzaju wykroczeń traci się prócz tego prawo do urlopu w roku najbliższym. 14) W razie wypowiedzenia pracy przez robotnika nie ma on prawa do urlopu w czasie tego wypowiedzenia, chyba że już poprzednio należycie ustanowiony urlop przypadkowo zbiegł się z okresem wypowiedzenia. Jeżeli robotnikowi wypowiedziano pracę, to ma on prawo do wyzyskania należącego mu się urlopu przed ostatecznym zwolnieniem. W razie wydalenia z powodów prawnych (par. 123, 124 Ordynacji Procederowej Rzeszy) traci robotnik prawo do urlopu. Par. 12. Prawo koalicji. Prawo koalicji uznaje się obustronnie. Niewolno jednakże

wspólnej pracy utrudniać z inaczej zorganizowanymi lub niezorganizowanymi robotnikami. Par. 13. Rozwiązanie stosunku roboczego. Dla rozwiązania stosunku roboczego miarodajne są przepisy prawne, a więc 14-dniowe wypowiedzenie. Par. 14. Traktowanie sporów. A) Postanowienia ogólne: 1) Instancje taryfowe mają pierwszeństwo przed prawnymi wydziałami rozjemczymi, o ile to prawnie jest dozwolone. Przy skargach o zarobek, albo pretensjach do pewnych sum pieniężnych rozstrzyga jednakże właściwy Sąd, jeżeli komisja rozjemcza (cyfra 3) sporu załagodzić nie może. B) Komisja Rozjemcza. 2) Spory, które wynikną przy stosowaniu poszczególnych przepisów umowy, a które nie mogą być załatwione między kierownictwem przedsiębiorstwa i prawnym przedstawicielstwem robotników, mają być łagodzone przez obustronnych zastępców organizacji. 3) Jeżeli nie dojdzie do porozumienia, to spór przedłożyć należy dobrowolnej parytetycznej komisji rozjemczej. Dla pojedynczych, ewentualnie dla kilku w związku ze sobą będących okręgów tworzy się komisje rozjemcze, składające się z 3 przedstawicieli pracodawców i 3 pracobiorców. Wnioski do komisji rozjemczej doręczać należy najpóźniej w ciągu 14 dni od powstania sporu. Komisja rozjemcza winna w ciągu 5 dni roboczych przeprowadzić nad tą sprawą dochodzenie. C. Urząd taryfowy. 4) Jeżeli komisja rozjemcza po odwołaniu się do niej w przepisany czas nie zajmie się sprawą, to skarżąca organizacja może sprawę oddać do II instancji, t. j. do urzędu taryfowego, powołując się na to, że komisja rozjemcza na odwołanie się do niej nie podjęła swych czynności w należytych czasie. 5) Apelacja do urzędu taryfowego przeciwko rozstrzygnięciu komisji rozjemczej dozwolona jest najpóźniej w 10 dni po wydaniu wyroku. 6) Wyrok urzędu taryfowego jest ostateczny. 7) Urząd taryfowy składa się z 3 przedstawicieli pracodawców i 3 pracobiorców oraz z bestronnej przewodniczącej. Siedzibą urzędu taryfowego są Katowice. Przewodniczącym jest każdorazowy przewodniczący sądu procederowego w Katowicach. 8) Urząd taryfowy ma prawo, na wniosek jednej ze stron, rozstrzygania zasadniczych sporów wynikających z niniejszej umowy roboczej. 9) Przed rozpoczęciem i podczas postępowania przed instancjami rozjemczymi strajki, lokauty oraz wzbranianie się podjęcia pracy ze strony pojedynczych robotników, lub wszelkie podobne przedsięwzięcia, pod żadnym warunkiem nie są dozwolone. Par. 15. Osobne przepisy. Wszystkie przepisy istniejących umów roboczych i porządków roboczych tracą swą ważność z chwilą wejścia w życie niniejszej umowy, o ile stoją w sprzeczności z tą umową. Par. 16. Czas trwania umowy. Niniejsza umowa obowiązuje od 1.V 1922 r. do 31.V 1923 r. (dodatek akordowy w kwocie 25%) wchodzi w życie od 1.VI 1922 r. Jeżeli umowa ta nie zostanie przez jedną z zawierających ją stron na trzy miesiące przed upływem czasu umowy pisemnie wypowiedziana, to obowiązuje ona — zawsze z tym samym czasem wypowiedzenia — milcząco na następny rok. Do wypowiedzenia umowy taryfowej potrzebne są podpisy przynajmniej 3 Związków pracobiorców.

Do umowy z dn. 1.V 1922 r. załączona została poniższa „Zarobkowa umowa taryfowa”: W uzupełnieniu umowy roboczej dla przemysłu ceglarskiego na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska zawarta została między temi samemi stronami następująca taryfa zarobkowa: Par. 1. Zakres obowiązywania: 1) Taryfa zarobkowa obowiązuje wszystkie cegielnie i wszystkich zatrudnionych w nich robotników i robotnice w następujących miejscowościach i gminach: Klasa zarobkowa I. Powiaty wiejskie i miejskie Katowice i Bytom, powiaty miejskie Król. Huta i Gliwice, powiat zabrzański, pow. pszczyński na północ od linii Działkowice, fabryka celulozy, Dworzec w Tychach, Gostyń, Gardawice, pow. rybnicki z miastem Rybnikiem i czysto przemysłowymi okręgami, pow. wiejski Gliwice, o ile znajduje się w promieniu 7,5 km od rynku w Gliwicach. Klasa zarobkowa II. Reszta powiatu wiejskiego gliwickiego, z pow. tarnogórskiego: m. Tarnowskie Góry, Miasteczko i Strzybnica, pow. rybnicki z wyjątkiem czysto przemysłowych okręgów, powiat pszczyński na południe

od linii określonej w klasie zarobkowej I, cegielnia w Pogorzelsku, powiat kozielski. Klasa zarobkowa III. Po-
zostałe okręgi obszaru plebiscytowego. 2) Stronom umów zawierającym nie wolno zawierać odmiennych umów z innymi organizacjami, albo z poszczególnymi pracodawcami i pracownikami. Par. 2. Płaca. Płace oblicza się według tej grupy, do której odnośny robotnik jest przydzielony i tej klasy miejscowości, do której odnośna cegielnia należy i wynosi w klasie miejscowej na godzinę: grupa I — maszyniści I kl. i wykwalifikowani rzemieślnicy marek 20,00, grupa II — palacze marek 18,50, grupa III — pomoc maszynistów, ustawiacze, kierownicy kolerów, wywozacz i wwozacz marek 17,50, grupa IV — robotnicy dolowi i sortownicy marek 17,00, grupa V — robotnicy placowi i pomoc palaczy marek 16,50, grupa VI — robotnice marek 10,50, grupa VII — wypalacze: a) przy 8-godzinnej pracy na tydzień marek 1050,00, b) przy 12-godzinnej pracy na tydzień marek 1450,00, grupa VIII — furmani tygodniowo marek 800,00. Przy tygodniowym czasie pracy, trwającym przynajmniej 52 godziny bez przerwy w stajni, prace w stajni należy wykonywać bez osobnego wynagrodzenia. Normy powyższe obowiązują wszystkich robotników i robotnice ponad 20 lat. Robotnicy ponad 19 lat otrzymują 90%, ponad 18 lat 80%, ponad 17 lat 70%, ponad 16 lat 60% powyższych zarobków. Zarobki wynoszą: w II klasie miejscowości o 7,5%, w III klasie miejscowości o 15% mniej niż w klasie I. Par. 3. Przeprowadzanie umowy. Strony zobowiązują się wyzyskać swe wpływy w kierunku zastosowania wykonania niniejszej umowy roboczej oraz taryfy zarobkowej.

Par. 4. Czas trwania taryfy. Niniejsza taryfa zarobkowa wchodzi w życie z dn. 1.V 1922 r. i obowiązuje aż do upływu umowy roboczej.

3 zakłady — 81 robotników.

U55 3.IV 1933 r. Katowice. Par. 1. Umowa taryfowa dla robotników rolnych woj. śląskiego na rok 1933/34 pomiędzy Związkiem Pracodawców Rolnych i Leśnych woj. śląskiego a Zw. Zaw. Rob. Rolnych i Leśnych Z. Z. P. oraz Zw. Rob. Rolnych R. P. Par. 2. Wzajemne zobowiązania. Tak pracodawcy jak i pracownicy winni wypełniać swe obowiązki ściśle i terminowo w myśl ustawowych przepisów i kontraktów służbowych. Strony układające się zobowiązują swych członków, aby ci nie podejmowali niczego, co sprzeciwia się treści i myśli umowy niniejszej, lecz wszelkimi środkami stojącymi im do dyspozycji, przyczynili się do jej przeprowadzenia i nie odstąpili od stawek taryfowych i postanowień ustanowionych niniejszą umową. W szczególności obydwie strony ustanawiające niniejszą taryfę zobowiązują się, ażeby w czasie trwania umowy pod żadnym warunkiem nie był naruszony spokój życia gospodarczego przez strajki lub opuszczenie pracy, niezgodne z ustawą lub postanowieniem niniejszej taryfy. Par. 4. Umowa najmu. Między każdym pracodawcą i każdym stale zatrudnionym pracownikiem muszą być zawarte kontrakty służbowe na piśmie w dwóch egzemplarzach, z których pracodawca wręcza jeden egzemplarz pracownikowi. Kontrakty nie mogą pozostawać w sprzeczności z postanowieniami niniejszej umowy. Kontrakty służbowe zasadniczo mają być zawarte na jeden rok, mianowicie na czas od 1 kwietnia do 31 marca następnego roku. Skoro tego rodzaju kontrakt służbowy ma być przedłużony ponad umówiony termin, to przedłużenie starego, względnie zawarcie nowego kontraktu służbowego, musi zostać wyraźnie umówione na piśmie przed dniem 1 stycznia. O ile kontrakty służbowe są zawarte na czas krótszy od jednego roku, to przedłużenie ważności tych kontraktów musi zostać umówione na co najmniej 6 tygodni przed upływem kwartału. Skoro pracownik odmawia podpisania kontraktu służbowego, to nie istnieje żaden kontrakt, t. zn. że żadnych pretensyj nie można wyprowadzić z niniejszej umowy. W takich wypadkach można wypowiedzieć stosunek roboczy każdorazowo z terminem jednomiesięcznym. Pracodawcy są zobowiązani do wydania pracownikom zaświadczenia o zwolnieniu z pracy, jeśli umowa najmu upływa w określonym terminie lub zostanie ukończona za zgodą obydwu stron, albo

jeżeli zachodzi ważna przyczyna do rozwiązania stosunku kontraktowego. Par. 5. Czas pracy. 1. Taryfowy czas pracy w roku 1933/34 wynosi 2821 $\frac{1}{2}$ godzin, a rozdziela się na poszczególne miesiące jak następuje:

Miesiąc	Rozpoczęcie pracy	Śniadanie	Obiad	Podwieczorek	Zakończenie pracy	Ilość godzin
Styczeń . . . 1—31	7,5	—	12 —1	—	3,5	7
Luty . . . 1—15	7	—	11,5—1	—	4,5	8
„ . . . 16—28	7	—	11,5—1	—	5	8,5
Marzec . . . 1—15	6	8—8,5	11,5—1	—	5,5	9,5
„ . . . 16—31	6	8—8,5	11,5—1	—	6	10
Kwiecień . . . 1—15	6	8—8,5	11,5—1	4—4,5	6,5	10
„ . . . 16—30	6	8—8,5	11,5—1	4—4,5	7	10,5
Maj . . . 1—31	5,5	8—8,5	11,5—1,5	4—4,5	7	10,5
Czerwiec . . . 1—30	5,5	8—8,5	11,5—1,5	4—4,5	7	10,5
Lipiec . . . 1—31	5,5	8—8,5	11,5—1,5	4—4,5	7,5	11
Sierpień . . . 1—31	5,5	8—8,5	11,5—1,5	4—4,5	7,5	11
Wrzesień . . . 1—15	6	8—8,5	11,5—1	4—4,5	7	10,5
„ . . . 16—30	6	8—8,5	11,5—1	4—4,5	6,5	10
Październik . . . 1—15	6	8—8,5	11,5—1	—	5,5	9,5
„ . . . 16—31	6	8—8,5	11,5—1	—	5	9
Listopad . . . 1—15	7	—	11,5—1	—	5	8,5
„ . . . 16—30	7	—	11,5—1	—	4,5	8
Grudzień . . . 1—31	7,5	—	12 —1	—	3,5	7

2. Czas pracy rozpoczyna się rano i w południe na dany sygnał, a kończy się na miejscu pracy. Jeżeli miejsce pracy jest odległe więcej niż o jeden km od folwarku, wówczas robotnicy winni być zwolnieni z roboty o 10 minut wcześniej za każdy dalszy kilometr odległości. Przy zaprzęgach rozpoczyna się czas pracy od chwili wyprowadzenia koni ze stajni, a kończy się z chwilą powrotu koni do stajni. Żony deputatników obowiązują postanowienia par. 14 tymczasowego rozporządzenia o warunkach pracy w rolnictwie. 3. Powyższy podział rozpoczęcia i zakończenia pracy, jakoteż przerwy obiadowe i inne mogą być w razie potrzeby przesunięte według uznania pracodawcy, byleby ilość godzin pracowanych w ciągu tygodnia przez poszczególnego robotnika odpowiadała sumie godzin pracy przewidzianych taryfą dla danego tygodnia. 4. Czasu potrzebnego na dawanie karmu dla żywego inwentarza, czyszczenie, robienie porządków, przygotowanie narzędzi i wozów nie wlicza się do sumy godzin taryfowych, nie może on jednak wynosić więcej niż 3,5 godzin dziennie i nie może zaczynać się wcześniej niż dwie godziny przed początkiem pracy. Za czas ten nie płaci się osobnego wynagrodzenia. 5. Fornale są zobowiązani w niedziele i święta pełnić kolejno bezpłatne dyżury w stajni. 6. W miarę potrzeby, zwłaszcza w czasie siewów i zbiorów, zobowiązani są robotnicy pracować i w godzinach pozataryfowych. 7. Wolne od pracy są tylko dni ustawowo uznane za wolne w województwie. W niedziele i święta można wykonywać pracę tylko w najpilniejszych wypadkach. Par. 6. Urlopy. Wszyscy stali roczni deputatnicy mają prawo do 4-dniowego urlopu, o ile są co najmniej 9 miesięcy w służbie u tego samego pracodawcy. Po dwóch do trzech latach służby wynosi urlop 5 dni, po czterech do 5-ciu latach — 7 dni, ponad sześć lat — 10 dni. Wolni robotnicy i robotnice otrzymują ten sam urlop, o ile na tem samem miejscu pracowali w roku ubiegłym co najmniej 2700 godzin. Dni urlopu są płatne jak inne dni robocze. Dni choroby uznane przez Kasę Chorych będą uważane za dni robocze i będą one do wyżej wymienionych 2700 godzin wliczone. Wybór dni urlopowych odbywa się w porozumieniu z pracodawcą za wyjątkiem tych wypadków, gdy robotnik jest wezwany przez Związek Zawodowy. W tych bowiem wypadkach winien zgodzić się pracodawca na proponowany dzień urlopu. Termin rozpoczęcia urlopu służbowego oznacza Zarząd Majątku. Równocześnie może otrzymać urlop najwyżej 2 robotników. W czasie pilnych robót może być udzielony urlop tylko w wypadku bardzo ważnym np. wesele,

wypadek śmierci, poród, chrzest. Par. 7. Ubezpieczenia i podatki. Wszelkie ciężary z tytułu ubezpieczeń społecznych i podatków ponoszą pracodawcy i pracownicy według ustawowych postanowień. Par. 8. Spory. Spory wynikające ze stosunku pracy winny być rozstrzygnięte w pierwszym rzędzie przez bezpośrednie porozumienie się pracodawców z pracownikami. O ile nie nastąpi porozumienie się bezpośrednio, lub też pośrednio przez Radę Zalogową, należy wezwać Zespół Pracy, a w razie potrzeby odpowiednią Komisję Pojedynczą. W każdym razie zanim nie zostaną wyczerpane wszelkie środki porozumienia się, nie mogą mieć miejsca z żadnej strony wypowiedzenia i zwolnienia ze służby. II. Pobory. Par. 9. Pobory w ogólności. 1. Pobory są gotówkowe i w naturaljach (deputat). 2. Wszystkie pobory przewidziane w niniejszej taryfie są ważne tylko dla pełnowartościowych robotników i robotnic. Pełnowartościowym jest tylko ten robotnik lub robotnica, którzy w stanie wykonania ściśle wszelkie w rolnictwie przewidziane prace względnie te prace, do jakich kontraktowo zobowiązują się. Spory co do pełnowartościowych będą rozstrzygane w myśl przepisów par. 8. 3. Do wynagrodzenia taryfowego nie zalicza się furmanek, jakie pracodawca winien dać bezpłatnie robotnikom do młyna, do księdza, do lekarza i po położną oraz do zwożenia produktów rolnych z gruntu służbowego pracownicy w nagłych wypadkach. Pobory w naturaljach. Par. 10. Deputaty zasadnicze. A. Fornale i ręczniacy. 1. Każdy żonaty lub nieżonaty fernal lub ręczniak pozostający w służbie na rocznym kontrakcie, który posiada własne gospodarstwo domowe, otrzyma następujący deputat roczny: W okręgach rolniczych i przemysłowych: żyta 11 q i 11 q, pszenicy 1,5 q i 1,5 q, jęczmienia 1 q i 1 q, ziemniaków 28,5 q i 28,5 q, mleka (dziennie 12 i 1,5) 730 i 548 l, węgla grubego 30 q i 50 q, albo niesortowanego 40 q, 4 m³ p. drzewa opałowego (dragowina albo szczapowe), 6,383 a pola nawożonego i uprawionego pod ziemniaki, 3,55 a pola pod jarzyny, i mieszkanie służbowe. 2. O ile stali a żonaci fornale i ręczniacy mają w domu więcej niż 4 dzieci poniżej lat 14, to przysługują im, o ile warunki majątku na to pozwolą, prawo zakupu w gospodarstwie po cenie równającej się 75% ceny targowej, na piąte dziecko i każde dalsze po 0,75 q żyta i 1,5 q kartofli rocznie jakoteż 0,25 l mleka dziennie. Powyższe nie ma zastosowania, jeśli w tej samej rodzinie jeszcze druga osoba pobiera deputat. 3. Każdy pełnowartościowy nieżonaty fernal ponad lat 20 nie prowadzący własnego gospodarstwa domowego, otrzymuje deputat fernala, jednak bez wynagrodzenia czynszu mieszkaniowego, oraz połowę opału i jeden l mleka dziennie. 4. Pełnowartościowy nieżonaty fernal od lat 16 do 20 otrzymuje deputat dojarek (patrz B. ustęp 1.) 5. Pełnowartościowy nieżonaty ręczniak nie prowadzący własnego gospodarstwa domowego otrzymuje ten sam deputat jak nieżonaty fernal bez własnego gospodarstwa domowego (patrz ustęp 3 i 4). B. Robotnice na deputacie w stajni na krowy. 1. Robotnice na deputacie w stajni na krowy bez własnego gospodarstwa domowego otrzymują następujący deputat roczny: 6 q żyta, 1 q pszenicy, 12 q ziemniaków, 365 l mleka, 6,383 a pola nawożonego uprawionego pod ziemniaki, 15 q węgla grubego (20 q węgla niesortowanego), 2 m³ p. drzewa. 2. Niezamężne robotnice na deputacie w stajni na krowy, posiadające własne gospodarstwo domowe, otrzymują ten sam deputat jak w punkcie pierwszym, z tem, że otrzymują węgla grubego 30 q (40 q niesortowanego) i drzewa 4 m³ p. (cały opał), a ponadto mieszkanie i 2,13 a ogrodu. Kobiety ze stajni na krowy mające więcej niż 2 dzieci poniżej lat 14 otrzymują dodatkowo jeszcze 1 q żyta i 3 q ziemniaków, o ile zaś mają więcej niż czworo dzieci poniżej lat 14, to otrzymują dodatek w ziemniakach nie 3 lecz 5 q. C. Włodarze i rzemieślnicy. Włodarze i rzemieślnicy otrzymują następujący deputat roczny: w okręgach rolniczych i przemysłowych żyta 12 q i 12 q, pszenicy 2 q i 2 q, jęczmienia 1,5 q i 1,5 q, ziemniaków 28,5 q i 28,5 q, mleka (dziennie 2,5 l i 2 l) 912,5 l i 730 l, węgla grubego 40 q i 60 q, albo węgla niesortowanego 50 q, 4 m³ p. drzewa, 12,766 a pola pod ziemniaki, 3,55 a pod ogród lub jarzyny i 1 mieszkanie. Rzemieślnicy, którzy dotychczas pobierali większy deputat, ten sam i nadal

pobierać będą. D. Stróże nocni. Wynagrodzenie stróży nocnych reguluje się według par. 10 A, wzgl. par. 14, p. 1. Czas pracy należy uregulować w poszczególnych przedsiębiorstwach tak, że stróże nocni poza stróżowaniem będą mogli być jeszcze zatrudnieni podczas dnia aż do 3 godzin. Tam gdzie niema stale kozucha dworskiego, zaleca się by kozuch taki został oddany do dyspozycji stróża podczas miesięcy zimowych. E. Ogólne postanowienia. Ziemniaki pracobiorców winny być sadzone w połowie okresu czasu, w którym sadi się ziemniaki pracodawcy; pole pod ziemniaki winno być tej samej jakości ziemi, jak pola majątku. Tam gdzie nie daje się 6 383 a pola pod ziemniaki, należy wydać jako odszkodowanie 7,5 q zdrowych i oczyszczonych ziemniaków (według wyniku zbioru ziemniaków). W razie, gdyby ziemniaki były oczyszczone (harfowane) należy na każde 15 q nieczyszczonych ziemniaków (wprost z pola) dodać 0,1 q ziemniaków więcej. Podnajmowanie gruntu służbowego osobom trzecim jest niedozwolone. Wolnej obopólnej umowie pojedynczego pracodawcy i pracobiorcy pozostawia się rozstrzygnięcie zmian co do rodzaju zboża, lub też przetworów zbożowych zamiast zboża, pola pod ziemniaki zamiast ziemniaków gotowych. Takie umowy winne być sporządzane na piśmie. Zamiast węgla może być wydane także drzewo. Przytem odpowiada: 1 m drzewa sągowego — 2,5 q węgla grubego, 1 m okraglaków — 2 q węgla grubego, 1 m karcza — 1,5 q węgla grubego. O ile zajdzie wypadek, że deputat lub wogóle naturalja przewidziane niniejszą taryfą nie mogłyby być w całości lub w części wydane, to należy wypłacić odszkodowanie w gotówce za brakującą ilość wedle cen, jakie będą osiągane za dany produkt w tym czasie na najbliższym targu. W podobny sposób i inne pobory w naturaljach winny być oceniane. Par. 11. Trzymanie drobnego inwentarza. 1. Stali a żonaci deputatnicy mają prawo poza ogólnymi poborami trzymać 1-2 świnię na tuczenie i najwyżej 5 kur i 20 kurcząt przy własnej paszy. 2. Chów gęsi może być dozwolony na podstawie wolnej umowy z pracodawcą i pracobiorcą, nie wolno jednak chować w danym razie więcej jak 3 gęsi. Niedopuszczalne jest wypuszczanie gęsi na swobodne paszenie. O ileby pracobiorca mimo zakazu chował więcej jak 3 gęsi, może być pozwolenie na trzymanie gęsi zupełnie cofnięte. 3. W razie gdyby trzymanie świń było zupełnie niemożliwe, otrzyma pracobiorca odszkodowanie w wysokości 75,00 złotych rocznie. O ileby pracobiorca nie korzystał z możliwości chowania świń, tedy niema prawa do żądania powyższego odszkodowania. Par. 12. Mieszkanie. Mieszkanie, dostarczone deputatnikowi, jest mieszkaniem służbowym dla niego i jego rodziny na czas trwania stosunku służbowego. Inne osoby, synowie i córki zamężne oraz krewni mogą tam mieszkać tylko za wyraźnem zezwoleniem pracodawcy. W razie przekroczenia tego postanowienia pracodawca ma prawo żądania wynagrodzenia. Mieszkanie winno być w dobrym stanie i ma się składać conajmniej z jednej izby i jednej kuchni z komorą i przynależnościami (piwnica, chlew i góra) dla większej rodziny, o ile w majątku pracuje więcej niż dwóch członków rodziny. Dla mniejszych rodzin mieszkanie powinno się składać z jednej izby, kuchni lub komory. Samotnym robotnikom nieżonatym i robotnicom utrzymującym rodziców i rodzeństwo przysługują takie mieszkanie jak żonatym. Robotnicy nieżonaci i robotnice niezamężne, jeżeli nie mieszkają wspólnie otrzymują małe mieszkanie (tylko 1 izbę). Ziemniaków, drzewa i węgla oraz królików i innej trzody nie wolno trzymać w mieszkaniu. Pracobiorca odpowiada za utrzymanie dobrego porządku wewnątrz mieszkania. Naprawy uszkodzeń powstałych bez winy pracobiorcy uskutecznia pracodawca. Mieszkanie obowiązkowo powinno być wyłożone przez pracodawcę podłogą z desek albo kamieniami. Pracobiorca winien otrzymać bezpłatnie wapno do bielenia. Par. 13. Posyłki. 1. Każdy deputatnik, który zobowiązuje się z posyłką, jest obowiązany do stawienia tej posyłki do pracy przez cały rok. O ile nie uczyni zadość temu obowiązkowi, to można mu potrącić 10% od płacy gotówkowej i 10% od zboża deputatowego. Pracodawca jest obowiązany do zatrudnienia tej posyłki przez cały rok (prot. z dn. 17.III 1925).

Przy każdym przydzieleniu robót muszą mieć pierwszeństwo posylki robotników dworskich. Nie wolno żądać przy zawieraniu umowy dostarczenia posylki, o ile stały deputatnik nie posiada w swej najbliższej rodzinie (dzieci, rodzeństwo najbliższe i t. d.) osób zdolnych do pracy jako posylki. 2. Potrącenie nie może nastąpić, jeżeli posylka umiera, wchodzi w związki małżeńskie, odchodzi na naukę rzemiosła, jest powołana do służby wojskowej, stanie się pełnoletnią, lub też zostanie zwolniona ze służby przez pracodawcę. Potrącenie i w tym wypadku nastąpić nie może, jeżeli obca posylka bez zawinienia deputatnika robotę opuści, a deputatnik ma więcej niż 2 dzieci. 3. O ile deputatnik oprócz obowiązkowej posylki ma więcej członków rodziny powyżej lat 16 i godzi ich jako posylki, wówczas otrzyma na drugą posylkę jako dodatek w końcu roku 1 q żyta, a na każdą następną po 2 q żyta. Drugi deputatnik z tej samej rodziny nie może być uważany za posylkę. b. **Pobory gotówkowe.** Par. 14. Pobory gotówkowe deputatników. Miesięczne pobory gotówkowe ustala się jak następuje. Pełnowartościowi żonaci fornale i nieżonaci z własnym gospodarstwem domowym zł. 27,00, pełnowartościowi nieżonaci fornale bez własnego gospodarstwa domowego od lat 16—17 zł. 18,00, od lat 18—20 zł. 20,70, ponad lat 20 zł. 22,50. 2. Pełnowartościowi żonaci ręczniacy i ci nieżonaci, którzy prowadzą własne gospodarstwo domowe zł. 23,00, pełnowartościowi nieżonaci ręczniacy bez własnego gospodarstwa domowego zł. 18,00. 3. Robotnicy na deputacie w oborze zł. 23,40. 4. Włodarze zł. 32,40, szafarze odpowiedz. za konie i krowiarze zł. 36,00. 5. Zawodowi rzemieśln. (kowale i kołodzieje) zł. 40,50. O ile nie dostarcza się rzemieślnikowi narzędzi, to dostaje rocznie odszkodowanie za zużycie w stosunku do ilości własnych narzędzi w wysok. zł. 60,00—100,00. Uczniowie dostają wynagrodzenie wedle taryfy posylek męskich. 6. Jako podarek gwiazdkowy otrzymują żonaci deputatnicy zł. 5,00, a nieżonaci zł. 4,00. Par. 15. Place wolnych robotników. 1. Posylki żeńskie otrzymują dziennie w miesiącach od listopada do lutego: 14-letnie zł. 0,60, 15-letnie zł. 0,80, 16-letnie zł. 0,95, 17-letnie zł. 1,10 i 18-letnie zł. 1,20, w marcu, maju i październiku w wieku jak wyżej zł. 0,80, zł. 0,95, zł. 1,20, zł. 1,30 i zł. 1,50, od czerwca do września, w wieku jak wyżej zł. 0,90, zł. 1,20, zł. 1,40, zł. 1,60 i zł. 1,80. Na żądanie pracodawcy robotnice powyżej lat 16 są obowiązane do spełniania w zastępstwie wszelkich robót w oborze w razie zachorowania albo urlopowania robotnic na deputacie w oborze. O ile takie robotnice zatrudnione będą w oborze tymczasowo, to w przeciągu 6 tygodni otrzymują oprócz powyższego wynagrodzenia dodatek w wysokości zł. 0,30 na dzień. Jeżeli natomiast zatrudnienie trwa dłużej niż 6 tygodni, to muszą otrzymać one wynagrodzenie deputatnic w oborze. 2. Posylki męskie otrzymują dziennie w miesiącach od listopada do lutego: 14-letnie zł. 0,80, 15-letnie zł. 0,95, 16-letnie zł. 1,25, 17-letnie zł. 1,50, 18-20-letnie zł. 1,75, ponad 20-letnie zł. 1,90, od marca do maja i w październiku w wieku jak wyżej: zł. 0,90, zł. 1,25, zł. 1,50, zł. 1,90, zł. 2,15 i zł. 2,40, od czerwca do września w wieku jak wyżej: zł. 1,10, zł. 1,45, zł. 1,85, zł. 2,35, zł. 2,70 i zł. 3,05. O ile wolni robotnicy będą używani do obsługi koni, to otrzymują za każdy dzień pracy oprócz powyższego wynagrodzenia dodatek w wysokości zł. 0,30, w niedziele i święta zł. 0,60. 3. Jeżeli ci robotnicy pobrali deputaty, to wartość ich potrąca się z wynagrodzenia. Za pracę godzinową płaci się wynagrodzenie w stosunku do pełnej płacy dziennej i czasu pracy taryfowej. 4. Wynagrodzenie wolnych robotników i robotnic obcych ustanawia się na podstawie wolnej umowy. Par. 16. Płaca akordowa. W interesie obydwóch stron należy dążyć do jaknajszerszego zastosowania płac akordowych i premjowych odpowiadających każdorazowym stosunkom i potrzebom danego przedsiębiorstwa. Płace akordowe i premjowe mogą być wyznaczone albo w naturze, albo w gotówce i należy je wyznaczyć tak, aby pełnowartościowy pracobiorca przy intensywnej i wydajnej pracy mógł zarobić co najmniej 25% ponad płacę dzienną. Zarachowanie deputatów winno nastąpić według wartości ustalonej przez pracodawców i pracobiorców. Par. 17. Godziny nadliczbowe. Za godziny nadliczbowe otrzymują: a)

wszyscy zgodzeni rocznym kontraktem deputatnicy za jedną godzinę nadliczbową zł. 0,40, w niedziele i święta zł. 0,60; b) wszyscy robotnicy i robotnice bez deputatu w dni powszednie 50%, a za pracę w niedziele i święta 100% dodatek od zarobku godzinowego. Par. 18. Osobne wynagrodzenia. 1. Przy rozrzucaniu azotniaku wapiennego ręką daje się dopłatę zł. 0,60 dziennie. Przy innych sztucznych nawozach dopłata wynosi zł. 0,25 dziennie. Przy rozsiewaniu sztucznych nawozów maszyną płaci się dodatek w wysokości 50% od wyżej wymienionych stawek. 2. Przy rozrzucaniu żrących nawozów sztucznych, w szczególności azotniaku wapiennego i wapna nie wolno zatrudniać robotnic. Przy rozrzucaniu azotniaku wapiennego i wapna robotnicy winni otrzymać ochraniacze na oczy. 3. Prowadzenie młockarni i pługów motorowych podlega wolnej umowie. Par. 19. Uskuteczanie wypłat. 1. Wypłata gotówki dokonywa się dla deputatników miesięcznie, najpóźniej jednak do 4 dnia następującego miesiąca; dla wolnych robotników co dwa tygodnie. Do wypłat gotówkowych należy używać kopert lub też opasek pensyjnych, na których winna być uwidoczniiona suma należności i wszelkie potrącenia. Deputaty wydaje się zasadniczo kwartalnie zgóry, może to jednak nastąpić i na krótsze okresy czasu. Książkę deputatową ma mieć każdy robotnik. 2. Za opuszczone, a nieusprawiedliwione godziny pracy uskutecznia się potrącenia, biorąc za podstawę sumaryczne wynagrodzenie za godzinę (wartość deputatu i gotówki), przy czym nie dotyczy to specjalnych potrąceń, o ile takie są przewidziane w umowie służbowej. 3. W razie nieśczęśliwych wypadków, z wyjątkiem wypadków spowodowanych z własnej winy, deputatnicy roczni otrzymują pełny deputat i pełne wynagrodzenie w gotówce za czas trwania choroby do 6 tygodni. Zasiłek z Kasy Chorych potrąca się z wynagrodzenia. W razie umieszczenia chorego deputatnika w szpitalu, również potrąca się z wynagrodzenia kwotę w wysokości wypłaconego przez Kasę Chorych zasiłku. Jeśli ten zasiłek z Kasy Chorych przewyższa sumę pensji, to różnicę potrąca się od wartości deputatu. We wszystkich innych wypadkach choroby obowiązują jedynie świadczenia Kasy Chorych. 4. Na wypadek choroby obowiązany jest robotnik natychmiast udać się do lekarza, a pracodawca wydać mu na żądanie kartkę leczniczą. Par. 20. Wdowy. Dla wdów pełnowartościowych po robotnikach stałych, o ile mieszkają one w domach służbowych danego gospodarstwa i o ile mają najmniej dwoje nieletnich dzieci i co najmniej 5 dni w tygodniu chodzą do pracy, ustanawia się następujące wynagrodzenie: wolne mieszkanie, kwartalnie 1,5 q węgla i 0,25 m³ p. drzewa; za każdy dzień pracy 1 kg żyta i 2 kg ziemniaków w naturze. Zapłata w gotówce wynosi: listopad-luty zł. 1,00 na dzień, marzec-maj i październik zł. 1,25 na dzień, czerwiec-wrzesień zł. 1,50.

Par. 3. Czas ważności umowy taryfowej. Umowa taryfowa obowiązuje obie strony na jeden rok, a to od 1-go kwietnia 1933 r. do 31-go marca 1934 r. i może być wypowiedziana na trzy miesiące przed upływem terminu. O ile wypowiedzenie nie nastąpi, wówczas umowa taryfowa obowiązuje na następny rok.

1 zakład — 24 robotników.

U56 25.III 1933 r. Miasteczko, pow. Tarnowski Góry. Umowa pracy pomiędzy majstrem Cegielni Parowej Kotzulla w Miasteczku a robotnikami tejże cegielni, tworzącymi t. zw. brygadę szachtową. 1) Podstawę stosunku pracy tworzy Regulamin Pracy z dnia 20.II 1932 r., obowiązujący obie strony. 2) Praca jest akordowa, wynagrodzenie wynosi za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów w stanie surowym wyprodukowanych: a) dla 6 szachciarzy gliny zł. 1,50, b) dla 2 szachciarzy piasku razem zł. 0,34, c) dla pomocnika w szachcie zł. 0,15, d) dla pomocnika przy windzie zł. 0,20, e) dla chłopaka do konia zł. 0,15. Powyższą stawką zarobkową jest objęte, obok regularnych robót szachciarskich, utrzymywanie w porządku wszystkich torów (szyn) w szachcie i przy windzie. 3) Cała brygada odpowiada solidarnie za narzędzia wydane brygadziście.

Analogiczną umowę pracy zawarto z brygadami: wywozową, dowozową, koerową, palaczową oraz ro-

botnikami placowymi, przyczem p. 2 umowy „Praca akordowa” — nadano brzmienie następujące: 1) Wynagrodzenie wynosi zł. 0,95 dla brygady składającej się z 3 robotników za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów z pieca wywożonych i starannie sortowanych i staplowanych. 2) „Praca akordowa” umowy z t. zw. dowozową brygadą, składającą się z 4 robotników brzmi: Praca jest akordowa, wynagrodzenie wynosi zł. 1,25 dla całej brygady dowozowej za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów z pieca wywożonych. Powyższą stawką zarobkową jest objęte obok dowożenia cegły z szop, porządne ustawianie cegły w piecu. 3) Punkt 2 umowy z t. zw. koerową brygadą, składającą się z 3 robotników brzmi: Praca jest akordowa, wynagrodzenie wynosi zł. 0,90 dla całej brygady za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów w stanie surowym wyprodukowanych. 4) Punkt 2 umowy z 2 robotniczkami placowymi brzmi: Praca jest akordowa i obejmuje wszystkie roboty przez majstra robotniczkom przekazane. Wynagrodzenie wynosi zł. 0,12 dla każdej robotniczki za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów w stanie surowym wyprodukowanych. 5) Punkt 2 umowy z t. zw. brygadą palaczową, składającą się z 3 palaczy brzmi: 6) Wynagrodzenie jest akordowe dla całej brygady i wynosi zł. 0,85 za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów z pieca wywożonych. Powyższą stawką zarobkową są objęte obok regularnych robót palaczowych następujące prace: transport węgla do pieca, zamurowanie i otwieranie drzwi pieca. Za wszelkie szkody każdego brygadzysty odpowiada cała brygada solidarnie, a mianowicie w wypadkach, gdy „szmiele” przekracza 500 sztuk cegły tygodniowo. 7) Punkt 2 umowy z 5 robotniczkami brzmi: praca jest akordowa i obejmuje ustawianie w szopach cegły i innych wyrobów znajdujących się w stanie surowym. Wynagrodzenie wynosi dla wszystkich 5 robotniczek razem zł. 0,70 za każde 1000 sztuk cegieł i innych wyrobów wyprodukowanych w stanie surowym. 8) Punkt 2 umowy z 3 robotniczkami brzmi: praca jest akordowa, wynagrodzenie wynosi za każde 1000 sztuk cegły i innych wyrobów wyprodukowanych w stanie surowym: dla odcinaczki zł. 0,17, dla każdej z 2 odbiorczyń zł. 0,15. 9) Punkt 2 umowy z 5 robotniczkami brzmi: praca jest akordowa i obejmuje odwóz od prasy do szop cegły i innych wyrobów wyprodukowanych w stanie surowym. Wynagrodzenie wynosi dla wszystkich 5 robotniczek razem zł. 0,60 za każde 1000 sztuk cegieł i innych wyrobów wyprodukowanych w stanie surowym. Powyższą stawką zarobkową jest objęty zwóz z powrotem po pracy wyrobów nieużytecznych.

4) Rozwiązanie powyższej umowy pracy opiera się na par. 3. Regulaminu Pracy.

1 zakład — 40 robotników.

U57 1.V 1933 r. Moszczenica, pow. Rybnik. Umowa zbiorowa pracy pomiędzy Zarządem Cegielni Bracia Ranoszek w Moszczenicy a Radą Zakładową tejże cegielni. Podpisani pracownicy zobowiązują się pracować w Cegielni Moszczenickiej dziennie pilnie i sumiennie za zapłatę zdołu i płatną miesięcznie, jak następuje: palacze za wynagrodzeniem po zł. 0,50 na godzinę, robotnicy w szachcie po zł. 0,40, wywozacz z pieca po zł. 1,50 od 1000 sztuk cegieł, robotnice po zł. 1,80 za 8-godzinny dzień pracy. Pracownik umysłowy zł. 100,00 miesięcznie.

1 zakład — 22 robotników.

U58 1.IV 1933 r. Kalety na G. Śl. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Cegielni Parowej „Kukowka i S-ka” Tow. z o. o. Kalety, Górny Śląsk, a robotnikami tejże cegielni. a. Zarobki akordowe: (produkcja dzienna 10 do 13 tys. sztuk cegły) robotnicy w szachcie, mężczyźni ponad 21 lat (załadowanie gliny na wózki od 1000 sztuk wyprodukowanej cegły) zł. 0,35; robotnik przy walcach (rzucanie gliny do walców) zł. 0,35; nawożenie surowej cegły do pieca (za 1000 sztuk cegły) zł. 0,70; układanie cegły w piecu zł. 0,60, wywożenie wypalanej cegły z pieca zł. 0,90; robotnicy przy urzynaniu cegły przy urzynaczu od 1000 sztuk zł. 0,20, układanie surowej cegły na regały w suszarni od 1000

sztuk zł. 0,18. b) Zarobki godzinowe: maszynista za godzinę zł. 0,40, robotnicy ponad 20 lat zł. 0,30, od 18 do 20 lat zł. 0,20, poniżej 18 lat zł. 0,15.

1 zakład — 15 robotników.

U59 15.V 1933 r. Lubliniec. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Parowej Cegielni Przedsiębiorstwa Osadniczego „Ślązak” w Lublińcu a robotnikami. Ustalono następujące stawki akordowe: od tysiąca sztuk cegły 1) kopanie gliny zł. 0,32, 2) podawanie i wyciąg zł. 0,50, 3) prasa zł. 0,18, 4) odwóz cegły i rozkładanie w szopach zł. 0,15, 5) dowóz cegły do pieca zł. 0,16, 6) ustawianie w piecu zł. 0,42, 7) palenie pieca zł. 0,45, wywożenie z pieca zł. 0,40, maszynista zł. 4,40 dziennie. I. Każdy pracobiorca otrzymał Regulamin Pracy, który to regulamin jest miarodajny dla stosunku pracobiorców do pracodawcy. II. Należne wynagrodzenie w zależności od miejsca zatrudnienia wynika z dołączonego do umowy zestawienia stawek akordowych i dniówkowych, które stanowią integralną część niniejszej umowy. Pod miejscem zatrudnienia rozumie się czynność, jaką pracobiorcy przydzielono na stałe lub przejściowo. Wpłata zarobków odbywa się w sposób przewidziany w Regulaminie Pracy. Pracobiorcy zrzekają się wyraźnie jakichkolwiek roszczeń o wynagrodzenie wyższe od wynagrodzenia, przewidzianego niniejszą umową. III. Dla wszelkiego rodzaju rozwiązania stosunku służbowego, przewidzianego w Regulaminie Pracy, wystarczy wypowiedzenie ustne względnie wypowiedzenie zbiorowe ustne lub przez ogłoszenie w zakładzie. Do umowy załączono Regulamin Pracy treści następującej: 1) Każdy robotnik, ubiegając się o przyjęcie do pracy w cegielni, winien Zarządowi Cegielni przedłożyć swoje papiery legitymacyjne, w szczególności zaś winien przedłożyć poświadczenie ostatniego pracodawcy i kartę kwitową z uiszczonych składek ubezpieczenia społecznego. Przedłożone papiery Zarząd Cegielni zatrzymuje do czasu zwolnienia z pracy. 2) Przy przyjęciu do pracy robotnik otrzymuje za poświadczeniem odbioru jeden egzemplarz niniejszego regulaminu, uznając temsamem regulamin za obowiązujący. 3) Stosunek służbowy, nawiązany przez przyjęcie do pracy, mogą strony każdego czasu rozwiązać z zachowaniem wypowiedzenia dwutygodniowego, jeżeli regulamin niniejszy nie stanowi inaczej. Bez zachowania powyższego okresu wypowiedzenia może stosunek służbowy ze skutkiem natychmiastowym zostać rozwiązany w wypadkach przewidzianych w odnośnych przepisach prawnych, jakoteż przewidzianych w niniejszym regulaminie. Z tych ostatnich wypadków wchodzi przede wszystkim w rachubę zaprzestanie wyrobu cegły i t.p. naskutek: a) niepomysłnych warunków meteorologicznych, b) nieprzewidzianego uszkodzenia zakładu lub urządzeń zakładu. 4) Przełożonymi robotników są: a) właściciel cegielni, względnie jego zastępca prawny, b) kierownik Zarządu Cegielni, c) wszystkie te osoby, którym powierzono nadzór. 5) Robotnicy winni przełożonym bezwarunkowe posłuszeństwo w służbie, w szczególności muszą robotnicy ściśle stosować się do zleceń i wskazówek, udzielanych przez przełożonych. Dotyczy to również przydzielenia innego rodzaju pracy w cegielni, bądź na czas przejściowy, bądź też na stałe, jak również dotyczy to przydzielenia do innej zmiany. W razie nieszczęśliwych wypadków (pożar, wybuch i t. p.) wszyscy robotnicy są zobowiązani do śpieszenia z pomocą i winni ściśle wykonywać zarządzenia, wydawane przez osoby, kierujące akcją ratunkową. Nieposłuszeństwo lub opór wobec przełożonych uprawnia pracodawcę do natychmiastowego zwolnienia robotnika z pracy. 6) Produkcja surowki może odbywać się na jedną lub też na dwie zmiany dziennie, a to w zależności od pory roku, albo też od koniunktury i t. p. Gdy produkcja odbywa się na jedną zmianę, tedy czas pracy wynosi 8 godzin, a praca rozpoczyna się o godz. 6.30 i kończy się o godz. 15.30 z przerwą południową od godz. 11.30 do 12.30. Jeżeli zaś produkcję prowadzi się na dwie zmiany, w takim razie praca trwa po 6 godzin, a obejmuje bez przerwy czas od godz. 5.30 do 11.30 dla pierwszej zmiany i czas od 12.30 do 18.30 dla drugiej zmiany. Początek i koniec

pracy, jakoteż przerwy, oznajmia odpowiedni sygnał. Wypalacze zmieniają się co osiem godzin. 7) Na żądanie przełożonych dorośli robotnicy są zobowiązani poza 6-godzinną zmianą pracować przez dalsze 2 godziny dziennie. Robotnik, nie stosujący się do powyższego postanowienia, może być natychmiast wydany z pracy. 8) Robotnicy winni stawiać się do pracy punktualnie o wyznaczonej godzinie, i nie wolno im bez pozwolenia przed upływem czasu pracy opuszczać miejsca pracy. Przygotowywanie się do odejścia przed upływem czasu pracy jest zakazane. W czasie pracy nie wolno bez usprawiedliwiającej przyczyny przerywać pracy inaczej, jak tylko o wyznaczonych godzinach wypoczynkowych. Przedewszystkiem wypalaczom nie wolno spać w czasie pracy; wypalacz, niestosujący się do tego wymogu, może być natychmiast wydany z pracy. 9) Robotnik, który spóźnił się do pracy albo w czasie trwania pracy opuścił pracę bez pozwolenia, nie ma prawa do zatrudnienia wogóle, względnie do dalszego zatrudnienia tego dnia. 10) Gdy z powodu choroby, lub innej istotnej przeszkody, robotnik nie może się stawić do pracy, winien o tem donieść Zarządowi Cegielni możliwie jeszcze przed początkiem pracy. 11) Wydalony z pracy może być natychmiast robotnik, który: a) przez 3 dni z rzędu nie stawił się do pracy bez przyczyny usprawiedliwiającej; b) w ciągu jednego tygodnia trzykrotnie lub w ciągu dwóch tygodni czterokrotnie, nie stawił się do pracy wogóle, lub stawił się do pracy z opóźnieniem. 12) Wzbronione jest zażywanie napojów alkoholowych w czasie pracy i podczas przerw. Niewolno też przynosić lub sprowadzać napojów alkoholowych do cegielni lub jej bliższego otoczenia. Robotnik, niestosujący się do powyższych postanowień lub zjawiający się do pracy w stanie nietrzeźwym, może być z pracy natychmiast wydany. 13) Po ukończeniu pracy nie wolno nikomu przebywać w cegielni prócz osobom do tego uprawnionym. 14) Kto zachowaniem lub czynem, popełnionym złośliwie, swawolnie lub niedbale, zagraża życiu albo zdrowiu osób trzecich, lub naraża siebie samego na niebezpieczeństwo, albo też naraża na uszkodzenie urządzenie cegielni względnie wyrobów, może być natychmiast wydany z pracy. Nadto jest zobowiązany do wynagrodzenia wyrządzonej szkody. 15) Innych prac aniżeli przez przełożonych przydzielonych nie wolno wykonywać. Bez zezwolenia przełożonych robotnikom nie wolno zastępować się wzajemnie w pracy. 16) Robotnik jest odpowiedzialny za narzędzia i inne przedmioty, oddane mu do pracy. Narzędzia niezdatne do użytku robotnik winien oddać przełożonemu. W zużyciu materiałów i przyborów należy przestrzegać najdalej idącej oszczędności. 17) Robotnik, którego spotkał w zakładzie nieszcześliwy wypadek, nie może cegielni dopóty opuścić, dopóki o wypadku tym nie został zawiadomiony przełożony. 18) Wszelkie miejsca pracy i wypoczynków, jakoteż wychodki i umywalnie winny być utrzymywane w porządku i czystości. 19) O wszelkich uszkodzeniach, sprzeniewierzeniach i kradzieżach, popełnionych na własności cegielni lub współpracowników, każdy robotnik winien donieść przełożonemu natychmiast, gdy tylko wypadek taki dochodzi do jego wiadomości. O ile okoliczności na to pozwalają, zostanie nazwisko donoszącego utrzymane w tajemnicy. 20) Przywłaszczenie sobie jakichkolwiek materiałów, albo zużycie tychże do innych celów jest wzbronione. Nieprzestrzeganie tegoż wymogu naraża na natychmiastowe wydalenie z pracy. 21) Po upływie stosunku służbowego robotnik winien zwrócić Regulamin Pracy, który otrzymał przy wstąpieniu do pracy. Otrzymuje on z powrotem papiery legitymacyjne, a nadto na żądanie otrzymuje świadectwo, w którym na wyraźne życzenie wyszczególnia się jego świadczenia i jak sprawował się w pracy. 22) Wypłata zarobków odbywa się okresami dwutygodniowymi i to w sobotę. Okres dwutygodniowy rozpoczyna się z sobotą, a kończy się z piątkiem. Wypłata następuje w siedzibie Zarządu Cegielni Lubliniec i to po zakończeniu dniówki. Zaliczek udziela się w wyjątkowych tylko wypadkach. 23) Od zarobku potrąca się: a) składki do Kasy Chorych, b) składki do zakładu ubezpieczeń, c) składki na Fundusz Bezrobocia, d) podatek dochodowy,

e) udzielone zaliczki. Ze składek na ubezpieczenia społeczne ulega potrąceniu ta część, jaką przewidują przedmiotowe przepisy prawne. Potrąceniu podlegają mogą nadto należności pracodawcy, co do których pozwalają obowiązujące przepisy prawne na kompensatę lub zatrzymanie, jakoteż należności osób trzecich, i to na podstawie zajęcia sądowego lub administracyjnego. 24) Zarobki wypłaca się w torebkach z rozliczeniem, a to za pokwitowaniem odbioru w liście płac. Odbiór zarobku przez osoby trzecie nastąpić może tylko za przedłożeniem pisemnego upoważnienia. Zarobek osób niepełnoletnich odbierają albo osoby te osobiście, albo też ich opiekunowie. 25) Natychmiast po odbiorze winien robotnik zbadać zawartość torebki zarobkowej. Ewentualne niezgodności należy natychmiast zgłosić urzędnikowi wypłacającemu. Zgłoszenia, dokonane po opuszczeniu miejsca wypłaty, nie uwzględnia się. Reklamację zaś co do rozliczenia winien robotnik wnieść w ciągu 48 godzin po skutecznieniu wypłaty, a to ustnie u kierownika Zarządu Cegielni względnie jego zastępcy, przy tem należy przedłożyć torebkę zarobkową.

1 zakład — 25 robotników.

U60 Rok 1933. Bujaków na G. Śl. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami Cegielni Parowej Urban Rygol w Bujakowie na Górnym Śląsku a robotnikami tejże cegielni, według której ustalono niżej podane zarobki: maszynista zł. 5,00 dziennie, robotnicy od zł. 2,50 do zł. 3,00, wystawiacze zł. 4,50, palacze zł. 4,00, robotnicy młodszy od zł. 1,50 do zł. 2,00, robotnice od zł. 1,50 do zł. 2,50.

1 zakład — 40 robotników.

U61 1.IV 1933 r. Wielopole na G. Śl. Umowa zbiorowa zarobków pomiędzy Cegielnią Parową Józefy Ośliśłok w Wielopolu na Górnym Śląsku a Radą Zagłogową tejże cegielni. Dla palacza kotłowego zł. 4,00, dla palaczy piecowych zł. 3,05, dla robotników zwykłych zł. 3,05, dla robotnic przy ucinaniu cegły zł. 2,25, dla robotnic zwykłych zł. 2,10. Stawki powyższe rozumieją się za dniówkę 8-godzinną.

1 zakład — 27 robotników.

U62 Rok 1933. Rydułtowy na G. Śl. Dobrowolna ugoda pomiędzy firmą „C. Herzer” Cegielnia Parowa w Rydułtowej, Górny Śląsk, a robotnikami tejże cegielni. Ustalono następujące płace na rok 1933: dzienny zarobek maszynisty, wynoszący w czasie kampanji r. 1932 zł. 4,00, redukuje się do zł. 3,80, zarobek robotników szachtowych ze zł. 3,20 do zł. 2,80, młodocianych ze zł. 2,40 do zł. 2,00, ustawiaczy ze zł. 4,00 do zł. 3,80, palaczy ze zł. 5,00 do zł. 4,00, wywozacy ze zł. 6,00 do zł. 5,00, placowych ze zł. 3,00 do zł. 2,50.

1 zakład — 40 robotników.

U63 12.VI 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy delegatami firmy „Płaszowianka”, Cegielnia w Płaszowie, a delegatami Centr. Zw. Rob. Budowl. przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. Umowa ustala poniższe warunki: 1) nakładanie ziemi od 1 m³ zł. 0,60, nakładanie na wózki do maszyny od 1000 sztuk zł. 0,21, kopanie na walce zł. 0,20, obrzynacz zł. 0,20, odwóz do maszyny zł. 0,16, wywóz z pieca zł. 0,53, nawóz do pieca zł. 1,05, magazynowanie zł. 0,75, taczkarze od 1 m³ zł. 0,60, dniówka za 1 godzinę — mężczyzna zł. 0,38, kobieta zł. 0,23, furmani tygodniowo zł. 18,00, cegła ręczna od 1000 sztuk zł. 6,00, kowal na godzinę zł. 0,68, pomocnik kowala na godzinę zł. 0,27, palacze piecowi od 1000 sztuk zł. 0,75, ustawka zł. 0,30, układanie pod szopą zł. 0,12. Przyjmowanie i wydawanie robotników z pracy dokonywać się będzie przez biuro pośrednictwa pracy przy Centr. Zw. Rob. Budowl. w Krakowie, przyczem wszelkie zatargi regulowane będą między dyrekcją firmy a zarządem Związku, zaś w razie rozbieżności arbitrażować będzie Inspektor Pracy. Firma zobowiązuje się przyjąć z powrotem do pracy wszystkich robotników, biorących udział w akcji strajkowej i nie stosować wobec nich żadnych represyj ani też wydalać ich z tego powodu z pracy.

Umowa obowiązuje od dn. 12.VI 1933 r. do 31.XII 1933 r.

W dniu 6.VII 1933 r. uzupełniono powyższą umowę następującym „Dodatkem do umowy z dnia 12.VI 1933 r.” 1) Wszelkie dokonane już potrącenia zarobków robotników, niezatwierdzone uprzednio przez Inspektora Pracy i nie przewidziane umową, zostaną zwrócone robotnikom przy najbliższej wypłacie. 2) Różnice wynikające z wypłat niektórych zarobków poniżej norm ustalonych w umowie z dn. 12.VI 1933 r. zostaną zwrócone robotnikom, przy najbliższej wypłacie. 3) Wszelkie płace dla tych kategorii robotników i ich czynności, które nie są objęte wykazem w umowie z dn. 12.VI mają być tak skalkulowane, aby zarobek dzienny nie wypadł poniżej zarobku robotnika dniówkowego według tej umowy. 4) Młodzież robotnicza w wieku do lat 21 zatrudniona przy wyrobie dachówek i pustaków pobiera zapłatę w stosunku zł. 0,25 za godzinę dla mężczyzny. 5) Dokonane wypowiedzenia pracy zostaną cofnięte, warunków zaś ustalonych dnia 12.VI zobowiązują się obie strony ściśle przestrzegać zarówno formalnie, jak i kierując się całkowicie dobrą wolą. 6) Jednocześnie z podpisaniem tej umowy strajk uważa się za zlikwidowany, a robotnicy wracają z dn. 7.VI 1933 r. do pracy. Wypłata należnych zarobków dokonywać się będzie stale, zaraz po ukończonej pracy.

1 zakład — 84 robotników.

U64 1.V 1933 r. Trzebinia. Umowa zbiorowa na roboty wykonywane przez robotników w sezonie w r. 1933 pomiędzy Zarządem Dzierżawy Cegielni I. Mandelbauma w Trzebini a robotnikami. 1) Robotnicy pracujący w szachcie przy wykopie gliny otrzymują za każde wyrobione 1000 sztuk cegły po zł. 0,20; 2) robotnicy pracujący przy wyciągu i przy wrzucaniu gliny do walców otrzymują: a) wyciąg za każde wyrobione 1000 sztuk cegły po zł. 0,20, b) wrzucanie gliny do walców po zł. 0,15; 3) robotnicy pracujący przy prasie (ucinacze) zł. 0,175; 4) robotnice pracujące przy odwożeniu cegły z prasy i układaniu cegły w suszniach zł. 0,10; 5) robotnicy pracujący przy nawozie cegły do pieców z obowiązkiem wyczyszczenia kanałów w piecu, wywożenia popiołów, zamurowania bramek, jakoteż ułożenia deki na piecu ziemnym bez przykrywania ziemią otrzymują kolektywnie (wszyscy razem) zł. 1,00 za każde 1000 sztuk przewiezionych cegieł; 6) robotnik pracujący przy układaniu cegły w piecach zł. 0,30; 7) robotnicy pracujący przy wywożeniu cegły z pieców z obowiązkiem odkrywania deki z pieca ziemnego bez usuwania nawierzchni ziemi z deki oraz z obowiązkiem wywieżenia łomu z pieców i ustawienia go na metrach sześciennych otrzymują: a) za każde wywiezione 1000 sztuk cegieł z pieców z ustawieniem w koźły na placu zł. 0,40, b) za każdy wywieziony i ustawiony metr łomu zł. 0,25; 8) palacze, wypalający cegłę w piecach z dowożeniem węgla na piece otrzymują: a) starszy palacz za godzinę normalną zł. 0,385, b) młodszy palacz zł. 0,17; 9) dniówki: starsi robotnicy za każdą godzinę normalną zł. 0,25, młodszy zł. 0,20.

1 zakład — 67 robotników.

U65 1.IV 1933 r. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Kierownictwem Tartaku Parowego i Cegielni Stanisława Hr. Reya w Przecławiu a robotnikami tejże cegielni. 1) Za przetarcie 1 m³ drewna płaca wynosi w tartaku zł. 1,10; 2) za wyrobienie i wypalenie 1000 sztuk cegły w cegielni płaca wynosi zł. 6,00.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład — 31 robotników.

U66 29.VII 1933 r. Drohobycz. Umowa zbiorowa pomiędzy reprezentantami przedsiębiorstw cegielnianych a przedstawicielami Zw. Zaw. Prac. Budowl. Ceglarny, Wapienników i Pomocników w Drohobycz przy udziale Inspektora Pracy 43 Obwodu. 1) Zebrani ustalają cenę za 1000 cegieł bez 10% dodatku uzualnego na zł. 8,50. 2) Cegła ma być zrobiona z gliny dobrej wyrobionej nie z razówki, forma ma być pełna i nie wystrychiwana, kształt cegły ma być normalny. 3) Pierwszy

raz daszki mają być dostarczone strycharzom na miejsce. 4) Właściciele cegielni będą starać się dostarczać piasek strycharzom jaknajbliżej. 5) W razie braku wody postarają się pracodawcy dostarczyć wodę na miejsce. 6) Związek może zamianować dla każdej cegielni męża zaufania dla łagodzenia sporów między pracodawcami a pracownikami. 7) Wypłata nastąpi najpóźniej w każdą sobotę do godziny 17. 8) Deszczówka o wymiarze 5,05 cm minimalnie ma być przyjęta. 9) Głina ma być nakopana. 10) Zarobek luzaków ma wynosić o 10% mniej w stosunku do zeszłorocznego zarobku. 11) Z powodu akcji cennikowej, jaka miała miejsce, żaden z robotników nie będzie przesładowany ani też zwolniony wśród sezonu. 12) Robotnicy mają być przyjęci do pracy z pośród miejscowych bezrobotnych; żaden z robotników nie będzie zwolniony bez poważnego powodu. 13) Luzacy mają wozic z pierwszych placów bez pomocy. 14) Naczynie ma być odpowiednie do pracy. 15) Dotrzymanie niniejszego postanowienia uważa się za sprawę honorową każdej ze stron.

Umowa obowiązuje obustronnie na cały sezon 1933 roku.

2 zakłady — 60 robotników.

U67 9.V 1933 r. Zasław, pow. Sanok. Umowa zbiorowa pomiędzy cegielnią kręgową w Zasławiu „Karol Łebkowski i S-ka” a robotnikami tejże cegielni. Strycharz od 1000 sztuk cegieł surowych z 10% nadrobkiem i złożeniem otrzymuje zł. 7,00, luzak za wóz i wywóz z pieca 1000 sztuk cegieł zł. 2,00, układacz w piecu zł. 0,40, palacz za wypał, dowóz węgla na piec i lepienie komina zł. 1,30; kopanie gliny od starej hałdy przekop za 1 m³ zł. 0,10, od ręki świeżej hałdy przekop zł. 0,20, wożenie od m³ hałdy od zł. 0,30 do zł. 0,40, dniówka przy 8-godzinnyim dniu pracy zł. 1,20 i zł. 1,50.

Umowa obowiązywała do końca sezonu w r. 1933.

1 zakład — 30 robotników.

U68 20.VI 1933 r. Lwów. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Przem. Ceramicznych Wschodniej Małopolski we Lwowie a 1) Zw. Zawodowym Robotników Budowlanych w Polsce, grupa ceglarny, 2) Chrześc. Zw. Zaw. Robotników Cegielnianych i Pokr. Zawodów we Lwowie przy udziale Inspektora Pracy 42 Obwodu. Warunki pracy według umowy zawartej w dn. 1.IV 1928 r., jakoteż umowy zawartej w dn. 16.VI 1930 r. i 14.VI 1932 r. pozostają w mocy z następującymi zmianami: 2) Cennik plac zostaje ustalony na zasadzie zł. 10,50 za 1000 sztuk cegieł roboty strycharzkiej, zaś inne kategorie płacy przedstawiają się następująco: strycharz zł. 3,90, wypłata każdemu z osobna, chłop zł. 3,90, chłopak zł. 2,70, luzak zł. 2,72, układacz zł. 0,45, palacz zł. 1,18, podawka zł. 1,03, dowóz węgla zł. 0,17, bajdowanie zł. 0,14, kopanie gliny od ręki (celec) zł. 0,30, jednorazowe wynagrodzenie za rozpał pieca zł. 38,94, dniówka od zł. 2,85 do zł. 3,81, gratyfikacja palaczom co tydzień zł. 10,00. 3) Płacą niniejszem ustanowioną objęte są wszystkie zwyczajki i obniżki kosztów utrzymania ogłoszone w Monitorze Polskim po dzień dzisiejszy. Przez cały okres czasu trwania umowy obowiązują dalsze zniżki lub zwyczajki, wykazywane w Monitorze Polskim, z tym dodatkiem, że w razie gdyby wskaźnik drożyzniany z jakichkolwiek powodów nie był więcej ogłaszany w Monitorze Polskim, miarodajnym będzie dla obliczenia wskaźnik drożyzniany ogłaszany w „Wiadomościach Statystycznych” za dotyczący miesiąc. 4) Strycharze, luzacy, palacze i układacze godzą się na potrącenie przez 6 tygodni pracy 10% należności. Kwota ta ma być z końcem 7-go tygodnia w całości wypłaconą. 5) Robotnicy cegielniani lwowscy mają pierwszeństwo w przyjęciu do pracy z zastrzeżeniem, że dotyczy się to kwalifikowanych robotników; w razie braku kwalifikowanych sił mogą być zatrudnieni pozamiejscowi pracownicy. 6) Robotnicy zrzekają się na kampanję 1933/34 kontyngentu w wysokości 2000 sztuk cegieł od każdej cegielni i zgadzają się na zniżkę datku na wdowy i sieroty do kwoty zł. 85,00 od komina. 7) Za dotrzymanie niniejszej umowy przyjmuje moralną odpowiedzialność

Zw. Zaw. Rob. Budowl. w Polsce, Grupa Ceglarzy we Lwowie i 2) Chrześcijański Zw. Zaw. Robotników Cegielnianych i Pokr. Zawodów we Lwowie. 8) W razie niedotrzymania umowy odpada datka na wdowy i sieroty po robotnikach ceglarskich w kwocie zł. 85,00 od komina, jako też przepada potrącana zaliczka. 9) Pracownicy zgadzają się, że w razie wprowadzenia w którejkolwiek z cegielni w obrębie Lwowa lub najbliższej okolicy odmiennego systemu wypłaty za robociznę, od ustalonej w umowie z dnia 16.VI 1930 r. (punkt 5) ten nowy system wypłat będzie obowiązujący dla wszystkich bez wyjątku cegielni. 10) W cegielniach obowiązować będzie 8-godzinny dzień pracy. 11) Pracodawcy zgadzają się na wydanie Zw. Zaw. Rob. Budowl. w Polsce, Grupa Ceglarzy we Lwowie, zaległych dotychczas ilości cegły po rok 1932 pod warunkiem, że cegła ta zużyta będzie tylko na budowę „Domu Ceglarzy” we Lwowie i odebrana zostanie do dnia 30.III 1934 r. W razie niemożności odebrania cegły w określonym terminie przysługuje Organizacji prawo prolongaty wedle porozumienia ze Zw. Pracodawców Ceramicznych.

1) Umowę zawiera się na czas od dnia 20.VI 1933 r. do końca marca 1934 r.

Umowa po podpisaniu przez pracodawców, podpisana została w imieniu robotników osobno przez Zw. Zaw. Rob. Budowl. w Polsce, Grupa Ceglarzy we Lwowie, i osobno przez Chrześcijański Zw. Zaw. Rob. Cegielnianych i Pokr. Zawodów w Polsce.

8 zakładów — 650 robotników.

U69 22.VII 1933 r. Nawarja. Umowa pomiędzy właścicielką cegielni K. Raganowicz w Nawarji a robotnikami-strycharzami, zatrudnionymi w tej cegielni. Za wyrób cegły, t. j. 1100 sztuk cegieł złożonych w płotach, obowiązują się właściciel cegielni płacić po zł. 5,00. Robotnikom-strycharzom zarobione pieniądze wypłacać się będzie co dwa tygodnie w piątek, zaś odbiór cegły zrobionej następuje co tydzień.

Terminu wypowiedzenia ani okresu obowiązywania umowa nie określa.

1 zakład — 27 robotników.

U70 24.VIII 1933 r. Sokal. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Fabryki Cegły w Sokalu, sp. z o. o., a robotnikami tejże cegielni. Warunków umowy nie podano.

1 zakład — 13 robotników.

U71 5.VIII 1933 r. Stanisławów. Protokół pomiędzy pracodawcami a pracownikami cegielnianymi w Stanisławowie przy udziale Inspektora Pracy 45 Oddziału w sprawie ustalenia nowego cennika na roboty cegielniane na rok 1933. Ze strony pracodawców uczestniczyli przedstawiciele Cegielni Dawida Kraminera, Herscha Kaswinera i Zakładów Ceramicznych, robotników reprezentowali przedstawiciele Rady Klasowych Związków Zawodowych oraz delegaci robotników wyżej wymienionych cegielni. Ustalono następujące warunki: od wyrobu 1000 sztuk surowki zł. 8,50, czyszczenie placu na początku kampanji ma nastąpić za obopólnym porozumieniem się obojga pracodawcy z poszczególnymi robotnikami. Do pracy mają być przyjmowani w pierwszej linii robotnicy miejscowi, a dopiero po zupełnym wyczerpaniu listy tutejszych bezrobotnych — zamiejscowi. Żaden z robotników uczestniczących w pertraktacjach nie może być z pracy wydalony. Obie strony obowiązują się ściśle przestrzegać ustawy o czasie pracy. Umowa niniejsza obowiązuje tylko strycharzy.

Umowa obowiązuje od dnia 5.VIII 1933 r. do grudnia 1933 r., t. j. do końca kampanji.

4 zakłady — 170 robotników.

U72 1.VI 1933 r. Tarnopol. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Zarządem Cegielni Tow. Rolniczo-Osadniczego w Tarnopolu a delegacją robotników tejże cegielni. Za kopanie gliny od 1 m³ od zł. 0,25 do zł. 0,45; strycharze za wyrób 1000 sztuk cegieł (przy każdym stole 3 ludzi) zł. 6,00; magazynierzy — magazynowanie surowek pod szopą od 1000 sztuk cegieł zł. 0,80 do zł. 0,90; luzacy I — wwożenie surowek do pieca zł. 1,50; ukła-

dacz — układanie surowek w piecu zł. 0,40; palacze — palenie cegieł, wywożenie palonej cegły z pieca na plac, lub wprost na fury zł. 1,10; luzacy II — za wywożenie palonej cegły na fury zł. 0,75; murarz — murowanie, rozbieranie komór od 1 komory zł. 1,90; robotnicy dzienni — za 8 i 10-cio godzinny dzień pracy zł. 1,50 i zł. 2,00 dziennie; furmani, rozwożenie cegły i innych materiałów, czyszczenie, karmienie i pojenie koni etc. zł. 2,50; kowal zł. 4,00; stelmach zł. 5,00. Czas pracy. Od I.V do 30.IX — 10 godzin, od 1.X do 30.IV — 8 godzin. Materiałów, opału, światła, lokalu i narzędzi dostarcza T-wo Roln.-Osadnicze. Zapłata za 7 pełnych dni tygodnia. Wolne od pracy wszystkie niedziele i święta.

Umowa obowiązywała w ciągu 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie przewidywała.

1 zakład — 101 robotników.

U73 20.III 1933 r. Złoczów. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Zakładem „Wincenty Przybylski”, Cegielnia w Złoczowie, a robotnikami tejże cegielni.

1) Za wyrobienie 1000 sztuk cegły surowej zł. 4,00; 2) za zawóz do pieca i ułożenie zł. 1,00; 3) za wywóz z pieca cegły wypalanej zł. 0,55; 4) za zmagazynowanie cegły surowej w szopie lub obok pieca zł. 0,70; 5) za kopanie 1 m³ gliny i dowiezienie na plac zł. 0,40; 6) dniówka robotnika dziennego zł. 2,00; 7) za wykopanie 1 m³ piasku zł. 0,50; 8) za dowiezienie wody na plac od 1000 sztuk surowek zł. 0,80; 9) za wywóz węgla na piec i zamurowanie komina zł. 50,00 miesięcznie; 10) palacz zł. 210,00 miesięcznie, pomocnik palacza zł. 110,00; 11) dozorca nad robotnikami zł. 100,00 i 12) buchalter zł. 100,00.

1 zakład — 35 robotników.

U11 5.VII 1933 r. Wilno. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielem Cegielni Sz. Purto i S-ka a Zw. Rob. Budowl., Oddział w Wilnie. Wyznaczono następujące stawki cennikowe: 1) strycharz za 1000 sztuk cegieł zł. 3,00, 2) podawka zł. 1,50, 3) maszynista zł. 1,40, 4) grupka zł. 1,30, 5) podymaczka zł. 1,00, 6) garmowanie zł. 1,20, 7) nagruzka do pieca zł. 1,40, 8) wygruzka zł. 1,00, 9) ustawiacz zł. 0,60. Pracodawca obowiązują się do wypłacania zarobków pracownikom w gotówce tygodniowo zaliczkami w wysokości po zł. 15,00, przyczem przy zakończeniu pracy na cegielni ma być wypłacona całkowita należność. Pracodawca obowiązują się przyjmować na robotę nowych robotników tylko z pośród członków sekcji ceglarzy Zw. Rob. Budowlanych, zwalniać zaś tylko za wiedzą i zgodą Związku. W razie chwilowego unieruchomienia cegielni pracodawca obowiązują się zatrzymać odradu wszystkie maszyny, a w razie ponownego podjęcia pracy na cegielni zobowiązują się do jednoczesnego uruchomienia wszystkich maszyn oraz przyjęcia tych samych robotników z sezonu 1933 roku. Pracownicy wybierają 1 delegata, który załatwia wszystkie sprawy organizacyjne.

Umowa obowiązuje na cały sezon wyrobu cegły w r. 1933.

U12 12.VI 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy przedstawicielami cegielni spadkobierców Grünberga w Krakowie a przedstawicielami Centr. Zw. Rob. Budowlanych w Krakowie. Obie strony zobowiązują się do przestrzegania poniżej podanych warunków: układanie na wózki do maszyny od 1000 sztuk zł. 0,32, kopanie na walce na maszynę zł. 0,28, obrzynacz zł. 0,31, odwóz od maszyny zł. 0,26, układanie cegieł pod szopą zł. 0,22, nawóz cegieł do pieca zł. 1,35, wywóz cegieł z pieca zł. 0,72, cegła ręczna (wyrób ręczny) zł. 6,00, palacze (wynagrodzenie tygodniowe): majster zł. 31,00, pomocnik zł. 24,00, furman (tygodniowa płaca) zł. 21,00. Wynagrodzenie za dniówkę za 1 godzinę zł. 0,30. Przyjmowanie i wydalanie robotników z pracy dokonywać się będzie przez biuro pośrednictwa pracy przy Zw. Rob. Budowlanych w Krakowie, przyczem wszelkie zatargi regulowane będą między dyrekcją firmy a Zarządem Związku, zaś w razie zatargu arbitrażować będzie Inspektor Pracy. Firma zobowiązuje się przyjąć

zpowrotem do pracy wszystkich robotników, biorących udział w akcji strajkowej i nie stosować wobec nich żadnych represyj, ani też nie wydalac ich z tego powodu z pracy.

Umowa obowiązuje od dnia 12.VI 1933 r. do dnia 31.XII 1933 r.

U13 20.VI 1933 r. Lwów. Umowa pomiędzy delegacją Związku Ceramicznego Małopolski Wschodniej a Zw. Zaw. Rob. Budowl. (Grupa Ceglarczy) przy udziale Inspektora Pracy 42 Obwodu we Lwowie. Cena robocizny strycharskiej będzie wynosiła zł. 10,50 za 1000 sztuk cegieł, a wszystkie inne ceny zostaną w tym samym stosunku obliczone. Pozatem obowiązują wszystkie inne warunki płacy i pracy wyszczególnione w protokole z dnia 14.VI 1932 r. za wyjątkiem punktu omawiającego „Fundusz dla wdów i sierot” i kontyngent 2000 sztuk cegieł, co do których obie strony deklarują, że zgadzają się na obniżkę datku na rzecz Funduszu wdów i sierot do kwoty zł. 85,00 od komina i że w zupełności odpadnie w tym sezonie kontyngent w wysokości 2000 sztuk cegieł od każdej cegielni. Tytułem gratyfikacji wypłacana będzie co tygodnia palaczom łączna kwota zł. 10,00.

O3 15.III 1932 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w sprawie ustalenia zarobków ceglarczy w przemyśle ceglarskim na Górnym Śląsku. Od dnia 15.III 1932 r. zarobki godzinne robotników ceglarskich wynoszą: maszyniści I klasy i wykwalifikowani rzemieślnicy zł. 1,02, palacze zł. 0,90, pomoc maszynistów, ustawiacze, kierownicy kolerów, wwozacz i wywozacz zł. 0,81, robotnicy w gliniakach i przerabiacze zł. 0,80, robotnicy placowi i pomoc palaczy zł. 0,70, robotnice zł. 0,40; wypalacze: a) przy 8-godzinnej pracy tygodniowo zł. 52,00, b) przy 12-godzinnej pracy tygodniowo zł. 70,00, furmanki tygodniowo zł. 46,00.

2 zakłady — 55 robotników.

O4 22.VIII 1933 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej potwierdzające umowę, zawartą pomiędzy przedstawicielami Cegielni Parowej H. Jacobowitz w Mikołowie a robotnikami tejże cegielni. 1) Maszyniści I kat. i rzemieślnicy zł. 0,82 za godzinę, 2) palacze i pomocnicy maszynistów zł. 0,72, 3) kierownicy kolerów, wwozacz i wwozacz i ustawiacze zł. 0,65, 4) robotnicy w gliniakach i przerabiacze zł. 0,60, 5) robotnicy placowi zł. 0,50, 6) robotnice zł. 0,28, 7) wypalacze tygodniowo przy 8-godzinnym dniu pracy zł. 42,00, 8) woźnice tygodniowo zł. 32,00. Młodociani otrzymują: od 19 do 20 lat 90% zarobku danej kategorii, od 18 do 19 lat 80%, od 17 do 18 lat 70% i od 16 do 17 lat 60%. Za przepracowane nadgodziny dopłaca się dodatek w dni powszednie 25%, w niedziele i święta 50%, za pracę w Boże Narodzenie, Nowy Rok, Wielkanoc, 3-go Maja i Zielone Świątki 100%. Płaca za nadgodziny maszynistów normuje się indywidualnie. Palacze i woźnice płatni tygodniowo nie dostają dodatku za pracę w niedziele, święta i wymienione dni świąteczne. Płaca akordowa ma być w ten sposób obliczona, aby przy regularnym czasie pracy i normalnej wydajności pracy odnośny robotnik zarobić mógł przynajmniej o 25% więcej od płacy taryfowej odnośnej grupy.

1 zakład — 113 robotników.

O5 22.VIII 1933 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w sprawie spornej o uregulowanie stawek zarobkowych dla robotników ceglarskich w Zakładach: Ignacy Grünfeld w Katowicach, Firma Emmahof w Mikołowie i Firma Jakobowicz w Mikołowie. Pracobiorców reprezentował Zw. Prac. Budowlan. Z. Z. P. Ustalono następującą tabelę płac: 1) maszyniści I kat. i rzemieślnicy zł. 0,82, palacze i pomocnicy maszynistów zł. 0,72, kierownicy kolerów, wwozacz, wwozacz i ustawiacze zł. 0,65, robotnicy w gliniakach i przerabiacze zł. 0,60, robotnicy placowi zł. 0,50, robotnice zł. 0,28, wypalacze przy 8-godzinnym dniu pracy tygodniowo zł. 42,00, woźnice

tygodniowo zł. 32,00. Młodociani otrzymują: od 19 do 20 lat 90% zarobku danej kategorii, od 18 do 19 lat 80%, od 17 do 18 lat 70%, od 16 do 17 lat 60%. Za przepracowane nadgodziny dopłaca się dodatek w dni powszednie 25%, w niedziele i święta 50%, za pracę w Boże Narodzenie, Nowy Rok, Wielkanoc, 3-go Maja i Zielone Świątki 100%. U maszynistów można sprawę nadgodzin unormować przez wolną umowę, co do odpowiedniego zarobku tygodniowego albo miesięcznego. Palacze i woźnice płatni tygodniowo nie dostają dodatku za pracę w niedziele, święta i wymienione dni świąteczne. Płaca akordowa ma być w ten sposób obliczona, aby przy regularnym czasie pracy i normalnej wydajności, odnośny robotnik zarobić mógł co najmniej o 25% więcej od płacy taryfowej odnośnej grupy.

Powyższa tabela płac obowiązuje od 15.VIII 1933 r. do 31.III 1934 r. z jednomiesięcznym wypowiedzeniem. O ile wypowiedzenie nie nastąpi w tym terminie, powyższa tabela płac obowiązuje na każde dalsze 3 miesiące z jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

2 zakłady — 154 robotników.

O6 26.VII 1933 r. Katowice. Orzeczenie w sprawie spornej o ustalenie stawek zarobkowych dla robotników kopalń węgla, koksowni kopalnianych i brykietowni w górnośląskiej części woj. śląskiego, zrzeszonych w Związku Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego, pomiędzy Związkiem Pracodawców Przemysłu Górniczo-Hutniczego a 1) Zespołem Pracy Związku Górników, 2) Zw. Przemysłu Górn. Z. Z. Z. i 3) Centr. Zw. Górników. Stawki tabeli płac robotników na kopalniach węgla kamiennego i w koksowniach na polskim Górnym Śląsku oraz dodatki socjalne obowiązujące od dnia 1. II 1932 r. dla kopalni rewiru centralnego i dla kopalni ks. Pszczyńskiego obniża się o 6%. Dla kopalni „Knurów” ustala się stawki tabeli płac w porównaniu z ustalonymi stawkami: dla rewiru centralnego na poziomie o 6% niższym, a dla kopalni „Radzionków” o 4%; dla kopalni „Dębieńsko” o 7% niższym. Dla kopalni Gwarectwa Rybnickiego, kopalni „Hoym”, kopalni „Donnersmarck” i kopalni „Blucher” na poziomie o 9% niższym od stawek ustalonych niniejszym orzeczeniem dla rewiru centralnego. Powyżej ustalone tabele płac obowiązują od dnia 1.VIII 1933 r. do dnia 31.VII 1934 r. i mogą być wypowiedziane na miesiąc przed upływem tego terminu. O ile wypowiedzenie w tym terminie nie nastąpi, powyżej ustalone tabele płac obowiązują na każde dalsze 3 miesiące z jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

8 zakładów — 1097 robotników.

Wapienniki

U74 6.VI 1933 r. Kielce. Umowa pomiędzy przedstawicielami Zakładów Przemysłowych „Kadzielnia” w Kielcach oraz Zakładów Wapiennych „Wietrzniak” i „Przedgórze” w Kielcach a przedstawicielami Centr. Zw. Górników, Oddział w Kielcach, przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. a) Wszystkim robotnikom w powyższych Zakładach Przemysłowych zatrudnionym na dniówkę podwyższa się płacę z dn. 26.V 1933 r. do zł. 2,00 dziennie. Dotyczy to tych robotników, których uposażenie dniówkowe było niższe niż zł. 2,00. b) Z dniem 15.VI 1933 r., ewentualnie z dniem 18.VI tegoż roku, w zależności od zakończenia 2-tygodniowego okresu wypłat, podwyższa się wszystkim górnikom, rzemieślnikom i robotnikom, zatrudnionym w powyżej wskazanych Zakł. Przem. płacę zarobkową o 5% w stosunku do płac pobieranych dotychczas. Dotyczy to również tych robotników dniówkowych, którym z dniem 26.V podwyższono płacę do zł. 2,00 dziennie. c) Delegaci fabryczni winni być traktowani na równi z całą załogą robotników i nikt z delegatów nie może być z powodu pełnienia obowiązków pozbawiony pracy. d) Przy zbiorowej redukcji, jak również przy przyjmowaniu do pracy, pierwszeństwo do zarobkowania mają robotnicy obciążeni rodziną i pracujący już w wymienionych Zakł. Przem. e) Nie wolno przyjmować do pracy robotników i górników z poza terenu m. Kielce za wyjątkiem zatrudnionych już od dłuższego czasu.

Umowa zawarta jest na czas nieokreślony i może być wypowiedziana przez każdą ze stron po uprzednim 14-dniowym wypowiedzeniu, przypadającym w okresie wypłat, określonym w regulaminie pracy. O wypowiedzeniu niniejszej umowy Inspektor Pracy winien być w terminie 14-dniowym powiadomiony.

3 zakłady — 410 robotników.

U75 11.VII 1933 r. Chęciny. Umowa pomiędzy kierownictwem Zakładów Przem. „Chęciny” Sp. Akc. w Chęcinach i delegatami robotników górników kopalni Nr. 2 tychże Zakładów przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. Umowa dotyczyła ustalenia cennika płacy akordowej w robotach górniczych. 1) Górnicy z poziomu pierwszego otrzymują gwarantowaną dniówkę minimum zł. 1,90, lecz obowiązani są dać za 8 godzin pracy: na Nr. 1 — 10 wozów kamienia, które będą płatne po zł. 0,20, na Nr. 2 — 8 wozów kamienia po zł. 0,25, na Nr. 3 — 7 wozów po zł. 0,30. 2) Górnicy z poziomu drugiego i trzeciego otrzymują gwarantowaną dniówkę minimum zł. 1,90, lecz obowiązani są dać za 8 godzin pracy: na Nr. 1 — 10 wozów kamienia płatnych po zł. 0,20, na Nr. 2 — 9 wozów po zł. 0,23, na Nr. 3 — 8 wozów po zł. 0,25. W razie niewydania powyżej podanych ilości gwarantowanych wozów, przeciętnie w okresie dwutygodniowym, należność za wydaną ilość otrzymają górnicy po wyżej podanych cenach, licząc za poszczególny wózek osobno. 3) Ładowacze szabru otrzymują za jeden wóz szabru zł. 0,18 i winni dać 9 wozów szabru za gwarantowaną dniówkę zł. 1,60. W razie niewydania wyżej podanych ilości gwarantowanych wozów przeciętnie w okresie dwutygodniowym, należność za wydaną ilość otrzymają ładowacze po wyżej podanych cenach, licząc za każdy wózek osobno. 4) Motorzyści i obsługa na pochwini otrzymują po zł. 0,01 od każdego wydobytego wozu kamienia, przyczem gwarantowaną dniówkę minimum zł. 1,80. 5) Borowacz dziur w kopalni otrzymuje dniówkę w sumie zł. 2,50.

Umowa obowiązuje od dnia 16.VII 1933 r., przyczem okresem obowiązywania, ani terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

1 zakład — 252 robotników.

U76 Rok 1933. Lipie na G. Śl. Ustna ugoda pomiędzy kierownictwem Zakładów Wapiennych „Linie” Sp. z o. o. w Lipiu a robotnikami tychże zakładów. Warunków nie podano.

1 zakład — 19 robotników.

U77 13.III 1933 r. Inwałd p. Andrychowem. Ugoda dobrowolna pomiędzy kierownictwem zakładów „Józef Piętko” Wapienniki Inwałdzkie w Inwałdzie, pocz. Andrychów, a robotnikami tychże zakładów. Przyjęto następujące warunki wynagrodzenia: woźnica do koni zł. 18,00 za tydzień, palacze zł. 24,00 za tydzień, kowal zł. 0,45 na godzinę, dozorca zł. 0,45, robotnicy przy kamieniu zł. 0,30, robotnicy przy szutrze zł. 0,25. Za zwieźenie z wagonu 10 tonn węgla zł. 4,00, za nawieźenie do wagonu 10 tonn wapna zł. 4,00, za nawieźenie i ułożenie w piecu kamienia, z którego otrzyma się 10 tonn wapna zł. 8,00.

1 zakład — 57 robotników.

U78 1.III 1933 r. Komarówka k/Buczacza. Ustne umowy zbiorowe pomiędzy Zakładami Przemysłowymi Józefa Wolgnera w Komarówce koło Buczacza a poszczególnymi kategoriami robotników. Umowy określają następujące stawki akordowe: 1) Górnicy: za nałamanie kamienia wapiennego od 1 komory zł. 18,00, za wywieźenie szutru, który pozostaje przy łamaniu kamienia od 1 wózka (1 m³) zł. 0,30. 2) Wózkarze: za zwieźenie nałamanego kamienia z kamieniołomu pod piec wapienny od 1 komory zł. 9,00, za zwieźenie 1 mp. drzewa opałowego z gliniolomu na piec wapienny zł. 0,20. 3) Układacze: za nałożenie kamienia w piecu kręgowym od jednej komory zł. 16,00 (przodownik układaczy dostaje oprócz tego od każdej komory premję w sumie zł. 1,00). 4) Ładownicy: za załadowanie wypalonego wapna z pie-

ca do wagonu od 1 wagonu 10-tonnowego zł. 5,50. 5) Palacze: za wypalenie wapna od 1 wagonu 10-tonnowego zł. 8,00. 6) Węglarze: za wyładowanie z wagonu i wywieźenie na piec wapienny 15 tonn węgla zł. 5,00, za wywieźenie 1 mp. drzewa z placu na piec zł. 0,15. 7) Drobne roboty: a) czyszczenie komór wewnątrz i b) zewnątrz — cena nie jest stała i zależy od ilości pozostałego gruzu; c) otwieranie furt zł. 0,30; d) rżnięcie drzewa od 1 mp. zł. 0,40; e) kłócie drzewa od 1 mp. zł. 0,25. 8) Robotnicy miesięczni: a) dozorca kamieniołomu zł. 100,00 i 1 kupa opału miesięcznie; b) placowy dozorca przy ładowaniu wapna zł. 75,00 i oprócz pensji dodatek od każdego załadowanego 10 tonn wapna zł. 0,25 oraz 1 kupa opału miesięcznie; c) pierwszy furman zł. 60,00, pomieszkanie i 1 kupa opału miesięcznie; d) drugi furman zł. 40,00 i 1 kupa opału miesięcznie; e) trzeci furman zł. 25,00 i 1 kupa opału miesięcznie; d) kowal zł. 50,00, pomieszkanie i 1 kupa opału miesięcznie; e) stróż zł. 50,00, pomieszkanie i 1 kupa opału miesięcznie.

Dla robotników akordowych i dniówkowych umowę zawiera się na sezon wapienny, który trwa od początku marca do połowy grudnia, przyczem obowiązuje obopólnie 14-dniowe wypowiedzenie, natomiast dla robotników płatnych miesięcznie umowę zawiera się na czas nieokreślony, przyczem 14-dniowe wypowiedzenie obowiązuje również obopólnie.

1 zakład — 77 robotników.

UI4 27.X 1933 r. Kielce. Umowa pomiędzy przedstawicielami kopalni „Przedgórze” w Kielcach a Zw. Zaw. Górników przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. 1) Robotnicy górniczy przystępują do pracy z dn. 27.X 1933 r. na warunkach dotychczasowych. 2) Do pracy przyjęci zostaną jedynie robotnicy i górnicy w pierwszym rzędzie tacy, którzy po zwolnieniu nie otrzymają zasiłku z Funduszu Bezrobocia.

Termin trwania niniejszej umowy jest nieokreślony, jednakże rozwiązanie jej może nastąpić jedynie za 14-dniowym wypowiedzeniem.

UI5 20.X 1933 r. Tokarnia. Umowa pomiędzy przedstawicielami zakładów wapiennych „Tokarnia Zamczysko” w Tokarni a przedstawicielem Rady Zw. Zaw. w Kielcach w obecności Inspektora Pracy 18 Obwodu. Umowa dotyczyła likwidacji strajku, trwającego od dn. 1.X 1933 r. Na jej podstawie uzgodniono następujące: 1) Zakład zobowiązuje się zmagazynowane wapno sprzedać i otrzymane kwoty przeznaczyć wyłącznie na wypłatę robotników za czas od 1 do 15.IX 1933 r. minus transport do stacji. 2) Robotnicy przystępują do ładowania wapna natychmiast. 3) Zakład zobowiązuje się do finansowania przedsiębiorstwa i z dn. 20.X należy do robotników będzie regulował według normujących przepisów z tem, że robotnicy otrzymywać będą zaliczki a conto 2-tygodniowej wypłaty. 4) Praca odbywać się będzie na starych warunkach. 5) Robotnicy zgadzają się na zwolnienie z pracy wobec braku takowej bez 14-dniowego wypowiedzenia, ze względu na przejściowe ich zatrudnienie do dn. 25.XII 1933 r. 6) Zakład w porozumieniu z delegatami robotników wspólnie uzgodni sumę za wyładowane wapno i przeznaczy ją na wypłatę robocizny za czas od 1 do 15.IX 1933 r. Robotnicy otrzymują za wyładowanie wapna 40% wypłaty z 1-ej połowy września 1933 r.

Fabryki fajansu

U79 11.I 1933 r. Włocławek. Protokół z konferencji podpisanej przez firmę „Włocławska Fabryka Fajansu L. Czamański” oraz przedstawicieli Chrześcijańskich Zw. Zaw. przy udziale Inspektora Pracy 10 Obwodu. Ustalono punkty następujące: płace obniżyć się w stosunku 4,5% od stawek obecnych, przyczem zniżki 5% stosować się nie będzie w stosunku do: 1) kobiet płatnych dniówkowych po zł. 1,94, 2) siedmiu garnizurek oraz 3) sześciu t. zw. uczniów, zarabiających około zł. 9,50 tygodniowo. Przy obliczaniu nowych akordów i płac dniówkowych ustala się zasadę zaokrąglania do 1 grosza na korzyść pracowników.

Termin, do którego obowiązywać będą firmy i pracowników stawki według nowego obliczenia, określono do dnia 30.VI 1933 r. w razie funkcjonowania fabryki, przyczem poza tym terminem obowiązuje ustawowe wymówienie.

1 zakład — 207 robotników.

U80 10.II 1933 r. Włocławek. Protokół z konferencji w sprawie strajku w fabryce fajansu podpisany przez przedstawicieli firmy „Włocławskie Zakłady Przemysłowe” oraz przedstawicieli Chrześc. Zjedn. Zaw. przy udziale Inspektora Pracy 10 Obwodu. Treść protokołu jest następująca: Dotychczasowe płace obniża się o 5% z zastrzeżeniem, że: 1) delegacji nie spotka żadna represja naskutek strajku ze strony firmy. 2) a) malarkom wyższej kategorii redukuje się płace o 5%, natomiast płace malarek, którym się potrąca 30% z cennika, redukcji płacy nie podlegają; b) formiarze otrzymujący dotychczas 20% rabatu zamiast 10%, jak pozostali, ze względu na sprzeczność takiego systemu z właściwą interpretacją przepisów o płacach, z redukcji są wyłączeni; c) garnizurki wyłącza się ze zniżki płac. Na wysunięte ze strony robotników żądanie, by dzień strajku został robotnikom zaliczony jako dzień pracy, dyrekcja ze względów zasadniczych nie zgodziła się.

Powyższe stawki obowiązywać mają do dnia 1.V 1933 r.

1 zakład — 345 robotników.

U81 Marzec 1933 r. Zamość. Umowa zbiorowa między Zarządem Kaflarni „A. Dziuba” w Zamościu Lubelskim a robotnikami tej kaflarni. Umowa ustala następujące stawki: robotnik niekwalifikowany zł. 1,50; robotnica niekwalifikowana zł. 1,00; zdun kwalifikowany za 100 jednostek kaflowych zł. 4,00; robotę zdunów I kat. przyjmuje się w stanie wysuszonego, robotę zdunów II kat. dopiero po pierwszym wypale; niedokładna robota jest dostatecznym powodem do wypowiedzenia warunków pracy.

Umowa została zawarta na czas nieokreślony, przyczem obowiązuje dwutygodniowe wypowiedzenie.

1 zakład — 14 robotników.

U82 15.VII 1933 r. Leopoldów, pow. Garwolin. Umowa zbiorowa pomiędzy firmą Dom Handlowo-Ekspedycyjny Władysław Jacobson w Warszawie, a robotnikami fabryki kafla „Leopoldów”. Ustalono następujące stawki: za kwadrat środkowy zł. 0,05, za kwadrat narożny zł. 0,075, karnes środkowy zł. 0,075, karnes narożny zł. 0,10. Wykonanie kafla polegać będzie na przygotowaniu gliny przyszlamowanej i odformowaniu kafla, wypaleniu go, polaniu i powtórne wypaleniu. Fabryka ze swej strony obowiązana jest dostarczyć gliny szlamowanej do wyrobu kafla, drzewa do ich wypalenia i polewy do ich polania. Należność za przyjęte kaffe, które przyjmowane będą dwa razy miesięcznie, uskutecznioma będzie gotówką po przyjęciu kafla i przeniesieniu takowych na skład. Inne wyroby uzgadniane będą każdorazowo, tak w ilości, jak i płacy. Wszystkie świadczenia dotąd płacone przez fabrykę, wobec zmiany warunków płacy, jak i ich charakteru obciążać będą pracowników.

Niniejsza umowa ma charakter przejściowy, może ulec zmianie, jednak czas jej trwania ustala się tymczasem na okres 3-ch miesięcy, licząc od dn. 15 lipca 1933 r.

1 zakład — 11 robotników.

U83 1.III 1933 r. Łatkowo. Umowa między kierownictwem fabryki kafla Fr. Busse „Łatkowo”, pow. Inowrocław, a robotnikami tegoż zakładu. Wszyscy podpisani pod tą umową robotnicy stwierdzają dobrowolne przyjęcie w fabryce kafla „Łatkowo” z dniem wypowiedzenia. Wyszczególniony obok każdego podpisu zarobek rozumie się na godzinę ewent. w tym samym stosunku zarobkowym przy pracy godzinowej — na akord. Ponadto każdy własnoręcznym podpisem potwierdza, że nie będzie rościł żadnych pretensyj za godziny nadliczbowe. Następują 54 podpisy robotników w fabryce kafla „Łatkowo”, przyczem zarobki poszcze-

gólnych robotników wahają się w następujących granicach: zarobki godzinne od zł. 0,18 do zł. 0,31; zarobki dzienne od zł. 1,80 do zł. 5,00 i zarobki tygodniowe od zł. 20,00 do zł. 24,30.

1 zakład — 28 robotników.

U84 15.III 1933 r. Brzezinka na G. Śl. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Zakładu „Elektroporcelana” S-ka z o. o., Fabryka Porcelany Technicznej „Brzezinka” koło Mysłowic, a załogą powyższej fabryki. Robotnica od 14 do 16 lat zł. 1,28 na dniówkę i zł. 0,16 na godzinę, od 16 lat zł. 1,36 i zł. 0,17, od 17 lat zł. 1,44 i zł. 0,18, od 18 lat zł. 1,52 i zł. 0,19, od 19 lat i wyżej zł. 2,24 i zł. 0,28. W powyższej płacy mieszczą się wszelkie dodatkowe świadczenia. Robotnice przyuczone: w sztan-cowni zł. 3,52 na dniówkę i zł. 0,44 na godzinę; w składzie zł. 3,04 i zł. 0,38. Robotnik: w pakowni zł. 4,40 na dniówkę i zł. 0,55 na godzinę, w palarni zł. 2,80 i zł. 0,35. Palacz: zł. 8,64 na dniówkę i zł. 1,08 na godzinę. Tokarze porcelanowi: zł. 7,36 na dniówkę i zł. 0,92 na godzinę.

Umowa obowiązuje od 15.III 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia ani okresu obowiązywania nie wymienia.

1 zakład — 57 robotników.

U85 1.IV 1921 r. Wielkie Piekary. Umowa zawarta pomiędzy firmą Kazimierz Schaefer, Fabr. figur w Wielkich Piekarach, a pracownikami, ustalającą porządek pracy. Par. 1) Przyjęcie i rozpoczęcie stosunku robocznego. Przyjęcie następuje przez właściciela w porozumieniu z kierownikiem fabryki. Praca zostanie rozpoczęta z chwilą oddania papierów legitymacyjnych i karty ubezpieczeniowej. (Quittungskarte) wzgl. u robotników poniżej lat 21 z chwilą oddania książki robotniczej w biurze fabryki. Par. 2. Wypowiedzenie. Stosunek roboczy może być z każdej strony w przeciągu 14 dni zgóry rozwiązany. Przed ukończeniem pracy należy narzędzia i powierzone pracobiorcy sprzęty zwrócić w stanie używalnym i należycie uporządkowane na ręce kierownika fabryki. Par. 3. Wydalenie bez wypowiedzenia. Pracobiorca może być natychmiast i bez dalszego wypowiedzenia wydalony o ile: a) okaże się, że przy przyjęciu fałszywe lub sfałszowane książki robocze albo świadectwa okazał, albo przy okazji tej zamilczał, że i jeszcze na innym miejscu do pracy jest zobowiązany; b) popełnił kradzież, sprzeniewierzenie lub oszustwo, lub też niemoralne życie prowadzi; c) swawolnie 3 dni bez powodu i uniewinnienia się pracę zaniechał, albo stanowczo się wzbrania obowiązków swoje wypełniać; d) jego przełożonych grubiańsko obraził; e) naumyślnie urządzenie lub materiał psuje, albo do takowego lub innych bezprawnych czynności pobudza; f) do dalszej pracy staje się niezdolnym. Par. 4. Czas pracy. Czas pracy trwa osiem godzin i to: od godz. 7-mej do godz. 12-tej przed południem, od godz. 12-tej do godz. 1-szej jest przerwa obiadowa, od godz. 1-szej do godz. 4-tej popołudniu. Par. 5. Wypłata. Czasokres zarobku rozpoczyna się z dniem 1-go miesiąca, a kończy się z dniem ostatniego tego samego miesiąca; jako dzień zaliczki uważa się 15-go każdego miesiąca, a dzień wypłaty ostatniego każdego miesiąca. Nadzwyczajne zaliczki wypłaca się tylko wyjątkowo i to tylko w ramach zarobku do tego dnia zapracowanego. Par. 6. Zachowanie się podczas pracy. Każdy robotnik jest zobowiązany prace jemu powierzone według zleceń pracodawcy lub jego zastępców sumiennie i według najlepszej wiedzy wykonać. Z materiałem jemu powierzonym musi on oszczędnie się obchodzić. O brakach w materiale lub wyrobach, narzędziach lub maszynach musi on niezwłocznie donieść. Z narzędziami, maszynami, rysunkami, modelami i innymi urządzeniami musi się rzeczowo obchodzić, takowe na przeznaczonych miejscach zachowywać i o ile nie będą już używane, odpowiedniej instancji oddać. Par. 7. Obowiązki pracobiorców i zanie-dbanie pracy. Wnioski o wywczas w szczególnych wypadkach należy wedle możliwości dzień poprzednio stawić. O ile robotnik z powodu choroby, lub z innych powodów nieprzewidzianych nie może do pracy przyjść,

winien to jaknajrychlej z podaniem powodów donieść. Robotnicy chorujący muszą sobie bezzwłocznie przepisaną kartkę do lekarza dać wystawić. Przy zmianie mieszkania winien każdy robotnik to donieść. Par. 8. Przepisy o ładzie domowym. Każdy robotnik winien się ściśle do regulaminu „o ładzie domowym“ zastosoować, a mianowicie rozporządza się: a) swary, bijatyki i nieprzyzwoite zachowanie się będzie bezzwzględnie karane; b) zabrania się picia trunków alkoholowych podczas pracy; c) każdy robotnik jest zobowiązany maszyny, sprzęty i materiały czysto i w porządku utrzymywać; d) zlecenia przełożonych należy bezwarunkowo wykonywać, jakkolwiek zażalenie należy wnieść do kierownika fabryki; e) wszyscy robotnicy zatrudnieni muszą się punktualnie o wyznaczonym czasie stawić i nie wolno im miejsca pracy bez pozwolenia przed ukończeniem czasu pracy opuścić. Podczas pracy nie wolno jest pracy przerywać. Par. 9. Kary. Za czynne znieważenie współpracowników, poważne wykroczenie przeciw dobremu obyczajom, jakoteż i przeciw rozporządzeniom wydanym dla powstrzymania karnośći załogi, dla zabezpieczenia zakładu, albo dla prowadzenia ordynacji procederowej wolno kary porządkowe aż do wysokości przeciętnego zarobku jednego dnia wyznaczyć. Kary pieniężne zostaną ze strony kierownictwa wspólnie z radą załogową uchwalone. Potrąca się je od zarobku i zużywa się na dobro robotników biednych. Czynne znieważenie przełożonego pociąga za sobą natychmiastowe wydalenie. Par. 10. Zażalenia. Uważa się pracobiorca z tytułu urządzeń zakładu, zleceń kierownictwa, lub zachowania się urzędników nadzorczych, lub współpracowników—upośledzonym lub znieważonym, to przysługuje jemu prawo zażalenia się do Rady Załogowej, która w wspólnym traktowaniu z pracodawcą nad tem decyduje. Zażalenie winno być wniesione podczas godzin służbowych w biurze fabryki. Wspólnych zażaleń kilku pracowników nie wolno równocześnie i to ponad dwóch robotników razem wnieść. Par. 11. Nieszczęśliwe wypadki. W zakładzie porozwieszane przepisy, dotyczące obrony od wypadków nieszczęśliwych, ostrzeżenia i przepisy o ubezpieczeniu zakładu winne być ściśle przestrzegane. Urządzenia do zachowania od nieszczęśliwych wypadków winny być używane, nie wolno ich usunąć lub nieużywalnemi czynić. O wypadkach nieszczęśliwych musi zraniony natychmiast donieść. O ile on do tego nie jest w stanie, winni to świadkowie przeznaczonej instancji podać. Par. 12. Obwieszczenie. Ob-

wieszczenie jakiekolwiek dla załogi skutecznia kierownictwo zakładu.

1 zakład — 17 robotników.

U86 17.I 1931 r. Skawina. Umowa pomiędzy Fabryką Wyrobów Szamotowych i Fajansowych Sp. Akc. w Skawinie a Centr. Zw. Robotników Przem. Chemicznego i delegatami robotników fabryki. 1) Wypowiedzenie stosunku służbowego według obowiązujących ustaw. 2) Robotnicy w kaflarni i formowni szamotowni zajęci w niedzielę lub święto przy składaniu kafli, lub szamotu, otrzymują za przepracowany czas odpowiednie wynagrodzenie godzinowe. 3) Deputaty węglowe. Robotnicy, którzy przepracowali 3 miesiące mają prawo do pobrania węgla deputatowego, t.j. żonaci 700 kg, zaś samotni od 18 lat—350 kg, a do 18 lat 175 kg na pół roku, z tem, że dla oznaczenia ilości pobieranego węgla w poszczególnych wypadkach miarodajnym będzie wiek w dniu poboru. Deputat węglowy nie będzie wydawany w naturze, lecz co pół roku wypłacany w gotówce po cenach rynkowych, obowiązujących w dniu wypłaty. 4) Kary. Kary regulują postanowienia Regulaminu Pracy, zatwierdzonego przez Inspektora Pracy w Krakowie. Potrącanie kary będą odsyłane do Centr. Kasy Państwowej w Warszawie na rachunek Min. Pracy i Opieki Społecznej. 5) Wkładki. Potrącenia wkładek na rzecz Organizacji Robotniczej będą w dalszym ciągu utrzymywane, o ile przedłoży się dyrekcji fabryki listę robotników, stwierdzającą, że ogół robotników na takie potrącenia się zgadza. 6) Zarobki. Wszelkie obliczenia robót akordowych ustala się przy pomocy jednostki wynoszącej 100 kg. Przy doliczaniu procentowych podwyżek płac ułamki będzie się zaokrąglalo w ten sposób, że ułamek do zł. 0,005 skreśli się, zaś ponad zł. 0,005 zaokrągli się na cały grosz. 7) Cennik zarobków. Załącza się do niniejszej umowy i cennik ten stanowi integralną część umowy. 8) Przepisy porządkowe co do zachowania się robotników uregulowane są Regulaminem Pracy zatwierdzonym przez Inspektora Pracy w Krakowie. 9) Czas trwania umowy: umowa zostaje zawarta na 1 rok, t.j. do dnia 31.XII 1931 r. i może być wypowiedziana z każdej strony na 14 dni przed upływem jej ważności t.j. dnia 15.XII 1931 r. Do umowy dołączony został aktualny „Cennik zarobków od dnia 1.I 1933 r. stosowany w Fabryce Wyrobów Szamotowych i Fajansowych Sp. Akc. w Skawinie”.

Cennik zarobków od dnia 1 stycznia 1933 r.

Treść	Wydajność za 8 godzin w kg		Stawka w złotych	Treść	Wydajność za 8 godzin w kg		Stawka w złotych
	mini-malna	maksymalna			mini-malna	maksymalna	
Warsztaty:				za godz.			
ślusarze I. kat.			0,93	Młyn III. (4 ludzi)			
„ II. „			0,81	łupek i złom szamotowy	15 000	20 000	11,55
„ III. „			0,75	glina	24 000	28 000	7,27
maszynista			0,93	dniówka 46 gr.			
palacz I. kat.			0,69	Młyn IV. (4 ludzi)			
„ II. „			0,65	łupek i złom szamotowy		25 000	9,90
smaracz			0,69	glina		32 000	7,27
elektr. (Sośnicki)			0,71	ROX (3 ludzi)	7 500	9 500	15,65
dowóz węgla			0,47	dniówka 46 gr.			
pomoc Diesla			0,48				
Młyny i ceglarki				za 100 kg			
Młyn I. duży (4 ludzi)				Młyn V. Dynas (6 ludzi)	12 000	12 500	22,87
łupek i złom szamotowy	22 000	26 000	9,90	Ceglarka I i II (9 ludzi) raz przep.	50 000	54 000	7,95
glina	20 000	24 000	7,27	2 razy przepuścić dodatek 10%			
dniówka 46 gr.				dniówka 46 gr.			
Młyn II. (4 ludzi)				Kozaki			
łupek i złom szamotowy	30 000	33 000	7,27	14 kg sztuka 2 ludzi	6 000	6 500	14,65
glina	32 000	35 000	5,78	normalna I formierz I pomoc.	3 000	4 000	21,77
dniówka 46 gr.							

(c. d.)

T r e ś ć	Wydajność za 8 godzin w kg		Stawka w złotych	T r e ś ć	Wydajność za 8 godzin w kg		Stawka w złotych	
	mini-malna	maksymalna			mini-malna	maksymalna		
Nachpressa (3 ludzi)				M IV	5,9 kg	680	710	
2 formierze i pomoc.				M IV/3	6,— „	690	720	
do wagi kamienia 4 kg	9 000	10 000	13,39	M IV/2	6,— „	690	720	
od 4,1 — 10 kg	7 500	10 000	15,65	M E	5,8 „	670	700	
powyżej 10 kg	7 500	10 000	22,76	M E1	5,6 „	550	570	
Podzielone na 8 części, z tego formierz dostaje 3/8, a pomoc. 2/8.				M I	7,4 „	580	590	
dniówka form. 46 gr. pomoc. 28 gr.				M II	7,1 „	560	570	
				M VII	5,8 „	560	580	
				H	5,8 „	560	580	
				M E2	6,3 „	490	510	
				M 4	4,2 „	490	510	
				M 907	5,1 „	390	410	
				M 270	3,1 „	300	310	
Kanałki (10 ludzi)				Dynas 1 form. i pom.				
ponad 1 — 2 kg	2 700	3 000	0,95	od 3 — 4. — kg ręczne	900	1 200	0,74	
„ 2,1 — 3 kg	3 000	3 500	0,86	„ 4,1 — 5. — kg ręczne	1 100	1 400	0,57	
„ 3,1 — 4 kg i W. 4	6 250	7 250	0,40	„ 5,1 — 7 „	1 300	1 500	0,50	
„ 4,1 kg	6 000	7 000	0,40	ponad 7 kg	1 500		0,50	
„ 5,1 kg	6 000	7 000	0,40	rygle ręczne 14,8 kg	1 700	1 900	0,48	
„ 6,1 kg	6 800	7 800	0,37	normalce prasa 3,7 kg	1 300	1 500	0,50	
„ 8,1 kg	11 500	13 000	0,22	austrjackie prasa 5,8 kg	1 500	1 800	0,42	
Huta Pokój 3 — 4 kg	4 000	4 500	0,63	fasony różne według uznania kierownika				
Przy kanałkach o długości ponad 450 mm + 5%				dniówka formierz 46 gr.				
Przy kanałkach zalepianych V. etc. + 5%				pomocnik 28 gr.				
dniówka 28 gr.								
Brettpresa				HORNPRESY				
F1 7 ludzi	11 kg	11 000	13 300	0,20	Huta Bankowa			
F2 8 „	6,9 kg	14 000	14 700	0,20	G 14 kan.	4,2 kg	1 600	1 800
F3 8 „	4,1 „	9 000	11 400	0,27	G 16 „	3,1 „	1 300	1 500
F6 8 „	4,3 „	10 500	12 300	0,25	rukki 6 FF	6,1 „	2 500	3 000
55 mm 8 „	3,6 „	9 000	9 500	0,32	E kan	4,2 „	1 800	2 100
65 mm 8 „	4,— „	10 000	11 400	0,27	G RO	3,1 „	1 300	1 500
80 mm 8 „	4,1 „	10 500	11 875	0,26	B kan.	4,2 „	1 900	2 100
Nr. 2. 7 „	7,3 „	8 000	9 500	0,28	F	3,2 „	1 400	1 600
Nr. 4. 7 „	8,3 „	9 000	9 975	0,28	R 1 kan.	4,3 „	1 700	2 100
HBF 8 „	3,6 „	9 000	10 450	0,29	R 2 „	2,4 „	1 000	1 200
BH3 8 „	4,3 „	11 000	12 300	0,25	R 3 „	4,8 „	2 000	2 400
Nr. 31. 8 „	5,8 „	13 000	14 250	0,21	R 4 „	2,4 „	1 000	1 200
Nr. 32. 8 „	7,4 „	14 000	15 200	0,20	R 5 „	2,8 „	1 250	1 400
Nr. 33. 7 „	9,2 „	12 000	13 300	0,20	R 6 „	2,8 „	1 200	1 400
Nr. 34. 7 „	13,7 „	14 000	15 675	0,17	R 7 „	2,6 „	1 200	1 400
Gitry 400, 200, 1 00 7 ludzi 14 kg		14 000	16 000	0,17	R 8 „	1,8 „	1 000	1 100
					R14 „	4,9 „	2 200	2 500
Podziałka				Huta Pokój				
7 ludzi na 11 części 2 presarze po 2/11 reszta na równe części na 5 pomocników.—				nasadki NE kan.	4,5 kg	1 200	1 450	
8 ludzi na 13 części, 2 presarzy po 3/13. reszta na równe części na 6 pomocników.—				„ NA ST	4,— „	1 200	1 400	
dniówka formierz 46 gr.				kokile K ST	6,— „	2 300	2 400	
pomocnik 36 gr.				rukki A kan.	7,3 „	2 800	3 200	
Formowanie				„ B „	6,2 „	2 700	2 800	
do wagi 4 kg formierz i pomoc.	1 800	2 000	0,42	„ C „ 70%	6,2 „	2 800	3 100	
od „ 4,1 kg — 6 kg „	2 000	2 200	0,42	„ C1 „ 80%	6,— „	2 800	3 000	
od „ 6,1 „ — 8 „ 2 formierzy	2 000	2 200	0,42	„ E FF	8,— „	2 600	2 800	
od „ 8,1 „ — 10 i wyżej „	2 500	2 800	0,40	kanalki Nr. 1 kan.	3,3 „	1 700	1 800	
plyty piekarskie 2 formierzy	1 300	1 500	0,61	„ 3 „	3,9 „	1 700	1 900	
WM 35 2 formierzy	1 000	1 200	0,77	kanalki Nr. 3a kan.	3,6 kg	1 600	1 700	
normalne ROX formierz i pomoc.	650	740	0,99	„ Nr. 4 „	3,6 „	1 600	1 700	
normalne RO	900	1 000	0,74	„ Nr. 5 „	2,9 „	1 550	1 700	
od 8 - 40 kg Ro i ROX form i pom. sklep. wiszące od 5 — 20 kg	1 000	1 200	0,62	„ Nr. 6 „	3,8 „	1 650	1 800	
fasony z miękkiej masy form i pomoc.	1 200	1 500	0,54	„ Nr. 7 „	2,5 „	1 000	1 100	
mufle z wydrążeniami form i pomoc.	550	650	1,14	„ Nr. 9HP „		1 350	1 400	
„ bez wydrążeń form i pomoc.	600	700	1,06	„ Nr. 10 „		1 700	1 800	
„ fałowe form i pomoc.	650	800	0,93	rukki lejk. 7 kan.	9,7 „	2 000	2 200	
W 2	800	1 000	0,77	„ 8 „	9,8 „	2 000	2 200	
				nasadki N9 ST	7,1 „	2 100	2 300	

(dok.)

T r e ś ć		Wydajność za 8 godzin w kg		Stawka w zło-tych	T r e ś ć		Wydajność za 8 godzin w kg		Stawka w zło-tych	
		mini-malna	maksy-malna				mini-malna	maksy-malna		
Huta Królewska					przy piecach dynasowych z miejsca z dalszych miejsc dodatek 30%					0,78
130	ST	9,5 kg	2 700	3 100	0,35	Kozaki			0,57	
140	„	10,9 „	3 000	3 100	0,32					
160	„	14,1 „	3 400	3 700	0,29					
NL	„	6,8 „	2 100	2 200	0,47	Wywózka				
WK	„	4,2 „	1 450	1 600	0,65	z pieców gazowych				0,75
RB	A	2,2 „	700	800	1,04	„ perjodycznych				0,93
RBI	„	2,7 „	700	800	1,04	„ nowej fabryki				0,75
70 mm wp kan.		0,6 „	300	360	2,07	Kozaki			0,64	
1 form. 1 pom.						dniówka 49 gr. na godzinę				
70 kan.		6,2 „	2 500	2 700	0,39	palacz z pieców gazowych				za godz. 0,69
VII	„	9,0 „	2 900	3 100	0,35	pomocnik palacza				„ „ 0,57
VIII	„	9,0 „	2 900	3 100	0,35	palacz dynasu				„ „ 0,76
IX	„	9,0 „	2 900	3 100	0,35	pomocnik palacza dynasu				„ „ 0,63
rukki Laura	1 ST	7,5 „	2 500	2 700	0,39	dowóz węgla i wywóz szlaki				„ „ 0,46
	2 ST	10,- „	2 800	3 500	0,33	czyszczenie kanałów				„ „ 0,42
	3 kan.	7,5 „	2 000	2 700	0,39	murarz				„ „ 0,94
Huty różne						murarz				„ „ 0,86
lejk. W 1 kan.		7,- kg	2 400	2 650	0,40	palacze z pieców bezpośrednich				„ „ 0,69
żerdz. W 7 RO		4,5 „	1 800	2 000	0,52	palenie szamotu				
Z kan.		3,8 „	1 800	2 000	0,52	pomocnik				„ „ 0,57
kanalki 2 d	„	4,2 „	1 650	1 800	0,58	Ekspedycja				
3 d	„	3,9 „	1 650	1 800	0,58	Wyładowanie				
4 d	„	1,5 „	900	1 050	0,98	węgiel na miejscu 1 człowiek				17 500 20 000 2,65
5 d	„	2,8 „	1 300	1 400	0,65	glina na miejscu 1 człowiek				17 500 20 000 2,65
Bergerpresa zatyczki do 2,3 kg			437	483	1,53	złom „ „ 1 „				17 500 20 000 2,65
Ogólnie; zatyczki: 41+42+21+						glina suszarnia				13 000 15 000 3,60
11+1+31+91						„ kaflarnia				13 000 15 000 3,60
+11					0,05	kwarcyt z odwózka				8 500 10 000 5,30
71					0,08	węgiel do pieców perjodycznych z odw.				10 000 12 000 5,—
(3 ludzi)						miął z odwózka				10 000 12 000 5,—
Ogólnie; wylewy: 46+47+26+						węgiel kaflarnia				8 500 10 000 5,30
36+16+6+7+						Załadowanie				
76+77+56+						1 człowiek z miejsca				12 000 14 000 3,80
66+86+96+						z odwózka				10 000 12 000 5,—
106+116					0,05	dalsze odległości wedle uznania przeł.				
(3 ludzi)						dniówka za godz. 0,53 gr.				
formierz dniówka 0,46 gr.						Różne				
pomocnik dniówka 0,28 gr.						Stróż nocny				za godz. 0,42
formierz 4/9 pomocnik 2 równe części						„ dzienny				tygodn. 33,—
PIECE						obsługa biura				za godz. 0,32
Nawózka										
przy piecach 15 000 kg kanalków 1 rurek 28 000 kg					0,99					

EKSPEDYCJA**Wyładowanie**

węgiel na miejscu	za 10 ton	zł. 2,65
głina	" 10 "	" 2,65
złom	" 10 "	" 2,65
Suszarnia	" 10 "	" 3,60
głina kaflarnia	" 10 "	" 3,60
Węgiel piece bezpośr.	" 10 "	" 5,—
miął	" 10 "	" 5,—
Kamień kwarcyt z odwózką	" 10 "	" 5,30

Inne wedle uznania przełożonego ekspedycji procentowo do normalnej stawki

plus 10%	zł. 2,90
20%	" 3,20
30%	" 3,45
40%	" 3,70
50%	" 3,95

Załadowanie

Z miejsca	za 10 ton	zł. 3,80
Z odwózką	" 10 "	" 5,—

plus 10%	zł. 4,15
20%	" 4,52
30%	" 4,90
40%	" 5,30
50%	" 5,70
60%	" 6,05

Dniówka akordowa za godzinę 0,53 gr.

I zakład — 396 robotników.

Inne

UI6 12.V 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami przedsiębiorstw żwirowych na rzece Wiśle a Zw. Zaw. Transportowców R. P., Oddział Żwirników, reprezentującym robotników wydobywających żwir na Wiśle, przy udziale Inspektora Pracy z Obwodu. 1) Przedsiębiorcy żwirowi płać robotnikom wydobywającym żwir na statkach przedsiębiorców zł. 7,00 za każdy m³, zaś tym, którzy mają swoje własne statki o zł. 1,00 więcej. 2) Przedsiębiorcy uznają jako miarę m³, na który składa się pojemność 20 taczek à 0,05 m³; 3) Taczka żwiru wywieziona przez robotnika winna być pełna w miejscu wysypiania; 4) Robotnicy przyznają ze swej strony przedsiębiorstwom na rozsypkę z taczki, każda po 0,05 m³ na każdy m³ dostarczo-

nego żwiru; 5) Przedsiębiorcy żwirowi uznają reprezentację Zw. Zaw. Transportowców R. P. Oddział Żwirników, jako reprezentację robotników zatrudnionych przy wydobywaniu żwiru na Wiśle. 6) W skład Komisji kontrolującej wymiary taczek zgodnie z niniejszą umową wchodzi po 1 przedstawicielu pracodawców i pracowników, do czasu dopóki Główny Urząd Miar nie ocekuje taczek u wszystkich przedsiębiorców. Obie strony mają wystąpić łącznie do Głównego Urzędu Miar z prośbą o wydanie odpowiedniego zarządzenia co do wycechowania taczek wszystkich przedsiębiorców pracujących na Wiśle, zgodnie z niniejszą umową.

Umowa zostaje zawarta z terminem do dnia 1.I 1934 r., począwszy od dnia 15.V 1933 r. Jeśli którakolwiek ze stron na miesiąc przed upływem terminu wygaśnięcia umowy nie powiadomi o jej wypowiedzeniu, umowa niniejsza przedłuża się automatycznie na rok następny.

UI7 11.VIII 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy przedsiębiorcami żwirowymi na rzece Wiśle a Zw. Zaw. Transportowców R.P., Oddział Żwirników i Piaskarzy w Warszawie, reprezentującym robotników wydobywających żwir na Wiśle. 1) Przedsiębiorcy żwirowi płacą robotnikom, wydobywającym żwir na statkach przedsiębiorcy, zł. 10,00 za m^3 , zaś tym, którzy mają swoje własne statki — zł. 11,50 przy wymiarze 22 taczki o pojemności $0,05 m^3$ na $1 m^3$. 2) Przedsiębiorcy żwirowi uznają reprezentację Zw. Zaw. Transportowców R. P., Oddział Żwirników i Piaskarzy, jako reprezentację robotników, zatrudnionych przy wydobywaniu żwiru na Wiśle i ze swej strony zobowiązują się nie czynić przedstawicielom Związku żadnych przeszkód przy wykonywaniu przez nich czynności zawodowych. 3) Przedsiębiorcy żwirowi zobowiązują się przyjmować żwir z dniem podpisania niniejszej umowy tylko takimi taczkami, które będą miały wymiar $0,05 m^3$, t. j. 1 hektolitry i będą ostemplowane przez Urząd Miar.

Umowa zostaje zawarta z terminem do dn. 1.IV 1934 r., począwszy od dnia jej podpisania. Jeśli którakolwiek ze stron na miesiąc przed upływem terminu wygaśnięcia umowy nie powiadomi o jej wypowiedzeniu,

umowa niniejsza przedłuża się automatycznie na rok następny, z tem jednak zastrzeżeniem, że po dn. 1.IV 1934 r. może być wypowiedziona na miesiąc naprzód.

UI8 19.VII 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy przedsiębiorcami wydobywania piasku z Wisły a Centr. Zw. Rob. Budowlanych, Oddział Piaskarzy w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Przyjmowanie do pracy odbywać się będzie za pośrednictwem społecznego biura pośrednictwa pracy przy Centr. Zw. Rob. Budowlanych z tem, że pierwszeństwo do pracy mają mieć robotnicy nieposiadający innego utrzymania i żywicieli rodzin. 2) Płace robotników, ustalają się następująco: za wydobycie $1 m^3$ piasku i zwiezenie we figurę na t. zw. rampie Zwierzyniec—Grobki i Dąbie za $1 m^3$ piasku zł. 1,80, za $1 m^3$ spłyłu zł. 2,20, za $1 m^3$ żwiru zł. 3,60 (jeżeli wydobywany jest do Pychowic, za Pychowicami i wyżej zł. 4,10). Za wydobycie $1 m^3$ piasku, spłyłu lub żwiru na bulwarach o zł. 0,20 więcej za każdy m^3 . Wyjatek stanowić będzie plac niższy używany przez żeglugę, na którym obowiązuje cena jak na rampie. 3) Odbiór figury (piasku, spłyłu lub żwiru) odbywać się będzie w ten sposób, że zmierzona zostanie góra i dół figury, pomnożone przez wysokość i podzielone przez dwa. 4) T. zw. majstrami na galarach mogą być tylko robotnicy umiejący dobrze czytać, rachować i pisać oraz jeździć galarem. 5) Majstrowie nieotrzymujący metrówki nie są obowiązani do pilnowania galare. Majstrowie otrzymywać będą za t. zw. metrówkę, za kierowania i nadzór po zł. 0,03 od $1 m^3$. 6) Na każdym galarze wybrani będą mężowie zaufania organizacji robotników dla przestrzegania warunków niniejszej umowy i kontrolowania wypłat. 7) W razie wzrostu kosztów utrzymania i wykazania przez Główny Urząd Statystyczny podwyżki najmniej o 5%, płace zostaną odpowiednio podwyższone za poprzednim zgłoszeniem u Inspektora Pracy. 8) Obliczenie wypłat odbywać się będzie z dokładnym wykazem ilości metrów, przypadających potrąceniu oraz kwot należnych robotnikom.

Umowa obowiązuje do końca roku 1933 z tem, że może być wypowiedziana przez jedną ze stron na miesiąc przed jej upływem. Umowa niewypowiedziana w terminie przedłuża swoją ważność na rok następny.

PRZEMYSŁ METALOWY

U87 29.VIII 1932 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy Związkiem Właścicieli Przedsiębiorstw Urządzeń Zdrowotnych a Związkiem Metalowców, Hutników i Pokrewnych Zawodów Zjednoczenia Zawodowego Polskiego. 1) Od dnia 4.VII 1932 r. obowiązywać będą następujące minimalne stawki godzinowe: monterzy I kat. — zł. 1,45 za 1 godz. pracy, II kat. — zł. 1,23, III kat. — zł. 1,03; ślusarze i uszczelniacze — zł. 0,87; pomoc fachowa — zł. 0,65; sztefciarze — zł. 1,00; pomoc niefachowa — zł. 0,55 i kopacze — zł. 0,53. Powyższy cennik dotyczy wyłącznie robotników przyjętych i pracujących w Warszawie. Pojęcie ślusarza lub uszczelnacza obejmuje pracowników pracujących niesamodzielnie, t. j. pod kierunkiem starszych monterów, np. przy ogrzewaniu — łączenie grzejników, przy kanalizacji — uszczelnianie przewodów. Do pracowników fachowych zaliczają się wszystkie kategorie monterów, ślusarzy, uszczelniaczy i sztefciarzy. 2) Na robotach wyjazdowych stosowane będą prócz płacy diety w wysokości 25% zarobku warszawskiego, o ile pracownik nie dostaje na miejscu utrzymania; przy pełnym utrzymaniu na miejscu pracownik diety pobierać nie będzie, przyczem diety wypłacane będą również za niedziele i święta (bez płacy zasadniczej). W uzdrowiskach, miejscach letniskowych i t. p., o ile w miejscowościach tych koszty utrzymania są wyższe niż w Warszawie, wysłany pracownik otrzymywać będzie diety wyższe ponad 25%, zależnie od warunków miejscowych. Wysokość tych diet uzgodniona będzie każdorazowo indywidualnie. Czas spędzony w drodze liczy się jak czas pracy w Warszawie.

Wysłany pracownik powinien otrzymać na miejscu pracy należyte mieszkanie, światło i opał. Co trzy miesiące pracownik ma możliwość przyjazdu do domu jedynie za zwrotem kosztu biletu III klasy, bez diet dniówkowych i innych kosztów. To samo odnosi się do świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia. O ile miejsce pracy znajduje się poza granicami m. st. Warszawy, t. j. w podmiejskiej okolicy, pracownik otrzymuje zwrot przejazdu komunikacyjnego (tramwaj, kolej, autobus). Przy robotach ziemnych w wodzie robotnicy zatrudnieni na spodzie wykopu otrzymywać będą dodatek za wodę w wysokości od 10 do 25 %, zależnie od warunków miejscowych. Punkt ten jednak nie dotyczy kopaczy. 3) Dla pracowników fachowych, monterów, ślusarzy, uszczelniaczy i sztefciarzy, pobierających powyżej zł. 0,80 na godzinę w granicach Wielkiej Warszawy, zwrot ulgowego porannego biletu tramwajowego bezpośredniego lub korespondencyjnego, o ile miejsce pracy oddalone jest od biura ponad 3 km. 4) Przedsiębiorstwa wydają wszystkim pracownikom fizycznym co 2 tygodnie bilety kąpielowe, przyczem pracownikom fachowym raz do wanny, raz prysznic, niefachowym tylko prysznic. 5) Zarządy przedsiębiorstw uznają delegatów jako organ pośredniczący pomiędzy zatrudnionymi, a zarządem przedsiębiorstwa w sprawach pracy i płacy po jednym delegacie oraz zastępcy od każdego przedsiębiorstwa, zatrudniającego do 500 robotników, powyżej 500 — 2 delegatów, nie uwzględniając kopaczy. Związek W. P. U. Z. starać się będzie w miarę możliwości korzystać z pośrednictwa Związku M. H. i P. Zaw. Z. Z. P. przy

przyjmowaniu pracowników fizycznych na wakujące miejsca. 6) Powyższe warunki stosują się również i do robotników warsztatowych z wyjątkiem fabryki „Drzewiecki i Jeziorański.”

7) Umowa obowiązuje od dnia 4.VII 1932 r. do dnia 31.I 1933 r. Jeżeli umowa nie zostanie wypowiedziana przez jedną ze stron do dnia 31.XII 1932 r., to obowiązywać będzie do dnia 30.VI 1933 r. i w tym trybie może być następnie przedłużana z półroczną na półroczną.

Umowa została w dniu 9.IX 1932 r. przedstawiona Inspektorowi Pracy I-go Okręgu. Inspektor Pracy stwierdził, że umowa nie zawiera punktów sprzecznych z prawem.

Umowa obowiązywała do dnia 31.XII 1933 r. i została w połowie roku 1933 wypowiedziana, expirując w ten sposób z dniem 31.XII 1933 roku.

3 zakłady — 260 robotników.

U88 11.X 1932 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy Magistratem m. st. Warszawy a Centralnym Związkiem Zawodowym Pracowników Miejskich i Użyteczności Publicznej, Oddział Warszawa I Gazownia, w sprawie warunków pracy i płacy, obowiązujących w Gazowni Miejskiej m. st. Warszawy. 1. Umowa niniejsza ustala zasadnicze warunki pracy i płacy stałych pracowników, zatrudnionych w Gazowni Miejskiej m. st. Warszawy. Umowa nie dotyczy dyrektorów, naczelników poszczególnych Wydziałów i ich stałych zastępców oraz inżynierów na stanowiskach kierowniczych, o ile pobory wyżej wskazanych osób są regulowane na innych zasadach. Pod nazwą pracownika w umowie niniejszej rozumie się pracownika stałego. Za pracowników stałych nie uważa się pracowników: przyjętych tytułem próby, dniówkowych i czasowych, o ile praca ich w Gazowni Miejskiej w jakimkolwiek bądź charakterze nie trwała dłużej niż 6 miesięcy bez przerwy. 2. Wynagrodzenie każdego pracownika obejmuje: a) płace w gotówkę, b) świadczenia. 3. Za obowiązujące od dnia 1.X 1932 r. normy płac pracowników Gazowni przyjmuje się normy wynagrodzenia miesięcznego i dniówkowego, wypłacone pracownikom w miesiącu wrześniu 1932 r. Wynagrodzenie nowoprzyjętych pracowników przez okres ich pracy jako czasowych będzie o 20% niższe od wynagrodzenia analogicznej grupy pracowników stałych. Wszelkie zasadnicze zmiany powyższych norm wynagrodzenia mogą być dokonane bądź w drodze obojętnego porozumienia między stronami, bądź w wyniku wypowiedzenia umowy niniejszej. 4. Wypłata wynagrodzenia pracownikom fizycznym odbywa się na zasadach następujących: w dniu 5 i 20 każdego miesiąca pracownicy otrzymują obrachunek, zaś w dniach 13 i 28 otrzymują zaliczkę. Pracownikom umysłowym wypłaca się w dniu 1 każdego miesiąca 40% ich wynagrodzenia miesięcznego, zaś w dniu 15 resztę należności za ten miesiąc. 5. Oprócz wynagrodzenia pracownicy Gazowni Miejskiej będą otrzymywać następujące świadczenia: 1) zwrot wpisów szkolnych za dzieci na zasadach obowiązujących każdorazowo dla pracowników wydziałów administracyjnych Magistratu m. st. Warszawy; 2) bezpłatne bony kąpielowe; 3) odzież ochronną w normach dotychczasowych; 4) urlopy wypoczynkowe w normach następujących: pracownicy umysłowi po 6-ciu miesiącach pracy — 2 tygodnie, po roku pracy jeden miesiąc urlopu; pracownicy fizyczni po roku pracy — 2 tygodnie, po 2 latach — 3 tygodnie i po 3 latach — 4 tygodnie; 5) całkowite wynagrodzenie za czas powołania na ćwiczenia wojskowe; 6) poza tym stali pracownicy Gazowni korzystają z zaopatrzenia emerytalnego na zasadach obowiązującego statutu emerytalnego dla pracowników m. st. Warszawy. O przeniesieniu na emeryturę przed upływem pełnej wysługi emerytalnej pracownik będzie uprzedzany na 3 miesiące z góry. 6. Wszyscy pracownicy Gazowni mogą na własny użytek korzystać z gazu w sieci Gazowni na warunkach ulgowych, a mianowicie mogą nabywać rocznie do 1400 m³ gazu, płacąc po cenie ulgowej niższej od ceny normalnej o 70%, jeżeli pracują w Gazowni krócej niż 2 lata i 75%, jeżeli pracują powyżej 2-ech lat. Ponadto pracownicy Gazowni mogą nabywać na własny użytek bez prawa odstąpienia osobom trzecim

z Gazowni koks na warunkach ulgowych, a mianowicie pracownicy umysłowi do 4000 kg koksu rocznie, płacąc po cenie ulgowej o 60% niższej od ceny normalnej, zaś pracownicy fizyczni otrzymują bezpłatnie samotni 2500 kg, rodzinni 2800 kg. Urzędnicy nie korzystający ze śniadań otrzymują przy cenie koksu rabat w wysokości 65%. 7. Pracownicy umysłowi zatrudnieni w biurach Gazowni mogą korzystać z dotychczas istniejących śniadań na warunkach dotychczasowych za opłatą zł. 12,00 miesięcznie; w razie zrezygnowania na stałe ze śniadań, potrącenie zł. 12,00 nie następuje. 8. Pracownicy Gazowni po przepracowaniu 25 lat w Gazowni otrzymują 2-miesięczną pensję jubileuszową w wysokości ostatnich pobrań. W wypadku przejścia na emeryturę po przepracowaniu 23 lat lub 24 lat, t.j. przed uzyskaniem prawa do 2-miesięcznej pensji jubileuszowej pracownik otrzymuje 1-miesięczną pensję jubileuszową. 9. Długość dnia pracy wynosi: dla robotników — 8 godzin dziennie, dla urzędników — 7 godzin dziennie. W sobotę praca trwa u robotników — 6 godzin, u urzędników — 4 godziny. Zapłata za godziny nadliczbowe i za pracę w dni świąteczne dokonywa się zgodnie z przepisami ustawy o czasie pracy. 10. Z płacy pracowników Gazowni zarówno stałych, jak i przyjętych tytułem próby, dniówkowych oraz czasowych dokonywane będą potrącenia wynikające z obowiązujących ustaw dla pracowników podlegających przepisom emerytalnym, potrącenia przewidziane statutem o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników m. st. Warszawy. W czasie choroby pracownika umysłowego Gazownia wypłacać mu będzie całkowite wynagrodzenie, pracownik zaś obowiązany będzie przekazać Gazowni zasiłki przyznane mu przez Kasę Chorych za czas choroby. Pracownik fizyczny w czasie choroby otrzymywać będzie jedynie zasiłki od Kasy Chorych. O ile jednak choroba spowodowana będzie przez nieszczęśliwy wypadek przy lub w czasie pracy, Gazownia wypłacać będzie takiemu pomocnikowi fizycznemu różnicę pomiędzy jego stałym wynagrodzeniem a zasiłkiem przyznanym przez Kasę Chorych. 11. Celem umożliwienia Związkowi Zawodowemu przedstawienia postulatów pracowniczych, dyrektor Gazowni wyznaczy terminy, w których przedstawiciele Zw. Zaw. będą mogli bezpośrednio zgłosić poszczególne kwestie do wspólnego omówienia, a pomiędzy innymi kwestie warunków pracy i regulaminu pracy. Przy przyjmowaniu nowych pracowników dyrektor Gazowni brać będzie pod uwagę również listy kandydatów przedstawione przez Zw. Zaw. O zwolnieniu pracownika dyrektor Gazowni zawiadamiać będzie Zw. Zaw. Warunki dotyczące kwalifikacji wieku i innych kwestyj, dotyczących osób kandydujących na stanowiska pracowników, jak również sposób przyjmowania i zwalniania pracowników będzie ustalony w przepisach służbowych, wydanych przez Magistrat. Przepisy te uwzględnią postanowienia niniejszej umowy. Magistrat zezwala Dyrekcji potrącać składki na rzecz Zw. Zaw. na podstawie indywidualnych deklaracji poszczególnych pracowników, wyrażających zgodę na takie potrącanie. 12. Dla dobra służby w związku z ciągłością pracy w Gazowni, jej produkcją oraz bezpieczeństwem publicznym, dyrektor Gazowni może zobowiązać poszczególnych pracowników do zamieszkiwania na terenie zakładów Gazowni oraz może przydzielić im w tym wypadku bezpłatne mieszkania. W wypadku przydzielenia przez dyrektora bezpłatnego mieszkania, pracownik otrzymywać będzie również bezpłatnie gaz i koks w normach przewidzianych w umowie.

13. Umowa wchodzi w życie z dniem 1.X 1932 r. i zawiera się na przeciąg do dnia 1.VII 1933 r. z tem, że obowiązywać będzie 3-miesięczne wypowiedzenie przed upływem terminu umowy. O ile przed dniem 1.IV 1933 r. wypowiedzenie nie nastąpi, umowa przedłuża się do dnia 1.IV 1934 r. poczem automatycznie przedłuża się z roku na rok, o ile nie nastąpi wypowiedzenie na 3 miesiące przed jej upływem. Z chwilą podpisania umowy niniejszej wygasają wszelkie poprzednie obowiązujące i stosowane warunki pracy i płacy, oparte na umowach lub zwyczajach.

Do umowy zbiorowej z dnia 11.X 1932 r. dołączony został protokół treści następującej:

W dniu 11.X 1932 r. w Warszawie w obecności przedstawicieli Ministerstwa Opieki Społecznej, Magistratu m. st. Warszawy i Gazowni Miejskiej oraz Centralnego Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Miejskich i Użyteczności Publicznej, Oddział „Gazownia”, oraz delegacji pracowniczej powstał układ treści następującej: 1. Trwające zawieszenie pracy w Gazowni Miejskiej m. st. Warszawy strony postanawiają zlikwidować, przyczem niezwłocznie po podpisaniu niniejszego protokołu nastąpi powrót do pracy pracowników Gazowni w kolejności ustalonej przez Dyрекcję Gazowni. 2. Na propozycję Magistratu przyjętą przez Zw. Zaw. strony zgodnie postanawiają zwrócić się do Ministerstwa Opieki Społecznej o rozstrzygnięcie w drodze orzeczenia arbitrażowego sporu o wysokość wynagrodzenia w Gazowni oraz sprawy zapłaty za dni świąteczne. Strony niniejszem dokonywają zapisu na arbitraż, wyrażając zgody na wynik rozstrzygnięcia i zobowiązują się dopełnić postanowienia orzeczenia arbitrażowego i przestrzegać jego wykonania przez członków Związku. Orzeczenie arbitrażowe ustali wysokość wynagrodzeń obowiązujących od dn. 1.X 1932 r. 3. Jednocześnie strony w dniu dzisiejszym podpisują umowę zbiorową, załączoną do niniejszego protokołu w brzmieniu całkowicie uzgodnionem i obowiązującą strony z wyjątkiem przepisu § 3 ust. 1., który obowiązywać będzie w brzmieniu ustalonym w orzeczeniu arbitrażowym Ministerstwa Opieki Społecznej. 4. Za strajk jako taki Magistrat nie będzie stosował represyj.

Podpisana umowa wchodzi w życie niezwłocznie.

W dniu 14.X 1932 r. zapadło Orzeczenie Arbitrażowe Min. Op. Społ. nadające § 3 umowy zbiorowej z dnia 11.X 1932 r. brzmienie następujące:

„Za obowiązujące od dnia 1.X 1932 r. normy płac pracowników Gazowni przyjmuje się normy wynagrodzenia miesięcznego i dniówkowego, wpłacane pracownikom w miesiącu wrześniu 1932 r., zmienione w sposób następujący: wysokość wynagrodzenia pracowników fizycznych Gazowni, obowiązującego w miesiącu wrześniu 1932 r. obniża się o 15%. Pracownikom fizycznym, którym w wyniku wypowiedzenia, dokonanego przez Magistrat przed dniem 1.VII 1932 r., wynagrodzenie nie zostało obniżone — dotychczasowe wynagrodzenie zostaje zachowane i obniżka wskazana w ustępie pierwszym ich nie dotyczy. Wysokość wynagrodzenia pracowników umysłowych Gazowni, obowiązującego w miesiącu wrześniu 1932 r. obniża się o 20%. Obniżka nie dotyczy tych pracowników, których wynagrodzenie w myśl wymowień indywidualnych, dokonanych przed dniem 1.VII 1932 r., albo pozostało nienaruszone, albo zostało tylko zaokrąglone wwyż lub wniżej w granicach od 0 do zł. 5,00. Za podstawę do ustalenia wysokości obniżki przyjąć należy wynagrodzenie gotówkowe dzienne lub miesięczne z wyłączeniem premii. Wynagrodzenie nowoprzyjętych pracowników przez okres ich pracy, jako czasowych, będzie o 20% niższe od wynagrodzenia analogicznej grupy pracowników stałych. Wszelkie zasadnicze zmiany powyższych norm wynagrodzenia mogą być dokonane bądź w drodze obopólnego porozumienia między stronami, bądź w wyniku wypowiedzenia umowy niniejszej”.

6 zakładów — 1 873 robotników.

U89 20.III 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Zarządem Tow. Akc. Warszawskich Dróg Żelaznych Dojazdowych a Zw. Zaw. Pracowników Kolejowych Rzpl. Polskiej, Zw. Zaw. Pracowników Kolejowych Dojazdowych i Zjednoczeniem Kolejowców Polskich przy udziale Inspektora Pracy I Obwodu.

1. Dotychczasowa umowa zbiorowa, obowiązująca na kolejach dojazdowych, przedłuża się do dnia 1.IV 1934 r. z poniżej wymienionymi zmianami. 2. Dotychczasowe płace wszystkich pracowników obniżają się o 10% od dnia 1.II 1933 r.; obniżone w ten sposób płace ulegają ponownej obniżce od dnia 1.III 1933 r. dla pracowników

warsztatowych o 5% i dla wszystkich pozostałych pracowników o 10%. 3. W okresie co kwartał kalendarzowy, poczynając od dnia 1.VII 1933 r. strony mają prawo wystąpić z rewizją płac, przyczem strony zawiadamiają się o zamierzonej rewizji na jeden miesiąc. W razie niedościa do zgody w ciągu okresu miesięcznego Dyrekcja kolejek ma prawo wypowiedzieć pracę pracownikom fizycznym na jeden miesiąc naprzód. 4. W razie zamierzonego skrócenia czasu pracy w celu uniknięcia redukcji pracowników, o ile nie dojdzie do porozumienia pomiędzy Zarządem kolejek a pracownikami, Zarząd ma prawo wypowiedzieć pracę pracownikom fizycznym na jeden miesiąc. 5. Poza wyszczególnioneni powyżej dwoma wypadkami wypowiedzenia pracownikom fizycznym na jeden miesiąc, w innych wypadkach obowiązuje Dyrekcję dotychczasowy termin wypowiedzenia, t. j. trzy miesiące. 6. Ewentualna redukcja czasu pracy pracowników może być przeprowadzona po 30.V 1933 r.

Inspektor Pracy I Obwodu zaświadcza w dniu 24.III 1933 r., że umowa niniejsza nie zawiera punktów sprzecznych z prawem.

1 zakład — 296 robotników.

U90 18.X 1928 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Oddziałem Warszawskim Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedmieście) a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53). 1. Od dnia 1.X 1928 r. wszystkie stawki dniówkowe zostają podwyższone o 5%, wobec czego będą obowiązywać następujące płace minimalne: dla rzemieślników na godz. — zł. 1,05, dla pomocy fachowej — zł. 0,78, dla pomocy podwórzowej — zł. 0,69, dla kobiet — zł. 0,51, dla uczniów w I-szym roku — zł. 0,27, w II-gim — zł. 0,35, w III-cim — zł. 0,45, dla robotników młodocianych — zł. 0,37. 2. Akordy gotówkowe i premje gotówkowe będą podwyższone w tym samym stosunku, t. j. o 5%. 3. Płace od sztuki w fabrykach, w których akordy i premje nie będą odpowiadały nowym płacom dniówkowym, będą zrównane tak, by zarobek robotnika pracującego na akord lub premje mógł być co najmniej o 25% wyższy od zarobku robotnika dniówkowego. Przy premjach uzależnionych od czasu ceny godzin premjowych równają się zmienionym stawkom godzinowym. 4. Zarządy zakładów przemysłowych uznają delegatów, jako organ pośredniczący pomiędzy zatrudnionymi a zarządem zakładu przemysłowego w sprawach stosunku pracy i płacy. W fabrykach zatrudniających od 100 do 500 robotników ustanawia się przynajmniej jednego delegata, powyżej 500 — przynajmniej dwóch. 5. Ustawowy dzień pracy powinien być poświęcony pracy zawodowej. O ile delegaci załatwiają sprawy wynikające ze stosunków pracy lub płacy w zakładach za wiedzą i zgodą dyrekcji, mają oni wówczas prawo do wynagrodzenia za czas stracony w formie zależnej od warunków lokalnych poszczególnych fabryk. Dotychczasowe uprawnienia delegatów w poszczególnych fabrykach nie ulegają zmianie. 6. W zakładach przemysłowych mogą się odbywać zebrania pracujących tylko w godzinach wolnych od pracy, po uzyskaniu zezwolenia dyrekcji fabryki. 7. Zakłady przemysłowe wydają raz na dwa tygodnie bilety kąpielowe (dla kobiet wanny). 8. Porządkowy wykaz robotników mających prawo do korzystania z urlopów wypoczynkowych zostaje ustalony wspólnie z delegatami i ogłoszony w miesiącu styczniu każdego roku. Brak ogłoszenia z jakiegokolwiek bądź przyczyn nie może być powodem do odmówienia urlopów. 9. Zakłady przemysłowe udzielają pomocy materialnej dla uczniów uczęszczających do szkół przemysłowych i zawodowych. 10. Umowa obejmuje fabryki w obrębie Wielkiej Warszawy.

11. Umowa obowiązuje od dn. 1.X 1928 r. do dnia 1.VII 1929 r. Jeżeli z żadnej strony umowa powyższa nie zostanie wypowiedziana na 30 dni przed upływem terminu, to termin jej przedłuża się automatycznie na dalsze trzy miesiące.

15 zakładów — 2 132 robotników.

U91 22.VII 1933 r. Warszawa. „Cennik plac i akordów odlewni czcionek St. Jeżyńskiego w Warszawie”, obowiązujący od dnia 7.XII 1925 r. na podstawie porozumienia właściciela fabryki z delegatami ogółu pracowników odlewni, został obniżony o 15%.

Cennik ten ustala stawki następujące:

Odlew na maszynach zwy- czajnych Foucher					Odlew na maszynach posp. Küsterman				
kegel	do 40 kg	do 80 kg	do 200 kg	po- nad 200 kg	kegel	do 40 kg	do 80 kg	do 200 kg	po- nad 200 kg
3 p.	9.60				3 p.	9.60			
4 p.	8.--				4 p.	8.--			
5 p.	3.20	2.54	2.40	2.32	5 p.	3.20	2.54	2.40	2.32
6 p.	1.73	1.38	1.30	1.26	6 p.	1.73	1.38	1.27	1.22
7 p.	1.50	1.20	1.13	1.10	7 p.	1.50	1.20	1.05	1.02
8 p.	-.98	-.77	-.74	-.69	8 p.	-.98	-.77	-.70	-.67
9 p.	-.84	-.68	-.63	-.60	9 p.	-.84	-.67	-.61	-.58
10 p.	-.76	-.60	-.57	-.55	10 p.	-.76	-.60	-.55	-.53
11-12p.	-.68	-.53	-.51	-.48	11-12p.	-.68	-.53	-.49	-.46
16-28p.	-.84	-.67	-.64	-.60					
30-72p.	1.07	-.85	-.81	-.78					
matryca	-.20	-.18	-.14	-.12	matryca	-.20	-.18	-.14	-.12

Rychtowanie matryc powyżej 400 kg 5 groszy, zaś matryc nowych 20% drożej.

Odlew pism na sztuki i dzielenie na komplety na maszynach

6 p.	1.90	1.51	1.43	1.38	6 p.	1.90	1.51	1.39	1.34
7 p.	1.65	1.32	1.24	1.21	7 p.	1.65	1.32	1.15	1.12
8 p.	1.07	-.84	-.81	-.75	8 p.	1.07	-.84	-.77	-.73
9 p.	-.92	-.74	-.69	-.66	9 p.	-.92	-.73	-.67	-.63
10 p.	-.83	-.66	-.62	-.60	10 p.	-.83	-.66	-.60	-.58
11-12p.	-.74	-.58	-.56	-.52	11-12p.	-.74	-.58	-.53	-.50

Komplet pisma rozumie się 125 matryc. Jeżeli komplet pisma składa się z mniejszej ilości niż 72 matryce, cena za odlew oblicza się pg. rubryki następczej kategorii.

Justunku jednego gatunku odlew do 5 kg liczy się pg. pierwszej kategorii, powyżej 5 kg pg. czwartej kategorii.

Defekty o wadze przeciętnej do 1 kg jednej litery liczy się za odlew pg. pierwszej kategorii, defekty o wadze przeciętnej wyższej niż 1 kg na jedną literę liczą się pg. trzeciej kategorii.

Za odlew ornamentów, znaków matematycznych, ułamków, kursyw, akcentów i pism szkieletowych ściągłych (pisma których dwie litery A są cieńsze niż jeden firet) pisma Rasze dolicza się za 1 kg zł. 0,12.

Wykończenie pism (heblowanie)

P a r y s k a			P e t e r s b u r s k a		
kegel	do 80 kg	ponad 80 kg	kegel	do 80 kg	ponad 80 kg
3 p.	5.01		3 p.	4.19	
4 p.	4.18		4 p.	3.49	
5 p.	1.67	1.58	5 p.	1.40	1.32
6 p.	-.70	-.67	6 p.	-.56	-.53
7 p.	-.54	-.50	7 p.	-.47	-.44
8 p.	-.44	-.42	8 p.	-.37	-.35
9 p.	-.37	-.35	9 p.	-.34	-.32
10 p.	-.37	-.35	10 p.	-.31	-.29
11-12p.	-.33	-.31	11-12p.	-.26	-.25
16-48p.	-.26	-.25	16-48p.	-.23	-.22

Pisma odlewane na maszynach do wysokości paryskiej płaci się za heblowanie pg. rubryki „petersburska”. Wykończenie justunku po cenie pisma według rubryki drugiej. Wykończenie znaków matematycznych, ornamentów drożej o zł. 0,12 na kg. Wykończenie na frezie od 16 p. wzwyż do zł. 0,23 za kg.

Heblowanie pism ze składu: 6 p. 8 p. 10 p. 12 p. 16 p. i wyżej 0,40 0,30 0,25 0,25 0,23 gr. za kg.

Heblowanie pism starych: 6 p. 8 p. 10 p. 12 p. i wyżej 0,59 0,39 0,35 0,35 gr. za kg.

Robienie figury i heblowanie wysokości przy liniach materiałowych od 2 — 6 p. grubości zł. 1,05 za kg, zaś 8 p. i wyżej 0,75 gr. za kg.

Odlew i rychtowanie matryc, wykończenie z maszyn niemieckich ręcznych o 50% drożej niż z maszyn kompletnych.

Odlew z pism kaligraficznych na ryglach na maszynach ręcznych o 100% drożej od cen maszyn kompletnych.

Odlew linii 2 p. z ciągnięciem zł. 1,31 za kg

„ „ 3 p. „ „ „ 1,04 „ „

„ „ 4 i 6 p. „ „ „ 0,75 „ „

„ „ 8 p. „ „ „ 0,70 „ „

„ „ 10 p. i wyżej „ „ „ 0,66 „ „

„ 1 i 1/2 p. interlinji z przecinaniem, heblowaniem i cięciem na długość zł. 3,25 za kg.

Odlew 2 p. interlinji z przecinaniem, heblowaniem, i cięciem na długość zł. 1,31 za kg.

Odlew 4 p. interlinji z przecinaniem, heblowaniem i cięciem na długość zł. 0,91 za kg.

Samo cięcie 1 i 1/2 p. interlinji na wymiary 0,70 gr. za kg.

„ „ 2 p. 3 p. i 4 p. „ „ „ 0,40 gr. za kg.

Odlew stereotypów 0,85 gr. za kg.

Matrycowanie stereotypów za 1 matrycę 4-kolumnową zł. 2,22.

Zmiana kerna na maszynie zł. 4,65.

Cięcie i wykańczanie linii za 100 sztuk zł. 1,86.

Odlew kwadratów na ma- szynach kompl.				Odlew sztabików z maszyny ręcznej ciągnięte z linii		
	1/2	3/4	1			
5 p.	0,45	0,51	0,57	6 p.	0,89	0,95
6 p.	0,37	0,41	0,54	8 p.	0,76	0,81
8 p.	0,32	0,34	0,47	10-16 p.	0,64	0,68
9 p.	0,29	0,31	0,41	Odl. sztegow: 48p. 36p. 24p. gr. 0,63 0,64 0,66		
10-16 p.	0,25	0,26	0,40			
20-48p.	0,25	0,26	0,34			

Wykończenie kwadratów

1/1 3/4 1/2
0,11 0,11 0,12 groszy za kg.

Odlew podstawek na instrumencie ręcznym 0,22 gr. za sztukę. Odlew narożników na instrumencie ręcznym 0,55 gr. za sztukę. Frezowanie podstawek 0,23 gr. za kg. Frezowanie narożników 0,36 gr. za kg.

Za wcięcie sygnatury dolnej na pismach 4% drożej.

„ „ „ „ górnej „ „ 8% „

Odlew 3 p. interlinji z przecinaniem, heblowaniem i cięciem na długość zł. 1,04 za kg. Odlew pism na wysokość 10% drożej. Z matryc pierwszy raz lanych 15% drożej.

1 zakład — 16 robotników.

U92 12.VIII 1933 r. Warszawa. Dobrowolna uгода między Dyrekcją fabryki „Towarzystwo Przemysłowe „Kabel” Sp. Akc. w Warszawie” a robotnikami tej fabryki. Stawki plac, ustalone w umowie z dnia 20.X 1928 r. między Oddziałem Warszawskim Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych a Związkiem Zawodowym Robotników Przemysłu Metalowego, obowiązujące w firmie „Kabel” do dnia 1.VII 1932, obniżone zostały w granicach od 5 do 12% w zależności od wysokości zarobków. Poprzednia zniżka z dnia 1.VII 1932 r. osiągnęła 20%.

1 zakład — 96 robotników.

U93 26.I 1933 r. Warszawa. Ustna umowa zbiorowa, zawierana od szeregu lat na zasadzie obojętnego porozumienia przedstawicieli firmy „Fabryka Wyrobów Metalowych E. Krejnn” w Warszawie z ogółem robotników fabryki, reprezentowanym przez Zw. Zaw. Rob. Przem. Metalowego w Polsce.

1 zakład — 40 robotników.

U94 1.VIII 1933 r. Warszawa. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami firmy Max Balz w Warszawie a robotnikami tejże fabryki.

1 zakład — 98 robotników.

U95 25.IX 1931 r. Pruszków. Umowa pomiędzy administracją Wytwórni Stowarzyszenia Mechaników Polskich z Ameryki w Pruszkowie a delegatami ogółu pracowników i przedstawicielami działów produkcyjnych.

1) Pracownicy przyjmują do wiadomości przewidziane w punkcie „d” regulaminu przemowego z dnia 14.IX 1922 r. wypowiedzenie przez Zarząd Spółki wyznaczonych dotychczas czasów pracy z dnia 13.X 1931 r. Od tej daty, czyli od dnia 15.X 1931 r. czasy będą wyznaczane o 15% mniejsze niż dotychczas, lecz z warunkiem nienaruszenia norm regulaminu z dnia 14.IX 1920 r. i umowy zbiorowej pomiędzy Polskim Zw. Przem. Metalowych i Zw. Zaw. Metalowców. 2) Administracja przez zarządzenie techniczne i administracyjne, ewent. przy współdziałaniu konferencji z delegatami ogółu i przedstawicielami działów produkcyjnych, dołoży starań w celu umożliwienia pracownikom jak najwydajniejszej pracy.

1 zakład — 205 robotników.

U96 4.VII 1928 r. Płock. Umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami firmy M. Margulies w Płocku a przedstawicielami Związku Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Oddział Płock, przy udziale delegata Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. 1. Od 1.VII 1928 r. wszystkie stawki dniówkowe będą podwyższone o zł. 0,10 i ustalone będą następujące płace minimalne: dla rzemieślników zł. 0,75 za godz. dla pomocy fachowej zł. 0,61, dla robotników podwórzowych zł. 0,53; dla uczniów dotychczasowe stawki podnosi się o 15%. 2. Ceny akordowe i godziny premjowe będą podwyższone o 5%. 3. Płace od sztuki w fabrykach, w których akordy i premje nie będą odpowiadały nowym płacom dniówkowym, będą zrewidowane w ten sposób, aby średnio zdolny robotnik, pracując na akord lub premje mógł osiągnąć zarobek conajmniej 25% wyższy od zarobku robotnika dniówkowego. 4. Zarządy zakładów przemysłowych uznają delegatów jako organ pośredniczący pomiędzy zatrudnionymi a Zarządem zakładu przemysłowego w sprawach stosunków pracy i płacy. W fabrykach zatrudniających od 100 do 500 robotników ustanawia się przynajmniej jednego delegata, powyżej 500—przynajmniej dwóch. 5. Ustawowy dzień pracy powinien być poświęcony pracy zawodowej. O ile delegaci ułatwiają sprawy wynikające ze stosunków pracy lub płacy w zakładach, mają wówczas prawo do wynagrodzenia za czas stracony w formie zależnej od lokalnych warunków poszczególnych fabryk. Dotychczasowe uprawnienia w poszczególnych fabrykach nie ulegają zmianie. 6. Zakłady przemysłowe wydają raz na dwa tygodnie bilety kąpielowe (prysznice lub parnie). 7. Porządkowy wykaz robotników mających prawo do korzystania z urlopów wypoczynkowych ustalony zostanie wspólnie z delegatami i ogłoszony w miesiącu styczniu każdego roku. Brak ogłoszenia z jakiegokolwiek bądź przyczyny nie może być powodem do odmówienia urlopów. 8. Umowa niniejsza będzie potwierdzona przez delegata Ministerstwa Pracy. W sprawie wyzwolonych na rzemieślników jest projekt, by zaliczyć ich w pierwszym roku pracy do kategorii pomocy fachowej. Sprawę tę pozostawia się do wyjaśnienia Zarządu Związku Przemysłowców w Warszawie i Związku Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce.

Okresu trwania ani terminu wypowiedzenia umowa nie określa.

1 zakład — 28 robotników.

U97 28.VI 1928 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, Oddział Łódzko-Kaliski, a pełnomocnikami Związku Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, oddział 34 w Łodzi, przy udziale Okręgowego Inspektora Pracy III Okręgu. Umowa ustala następujące godzinowe stawki minimalne dla poszczególnych kategorii

robotników zatrudnionych w fabrykach przemysłu metalowego: dla rzemieślników zł. 0,90 za godzinę, dla pomocy fachowej zł. 0,67, dla robotnika podwórzowego zł. 0,60, dla ucznia w I roku zł. 0,18, w II roku zł. 0,23 i w III roku 0,30. Stawki akordowe i premje regulowane są indywidualnie przez poszczególne fabryki.

Wyżej wymienione stawki godzinowe obowiązują od dnia 18.VI 1928 r. Umowa niniejsza obowiązuje do dn. 15.X 1928 r. z tem, że poraz pierwszy może być wypowiedziana w dn. 1.X 1928 r. W razie niewymówienia w tym terminie przedłuża się automatycznie na czas nieograniczony.

2 zakłady — 91 robotników.

U98 10.II 1933 r. Łódź. Ustna umowa zbiorowa o redukcji płacy pomiędzy przedstawicielami firmy Henryk Wagner „Fabryka maszyn i przyborów tkackich” a robotnikami tejże fabryki.

1 zakład — 17 robotników.

U99 24.VII 1930 r. Olkusz. Umowa pomiędzy Zarządem Fabryki Naczyni Emaljowanych Olkusz, a Zw. Rob. Przem. Metal. w Polsce przy udziale Inspektora Pracy IV Okręgu w Kielcach i Inspektora Pracy 21 Obwodu. 1. Płace ustala się podług załączonego wykazu, a mianowicie:

Kategoria	Kobiety		Mężczyźni do 18 lat		Mężczyźni	
	zagwarantowana dniówka	dniówka z premją	zagwarantowana dniówka	dniówka z premją	zagwarantowana dniówka	dniówka z premją
A	1,84	2,29	1,76	2,29	4,08	5,27
B	2,00	2,57	2,24	2,84	4,32	5,56
C	2,16	2,81	2,72	3,49	4,48	5,87
D	2,48	3,12	3,20	4,14	4,72	6,17
E	2,64	3,41	3,68	4,78	5,12	6,79
F	—	—	4,24	5,48	6,24	8,19

Powyższa premja jest ustalona przy przeciętnej półmiesięcznej wydajności 7,35 kg na głowę i pracowaną dniówkę robotnika. Przy wyższej lub mniejszej wydajności premja będzie odpowiednio zwiększona lub zmniejszona procentowo. 2) Świadczenia szkolne będą wydawane dzieciom robotników w naturze w dotychczasowych rozmiarach. 3) Węgiel będzie wydawany za opłatą kosztów własnych, potwierdzonych przez Inspektora Pracy w ilości maksimum 500 kg na osobę miesięcznie. 4) Zarząd fabryki uznaje Zw. Rob. Przem. Metal. w Polsce i ich przedstawicieli. 5) Po uruchomieniu fabryki nastąpi wybór delegatów w ilości 4 pod przewodnictwem Inspektora Pracy. 6) Delegatom przysługuje prawo interwencji w zarządzie fabryki raz w tygodniu w godzinach wyznaczonych przez Zarząd, w nagłych wypadkach delegaci mogą interwenjować w każdej chwili w Zarządzie. 7) Delegaci otrzymują miesięcznie po zł. 25,00 za stracony czas. 8) Na wypadek choroby przysługuje zarządowi fabryki prawo wykreślenia z ewidencji robotnika dopiero po upływie 6 tygodni. 9. Strony podpisujące niniejszą umowę zobowiązują się do lojalnego i ścisłego jej przestrzegania.

Niniejsza umowa obowiązuje do końca 1930 r. z prawem jednomiesięcznego wypowiedzenia przez każdą ze stron. O ile nie nastąpi wymówienie (wypowiedzenie) niniejszej umowy, takowa automatycznie przedłuża się na czas nieokreślony.

W dniu 1.I 1932 r. umowa powyższa zmieniona została za uprzednim miesięcznym wypowiedzeniem w sposób następujący: a) płace zasadnicze zredukowano do poziomu uwidocznionego w załączonej poniżej tabeli plac z ważnością od 1.I 1932 r.; b) punkty 2 i 3 zostały anulowane.

Do umów z dnia 24.VII 1930 r. oraz 1.I 1932 r. załączona została następująca tabela plac Sp. Akc. „Olkusz” z ważnością od 1.I 1932 r. 1) Kategoria a) kobiety: zarobek zasadniczy za 1 godzinę zł. 0,21, zarobek zasadniczy za 1 godzinę plus premja zł. 0,27. Do kategorii a) należą: odnosaczki st. emaljer., pomoc przy stole

emal., odwozaczki emal., sprzątaczk. n. emal., pomywaczki n. emal., zamiataczki. Mężczyźni do lat 18—zarobek zasadniczy zł. 0,20, zarobek plus premja zł. 0,27. Do kategorii A) należą: pomoc kralalni, pomoc pras., pomoc planierek, obsługa maszyn m. sztanc., pomoc szwejsowni, pomoc drykierów, pomoc spawaczy, pomoc remontu oraz uczniowie ślusarni, tokarni, kuźni, drukarni i stolarni. Mężczyźni ponad lat 18 zarobek zasadniczy za 1 godzinę: IV—zł. 0,30, III—zł. 0,38, II—zł. 0,42, I—zł. 0,47; zarobek plus premja: IV—zł. 0,37, III—zł. 0,45, II—zł. 0,52, I—zł. 0,61. Do robotników IV zaliczają: pomoc kralalni V kat., pomoc prasowni V kat., pomoc planierek V kat., obsługa maszyn m. sztanc. IV kat., pomoc szwejsowni IV kat., pomoc drykierów IV kat., spawacze IV kat., pomoc remontu V kat.; do III należą: pomoc kralalni IV kat., pomoc pras. IV kat., pomoc planierek IV kat., obsługa maszyn m. sztanc. III, pomoc szwejsowni III kat., pomoc drykierów III kat., spawacze V kat., pomoc remontu IV kat., pomoc drukarni III kat., stróże; do II należą pomoc kralalni III kat., pomoc pras III kat., pomoc planierek III kat., obsługa maszyn m. sztanc. II kat., pomoc szwejsowni II kat., spawacze IV kat., pomoc drykierów II kat., pomoc remontu III kat., pomoc mag. centr. II kat., pomoc drukarni II kat., dowozacze i odwozacz III kat. tartaku, wyrób skrzyń II kat., robotnicy placu III kat.; do I należą: odnoszące do pieca starej emalarni, pilotowanie ruszt starej emalarni, kompletów. na n. emalarni, pomoc obsługi suszarni, elektromonterzy pomoc, szabloniarze dekoru, pomoc murarska, pomoc kralalni II kat., pomoc pras. II kat., pomoc planierek II kat., obsługa maszyn m. sztanc. I kat., pomoc szwejsowni I kat., pomoc drykierów I kat., spawacze drykierów III kat., pomoc remontu II kat., pomoc elektromonterów, pomoc przy telefonie, wagowy III kat., pomoc drukarni I kat., wykończenie druków, dowozacze i odwozacz II kat., pomoc wyrobu skrzyń I kat., stolarze IV kat., robotnicy placu II kat., portjerzy II kat. W kat. B zarobek zasadniczy kobiety za 1 godzinę — zł. 0,23, zarobek zasadniczy za 1 godz. plus premja zł. 0,30. Mężczyzn do lat 18 zł. 0,26 i zł. 0,33, ponad lat 18 zł. 0,50 i zł. 0,65. W kategorii C: kobiety zł. 0,25 i zł. 0,33, mężczyźni do lat 18 zł. 0,32 i zł. 0,41, ponad lat 18 zł. 0,52 i zł. 0,68. W kategorii D: kobiety zł. 0,29 i zł. 0,36, mężczyźni do lat 18 zł. 0,37 i zł. 0,48, ponad lat 18 zł. 0,55 i zł. 0,72. W kat. E: kobiety zł. 0,31, i zł. 0,45, mężczyźni do lat 18 zł. 0,43 i zł. 0,56, ponad lat 18 zł. 0,60 i zł. 0,79. W kat. F zarobek zasadniczy za 1 godzinę kobiet zł. 0,36 plus premja zł. 0,45, mężczyzn do lat 18 zł. 0,49, i zł. 0,64, ponad lat 18 zł. 0,73 i zł. 0,95. Tabele płac kategorii: „B”, „C”, „D”, „E” i „F” wyszczególniają w poszczególnych grupach cały szereg nazw kategorii robotników oraz czynności przez tych robotników wykonywanych w owych grupach.

2 zakłady — 1272 robotników.

U100 18.V 1933 r. Częstochowa. Podpisano protokół umowy między przedstawicielami firmy „Towarzystwo Częstochowskiej Fabryki Odlewów i Emalarni „Metalurgia” Sp. z o.o. a przedstawicielami M. R. Z. — Z. Z. Z. oraz delegatami robotników. Na skrupach przywraca się 2% (obniżka 10% zostaje obniżką 8%). Cennik zostaje uregulowany ułankami groszy. Lekkie przywraca się na hamburskich, warszawskich i szmorpach, co zaś do garnków pomorskich pozostawiono kwestię otwartą. W sprawie nieporządku przy braniu żelaza dyrekcja oświadczyła, że po sprawdzeniu na miejscu ureguje się sprawę. Łaźnia dla robotników będzie uruchomiona zimową porą każdego pierwszego i piętnastego miesiąca, a letnią porą, t. j. w maju, czerwcu, lipcu i sierpniu, raz w miesiącu. Co do zaprowadzenia wody w giserni, to kran z wodą do picia będzie doprowadzony do warsztatu mechanicznego. Na tłuczenie robót w wykończalni dyrekcja fabryki zwróci uwagę. Od dnia 22.V 1933 r. fabryka będzie czynna po 4 dni w tygodniu.

Przywrócenie % oraz cennik uregulowany ułankami groszy obowiązuje od dnia 22.V 1933 r.

1 zakład — 334 robotników.

U101 3.VIII 1932 r. Częstochowa. Protokół umowy między przedstawicielami Fabryki Wyróbów Metal. „Stal” Sp. z o.o. w Częstochowie a przedstawicielami Zw. Związków Zawodowych oraz delegatami robotników tejże fabryki, przy udziale Inspektora Pracy 22 Obwodu. Robotnicy powracają do pracy od dn. 8.VIII 1933 r. na następujących warunkach: 1. Robotnikom zarabiającym do zł. 4,50 dziennie obniża się płace o 10%; powyżej zł. 4,50 o 12%; robotnikom pracującym w akordzie: a) przy składaniu noży obniża się o 14%, b) przy polerowaniu o 17%. 2. Co do płacy kartownika i szlifierza na automatach, to kwestję obniżki płacy zostawiono do załatwienia zainteresowanym w fabryce przy ewentualnej interwencji Związku. 3. Fabryka oświadcza, że wszyscy robotnicy, pracujący przed zatrzymaniem fabryki będą przyjęci zpowrotem do pracy w miarę uruchomienia poszczególnych oddziałów.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia protokół nie określa.

1 zakład — 55 robotników.

U102 3.III 1933 r. Częstochowa. Protokół podpisany pomiędzy przedstawicielami Fabryki Wyróbów Metalowych „Rozenstein i Bromberg” w Częstochowie oraz przedstawicielami Związku Związków Zawodowych i delegacją robotników fabryki, przy udziale Inspektora Pracy 22 Obwodu w sprawie zlikwidowania zatargu.

1. Obie umawiające się strony obowiązują następujące stawki akordowe:

L. p.	Rodzaj wykonywanej pracy	Dzienna wydajność		Średnia wydajność	Cena za gram	Przeciętny zarobek przy średniej wydajności
		od	do		W gramach	W złotych
1	Zawijanie czółenek	—	—	16	0,15	2,40
2	Rolowanie główek mank. dętych	17	18	17	0,18	3,06
3	Obkrawanie płatek do spinek emalj.	26	32	28	0,09	2,52
4	Obkrawanie mas. nóżek kołnierzykowych	30	32	30	0,08	2,40
5	Pregowanie skrzynek do spinek gorsowych	85	87	86	0,02 ^{1/4}	2,36
6	Przepuszczanie czółenek	48	54	50	0,05	2,50
7	Montowanie maszyn. mech.	17	19	18	0,14	2,52
8	Nitowanie gorsowych	24	36	30	0,07 ^{1/2}	2,25
9	Rolowanie gors. czarn. okrągłych	17	18	17	0,12	2,04
10	Rolowanie gors. czarn. faszowanych	15	16	15	0,13	1,95
11	Tłoczenie płatek do emalji	30	39	35	0,10	3,50
12	Rolowanie główek spinek kołnierz.	16	18	17	0,15	2,55
13	Rolowanie główek serduszkowych	—	—	12	0,25	3,00
14	Tłoczenie nóżek domankietowych	50	56	53	0,05	2,65
15	Cięcie płatek z bl. 0,2 na sznycie 5 szt.	280	300	290	0,01	2,90
16	Cięcie płatek z bl. 0,2 na sznycie 3 szt.	260	280	270	0,01 ^{1/4}	3,37
17	Przepuszczanie lub pregowanie spodów	93	96	95	0,03	2,85
18	Szlifowanie emalji	11	13	12	0,24	2,88
19	Nakładanie emalji do art. 320	8	10	9	0,30	2,70
20	Nakładanie emalji do art. 500	5	6	5 ^{1/2}	0,50	2,75
21	Nakładanie emalji do art. 100/75	17	18	17	0,18	3,06
22	Nakładanie emalji do art. 100/56	21	22	21	0,12	2,52
23	Nakładanie emalji do art. 100/5	30	32	30	0,08	2,40
24	Rolowanie muszli 6180	—	—	25	0,20	5,00
25	„ „ mank. 7762	13	15	14	0,16	2,24

2. Przyjęto, że minimalny dzienny zarobek robotników nie może być mniejszy niż zł. 1,60 dziennie.

3. Umowa niniejsza obowiązuje obie strony na czas nieokreślony z tem, że rozwiązanie jej musi poprzedzić 2 tygodniowe wypowiedzenie.

2 zakłady — 145 robotników.

U103 VIII 1933 r. Częstochowa. Ustna umowa pomiędzy przedstawicielami firmy Fabryka Wózków Dziecinnych i Mebli Żelaznych E. Kinderman w Częstochowie a robotnikami tejże fabryki. Umowę zawarto na czas nieokreślony. Warunków nie podano.

1 zakład — 70 robotników.

U104 14.XI 1928 r. Sosnowiec. Umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami przemysłowców Zagłębia Dąbrowskiego, występującymi w imieniu fabryk metalowych i hutniczych, a mianowicie z ramienia: 1. Tow. Sosnow. Fabr. Rur i Żelaza, 2. Fitzner i Gamper, 3. Modrzejewskich Zakł. Gór.-Hutniczych, 4. Fabryki Lin „A. Deischel” w Sosnowcu, 5. Huty Bankowej, 6. Tow. Akc. „Poręba” i 7. Walcowni „Hrabia Renard” a przedstawicielami Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Metalowego oraz delegatami robotników pomienionych fabryk, przy udziale Inspektora Pracy 25 Obwodu. 1. Płaca składa się: z płacy dniówkowej, akordowej i premjowej. 2. Podstawowa (zasadnicza) minimalna płaca dniówkowa za 8-godzinny dzień pracy dla poszczególnych kategorii robotników ustala się w następujących wysokościach: a) starsi instruktorzy, monterzy i brygadziści zł. 5,40—6,00; b) rzemieślnicy I kat.: ślusarze, kotlarze, tokarze, heblarze, kowale, spawacze, stolarze, murarze, blacharze, rymarze, szmelcarze (wytapiacze), fordermani, maszyniści na dużych motorach walcowniczych i turbinach, parowych maszynach, formierze, traserzy, gwinciarze i t. p. zł. 5,00; c) rzemieślnicy II kat. oraz maszyniści na mniejszych motorach, lokomotywach, kranach, pilach, palacze kotłowi, cieśle, wiertacze, szlifierze, praserzy, graderzy, walcownicy II, gwinciarze II, rolmaszyniści zł. 4,40; d) walcownicy i I piecowi, gajzerzy, kanałowi, starsi ciagarze i t. p. zł. 4,50—5,00; e) pomoc fachowa, szlifierze II, portjerzy, ustawiacze wagonów, hakarze zł. 3,50—3,70; f) placowci pełnowartościowi powyżej 21 lat zł. 3,20; g) stróże pełnowartościowi za 8 wzgl. 12 godzin zł. 3,30—3,70; h) młodociani od 18 do 21 lat zł. 2,50—3,00; i) kobiety zł. 2,00. Tam gdzie zasadnicze płace obecnie są wyższe, takowe pozostają bez zmiany. Powyższe płace minimalne należy również stosować do nowoprzyjętych robotników danej kategorii. Wprowadzenie powyższych dniówek zasadniczych może spowodować zmianę akordów i premij, stosowanych przy dotychczasowych płacach, zmiana akordów, premij i dniówek zasadniczych nie może jednak spowodować obniżenia zarobków dotychczasowych przy normalnej pracy. 3. Płace (stawki) akordowe względnie odpowiadające akordom płace premjowe winny być tak ustalone, aby robotnik przy normalnej pracy w akordzie zarobił przynajmniej 25% ponad dniówkę zasadniczą. 4. Rzemieślnicy i fachowi specjaliści, pracujący stale na dniówki w/g wyżej wymienionych stawek, przy robotach takich, dla których nie jest możliwym ustalenie akordu, winni w miarę możliwości otrzymywać premje w wysokości uzależnionej od jakości, ilości i charakteru wykonywanej pracy każdorazowo w/g umowy. Sprawa uczeni-praktykantów, po zebraniu szczegółowych danych dotyczących warunków ich pracy i płacy, zostanie dodatkowo uregulowana. 5. Każdorazowo ustalone stawki zasadnicze, akordowe i premjowe winny być w sposób przepisany ustawą podane do wiadomości robotników poszczególnych wydziałów. 6. Stawki akordowe i premjowe winny być ustalone przed rozpoczęciem danej roboty akordowej i podane do wiadomości robotników. 7. Przy obliczaniu płacy furmanów parokonnych należy przyjąć jako minimum płace robotnika placowego z 30% dodatkiem, obliczonym w stosunku miesięcznym za 30 dni. 8. Tam gdzie istnieją t. zw. premje socjalne, takowe się znosi, doliczając odpowiedni ekwiwalent do

dniówki. 9. Deputat węglowy nie gorszy niż orzech I, lub też odpowiedni ekwiwalent gotówkowy, robotnicy otrzymują w dotychczasowych ilościach w stosunku do przepracowanych dniówek niezależnie od wyżej ustalonych płac zasadniczych. Za dnie choroby t. zw. samoistnej robotnicy otrzymują deputat węglowy lub ekwiwalent w wysokości 60% należnych im pełnych norm. Jeżeli robotnik opuści nie więcej niż 3 dni w miesiącu i takowe uprzednio usprawiedliwi, to za opuszczony czas deputat węglowy nie potrąca się. Deputat węglowy otrzymują robotnicy w czasie choroby t. zw. samoistnej dotąd, dopóki Kasa Chorych nie będzie pobierała składek od deputatu węglowego. Sprawa odwozu węgla, względnie ekwiwalentu na takowy, reguluje się indywidualnie, przez poszczególne zakłady. 10. Płaca za godziny nadliczbowe, wykonywana za pozwoleniem Inspekcji Pracy i za zgodą robotnika, wynosi zgodnie z ustawą za pierwsze 2 godziny 50%, za następne oraz niedziele i święta 100% ponad zwykłą płacę. 11. Robotnik pracujący w zastępstwie przy robocie nieodpowiadającej jego kategorii płacy, otrzymuje zapłatę taką, jak przy swej normalnej pracy w ciągu 2 tygodni, o ile nie miał uprzednio pracy wypowiedzianej. 12. Robotnik wykonywujący pracę w zastępstwie kategorii wyższej winien otrzymać zapłatę odpowiednio do wykonywanej pracy. 13. Zarządy zakładów przemysłowych uznają delegatów jako przedstawicieli robotników, powołanych do pośrednictwa pomiędzy zatrudnionymi a zarządami zakładów przemysłowych w sprawach stosunku pracy i płacy, oraz do przedkładania dyrekcjom zakładów wszelkich życzeń i zażaleń poszczególnych robotników. Delegaci z tytułu wykonywania swych czynności w ramach przepisów umownych i ustawowych nie mogą być szycianowani lub wydalani z pracy. 14. O ile delegaci załatwiają sprawy, wynikające ze stosunku pracy i płacy w zakładach za wiedzą i zgodą dyrekcji, mają oni wówczas prawo do wynagrodzenia za czas stracony w formie zależnej od warunków lokalnych poszczególnych fabryk. 15. W fabrykach zatrudniających do 500 robotn. ustanawia się 2 delegatów, w fabrykach zatrudniających do 1000 robotn. ustanawia się 3 delegatów, w fabrykach zatrudniających ponad 1000 robotn. ustanawia się 4 delegatów. 16. Listy kolejności urlopów winny być ustalone zgodnie z art. 5 ustawy o urlopach. 17. W zakładach przemysłowych mogą się odbywać zebrania robotników w godzinach wolnych od pracy, zwołane przez delegatów za uprzednią zgodą dyrekcji fabryki. W czasie zebrań nie może być naruszony normalny bieg pracy tych oddziałów, w których robotnicy w czasie zebrania są zatrudnieni. W fabrykach, w których obliczeń za październik nie będzie można uskutecznić do dnia 15 listopada, t. j. do normalnego terminu wypłaty za październik, ewentualne dopłaty wynikające z ustalenia nowych stawek mogą być uskuteczniiane w terminie późniejszym. O ile robotnik zatrudniony w akordzie przy normalnej pracy nie zarobi 25% ponad dniówkę zasadniczą, wtedy stawka akordowa winna być zrewidowana.

Umowa powyższa obowiązuje od dnia 6.X 1928 r. na czas nieograniczony i może być zmieniona za uprzednim wypowiedzeniem którejkolwiek ze stron na 14 dni po uzgodnieniu zmian.

2 zakłady — 996 robotników.

U105 1.III 1933 r. Kielce. Umowa pomiędzy Dyrekcją Suchedniowskiej Fabryki Odlewów i Huty „Ludwików” w Kielcach a przedstawicielami Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Oddział Radom-Kielce, oraz delegacją robotniczą, przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. § 1. Z dniem 1.III 1933 r. obniża się zarobki robotników w odlewni żeliwa o 7%, oprócz stawek na rury, które dla rur zlewowych N.D. i L.D. są obniżone o 8%, a dla rur wodociagowych o 4%; § 2. Przy przyjmowaniu robotników do pracy w oddziale odlewni żeliwa pierwszeństwo mają robotnicy Suchedniowskiej Fabryki Odlewów i Huty „Ludwików” zamieszkali w Kielcach, za wyjątkiem wybitnych specjalistów, gdyby takowych nie było na rynku miejscowym.

W tym ostatnim wypadku dyrekcja ma wolną rękę do angażowania specjalistów z poza terenu miasta Kielc. § 3. Przy zwalnianiu ewentualnym robotników w pierwszym rzędzie zwalniani będą robotnicy zamiejscowi.

§ 4 i 5. Umowa obowiązuje od dnia 1.III 1933 r. do dnia 1.IX 1933 r. z tem, iż może być wypowiedziana przez strony zawierające na 14 dni przed wygaśnięciem. W razie niespodziewanych poważnych wstrząsów gospodarczych lub ekonomicznych, umowa może być rozwiązana przez każdą ze stron i przed terminem jej expirowania.

1 zakład — 711 robotników.

U106 2.V 1933 r. Końskie. Protokół podpisany pomiędzy przedstawicielami Dyrekcji Fabryki „Neptun” w Końskich oraz robotnikami tejże fabryki przy udziale Starosty Powiatowego w Końskich oraz Prezydium Rady Powiatowej B. B. W. R. w Końskich w sprawie zatargu o wynagrodzenie w Fabryce „Neptun”. Po dyskusji ustalono co następuje: 1) Wynagrodzenie pracowników ustalone przez Dyrekcję w r. 1933 podwyższone będzie o 60% różnicy między wynagrodzeniem w r. 1932 a 1933. 2) Wypłata zaległego wynagrodzenia należnego robotnikom za czas do 10.IV 1933 r. odbędzie się przy zastosowaniu 50% ogólnej podwyżki, o której mowa w punkcie 1. 3) Cennik płac fabryki „Neptun” dostosowany będzie do cennika fabryki Kronenblum, w tych pozycjach, które są niższe od cen stosowanych przez tę ostatnią.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład — 611 robotników.

U107 6.V 1933 r. Końskie. Protokół między pełnomocnikami fabryki „S. Kronenblum” w Końskich a delegatami tejże fabryki przy udziale Starosty Powiatowego w Końskich oraz Inspektora Pracy 19 Obwodu w sprawie likwidacji strajku w fabryce „S. Kronenblum” w Końskich. Po obopólnym porozumieniu się definitywnie ustalono: 1. Wynagrodzenie robotników, ustalone przez dyrekcję fabryki na początku sezonu 1933 r. podwyższone zostanie o 60% różnicy między wynagrodzeniem 1933 a 1932 r. 2. Wypłata zaległego wynagrodzenia robotników za czas do 10.IV 1933 r. odbędzie się przy zastosowaniu 50% ogólnej podwyżki, o której mowa w punkcie 1. 3. Cennik płac fabryki „S. Kronenblum” dostosowany będzie do cennika fabryki „Neptun” w tych pozycjach, które są niższe od cen stosowanych przez tę ostatnią, jednak tylko przy jednakowych warunkach pracy. 4. Opracowaniem cennika według zasad podanych w p. p. 1 i 3 zajmie się Inspektor Pracy wraz z delegacją robotniczą i przedstawicielami fabryki. 5. Za strajk żaden z robotników nie będzie wydalony z fabryki. 6. Fabryka zostanie uruchomiona w dniu 7.V 1933 r. 7. Cenniki na robociznę nie będą zmienione do końca 1933 r.

Umowa obowiązywała również w Fabryce Odlewów Żelaznych i Zakładach Mechanicznych „Neptun” J. Mintza w Końskich na okres od 2.V 1933 r. do 31. XII 1933 r.

1 zakład — 352 robotników.

U108 17.V 1932 r. Rzućów. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Zakłady Przemysłowe „Rzućów” w Rzućowie a robotnikami tejże fabryki, przyjmująca cennik robocizny z poprzedniego roku, jako podstawę do pracy.

1 zakład — 103 robotników.

U109 10.IX 1932 r. Lublin. Umowa pomiędzy firmą „Zakłady Mechaniczne E. Plage i T. Leśkiewicz w Lublinie” a Oddziałem Lubelskim Zw. Zaw. Prac. Lotnictwa w Polsce, przy udziale Inspektora Pracy 26 Obwodu. I. Poczynając od dnia 12.IX 1932 r. usta-

lone zostały i obowiązywać będą następujące minimalne stawki płac godzinowych. Rzemieślnicy wykwalifikowani I kat. otrzymują za godz. zł. 0,90, II kat. — zł. 0,76; pomoc fachowa — zł. 0,68, pomoc placowa — zł. 0,63; młodociani niewykwalifikowani — zł. 0,32; kobiety zł. 0,52; nowowstępujący — zł. 0,14; początkujący w I roku pracy — zł. 0,18; w II roku — zł. 0,28; w III roku — zł. 0,35; w IV roku — zł. 41; w IV roku o ile ukończyli 20 lat — zł. 0,52. Pracownicy wykwalifikowani I-ej kategorii, pracujący wyłącznie na dniówkę, jak to narzędziarze, sznycarze, modelarze i t. p. pobierający maksymalnie na dniówkę zł. 0,90 — 0,95 za godz. — otrzymywać będą dodatek w zależności od uzdolnienia i rodzaju pracy w wysokości nie mniej 30%. II. Obowiązujące dotychczas stawki akordowe i premjowe zostają z dniem 12.X 1932 r. obniżone o 30%, a mianowicie: I-sza dotychczasowa kat. wynosząca zł. 0,30 wyniesie będzie 0,21, II-ga wynosząca zł. 0,60 — 0,42, III-cia wynosząca zł. 0,90 — 0,63, IV-ta wynosząca zł. 1,20 — 0,84. Stawki akordowe i premjowe będą obliczane w ten sposób, ażeby dawały możliwość zarobienia minimum 30% ponad stawki lonowe, przy czym norma ta winna być uważana za zagwarantowaną. Robotnicy pracujący na akord otrzymywać będą dniówkę w tej samej wysokości co i robotnicy pracujący na dniówkę. Wymienione w punkcie I dniówkowe płace będą wypłacane bez nadwyżki wówczas: 1) jeżeli z braku pracy akordowej robotnik przechodzi na robotę dniówkową; 2) jeżeli nie zgadza się na stawkę akordową lub premjową wymienioną w biuletynie. Biuletyny robót akordowych i premjowych wraz z uwidocznieniem na nich stawek premjowych winny być doreczone robotnikom przed rozpoczęciem tych robót. Na odcinkach biuletynowych wręczanych robotnikom przy wypłacie należy uwidocznienie stawki akordowej i premjowej tak samo, jak to jest uwidocznione przy wręczaniu robotnikom biuletynów przed rozpoczęciem robót. III. Robotnicy zwolnieni z pracy z powodu martwego sezonu względnie braku pracy — przy wznowieniu pracy będą w pierwszym rzędzie przyjmowani na dawnych warunkach. IV. Zarobki robotników winny być wypłacane w całości za przepracowany czas według dotychczasowego systemu płatniczego w określonych terminach uwidocznionych w regulaminie pracy przez Inspektora Pracy 26 Obwodu. V. Zarząd Zakładów uznaje 2 delegatów pracowników jako organ pośredni pomiędzy pracownikami a Zarządem Zakładów w sprawach stosunku pracy i płacy. Ustawowy dzień pracy powinien być poświęcony pracy zawodowej. O ile delegaci załatwiają sprawy wynikające ze stosunku pracy lub pracy w Zakładach za wiedzą i zgodą dyrekcji, mają oni wówczas prawo do wynagrodzenia za czas stracony. Dotychczasowe uprawnienia delegatów nie ulegają żadnej zmianie. Zebrania pracowników mogą się odbywać w Zakładach tylko w godzinach wolnych od prac i po uzyskaniu zezwolenia dyrekcji fabryki. VI. Ponieważ na terenie Zakładów niema łaźni ani wanień dla kobiet, przeto zatrudnieni robotnicy otrzymywać będą bezpłatnie cztery razy na miesiąc w okresie od 1.IX do 1.VI każdego roku bezpłatne bilety do łaźni. Kobiety otrzymywać będą bezpłatnie w takiejże ilości i w tymże okresie czasu bilety do wanień. VII. Wszystkie spory i zatargi wynikłe między pracodawcą a pracownikami należy uprzednio przedłożyć Inspektorowi Pracy 26 Obwodu do rozważenia.

VIII. Umowa obowiązuje od dnia 12.IX 1932 r. na czas nieograniczony z tem, że stronom przysługuje prawo wypowiedzenia jej w terminie jednomiesięcznym.

1 zakład — 682 robotników.

U110 23.III 1933 r. Poznań. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Prac. na obszar woj. poznańskiego T. z. z siedzibą w Poznaniu a Zw. Robotniczymi: a) Zw. Metal. i Pokrew. Zaw. Z. Z. P. w Poznaniu, b) Zw. Rob. Przem. Met. w Polsce, okrąg Poznań-Pomorze i c) Chrzęśc. Zjedn. Zaw. w R. P. Poznań-Pomorze. Par. 1. W zakładach przemysłu metalowego obowiązują następujące płace godzinne:

Kategoria pracowników	Poznań i miasta powyżej 10 tys. mieszkańców i gmina Luboń	Miejscowości powyżej 4 tys. do 10 tys. mieszkańców	Miejscowości poniżej 4 tys. mieszkańców
	w złotych		
1) Rzemieślnik w pierwsze 2 lata po wyuczeniu	0,68	0,64	0,61
2) Rzemieślnik od 2—4 lat po wyuczeniu	0,81	0,77	0,73
3) Rzemieślnik ponad 4 lata po wyuczeniu	0,94	0,89	0,84
4) Rzemieślnik żonaty kat. 2 otrzymuje płace kat. 3	0,94	0,89	0,84
5) Robotnik przyuczony	0,72	0,68	0,65
6) „ „ pod- czas montażu	0,76	0,72	0,68
7) Robotnik zwyczajny od 15—18 lat	0,33	0,31	0,29
8) Robotnik zwyczajny od 18—21 lat	0,55	0,52	0,49
9) Robotnik zwyczajny ponad 21 lat	0,68	0,64	0,61
10) Robotnica od 15—18 lat	0,28	0,26	0,25
11) „ „ 18—21 „	0,36	0,34	0,32
12) „ „ ponad 21 „	0,42	0,40	0,38

Par. 2. Przy pracach na montażu poza obrębem miasta płaci się pracownikom fabrycznym i warsztatowym 15% ponad płace godzinne, pozbawiając stawnie i mieszkanię. Par. 3. Taryfowe płace godzinne wymienione w par. 1-szym są płacami minimalnymi dla odpowiednich kategorii pracowników. Płac tych nie wolno obniżać, mogą one być jedynie podwyższone poszczególnym pracownikom w zależności od ich zdolności i okresu czasu przepracowanego w danym zakładzie pracy. Związek Pracodawców wpłynę na swych członków, by w ich zakładach pracy minimalne stawki taryfowe były przestrzegane także wobec nowo przyjętych pracowników. Par. 4. Płace akordowe oraz premie regulują poszczególne przedsiębiorstwa indywidualnie, przy czym gwarantuje się co najmniej stawki godzinne. Par. 5. Celem właściwego zastosowania niniejszej taryfy w poszczególnych miejscowościach woj. poznańskiego, ustanawia się trzy klasy miejscowości. Włącza się z podziału niniejszej taryfy: Ostrów miasto i powiat, Bydgoszcz miasto i powiat, Gniezno miasto i powiat, Inowrocław miasto i powiat i powiaty Wyrzysk i Szubin, ponieważ na ich terenie obowiązują taryfy miejscowe. Do klasy I należą wszystkie miasta ponad 10 000 mieszkańców oraz gmina Luboń; do klasy II wszystkie miejscowości powyżej 4 000 mieszkańców; do klasy III wszystkie miejscowości poniżej 4 000 mieszkańców. Klasa I stosuje płace wymienione w par. 1-szym; klasa II stosuje płace o 5% niższe; klasa III stosuje płace o 10% niższe. Par. 6. Umowa niniejsza obowiązuje od dnia 1.IV 1933 r. do 30.IX 1933 r. Wypowiedzenie nastąpić może w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, t. j. najpóźniej 31.VIII 1933 r. W razie niewypowiedzenia, przedłuża się umowa na czas nieokreślony, przy czym zachowuje się jednomiesięczny termin wypowiedzenia pod koniec miesiąca kalendarzowego.

10 zakładów — 2110 robotników.

U111 2.I 1933 r. Czarnków. Umowa zbiorowa pomiędzy Państw. Zarządem Wodnym w Czarnkowie a robotnikami, przyjętymi do robót około utrzymania przestrzemi Noteci, pozostającej w administracji Państwowego Zarządu Wodnego. Wynagrodzenie ustali Zarząd według przeciętnych norm w pow. czarnkowskim. Pracownicy przyjmują do wiadomości wyciąg z Rozporządzenia Prezydenta R. P. z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników. Na znak zgody z warunkami ustalonymi w wyżej wymienionej umowie każdy z przyjętych pracowników podpisuje się na liście.

Wymieniona umowa zbiorowa obowiązuje tylko na rok 1933.

1 zakład — 22 robotników.

U112 1.VII 1933 r. Czechowice. Umowa pomiędzy dyrekcją firmy Sp. Akc. Przemysłu Elektrycznego „Czechowice” w Czechowicach a przedstawicielami Centralnego Związku Robotników Przemysłu Chemicznego z siedzibą w Krakowie. 1. Rozkład pracy ze względu na pociągi robotnicze dzieli się w następujący sposób: Przy jednej zmianie: od poniedziałku do piątku od godz. 7 m. 15 rano z 1¼ godz. przerwą obiadową do godz. 4 m. 30 popoł.; w soboty od godz. 7 rano do godz. 1 popoł., bez żadnej przerwy obiadowej. Czyszczenie maszyn odbywa się według zarządzenia kierownika ruchu. Wszyscy zatrudnieni robotnicy i robotnice powinni czasu pracy ściśle dotrzymywać. Rozbieranie, ubieranie jak też umywanie się dozwolone jest najwcześniej na 5 minut przed oddaniem sygnału jako ruchu ukończenia całodziennnej pracy. 2. Ustala się od dnia 3.VII 1933 r. następujące płace godzinowe i tygodniowe: 1) Płace dniówkowe robotników i robotnic wypłacane będą według ustalonej tabelki z dnia 1.VII 1933 r., którą się do niniejszej umowy załącza, z tem, że najniższa płaca kobiet wynosić będzie zł. 0,33 za godzinę, zaś najniższa płaca mężczyzn wynosić będzie zł. 0,46 za godzinę. Płace te są płacami minimalnymi i mogą być podwyższone zależnie od kwalifikacji i charakteru pracy. Stawki akordowe, obowiązujące do czasu zawarcia niniejszej umowy, zostaną obniżone najwyżej do 6%. W razie gdyby dany robotnik lub robotnica, pracujący w akordzie, nie byli w stanie osiągnąć wysokości swojej płacy dziennej, to w takim wypadku otrzymują wypłaconą płacę dzienną, ustaloną według niniejszej umowy. 2) Godziny nadliczbowe i godziny w dnie ustawowych świąt (patrz: rozp. Dz. U. 1925 r., Nr. 34, poz. 234) zostaną wynagrodzone według ustaw z dnia 18.XII 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu. 3) Postanawia się dla wszystkich dojeżdżających koleją rzemieślników wypłacanie im co tydzień przysługującego im zwrotu kosztów kolejowych. 4. Na czas ważności § 1154 b. ustanawia się odszkodowanie za czas choroby, uwzględniając wszystkie możliwe wypadki przeszkody w pracy oraz zachowując wszystkie ustawowe warunki. Świadczenia pracodawcy wynoszą: w 1-szym tygodniu przeszkody w pracy — nic, w 2-gim — 15%, w 3-cim — 35%, w 4-tym 50%, w 5-tym 60% i w 6-tym 60%. Jeżeli przeszkodą w pracy jest nieszczęśliwy wypadek w fabryce, to w pierwszym tygodniu robotnik otrzymuje 10%, zaś we wszystkich następnych tygodniach jak wyżej. Procent oblicza się od zarobku, jaki winienby otrzymać robotnik, gdyby pracował normalnie, i ma być wypłacany bez utraty uprawnień wynikających z § 1154 b. art. 2. Niezdolność do pracy, wypowiedzenie lub całkowite wydalenie z pracy nie pozbawia robotnika wyżej wymienionych świadczeń. Jeżeli robotnik po wypowiedzeniu lub całkowitem wydaleniu, jednak jeszcze w okresie między wypowiedzeniem a wydaleniem z pracy zostaje niezdolnym do pracy, to może mu być wypłacona jedynie ta do wypowiedzenia należąca część świadczenia. 4. Zatrudnionym pracownikom przysługuje prawo do korzystania z urlopów według ustawy z dnia 16.V 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu, oraz według rozporządzenia Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11.VI 1923 r. 5. Ze względu na szalejące bezrobocie w tutejszej okolicy zgodnie postanawia się, że przyjmowanie i wydalanie robotników i robotnic odbywa się przez wspólne porozumienie dyrekcji i podpisanego Związku oraz miejscowego P. U. P. Wszyscy nowoprzyjęci robotnicy mogą być zwolnieni w pierwszych czterech tygodniach, o ileby powierzonej im pracy nie mogli spełniać, i to bez ustawowego wypowiedzenia, zaś po upływie tych 4 tygodni obowiązują osobno podpisana umowa (rewers). Obie strony postanawiają zgodnie, że obojętny rewers będzie obowiązywał w wypadku zaistnienia groźby całkowitego lub częściowego zamknięcia fabryki, oraz w wypadkach przewidzianych art. 18 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. Nr. 35, poz. 324). W innych wypadkach dyrekcja fabryki obowiązują się stosować normalne dwutygodniowe wypowiedzenie. 6. Dyrekcja zgadza się na to, iż zatrudnieni w firmie robotnicy mają prawo wyboru delegatów, jako przedstawicieli ogółu robotników wobec kierownictwa firmy w celu pośred-

niczenia w sprawach związanych z warunkami pracy i potrzebami pracowników. Powyższe uprawnienie delegatów nie wyklucza prawa poszczególnych pracowników do osobistego przedstawienia swych życzeń i zażeń. Zażalenia mają być wnoszone przez delegatów poza godzinami pracy, w wypadkach niecierpiących zwłoki w godzinach urzędowych.

Umowa obowiązuje obie strony bezterminowo, poczynając od dnia 3.VII 1933 r. Zmiana w treści niniejszej umowy lub stawek zarobkowych może nastąpić tylko na podstawie poprzedniego wypowiedzenia. W tym celu strony mają prawo umowę tę w całości lub w poszczególnych punktach wypowiedzieć każdego miesiąca z terminem czteronastodniowym.

1 zakład — 133 robotników.

U113 17.X 1929 r. Bielsko. Umowa między Związkiem Przemysłowców Bielsko-Białej i okolicy a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego. I. Taryfowe stawki minimalne, przewidziane w umowie z dnia 17.XI 1928 r. podwyższyć się o 8%, tak iż stawki te od dnia 30.IX 1929 roku, t.j. od chwili obowiązywania umowy wynoszą: rzemieślnicy ze świadectwem naukowym zł. 0,68 za godzinę; robotnicy maszynowi — zł. 0,56; ogrzewacze, nakładacze i t. d. — zł. 0,50; wyrobownicy ponad lat 18 — zł. 0,59; wyrobownicy poniżej 18 lat (chłopcy i dziewczęta) — zł. 0,41; kobiety ponad 18 lat — zł. 0,48; uczniowie w I półroczu — zł. 0,10, w II — zł. 0,13, w III — zł. 0,18, w IV — zł. 0,25, w V — zł. 0,31, w VI — zł. 0,40. Powyższe place minimalne robotnicy pobierać będą przez 6 miesięcy pracy w danym przedsiębiorstwie, a po upływie wymienionego terminu do powyższych plac będzie zastosowana podwyżka. II. Obecne indywidualne place godzinowe podwyższa się o 4%, z tem, że podwyżka ta u firmy Georg Schwabe w Bielsku dotyczy tylko tych kategorii robotników, którzy nie pracują w akordzie, podczas gdy ta kwestja odnośnie do robotników pracujących we wspomnianej firmie w akordzie, załatwiona zostanie odrębną umową między wspomnianą firmą a jej robotnikami. III. Stawki akordowe podwyższa się o 2%. Od podwyżki tej wyjęte są stawki akordowe przy wyrobie maszyn tekstylnych u firm: Gustaw Josephy's Erben i Georg Schwabe w Bielsku. IV. Stawki akordowe winny być tak ustalone, by robotnik przy średniej wydajności pracy mógł zarobić conajmniej 20%, a przy kategoriach preserów przy ciepłej robocie (Warmresser), preserów przy zimnej robocie (Kaltresser) i ogrzewaczy (Wärmer) przemysłu śrubowego 30% ponad place godzinowe. V. Obecne akordy i premje nie ulegną zmianie, lecz pozostaną w dotychczasowej wysokości, na wypadek jednak wprowadzenia w którejkolwiek fabryce ulepszeń technicznych, które miałyby się przyczynić do szybszego wykonania pracy, nowe akordy czy też premje będą tak ustalone, że zarobek robotnika przez to nie ulegnie zmniejszeniu. VI. Wszystkie postanowienia dotychczasowych umów zbiorowych i poszczególnych pozostają w mocy, o ile nie zostały zmienione niniejszą umową. VII. Obie zawierające umowę strony i tychże członkowie winni ściśle przestrzegać postanowień niniejszej umowy przez czas jej trwania i nie mają prawa do wystąpienia o zmianę warunków pracy ani zbiorowo, ani też pojedynczo. Związek Robotników Przemysłu Metalowego zobowiązuje się utrzymać spokój we fabrykach, nie dopuścić do strajków i ewentualne nieporozumienia likwidować polubownie. VIII. Umowa obowiązuje od dnia 30.IX 1929 r. do dnia 30.IX 1930 r. z jednomiesięcznym wypowiedzeniem z tem, że pierwsze wypowiedzenie nastąpić może dnia 1.IX 1930 r. na dzień 30.IX 1930, a w dalszym ciągu każdego pierwszego dnia następnych miesięcy. Gdyby jednak obliczenia Głównego Urzędu Statystycznego, umieszczane w „Wiadomościach Statystycznych” (wskaźnik kosztów utrzymania w Warszawie) wykazały wzrost drożyzny o więcej niż pięć procent w porównaniu ze wskaźnikiem za miesiąc wrzesień 1929 (104,1), to znaczy więcej niż 109,3, to przysługuje Związkowi Robotników Przemysłu Metalowego prawo wypowiedzenia jednomiesięcznego w sposób w ustępie pierwszym podany jeszcze przed upływem ustalonego w pierwszym ustępie terminu jednorocznego.

1 zakład — 501 robotników.

U114 14.XI 1932 r. Bielsko. Umowa zbiorowa między firmą „Mewa”, fabryką wyrobów metalowych w Bielsku, a robotnikami tej firmy, reprezentowanymi przez Związek Zawodowy Robotników Metalowych, Oddział w Bielsku. 1. Place godzinowe i stawki akordowe obniża się o 15%. 2. Place podstawowe (godzinowe) przy akordach obniża się o 10%. 3. Wszystkie inne warunki pracy pozostają niezmienione. Z powodu zastrachu nie będzie nikt poszkodowany.

Umowa obowiązuje od dnia 14.XI 1932 r. do dnia 31.V 1933 r. i o ile nie zostanie wypowiedziana dnia 1.V 1933 r., wówczas ważność jej przedłuża się na czas nieograniczony z prawem jednomiesięcznego wypowiedzenia każdego pierwszego.

1 zakład — 57 robotników.

U115 15.II 1920 r. Katowice. Umowa taryfowa dla górnośląskich hut żelaza pomiędzy Związkiem Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego a Zespołem Pracy związków robotniczych w sprawie warunków pracy i płacy.

§ 1. Zakres ważności. Postanowienia niniejszej umowy są ważne dla wszystkich warsztatów i zakładów pracy, należących do Związku Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Górniczo-Hutniczego. Umowa ta nie obejmuje jednak gospodarstw domowych, rolnych i leśnych oraz cegielń, kamieniołomów, kopalń piasku i rudy żelaznej. Osobne układy pomiędzy kontrahentami, niezgodne z postanowieniami niniejszej umowy, nie są dopuszczalne. § 2. Czas pracy. Normalny czas pracy wynosi 8 godzin dziennie i 48 godzin tygodniowo. Jednak przy pewnych rodzajach zatrudnienia, gdzie bieg pracy nie może być przerwany, np. przy wielkich piecach i t. p., obowiązuje 56-cio godzinny tydzień pracy. Skrócenie czasu pracy, konieczne ze względu na brak materiału, będzie regulowane na podstawie przepisów prawnych, ustalanych przez kierownictwo zakładu w porozumieniu z radą robotniczą. W wigilję wielkich świąt, gdy normalny dzień pracy zostaje skrócony, robotnicy otrzymują zapłatę wyłącznie za przepracowane godziny. § 3. Godziny nadliczbowe, dniówki, praca w niedzielę i święta. Jeżeli ze względów techniczno-przemysłowych zajdzie potrzeba wprowadzenia nadetatowych godzin, względnie nadetatowych dniówek, to należy potrzebnych do tego zajęcia robotników możliwie równomiernie wynagrodzić. Za wszystkie ponadliczbowe dni pracy, przekraczające ustawową liczbę dni roboczych w miesiącu udziela się dodatek 25%, a za pracę w niedzielę i ustawowe święta robotnicy otrzymują dodatek 50% normalnej płacy dziennej. Do dni świątecznych należą: Nowy Rok, 2 dni świąt Wielkiej Nocy, Wniebowstąpienie, 2 dni Zielonych Świąt, 2 dni Bożego Narodzenia, Wielki Piątek i Dzień Pokuty. Za pracę w pierwszy dzień świąt Bożego Narodzenia, Wielkiej Nocy oraz Zielonych Świąt, należy się 100%-owy dodatek. Jako pracę niedzielną lub świąteczną należy uważać pracę wykonaną w czasie pomiędzy 6-tą godziną rano odnośnej niedzieli lub święta, a 6-tą godziną rano dnia następnego. Opuszczone dni z powodu choroby, urlopu lub wypowiedzenia będą zaliczane, o ile nie zostały użyte na wykonywanie czynności gospodarczych w swoim własnym lub cudzym zakładzie. Za opuszczone dni pracy z powodu choroby uważane są tylko dni, za które robotnik otrzymał świadczenia gotówkowe z Kasy Chorych. Robotnikom nie przysługuje prawo do dodatku za dni ponad normę przepracowane, jeżeli takowe stanowić mają rekompensatę za dni opuszczone bez usprawiedliwienia. § 4. Urlopy. Rok urlopowy liczy się od 1.I do 31.XII 1920 r. Maksymalny okres trwania urlopu robotnika wynosi 7 dni. Do uzyskania urlopu wymagane jest jednoroczne nieprzerwane zatrudnienie w zakładzie, należącym do Związku i 6-cio miesięczne nieprzerwane zajęcie w tym samym zakładzie, licząc od chwili zaprzestania pracy. Służba wojskowa nie będzie uważana za przerwę w zajęciu. Z urlopu korzystać mogą robotnicy, liczący conajmniej 19 lat. Urlop ten wynosi dla robotników od 19 do 21 lat 3 dni robocze, od 21 do 23 lat 4, od 23 do

26 lat 5, od 26 do 30 lat 6 i ponad 30 lat 7 dni roboczych. Huty żelaza, w których dotychczas, t. j. przed zawarciem niniejszej umowy, istniały korzystniejsze warunki urlopowe, nie mogą zmienić takowych na gorsze. W czasie urlopu robotnicy dniówkowi otrzymywać będą swoją dzienną płacę, akordowi zaś płacę taryfową odpowiedniej grupy, do której zostali zaliczeni. Rozkład urlopów dla poszczególnych robotników dokonywany jest przez kierownika oddziału w porozumieniu z radą robotniczą. O rozpoczęciu urlopu decyduje w każdym poszczególnym wypadku kierownik oddziału. Pracodawca nie jest obowiązany do jednoczesnego udzielenia urlopu więcej niż 5% ogółu personelu kierowniczego. W czasie przerwy urlopowej nie wolno robotnikowi sprawować jakiegokolwiek zajęcia zarobkowego, w przeciwnym bowiem razie nie otrzyma on za czas urlopowy zapłaty, ewentualnie pobrana już przez niego gotówka potrącona mu zostanie przy najbliższej wypłacie. Przy powtórnym wykroczeniu o tym samym charakterze, traci robotnik prawo do urlopu w najbliższym roku urlopowym. Nie wykorzystanie urlopu nie uprawnia do odszkodowania. Z chwilą wypowiedzenia stosunku służbowego przez pracobiorcę, traci on prawo do urlopu, chyba że już poprzednio zatwierdzony urlop jego akurat przypada na okres wypowiedzenia. W wypadku gdy robotnikowi wypowiedziano pracę, to przed ostatecznym zwolnieniem należy mu się przypadający urlop. Przy rozwiązaniu stosunku służbowego z przyczyn przepisami ustalonych, robotnik nie ma prawa do urlopu. § 5. Płace. Płace obliczane są według poniżej uwidocznionego systemu: Pracownicy, którzy opłacani są według stopni starszeństwa, przesuwni są do wyższej klasy pierwszego dnia miesiąca, następującego po miesiącu urodzenia. Pracobiorcy hut żelaznych otrzymują za każdy przepracowany dzień t. zw. „dziecinne”, t. j. dodatek za każde dziecko w wieku do lat 14 w wysokości od 20 fenigów. Robotnicy nie objęci żadną grupą są wynagradzani w równym stopniu z pracownikami, z którymi przed zawarciem umowy taryfowej byli jednakowo opłacani. § 6. Wypłata zarobku. Wypłata zarobku następuje w 2 ratach: zaliczkowej i głównej. Zaliczka musi wynosić około 50% całkowitej miesięcznej płacy netto. Liczba godzinowych i akordowych dni, względnie godzin, tak jak zadek godzinowy i akordowy powinny być oddzielnie podane. Ograniczenie czasu pracy nie może nastąpić z powodu wypłaty zarobku. Zapłata powinna być w widoczny sposób wykazana na kartach płacy lub na woreczkach rozrachunkowych. § 7. Narzędzia rzemieślnicze, środki żywności. Narzędzia rzemieślnicze będą w przyszłości dostarczane robotnikom bezpłatnie natychmiast po wstąpieniu do zakładu. Za pobrane narzędzia są odpowiedzialni robotnicy. Przy wystąpieniu z zakładu robotnicy obowiązani są zwrócić pobrane narzędzia względnie pokryć kosztą brakujących sztuk. Reparacja narzędzi rzemieślniczych, zniszczonych wskutek naturalnego zużycia, odbywać się będzie bezpłatnie. Przy zwrocie niezdanych do użytku narzędzi rzemieślniczych, otrzymuje robotnik narzędzia nowe. Środki żywności dostarczane robotnikom będą im wydawane po cenach ustalonych co miesiąc przez mieszaną Komisję Żywnościową. § 8. Dostarczanie węgla opałowego. Robotnicy fachowi grup a i b, liczący powyżej 21 lat, żonaci, otrzymywać będą rocznie 6 tonn węgla, wszyscy zaś pozostali robotnicy w tym samym wieku, żonaci, otrzymywać będą 5 tonn rocznie po cenie mk. 10,00 za tonnę. Samotni robotnicy i robotnice węgla otrzymywać nie będą. Wyjątkowo robotnicy samotni (w wieku ponad 21 lat) otrzymywać będą węgiel w normie przysługującej robotnikowi żonatemu odpowiedniej klasy, o ile są oni głównymi żywicielami rodziny, której ojciec nie żyje, lub jest stale niezdolny do pracy. Samotni zaś robotnicy i robotnice w wieku od lat 16 do 21, znajdujący się w podobnych warunkach otrzymywać będą $3\frac{1}{2}$ tonn węgla rocznie. Węgiel będzie dostarczony bądź z zakładu, bądź też z kopalni. Dostawa rozpocznie się po upływie 3 miesięcy od chwili przystąpienia robotnika do pracy. Robotnicy żonaci, zamieszkujący w domu noclegowym, otrzymują $\frac{3}{4}$ normy węgla, jaka przysługuje robotnikowi żonatemu odnośnej grupy. Robotnicy

samotni, będący w podobnych warunkach, węgla opałowego wcale nie otrzymują. Za każdy opuszczony bez uzasadnienia dzień pracy potrąci się robotnikowi z przypadającej mu ilości węgla $\frac{1}{300}$ część. Węgiel pod względem swej jakości musi być dostosowany do pieców domowych. Węgiel ma służyć wyłącznie do osobistego użytku. Płatne lub bezpłatne oddawanie węgla pozbawia robotnika prawa do otrzymywania węgla na przeciąg 6 miesięcy. § 9. Wykazy pracy. Jeżeli sporządzane będą wykazy pracy, to muszą one być równomiernie uregulowane. § 10. Zwolnienia. Zwolnienie robotników regulują ustawowe przepisy. § 11. Mieszkania przy zakładach. Przy wynajmowaniu mieszkań przy zakładach obowiązują przepisy ustawowe. Umowy dotyczące komornego i pracy winny być zawierane oddzielnie. § 12. Postanowienia ogólne. Obydwie układające się strony winny jaknajściślej przestrzegać przepisów policyjnych, przemysłowych i zwyczajowych. Robotnik, któremu udowodnionem zostanie wykonywanie pobocznej a związanej z obowiązkiem ubezpieczeniem roboty, będzie zwolniony bez zachowania terminu wypowiedzenia. O ile przepisy o warunkach pracy nie są zgodne z niniejszą umową taryfową, to nie są one ważne w czasie jej obowiązywania. Strony zobowiązują się wobec Ministerjum Pracy odpowiednio do rozporządzenia o układach taryfowych z dnia 23.XII 1918 r. przestrzegać warunków tego układu w czasie jego trwania. Dotychczasowe korzystniejsze warunki pracy i płacy istnieją nadal, o ile nie nastąpiło wyraźne ich uregulowanie w danej umowie taryfowej. § 13. Rozstrzyganie kwestyj spornych. Rozbieżność poglądów co do prawidłowego stosowania przepisów niniejszej umowy taryfowej winna być rozstrzygnięta pomiędzy odnośnymi robotnikami względnie grupą robotników a właściwym urzędem przemysłowym. Jeżeli nie dojdzie do porozumienia, to kwestia sporna winna być uregulowana pomiędzy kierownictwem zakładu względnie oddziału i Radą Załogową. W razie powstania rozbieżnych zapatrywań na interpretację umowy taryfowej, rozstrzygnięcie sporu odnośnie ogólnej części umowy załatwione zostanie ostatecznie przez Główną Radę, zaś—sporu dotyczącego interpretacji warunków płacy—przez Radę Fachową. § 14. Stosunek do taryf innych przemysłów. Dla robotników należących do innych organizacji zawodowych, którzy pozostają w stosunku służbowym w hutach, ważne są w zakresie niniejszej umowy taryfowej tylko postanowienia umowy istniejącej. Robotnicy budowlani samodzielnych oddziałów budowlanych wynagradzani będą według taryfy dla rzemieślników budowlanych.

§ 15. Okres trwania umowy taryfowej. Układ niniejszy wchodzi w życie z dniem 1.II 1920 r. Umowa może być wypowiedziana na jeden miesiąc naprzód na mocy listu poleconego pod koniec każdego miesiąca, najwcześniej jednak 1.III 1920 r. Jeżeli nie nastąpiło wypowiedzenie, czyli w razie milczącej zgody—układ ten obowiązuje strony nadal. Wypowiedzenie może być skuteczne tylko przez zarządy związkowe, przyczem musi nastąpić ze strony robotników jednocześnie. Niniejsza umowa taryfowa, tak jak wogóle wszystkie umowy taryfowe, upoważnia do roszczeń prawnych wyłącznie tylko członków związków zawierających umowę, nigdy zaś osoby poza związkami stojące, dopóki nie nastąpi uznanie tej umowy za ogólnie obowiązującą.

Warunki płacy dla robotników górnośląskich hut żelaza

Dni pracy (szychty), które wskutek siły wyższej, braku węgla, siły wodnej i t. p. odpadają, nie są wynagradzane. T. zw. „zimne szychty” są to takie dni, podczas których naskutek przeszkód w czynnościach nie może się odbywać produktywna praca, lecz jedynie mogą być wykonywane roboty reparacyjne i inne niezbędne. W takie „zimne szychty” otrzymuje: a) robotnik zajęty robotą fachową—płacę taryfową, przypadającą robotnikowi tej kategorii, której robotę wykonuje; b) robotnik, zatrudniony pracą niezbędną—płacę dzienną przypadającą w jego grupie wieku. Płace godzinowe robotników fachowych. Dla robotników fachowych wynagrodzenie dzienne wynosi: w grupie a) w lutym mk. 3,30, w marcu mk. 3,50, w gr. b) mk. 3,10 i mk. 3,30, w gr. c) mk.

2,90 i mk. 3,10, w gr. d) mk. 2,80 i mk. 3,00 i w gr. e) mk. 2,70 i mk. 2,90. Stawki te będą wypłacane wykwalifikowanym robotnikom fachowym, liczącym ponad 21 lat wieku odpowiednio do następującego wykazu: Przyuczeni robotnicy fachowi, którzy wykonują te same roboty i wykazują tę samą wydajność, co wyuczeni robotnicy fachowi, otrzymują stawki robotników fachowych. Płaca godzinowa może być zmniejszona: robotnikom liczącym 21 lat o mk. 0,10, 20 lat o mk. 0,20, 19 lat o mk. 0,30 i 18 lat o mk. 0,40. Jeżeli wydajność tych robotników jest mniejsza aniżeli starszych ponad 21 lat, to potrącenia te rozciąga się na wszystkie 5 grup. Akord. 1. Akord zasadniczo powinien umożliwić robotnikowi otrzymanie nadwyżki zarobku ponad normalny zarobek jego grupy; w zależności od osobistej zdolności i zręczności robotnika. 2. Wszystkie roboty, które według opinii kierownictwa zakładu i Rady Zakładowej nadają się do stosowania akordu, muszą być zasadniczo wykonywane sposobem akordowym. 3. Ustalenie ceny akordowej następuje na zasadzie normalnej wydajności pracy, wykonywanej w ciągu miesiąca i na zasadzie właściwości poszczególnych zajęć. 4. Normalną wydajność otrzymuje się biorąc przeciętną produkcję przy normalnym zatrudnieniu i rozkładając ją odpowiednio na godziny i jednostki zajęcia. Dla koksowni i wielkich pieców ustanawia się normalną wydajność równomiernie na każdy warsztat. We wszystkich innych oddziałach, gdzie akord od sztuki nie jest stosowany, wydajność normalna bywa ustalana na podstawie miesięcznej przeciętnej wydajności z 6-ciu po sobie następujących miesięcy r. 1919, w których pracowano bez przerwy, z potrąceniem 10%. 5. Wynagrodzenie godzinne ustalone w taryfie dla grup od a do e, wypłaca się jako minimum za przeciętną miesięczną normalną wydajność. 6. Większą wydajność wynagradza się procentowo (odpowiednio do stopni). Za wydajność większą o 10% od ustanowionej normalnej wydajności płaci się o 10%, za wydajność większą o dalsze 10% płaci się 20%, a za dalsze zwiększanie wydajności—25% od normalnego wynagrodzenia w stosunku do podstawowego wynagrodzenia—24,00 mk. 7. Zarobek wwyż jest nieograniczony. 8. Przy nowych budowach jak również przy wyjątkowych stosunkach w warsztacie mogą obowiązywać inne stawki akordowe. Akord na sztuki. 1. Istniejące wynagrodzenia akordowe muszą być ustalone i wypłacone odpowiednio do nowych wynagrodzeń taryfowych. 2. Cena akordu musi być przed rozpoczęciem akordu uzgodniona pomiędzy kierownictwem zakładu, zastępcą i odnośnym pracobiorcą. W wypadkach spornych dobiera się jeszcze komisję odnośnego oddziału, wybraną przez robotników. Jeżeli nie dojdzie do porozumienia, płaci się za robotę systemem godzinowym. 3. Robotnice, które w akordzie w zupełności zastępują mężczyzn, otrzymują ten sam akord. Jeżeli 2 robotnice zastępują jednego robotnika, lub 3 robotnice 2 robotników, to otrzymują $\frac{1}{2}$, względnie $\frac{2}{3}$ zarobku robotnika. Płace godzinowe robotników dziennych wynoszą: dla 16 lat w lutym mk. 1,50—1,60, w marcu mk. 1,60—1,70; dla 17 lat mk. 1,70—1,80, i mk. 1,80—1,90; dla 18 lat mk. 1,80—2,00 i mk. 1,90—2,10; dla 19 lat mk. 2,10—2,20 i mk. 2,20—2,30; dla 20 lat mk. 2,20—2,30 i mk. 2,30—2,40, dla 21 lat i starszych mk. 2,50—2,60 i mk. 2,70—2,80. Robotnice otrzymują $66\frac{2}{3}\%$ wynagrodzenia robotników dziennych, o ile pracują jako robotniceienne. Inwalidzi. Inwalidów wynagradza się według wydajności bez zaliczenia rent. Młodociani otrzymują płace godzinowe w lutym od mk. 0,70 do 0,90, w marcu od mk. 0,80 do 0,90.

3 zakłady — 152 robotników.

U116 1.VI 1933 r. Ustroń. Umowa zbiorowa między firmą Brevillier S-ka i A. Urban i Synowie w Ustroniu a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Okręgowy Sekretariat w Bielsku. 1. Zarobki godzinowe dla grupy produkcyjnej zostały niższe o 10%, zaś w grupie pomocniczej od 9% do 20%, kształtując się obecnie następująco:

Płace produkcyjne w złotych		Płace pomocnicze w złotych	
Młotownia parowa			
Kowale	0,77—0,99	Tokarze	0,95—1,15
„ pomoc-		Heblarze	0,65—0,88
nicy	0,57—0,63	Frezarze	0,80—0,96
Kier. młotów	0,50—0,57	Kowale	0,80—0,96
Robotn. maszyn	0,50—0,55	Ślusarze	0,90—1,10
Osiarnia i kuźnia części			
plużnych			
Kowale	0,57—0,72	Ślusarze rep.	0,70—1,10
Pomocnicy	0,50—0,55	Maszyści	0,80—0,84
Prasownia	0,62—0,77	Palacze egz.	0,72—0,82
Regeneracja	0,50—0,64	Ogrzewacze	0,55—0,58
Tokarze	0,57—0,77	Pomocnicy pal.	0,50—0,55
Ślusarze	0,57—0,92	Wartownicy tur-	
Robotnicy ma-		bin	0,55—0,60
szyn.	0,50—0,55	Elektrykarze	0,85—0,95
Pomocnicy	0,50—0,55	Murarze	0,70—0,85
Odlewnia			
Formiarze		Cieśle, stolarze	0,70—0,82
ręczni	0,77—0,93	Rymarze	0,70—0,80
Formiarze ma-		Nadziennicy	0,50—0,57
szyn.	0,55—0,64	Portjerzy, stróże	0,55—0,63
Pomocnicy	0,55—0,50	Woznice	0,52—0,58
Szmelcer	0,55—0,60	Goniec	0,50
Kontrola	0,57—0,88	Terminatorzy	0,12—0,35
Młodociani	0,37		

3. Stawki akordowe dla grupy produkcyjnej pozostają bez zmiany z tem, że od zarobku od zł. 0,14 do 0,59 zostanie potrącone 5%, od zł. 0,60 do 0,90—12%, od zł. 0,91 do 1,50—16% i od zł. 1,51 wwyż—22%. 4. Rodzaj robót akordowych zostanie tak podzielony, by robotnik przy średniej wydajności pracy zarobił co najmniej plus 20% ponad jego płacę godzinową. W razie stwierdzenia, iż robotnik w myśl powyższego nie jest w stanie wyjść na swój zarobek, stawka zostanie uregulowana w porozumieniu z zainteresowanym. 5. W razie gdyby nie doszło do uzgodnienia w ustaleniu akordu czasowego, wówczas robotnik pracując na próbę, zostanie wypłacony według jego przeciętnego zarobku. 6. Przegrupowanie do klas wyższych przodowników zostanie systematycznie według dostosowanego zatrudnienia zainteresowanych przeprowadzone. 7. Kierownictwo fabryki uwzględni istnienie systemu delegatów z tem, że na każde 100 robotników jest oficjalnie honorowany jeden delegat za utracony czas na konferencji, wynoszący 2 godziny tygodniowo. 8. Wszelkie inne dotychczasowe premje i t. p. istniejące, a w niniejszej umowie nie wymienione, postulaty, pozostają na czas trwania niniejszej umowy dalej ważne. 9. Z tytułu zrzeczenia się § 1154 b przez robotników, otrzymują oni w razie nieszczęśliwego wypadku, który spowodował niezdolność do pracy przez okres 6 tygodni t. zw. „Entgeld” w byłej wysokości. 10. Umowa obowiązuje od dnia 6.VI 1933 r. do dnia 3.IX 1933 r. z jednomiesięcznym wypowiedzeniem z tem, że pierwsze wypowiedzenie nastąpić może dnia 4.IX 1933 r. W razie niewypowiedzenia jej do tego terminu przez jedną ze stron, obowiązuje ona automatycznie nadal z tem, że każde następne wypowiedzenie może nastąpić każdego 1-go następnych miesięcy.

1 zakład—190 robotników.

U117 14.II 1933 r. Węgierska Górka. Protokół podpisany przez administrację Odlewni „Węgierska Górka”, Górniczo-Hutnicza Sp. Akc. w Węgierskiej Górze, a robotnikami tejże firmy. 1. Z dniem 1.III 1933 r. obniżają się wszystkie dotychczasowe stawki akordowe, czyli walory, oraz wszystkie dotychczasowe stawki godzinowe, czyli dniówki o 20%. 2. Dotychczasowe premje od produkcji dla czyszczalni obniża się o 20%. 3. Ustala się następujące płace minimalne: a) rzemieślnicy—zł. 0,40 na godz., b) pracownicy na maszyn. formierskich—zł. 0,35, c) nadziennicy—zł. 0,35.

1 zakład—186 robotników.

U118 23.V 1933 r. Kostuchna. Umowa taryfowa między Dyrekcją Śląskiego Przemysłu Cynkowego S. A. w Kostuchnie a Związkiem Zawodowym Metalowców Z. Z. Z. i Radą Załogową powyższej firmy, przy udziale przedstawiciela Związku Pracodawców Przemysłu Przetwórczego. Wszyscy robotnicy dniówkowi będą otrzymywać płacę, a mianowicie zł. 0,76 na godzinę plus wszystkie dodatki przewidziane w umowie taryfowej. Robotnicy akordowi mają oddzielną płacę.

Umowa obowiązuje od dnia 1.V 1933 r. aż do odwołania z miesięcznym terminem wypowiedzenia, obowiązującym obie strony za pośrednictwem listu poleconego.

I zakład — 57 robotników.

U119 15.IV 1932 r. Kraków. Dobrowolna ugoda między firmą L. Zieleniewski, Fitzner i Gamper S. A. w Krakowie a mężami zaufania robotników tejże fabryki na obniżenie stawek godzinowych niektórym pracownikom fizycznym warsztatów (z wyjątkiem odlewni) przeciętnie o 8½%.

I zakład — 346 robotników.

U120 10. IV 1933 r. Kraków - Płaszów. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem firmy „Bosko” Fabryka Okuć Budowlanych Kraków - Płaszów a robotnikami tejże fabryki.

Umowa została zawarta na czas nieokreślony, przyczem obowiązuje dwutygodniowy termin wypowiedzenia.

I zakład — 34 robotników.

U121 20.IX 1932 r. Lwów. Umowa pomiędzy firmami: 1) Spółka Akc. „Galicja”, 2) „Gazy ziemne” Sp. Akc. dla przemysłu Naftowego we Lwowie, 3) „Limanowa” Sp. z o.o., 4) Firmy wchodzące w skład Koncernu „Małopolska” Grupy Francuskich Tow. Naftowych, Przemysłowych i Handlowych w Polsce, 5) „Polmin” Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych we Lwowie, 6) „Standard Nobel” w Polsce, Sp. Akc. i 7) „Vacuum Oil Company” w Czechowicach a 1) Centralnym Związkiem Górników w Polsce w Krakowie, 2) Centralnym Związkiem Robotników Przemysłu Chemicznego R. P. w Krakowie oraz 3) Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce w Warszawie, jako reprezentantami wszystkich robotników przemysłu naftowego w Polsce. Art. 1. Od dnia 1.IX 1932 r. ustala się w przemyśle naftowym następujące kategorie pracowników fizycznych oraz następujące płace za ośmiogodzinny dzień pracy: I. Kopalnie. Kategoria pierwsza. Wiertacze przy wierceniu i tłokowaniu, samodzielni kowale, egzaminowani maszyniści, egzaminowani motorowi przy motorach ponad 150 KM, cieśle przodownicy, przodownicy pompowi ze zgłoszoną odpowiedzialnością wiertaczy, egzaminowani elektromonterzy ze zgłoszoną odpowiedzialnością, kwalifikowani monterzy, rurociagowi przodownicy, egzaminowani maszyniści przy tłoczeniach głównych, palacze przodownicy, destylatorzy w gazoliniarniach, kierownicy pojazdów mechanicznych za 10 godzin pracy. Kategoria druga. Pomocnicy szybowi przy wierceniu, pomocnicy szybowi przy tłokowaniu i w Boryslawiu przy pompowaniu głębokich otworów, kwalifikowani pomocnicy pompowi, pomocnicy kowalscy, egzaminowani palacze, kwalifikowani motorowi, cieśle, manipulanzi ropni, nalewacze ropy, pomocnicy destylatorów w gazoliniarniach, kwalifikowani monterzy rurociagowi, kwalifikowani zapinacze pomp, kwalifikowani pomocnicy maszynistów, stali sekcyjni kontrolerzy aparatów i sieci gazowych, kwalifikowani elektromonterzy, pomocnicy kierowców pojazdów mechanicznych mogący zastępować kierowców za 10 godzin pracy, przodownicy pompowi i czolgowi bez zgłoszonej odpowiedzialności, woźnice za 12 godzin pracy, stróże za 12 godzin pracy. Kategoria trzecia. Woźnice przy 8-godzinnym dniu pracy, stróże przy 8-godzinnym dniu pracy, kontrolerzy wodni, syfoniarze, pomocnicy palaczy, trzeciacy szybowi i kuzienni, smarowacze pomp, robotnicy granikowi, robotnicy magazynowi, robotnicy i robotnicy placowi, robotnicy na miernikach. Kategoria czwarta. Chłopcy kancelaryjni i

do noszenia próbek. II. Warsztaty. Kategoria pierwsza: samodzielni ukwalifikowani kowale, kotlarze, ślusarze, tokarze, heblarze, frezerzy, elektromonterzy, odlewacze, modelarze, stolarze, spawacze, rymarze, lakiernicy, malarze, blacharze, murarze, bednarze, cieśle, przodownicy, — o ile pracują co najmniej 4 lata po wyzwoleniu, względnie samodzielnie w danym zawodzie. Kategoria druga: a) wszystkie w kat. pierwszej wymienione zawody pracowników i samodzielni robotnicy przy obrabianiu metali, przodownicy kierniarzy w odlewniach — o ile pracują już 2 lata po wyzwoleniu, względnie samodzielnie w danym zawodzie, b) ukwalifikowani kierowcy młotów mechanicznych i kranów elektrycznych, c) cieśle, murarze, pomocnicy kowali, kotlarze i odlewacze, o ile pracują już 2 lata w danym zawodzie. Kategoria trzecia: a) wyzwoleni wszystkich zawodów do 21 lat po wyzwoleniu, b) pomocnicy wymienieni w kategorii drugiej pod b) i c), o ile pracują mniej niż 2 lata w danym zawodzie, c) placowi i nieukwalifikowani pomocnicy warsztatowi. Kategoria czwarta: chłopcy kancelaryjni, uczniowie wszystkich zawodów i smarowacze maszyn.

Płace robotników warsztatowych tak w poszczególnych kategoriach, jak i w odniesieniu do miejsc położenia warsztatów pracy, ustalone są takie same jak i dla robotników kopalnianych. Płace uczniów warsztatowych ustala się następująco: w ciągu pierwszego roku nauki ½ płacy IV kategorii, drugiego — ⅔, trzeciego — ⅞. Uczniom pierwszego i drugiego roku nauki nie przysługują ryczałty, uczniowie w ciągu trzeciego roku nauki otrzymują ryczałt IV kategorii. Płace. A) Zagłębie boryslawskie (Boryslaw, Opaka, Schodnica, Urycz) płace dniówkowe (za 8 godzin pracy): kategoria pierwsza zł. 6,93; druga — zł. 5,45; trzecia — zł. 3,77; czwarta — zł. 2,21. Ryczałty miesięczne: kategoria pierwsza — zł. 30,38; druga — zł. 18,25; trzecia — zł. 17,51; czwarta — zł. 6,52. B) Kopalnie na zachód od linii kolejowej Sambor — Turka. Płace dniówkowe: kategoria pierwsza — zł. 6,76; druga — zł. 5,17; trzecia — zł. 3,48; czwarta — zł. 1,94. Ryczałty miesięczne jak dla zagłębia boryslawskiego. C) Kopalnie na wschód od zagłębia boryslawskiego. Płace dniówkowe: kategoria pierwsza — zł. 6,76; druga — zł. 5,17; trzecia — zł. 3,14; czwarta — zł. 1,94. Ryczałty miesięczne jak dla zagłębia boryslawskiego. Stróże i woźnice, tak przy 12 - godzinnym jak i przy 8-godzinnym czasie pracy, otrzymują ryczałt trzeciej kategorii. Ryczałt w pełnym wymiarze przypada za 30 dni kalendarzowych. Za każdy dzień nieprzepracowany potrąca się ⅓ część tego ryczałtu. Niedziele i święta nie będą potrącane. III. Rafinerie. Kategorie: kategoria pierwsza: a) dystylatorzy samodzielni mogący pracować na urządzeniach destylacyjnych istniejących w fabryce, b) rafinatorzy olejów rafinujących samodzielnie, c) przodownicy parafiniarni, d) egzaminowani maszyniści o ile są ślusarzami maszynowymi, kwalifikowani ślusarze, kwalifikowani kowale, tokarze, modelarze, odlewacze, kołodzieje, blacharze, lakiernicy, kwalifikowani elektromonterzy mogący pracować samodzielnie w urządzeniach prądu elektrycznego, kwalifikowani spawacze, rymarze, murarze, stolarze, kwalifikowani bednarze, odpowiedzialni cieśle, kwalifikowani kotlarze, przodownicy kotłów parowych, przodownicy nad wszystkimi pompowniami łącznie — wszyscy wyżej wymienieni o ile pracują samodzielnie. Wszyscy kwalifikowani rzemieślnicy, którzy na podstawie tej umowy mają przejść do pierwszej kategorii, winni wykazać się czteroletnią praktyką po wyzwoleniu. Kategoria druga: a) dystylatorzy nie mogący samodzielnie prowadzić swego działu, b) rafinatorzy benzyny, nafty, parafiny i niesamodzielni rafinatorzy olejów, c) rektyfikatorzy benzyny, d) przodownicy filtracji olejów parafinowych i komór potnych (palacze kotłów parowych, egzaminowani przesuwacze wagonów, kwalifikowani pompierze, niekwalifikowani bednarze), e) wszyscy pracownicy wymienieni w kategorii pierwszej pozycja d) o ile pracują 2 lata po wyzwoleniu, f) pomocnicy ślusarzy rurowych, kowali, kotlarzy, odlewaczy i cieśli o ile pracują 4 lata w swoim zawodzie, g) pomocnicy laboratoryjni umiejący przeprowadzić wszystkie analizy ruchowe, o ile pracują 4 lata w swoim zawodzie, h) stróże i woźnice za 12-godzinny dzień pracy. Kategoria trzecia A: palacze na destylacji, pomocnicy dystylatorów, czyszciciele kotłów, pomocnicy

maszynistów, obsługa pomp, robotnicy w prasach i przy odlewaniu parafiny, robotnicy w rafinacjach nie wymienieni wyżej, o ile są stale przydzieleni. Kategorja trzecia B: a) robotnicy placowi i wszyscy niewymienieni wyżej pomocnicy w poszczególnych oddziałach powyżej lat 18-tu, b) stróże i woźnice za 8-godzinny dzień pracy. Kategorja czwarta: Robotnicy. Robotnicy pracujący w parafiniarniach i laboratorjach otrzymują dodatek zł. 0,50 za dniówkę. Uczniowie tak przy produkcji, jak i warsztatach otrzymują płace w wysokości $\frac{1}{3}$ części IV kategorii w pierwszym roku praktyki, $\frac{2}{3}$ części w drugim roku praktyki i czwartej kategorii z ryczałtem w trzecim roku praktyki. Płace minimalne dniówkowe (za 8 godzin pracy). A). Borysław, Drohobycz, Trzebinia, Czechowice. Kategorja pierwsza — zł. 7,10; druga — zł. 5,60; trzecia A — zł. 4,65; trzecia B — zł. 3,85; czwarta — zł. 2,25. B) Obszar na zachód od linii kolejowej Sambor — Turka. Kategorja pierwsza — zł. 6,90; druga — zł. 5,30; trzecia A — zł. 4,35; trzecia B — zł. 3,55; czwarta — zł. 2,00. C) Obszar na wschód od linii kolejowej Sambor — Turka. Kategorja pierwsza — zł. 6,90; druga — zł. 5,30; trzecia A — zł. 3,95; trzecia B — zł. 3,20; czwarta — zł. 2,00. Ryczałty miesięczne dla wszystkich rafinerji: kategorja pierwsza — zł. 31,10; druga — zł. 18,64; trzecia A i B — zł. 17,90; czwarta — zł. 6,70. Stróże i woźnice tak przy 12-godzinnym, jak i 8-godzinnym czasie pracy otrzymują ryczałt kategorii trzeciej.

Art. 2. Robotnicy sezonowi. Do robotników sezonowych umowa niniejsza niema zastosowania. Za robotników sezonowych uważani być mogą tylko ci robotnicy, którzy są na podstawie osobnych umów na określony czas lub na określoną robotę, do robót ziemnych, drogowych, budowlanych i innych robót przejściowych, lub też przez osobnych przedsiębiorców, którzy roboty te prowadzą we własnym zarządzie dla przedsiębiorstw naftowych.

Art. 3. Wszyscy wiertacze, którzy wierceili w dniu 31.VIII 1932 r. oraz ci wiertacze, którzy wykażą się, że w czasie swej służby wiertniczej wierceili samodzielnie conajmniej przez $2\frac{1}{2}$ roku, otrzymują dodatek za odpowiedzialność w kwocie zł. 1,14 za każdą przepracowaną zmianę. Wszyscy inni wiertacze otrzymują dodatek w kwocie zł. 0,58 za każdą przepracowaną zmianę.

Art. 4. Świadczenia w naturze. A. Mieszkanie. Przedsiębiorstwo dostarcza pracownikowi mieszkania w naturze lub płaci mu relutum w gotówce. Relutum to wynosi miesięcznie: 1) w zagłębiu borysławskim: dla żonatego zł. 20,63, dla kawalerów zł. 10,32, dla mieszkających we własnym domu wynosi relutum połowę powyższych stawek; 2) poza zagłębiem borysławskim dla żonatego zł. 13,75, dla kawalerów zł. 6,88, we własnym domu — połowę powyższych stawek. O ile robotnik nie chce korzystać z mieszkania udzielonego mu przez przedsiębiorstwo, nie może żądać ryczałtu mieszkaniowego, z wyjątkiem wypadków, gdy odległość proponowanego mu mieszkania od miejsca pracy przenosi 3 km lub gdy mieszka we własnym domu. Przedsiębiorstwo, które daje pracownikowi mieszkanie w naturze, nie płaci relutum mieszkaniowego jego członkom rodziny, pracującym w tem samym przedsiębiorstwie i mieszkającym wspólnie z odnośnym robotnikiem. Przedsiębiorstwo nie płaci również relutum mieszkaniowego robotnikom młodocianym do lat 18-tu, mieszkającym wspólnie z głową rodziny, która pracuje również w tem samym przedsiębiorstwie i pobiera gotówkowe relutum mieszkaniowe. B. Opał. Robotnicy otrzymują opał w naturze: 1) W miesiącach od 1.X do 31.III: a) żonaci do 400 kg węgla miesięcznie, b) kawalerowie i kobiety niezamężne — połowę powyższej ilości. 2) W miesiącach od 1.IV do 30.IX: a) żonaci do 250 kg, kawalerowie i kobiety niezamężne — połowę. Robotnicy niżej lat 18-tu nie mają prawa do poboru opału, o ile mieszkają u swoich rodziców. Przy dostarczaniu drzewa zamiast węgla liczy się 1 sag zdrowego drzewa twardego opałowego, lub $1\frac{1}{2}$ saga zdrowego miękkiego drzewa opałowego za 1 200 kg węgla. Opał winien być dostarczony loco najbliższa stacja kolejowa, lub magazyn przedsiębiorstwa, a to wedle wyboru firmy. Wyjątek stanowią przedsiębiorstwa położone w Zagłębiach: Brzozów, Schod-

nica i Wańkowa, które obowiązane są dostarczać opał loco kopalnia. Przedsiębiorstwa mogą jednak za zgodą robotników oznaczyć także inne miejsca dostawy. O ile pracodawca nie dostarczy z jakichkolwiek powodów opału w naturze, płaci wówczas robotnikom równowartość w gotówce wedle targowych cen węgla. Postanowienia dotyczące dostawy opału w Drohobycz reguluje umowa z dnia 25.IX 1919 r., a w Dziediczach protokół z dnia 11.X 1921 r. C. Światło. Przedsiębiorstwa dostarczają robotnikom, o ile nie pobierają w naturze światła elektrycznego lub gazowego, bezpłatnie nafty w następujących ilościach miesięcznie: 1) w miesiącach zimowych od 1.X do 31.III żonатым 4 kg, kawalerom 2 kg, 2) w miesiącach letnich od 1.IV do 30.IX połowę powyższych ilości. Robotnicy niżej lat 18-tu nie mają prawa do poboru nafty, o ile mieszkają u swoich rodziców.

Art. 5. Postanowienia szczegółowe. 1) Palacze względnie pomocnicy palacza otrzymują za pracę przy każdorazowym czyszczeniu kotłów, oprócz ustalonej w niniejszej umowie płacy dziennej, dodatek w wysokości 1 dniówki. 2) Wiertacze i pomocnicy, pracujący w szybach ropnych i wybuchowych, a w rafinerjach przy rafinacji olejowej, parafiny i nafty oraz przy kwasach odpadkowych, otrzymują jedno ubranie ochronne odpowiedniej jakości na 6 miesięcy, lub relutum w wysokości zł. 6,00 miesięcznie. Palacze otrzymują tytułem odszkodowania za zniszczone ubrania przy czyszczeniu kotłów zł. 3,00 miesięcznie. Robotnicy rafinerji pracujący w prasach, potniach i przy czyszczeniu kotłów otrzymują jedno ubranie ochronne na 6 miesięcy lub relutum zł. 3,00 miesięcznie. Kotlarze i murarze pracujący w kanałach lub pod kotłami, otrzymują ubrania ochronne, które zwracają po skończonej pracy. Kowale warsztatowi i kopalniani otrzymują fartuchy ochronne, lub relutum zł. 3,00 miesięcznie. Maszyniści, elektromonterzy, kowale i cieśle, którzy celem wykonania koniecznych robót będą zmuszeni pracować w szybach żaropionych, korzystają z ubrania przeznaczonego w kopalni na ten cel. 3) Wiertacze muszą mieć w szybach tłokowych stałego pomocnika. Palacze muszą mieć przy obsłudze 2 do 4 kotłów i do światła elektrycznego jednego pomocnika, a przy 5 i więcej kotłach ma być dwóch palaczy. 4) Przyrządy ratownicze przy wieżach wiertniczych winny odpowiadać przepisom górniczo-policyjnym. 5) Szybie i nakładanie pasów na główną transmisję oraz jej smarowanie wykonują robotnicy przeznaczeni specjalnie do tego celu. 6) Rafinerje dostarczyć winny każdemu robotnikowi zatrudnionemu w parafiniarni i dystylarni po $\frac{1}{3}$ kg mydła miesięcznie.

Art. 6. Urlopy. Robotnicy powyżej lat 18-tu otrzymują urlopy płatne służące wyłącznie dla wypoczynku, a mianowicie: a) 7 dni urlopu o ile pracowali przynajmniej 1 rok w przemyśle naftowym, b) 14 dni urlopu, o ile pracowali przynajmniej 5 lat, c) 21 dni, o ile pracowali przynajmniej 10 lat w tej samej firmie. Pracownicy poniżej lat 18-tu otrzymują urlopy ustawowe, t. j. 14 dni po roku nieprzerwanej pracy w tej samej firmie. Zasadniczo uprawniony jest do uzyskania urlopu robotnik, który licząc od dnia wstąpienia do danej firmy, pracuje w tej firmie przynajmniej 3 miesiące i udowodni, że w danym roku kalendarzowym nie korzystał z urlopu całkowicie, względnie częściowo. Pracodawca decyduje o tem, kiedy urlop ma być udzielony, jednak każdy robotnik ma prawo wyczerpać urlop w ciągu każdego roku. Nieprzyjęcie urlopu przez robotnika w czasie wyznaczonym przez firmę powoduje utratę prawa urlopu. Również nadużycie urlopu w pracy zarobkowej pociąga za sobą utratę tego prawa.

Art. 7. Wypowiedzenie stosunku służbowego. Stosunek służbowy między firmą a robotnikiem może być rozwiązany za 14-dniowym wypowiedzeniem — za wyjątkiem przewidzianych ustawą wypadków rozwiązania umowy bez wypowiedzenia. Jeśli odnośny robotnik pracował w danym przedsiębiorstwie ponad 2 lata, a wypowiedzenie nie nastąpiło z powodu winy danego robotnika, firma wypowiada robotnikowi stosunek służbowy na 4 tygodnie przy 2 do 4-letnim trwaniu stosunku służbowego, — na 6 tygodni przy 4 do 6-letnim trwaniu, — zaś na 8 tygodni przy trwaniu stosunku służbowego powyżej 6 lat.

Art. 8. Fundusz budowy domów ludowych. Od ustalonych niniejszą umową płac dniówkowych, ryczałtów miesięcznych i dodatków dla wiertaczy za odpowiedzialność obliczać i odprowadzać będą firmy 1% na rzecz budowy Domów Ludowych w przemyśle naftowym. Obowiązek ten ciąży na firmach przez cały czas trwania niniejszej umowy. Rozdział funduszy zebranych po myśli niniejszego artykułu między poszczególne grupy robotników nastąpi w myśl przeprowadzonego już plebiscytu, względnie plebiscytów, które przeprowadzone zostaną w przyszłości. Zarząd funduszem, zebrany w myśl niniejszego artykułu, sprawują Komitety, składające się w równych częściach z przedstawicieli firm i robotników.

Art. 9. Delegaci robotników. Robotnicy zatrudnieni w poszczególnym przedsiębiorstwie mogą wybierać z pośród swego grona delegatów, którym przysługuje prawo do reprezentowania ogółu, względnie poszczególnych robotników danego przedsiębiorstwa w sprawach objętych niniejszą umową, związanych ściśle z warunkami pracy i płacy w danym przedsiębiorstwie. Za wykonanie czynności delegatów robotnicy nie mogą być wydaleniem z przedsiębiorstwa. Art. 10. Przedstawicielstwo robotników dla zawierania umów zbiorowych. W pertraktacjach przy zawieraniu umowy zbiorowej w przemyśle naftowym reprezentują ogół robotników delegaci, których liczba nie może przewyższać 40-tu.

Art. 11. Czas trwania umowy. Umowa obowiązuje od dnia 1.IX 1932 r. na czas ograniczony do dnia 31. VIII 1933 r., w którym to dniu automatycznie wygasa. W ciągu miesiąca sierpnia wydelegują obie strony interesowane swoich przedstawicieli dla ewentualnego zawarcia nowej umowy.

Art. 12. Postanowienia końcowe. Wskutek zawarcia niniejszej umowy zbiorowej traci moc obowiązującą umowa zbiorowa z dnia 19. XI 1922 r. oraz protokoły uzupełniające umowę, z wyjątkiem tych, na które powołuje się niniejsza umowa.

18 zakładów — 3 408 robotników.

UI122 1. X 1927 r. Przemysł. Umowa między firmą „Polna” Fabryka maszyn rolniczych i odlewnia żelaza Joachim Klagsbald w Przemyslu a przedstawicielami robotników tejże fabryki. I. Unieważnia się wszelkie dotychczas zawarte umowy. II. Firma „Polna” przyjmuje do wiadomości zamianowanie 2 mężów zaufania ze strony robotników. Jednemu z mężów zaufania i to nie zajętemu przy maszynie, lecz akordowemu, przysługuje prawo po poprzednim zgłoszeniu u przełożonego majstra w ważnych wypadkach spełniać w godzinach pracy swe funkcje związane ze stanowiskiem męża zaufania. III. W razie potrzeby są robotnicy obowiązani na żądanie firmy pracować w nadliczbowych godzinach za dodatkowym wynagrodzeniem w ustawie określonym. IV. Urlopy wypoczynkowe dla pracowników będą przyznawane w myśl ustawy. V. Młodocianych terminatorów zgłasza firma w myśl przepisów ustawy przemysłowej. VI. Robotnicy zrzekają się wszelkich pretensyj za przerwę w pracy wywołaną defektem lokomobili w przeszłości i w przyszłości. VII. Jako płace obowiązują wynagrodzenia zasadnicze z dn. 11. VI 1927 r. wraz z podwyżką 8%, przyznana umową z dnia 15. VI 1927 r. VIII. Ponadto uzależnia się wynagrodzenie wszystkich robotników od wzrostu drożyzny, wykazanego każdorazowo przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, podwyższając płace zasadnicze o wykazany procent, względnie firmie przysługuje prawo obniżenia płac w tym samym stosunku w razie spadku drożyzny. Wskaźnik drożyzniany obowiązuje w następnym tygodniu po ogłoszeniu przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie. IX. Gdyby Główny Urząd Statystyczny wykazał spadek drożyzny w takim stosunku, że płace zasadnicze z dnia 11. VI 1927 roku miałyby być naruszone, wówczas Dyrekcja fabryki zobowiązuje się utrzymać w mocy wynagrodzenie zasadnicze z dnia 11. VI 1927 r. X. Co do innych warunków pracy i płacy obowiązuje regulamin robotniczy zatwierdzony przez władze dla tej firmy. XI. Jako dni świąteczne uważa się oprócz świąt w regula-

minie pracy wymienionych, oba święta żydowskiego Nowego Roku oraz Dzień Pojednania. W dniach tych fabryka jest nieczynna bez odszkodowania dla robotników.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład — 160 robotników.

UI19 17. XI 1933 r. Warszawa. Protokół między firmą Henryk Liefeld i Stefan Schiffner a delegatami robotników fabryki, w obecności Inspektora Pracy 4 Obwodu w związku z likwidacją krótkotrwałego strajku (okupacja) na tle niewypłacenia zaległych zarobków za okres od kwietnia 1933 r. w sumie zł. 5 899,38 dla 51 rob. Po przeprowadzonej dyskusji zawarto układ następujący: 1) najbliższa wypłata 46 zostanie wypłacona 23.XI w całej wysokości plus 25% wypłaty na zaległości; 2) w analogiczny sposób będzie wypłacona następna wypłata 47 i 48 w dniach 29. XI i 6. XII 1933 r.; 3) ponadto ustalono, że robotnicy, którzy nie będą zatrudnieni w okresie wypłat 46, 47 i 48, w dniach tych wypłat otrzymają na poczet zaległości ich 3-dniowy zarobek.

UI10 10.XI 1933 r. Warszawa. Cennik płac akordowych uzgodniony między przedstawicielami firmy Warszawskiej Fabryka Druku i Gwoździ „Druk” a delegatami Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce. Tekstu nie podano.

UI11 2.IX 1933 r. Łódź. Umowa zbiorowa pomiędzy firmą „Fabryka Maszyn i Budowa Aparatów Oskar Eckstein w Łodzi” a robotnikami, zatrudnionymi w tej firmie. Kotlarze miedz. za godzinę pracy—zł. 1,25, zł. 1,10, zł. 1,00 i zł. 0,90; stolarz—modelarz—zł. 1,20; kowal—zł. 0,90; ślusarze—zł. 1,20, zł. 1,00 i zł. 0,75; tokarze—zł. 1,00 i zł. 0,90; robotnicy niewykwalifikowani—zł. 0,50.

Okres trwania umowy ani termin wypowiedzenia ustalone w umowie nie zostały.

UI12 18.X 1933 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych—Oddział Łódzko-Kaliski (grupa odlewni) a pełnomocnikami Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Oddział 34 w Łodzi, przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu. Na zasadzie tej umowy ustalono następujące godzinowe stawki minimalne dla poszczególnych kategorii robotników, zatrudnionych w odlewniach: dla formiarza ręcznego—zł. 0,85 za godzinę; dla formiarza maszynowego—zł. 0,63; dla rdzeniara—zł. 0,63; dla robotnika w odlewni—zł. 0,57; dla robotnika podwórzowego—zł. 0,55; dla oczyszczacza—zł. 0,60; dla piecowego—zł. 0,85; dla ucznia w I roku zł. 0,17; w II roku—zł. 0,22; w III roku—zł. 0,29. Akordy będą ustalane w ten sposób, by przeciętny zarobek danej grupy pracujących na akord mógł wynosić o 20% ponad stawkę minimalną.

Umowa obowiązuje od dnia 18.X 1933 r. na czas nieokreślony i może być wypowiedziana w terminie czterotygodniowym, licząc od soboty następnej po wypowiedzeniu; termin wypowiedzenia obowiązuje obydwie strony.

UI13 30.XI 1933 r. Bielsko. Umowa między Związkiem Przemysłowców Bielska, Białej i okolicy z jednej a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego z drugiej strony. Umowa dotyczyła sprawy płac robotników, zatrudnionych w odlewniach. I. Stawki minimalne: odlewacze I kl.—zł. 0,90, II kl.—zł. 0,65, III kl.—zł. 0,50; formiarze na maszynach I kl.—zł. 0,58, II kl.—zł. 0,42. Powyższe stawki minimalne należy w ten sposób rozumieć, że robotnik w każdym okresie wypłaty na policzalną godzinę pracy otrzymuje przeciętnie conajmniej stawkę minimalną odpowiadającą tej klasie, do której zostaje przydzielony. Przeważna ilość robotników nie posiada jednak przewidzianych dla poszczególnych klas płac minimalnych, lecz wyższe indywidualne płace godzinowe. Indywidualną płacę godzinową gwarantuje się robotnikowi w ten sposób, że

winien on na pięć następujących po sobie okresów wypłat na policzalną godzinę pracy zarobić przeciętnie powyższą płacę. Ta ostatnia gwarancja odpada, jeżeli robotnik w braku jego normalnej pracy wykonuje pracę innej kategorii lub innego rodzaju. Zaszeregowanie do klas jest sprawą wewnętrzną przedsiębiorstwa i uskutecznione zostaje przez kierownictwo przedsiębiorstwa w porozumieniu z właściwym majstrem oraz mężami zaufania. Dotychczasowe indywidualne płace godzinowe przy akordach nie mogą być obniżone bez uzgodnienia ich przez delegatów danej fabryki i jej przedstawicieli. We wszystkich sprawach niezadowolonych w przedsiębiorstwie następuje załatwienie przy interwencji organizacji, a jeżeli i to pozostaje bez skutku—przez rozstrzygnięcie sporu, do którego jest powołany Inspektorat Pracy. Roboty w odlewniach, wynagradzane według godziny a nie w akordzie, będą nadal płacone w tej samej wysokości. II. Stawki akordowe winny być tak ustalone, by robotnicy przy normalnej pracy i przy przeciętnej wydajności mogli zarobić o 20% więcej, niż przewidziane płace godzinowe. Przy dostarczaniu robót otrzymują formiarze kartkę zamówień z zapodaniem dokładnej ceny, która później wciągnięta zostaje do księgi obrachunkowej. Firmy, które nie posiadają tego systemu, wprowadzą go u siebie w ciągu najbliższego czasu. Stawki akordowe nie będą zmienione. Korektury istniejących stawek są jednak możliwe w poszczególnych wypadkach w porozumieniu z odnośnym robotnikiem, o ile firma wykaże uzasadnioną potrzebę. Cennik stawek akordowych winien być dla formiarzy dostępny. Nowe stawki akordowe winny być zgóry podane do wiadomości, ostateczne ich ustalenie następuje jednak po odlewach próbnych. Książki akordowe winny być dostarczone formiarzom na jeden dzień przed wypłatą do kontroli, by w ten sposób niezgodność stawek akordowych móc reklamować. W firmach, w których się tego nie praktykuje, przysługuje robotnikom prawo wnoszenia reklamacji w ciągu 48 godzin od dnia wypłaty. Stwierdzone omyłki lub zniżki stawek ostatnio ustalonych zostaną doprowadzone do stanu poprzedniego. III. Narzędziowe. Za rok 1933 jest sprawa narzędziowego załatwiona przez zapłacenie 50% ryczałtu narzędziowego, przewidzianego w odnośnej umowie zbiorowej. Z dniem 1.I 1934 r. wchodzi w życie następujące postanowienia: Robotnicy w odlewniach wyzwoleni po 1.XII 1933 r. otrzymują od ich przedsiębiorstwa komplet narzędzi, które pozostają własnością przedsiębiorstwa. O ile robotnik taki przechodzi do innej firmy, otrzymuje tamże również komplet narzędzi. O ile następnie wskutek naturalnego zużycia stają się narzędzia bezużyteczne, otrzymuje odlewacz drogą wymiany za każde oddane bezużyteczne już narzędzie—narzędzie zdadne do użycia. Robotnicy w odlewni, którzy ukończyli naukę przed 1.XII 1933 r. mogą narzędzie, które przez naturalne zużycie stało się bezużyteczne, wymienić na narzędzie zdadne do użytku, które pozostaje jednak własnością przedsiębiorstwa. Nowo przyjęci robotnicy otrzymują brakujące im narzędzia, które również pozostają własnością firmy. IV. Delegaci fabryczni: żądania natury ogólnej, dotyczące ogółu robotników, mogą być zgłaszane administracji przez wybranych delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy, pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. Delegat nie może być wydalony ani prześladowany za spełnianie swych obowiązków, wypływających z jego stanowiska. Przy redukcjach, wynikających z ograniczenia produkcji w zakładzie, delegaci i ławnicy sądów pracy w miarę możliwości nie będą redukowani. Z powodu ostatniego zatargu żadna ze stron nie może być poszkodowana. V. Wyjątki. Umowa niniejsza nie obejmuje firmy Breuille i S-ka i A. Urban i Synowie w Ustroniu.

Umowa obowiązuje od dnia zawarcia, t. j. od 30.XI 1933 r. na czas nieoznaczony z tem, że może być wypowiedziana najpóźniej pierwszego dnia każdego miesiąca na koniec danego miesiąca, przyczem pierwsze wypowiedzenie nastąpić może dopiero z dniem 1.I 1934 r. pod koniec tego miesiąca.

UI14 24.II 1932 r. Katowice. Umowa taryfowa pomiędzy Górnślaskim Towarzystwem Telefonów na polskim Górnym Śląsku a Gesamtverband der Christlichen Gewerkschaften, ustalająca warunki pracy i płacy dla monterów, pomocników monterskich i młodocianych pomocników. Par. 1. Czas pracy. Czas pracy wynosi 48 godzin tygodniowo. Praca rozpoczyna się przed południem wzgl. rano, o godzinie 8 i trwa do 12 w południe, a następnie od godz. 13-ej do godziny 5-ej popoł. Godzinna przerwa jest przerwą wypoczynkową. W soboty pracuje się bez przerwy od godz. 8-ej do godz. 14-ej. Par. 2. Godziny nadliczbowe, praca wykonana w niedziele i dni świąteczne. Godzin nadliczbowych nie powinno się zasadniczo przepracowywać. Jeżeli z przyczyn technicznych koniecznym jest przedłużenie dziennej pracy, wówczas przepracowany czas ponad normalną ilość godzin powinien być zgłoszony w biurze technicznym i to natychmiast, a w następnym tygodniu przez taką samą ilość godzin dana osoba nie pracuje, celem wyrównania. Za pierwsze 3 godziny pracy ponad normalną pracę dzienną płacony jest dodatek w wysokości 25%. Za dalsze godziny nadliczbowe—dodatek w wys. 50%. Za prace wykonane w niedzielę lub ustawowe święta płacony jest dodatek w wysokości 50%. Za pracę zaś wykonaną w pierwszy dzień świąt Wielkanocnych, 1-szy dzień Zielonych Świątek oraz w pierwszy dzień Bożego Narodzenia, płaci się dodatek w wys. 100%. Za przepracowane godziny nadliczbowe w niedzielę lub święta nie płaci się dodatku 25%-go. Par. 3. Czas spędzony w podróży, na chodzeniu, lub czekaniu. Czas spędzony w podróży, na czekaniu, opłaconym zostaje jak zwykły czas pracy. To samo dotyczy niedziel i dni świątecznych. Par. 4. Płace. Płace obliczone zostają odpowiednio do załączonej tabeli płac i należy takowe uważać, jako stawki najniższe. Podział monterów, pomocników monterskich oraz młodocianych pomocników uwidocznił jest na załączonej tabeli płac. Kierownictwo przedsiębiorstwa zastrzega sobie prawo przydzielania monterów, wzgl. pomocników do innej grupy, skoro według swej pracy na to zasługują. Par. 5. Dłetyienne. Za wydatki, jakie powstają dla monterów, pracujących poza siedzibą przedsiębiorstwa, przez podwójne utrzymanie, ustanawia się następujące djety: bez przenocowania, za 1 śniadanie zł. 0,90 (w czasie przed godz. 7-mą rano), za 1 obiad zł. 1,70, za 1 kolację zł. 1,50 (w razie przyjazdu po godzinie 7 wieczorem). W razie, o ileby nastąpiło znaczne podrożenie, lub potaniecie środków żywnościowych, wówczas stawki te mogą po porozumieniu się z Radą Zakładową być odpowiednio zmienione. Za przenocowanie przewidziana jest kwota w wysokości zł. 2,50. Jeżeli chodzi o miejscowości, w których przenocowanie utrudnionem jest z powodu braku zwykłych, prostych hoteli, rozstrzyga kierownictwo o tem, czy i o ile odnośna kwota ma być podwyższona. Firma może też wziąć na swój rachunek kosztą prywatne noclegu, lub przenocowanie w hotelu. W takich wypadkach płaci się djetę w wysokości podanej, mianowicie zł. 4,10. W innych wypadkach nie płaci się djet. Djety wypłaca się w tej samej wysokości zarówno monterom żonatym, jak i nieżonatym. Za prace wykonane w miejscowościach, należących do gminy Katowice, nie płaci się djet. Jeśli montaż wykończony zostaje w sobotę, lub w wigilję świąt, wówczas winien dany monter postarać się natychmiast w tym samym dniu powrócić, jeśli on tego nie czyni, to nie wypłaca się djetu danemu monterowi za niedzielę, wzgl. za dzień świąteczny. Kto bez usprawiedliwienia, lub bez uzasadnionej przyczyny w dniu poprzedzającym święto, lub niedzielę albo też dzień po święcie lub po niedzieli nie zgłasza się do pracy, nie otrzymuje za dany dzień świąteczny, lub niedzielę djety. Par. 6. Koszta podróży, przejazd koleją zostaje monterowi zbonifikowany. Przy jeździe autobusem, lub tramwajem zostają również efektywne koszta zbonifikowane. Jeśli na jednej przestrzeni kursują autobusy i tramwaje, to przejazd autobusem jest tylko w tym wypadku dozwolony, gdy osiąga się przez to duży zysk na czasie. Par. 7. Prowizje. Celem dania możliwości monterowi dalszego jeszcze zarobku, otrzymuje dany monter

prowinzje od każdego zamówienia, które za jego staraniem udzielonem zostaje. Wysokość prowizji od każdego tego rodzaju zlecenia zostaje w każdym poszczególnym wypadku ustanowiona. Par. 8. Urlopy. Wszyscy monterzy, pomocnicy monterzy oraz młodociani robotnicy, zatrudnieni w Górnośląskim Tow. Telefonów, otrzymują każdego roku urlop. Dana osoba, znajdująca się na urlopie, otrzymuje za czas urlopu swą pełną płacę, jednakowoż bez djet. Czas urlopu dla każdego montera, pomocnika monterskiego po przepracowaniu 1 roku bez przerwy—3 dni robocze, 2 lat bez przerwy 4 dni robocze, 3 lat bez przerwy 5 dni roboczych, 4 lat bez przerwy 6 dni roboczych, 5 lat bez przerwy 7 dni roboczych. Młodocianym pomocnikom monterskim przydzielony jest 4-dniowy termin urlopu.

Par. 9. Prawomocność oraz wypowiedzenie umowy. Umowa taryfowa wchodzi w życie z dniem 24.II 1932 r. i może ona być w każdym czasie wypowiedziana przez obie strony z ustawowym 4-tygodniowym terminem wypowiedzenia.

Do niniejszej umowy została dołączona następująca tabela płac: Grupa I: monterzy, którzy umieją samodzielnie wykonywać prace przy urządzeniach słaboprądowych, otrzymują płacę wynoszącą na godzinę zł. 1,15. Grupa II: monterzy, którzy umieją wykonywać prace przy urządzeniach słaboprądowych, jednakowoż nie znają wszelkich zajęć mogących układow połączonych, kontrolowani są przez kierownictwo odnośnie do ich czynności i otrzymują płacę, wynoszącą na godzinę zł. 0,95. Grupa III: monterzy pracujący samodzielnie zł. 0,80. Grupa IV: Pomocnicy monterzy, ponad 18 lat, którzy pracowali już w branży słaboprądowej lub podobnej gałęzi w innej firmie, jako pomocnicy monterzy, otrzymują płacę za godzinę zł. 0,65. Grupa V: młodociani pomocnicy monterzy otrzymują w 1-ym roku za godzinę zł. 0,25, w 2-im roku za godzinę zł. 0,33, w 3-cim roku za godzinę zł. 0,55. Oprócz płac powyższych otrzymują monterzy żonaci oraz tacy, którzy wykazują się tem, że są żywicielami rodziny, dodatek w wysokości 15% oraz dla każdego dziecka dodatek w wys. zł. 0,03 za godzinę. Wszyscy monterzy otrzymują następnie oprócz podanej płacy zasadniczej dodatek w wys. 5—40%. Wysokość tego dodatku ustanowiona zostaje w porozumieniu z Radą Zakładową.

UI15 6.IX 1933 r. Żory. Ugoda między Zarządem Odlewni żelaza i fabryki maszyn „Huta Pawła” w Żorach a Radą Zakładową w imieniu Załogi „Huty Pawła”. 1. Robotnicy zgadzają się na obniżkę płac zarządzaną przez dyrekcję „Huty Pawła” z dniem 1.VI 1933 r. 2. Powyższa obniżka płac odnosi się z dniem dzisiejszym jedynie do tych tygodni, w których pracować się będzie więcej aniżeli 3 dni. Do tygodni, w których pracować się będzie 3 dni lub mniej, stosować się będzie stawki z przed 1.VI 1933 r. 3. Zaliczki wypłaconej robotnikom dnia 19.VIII 1933 r. dyrekcja nie potrąca i uważa tę zaliczkę jako specjalne, dodatkowe wynagrodzenie.

Umowa obowiązuje do 31.V 1934 r. i dopiero po tej dacie może być przez obie strony w terminie 14-dniowym wypowiedziana.

Od dnia 1.VI 1933 r. dyrekcja ustanowiła następujące stawki godzinne i akordowe: 1. Z dotychczasowych stawek godzinnych oblicza się: a) dla starszych 26%, zamiast dotychczas 12 plus 4%, b) dla uczniów 20%, zamiast 5 plus 5%, c) robotnikom, którym płaci się już netto wzgl. mniej 4%, odliczać się będzie tylko 5%. 2. W warsztacie ślusarskim i stolarskim: a) wszelkie roboty akordowe 32%, zamiast dotychczas 12 plus 12%, b) płace godzinne starszych 26%, uczniów 20%. 3. Gieciarze otrzymują dodatek ogniowy niezmienny. 4. W formowni: a) w akordzie starsi 32%, zamiast 12 plus 12%, b) w akordzie starsi 28%, zamiast 12 plus 8%, c) w akordzie dla uczniów 20%, zamiast dotychczas 5 plus 5%. W formowni obowiązywać będą ponadto od 1.VI 1933 r. na płyty piecowe nowe czasy zasadnicze dla grupy I) i grupy uczniowskiej, które to czasy zasadnicze poda się do wiadomości.

UI16 9.X 1933 r. Kraków. Umowa między przedstawicielami Wytwórni Sygnałów Kolejowych w Krakowie-Dąbie a przedstawicielami Rady Okręgowej Związków Zawodowych w Krakowie przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Strony godzą się na przeprowadzenie obniżki płac w wysokości 8%, przy czem dotyczy ona również regulacji stawek akordowych; 2) ułamki wynikłe przy obliczaniu zniżki 8%, wynoszące 0,5 zaokrąglane będą do 1, t. j. do 1 grosza (ułamki poniżej 0,5 będą nieuwzględniane); 3) wszyscy robotnicy, którzy otrzymali 14-to dniowe wypowiedzenie będą zpowrotem przyjęci do pracy; 4) przy przyjmowaniu do pracy nowych robotników przyjmowani będą przede wszystkim robotnicy zredukowani, którzy już w tej fabryce pracowali; 5) Wytwórnia Sygnałów gwarantuje przyjętym robotnikom pełny 46 godzinny tydzień pracy do dnia 31.XII b. r.

Termin wprowadzenia obniżki oznacza się od dnia 16.X 1933 r.

O7 14.IX 1931 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w sprawie obniżki zarobków robotniczych w przemyśle przetwórczym o 10%, przy udziale: Związku Pracodawców Przetw. Przem. Metalowego na Górnym Śląsku w Katowicach oraz: 1. Zespołu Pracy Związków Zawodowych Przemysłu Metalowego, 2. Polskiego Zespołu Pracy i 3. Związku Robotników Przemysłu Metalowego, Sekretariat Okręgowy w Katowicach. Komisja orzekła: 1) Stawki zarobkowe jak i dodatki dla monterów, obowiązujące od dnia 1.XII 1929 r. obniża się o 4%. 2) W ten sposób ustalone nowe stawki obowiązują od dn. 15.IX 1931 r. do dn. 31.I 1932 r. z tem, że mogą być wypowiedziane na 14 dni przed upływem tego terminu. O ile wypowiedzenie w tym terminie nie nastąpi, stawki te obowiązują na dalszy miesiąc i to tak długo, póki z którejkolwiek strony nie nastąpi wypowiedzenie na 14 dni przed upływem danego miesiąca. 3) Strony winny w ciągu 5 dni zgłosić swą zgodę na to orzeczenie. Zniżka nie obowiązuje tych zakładów, które nie są zakładami przetwórczego przemysłu metalowego (jak np. „Zakłady impregnacyjne” Sp. Akc. w Katowicach, „Lignoza Sp. Akc.” w Katowicach, „Górnośląska Centrala Gazowa w Wielkich Hajdukach”), jakkolwiek należą one do Związku Pracodawców przetwórczego przemysłu metalowego na Górnym Śląsku.

Orzeczeniu Komisji Pojednawczo-Rozjemczej w Katowicach z dn. 14.IX 1931 r. nadana została od dn. 15.IX 1931 r. moc obowiązująca na zasadzie Rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 17.X 1931 r. (Dz. Ustaw Śląskich). Płace taryfowe dla przemysłu metalowego, obowiązujące od dn. 15.IX 1931 r., kształtowały się w sposób następujący:

Kategorie zawodowe	Grupy	Płace taryfowe dla wszystkich robotników			
		akordowych		dniówkowych	
		na dniówkę	na godzinę	na dniówkę	na godzinę
		w złotych			

Robotnicy fachowi:

24 lata i wyżej	a	7,32	0,91	8,34	1,05
	b	7,16	0,89	8,08	1,01
	c	6,35	0,80	7,27	0,91
	d	5,62	0,70	6,54	0,82
	e	5,13	0,64	5,94	0,74
od 21 do 23 lat	a	6,76	0,84	7,67	0,96
	b	6,35	0,80	7,27	0,91
	c	5,87	0,73	6,78	0,84
	d	5,13	0,64	5,84	0,73
	e	4,40	0,55	5,11	0,64
20 lat	a	5,70	0,71	6,51	0,82
	b	5,62	0,70	6,33	0,79
	c	4,89	0,61	5,49	0,69
	d	4,23	0,53	4,85	0,60
	e	3,50	0,44	4,01	0,50

(dok.)

Kategorie zawodowe	Gru- py	Place taryfowe dla wszyst- kich robotników			
		akordowych		dniówkowych	
		na dniów- kę	na go- dzinę	na dniów- kę	na go- dzinę
		w złotych			
19 lat	a	4,89	0,61	5,60	0,70
	b	4,40	0,55	5,11	0,64
	c	4,15	0,52	4,76	0,60
	d	3,50	0,44	4,11	0,52
	e	3,42	0,43	3,93	0,49
18 lat	a	3,34	0,41	3,85	0,48
	b	3,18	0,39	3,69	0,46
	c	2,93	0,36	3,44	0,43
	d	2,69	0,34	3,09	0,38
	e	2,60	0,33	3,01	0,37
Robotnicy dniówkowi					
24 lata i wyżej	—	5,29	0,66	5,80	0,73
od 21 do 23 lat	—	4,31	0,54	4,92	0,61
od 19 do 20 lat	—	3,50	0,44	4,11	0,52
18 lat	—	2,60	0,33	3,22	0,40
17 „	—	2,36	0,30	2,98	0,37
16 „	—	2,04	0,26	2,65	0,33
Robotnice dniówkowe					
24 lata i wyżej	—	3,50	0,44	3,80	0,48
od 21 do 23 lat	—	2,93	0,36	3,34	0,41
„ 19 „ 20 „	—	2,44	0,31	2,85	0,36
18 lat	—	1,71	0,21	2,11	0,27
17 „	—	1,55	0,19	1,96	0,24
16 „	—	1,47	0,18	1,87	0,23
Młodociani	—	1,06	0,13	1,47	0,18
Uczniowie:					
1 rok nauki: I półr.	—	0,73	0,10	1,14	0,14
„ „ „ II „	—	0,73	0,10	1,14	0,14
2 lata nauki: I półr.	—	0,98	0,12	1,38	0,17
„ „ „ II „	—	1,14	0,14	1,55	0,19
3 i 4 lata nauki	—	1,31	0,16	1,71	0,21

Inwalidzi będą wynagradzani według sprawności. Do-
datek socjalny wynosi: domowy zł. 0,16 za dzień pracy,
na dziecko—zł. 0,27. Oprócz tego płaci się następujące
dodatki za każdy przepracowany dzień pracy, doliczając
je do czystej płacy taryfowej: żonatym robotnikom
fachowym grupy a i b ponad 24 lata—14% zarobku
taryfowego, wszystkim innym żonatym robotnikom—9%
zarobku taryfowego. Nieżonaci robotnicy i niezamężne
robotnice nie otrzymują żadnego dodatku z następują-
cemi wyjątkami: jeżeli w domach, w których brak ojca,
lub w których ojciec jest stale niezdolny do pracy, znaj-
dują się robotnicy ponad 24 lata, zatrudnieni w jednym
z zakładów związkowych, a będący faktycznymi żywi-
cielami tych rodzin, to najstarszy z nich otrzymuje
dodatek procentowy, odpowiadający dodatkowi dla żo-
natych.

W dn. 25.I 1932 r. zapadło orzeczenie Komisji
Pojednawczej i Arbitrażowej w Katowicach, w myśl
którego obowiązują nadal stawki z dn. 2.XII 1929 r.
wraz ze zmianami wprowadzonymi na mocy orzeczenia
Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej z dn. 14.XI 1931 r.

22 zakłady—1970 robotników.

O8 29.VIII 1932 r. Katowice. Orzeczenie Ko-
misji Pojednawczej i Arbitrażowej w sprawie spornej
o obniżenie płac robotników dla grupy zakładów ema-
lowych i niklowych na Górnym Śląsku. Place zasadnicze
obniża się jak następuje: dla mężczyzn: grupa a—o 15%,
b—o 16%, c—o 16%, d—o 15%, e—o 15%, dla szych-
ciarzy—o 16%; dla kobiet wszystkich grup i szychcia-
rek—o 25%. Procenty te będą obliczone od dotychczas-
wych płac zasadniczych, np. w grupie a od zł. 8,15.
Na powyżej ustalone place zasadnicze otrzymują ro-
botnicy zatrudnieni w akordzie przy dotychczas-
wej przeciętnej wydajności 25%-owy dodatek akor-
dowy. Powyżej zestawione place obowiązują od 1.IX 1932 r.
do 31.XII 1932 r. z tem, że mogą być wypowiedziane
wzajemnie z dn. 1.XII 1932 r. na dzień 31.XII 1932 r.

O ile to wypowiedzenie nie nastąpi, obowiązują na każdy
następny miesiąc i to tak długo, dopóki którakolwiek
ze stron regulacji tej w terminie miesięcznym nie wy-
powie. W ten sposób place taryfowe robotników zakładów
emalowych i niklowych na Górnym Śląsku od dn. 1.IX
1932 r. ukształtowały się następująco:

Kategoria zawodowa	Gru- py	Płaca taryfowa na dniówkę w złotych	
		Męż- czyźni	Kobie- ty
Robotnicy fachowi:			
24 lata i wyżej	a	7,28	4,28
	b	6,88	4,10
	c	6,32	3,76
	d	5,84	3,44
	e	5,40	3,20
od 21 do 23 lat	a	6,76	3,98
	b	6,40	3,80
	c	5,92	3,52
	d	5,30	3,12
	e	4,80	2,82
do 20 lat	a	5,76	3,40
	b	5,56	3,30
	c	5,04	3,00
	d	4,64	2,72
	e	4,16	2,48
do 19 lat	a	5,10	3,00
	b	4,70	2,80
	c	4,50	2,67
	d	4,16	2,48
	e	4,04	2,36
do 18 lat	a	3,95	2,32
	b	3,80	2,25
	c	3,60	2,13
	d	3,52	2,08
	e	3,44	2,02
Szycharze:			
24 lata i wyżej	—	5,60	3,36
od 21 do 23 lat	—	5,04	3,00
od 19 do 20 lat	—	4,36	2,64
18 lat	—	3,70	2,16
17 lat	—	3,00	1,80
16 lat	—	2,96	1,76
Młodociani poniżej 16 lat	—	1,76	1,32

Inwalidzi będą wynagradzani według sprawności. Ucznio-
wie nie podpadają pod taryfę, będą jednak wynagradzani
jak młodociani. Dodatek domowy wynosi zł. 0,14, na
dzieci zł. 0,22 za dzień roboczy.

2 zakłady — 908 robotników.

O9 31.I 1933 r. Katowice. Orzeczenie w sprawie
sporu o ustalenie stawek zarobkowych dla monterów
zatrudnionych w Górnośląskim Tow. Telefonów, pomiędzy
Górnośląskim Tow. Telefonów w Katowicach a Ge-
samtverband Christl. Gewerkschaften. 1) W tabeli płac
obowiązującej dla Górnośląskiego Tow. Telefonów od
24.II 1932 r. obniża się stawki tam wymierzone dla
grup od I do V włącznie o 5%. Zmienia się granicę
dodatku dla monterów z 5% do 40% na 5% do 30%.
2) W treści § 5 umowy z dnia 24.II 1932 r. zmienia się
stawki: za 1 śniadanie zł. 0,90 na zł. 0,72, za 1 obiad
zł. 1,70 na zł. 1,36, za 1 kolację zł. 1,50 na zł. 1,20, za
przenocowanie zł. 2,50 na zł. 2,00 i zmienia się w ten
sposób ryczałt za utrzymanie z zł. 4,10 na zł. 3,28.
3) Pozostałe postanowienia i pozycje umowy z dnia
24.II 1932 r. i tabeli płac z dnia 24.II 1932 r. nie ulegają
zmianie. 4) W ten sposób ustalona treść umowy i ta-
beli płac obowiązują od dn. 1.II 1933 r. do dnia 31.VII
1933 r. z tem, że może być wypowiedziana na 4 tygodnie
przed terminem, a w razie niewypowiedzenia obowią-
zuje na każde następne 3 miesiące z 4-ro tygodniowym
wypowiedzeniem. 5) Strony winny w ciągu 10 dni
wyrazić swoją zgodę na to orzeczenie.

1 zakład — 19 robotników.

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

U123 1.VII 1932 r. Warszawa. Protokół umowy między przedstawicielami firmy „Kijewski i Scholtze” a przedstawicielami Centr. Zw. Rob. Przemysłu Chemicznego oraz delegacją robotników fabryki przy udziale Inspektora Pracy 5 Obwodu. „Firma Kijewski i Scholtze” przed wypowiedzeniem zaproponowała robotnikom obniżkę płac o 8,57%. Robotnicy nie zgodzili się, wobec czego firma wypowiedziała robotnikom pracę na 2 tygodnie. Przedstawiciele robotników godzą się na obniżkę do zł. 0,85, przedstawiciele firmy „Kijewski i Scholtze” zgodę powyższą akceptują. Protokół podpisany został w obecności Inspektora Pracy 5 Obwodu. Termin wypowiedzenia kończy się w dniu 2.VII 1932 r.

1 zakład — 110 robotników.

U124 10.V 1929 r. Warszawa. Umowa między Zarządem S-ki Akcyjnej Chemicznej Fabryki Dr. Rattner w Pruszkowie a Centr. Zw. Rob. Przemysłu Chemicznego, Oddział w Warszawie. Par. 1. Obowiązujące stawki dla wszystkich kategorii podniesione zostały o zł. 0,50. Poraz pierwszy nowe stawki będą obowiązywać w 15 dni po uruchomieniu fabryki. Par. 2. Bilety do łaźni będą wydawane robotnikom co tydzień. W razie stwierdzenia, że robotnik z biletów nie skorzystał, lecz oddał go innej osobie, zostanie on na przeciąg 3 tygodni pozbawiony biletów do łaźni. Par. 3. Raz do roku każdy robotnik otrzymuje od fabryki rękawiczki i ubranie fabryczne. Jeżeli robotnik opuszcza fabrykę przed upływem roku od dnia otrzymania ubrania, musi rękawiczki i ubranie zwrócić. Par. 4. Młodociani, zatrudnieni w fabryce po dośnięciu do 18 lat skończonych będą zaliczeni do VI kategorii, o ile przepracują 6 miesięcy. Par. 5. Czas trwania strajku jest uważany za wykorzystany urlop. Punkt ten stosuje się do tych, którym należy się urlop i w stosunku przewidzianym ustawą. Zapłata za urlop zostanie uskuteczniiona w 2 ratach tygodniowych. Par. 6. Umowa wygasa w 2 tygodnie po wypowiedzeniu jej przez jedną ze stron.

W dniu 4.IV 1932 r. płace wszystkich kategorii robotników z wyjątkiem najniższej zostały obniżone o 10%.

1 zakład — 33 robotników.

U125 1.VI 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Tomaszowską Fabryką Sztucznego Jedwabiu S. A. a Zw. Zaw. Przem. Włókienniczego „Praca” w Łodzi przy udziale przedstawicieli Min. Opieki Społecznej. Par. 1. Ogólny poziom zarobków Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu zostaje ustalony na tej wysokości, jaka wynika z protokołu likwidacji zatargu datowanego w dn. 15.IV 1933 r., t. j. do czasu wprowadzenia nowej tabeli płac dotychczasowe stawki indywidualne pozostają bez zmian. Najmniejsza stawka w fabryce wynosić będzie od dnia 1.VI 1933 r. zł. 0,45 na godzinę. Par. 2. Ubrania ochronne wydane robotnikom będą tego rodzaju, aby dostatecznie chroniły odzież własną robotników zgodnie z par. 23 przepisów o środkach bezpieczeństwa. W oddziałach z substancjami gryzącymi zostaną przez inspekcję pracy przejrane ochronne zabezpieczenia rąk. Fabryka przyznaje: a) ubrania ochronne: dla czyszczenia baratów trzy komplety; dla denaturowania soli dwa komplety, dla czyszczenia filtrów w oddziale desulfuracji szpulowej trzy komplety, dla czyszczenia zbiorników wiskozy dwa komplety, dla zmiany filtrów na błotniarkach 4 pary spodni, dla oddziału mechanicznego przy wchodzeniu pod maszyny trzy komplety, dla pracy przy maszynach przedziałniczych wysokie fartuchy, dla przenoszenia jedwabiu w farbiarni wysokie fartuchy; b) trepy: dla oddziałów przedziałni przy prasach do ługowania celulozy i przy kadziach w farbiarni. W oddziale baratów i desulfuracji szpul do czasu usunięcia istniejących niedomagań będzie wydawane mleko po pół litra dziennie na 1 robotnika, względnie ekwiwalent pieniężny. Par. 3. Przy pracy na dwóch stronach maszyn przedziałniczych dla cienkiej przędzy — robotnicy pracujący na dwóch stronach otrzymują dodatek maszynowy w wysokości

zł. 0,06 na godzinę. Par. 4. Robotnicy pracujący stale na nocnej zmianie tych oddziałów, w których w porze dziennej pracują kobiety, będą otrzymywali dodatek 25% do swoich dotychczasowych stawek. Par. 5. Robotnicy oddziałów chemicznych, zatrudnieni w działach o ruchu ciągłym za pracę w niedziele i święta będą otrzymywali dodatek 60%; za pracę w święta Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy (po 2 dni) dodatek ten będzie wynosił po sto procent. Par. 6. Jeżeli robotnica w skrawalni lub w motalni nie wyrobi akordu, przysługuje jej prawo conajmniej do swej dniówki. Par. 7. W wypadku przeniesienia robotnika do nowych czynności z inną stawką, następnie zaś przywrócenia go do pracy poprzedniej, robotnik ten będzie otrzymywał stawkę pierwotną. Par. 8. Strony proszą, aby Kasa Chorych w Tomaszowie utrzymywała stały dyżur lekarski na miejscu w Fabryce Sztucznego Jedwabiu w celu natchmiastowej pomocy lub opinii lekarskiej w nagłych wypadkach zasłabnięć. W wypadku stwierdzenia przez lekarza Kasy Chorych, że robotnik uległ chorobie oczu (na przedziałni) z powodu warunków pracy, fabryka wypłacać będzie utracony zarobek do czasu, do którego ubezpieczonemu będzie ustawowo przysługiwał zasiłek z Kasy Chorych. Par. 9. Żądania dotyczące robotników mogą być zgłaszane w miarę potrzeby do administracji fabryki w terminach zgóry ustalonych tylko przez wybranych do tego delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. Delegat nie może być wydalony ani prześladowany za spełnianie swych obowiązków wpływających z jego stanowiska. Przy redukcjach, wynikających z ograniczenia produkcji w fabryce, delegaci w miarę możliwości nie będą redukowani. W wypadku całkowitego unieruchomienia zakładu pracy lub oddziału, redukcja może być przeprowadzona bez ograniczenia. Par. 10. Liczbę delegatów ustala się na rok bież. na 25 osób. Podział liczby delegatów na poszczególne oddziały zostanie uzgodniony na miejscu pomiędzy przedstawicielami Związku i Dyrekcją z tem jednak, aby oddziały większe i pracujące na 3 zmiany miały większą liczbę delegatów. Delegatów wybiera się na okres 1 roku kalendarzowego. Delegatem może być robotnik lub robotnica, którzy przepracowali w fabryce przynajmniej przez okres 1 roku, mają ukończonych lat 21, są członkami Związku Zawodowego, nie byli karani więzieniem i posiadają umiejętność czytania i pisania. Wybór delegatów odbywa się bądź na terenie zakładu, bądź w innym miejscu na ogólnym zebraniu robotników poszczególnego oddziału poza godzinami pracy drogą wyborów tajnych i prostą większością głosów. Wybory zarządza i nadzoruje Inspektor Pracy. Protesty przeciw prawidłowości wyborów podpisane przynajmniej przez 1/4 część właściwej grupy wyborczej zgłaszać można do Inspektora Pracy w ciągu tygodnia od dnia wyboru. W razie uznania wyborów za przeprowadzone nieprawidłowo, Inspektor Pracy zarządza nowe wybory w danej grupie wyborczej. Par. 11. Zadaniem delegacji jest w równej mierze reprezentowanie interesów robotników wobec dyrekcji fabryki, jak współdziałanie z dyrekcją w dążeniu do utrzymania prawidłowych i spokojnych stosunków w fabryce. Każdy delegat będzie reprezentował interesy robotników tych oddziałów, z których został wybrany. Par. 12. W razie masowej redukcji robotników lista podlegających redukcji okazana zostanie zawczasu delegatom w celu zakomunikowania dyrekcji o tych robotnikach, którzy znajdują się w lepszym położeniu materialnym. W wypadkach redukcji indywidualnych zainteresowany delegat może zwrócić się do dyrekcji o podanie przyczyn, które spowodowały wydalenie. Par. 13. Umowa obowiązuje do dnia 1.II 1934 r. i w razie niewypowiedzenia jej na miesiąc przed terminem wygaśnięcia przedłuża się automatycznie na czas nieokreślony z zachowaniem jednomiesięcznego wypowiedzenia, które winno się kończyć ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego.

1 zakład — 3603 robotników.

U126 29. IV 1931 r. Zawiercie. Protokół pomiędzy kierownictwem fabryki „Chemimetal” w Zawierciu a Chrześcijańskim Zw. Rob. Przem. Chemicznego, Oddział w Zawierciu, przy udziale Inspektora Pracy 24 Obwodu. Najniższe płace kobiet w całej fabryce zostają obniżone do zł. 0,35; tylko tam, gdzie wchodzi w rachubę same dniówki ustala się płace kobiet na zł. 0,39. Wymienione stawki stosowane będą tylko wobec starszych robotnic, zatrudnionych w oddziale metalowym, w wypadkach zaś, gdy następują nowe przyjęcia kobiet płacić się im będzie tylko zł. 0,35. Najniższe płace mężczyzn obniża się ze zł. 0,52 na zł. 0,50. Dla wszystkich robotników i robotnic z płacą ponad najniższą normę, ustala się indywidualnie nowe płace, przyczem naogół obniżka wynosi co najmniej 10%. Co się tyczy płac akordowych, to takowe zostają obniżone według specjalnego klucza, podanego do wiadomości delegacji robotniczej i Inspektorowi Pracy, który przewiduje obniżkę stawek akordowych o 10 do 25%. Wszystkie premie na przyszłość odpadają. Praca w fabryce rozpoczyna się z dniem 30. IV 1931 r.

Do umowy dołączony został wykaz stawek akordowych w tłoczni, sortowni, nitowni, lakierni, blachowni i kartoniarni, określający stawki akordowe za wykonywanie poszczególnych czynności w wymienionych wyżej działach zatrudnienia.

1 zakład — 179 robotników.

U127 4. IV 1932 r. Wolbrom. Umowa pomiędzy Fabryką Wyrobów Gumowych „Wolbrom” Sp. Akc. w Wolbromiu, a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego oraz delegatami robotniczymi. 1) Projekt systemu premjowego znany obydwu stronom wchodzi w życie z dniem 16. IV 1932 r. na dwumiesięczny okres próbny, t. j. do 15. VI 1932 r. z tem ograniczeniem, że wynikłych ewentualnie z obliczeń, na podstawie nowego systemu, zarobków nie wypłaci się niżej niż 6% poniżej zarobków obliczonych na podstawie dniówek zasadniczych, obowiązujących do dnia zawarcia umowy. 2) Po upływie okresu próbnego, a więc w dniu 16. VI 1932 r. oświadczy się ogół robotniczy fabryki „Wolbrom” za pośrednictwem swych przedstawicieli czy chce, aby wspomniany system premjowy obowiązywał dalej w całej rozciągłości, czy też w drugiej możliwej alternatywie woli wprowadzenie ogólnej obniżki dotychczasowych dniówek zasadniczych o 8% i pozostanie na systemie tak obniżonej dniówki zasadniczej. 3) Oddziały nieobjęte przez nowy system premjowy będą pracowały przez wspomniany dwumiesięczny okres próbny za dotychczasową dniówkę zasadniczą, zaś w okresie tym zostanie opracowany system premjowy, którego wyniki będą równie podawane do wiadomości odnośnych robotników. Po okresie próbnym nastąpi decyzja wyboru systemu premjowego, lub dniówki zasadniczej o 8% niższej. 4) Decyzja co do wyboru jednego z dwóch wyżej wspomnianych systemów zapłaty za pracę, dołączona w formie pisemnego załącznika do umowy, usankcjonuje tę umowę, jako definitywnie obowiązującą do dnia 31. XII 1932 r. z prawem wypowiedzenia jej przez każdą ze stron na 4 tygodnie naprzód przed upływem terminu. 5) W każdym oddziale zostanie wybrany 1 mąż zaufania, którego zadaniem będzie kontrolowanie odstawionej przez dany oddział ilości towaru do magazynu. 6) Deputat węglowy będzie wydawany wszystkim robotnikom żonatym po 300 kg, zaś wszystkim nieżonatym i robotnikom po 150 kg miesięcznie, z tem zastrzeżeniem, że o ile z jednej rodziny pracuje więcej osób, to ogólna ilość węgla nie może przekroczyć 450 kg. 7) Dyrekcja fabryki oddaje dotychczasowy lokal byłego konsumu na spółdzielnię robotniczą bezpłatnie. 8) Fabryka będzie utrzymywała szkołę fabryczną w rozmiarach odpowiadających potrzebom robotników. Robotnicy zamieszkali, utrzymujący rodzinę i posyłający dzieci do szkół powszechnych zamieszkowych, będą otrzymywali dodatek na przybory szkolne w wysokości zł. 10,00 na kwartał bez względu na ilość dzieci posyłanych do szkoły, za okazaniem zaświadczenia szkolnego. Taki sam dodatek otrzyma dziecko sierota, które okaże się jedno-

śnym dokumentem stwierdzającym, że jest na utrzymaniu siostry lub brata. 9) Przy przyjmowaniu do pracy, mają pierwszeństwo robotnicy i robotnice zredukowani, jak również robotnicy żonaci i robotnice zamężne, mające na utrzymaniu rodzinę i utrzymujący się z pracy rąk. 10) Delegaci robotników otrzymywać będą odszkodowanie za stracony czas w wysokości zł. 20,00 ryczałtem za każdą wypłatę. 11) Delegaci robotników otrzymują każdorazowo do dyspozycji stary lokal szkolny za każdorazowym powiadomieniem Dyrekcji. 12) Umowa unieważnia wszystkie umowy poprzednie.

1 zakład — 421 robotników.

U128 29. VIII 1932 r. Strzemieszyce. Umowa zbiorowa pomiędzy Tow. Zakł. Chemicznych „Strem” S. A. w Strzemieszycach a przedstawicielami robotników tejże fabryki przy udziale Inspektora Pracy 25 Obwodu w sprawie likwidacji strajku. Deputat węglowy wydawany będzie w naturze w wysokości dotychczasowej. Robotnicy rezygnują z jednej dniówki, oraz kwaterunkowego, natomiast samotnym obniża się kwaterunkowe o 1/2 dniówki, reszta warunków poprzednich pozostaje bez zmiany. Strajk uważa się za skończony z tem, że robota normalna w fabryce zacznie się od dnia 1. IX 1932 r.

1 zakład — 238 robotników.

U129 1. IX 1929 r. Sosnowiec. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy zarządem chemicznej fabryki „Gzichów” w Sosnowcu a delegatami robotników tejże fabryki.

2 zakłady — 68 robotników.

U130 5. XII 1932 r. Poznań. Umowa zbiorowa między Magistratem m. Poznania a pracownikami Zakł. „Światła i Wody”. Art. 1. Czas pracy: praca trwa dziennie 8 godzin, tygodniowo 46 godzin. Rozpoczynanie pracy oraz kończenie określa osobno dyrektorzy zakładów na zasadzie potrzeb zakładu. Zakłady „Światła i Wody” należą do zakładów o ruchu ciągłym. Zmiany godzin pracy przeprowadza się po wysłuchaniu Wydziału Robotniczego. Art. 2. Nadgodziny: nadgodziny należy możliwie unikać. W wyjątkowych wypadkach, gdy dyrekcja zarządzi dłuższą pracę zobowiązani są pracownicy takową wykonać. Nadgodziny opłaca się według ustawy z dnia 18. XII 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2, 1920). Art. 3. Urlopy. Urlopów udziela się robotnikom w granicach ustawy z dnia 10. V 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40, 1922). Art. 4. W sprawie przyjmowania wzgl. zwalniania pracowników dyrekcje zakładów porozumiewają się z Wydziałem Robotniczym. Art. 5. Poszczególne zakłady powołac winny do przejrzania listy wypłat jednego członka Wydziału Robotniczego celem skontrolowania listy. Art. 6. Zjedn. Zawod. Polskie uznane jest za przedstawiciela spraw robotniczych i do układów powinno być powoływane. W głównej jednak mierze rzecznikami są Wydziały Robotnicze. Art. 7. Niniejszą umowę wywiesić należy w każdym zakładzie na miejscu widocznym i dla każdego robotnika dostępnym. Art. 8. Niniejsza umowa obowiązuje od 1. XII 1932 r. do 30. XI 1933 r. O ile na miesiąc naprzód nie zostanie wypowiedziana obowiązuje zawsze na rok dłużej.

Do umowy z dn. 5. XII 1932 r. dołączona została następująca taryfa płac godzinowych rzemieślników i robotników, zatrudnionych w Magistracie stoł. m. Poznania obowiązująca od dnia 13. IV 1933 r. I. Zakłady „Światła i Wody”: 1) rzemieślnicy do 2 lat po wyuczeniu zł. 0,86, 2) od 2 do 4 lat do wyuczeniu zł. 0,95, 3) ponad 4 lata zł. 1,13, 4) robotnicy przyuczeni zł. 0,86, 5) robotnicy przy kotłach zł. 0,92, 6) woźnice zł. 0,84, 7) robotnicy ponad 21 lat zł. 0,81, 8) poniżej lat 21 zł. 0,58, 9) kobiety ponad lat 21 zł. 0,52, 10) kobiety poniżej lat 21 zł. 0,41. II. Inne zakłady: 1) rzemieślnicy do 2 lat po wyuczeniu zł. 0,84, 2) od 2 do 4 lat po wyuczeniu zł. 0,93, 3) ponad 4 lata zł. 1,09, 4) kowale z egzaminem w podkuwaniu koni zł. 1,13, 5) palacze przy kotłach o pełnej parze zł. 0,92, 6) robotnicy przyuczeni zł. 0,86, 7) woźnice zł. 0,84, 8) robotnicy ponad lat 21

zł. 0,81, 9) poniżej 21 lat zł. 0,58, 10) kobiety ponad 21 lat zł. 0,52, 11) poniżej 21 lat zł. 0,41, 12) stróż o pełnej sile robotnika zł. 37,80 tygodniowo. Robotnicy przy noszeniu węgla i robotnicy kanalizacyjni otrzymują o zł. 0,10 więcej od robotnika zwykłego, lecz tylko przy wykonywaniu odnośnych prac. Robotnicy nowoprzyjmowani przez pierwszy rok otrzymują płace wedle taryfy dla robót przejściowych i doraźnych. III. Robotnicy przy pracach pomocniczych (przejściowych) i doraźnych: 1) robotnicy ponad 21 lat zł. 0,68, poniżej 21 lat zł. 0,49, 3) kobiety ponad 21 lat zł. 0,45, 4) poniżej 21 lat zł. 0,41.

3 zakłady—398 robotników.

U131 14.VI 1923 r. Królewska Huta. Umowa pomiędzy firmą „Królewsko-Hucka Gazownia T. A.” Zarząd Gazowy a Radą Zakładową tejże fabryki. 1) Przyjęta zostaje przez obie strony taryfa Górnośląskich Hut Żelaza, Elektrowni, Wolnych Koksowni i Przemysłu Chemicznego. Dodatek domowy i dodatek na dzieci liczyć się będzie załódze według najkorzystniejszej taryfy; przy spodziewanym w najbliższym czasie dodatku taryfa się wyrówna. 2) Wstrzymuje się narazie ugrupowanie poszczególnych kategorii robotników, co jednak winno nastąpić najpóźniej do dnia 20.VI 1923 r.

Taryfa jest ważna do dnia 1.IV 1924 r. i może być przez obie strony na jeden miesiąc naprzód wypowiedziana. W razie niewypowiedzenia przed upływem tego terminu przez jedną ze stron, taryfa milcząco przedłuża się na jeden dalszy rok.

1 zakład—35 robotników.

U132 19.XII 1929 r. Katowice. Umowa między przedstawicielami Zw. Przemysłu Średniego i Drobego oraz przedstawicielami Związków Zawodowych. Na mocy tej umowy przyznano podwyżkę płac od dnia 1.XII 1929 r. w wysokości 6%. W ten sposób stawki płac dla robotników zatrudnionych u członków Związku Przemysłu Średniego i Drobego kształtują się w sposób następujący: A) rzemieślnicy z ukończoną praktyką uczniowską: ponad 24 lata zł. 0,96 na godzinę, od 21 lat i wyżej zł. 0,88, od 20 lat zł. 0,74, od 19 lat zł. 0,64, od 18 lat zł. 0,42; B) maszyniści i palacze: ponad 24 lata zł.—0,90, 21 lat i wyżej zł. 0,83, 19 lat zł. 0,57; C) mężczyźni: ponad 24 lata—zł. 0,68, 21 lat i wyżej—zł. 0,56, 19 lat—zł. 0,46, 18 lat—zł. 0,35, 17 lat—zł. 0,31, 16 lat—zł. 0,27; młodocianie od 14 do 16 lat—zł. 0,15; D) kobiety: ponad 24 lata—zł. 0,43, od 21 lat—zł. 0,38, 19 lat—zł. 0,31, 18 lat—zł. 0,23, 17 lat—zł. 0,21, 16 lat zł. 0,19; młodociane—zł. 0,14; E) zarobki socjalne: dodatek gospodarczy na dzień roboczy zł. 0,20, dodatek dla dzieci—zł. 0,32. Oprócz tego są płacone następujące dodatki za każdy przepracowany dzień roboczy: dla żonatych robotników: 1) od A i B ponad 24 lata—11% płacy taryfowej, 2) dla wszystkich innych robotników żonatych 8% płacy taryfowej; samotni rzemieślnicy i maszyniści A i B otrzymują dodatek: znajdujący się w gospodarstwie, w którym brak ojca rodziny lub ojciec ten stale niezdolnym jest do pracy, a zatrudnieni w jednym z zakładów należących do Związku, powyżej lat 24 otrzymują jako żywicieli rodzin dodatek w tej samej wysokości co robotnicy żonaci. Samotni robotnicy i robotnice (C i D) od lat 16 do 24 otrzymują przy równych stosunkach 6% dodatku.

Umowa obowiązuje od dn. 1.XII 1929 r. i może być wypowiedziana najwcześniej w dniu 30.VI 1930 r. Czas wypowiedzenia trwa dni 14. W razie niewypowiedzenia we właściwym czasie ważność umowy przedłuża się automatycznie na dalszy miesiąc.

4 zakłady—264 robotników.

U133 1.IX 1929 r. Katowice. Protokół dotyczący uregulowania taryfy dla robotników pomiędzy przedstawicielami Dyrekcji Górnośląskiej Wytwórni Farb i Przetworów Chemicznych oraz przedstawicielami związków zawodowych i Rady Zawodowej Zakładu w obecności Inspektora Pracy. Ustalono co następuje: zarobki robotników ustala się stosownie do tabeli płac,

obowiązującej huty żelaza, przyczem zarobek całkowity składa się z zarobku zasadniczego i dodatku fachowego w myśl odnośnego orzeczenia Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej. Dniówkowe płace minimalne będą wynosiły: dla grupy a) zł. 10,69, b) zł. 9,34, c) zł. 8,78; dla robotników zatrudnionych w stolarniach, których zalicza się do grupy c), minimalne dniówkowe płace będą wynosiły zł. 9,25, dla grupy d) zł. 7,42, dla e) zł. 6,87. O ile którykolwiek z robotników otrzymywał dotychczas więcej aniżeli wypada według obecnej taryfy, to zarobek jego nie może być obniżony. Wszystkie inne kategorie robotników będą płacone według wyżej wymienionej tabeli płac. Do grupy „a” należy część rzemieślników, do „b” reszta pozostałych rzemieślników, do „c” robotnicy zatrudnieni w stolarni, przy piecach, palaczach, przy piecach barytowych, przy piecach do żarzenia farby, przy fabrykacji amoniaku i przy młynie do mielenia farby; do „d” pierwszy robotnik przy młynie kulowym, robotnicy przy pracy „białej” i przy prasie do surowca, pierwszy robotnik przy ługowaniu, odważacze, w stolarni robotnicy przy odnoszeniu kwasu solnego, do „e” pozostali robotnicy pracujący w ruchu. Wydawanie węgla deputatowego i stosowanie urlopów będzie przeprowadzone w myśl przepisów obowiązującej taryfy dla hut żelaznych. Wszelkie dalsze regulacje płac następują w myśl taryfy dla hut żelaznych, o ile obie strony nie zgodzą się na inną ich regulację.

Umowa obowiązuje od dnia 1.IX 1929 r., przyczem okresu obowiązywania, ani terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

1 zakład—60 robotników.

U134 30.V 1933 r. Rybnik. Ugoda pomiędzy Dyrekcją Miejskich Zakładów Przemysłowych a przedstawicielami Zw. Metalowców Z. P. i członkami Rady Załogowej. Zarobki robotników gwarantowane taryfą przemysłu przetwórczego na terenie woj. śląskiego z dn. 30.I 1930 r. obniża się o 12%, a dodatki fachowe, nadane robotnikom niekwalifikowanym, zmniejsza się lub skreśla według uznania Dyrekcji i Rady Załogowej. Dodatki socjalne pozostają niezmiennione.

W dniu 13.VI 1933 r. na mocy uchwały posiedzenia magistratu ustalono, iż zarobki robotników Miejskich Zakładów Przemysłowych w Rybniku, obniżone według protokołu z dnia 30.V 1933 r. o 12%, obowiązywać będą narazie na przeciąg trzech miesięcy, poczynając od dnia 1.VI 1933 r.

1 zakład—64 robotników.

U135 13.VIII 1932 r. Łaziska Górne. Protokół z konferencji Rady Załogowej Zakładów „Elektro” Sp. z o. o. przy udziale Dyrekcji Zakładów, Gwarectwa oraz członków Rady Załogowej. 1) Ustalony dnia 29.XI 1929 r. zarobek szczytowy zł. 11,41, od którego potrącać się będzie zł. 0,58 tytułem wyższego świadczenia socjalnego dla Pszczyńskiego Bractwa Górniczego—obniża się z ważnością od 1.VIII 1932 r. o 7%; 2) 7%-owa obniżka winna być w porozumieniu z Radą Załogową rozdzielona pomiędzy poszczególne grupy zarobków, tak że przewidziany umową dodatek 5—40% przeciętnie obniżony zostanie o 7% i rozdzielony na pełny zarobek; 3) niniejsza ugoda odnosi się do obecnie zatrudnionych robotników.

Dla robotników, którym płacono stałe zarobki, ustala się od 1.VIII 1932 roku wynagrodzenie miesięczne oraz na zmianę (szychtę), obniżone w odpowiednim stosunku, przyczem stawki te wyznaczone zostały indywidualnie dla poszczególnych robotników. Ewentualne świętówki potrącać będą od stałego zarobku.

Ugoda ważna jest od 1.VIII 1932 r. do 31.XII 1932 r. i może być obustronnie wypowiedziana z terminem miesięcznym, a to pod koniec miesiąca. W dniu 24.VIII 1932 r. Dyrekcja Zakładów „Elektro” Sp. z o. o. w Łaziskach Górnych zawarła na podstawie protokołu z dnia 13.VIII 1932 r. z Radą Załogową Zakładów ostateczną umowę co do ustalenia zarobków od 1.VIII 1932 r. do 31.XII 1932 r. włącznie:

Kategoria zawodowa	Grupa	Zarobek godzinny	Doda- tek	Akord
		w złotych		
Robotnicy w wieku 24 lat	a	1,02	0,24	1,26
" " "	b	0,99	0,23	1,22
" " "	c	0,91	0,18	1,09
" " "	d	0,83	0,13	0,96
" " "	e	0,78	0,10	0,88
Robotnicy od 21 do 23 lat	a	0,97	0,23	1,20
" " " "	b	0,93	0,20	1,13
" " " "	c	0,86	0,15	1,01
" " " "	d	0,78	0,10	0,88
" " " "	e	0,71	0,06	0,77
Robotnicy do 20 lat	a	0,84	0,15	0,99
" " " "	b	0,83	0,13	0,96
" " " "	c	0,75	0,09	0,84
" " " "	d	0,68	0,05	0,73
" " " "	e	0,61	0,01	0,62
Robotnicy do 19 lat	a	0,75	0,09	0,84
" " " "	b	0,70	0,06	0,76
" " " "	c	0,67	0,04	0,71
" " " "	d	0,61	0,01	0,62
" " " "	e	0,59	0,01	0,60
Robotnicy do 18 lat	a	0,58	—	0,58
" " " "	b	0,56	—	0,56

1 zakład—176 robotników.

U136 31.VII 1931 r. Mościce. Umowa pomiędzy Państwową Fabryką Związków Azotowych w Mościcach, a Związkiem Zawodowym Robotników Przemysłu Chemicznego i Pokrewnych w R. P. oraz mężami zaufania ogółu robotników P. F. Z. A. w Mościcach. Par. 1. Fabryka uznaje Związek jako prawomocne przedstawicielstwo robotników fabryki i zawiera z nim niniejszą umowę, która obowiązuje i odnosi się do całej załogi robotniczej fabryki. Par. 2. Przedstawicielstwem Związku i załogi robotniczej wobec fabryki są: 1) Zarząd Główny Związku, 2) miejscowy Zarząd Związku, 3) delegaci w liczbie 2 osób, 4) mężowie zaufania w liczbie 12 robotników. Mężów zaufania wybierają członkowie Związku poszczególnych oddziałów. Delegatów wybiera Zarząd Związku oraz mężowie zaufania. Związek jest obowiązany przedkładać fabryce protokół wyborów delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie pracownicy fizyczni zatrudnieni w fabryce na podstawie umowy o pracę robotników. Zakres działania i kompetencje delegatów i mężów zaufania określa regulamin, który tworzy integralną część niniejszej umowy. Ważność mandatów mężów zaufania i delegatów robotniczych wygasa z dniem wygaśnięcia niniejszej umowy, a w czasie jej trwania zgodnie z regulaminem. Fabryka ma prawo wydalenia, względnie wypowiedzenia mężom zaufania, jak i delegatom, stosunku umownego o pracę, a fakt ten powoduje utratę mandatu. W razie zwolnienia z pracy męża zaufania lub delegata, zrozumianego przezeń w ten sposób, że zwolnienie to nastąpiło jedynie wskutek sprawowania przez niego funkcji męża zaufania lub delegata, przysługuje mu prawo odwołania się do sądu polubownego, złożonego z 2 przedstawicieli fabryki i z 2 przedstawicieli Związku, a jako superarbitra na przemian raz Okręgowego Inspektora Pracy w Krakowie, drugi raz Naczelnika Wydziału Przemysłowego Województwa Krakowskiego. Jeżeliby wyrok sądu opiewał, że zwolnienie nastąpiło jedynie wskutek sprawowania mandatu, fabryka zobowiązuje się cofnąć wypowiedzenie i przyjąć zpowrotem do pracy na dotychczasowych warunkach danego męża zaufania względnie delegata. Od wyroku sądu polubownego niema odwołania. Delegaci przez czas sprawowania swych mandatów pozostają nadal w stosunku służbowym do fabryki, z tem, że fabryka zwalnia ich czasowo od pełnienia właściwych obowiązków. W razie utraty lub wygaśnięcia mandatu, delegat powraca na to samo stanowisko, jakie zajmował przed wyborem na delegata i obowiązują go poprzednie warunki płacy i pracy. Delegaci otrzymują przez czas pełnienia swych

mandatów specjalne wynagrodzenia. Podstawą do ustalenia ich miesięcznych poborów będzie przeciętny zarobek, jaki każdy z nich otrzymywał w ciągu ostatnich 3 miesięcy. Pozatem delegaci otrzymywać będą ryczałt miesięczny po zł. 100,00—oraz dodatek mieszkaniowy w wysokości zł. 70,00. Ci delegaci, którzy przed wyborem posiadali służbowe mieszkania, zatrzymywać je będą nadal łącznie ze świadczeniami z tem, że tracą prawo do dodatku mieszkaniowego. Mężowie zaufania, prezes miejscowego Związku i sekretarz otrzymywać będą ryczałt miesięczny po zł. 20,00 za udział w konferencjach. Par. 3. Ogół robotników fabryki jest podzielony na grupy i klasy według tabeli grup, klas i płac z dnia 25.IX 1930 r. dołączonej do niniejszej umowy. W ciągu 3 miesięcy od daty podpisania umowy fabryka podda rewizji obowiązującą tabelę i ewentualnie opracuje nową, o ileby w obecnej okazały się wyraźne i udowodnione niedokładności. W tym samym czasie zbada fabryka zgłoszone przez Związek pomyłki w zaszeregowaniu robotników według obecnej tabeli i przeprowadzi ew. poprawki. Powstałe z obu powodów podwyżki płac nie mogą zwiększyć obciążenia fabryki w stosunku rocznym ponad sumę zł. 12 000,00 w porównaniu z poborami tychże pracowników w maju 1931 r. Fabryka powoła Związek do współpracy i wyrażenia opinii w sprawie ewentualnych zmian, przeprowadzonych w nowej tabeli. Par. 4. Fabryka oddaje Zarządowi Związku na czas trwania umowy do bezpłatnego użytkowania lokal w Gospodzie, składający się z 10 ubikacji z przynależnościami, z oświetleniem i opałem. Związkowi nie wolno odstępować ani też wydzierżawiać bez uprzedniego pozwolenia fabryki całości, względnie poszczególnych ubikacji Gospody osobom trzecim. Wyjątkowo zgadza się fabryka na wypuszczenie przez Związek w najem części lokalu Gospody na prowadzenie jadalni i sklepu. Ponadto obowiązuje Związek kontrakt z dnia 14.I 1931 r., odnoszący się do przejęcia od fabryki tytułem wygody budynku Gospody przez Centralny Związek Zawodowy Robotników i Robotnic Fabryk Chemicznych w Polsce, Oddział w Mościcach. Wszelkie prawa i obowiązki, wypływające z powyższego kontraktu, przelewa fabryka na Związek, który je bez żadnych zastrzeżeń akceptuje. Par. 5. W stosunku do przyjętych i zwalnianych robotników Zarząd Związku ma prawo interweniować jako organ opiniodawczy. Zarząd Miejscowego Związku przedkładać będzie fabryce co kwartał listę kandydatów na robotników, która przy przyjmowaniu nowych robotników będzie w pierwszym rzędzie wzięta pod uwagę. Również w sprawie redukcji robotników, mającej charakter masowy, fabryka obowiązana będzie zwołać konferencję ze Związkiem przynajmniej na tydzień przed upływem zwolnienia z pracy, na której przedstawi powody redukcji i wysłucha opinii Związku w sprawie redukowanych robotników. Par. 6. Dwa razy do roku fabryka zwoływać będzie specjalne konferencje z reprezentacją robotniczą, t. j. z przedstawicielem Głównego Związku, Zarządem Miejscowym, mężami zaufania i delegatami celem omówienia ogólnej sytuacji fabryki oraz perspektyw pracy na przyszłość. Niezależnie od tego zarówno z inicjatywy Związku, jak i fabryki, mogą się odbywać plenarne konferencje, z tem, że nie mogą one mieć miejsca częściej niż raz na miesiąc, a strona domagająca się konferencji winna przedłożyć porządek obrad conajmniej na 3 dni naprzód. W porządku obrad bez obustronnej zgody nie mogą się znajdować sprawy nie związane bezpośrednio z zobowiązaniami, wynikającymi z niniejszej umowy. Par. 7. Fabryka będzie potrącać z wypłat robotniczych na rzecz Związku składki członkowskie na podstawie przedkładanych przez Zarząd Związku deklaracji członków. Odnośna deklaracja musi zawierać zgodę robotnika na potrącanie składek, określać termin wypowiedzenia członkostwa i być opatrzona własnoręcznym podpisem członka. Sposób potrącenia zostanie ustalony przez fabrykę. Zebrane składki fabryka wypłacać będzie do rąk osób upoważnionych przez Zarząd Główny. Par. 8. Fabryka dążyć będzie do dalszej rozbudowy higienicznych warunków pracy. Związek ma prawo przedkładać dyrekcji uzasadnione postulaty, odnoszące się do ogólnych higienicznych warunków pracy i do świadczeń na korzyść

robotników, pracujących w ciężkich warunkach pracy. Odnosne postulaty będą rozpatrywane na konferencjach Komisji. Par. 9. W sprawie wydawanych przez fabrykę dla robotników ubrań ochronnych, masek i osłon nóg przyznaje dyrekcja fabryki Związkowi prawo interwencji i przedkładania swoich dezyderatów, które będą przedmiotem rozważania Komisji. Odnosne interwencje mogą dotyczyć wydawania ubrań ochronnych, masek i osłon nóg tylko dla tych robotników, dla których jest to konieczne ze względu na rodzaj wykonywanych prac. Par. 10. Począwszy od dn. 1.I 1932 r. tworzy się specjalny fundusz zapomogowy dla robotników fabryki. Do funduszu zapomogowego wpływać będą: 1) składki robotników fabryki, 2) zarobki, które w ustawowym czasie przedawnienia nie zostały podjęte, 3) dobrowolne datki, 4) kary pieniężne, o ile Min. Opieki Społecznej wyrazi na to swą zgodę, 5) dotacja fabryki, wynosząca 25% sumy złożonej na fundusz zapomogowy przez robotników fabryki, przyczem dotacja fabryki wypłacana będzie do 3 dni po przedstawieniu przez Zarząd funduszu zestawienia wpływów ze składek robotniczych za ubiegły miesiąc. Dyrekcja fabryki zgadza się na rewizję w wysokości udziału fabryki w funduszu zapomogowym po upływie 1 roku, t. j. po dniu 1.I 1933 r. Funkcjonowanie i zarząd funduszu określi specjalny regulamin, względnie statut, opracowany przez Zarząd Związku wspólnie z Dyrekcją Fabryki, a zatwierdzony

przez władze administracyjne. Do czasu zatwierdzenia regulaminu, względnie statutu, fabryka nie jest zobowiązana do świadczenia. Par. 11. Zdając sobie sprawę, że w początkowym i próbnym okresie fabryki nie dadzą się realnie usunąć wszystkie braki oraz nie dadzą się załatwić wszystkie słuszne postulaty załogi robotniczej fabryki, następnie wyrażając przekonanie, że w interesie ciągłości pracy i powodzenia fabryki leży ściśle współdziałanie w usuwaniu powstających nieporozumień lub niedopatrzeń, fabryka powołuje stałą, wspólną Komisję Porozumiewawczą, składającą się z 3 przedstawicieli fabryki oraz jednego przedstawiciela Związku i 2 delegatów robotniczych celem opracowywania umotywowanych wniosków we wszystkich sprawach, wynikających ze stosunku pracodawcy i pracobiorców. Komisja Porozumiewawcza obradować będzie pod przewodnictwem jednego z przedstawicieli fabryki, wyznaczonego przez naczelnego dyrektora i zbierać się będzie przynajmniej raz na miesiąc na propozycję fabryki, wzgl. Związku. Par. 12. Obie strony zobowiązują się do ścisłego przestrzegania niniejszej umowy.

Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony z prawem obustronnego jednomiesięcznego wypowiedzenia.

Do umowy z dnia 31.VII 1931 r. dodana została następująca „Tabela grup, klas i płac robotników, za trudnionych w stałym ruchu P. F. Z. A.” z dn. 25.IX 1930 r.

Tabela grup, klas i płac robotników zatrudnionych w stałym ruchu P. F. Z. A.

Grupa	Wyszczególnienie	Klasa	Płaca w złotych	
I	Samodzielni rzemieślnicy: elektromonterzy, monterzy maszynowi, instalacyjni i rurowi oraz samodzielni specjaliści	1	1,80 — 2,50	
		2	1,30 — 2,00	
		3	1,10 — 1,50	
II	Maszyniści	1	1,20 — 2,00	do turbin parowych głównych
		2	1,00 — 1,50	do kompresorów i obsługi maszyn
		3	0,80 — 1,20	do dmuchaw, pomp i maszynpom. oraz do komp. obsługi maszyn
IIIa	Egzaminowani palacze samodzielni St. palacze Palacze	1	1,20 — 1,70	do kotłów wysokoprężn. parowozów i żurawi parowych
		2	0,80 — 1,20	
		3	0,75 — 1,20	do kotłów średnio i niskoprężnych
IIIb	Egzaminowani palacze niesamodzielni	1	0,75 — 1,20	do generatorów i do pomocy palaczy samodzielnych
		2	0,70 — 1,00	
IV	Niesamodzielni rzemieślnicy: tokarze, ślusarze, elektromonterzy, spawacze, blacharze, stolarze, murarze i cieśle	1	1,00 — 1,60	
		2	0,80 — 1,40	
		3	0,70 — 1,20	
V	Pomocnicy kwalifikowani i wyzwolenicy do 1 roku	1	0,65 — 1,10	dla rzemieślników
		2	0,65 — 1,10	dla maszynistów
		3	0,65 — 1,10	dla palaczy
VI	Pomocnicy niekwalifikowani i robotnicy placowi powyżej lat 18	1	0,65 — 1,00	pracownicy niekwalifikowani
		2	0,55 — 0,90	robotnicy placowi
	Kobiety i robotnicy poniżej lat 18	3	0,45 — 0,65	
VII	Obsługa specjalnych aparatów, laboranci i pisarze	1	1,20 — 1,80	
		2	1,10 — 1,60	
		3	1,00 — 1,40	
		4	0,90 — 1,20	
		5	0,80 — 1,10	
		6	0,70 — 1,00	

2 zakłady—2 873 robotników.

U137 14.XII 1931 r. Tarnowskie Góry. Umowa pomiędzy Magistratem m. Tarnowskie Góry a wszystkimi robotnikami i rzemieślnikami komunalnymi, zatrudnionymi przy magistracie m. Tarnowskie Góry. Par. 1. Czas pracy. Regularny codzienny czas pracy, z wyłączeniem przerw wynosi zasadniczo 8 godzin i nie śmie przekroczyć 48 godzin w tygodniu. Par. 2. Obliczenie zarobków. Zarobki oblicza się według faktycznie przepracowanych godzin. O ileby zaszyły nadzwyczajne lub konieczne potrzebne prace—jest każdy robotnik jak i rzemieślnik, zobowiązany pracować ponad przewidziany czas pracy. Par. 3. Godziny nadliczbowe. Za godziny nadliczbowe w dni powszednie płaci się 25% dodatek od pracy zasadniczej, za pracę w niedzielę i urzędowe święta 50% dodatek, natomiast za pracę w pierwszy dzień Świąt Wielkanocnych, Zielonych Świątek i Świąt Bożego Narodzenia oraz w dniu 3-go Maja płaci się 100% dodatek. Regularnej pracy zawodowej, wykonywanej w niedzielę i w dniu świąteczne nie zalicza się do nadgodzin opłacanych z nadwyżką. Wykonywanie nadliczbowych godzin wymaga poprzedniego zezwolenia magistratu, a w nagłych wypadkach dodatkowego. Par. 4. Wypłata zarobków. Wypłata zarobków następuje każdego 15-go, a zaliczka każdego ostatniego dnia w miesiącu. O ile dzień wypłaty wypadnie na niedzielę lub święto, to wypłata nastąpi w dniu poprzednim. Par. 5. Odszkodowanie za nieprzepracowany czas. Robotnik otrzymuje również zapłatę za nieprzepracowany czas, a to w następujących wypadkach: 1) przy rozprawach sądowych, gdzie go zawezwano jako świadka i z sądu nie otrzymał żadnego wynagrodzenia; 2) przy publicznych wyborach, jak do sejmu, senatu, rady załogowej, kasy chorych i pertraktacjach z państwem lub komunalnymi urzędami, o ile konieczność wymaga jego współudziału i nie otrzyma żadnego odszkodowania z danego urzędu; 3) o ile praca zostanie wypowiedziana, a robotnik zniewolony jest sobie inną wyszukać, jednakże za poprzednim zaciągnięciem urlopu; 4) w razie wejścia w stan małżeński, ciężkiej choroby oraz porodu względnie wypadku śmierci w rodzinie. Odnośnie do punktu 1—2 zostanie zarobek za 0,5 przepracowanej dniówki zapłacony, o ile robotnik udowodni, że czas ten wyłącznie do niezbędnego uregulowania własnych interesów służył. Odnośnie do punktu 3) zostanie zarobek za całą dniówkę zapłacony, zaś do 4) za 2 dni robocze, o ile jednakże dany robotnik następnego dnia pracodawcy wiarogodnym zaświadczeniem się wykaże. Par. 6. Wynagrodzenie podczas choroby. Podczas choroby jakiegokolwiek bądź wynagrodzenia z tytułu poprzedniego zatrudnienia ze strony magistratu nie płaci się robotnikom; przysługują w tym okresie li-tylko świadczenia płacone przez Ogólnomięscową Kasę Chorych na miasto Tarnowskie Góry. Par. 7. Zaopatrzenie pozostałych. W wypadkach śmierci, spowodowanych wypadkiem nieszczęśliwym podczas pracy, płacić należy od dnia zdarzenia się wypadku pozostałym po danym robotniku pełny zarobek 8-tygodniowy. Robotnicy mający za sobą 5-letnią pracę przy mieście otrzymują pełny zarobek 12-tygodniowy. W zwykłych wypadkach śmierci płaci się pozostałym tylko 4-tygodniowy zarobek. Par. 8. Urlopy. Po jednorocznej czynności udziela się robotnikom płatnego urlopu, jak następuje: po 1 roku — 3 dni robocze, po 2 latach — 5 dni roboczych, po 4 latach — 7 dni roboczych, po 6 latach — 9 dni roboczych, po 8 latach — 11 dni roboczych, po 10 latach i powyżej — 14 dni roboczych. Kolejność urlopów ustala pracodawca w porozumieniu się z radą załogową. Niewykorzystanego urlopu nie wynagradza się. Podczas urlopu nie wolno robotnikowi gdzieindziej pracy za zapłatą podjąć. Zasadniczo nie powinny przez wykorzystanie urlopu powstać miastu jakiegokolwiek większe wydatki. Czas wojenny i służba wojskowa nie stanowią przerwy w stosunku służbowym, o ile rozchodzi się o przyznanie urlopu. Par. 9. Wypowiedzenia i zwolnienia z pracy. Stosunek służbowy rozwiązany być może za poprzednim 14-dniowym wypowiedzeniem. Z ważnych powodów może on być rozwiązany natychmiast bez wypowiedzenia. Par. 10. Tabela grup. Dla obliczenia zarobków miarodajny jest następujący rozdział grup: Grupa I. Rzemieślnicy wykwalifikowani jak: ślusarze, kowale, tokarze, cieśle, stolarze, murarze, brukarze,

kołodzieje, samodzielni monterzy, ogrodnicy, krawcy, szoferzy, łazienni, malarze, dozorczy, maszyniści pierwszej i drugiej klasy, siodlarze, furacznicy, palerzy, mistrze placu. Grupa II. Rzemieślnicy pomocniczy oraz przo-downicy, palacze, robotnicy wykwalifikowani, robotnicy przy odwożeniu popiołu, pracach kanałowych, jak i łaziennych. Grupa III. Robotnicy niewykwalifikowani przy pracach ulicznych i ziemnych. Grupa IV. Stróże, portjerzy, kasztelani, woźni i latarniarze. Grupa V. Pracze w łaźni i szpitalach. Grupa VI. Posługiwacze oraz kobiety przy ciężkich pracach, jak przy opalaniu kotłów, ogrodnictwie, budownictwie etc. Grupa VII. Robotnicy mniej wydajni ponad 19 lat, inwalidzi, kobiety przy zamiataniu ulic i innych pracach, jak w ogrodnictwie, budownictwie i rzeźni miejskiej. Grupa VIII. Robotnicy małoletni od 14—19 lat oraz kobiety mniej wydajne. Grupa IX. Woźnice. Par. 11. Tabela płac. Płace dla robotników komunalnych według poszczególnych grup ustala się następująco: a) grupa I zł. 1,10, grupa II zł. 0,90, grupa III zł. 0,70, grupa IV zł. 0,65, grupa V zł. 0,60, grupa VI zł. 0,55, grupa VII zł. 0,45, grupa VIII-a zł. 0,30, grupa VIII-b zł. 0,25, grupa VIII-c zł. 0,15, grupa IX — 200 godzin zł. 0,70 — złotych 140,00 miesięcznie. Od 15.III 1933 r. obniżono o 20% wszystkie stawki. b) Woźnica otrzymuje za miesiąc tyle, ile wynosi 200 godzin robotnika w grupie III-ciej. Za pielęgnowanie koni w święta urzędowe woźnica nie otrzymuje specjalnego dodatku. Stróże otrzymują za czas stróżowania do 10-ciu godzin, zapłatę za 9 godzin, natomiast przy stróżowaniu do 12 godzin, zapłatę za 10 godzin. Oprócz tego otrzymuje stróż zł. 10,00 miesięcznie, jako odszkodowanie za utrzymanie psa, o ile takiego posiada. Dodatku nocnego stróżom nie płaci się. Robotników od ukończonego 16—19 roku, jak i kobiety mniej wydajne opłaca się według grupy VIII-a, robotników w 15 roku według grupy VIII-b, zaś robotników w 14 roku według grupy VIII-c. Jako rzemieślników, należących do grupy I-szej należy uważać takich, którzy się wykażą listem wyzwolenia. Stawki zarobkowe obowiązują tylko pod warunkiem normalnej wydajności. Par. 12. Dodatki socjalne. Robotnicy otrzymują jako dodatek dla żony zł. 0,20, a zł. 0,35 dla każdego dziecka dziennie, obojętnie czy jest ślubnie legitymowane. Wdowcom, wdowom, robotnikom i robotnicom, którzy prowadzą gospodarstwo samodzielne wzgl. utrzymują swoim zarobkiem członków rodziny, płaci się dodatek domowy w wysokości zł. 0,20 dziennie. Dodatek dla dzieci płaci się aż do ukończonego 14 roku. Na wniosek przyznać należy dodatek ekonomiczny i dla dzieci do 21 roku życia, które uczęszczają do jednego z krajowych zakładów naukowych, mającego charakter publiczny lub wskutek ułomności fizycznej są zupełnie niezdolne do pracy, co udowodnić należy zaświadczeniem urzędem. Na wniosek specjalny interesowanej osoby może magistrat uchwałą swą przyznać i inne dodatki socjalne. Par. 13. Odszkodowanie za wykonane prace w ciężkich warunkach. Za przewodnictwo i za roboty wykonane w wyjątkowo ciężkich warunkach, przewidziane przede wszystkim przy pracach w budownictwie, kanalizacyjnych, wodociągowych, ogrodnictwie oraz robotnikom szczególnie zdolnym i pilnym można wyjątkowo przyznać dodatek do 15% przez uchwałę magistratu. Par. 14. Zmiana zarobków. Każdorazowe podwyżki i obniżki zarobków przeprowadzane będą za poprzednią uchwałą magistratu. Par. 15. Powyższe postanowienia taryfowe obowiązują od 1.I 1932 r. aż do odwołania. Temsamem znosi się taryfy dla robotników i rzemieślników miejskich dotychczas obowiązujące.

1 zakład—28 robotników.

U138 19.XI 1922 r. z poprawkami z dnia 23.IX 1924 i z listopada 1928 r. Lwów. Umowa zawarta pomiędzy Izbami Pracodawców w Bitkowie, w Borysławiu i w Krośnie, reprezentującymi ogół przemysłowców naftowych, a Zw. Rob. Przem. Metal. w Polsce, Zw. Rob. Przem. Chem., Czechowice, i Zw. Rob. Przem. Górn.-Naftowego, Wieliczka, ustalająca warunki pracy i płacy. Art. I. Płace. Ustala się od dnia 1.XI 1922 r. płace za 8-godzinny dzień pracy. Ponieważ płace markowe są nieaktualne podajemy płace na m. listopad 1928 r.

Cennikowe place robotników I kat. są placami minimalnymi i mogą być podwyższone zależnie od kwalifikacji i charakteru pracy. Protokół z dnia 23.IX 1924 r. (okólnik Nr. 46). Kopalnie A. Dla zagłębia boryslawskiego (Borysław, Mraźnica, Nahujowice, Tustanowice, Opaka, Schodnica i Urycz) I kategoria. Wiertacze, majstrowie pompowi z egzaminem wiertacza, majstrowie kowalscy, maszyniści egzaminowani, elektromonterzy egzaminowani przy tłoczniach głównych, motorowi egzaminowani, monterzy rurociągowi kwalifikowani, przodownicy cieśli: płaca szychtowa zł. 8,34, ryczałt miesięczny zł. 36,58. 2 kategoria. Pomocnicy, szybowi pomocnicy kowalscy, palacze egzaminowani, przodownicy pompowi, kwalifikowani pomocnicy pompowi, pomocnicy cieśli, dozorczy tłoczni, kwalifikowani zapinacze pomp, nalewacze ropy, magazynowi, którzy mogą zastępować magazyniera, kwalifikowani gazownicy: płaca szychtowa zł. 6,57, ryczałt miesięczny zł. 21,98. 3 kategoria. Pomocnicy palacza, trzeciacy szybowi i pompowi, pomocnicy szofera, niekwalifikowani zapinacze pomp, smarowacze pomp, niekwalifikowani gazownicy, robotnicy granikowi, pomocnicy magazynowi, robotnicy i robotnice placowe powyżej 18-tu lat: płaca szychtowa zł. 4,53, ryczałt miesięczny zł. 20,98. 4 kategoria. Placowi i placowe do lat 18-tu, uczniowie wszelkiej kategorii, chłopcy kancelaryjni, chłopcy do noszenia próbek gazowych: płaca szychtowa—zł. 2,66, ryczałt miesięczny zł. 7,87. B. Dla kopalń na zachód od linii Sambor-Turka place robotników kopalnianych wynoszą: place szychtowe: kat. I zł. 8,14, kat. II zł. 6,25, kat. III zł. 4,20, kat. IV zł. 2,34. Ryczałt miesięczny jak w Borysławiu. C. Dla kopalń położonych na wschód od zagłębia boryslawskiego wynoszą place szychtowe: I kat. zł. 8,14, 2 kat. zł. 6,25, 3 kat. zł. 3,79, 4 kat. zł. 2,34. Ryczałt miesięczny jak w Borysławiu. Warsztaty. Do I kat. place należą: samodzielni ukwalifikowani kowale, kotlarze, ślusarze, tokarze i frezerzy, elektromonterzy, odlewacze, modelarze, stolarze, spawacze, rymarze, lakiernicy i malarze, murarze, bednarze, cieśle, przodownicy—o ile pracują co najmniej 4 lata po wyzwoleniu, względnie samodzielnie w odnośnym zawodzie; Do II kat. place należą: a) wszystkie w I kat. wymienione zawody pracowników i samodzielni robotnicy przy obrabiarkach metali, przodownicy kierniarzy w odlewniach, o ile pracują już 2 lata po wyzwoleniu, wzgl. samodzielnie w odnośnym zawodzie; b) ukwalifikowani kierownicy młotów mechanicznych i kranów elektrycznych; c) pomocnicy kowali, kotlarzy, odlewaczy i cieśli—o ile pracują już 2 lata w odnośnym zawodzie. Do III kat. place należą: a) wyzwoleni wszystkich zawodów do 2-cho lat pracy po wyzwoleniu; b) pomocnicy wymienieni w II kat. pod b) i c)—o ile pracują mniej niż 2 lata w odnośnym zawodzie; c) placowi i nieukwalifikowani pomocnicy warsztatowi. Do IV kat. place należą: a) pracownicy poniżej lat 18-tu, b) obsługa, chłopcy kancelaryjni i chłopcy do noszenia próbek, c) uczniowie wszystkich zawodów, d) smarowacze maszyn. Place robotników warsztatowych tak ze względu na wysokość plac w poszczególnych kategoriach, jakoteż ze względu na miejsce położenia warsztatów pracy, ustala się tak samo, jak dla robotników kopalnianych. Rafinerje. Do I kat. place należą: 1) destylatorzy prowadzący samodzielnie destylację (destylatorzy nie mogący samodzielnie prowadzić swego działu, należą do II kat.), 2) rafinatorzy olejów, 3) przodownicy wszystkich pompowni, palacze kotłów parowych, przodownicy parafiniarni, 4) maszyniści (ślusarze maszynowi), 5) samodzielni kwalifikowani kotlarze, kowale, ślusarze, tokarze, elektromonterzy, odlewacze, modelarze, stolarze, frezerzy, kreślarze (traserzy), spawacze, rymarze, lakiernicy, murarze, blacharze, bednarze, kołodzieje, cieśle, przodownicy—o ile pracują 4 lata po wyzwoleniu w odnośnym zawodzie. Do II kat. place należą: 1) rektyfikatorzy benzyny, 2) rafinatorzy benzyny, nafty i parafiny, 3) przesuwacze wagonów egzaminowani, 4) palacze przy kotłach parowych, 5) przodownicy chłodni parafinowanych i komór potnych, 6): A) wszyscy pracownicy wymienieni w I kat. pod 4) i 5), samodzielni obrabiacze metali, kierniarze—o ile pracują już 2 lata po wyzwoleniu lub samodzielnie; B) ukwalifikowani kierownicy młotów mechanicznych i elektrycznych żorawi, C) pomocnicy ślusarzy rurowych, kowali, kotlarzy, odle-

waczy i cieśli—o ile pracują już 2 lata w swoim zawodzie. Do III kategorii place należą: 1) palacze destylacyjni, 2) placowi powyżej lat 18-tu, 3) pomocnicy w rafineriach, destylarniach, parafiniarniach i innych działach fabrycznych, 4) pomocnicy palaczy, 5) pomocnicy maszynistów, 6) obsługa pomp, 7) pomoc przesuwaczy, 8) robotnicy w prasach, 9): A) wyzwoleni wszystkich zawodów do 2 lat pracy po wyzwoleniu, B) pracownicy wymienieni w II kat. w punkcie 6 pod B i C, o ile pracują mniej niż 2 lata w swoim zawodzie, C) pomocnicy warsztatowi i placowi powyżej lat 18. Dodatek do III kat. Dla palaczy destylacyjnych, czyścicieli pras i kotłów należących do III kat. ustala się dodatek w wysokości zł. 0,88 na dniówkę, zmieniający się w tym samym stosunku co płaca. Do IV kat. place należą: 1) chłopcy do smarowania maszyn, 2) chłopcy do stopniowania, 3) wszystkie robotnice, 4) pracownicy poniżej lat 18-tu, 5) obsługa i chłopcy kancelaryjni i do noszenia próbek, 6) uczniowie wszystkich zawodów. Dodatek do IV kat. Dla robotnic pracujących w świeczkarniach, rozlewni parafiny i laboratorium, należących do IV kat., ustala się dodatek w wysokości zł. 0,58 na dniówkę zmieniający się w tym samym stosunku co płaca. Place w rafineriach. A. 1) W rafineriach drohobyckich, tudzież w rafinerji w Trzebinii wynoszą: płaca szychtowa I kat. zł. 8,34, II kat. zł. 6,57, III kat. zł. 4,53, IV kat. zł. 2,66. Ryczałt miesięczny: I kat. zł. 36,58, II kat. zł. 21,98, III kat. zł. 20,98, IV kat. zł. 7,87. 2) W rafinerji w Dziedzicach otrzymują robotnicy place jak w powyższych rafinerjach, przyczem zmieniają się one wedle systemu ustalonego w art. X niniejszej umowy. B. W rafinerjach położonych na zachód od linii Sambor — Turka z wyjątkiem rafinerji w Trzebinii w Dziedzicach wynoszą: place szychtowe: I kat. zł. 8,14, II kat. zł. 6,25, III kat. zł. 4,20, IV kat. zł. 2,34. Ryczałt miesięczny jak w rafinerjach w Drohobyczu. C. W rafinerjach położonych na wschód od rafinerji drohobyckich wynoszą dla robotników: place szychtowe: I kat. zł. 8,14, II kat. zł. 6,25, III kat. zł. 3,79, IV kat. zł. 2,34. Ryczałt miesięczny jak w rafinerjach w Drohobyczu. Stróże i woźnice otrzymują za 12 godz. pracy place II kat., ryczałt zaś miesięczny III-ciej kat. Wysokości plac szoferów nie ustala się, pozostawiając ich ustalenie specjalnej umowie między pracodawcą a szoferem. Art. II. Robotnicy sezonowi. Do robotników sezonowych nie mają zastosowania umowy zbiorowe. Za sezonowych robotników, mogą być uważani tylko ci robotnicy, którzy na określony czas lub robotę, do robót ziemnych, drogowych, stawiania budynków, tudzież innych robót przejściowych przyjmowani są na podstawie osobnych umów, lub też przez osobnych przedsiębiorców, którzy roboty te prowadzą we własnym zarządzie dla przedsiębiorstw naftowych. Art. III. Premje za ekstrówki. Ekstrówki obejmujące właściwe czynności danego robotnika (ruszanie rurami, stróżowanie pomocników wiertaczy w niedzielę i święta, zastępstwo nieobecnego robotnika i t. p.) płatne są według plac ustalonych niniejszą umową. Natomiast ekstrówki nie należące do właściwych czynności (szychty za dalekie chodzenie, szychty gwarantowane i t. p.) będą płacone w formie premji — w wysokości obowiązującej przed wprowadzeniem niniejszej umowy i prowadzone osobno w liście plac. Art. IV. Świadczenia w naturze. Par. I. Mieszkanie. Przedsiębiorstwo winno dać zasadniczo pomieszkanię w naturze, odpowiadające wymogom higieny. W razie niemożności dostarczenia mieszkania płaci przedsiębiorstwo następujące relutum mieszkaniowe: A) Dla Borysławia, Drohobycza wraz z okolicą: a) dla robotników mieszkających w wynajętem mieszkaniu miesięcznie: żonaty zł. 16,50, kawaler zł. 8,25; b) dla robotników mieszkających we własnym domu miesięcznie: żonaty zł. 8,25, kawaler zł. 4,13. B) Dla innych miejscowości nie wymienionych pod A: a) dla robotników mieszkających w wynajętem mieszkaniu miesięcznie: żonaty zł. 11,00, kawaler zł. 5,50; b) dla robotników mieszkających we własnym domu miesięcznie: żonaty zł. 5,50, kawaler zł. 2,75. O ile robotnik nie chce korzystać z pomieszkania udzielonego mu przez przedsiębiorstwo — nie może żądać ryczałtu mieszkaniowego z wyjątkiem wypadków, gdy odległość proponowanego mu mieszkania od miejsca pracy przenosi 3 km, lub

gdy mieszka we własnym domu. Przedsiębiorstwo, które daje mieszkanie robotnikowi w naturze, nie płaci relutem mieszkaniowego jego członkom rodziny, pracującym w tem samym przedsiębiorstwie i wspólnie mieszkającym z odnośnym robotnikiem. Również nie płaci przedsiębiorstwo relutem mieszkaniowego młodocianym robotnikom do lat 18-tu, mieszkającym wspólnie z głową rodziny, która również pracuje w tem samym przedsiębiorstwie i pobiera pieniężne relutum mieszkaniowe. Par. 2. Opał. Robotnicy otrzymują opał w naturze: I. W miesiącach od 1.X do 31.III a) żonaci po 400 kg węgla miesięcznie, b) kawalerowie i kobiety niezamężne połowę powyższej ilości. II. W miesiącach od 1.IV do 30.IX: a) żonaci po 250 kg węgla miesięcznie, b) kawalerowie i kobiety niezamężne połowę powyższej ilości. Robotnicy niżej lat 18-tu nie mają prawa do pobierania opału o ile mieszkają u swych rodziców. Opał winien być dostarczony loco najbliższa stacja kolejowa. Wyjątek stanowią przedsiębiorstwa położone w Zagłębiach: Wańkowa, Brzozów i Schodnica, które obowiązane są dostarczyć opału loco kopalnia. Przedsiębiorstwa mogą jednak za zgodą robotników oznaczyć także inne miejsca dostawy. O ile pracodawca nie dostarczy z jakichkolwiek powodów opału w naturze, płaci wówczas robotnikom równowartość w gotówce wedle cen miejscowych węgla ustalonych przez komisję dla regulacji plac odrębnie dla rejonów każdej z Izby Pracodawców. Postanowienia dotyczące opału nie odnoszą się do rafinerji drohobyckich i dziedzickich. W Drohobycz obowiązuje bowiem nadal właściwe postanowienia umowy z dnia 25.IX 1919 r., a w Dziedzicach postanowienia protokołu z dnia 11.X 1921 r. Przy dostarczaniu drzewa zamiast węgla liczy się za 1200 kg węgla 1 sag suchego twardego drzewa. Par. 3. Światło. Przedsiębiorstwa obowiązane są udzielać robotnikowi, o ile ten nie pobiera już w naturze światła elektrycznego lub gazowego, bezpłatnie nafty, w następujących ilościach miesięcznie: w miesiącach zimowych (od 15.X do 15.IV) żonaci 4 kg, kawalerowie 2 kg, w miesiącach letnich połowę powyższych ilości. Robotnicy niżej lat 18-tu nie mają prawa do poboru nafty, jeśli mieszkają u swych rodziców. Art. V. Postanowienia szczegółowe. Par. 1. Specjalne wynagrodzenia dla palaczy. Palacze względnie pomocnicy palacza, otrzymują za pracę przy każdorazowym czyszczeniu kotłów, oprócz ustalonej w niniejszej umowie płacy dziennej dodatek w wysokości jednej dniówki. Par. 2. Ubrania ochronne. Wiertacze i ich pomocnicy pracujący w szybach ropnych i wybuchowych, a w rafinerjach przy rafinacji olejowej parafiny i nafty, przy kwasach odpadkowych, otrzymują jedno ubranie ochronne odpowiedniej jakości na 6 miesięcy, a o ile jakość nie odpowiada otrzymują relutum zł. 2,00 miesięcznie. W razie nieotrzymania go pobierają robotnicy relutum w wysokości zł. 6,00 miesięcznie. Palacze otrzymują tytułem odszkodowania za zniszczone ubrania przy czyszczeniu kotłów zł. 3,00 miesięcznie. Robotnicy rafinerji pracujący w prasach, potniach i przy czyszczeniu kotłów otrzymują jedno ubranie ochronne na 6 miesięcy, względnie relutum zł. 3,00 miesięcznie. Kotlarze i murarze pracujący w kanałach lub pod kotłami otrzymują ubrania ochronne, które zwracają po skończonej pracy. Kowale warsztatowi i kopalniani otrzymują fartuchy ochronne, względnie relutum w wysokości zł. 3,00 miesięcznie. Maszyniści, elektromonterzy, kowale i cieśle, którzy celem wykonania koniecznych robót będą zmuszeni pracować w szybach zaropionych, korzystają z ubrania przeznaczonego w każdej kopalni wyłącznie dla tego celu. Par. 3. Obsługa szybów i kotłów. Wiertacze muszą mieć w szybach tłokowanych stałego pomocnika. Palacze muszą mieć przy obsłudze 2 — 4 kotłów i światła elektrycznego jednego pomocnika, a przy 5-ciu i więcej kotłach ma być dwóch palaczy. Par. 4. Przyrządy ratunkowe. Przyrządy ratunkowe przy wieżach wiertniczych winny być udoskonalone, w każdym razie muszą być przynajmniej używane liny konopne. Par. 5. Obsługa pasów i transmisji. Szybie i nakładanie pasów na głównej transmisji oraz smarowanie jej wykonuje robotnik specjalnie do tego celu przeznaczony. Par. 6. Specjalne postanowienie w rafinerjach drohobyckich. Rafinerje drohobyckie obowiązują się dostarczyć 1 wozu z końmi dziennie, dla odwozu do

szkoly i przywozu ze szkoły dzieci robotników fabrycznych, zamieszkałych w fabryce lub sąsiedztwie. Rafinerje drohobyckie winne dostarczyć 4 kg mydła na miesiąc każdemu robotnikowi, zatrudnionemu w parafinarni lub destylarni. Art. VI. Wymogi przyjęcia uczniów. W celu podniesienia robotnika pod względem kulturalnym i oświatowym, a tem samem przygotowania go do owocniejszej niż dotychczas pracy w swoim zawodzie, wymagać się będzie od nowo wstępujących uczniów do wszelkiego rodzaju zawodów świadectwa z ukończenia 6-ciu klas szkoły powszechnej względnie 2-ch klas szkół średnich. O ile zgłaszający się uczeń nie posiada wymaganego świadectwa — zobowiązuje się nabyć brakujących wiadomości w czasie praktyki zawodowej i przed otrzymaniem świadectwa z ukończenia praktyki złożyć właściwy egzamin przed komisją w tym celu stworzoną. Okres przejściowy może trwać jednakże najdłużej do roku 1925, gdyż po upływie tego czasu będzie bezwzględnie wymagane świadectwo 6 klas szkół powszechnych wzgl. 2 klas szkół średnich. Art. VII. Urlopy. Robotnicy powyżej lat 18-tu otrzymują płatne urlopy, służące wyłącznie dla wypoczynku, a mianowicie co roku: a) 7 dni urlopu, o ile pracowali jeden przynajmniej rok w przemyśle naftowym, b) 14 dni urlopu o ile pracowali przez 5 lat przynajmniej w przemyśle naftowym, c) 21 dni urlopu, o ile pracowali przez 10 lat w jednej i tej samej firmie. Pracownicy poniżej lat 18-tu otrzymują urlopy ustawowe, t. j. 14 dni po roku nieprzerwanej pracy w tej samej firmie. Zasadniczo uprawniony jest do uzyskania urlopu robotnik, który licząc od dnia wstąpienia do danej firmy, przynajmniej przez 3 miesiące w tej firmie pracuje i udowodni, że w odnośnym roku kalendarzowym nie korzystał z urlopu całkowicie, względnie częściowo. Pracodawca decyduje o tem, kiedy urlop ma być udzielony, jednak każdy robotnik ma prawo wyczerpać urlop w ciągu każdego roku. Nieprzyjęcie przez robotnika urlopu w czasie przez firmę proponowanym powoduje utratę prawa do urlopu, również nadużycie urlopu do pracy zarobkowej pociąga za sobą utratę tego prawa. Czas przebyty na wojnie lub niewoli liczony będzie przy ustalaniu prawa urlopu, jako czas pracy w przemyśle naftowym tym robotnikom, którzy przed wstąpieniem do służby wojskowej pracowali w przemyśle naftowym. Art. VIII. Wypowiedzenie stosunku służbowego robotników. Robotnikom przysługuje wypowiedzenie 14-dniowe. Jeśli jednakże wydalenie robotnika nastąpiło bez podania słusznego powodu, a robotnik odnośny pracował w danym przedsiębiorstwie 2—4 lat przysługuje mu wypowiedzenie 4-tygodniowe, od 4—6 lat 6-ciotygodniowe wypowiedzenie, powyżej 6-ciu lat wypowiedzenie 8-miotygodniowe. Art. IX. Delegaci robotników. Stojąc na stanowisku, że jedynym kierownikiem spraw związanych z administracją, produkcją, z zakupem i sprzedażą w przedsiębiorstwach naftowych może być tylko zarząd przedsiębiorstwa w drodze legalnej ustanowiony i w myśl obowiązujących przepisów podany do publicznej wiadomości, jako organ jedynie prawnie odpowiedzialny za bieg spraw przedsiębiorstw, stwierdzają przemysłowcy, że nikt z osób postronnych czy to fizycznych czy prawnych poza organem państwowym — działającym na mocy w legalny sposób wprowadzonych ustaw, nie powinien nabywać praw kontroli i decyzji we wszystkich sprawach związanych z prowadzeniem przedsiębiorstw. Przy uwzględnieniu powyższych zasad stwierdza się, że robotnicy danego przedsiębiorstwa mają prawo wyboru delegatów, których atrybucje ograniczają się do przedstawicielstwa ogółu oraz poszczególnych robotników danego przedsiębiorstwa, wobec kierownictwa wzgl. Zarządu w celu przedkładania życzeń i zażeń oraz pośredniczenia w sprawach wiążących się bezpośrednio z warunkami pracy i potrzebami pracownika. Powyższe uprawnienie delegatów nie wyklucza wolności poszczególnych robotników osobistego przedstawiania swych życzeń i zażeń. Ewentualnie zażalenia mają być przez delegatów wnoszone poza godzinami pracy w czasie oznaczonym przez kierownictwo przedsiębiorstwa, a w wypadkach niecierpiących zwłoki natychmiast, rozumie się w godzinach urzędowych. Ilość delegatów w danym przedsiębiorstwie ustaloną zostanie w porozumieniu z Zarządem

przedsiębiorstwa. Delegaci nie mogą występować w sprawach dotyczących przyjmowania robotników. Ostateczna decyzja we wszystkich sprawach należy wyłącznie do kierownictwa wzgl. Zarządu przedsiębiorstwa. Delegaci robotników podlegają ogólnym przepisom obecnie obowiązującym o porządku i pracy w przedsiębiorstwie. W razie wydalenia z pracy delegata, zrozumianego przezeń w ten sposób, że wydalenie to nastąpiło jedynie wskutek sprawowania przez niego funkcji delegata, przysługuje mu prawo odwołania do sądu polubownego, złożonego z 2 przedstawicieli przedsiębiorstwa i 2 przedstawicieli delegata, a jako superarbitra zastępcy właściwego Urzędu Górniczego. Jeżeliby wyrok Sądu opiewał, że wydalenie nastąpiło jedynie wskutek sprawowania przez delegata funkcji, zobowiązana jest firma wypłacić oddalonemu delegatowi odszkodowanie w wysokości 10-cio tygodniowych pobrań. Postanowienia niniejszego artykułu nie odnoszą się do Rafinerji w Dziedzicach. Art. X. Komisja dla regulacji płac. Celem ustalenia co miesiąc wysokości drożyzny i odpowiedniej zmiany płac, powołuje się do życia Komisję. Komisja cennikowa składa się z 6-ciu przedstawicieli robotników i 6-ciu przedstawicieli przemysłowców. Komisja zbiera się dnia ostatniego każdego miesiąca we Lwowie z tem, że płace na miesiąc wrzesień ustalą się dnia 24.IX na podstawie stanu drożyzny wykazanej między 13.VIII a 23.IX 1924 r. Następna komisja odbędzie się dn. 14.X b. r., trzecia komisja zaś 31.X b. r. Wskaźnik drożyzny dodaje się lub odejmuje od płac, o ile przekracza dwa i pół procent, licząc od ostatniej poprzedniej regulacji. Każda zmiana płacy obowiązuje w ten sposób od 1-go dnia miesiąca na cały miesiąc. Pierwsze zastosowanie ewentualnego wskaźnika obowiązuje od dnia 1.IX b. r. do dnia 15. X 1924 r., następne zaś od 16. X b. r. do końca tegoż miesiąca. Za pierwszą podstawę do porównania drożyzny służą płace z miesiąca sierpnia 1924 r. Przy każdej nowej regulacji służyć będą za podstawę płace poprzednio ustalone. Koszty delegatów robotniczych do komisji cennikowych ponoszą przemysłowcy. O ile komisja nie ustali zgodnie wysokości płac na właściwy miesiąc, sprawa odstąpiona zostaje pełnemu przedstawicielstwu robotników i przemysłowców. Tak zarobek szczytowy, jak miesięczny ryczałt podlegają fluktuacji wedle następujących zasad: 75% pobrań jest ruchome wedle stanu drożyzny artykułów spożywczych, a 25% wedle stanu drożyzny artykułów odzieżowych. Ryczałt miesięczny w pełnym wymiarze przypada za 30 dni kalendarzowych. Za każdy dzień nie przepracowany z powodu choroby lub samowolnie opuszczony potrąca się 1/30 część dodatku. Niedziele i święta nie mogą być potrącane. Stan drożyzny stwierdzany będzie w sposób następujący: Tabela służąca jako miernik: 1) chleb kg 16, 2) ziemniaki kg 30, 3) mięso kg 3, 4) słonina kg 1,12, 5) kasza hreczana kg 2, 6) mąka do gotowania kg 4, 7) fasola kg 2, 8) cukier kg 1,52, 9) mleko litrów 7,50, 10) jaja sztuk 5, 11) herbata kg 0,10, 12) mydło kg 0,25, 13) sól kg 0,80. Podstawą obliczenia powyższych artykułów będą ceny biura targowego we Lwowie ustalone z ostatniego dnia tygodnia każdego miesiąca. Stan drożyzny artykułów odzieżowych ustala się na podstawie procentu stwierdzanego przez Bielską Komisję Parytetyczną przy Związku Przemysłowców. Oprócz płac i ryczałtu podlegają fluktuacji dodatki do płac robotników rafineryjnych III kat. (zł. 0,88) i IV kat. (zł. 0,58). Nie podlegają natomiast oprocentowaniu wszelkie inne dodatki, jak np. metrowe, cysternowe, mieszkaniowe, lokalne firmowe dodatki, wszelkiego rodzaju reluta i t. p. Art. XI. Przedstawicielstwo robotników dla zawierania umów zbiorowych. W pertraktacjach o warunki pracy reprezentują ogół robotników delegaci, których liczba nie może przekraczać cyfry 43. Art. XII. Stosowanie ustawy o czasie pracy. W razie stwierdzenia naruszenia ustawy o 8-mio godzinnym czasie pracy przez przemysłowców, obowiązują się właściwe organizacje tych przemysłowców do interwencji w kierunku uchylenia stwierdzonego naruszenia ustawy. Art. XIII. Sady rozjemcze. Dla załatwienia spraw spornych między firmą a robotnikami, ustanawia się sąd rozjemczy, do którego przemysłowcy i robotnicy wyznaczają równą ilość sędziów i zastępców. W sądzie tym obo-

wiązuje regulamin ułożony wspólnie przez sędziów, zastępców i przewodniczącego, wybranego większością głosów przez wszystkich w skład sądu wchodzących. Art. XIV. Czas trwania umowy. Umowa niniejsza obowiązuje obie strony do 15.III 1925 r. i może być wypowiedziana dnia 15. II 1925 r. o ile 15.II 1925 r. nie nastąpi wypowiedzenie, przedłuża się umowa na okres bezterminowy z prawem jednomiesięcznego wypowiedzenia. Wypowiedzenie umowy ma być wysłane do przemysłowców naftowych na adres: Izba Pracodawców w przemyśle naftowym: a) w Boryslawiu, b) w Krośnie, c) w Bitkowie, zaś do związków robotniczych na adres: Związek Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Warszawa, Związek Robotników Przemysłu Chemicznego w Polsce, Czechowice, Związek Robotników Przemysłu Górniczo-Naftowego w Polsce, Wieliczka. Art. XV. Moc obowiązująca poprzednich umów. Z dniem 1.XI 1922 r. ustaje moc obowiązująca poprzednich umów zbiorowych.

I zakład — 313 robotników.

U139 9.VI 1933 r. Drohobycz. Protokół w sprawie zawarcia umowy w związku ze zmienionym systemem pracy i płacy w Hubickiej Rafinerji Olejów Mineralnych w wyniku pertraktacji przeprowadzonych pomiędzy delegatami Hubickiej Rafinerji Olejów Mineralnych a Zw. Rob. Przem. Chemicznego, Oddział w Drohobycz, i delegatami robotników tejże rafinerji. Z powołaniem się i w uzupełnieniu protokołu z dnia 12. V 1933 r. obie strony postanawiają zgodnie co następuje: Z powodu wejścia w życie stanu organizacji przymusowej „Polski Eksport Naftowy” nie może być ruch Hubickiej Rafinerji utrzymany w dotychczasowym rozmiarze i maksymalna ilość przerobionych produktów nie może przenosić 50 cystern miesięcznie. Naskutek ograniczenia w ten sposób przeróbki w rafinerji do zaledwie 40% jej dotychczasowego stanu, okazuje się też konieczną znaczną redukcja zajętych w niej dotychczas robotników. By redukcji tej możliwie uniknąć, lub ograniczyć ją co najmniej do minimum, ustalono zgodnie następujący system pracy: 1) a) Praca przerobcza w rafinerji odbywa się w ten sposób, że destylacja nafty oraz parafinowa fabryka z zajęciami przy nich partiami robotników w ciągu każdego miesiąca są w ruchu tylko przez taką ilość dni, przez jaką przy normalnym toku pracy, na każdym z tych oddziałów robotnicy znaleźć mogą zajęcie przy przeróbce, przeznaczzonej w danym miesiącu ilości ropy. b) Robotnicy potrzebni do pracy w warsztacie na placu, dalej portjer i stróże nocni zajęci być mają w dwóch partjach na przemian co tydzień, przyczem w warsztacie i na placu robotnicy pracować mają tylko w dniach, w których można znaleźć dla nich zajęcie. Tak samo praca przy rafinacji nafty, przy ekspedycji i w laboratorium oraz praca murarska odbywać się będzie tylko w dniach, w których w tych działach znajduje się zajęcie. c) W kotłowni odbywać się ma praca, jak długo ona będzie konieczna na 4 zmiany. d) W fabryce parafinowej i w hali maszyn odbywać się będzie praca na 4 zmiany. e) Do wykonywania w rafinerji potrzebnych prac używać będzie Hubicka Rafinerja wedle możliwości własnych robotników, pozostających chwilowo bez zajęcia. f) Na każde zawołanie Hubickiej Rafinerji obowiązani są robotnicy stawiać się natychmiast do pracy, by ruch normalny przy tym systemie pracy nie doznał żadnej niepotrzebnej przerwy, ani przeszkody. Nieprzestrzeganie tego obowiązku uważane ma być za ważną przyczynę, uprawniającą pracodawcę do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę. g) W razie większej przeróbki aniżeli jest przewidziana w niniejszym protokole, zobowiązuje się pracodawca podwyższyć dni pracy stosunkowo do zwiększonej przeróbki. 2) Tam gdzie praca odbywać się będzie na 3 zmiany, tudzież tam, gdzie robota będzie prowadzona na przemian co tydzień przez inną partję robotników, utrzymane zostają za przepracowane dni płace robotników w wysokości unormowanej w ust. 1-ym protokołu z 12.V 1933 r. z tem jednak, że ryczałt miesięczny, relutum za mieszkanie, opał i światło przypadają w pełnym wymiarze za 30 dni kalendarzowych. Za każdy dzień nieprzepracowany potrąca się 1/30 część. Niedziele i święta nie będą potrącane.

Pozatem należy się robotnikom płaca, a mianowicie: płaca kategoryjna, ryczałt miesięczny i relutum za mieszkanie oraz opał i światło tylko w stosunku do ilości rzeczywiście przepracowanych godzin, tak że np. przy prowadzeniu pracy na 4 zmiany łączne płace kategoryjne oraz wszystkie dodatki nie mogą wynosić więcej, aniżeli przy prowadzeniu pracy na 3 zmiany. Strony stwierdzają zgodnie, że wprowadzenie systemu pracy w tym protokole określonego, nie ma być dla pracodawcy połączone ze szkodą materialną i że naskutek tego płace kategoryjne i dodatki oraz opłaty na świadczenia socjalne nie mogą przy danej ilości cystern przenosić sum potrzebnych na opędzenie tych wydatków przy dotychczasowym systemie pracy. 3) Ponieważ zmiany tym protokołem objęte, umówione zostały na życzenie pracowników i pertraktacje tę umowę poprzedzające trwają już wżwż 14 dni, przeto robotnicy nie korzystają z proponowanego im 14-dniowego okresu wypowiedzenia i strony ustalają zgodnie, że umowa niniejsza wchodzi w życie z dniem 10.VI 1933 r.

4) Umowę zawierają strony na czas nieokreślony. Prawo jej rozwiązania przysługuje każdej ze stron za jednomiesięcznym wypowiedzeniem. W kwestji płacy pozostaje w mocy postanowienie ustępu z protokołu z dnia 12.V 1933 r.

I zakład—66 robotników.

UI40 1.X 1932 r. Borysław. Umowa pomiędzy firmą „Gazolina” S. A. a robotnikami Związkami Zawodowymi w Borysławiu, t. j. Centr. Zw. Górników w Polsce, Sekretariat Okręgowy w Borysławiu, Zw. Rob. Przem. Metal. w Polsce, Małopolski Sekretariat w Borysławiu i Centr. Zw. Rob. Przem. Chemiczn. w Polsce. Art. 1. Pracownicy firmy „Gazolina” dzielą się na stałych i niestałych pracowników fizycznych. Art. 2. a) Pracownicy stali pobierają płacę miesięczną według uchwały Zarządu Spółki. Płaca odpowiadać będzie przeciętnym zarobkom w danym okresie i zawoździe. b) Pracownicy stali otrzymują remuneration 13-ą pensję, urlopowe, premje w dotychczasowej wysokości na podstawie istniejącej specjalnej umowy. Na podstawie tejże umowy pozostaje bez zmiany wypowiedzenie stosunku służbowego. Art. 3. a) Robotnicy niestali otrzymują płacę na podstawie umowy zbiorowej, obowiązującej dla przemysłu naftowego. Płace te ulegać będą zmianom zgodnie z przepisami tejże umowy. b) Obowiązujące dotychczas nadwyżki ponad płacę według umowy zbiorowej pozostają nadal w mocy. c) Wszystkie inne warunki dotyczące pracy robotników niestałych obowiązują obie strony według umowy zbiorowej. Art. 4. Artykuł 8 „Fundusz Budowy Domów Ludowych” umowy zbiorowej z dnia 20.IX 1932 r. będzie przez firmę „Gazolina” stosowany w całej osnowie przez czas trwania niniejszej umowy, wzgl. na warunkach i na okres przewidziany umową zbiorową dla przem. naftowego z tem, że firma „Gazolina” odprowadzać będzie na konto Funduszu Budowy Domów Ludowych w przemyśle naftowym co miesiąc kwotę odpowiadającą 1% plac miesięcznych, dniówkowych, ryczałtów miesięcznych i dodatków fizycznych pracowników stałych i niestałych. Art. 5. Obie strony poręczają sobie zupełną lojalność we wszystkich prawach objętych niniejszą umową. W czasie trwania niniejszej umowy, o ile związki zawodowe byłyby zmuszone przeprowadzić strajk robotników w przemyśle naftowym dla celów wyłącznie ekonomicznych, czy to ze względów na odrzucone przez Izby Pracodawców, wzgl. zrzeszenia pracodawców przedłożonych żądań, czy też naskutek wypowiedzenia umowy zbiorowej bez zamiaru ułożenia nowych warunków—pracownicy firmy „Gazolina” zwolnieni są od udziału w strajku ogólnym.

Art. 5. Wypowiedzenie umowy. Umowa zawarta jest na czas nieograniczony i wypowiedziana być może przez jedną ze stron na trzy miesiące. Przed końcem okresu wypowiedzeniowego niniejszej umowy, strony postanawiają zgodnie rozpocząć układy o ustalenie nowych warunków umowy.

I zakład — 45 robotników.

UI17 15.XI 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Tow. „Syrena-Rekord” S. A. w Warszawie a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego w R. P. w Krakowie, Okr. Sekretariat w Warszawie, w przedmiocie warunków płacy i pracy robotników zatrudnionych w wytwórni płyt gramofonowych wyżej wymienionego Towarzystwa. 1) Czas pracy wszystkich zatrudnionych robotników wynosi najwyżej 46 godzin tygodniowo, czyli 8 godzin na dobę, w soboty 6 godzin; za czas pracy uważa się ten czas, przez który robotnik pozostaje do dyspozycji kierownictwa fabryki. Podczas każdej dniówki stosuje się przerwę w pracy dla spożycia obiadu, a to od godziny 12 do 13 w południe. Za pracę w godzinach nadliczbowych, t. j. wykonywaną ponad 8 godzin na dobę, a w soboty ponad 6 godzin na dobę, robotnicy otrzymywać będą dodatkowe wynagrodzenie w wysokości: za pierwsze dwie godziny o 50% więcej, za następne godziny pracy nadliczbowej o 100% więcej w stosunku do normalnego zarobku dniówkowego lub akordowego. Dodatek za akordową pracę, wykonaną w godzinach nadliczbowych, oblicza się w ten sposób, że ustali się przeciętną wydajność zainteresowanego robotnika za okres 10 dni wstecz. Wyciągnięta w ten sposób przeciętna wydajność robotnika za 1 godzinę jest podstawą do obliczenia dodatku za pracę wykonaną w godzinach nadliczbowych. Mianowicie ta część produkcji, która przewyższa przeciętną wydajność, uważana będzie za wykonaną w godzinach nadliczbowych i wynagradzana w sposób przewidziany w ustępie poprzednim niniejszego artykułu. 2) Płace akordowe prasowaczy ustala się w wysokości zł. 0.10 za 1 wyprasowaną płytę „Syrena”. Za przerwy w pracy, powstałe nie z winy prasowaczy, otrzymują oni wynagrodzenie w wysokości zł. 2.40 za każdą godzinę przerwy, zaś prasowacze młodzi zł. 1.50 za godzinę. Za wszelkie pomyłki przy etykietowaniu płyt, wynikłe nie z winy prasowaczy, nie ponoszą oni żadnej odpowiedzialności. Za płyty zrobione z masy źle przygotowanej prasowacze otrzymują normalne wynagrodzenie, jak za płyty dobre. 3) Płace dniówkowe wszystkich na dniówki pracujących robotników pozostają w mocy nadal w dotychczasowej wysokości bez żadnych zmian. 4) Świadczenia: wszyscy robotnicy oddziału mechanicznego, galwanoplastyki i masowni otrzymują co pół roku jedno bezpłatne ubranie ochronne odpowiedniej jakości. Nadto robotnicy galwanoplastyki otrzymują co pół roku bezpłatnie jedną parę pantofli z drewnianą podeszwą. Wszyscy robotnicy otrzymywać będą co miesiąc bezpłatnie 1 bilet do łaźni, a co dwa tygodnie bezpłatnie kawalek mydła i ręcznik. 5) Urlopy: wszyscy robotnicy liczący ponad 18 lat otrzymują płatne urlopy, a to po 1 roku pracy 8 dni płatnych urlopu, a po 3 latach 15 dni płatnych urlopu. Młodociani do lat 18 otrzymują co roku 14 dni płatnych urlopu. Za każdy dzień urlopu otrzymują robotnicy normalny zarobek, jaki otrzymywaliby, gdyby w tych dniach pracowali; mianowicie robotnicy otrzymują za czas urlopu normalny zarobek dzienny, prasowacze pracujący akordowo otrzymują po zł. 18.00 za każdy dzień urlopu, zaś młodzi prasowacze w zależności od przeciętnej ilości prasowanych płyt. Za początek okresu pracy, uprawniający do korzystania z pierwszego urlopu, uważa się datę przyjęcia do pracy robotnika, zaś drugi i wszystkie następne urlopy udzielane będą w każdym roku kalendarzowym. Przyczem w okresie od 1 maja do 1 października każdego roku winno wykorzystać urlopy conajmniej 60% zatrudnionych i uprawnionych. Robotnicy zwalniani z pracy, o ile nie wykorzystali urlopu w roku, w którym są zwalniani, otrzymują płatny urlop, przyczem okres wypowiedzenia pracy nie może być zaliczony do okresu urlopu, ani odwrotnie. 6) Delegaci robotników. Ogół zatrudnionych ma prawo wybierania z pośród siebie delegatów w liczbie 2-ch, którzy mają prawo przedkładać i popierać wobec Zarządu wytwórni wszelkie życzenia robotników. O każdej zmianie i wyborze delegatów Zarząd Fabryki będzie zawiadamiany. Delegatów robotników nie mogą spotykać ze strony Zarządu Fabryki żadne prześladowania ani szykany za sprawowanie przez nich funkcji delegatów.

Umowa obowiązuje obydwie strony od dnia 15.XI 1933 r. do dnia 1.X 1934 r. z prawem wypowiedzenia

na 1 miesiąc naprzód przed wygaśnięciem powyższego terminu. W wypadku, gdy jedna ze stron nie wypowie umowy, obowiązuje ona automatycznie na dalszy rok.

UI18 15.IV 1933 r. Tomaszów Mazowiecki. Protokół pomiędzy przedstawicielami Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu a Zw. Zaw. „Praca” oraz delegatami robotników wymienionej fabryki przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu oraz reprezentantów władz administracyjnych w sprawie likwidacji zatargu. 1) Dotychczasowe płace robotników działów o ruchu ciągłym zostają obniżone od dnia 20.IV 1933 r. o 6%; dodatek za pracę w niedzielę i święta na tych oddziałach wynosi 60% stawki, za pracę zaś w święta Wielkiejnocy i Bożego Narodzenia (po dwa dni) wspomniany dodatek wynosi 100% stawki. 2) Płace pozostałych działów obniżone zostają od tejże daty o 8%, przyczem stawki godzinowe do zł. 0,40 włącznie pozostają bez zmiany, t. zn. w dotychczasowej wysokości, stawki zaś od zł. 0,41 do zł. 0,50 na godzinę obniża się o 5%. Najniższa stawka objęta 5%-ą obniżką nie może być niższą od zł. 0,40. 3) Obecnie stawki na skrzęcalni, które były już obniżone, pozostają bez zmiany. 4) Sprawy wynikające z przepisów ustaw ochronnych będą załatwione przez Inspektora Pracy. 5) Żądania dotyczące ogółu robotników mogą być zgłaszane jedynie przez delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą się porozumiewać z robotnikami tylko poza godzinami pracy. Delegaci nie mogą być wydalani ani prześladowani za pełnienie swych obowiązków, wypływających z ich stanowiska. 6) Za udział w strajku nikt nie będzie zwolniony ani szikanowany.

UI19 14.XII 1933 r. Wolbrom. Umowa pomiędzy Fabr. Wyrobów Gumowych „Wolbrom” S. A. i Oddziałem Zakładów „Ideal” w Wolbromiu a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego oraz delegatami robotników. 1) Z dniem 1.I 1934 r. płace dniówkowe zostają zastąpione płacami godzinowymi z tem, że wypłacać się będzie godziny faktycznie przepracowane. Podstawą ustalenia nowych płac godzinowych jest dotychczasowa dniówka podzielona przez liczbę 8 z zaokrągleniem powstałego ilorazu do całkowitej liczby groszy wzwyż. Wszelkie ewentualne zmiany natury ogólnej, jak np. ograniczenie godzin pracy, zostaną robotnikom i robotnicom zakomunikowane na 14 dni naprzód. 2) Praca trwać będzie 8 godzin dziennie z tem jednak, że o ileby nastąpiła przerwa w ruchu z winy fabryki, fabryka zapłaci robotnikom za stracone w danym dniu godziny. Nie dotyczy to wypadku siły wyższej, jak defektów maszyn, przewodów rurowych, sieci elektrycznej, braku materiałów opałowych z powodu strajku w górnictwie, pożaru fabryki, powodzi i t. p., jak również wypadków spowodowanych brakiem materiałów, niedostarczonych przez dostawców na czas nie z winy fabryki. Skrócenie czasu pracy w pewnym dniu, związane z brakiem materiału, umożliwiającego zatrudnienie pewnej liczby robotników przez pełne 8 godzin, dopuszczalne jest tylko po zawiadomieniu odnośnej grupy przynajmniej na dzień wcześniej przez kierownictwo fabryki. Angielska sobota zostaje utrzymana z tem, że praca trwać będzie tylko 6 godzin. Delegaci robotników, którzy w czasie swej pracy będą brali udział w konferencjach lub w związku z interwencjami w Dyrekcji, nie będą mieli potrąceń z zarobków za odnośne godziny, brakujące im do pełnego dnia pracy. 3) Praca w godzinach nadliczbowych jest niedozwolona i Dyrekcja zobowiązuje się nie zezwalać na pracę w tych godzinach. Wyjatek może stanowić wypadek siły wyższej lub wypadek inny, który mógłby spowodować wstrzymanie ruchu całej fabryki, względnie oddziału fabrycznego, przez co fabryka poniosłaby poważniejsze straty. 4) Urlopy robotnicze będą udzielane jak dotychczas w ten sposób, że po roku pracy zostanie robotnikowi lub robotnicy udzielony urlop 8-dniowy, zaś po przepracowaniu 3 lat 15-dniowy urlop wypoczynkowy. Młodociani poniżej 18 lat otrzymują po roku pracy 14 dni urlopu. 5) Fabryka nie będzie wypowiadała pracy robotnikom stałym, lecz w razie możliwości będzie się starała ich zatrudniać na miejscach pracy innych, jednakowoż

zastrzega sobie, że gdyby w związku z tem zatrzymaniem nastąpiło lekceważenie obowiązków, lub zmniejszenie wydajności pracy, wówczas Dyrekcja punkt ten może pominąć. 6) Węgiel będzie wydawany tak jak dotychczas, a to dla robotników żonatych po 300 kg miesięcznie, zaś dla nieżonatych i robotnic po 150 kg miesięcznie, z tem zastrzeżeniem, że o ile z jednej rodziny pracuje więcej osób, to ogólna ilość węgla nie może przekraczać 450 kg miesięcznie. 7) Fabryka będzie utrzymywać szkołę fabryczną w rozmiarach dotychczasowych z tem, że na przybory szkolne dla dzieci zatrudnionych robotników będą firmy wypłacały razem ogólną sumę zł. 100,00 miesięcznie. Robotnicy zamiejscowi posyłający dzieci do szkół zamiejscowych powszechnych otrzymywać będą dodatek na przybory szkolne zł. 10,00 na kwartał bez względu na ilość dzieci, posyłanych do szkoły za okazaniem zaświadczenia szkolnego. Taki sam dodatek otrzyma dziecko sierota, które wykaże się odnośnym dokumentem stwierdzającym, że jest na utrzymaniu brata lub siostry, zatrudnionych w fabryce. 8) Delegaci robotników otrzymywać będą odszkodowanie za stracony czas w wysokości razem zł. 20,00 z każdej firmy, bez względu na ilość delegatów, ryczałtem na każdą wypłatę, która to kwota zostanie wypłacona do rąk każdorazowego przewodniczącego organizacji. 9) Organizacja Centr. Zw. Rob. Przem. Chem. zn. otrzymuje bezpłatnie jeden mały lokal na sekretariat i salę robotniczą na urządzenie zgromadzeń, odczytów i t. p., tę ostatnią za każdorazowym zawiadomieniem fabryki oraz lokal byłego konsumu na Spółdzielnię Robotniczą.

Umowa została zawarta na okres 1 roku, t. j. do dnia 31.XII 1934 r. z tem zastrzeżeniem, że o ile nie zostanie wypowiedziana przez jedną ze stron na miesiąc przed upływem terminu, t. j. najpóźniej do dn. 3.XI 1934 r., wówczas automatycznie ważność jej trwa przez dalsze trzy miesiące.

Do umowy zawartej w dniu 14.XII 1933 r. dołączony został następujący załącznik: Czas pracy w soboty nie może wynosić więcej aniżeli 6 godzin, zaś w wypadkach pracy w godzinach nadliczbowych ponad 6 godzin normalnie, i to w wypadkach przewidzianych w umowie, będą wspomniane godziny nadliczbowe płacone o 20% więcej od godzin zwyczajnych.

UI20 6.IX 1933 r. Strzemieszyce. Protokół pomiędzy Dyrekcją Fabryki „Strem” Sp. Akc. w Strzemieszyczach a Ogólnokrajowym Związkiem Robotników Przemysłu Chemicznego. Poczynając od dn. 1.IX 1933 r. płace dniówkowe, akordowe i premje obniża się o 5% w stosunku do płac dotychczasowych. Nowe płace obowiązują do 1.IX 1934 r., pozostawia się jednak obu stronom prawo przedterminowego wypowiedzenia płac za 6 tygodniowym uprzedzeniem. Wszystkie dotychczasowe świadczenia pozostają nadal w mocy.

UI21 12.V 1933 r. Drohobycz. Protokół w sprawie zawarcia umowy zbiorowej pomiędzy delegatami Hubickiej Rafinerji Olejów Mineralnych w Drohobyczu a Centr. Zw. Górników i delegatami tej Rafinerji przy udziale Inspektora Pracy 43 Obwodu. W uzupełnieniu protokołu z dnia 14.XII 1932 r. obie strony postanawiają zgodnie: 1) Płace robotników, a mianowicie płace katagoryjne, ryczałt miesięczny i relutum na mieszkanie ustalone powołanym protokołem, zostają podwyższone o 8%, poczynawszy od dnia 15.V 1933 r. Opał i światło pozostaje w dotychczasowej wysokości. 2) Wobec spodziewanego zmniejszenia przeróbki surowca w Rafinerji, firma w miarę możliwości dla zatrudnienia większej ilości robotników ponad ilość do przeróbki potrzebną wprowadzi 4-ą zmianę robotników. Płace będą wtedy wypłacane za ilość godzin przepracowanych, t. j. płace dziennie i dodatki tak, że firma z tego tytułu nie poniesie żadnych strat. 3) Z powodu strajku nikt z robotników nie będzie z pracy wydalony lub prześladowany.

4) Umowa obowiązuje obie strony do dnia 31.VIII 1933 r. z tem, że o ile nie zostanie wypowiedziana przez jedną ze stron na miesiąc przed upływem terminu, ważność jej przedłuża się automatycznie na czas nieokreślony z prawem jednomiesięcznego wypowiedzenia przez jedną ze stron.

Oro 2.XII 1929 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w sprawie spornej o podwyżkę zarobków dla robotników przemysłu przetwórczego metalowego w górnośląskiej części woj. śląskiego oraz w sprawie trzymiesięcznego okresu obowiązywania nowoustalonych stawek zarobkowych. W posiedzeniu wzięli udział ze strony wnioskodawców przedstawiciele: 1) Zespołu Pracy Związków Zawodowych Przemysłu Metalowego w Król. Hucie i 2) Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Metalowego, oddział w Katowicach, ze strony przeciwnika wniosku—Związek Pracodawców Przemysłu Przetwórczego. Komisja orzekła: 1) dotychczasowe stawki taryfowe dla robotników zatrudnionych w przemyśle przetwórczym metalowym na górnośląskiej części woj. śląskiego podwyższa się o 6%; 2) powyższa regulacja stawek taryfowych obowiązuje od 1.XII 1929 r. do 30.XI 1930 r. z tem, że o ile nie zostanie wyznaczona na jeden miesiąc przed upływem tego terminu, obowiązuje na dalsze trzy miesiące i to tak długo, póki którakolwiek ze stron regulacji tej na jeden miesiąc przed upływem tego czasokresu nie wypowie; 3) strony mają w przeciągu 5-ciu dni zgłosić swoją zgodę na to orzeczenie.

Zgodnie z powyższym orzeczeniem stawki plac od dnia 1.XII 1929 r. obowiązywały według poniższej tabeli „plac taryfowych”

Kategoria zawodowa	Grupa	Dla wszystkich robotników akordowych		Dla wszystkich robotników dniówkowych	
		Na dniówkę	Na godzinę	Na dniówkę	Na godzinę
		w złotych			
Robotnicy fachowi:					
24 lata i wyżej	a	7,63	0,95	8,69	1,09
	b	7,46	0,93	8,42	1,05
	c	6,61	0,83	7,57	0,95
	d	5,85	0,73	6,81	0,85
	e	5,34	0,67	6,19	0,77
od 21 do 23 lat	a	7,04	0,88	7,99	1,00
	b	6,61	0,83	7,57	0,95
	c	6,11	0,76	7,06	0,88
	d	5,34	0,67	6,08	0,76
	e	4,58	0,57	5,32	0,67
20 lat	a	5,94	0,74	6,78	0,85
	b	5,85	0,73	6,59	0,82
	c	5,09	0,64	5,72	0,72
	d	4,41	0,55	5,05	0,63
	e	3,65	0,46	4,18	0,52
19 lat	a	5,09	0,64	5,83	0,73
	b	4,58	0,57	5,32	0,67
	c	4,32	0,54	4,96	0,62
	d	3,65	0,46	4,28	0,54
	e	3,56	0,45	4,09	0,51
18 lat	a	3,48	0,43	4,01	0,50
	b	3,31	0,41	3,84	0,48
	c	3,05	0,38	3,58	0,45
	d	2,80	0,35	3,22	0,40
	e	2,71	0,34	3,14	0,39
Szybcie:					
24 lata i wyżej	—	5,51	0,69	6,04	0,76
od 21 do 23 lat	—	4,49	0,56	5,13	0,64
od 19 do 20 lat	—	3,65	0,46	4,28	0,54
18 lat	—	2,71	0,34	3,35	0,42
17 lat	—	2,46	0,31	3,10	0,39
16 lat	—	2,12	0,27	2,76	0,34
Robotnice:					
24 lata i wyżej	—	3,65	0,46	3,96	0,50
od 21 do 23 lat	—	3,05	0,38	3,48	0,43
od 19 do 20 lat	—	2,54	0,32	3,48	0,37
18 lat	—	1,78	0,22	2,20	0,28
17 lat	—	1,61	0,20	2,00	0,25
16 lat	—	1,53	0,19	1,95	0,24
Młodociani	—	1,10	0,14	1,53	0,19
Uczniowie:					
1 rok nauki I półrocze	—	0,76	0,10	1,19	0,15
„ „ „ II „	—	0,76	0,10	1,19	0,15
2 „ „ I „	—	1,02	0,13	1,44	0,18
„ „ „ II „	—	1,19	0,15	1,61	0,20
3 i 4 rok nauki	—	1,36	0,17	1,78	0,22

Inwalidzi będą wynagradzani według sprawności. Dodatek domowy wynosi 0,16 zł. na dzień, na dziecko zł. 0,27. Oprócz tego płaci się następujące dodatki za każdy przepracowany dzień pracy na czystą pracę taryfową: żonaty robotnik fachowy grupy a) i b) ponad 24 lata 14% zarobku taryfowego, wszystkim innym żonaty robotnik 9% zarobku. Nieżonaci robotnicy i niezamężne robotnice nie otrzymują żadnego dodatku za wyjątkiem tych, którzy nie mają ojców lub pochodzą z rodzin, których ojcowie są stale niezdolni do zarobkowania; nieżonaci robotnicy ponad 24 lata, zatrudnieni w jednym z zakładów należących do związku o ile są żywicielami rodzin, to najstarsze z nich otrzymuje dodatek procentowy odpowiedni do dodatku dla żonaty. Nieżonaci robotnicy od lat 18 do 24 i robotnice znajdujące się w tych samych stosunkach, otrzymują pod temi samymi warunkami dodatek w wysokości 6%. Dodatek dla monterów od dnia 1.XII 1929 r. ustalono w wysokościach następujących: na miejscu — 0,50 zł. na dzień rob., do 10 km oddalenia — zł. 2,80; od 10 km do 20 km — zł. 3,90; od 20 do 30 km — zł. 5,60; ponad 30 km — zł. 7,30; wszyscy inni robotnicy wysłani na monterkę otrzymują 90% powyższych stawek. Dodatek za odpowiedzialność otrzymują tylko pierwsi monterzy, którzy kierują monterką i ponoszą rzeczywistą odpowiedzialność. Dodatek za odpowiedzialność wynosi: a) za monterki małe — zł. 0,25 za godz.; b) za średnie — zł. 0,50; c) za wielkie — zł. 0,90. Dodatek przodownicy wynosi zł. 0,15 za godzinę roboczą.

Rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 4.I 1930 r. orzeczeniu Komisji Pojednawczo-Rozjemczej z dnia 2.XII 1929 r. w sprawie podwyżki zarobków robotników przemysłu przetwórczego metalowego w górnośląskiej części woj. śląskiego nadana została moc obowiązująca od dnia 1.XII 1929 r.

1 zakład — 341 robotników.

Oro 28.III 1933 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w sprawie ustalenia stawek zarobkowych dla robotników firmy Dr. H. Zeumer w Mikołowie. 1. Ustala się następującą tabelę zarobków godzinnych: grupa a) rzemieślnicy — zł. 1,07; grupa b) palacze w kotłowni i rzemieślnicy pomocnicy — zł. 0,97; grupa c) warzelnicy, wyprzączacze, palacze pieców, pomocnicy warsztatów i robotnicy — zł. 0,90; grupa d) robotnicy na dniówkę od zł. 0,73 do zł. 0,80; grupa e) robotnicy na dniówkę do 24 lat — zł. 0,45, powyżej 24 lat — 0,50; grupa f) młodociani: 17-letni — zł. 0,36, 18-letni — zł. 0,40, 19-letni — zł. 0,45, 20-letni — zł. 0,56. 2. Dodatki: dodatek domowy — zł. 0,17, na dziecko — zł. 0,27, na ubranie — zł. 0,33 na dniówkę. 3. Utrzymuje się tekst umowy ramowej z tem, że § 6 otrzymuje brzmienie następujące: „Deputat węglowy. Węgiel deputatowy będzie udzielany w następującej wysokości: robotnicy żonaci otrzymują 4 t rocznie, żywiciele powyżej 21 lat 3,2 t i żywiciele poniżej 21 lat 2,8 t albo odpowiednią wartość w gotówce. Dostawa następuje loco dworzec Mikołów i rozpoczyna się po 3-miesięcznym zatrudnieniu. Dostarczać się będzie orzech II, albo równoważnościowy gatunek. Ilość deputatu węglowego zmniejsza się za każdą nieusprawiedliwioną opuszczoną dniówkę o 1/3000 (wyjaśnienia nieusprawiedliwionej opuszczonej dniówki patrz § 3 porządku pracy). 4. Powyżej ustalona tabela plac obowiązuje od 15.III 1933 r. do 30.IX 1933 r. z tem, że może być wypowiedziana na 1 miesiąc naprzód. O ile to wypowiedzenie nie nastąpi, tabela plac obowiązuje na każde dalsze 3 miesiące z 1 miesięcznym wypowiedzeniem. 4. Strony winny w ciągu 5 dni wyrazić swoją zgodę na powyższe orzeczenie. 5. Umowa obowiązuje od 1.III 1933 r. do dnia 31.III 1934 r. z tem, że może być na 3 miesiące przed tym terminem wypowiedziana. O ile wypowiedzenie nie nastąpi, obowiązuje na każdy dalszy rok z miesięcznym wypowiedzeniem.

1 zakład — 24 robotników.

Oro 25.I 1932 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w Katowicach, wydane przy udziale Związku Pracodawców górnośląskich przemysłowców górniczo-hutniczych oraz Generalnej Federacji Hutników w sprawie zatargu zarobkowego w przemyśle

hutniczym i górnictwem. Dotychczasowe stawki zarobkowe wyszczególnione w tabeli „Płace taryfowe dla hut żelaza, O. F. W., wolnych koksowni i zakładów chemicznych, obowiązujące od dnia 9.XII 1929 r.” obowiązują nadal do dnia 31.III 1932 r. z tem, że o ile nie zostaną wypowiedziane na 14 dni naprzód, obowiązują na każdy następny miesiąc. Do orzeczenia z dnia 25.I 1932 r. dołączona została następująca tabela „Płac taryfowych dla hut żelaza, O. F. W., wolnych koksowni i zakładów chemicznych, obowiązująca od dnia 9.XII 1929 r.” Robotnicy fachowi: 24 lata i wyżej, a — wszyscy robotnicy akordowi zł. 6,40 i wszyscy robotnicy dniówkowi zł. 8,15; b — zł. 6,20 i zł. 7,95; c — zł. 5,55 i zł. 7,30; d — zł. 4,85 i zł. 6,60; e — zł. 4,50 i zł. 6,25; 21 do 23 lat, a — zł. 6,00 i zł. 7,75; b — zł. 5,70 i zł. 7,45; c — zł. 5,15 i zł. 6,90; d — zł. 4,50 i zł. 6,25; e — zł. 3,90 i zł. 5,65; 20 lat, a — zł. 5,00 i zł. 6,75; b — zł. 4,85 i zł. 6,60; c — zł. 4,25 i zł. 6,00; d — zł. 3,70 i zł. 5,45; e — zł. 3,15 i zł. 4,90; 19 lat, a — zł. 4,25 i zł. 6,00; b — zł. 3,85 i zł. 5,60; c — zł. 3,60 i zł. 5,35; d — zł. 3,15 i zł. 4,90; e — zł. 3,00 i zł. 4,75; 18 lat, a — zł. 2,90 i zł. 4,65; b — zł. 2,75 i zł. 4,50; c — zł. 2,50 i zł. 4,25; d — zł. 2,40 i zł. 4,15; e — zł. 2,30 i zł. 4,05. Szychciarze: 24 lata i wyżej — zł. 4,85 i zł. 6,70; 21 do 23 lat — zł. 4,10 i zł. 6,00; 19 do 20 lat — zł. 3,30 i zł. 5,20; 18 lat — zł. 2,50

i zł. 4,40; 17 lat — zł. 2,00 i zł. 3,60; 16 lat — zł. 1,90 i zł. 3,50. Robotnice — szychciarki: 24 lata i wyżej — zł. 3,25 i zł. 4,50; 21 do 23 lat — zł. 2,75 i zł. 4,00; 19 do 20 lat zł. 2,20 i zł. 3,50; 19 lat — zł. 1,70 i zł. 2,90; 17 lat — zł. 1,35 i zł. 2,40; 16 lat — zł. 1,25 i zł. 2,30. Młodociani: zł. 0,95 i zł. 2,05. Inwalidzi będą wynagradzani według sprawności. Uczniowie nie podpadają pod taryfę, będą jednak wynagradzani jak młodociani. Dodatek domowy wynosi zł. 0,14. Dodatek na dzieci wynosi zł. 0,22.

1 zakład—302 robotników.

OI1 24.III 1931 r. Bydgoszcz. Orzeczenie Wydziału Rozjemczego określające następujące płace godzinowe rzemieślników i robotników w gazowni, wodociągach miejskich i zakładach elektrycznych w Chełmnie: rzemieślnik do 3 lat zł. 0,70, po 3 latach zł. 0,80, po 6 latach zł. 0,90, robotnik przyuczony zł. 0,66, robotnik od 16 do 18 lat zł. 0,31, od 18 do 20 lat zł. 0,47, ponad 20 lat zł. 0,63. Robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,27, od 18 do 20 lat zł. 0,30, ponad 20 lat zł. 0,36, przyuczona zł. 0,45, woźnice otrzymują dodatek tygodniowy w sumie zł. 2,69. Taryfa powyższa obowiązywała w zakładach miejskich m. Chełmna od dnia 11.IV 1931 r.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

UI41 Wrzesień 1932 r. Warszawa. Umowa między firmą „Orvil” w Warszawie a Centr. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w R. P. w Warszawie. 1. Płace dla tkaczek pracujących w akordzie obliczane za 10 000 uderzeń oraz lony akordowe i zwykłe (na maszynach automatycznych):

Ilość krosien	Szerokość w cm	Ilość obrotów	Dniówka akordowa	Dniówka zwykła	Uderzenia	Stawka akordowa	1 godzina postępu
10	130	182	10,24	8,67	10,000	0,1629	0,1130
9	130	182	9,79	8,16	10,000	0,1731	0,1181
8	120	182	8,59	7,16	10,000	0,1709	0,1166
5	140	160	8,19	6,86	10,000	0,2967	0,1787
4	140	160	7,46	6,24	10,000	0,3746	0,2031
3	140	160	6,85	5,73	10,000	0,4131	0,2491

Na krosna o szerokości 150 cm — 170 obrotów — dodatek 7% od ilości wybitych uderzeń. 2. Dniówki oddziałów przygotowawczych: przegładaczka — zł. 5,00, szpularka — zł. 4,75, natykaczka — zł. 4,50, ściągaczka — zł. 4,25, tkaczka rezerw. — zł. 6,00.

Umowa z września 1932 r. obowiązywała do końca roku 1933. W dniu 2.I 1934 r. zawarto nową umowę na czas nieokreślony i bez podania terminu wypowiedzenia.

1 zakład—112 robotników.

UI42 28.III 1933 r. Warszawa. Uzgodniony i podpisany został protokół przy udziale przedstawicieli Ministerstwa Opieki Społecznej oraz Inspektora Pracy III Okręgu przez Związki pracodawców i pracobiorców wyszczególnione w tekście umowy z dnia 29. III 1933 r. § 1. Przedstawiciele Ministerstwa i przedstawiciele obu stron zgodnie stwierdzają, że będą podjęte starania, by poza fabrykami zrzeszonymi umowę zastosowano we wszystkich fabrykach niezrzeszonych. W związku z tem strony podejmują starania, aby fabryki niezrzeszone przyłączyły się i podpisały niniejszą umowę zbiorową. Przedstawiciele Ministerstwa oświadczyli, że Inspekcja Pracy otrzymała zlecenie przeprowadzenia odpowiednich rokowań z fabrykantami niezrzeszonymi przemysłu włókienniczego w Łodzi. § 2. W związku z zakończeniem zatargu w przemyśle włókienniczym w Łodzi i okręgu przeprowadzone zostaną z inicjatywy Inspekcji Pracy rokowania w przemyśle włókienniczym Bielsk-Białą i Białostok celem doprowadzenia do zbiorowego unormowania w tych ośrodkach warunków pracy i płacy odpow-

wiednio do warunków produkcyjnych i gospodarczych danego ośrodka. § 3. Inspekcja Pracy w porozumieniu ze Związkami Zawodowymi zwoła konferencję w przedmiocie zbiorowego uregulowania warunków pracy w przemyśle: pluszowym, jedwabnym, lnianym i jutowym. § 4. Umowa zbiorowa, która zostaje podpisana łącznie z protokołem niniejszym, nie dotyczy przedziału wełny czesankowej w Sosnowcu. § 5. Obecni na konferencji delegaci podpisują niniejszy protokół oraz załączoną do niego umowę zbiorową z zastrzeżeniem, że przedstawia ją do przyjęcia na zebraniu delegatów Związków Zawodowych. § 6. Tabele płac, przewidziane w art. 1-ym załączonej umowy zbiorowej, będą obliczone w ten sposób, że dla przedziału bawełny i oddziałów gospodarczych zostanie przeliczona tabela płac złotych z dnia 23.X 1928 r. z uwzględnieniem 12% obniżki, dla przedziału wełny czesankowej, farbiarni i wykończalni z uwzględnieniem 14% obniżki, dla pozostałych działów z uwzględnieniem 15% obniżki.

29.III 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy przedstawicielami przemysłu włókienniczego, reprezentowanego przez następujące organizacje: 1) Związek Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim, Łódź, 2) Krajowy Związek Przemysłu Włókienniczego, Łódź, 3) Związek Wykończalni i Farbiarni Okręgu Łódzkiego, 4) Związek Zawodowy Farbiarni Zarobkowych, Łódź, a przedstawicielami robotników, zatrudnionych w przemyśle włókienniczym, reprezentowanych przez: 1) Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, Łódź ul. Narutowicza 50, 2) Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego „Praca”, Łódź Główna 31, 3) Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, Łódź Przejazd 34, 4) Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, Łódź, Gdańska 40, 5) Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Rzeczypospolitej Polskiej Centrali Zjednoczenia Klasowych Związków Zawodowych i 6) Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego w Polsce Związku Związków Zawodowych.

Art. 1. Płace robotników przemysłu włókienniczego będą od dnia zakończenia strajku obliczane według niżej podanych tabel płac, odpowiadających liczbom M, zawartym w tabeli płac złotych do taryfy płac robotników przemysłu włókienniczego z dnia 22.X 1928 r. Art. 2. Przy pracy na więcej niż 2 krosnach bez zastoso-

być wyższy od przeciętnego zarobku akordowego, przy pracy na 2 krosnach tejże szerokości za każde krosno ponad dwa: a) bez pilnowaczy osnowy o 12,5%, b) z pilnowaczami osnowy o 7,5%. Art. 3. Robotnicy pracujący na akord powinni zarabiać przeciętnie o 20% więcej, niż robotnicy tejże kategorii, pracujący na czas. Art. 4. Za postoje dla braku osnów lub przędzy lub przez zepsucie się warsztatu pracy wypłaca się robotnikowi odszkodowanie według normy dniówkowej za czas czekania ponad 1 godzinę z rzędu lub 2 łącznie w tygodniu. Art. 5. Żądanią natury ogólnej, dotyczące ogółu robotników, mogą być zgłaszane administracji tylko przez wybranych do tego delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy, pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. Delegat nie może być wydalony, ani prześladowany za spełnianie swych obowiązków, wpływających z jego stanowiska. Przy redukcjach, wynikających z ograniczenia produkcji w zakładzie, delegaci i ławnicy sądów pracy w miarę możliwości nie będą redukowani. W wypadku całkowitego unieruchomienia zakładu pracy lub oddziału, redukcja może być przeprowadzona bez ograniczeń. Art. 6. Zniżki procentowe od płac cennikowych, stosowane w poszczególnych miejscowościach na prowincji na podstawie poprzednich umów zbiorowych, pozostają w mocy. Art. 7. Sprawy niezmienione umową niniejszą będą regulowane zgodnie z uwagami zasadniczymi do taryfy płac z r. 1928. Art. 8. Za udział w strajku nikt nie może być wydalony lub prześladowany. Art. 9. Umowa niniejsza obowiązuje wszystkie fabryki, należące do organizacji, podpisujących umowę.

Art. 10. Umowa zostaje zawarta na czas od dnia podjęcia pracy (3.IV 1933 r.) do dnia 30.IX 1933 r. z tem, że w razie niewymówienia na jeden miesiąc przed upływem terminu umowa przedłuża się na następny miesiąc i w ten sposób każdorazowo z miesiąca na miesiąc z miesięcznym wymówieniem. Wymówienie winno być zawsze dokonane przed dniem pierwszym miesiąca, umowa zaś przestaje obowiązywać w pierwszy poniedziałek, następujący po pierwszym dniu następnego miesiąca.

Do umowy z dnia 29.III 1933 r. załączone zostały t. zw. „taryfy płac złotych”, obowiązujące od dnia 3.IV 1933 r., które określają w myśl art. 1 wyżej wymienionej umowy oraz § 6 protokołu z konferencji w dniu 28.III 1933 r., załączonego do niniejszej umowy, stawki płac robotników przemysłu włókienniczego w poszczególnych działach pracy. Stawki płac, wyszczególnione w taryfach nr. 1 i 2, obniżone zostały o 12%, w taryfach nr. 4, 5, 9 i 10 o 14%, zaś w nr. nr. 3, 6, 7 i 8 o 15% w stosunku do stawek w analogicznych taryfach Umowy z dnia 22.X 1928 r. Tabele te zostały wydane w druku przez Związek Zawodowy Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce w kwietniu 1933 r. w Łodzi wraz z odnośnymi komentarzami w 48 stronicowej broszurze p. t. „Taryfa płac robotników przemysłu włókienniczego opracowana i wydana przez Zarząd Główny Zw. Zaw. Rob. i Rob. Przemysłu Włókienniczego w Polsce na podstawach umowy zbiorowej z dnia 3.IV 1933 r. oraz na zasadzie Taryfy Płac, ustalonej po porozumieniu między: 1. Związkiem Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim, 2. Krajowym Związkiem Przemysłu Włókienniczego, 3. Związkiem Farbiarń i Wykończalni Okręgu Łódzkiego oraz 4. Związkiem Zawodowym Właścicieli Farbiarń Zarobkowych a 1. Związkiem Zawodowym Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, 2. Związkiem Zawodowym Robotników w Przemysle Włóknistym Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego Rzeczypospolitej Polskiej i 3. Polskim Związkiem Zawodowym Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego „Praca”, wydanej w styczniu 1923 roku i zatwierdzonej przez pana Inspektora Pracy III-go Okręgu”.

3.IV 1933 r. Łódź. Deklaracja złożona na konferencji w Inspektoracie Pracy III Okręgu przez przedstawicieli Stowarzyszenia Fabrykantów Przemysłu Włókienniczego w Łodzi: „Pełnomocnicy Stowarzyszenia Fabrykantów Przemysłu Włókienniczego w Łodzi uwa-

żają, że nieustępliwe stanowisko przedstawicieli związków robotniczych uniemożliwia osiągnięcie porozumienia na zasadach uwzględniających interesy reprezentowanych przez nich działów przemysłu. Ze względu jednak na ustosunkowanie się organów władz administracyjnych—podpisują umowę w brzmieniu z dnia 3.IV 1933 r., odrzucając równocześnie proponowane przez przedstawicieli związków robotniczych ustępstwa jako nieistotne.”

Pod powyższą deklaracją podpisali się, obok przedstawicieli Stowarzyszenia Fabrykantów Przemysłu Włókienniczego w Łodzi, delegaci następujących Związków Zawodowych: 1. Chrześcijańskiego, 2. „Praca”, 3. Klasowego, 4. Z. Z. P. i 5. Z. Z. Z.

221 zakładów—69 192 robotników.

U143 2.VIII 1927 r. Łódź. Umowa między przymysłowcami przemysłu taśmowo-gumowego, a mianowicie firmami: Fabryka Koronek i Wstążek „Emil Eisert i B-cia Schweikert” w Łodzi, Emil Wicke w Łodzi, Tow. Akc. Ferdynanda Goeldnera w Łodzi, Ernest Wewer w Łodzi, Wolf L. Hepner w Grajewie, Tow. Akc. Jaeger i Zigler w Warszawie, a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Wstążkowego R. P. oraz Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienniczego w Polsce, Oddział I w Warszawie. Par. 1. Każda fabryka ustala przeciętne płace zarobkowe za 13 tygodniowy efektywny czas roboczy, poczem podwyżka płac ustala się według następującej t. zw. „Tabelki zł. 37,50: zł. 60,00—46%, zł. 61,00—43%, zł. 62,00—41%, zł. 63,00—39%, zł. 64,00—37%, zł. 65,00—35%, zł. 66,00—33%, zł. 67,00—31%, zł. 68,00—29%, zł. 69,00—27%, 70,00—25%, zł. 71,00—23%, zł. 72,00—22%, zł. 73,00—20%, zł. 74,00—18%, zł. 75,00—17%, zł. 76,00—15%, zł. 77,00—14%, zł. 78,00—12%, zł. 79,00—11%, zł. 80,00—9%, zł. 81,00—8%, zł. 82,00—7%, zł. 83,00—5%, zł. 84,00—4%, zł. 85,00—3%, zł. 86,00—2%, zł. 87,00—1%, zł. 87,50—0%. Uwaga: robotnicy zarabiający niżej zł. 10,00 dziennie nie będą uwzględniani w obliczeniach, jednak podwyżki procentowe uzyskają narówni z innymi. Par. 2. Płaca za przykręcanie nitki w fabrykach warszawskich osobno się nie liczy, podwyższa się zatem w tych fabrykach tylko płacę akordową według tabelki, w fabrykach łódzkich natomiast obowiązują następujące stawki: a) przykręcanie nitki osnów bawełnianych za 100 nitki zł. 0,55, b) wiązanie gumy podwiązkowej i szelkowej za 100 nitki zł. 0,68. Par. 3. Płaca za postoje podług zatwierdzonej umowy przez Min. Pracy. Par. 4. Płaca dzienna i akordowa osnowaczek, szpularek i pomocnic w fabrykach warszawskich podwyższa się o 11,5%, w fabrykach łódzkich obowiązują natomiast stawki następujące: a) szpularki zł. 5,75 dziennie, b) trajberki zł. 5,75, c) osnowaczki zł. 6,88. Przy pracy akordowej podwyżka wynosi 20%. Par. 5. Płaca dzienna dla tkaczy wynosi zł. 12,00. Par. 6. Wszystkie ogólne podwyżki płac w przemyśle włókienniczym nas nie obowiązują. Par. 7. Gdyby uczniowie byli w fabrykach potrzebni, robotnicy nie mogą być temu przeciwni i uczniowie mogą być przyjmowani w następującym stosunku: na 25 tkaczy 1 uczeń, a wyżej 25 tkaczy 2 uczniów rocznie. Czas praktyki ucznia 3-letni. Par. 8. Ceny akordowe tkaczy zostaną unormowane w przeciągu 2 miesięcy od daty podpisania umowy.

3 zakłady—272 robotników.

U144 18.IV 1932 r. Łódź. Umowa pomiędzy firmą „WUKO” Sp. z o. o. a Centr. Zw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienn. w R. P. Sekcja Taśm Gumowych, Oddział w Łodzi. Par. 1. Firma „WUKO” ustala przeciętne płace zarobkowe za 13-tygodniowy efektywny czas pracy na zł. 78,50 tygodniowo dla tkaczy. Par. 2. Płaca dla tkaczy przy pracy akordowej na poszczególnych artykułach została ustalona: taśmy szelkowe: a) za art. Turnik, Herkules, dziecinne oraz 313 zł. 5,80 za 100 m, b) za art. 350 zł. 6,00; taśmy podwiązkowe: c) za art. 220, 225, 250 i 450 zł. 3,50; taśmy gorsetowe: d) za art. 1002 zł. 6,50. Par. 3.: Płaca dzienna dla tkaczy wynosi zł. 12,00. Par. 4. 1) Przykręcanie nitki, osnów bawełnian. za 100 nitki zł. 0,55; 2) wiązanie gumy podwiązkowej i szelkowej za 100 sztuk nitki zł. 0,68.

Par. 5. Dla wykwalifikowanych robotnic obowiązują następujące stawki płacy dziennej: a) szpularki zł. 5,75, b) trajberki zł. 5,75, c) osnowaczki zł. 6,88. Przy pracy akordowej podwyżka wynosi 20%. Par. 6. Płaca za postoję—podług zatwierdzonej umowy Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. Par. 7. Gdyby uczniowie byli w fabryce potrzebni, robotnicy nie mogą być temu przeciwni i uczniowie ci mogą być przyjmowani w następującym stosunku: na 25 tkaczy i uczeń, a wyżej 25 tkaczy 2 uczniów rocznie. Czas praktyki ucznia trzyletni. Umowa wchodzi w życie z dniem 18.IV 1932 r. i może być wypowiedziana na dwa tygodnie naprzód.

2 zakłady—45 robotników.

U145 3.III 1933 r. Łódź. Umowa pomiędzy firmą D. Broncher w Zgierzu a Zw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienn. „Praca” Z. Z. P. w Łodzi. Chustki 70 x 70 cm maszynowy druk zł. 0,095, pomocnik zł. 0,0475, nakładanie tła zł. 0,16, chustki 80 x 80 cm ręczny druk zł. 0,34, maszynowy druk zł. 0,10, pomocnik zł. 0,05, nakładanie tła zł. 0,17, chustki 90 x 90 cm maszynowy druk zł. 0,11, pomocnik zł. 0,055, nakładanie tła zł. 0,19, chustki 100 x 100 cm maszynowy druk zł. 0,155, pomocnik zł. 0,0775, nakładanie tła z klinem zł. 0,29, bez klina zł. 0,25, chustki 115 x 115 cm maszynowy druk zł. 0,27, pomocnik zł. 0,10, nakładanie tła z klinem i filungiem zł. 0,32. Listowanie wynosi połowę ceny za nakładanie tła.

Umowa obowiązuje do 1.IV 1934 r.

1 zakład—50 robotników.

U146 31.III 1933 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami Stowarzyszenia Fabrykantów Pończosznich m. Łodzi i okolicy a Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego Z. Z. Z. oddział w Łodzi, przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu, ustalająca następujące stawki dla poszczególnych kategorii robotników w pończoszarniach cottonowych: 1. Jedwab: na maszynach 42 gg. cholewkarz—zł. 1,65 za tuzin, stopkarz—zł. 0,65, napychacz—zł. 0,50, szwaczka—zł. 0,27, kietlarka—zł. 0,23, cerowaczka—zł. 0,30 za tuzin przegładany, a zł. 0,38 za nieprzegładany, szpularka—zł. 4,30 dziennie, formiarka—zł. 0,20 za tuzin. Ostatnie 5 kategorii na wszystkich maszynach. Uwaga: Dla stawek cholewkarza i stopkarza za każde 3 gg. w stosunku do 42-ch gg. wzwyż lub poniżej obowiązuje 5% dopłata względnie zniżka. Jedwab przy 48 gg.: cholewki—zł. 2,00 za tuzin, stopy—zł. 0,75 za tuzin. Za tambor i strzałkę przy cholewkach dopłaca się 30%, za plater (jedwab z wełną) dopłaca się 30% do stawki za cholewki jedwabne i zł. 0,05 przy stopkowaniu. 2. Bawełna 20% niżej jedwabiu we wszystkich pozycjach za wyjątkiem kietlarki. 3. Wełna do 39 gg. włącznie te same stawki jak za jedwab; powyżej 39 gg. dopłata 10% za cholewki i stopki. Za siatkę 40% wyżej aniżeli za gładki jedwab (cholewki) i na stopki 30%, napychacz otrzymuje również 30% dodatek.

Umowa zostaje zawarta na czas od podjęcia pracy do dnia 1.XII 1933 r. z tem, że w razie niewymówienia jej na jeden miesiąc przed upływem terminu—przedłuża się na miesiąc z miesięcznym wymówieniem. Wymówienie winno być dokonane zawsze przed 1 każdego miesiąca, umowa zaś przestaje obowiązywać w pierwszy poniedziałek następujący po 1-szym następnego miesiąca.

13 zakładów—1383 robotników.

U147 3.IV 1933 r. Łódź. Przy udziale Inspekcji Pracy III Okręgu podpisano oświadczenie przedstawicieli Związku Przędzalni Zgrzebnych Województwa Łódzkiego oraz przedstawicieli Związków Zawodowych, stwierdzające, że podpisujący obowiązują się stosować do warunków umowy zbiorowej, zawartej w dniu 3.IV 1933 r. pomiędzy organizacjami pracodawców i Związkami Zawodowymi włókienniczymi.

5 zakładów—228 robotników.

U148 5.IV 1932 r. Łódź. Umowa pomiędzy Stowarzyszeniem Fabrykantów Wyrobów Pończosznich w Łodzi i okolicy a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, przy udziale

Inspektora Pracy 14 Obwodu, ustalająca warunki płacy dla poszczególnych rodzajów robotników i robót na maszynach pończosznich okrągłych. I. Płace robotników przemysłu pończosznego na maszynach okrągłych i sił pomocniczych będą stosowane od dnia zakończenia strajku (6.IV 1933 r.) i obliczone według załączonej do niniejszej umowy „taryfy płac”, uzgodnionej ze stronami. II. Żądania natury ogólnej, dotyczące ogółu robotników danego przedsiębiorstwa, mogą być zgłaszane administracji tylko przez wybranych do tego delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy pracujący na jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. III. Za udział w strajku nikt nie może być wydalony lub prześladowany.

IV. Umowa zostaje zawarta na czas od dnia podjęcia pracy, t. j. od 6.IV 1933 r. do dnia 30.IX 1933 r. z tem, że w razie niewymówienia jej przez jedną ze stron na jeden miesiąc przed upływem wymienionego terminu, umowa przedłuża się automatycznie na następny miesiąc i w ten sposób każdorazowo z miesiąca na miesiąc z miesięcznym wymówieniem. Wymówienie winno być zawsze dokonane przed dniem pierwszym miesiąca, umowa zaś przestaje obowiązywać w pierwszy poniedziałek następujący po pierwszym następnego miesiąca.

Jako załącznik do umowy z dnia 5. IV 1933 r. podano następującą „Taryfę płac dla przemysłu pończosznego na maszynach okrągłych”. 1) Patent Nr. Nr. 9 i 10 podz. 13—14 zł. 0,50 za tuz.; 2) podz. 15—16 zł. 0,575 za tuz. co z Nr. Nr. wstecz o 7% niżej; 3) podz. 18—20 zł. 0,65 za tuz. 4) Skarpetki gładkie białe podz. 13—14 zł. 0,50 za tuz., ażurki zł. 0,60 za tuz. 5) Kolor. z flachrenderów i rend. okrągł. podz. 18—20, tenisyl zł. 0,70 za tuz., skarpetki dziecięce 3/4 i muline zł. 0,75 za tuz. 6) Patentki i skarpetki dziecięce Nr. 9/10 podz. 13—14 kolorowe i muline, deseniowe cholewki zł. 0,55 za tuz. 7) Skarpetki męskie kolorowe, podz. 13—14 zł. 0,50, czarne zł. 0,58 za tuz. 8) Patentki angielskie z wyjmowaniem igieł w nóżkach, podział 13—14, zł. 0,63 za tuz. Patentki angielskie z wyjm. igieł w nóżkach, podz. 18—20 zł. 0,80 za tuz. 9) Skarpetki męskie kolorowe podz. 15—16 zł. 0,58 za tuz., czarne zł. 0,63 za tuz. 10) Skarpetki męskie surowe, podz. 18—20, zł. 0,70 za tuz., podz. 22 zł. 0,75 za tuz. 11) Skarpetki męskie surowe, ażurki, podz. 18—20, zł. 0,80 za tuz., kolorowe zł. 0,85 za tuz., podz. 22 zł. 0,85 za tuz., kolorowe zł. 0,90 za tuz. 12) Skarpetki fantazyjne męskie „Wende—Plater”, podz. 18—20 zł. 1,00 za tuz., z ażurkami zł. 1,20 za tuz., podz. 22 zł. 1,20 za tuz., z ażurkami zł. 1,40 za tuz. Za otwarte rendery z flachrendermaszyn o zł. 0,15 więcej za tuzin. 13) Skarpetki platerow. z jedwabiem, gładkie, podz. 13—14, zł. 0,70 za tuz. 14) Skarpetki platerow. w kratkę, podz. 13—14, zł. 0,80 za tuz. 15) Skarpetki platerow. z autom. na masz., „Invisible” z przykręcaniem nitki, podz. 13—14, zł. 0,85 za tuz. 16) Skarpetki kolor. w paski bez autom., podz. 14, zł. 0,85 za tuz. 17) Pończochy damskie z wiganji i bawełny, podz. 13—14, zł. 0,26 za tuz. 18) Pończochy damskie z podw. stopą z baw. 24/1, podz. 13, 14, 15, zł. 0,34 za tuz. 19) Pończochy damskie z podw. stopą z baw. 32/1 podz. 15, zł. 0,40 za tuz. 20) Pończochy damskie z podw. stopą z różn. przędzy podz. 16. bez aut. zł. 0,48 za tuz., z autom. zł. 0,45 za tuz. 21) Pończochy damskie z podw. stopą maco i wełn. podz. 18—20, zł. 0,55 za tuzin, flor. zł. 0,60 za tuz., jedwab. zł. 0,65 za tuz. 22) Pończochy damskie z podw. stopą flor. i maco, podz. 22, zł. 0,60 za tuz., jedwab. zł. 0,70 za tuz., flor. i maco, podz. 24 zł. 0,65, jedwab. zł. 0,75 za tuz. 23) Pończochy damskie platerowane gładkie, podz. 18—20, zł. 0,65 za tuz. 24) Pończochy damskie w kratkę i desenie maco z jedw. „Wende” zł. 0,90 za tuz. 25) Sportowe męskie pończochy deseniowane zł. 1,00 za tuz. 26) Damskie pończ. z wiganji i bawełny (spritz), podz. 12—14, zł. 0,26 za tuz. 27) Damskie pończ. z przykr. ręczn. nitki kolor. w drebku, podz. 13—14, zł. 0,55. 28) Angielskie damskie oryg. gładkie na maszynach wszystkich systemów, podz. 13—14, zł. 0,85 za tuz. Angielskie damskie z jedwabiem w kratkę, podz. 13—14, zł. 0,95 za tuz. 29) Angielskie skarpetki, podz. 13—14, zł. 0,75 za tuz. Tenis z angielskich maszyn zł. 0,45 za tuz. 30)

Cholewkarze: (rendermacher) od 5-ciu do 8-miu maszyn bez pomocy dziennie minimum zł. 6,00 za tuz. Do 5-ciu i powyżej 8-miu maszyn — umowa indywidualna. 31) Kietlowanie: Do podz. 164 igieł włącznie zł. 0,145 za tuz., kolorowe zł. 0,16 za tuz., czarne szparyc zł. 0,20 za tuz. Od 176—200 igieł zł. 0,19 za tuz. Powyżej 200—zł. 0,23 za tuz. Towar kolorowy od 176—220 zł. 0,25 za tuz. Za wypruwanie bez aparatu o 25% wyżej. Za maszynę nożną o 25% wyżej. Obrębianie: Obręb normalny zł. 0,09 za tuz., obręb szeroki zł. 0,135 za tuz. Cerowanie tow. surowego: angielskie, tenisówki, gładkie dziecięce zł. 0,08 za tuz., bawełna biała zł. 0,11 za tuz., wigonja i welna zł. 0,14 za tuz., flor zł. 0,15 za tuz., fantazyjne zł. 0,18 za tuz., jedwabne damskie zł. 0,30 za tuz. 32) Formiarze: Patentki i skarpetki zł. 0,15 za tuz. Dziecięce i tenis ze szwem zł. 0,18 za tuz. Damskie gładkie z podw. stopą zł. 0,16 za tuz. Damskie flor i maco ze szwem zł. 0,20 za tuz. Damskie jedwabne zł. 0,22 za tuz. 33) Cerowaczki (towaru gotowego): Dziecięce skarpetki i patentki zł. 0,10 za tuz., ze szczepieniem zł. 0,12 za tuz. Damskie zł. 0,13 za tuz., wywrotki t. j. tenis i sportowe zł. 0,16 za tuz. Jedwabne damskie zł. 0,16 za tuz. Flor zł. 0,14 za tuz. Za szczepienie zł. 0,02 za tuz. 34) Dniówki: cerowaczki towaru gotowego i surowego zł. 4,30. Pakarki zł. 3,60. Siły pomocnicze minimum zł. 2,37. Szpularka z przędzy różnego rodzaju zł. 3,90 godz. Szpularka z przędzy jedwabnej zł. 4,30.

19 zakładów—826 robotników.

U149 7.IV 1933 r. Łódź. Umowa zbiorowa pomiędzy pełnomocnikami organizatorów Związku Tkalni Zarobkowych woj. łódzkiego a przedstawicielami Zw. Zaw. podpisujących umowę z dnia 3.IV 1933 r. Na zasadzie tej umowy tkalnie zarobkowe na terenie Łodzi otrzymują 3% upust od właściwej taryfy umowy z dnia 3.IV 1933 r., przyczem za postoje ponad 6 godzin dziennie lub 12 godzin w tygodniu stosuje się zapłatę w wysokości 60% normy dniówkowej.

58 zakładów—2937 robotników.

U150 26.IV 1933 r. Łódź. Umowa zbiorowa między pełnomocnikami Krajowego Związku Przemysłu Włókienniczego (sekcja krosien jedwabnych) oraz Stowarzyszenia Fabrykantów Przemysłu Włókienniczego (sekcja zarobk. producentów jedwabiu naturalnego) a przedstawicielami: 1. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, 2. Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego Chrz. Zjedn. Zawod., 3. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego „Praca” i 4. Zw. Zaw. Robotn. Przem. Włók. Z. Z. P., przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu. Umowa ta ustala następujące warunki pracy w tkalniach jedwabiu (na warsztatach jedwabniczych):

L.p.	Wyszczególnienie	Sztuczny jedwab		Naturalny jedwab	
		M.	Akord w zł.	M.	Akord w zł.
1	Krosna ponad 90 cm gładkie	43,75	7,12	48,25	7,829
2	Krosna ponad 90 cm skrzynkowe przy zmianie wątku 2:2	45,75	7,457	50,50	8,221
3	Krosna ponad 90 cm skrzynkowe przy zmianie wątku 1:1	47,75	7,755	52,5	8,605

4. Krosna żakardowe — według umowy indywidualnej. 5. Snowacz — M : 51 — dniówka zł. 6,93, akord zł. 8,316. 6. Przykręcaacz i przewlekacz — M:57—dniówka zł. 7,90,1, akord zł. 9,489 7. Chłopcy przy przewlekaczach do lat 18 M:19,5 dniówka zł. 3,223; ponad lat 18 M:23—dniówka zł. 3,49. 8. Szpularka i trajberka M:38,75—dniówka zł. 5,25; akord zł. 6,313. 9. Pęczkarka—M:38—dniówka zł. 5,171—akord—zł. 6,206. 10. Robotnik podwórzowy—M:27—dniówka zł. 3,922. Płace wszystkich wymienionych wyżej kategorii, z wyjątkiem robotnika podwórzowego—przeliczone zostały na pod-

stawie tabeli, stanowiącej załącznik do taryfy Nr. 8. Pozostałe warunki na zasadach ogólnych.

Umowa obowiązuje od dnia 3.IV 1933 r. do dnia 30.IX 1933 r. i ulega wypowiedzeniu na zasadach przewidzianych w umowie włókienniczej z dnia 3.IV 1933 r.

12 zakładów—1410 robotników.

U151 26.V 1933 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami Krajowego Związku Przemysłu Włókienniczego a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, przy udziale Okręgowego Inspektora Pracy III Okręgu. Umowa ustala stawkę podstawową dla tkaczy pluszowych. Podstawowa stawka akordowa tkacza pluszowego równa się podstawowej stawce akordowej tkacza kortowego plus 40%. Stawka ta dotyczy wszystkich rodzajów tkanin pluszowych i pluszowo-różgowych wyrabianych na krosnach pluszowych.

Umowa obowiązuje od dnia 29.V 1933 r. na czas nieokreślony i rozwiązuje się za jednomiesięcznym wypowiedzeniem przez którąkolwiek ze stron. Wypowiedzenie może nastąpić przed 1-szym względnie 15-tym każdego miesiąca z tem, że kończy się 1-go względnie 15-go następnego miesiąca.

Zasady ogólne—według umowy włókienniczej z dnia 3.IV 1933 r.

7 zakładów—939 robotników.

U152 19.VII 1933 r. Łódź. Umowa między Związkiem Przemysłu Dżianego w R. P., przedstawicielami fabrykantów niezrzeszonych średniego przemysłu dżianego oraz przedstawicielami przemysłu dżianego zarobkowego (t. zn. t. zw. lonerów) a przedstawicielami Związku Robotników i Robotnic Przemysłu Dżianego Zj. Zaw. Polskiego, w obecności Inspektora Pracy 14 Obwodu. a) Płace robotników ustala się według cennika Związku Przemysłu Dżianego Rzplitej Polskiej z roku 1924 z następującymi zmianami: 1) za szpulowanie bawełny z kopsów (poz. 7) 1/20—1/22—zamiast zł. 0,12—zł. 0,10 za 1 kg; 2) za szpulowanie bawełny 1/20—1/22 z krzyżówek—zł. 0,08 za 1 kg; 3) za szpulowanie wigonji (poz. 31) zamiast zł. 0,06—zł. 0,055 za 1 kg; 4) dzianie bawełny (poz. 155) 1/20, przy jednej nitce, zamiast zł. 0,241—zł. 0,23 za 1 kg; 5) dzianie bawełny (poz. 104) 1/20 przy jednej nitce, zamiast zł. 0,128—zł. 0,12 za 1 kg; 6) cerowanie (poz. 201 i 202) — zamiast zł. 0,004 — zł. 0,045 i zł. 0,004 za 1 kg. b) Dla przemysłowców pracujących wyłącznie zarobkowo wyżej przytoczone płace ulegają redukcji o 15%.

c) Umowa obowiązuje od dnia pierwszej wypłaty po dniu podpisania jej przez strony do końca marca 1934 r.—wyłącznie dla zimowych towarów.

Uwaga: O ile przedstawiciele t. zw. lonerów nie podpiszą umowy niniejszej, takowa obowiązuje wszystkie inne grupy z tem, że robotnicy zaprzestają pracy u lonerów.

24.VIII 1933 r. zmieniona została umowa zbiorowa z dnia 19.VII 1933 r. na mocy protokołu podpisanego przez pełnomocników Związku Przemysłu Dżianego w Rzplitej Polskiej, grupy średniego przemysłu dżianego oraz Związku Robotników i Robotnic Przemysłu Dżianego Z. Z. P. w obecności Inspektora Pracy III Okręgu. Punkt „b” oraz „Uwagę” w umowie z dnia 19.VII 1933 r. skreśla się, wprowadza się natomiast punkt f o brzmieniu następującem: f) 1. Jeżeli grupa fabryk pracujących zarobkowo uzyska w drodze odrębnej umowy zbiorowej obniżkę większą aniżeli 15% od stawek przewidzianych w umowie z dnia 19.VII 1933 r., bądź też bez umowy stosować będzie większą obniżkę—niżej podpisani pełnomocnicy pracodawców zmuszeni będą umowę z dnia 19.VII 1933 r. wypowiedzieć za dwutygodniowym uprzedzeniem; 2. za fabrykę pracującą zarobkowo uważa się taką, która zupełnie nie pracuje na własny rachunek, w przeciwnym bowiem razie, bez względu na rozmiar pracy na własny rachunek—obowiązują stawki przewidziane w umowie z dnia 19.VII 1933 r.

11 zakładów—1168 robotników.

U153 31.VIII 1933 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami fabryk watinowych: 1. K. Podstolski, 2. Sz. Engel, 3. Z. Grynwald, 4. H. Kohn, 5. Jakób Pruszyński i 6. D.A. Giske w Łodzi a Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Działego Z. Z. P. Dziewiarz od setki—zł. 2,10; snowaczka, dzienny zarobek—zł. 7,00; snowacz—zł. 8,50; przewijaczka—zł. 4,40; składaczka—zł. 5,00; natykaczka—zł. 3,37; cerowaczka—zł. 3,70; drapacz—zł. 10,00; pomocnik drapacza—zł. 7,00.

Umowa obowiązuje od dnia 31 sierpnia 1933 r. do dnia 1.VI 1934 r.

1 zakład—38 robotników.

U154 VIII 1933 r. Łódź. Dobrowolna ustna umowa zbiorowa pomiędzy zarządem Mechanicznej Fabryki Pończoch J. Cukier w Łodzi a robotnikami tejże fabryki.

1 zakład—14 robotników.

U155 16.III 1933 r. Aleksandrów k/Łodzi. Umowa między Stowarzyszeniem Fabrykantów Wyrobów Pończosznich w Aleksandrowie i Stowarzyszeniem Polskich Kupców i Przemysłowców Chrześcijań w Łodzi, oddział w Aleksandrowie k/Łodzi a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Aleksandrowie, przy udziale Inspektora Pracy 13 Obwodu.

Ustalono następujące stawki w pończosznarniach w m. Aleksandrowie: 1. wigonia lekka nr. 9/10—zł. 0,42 od tuzina; 2. wigonia ciężka nr. 9/10—zł. 0,44 (co dwa numery wstecz o zł. 0,03 mniej); 3. bawełna nr. 9/10—zł. 0,44; 4. przedzowe nr. 9/10—zł. 0,46; 5. przedzowe kolorowe i medjo nr. 9/10—zł. 0,48; 6. skarpetki lekkie wigonjowe—zł. 0,42; 7. skarpetki ciężkie wigonjowe—zł. 0,44; 8. przedzowe i medjo kolorowe—zł. 0,46; 9. dzieciinne kolorowe skarpetki nr. 7/8—zł. 0,45; 10. dzieciinne białe przedzowe skarpetki nr. 7/8—zł. 0,43 (co dwa numery wstecz o zł. 0,03 mniej); 11. towar angielski z wyjmowaniem igły ze stop. ciężki—zł. 0,52; 12. towar angielski z wyjmowaniem igły ze stop. lekki—zł. 0,49 (co dwa numery wstecz o zł. 0,03 mniej); 13. damskie wigonjowe—zł. 0,22; 14. damskie makko od 200 do 240 igieł—zł. 0,55; 15. damskie przedzowe od 200 do 240 igieł—zł. 0,60; 16. damskie jedwabne od 200 do 240 igieł—zł. 0,65; 17. damskie bawełniane od 164 do 200 igieł—zł. 0,35; 18. skarpetki w kratkę 176 igieł—zł. 0,65; 19. skarpetki w kratkę od 200 do 240 igieł—zł. 0,90; 20. damskie sportowe od 200 do 223 igieł—zł. 0,65; 21. damskie sportowe 176 igieł—zł. 0,60. Kietlowanie: 22. towar wigonjowy wszelkiego rodzaju i przedza: od nr. 1—5—zł. 0,11 od tuzina, od nr. 6—10—zł. 0,13 od tuzina; 23. muline i białe—zł. 0,12 i zł. 0,14; 24. kolorowe przedzowe—zł. 0,13 i zł. 0,15; 25. obrębniarna do 240 igieł—zł. 0,10; 26. kietlowanie od 200 do 240 igieł—zł. 0,20. Cerowanie: 27. kolorowy, czarny i wigonjowy—zł. 0,09 od tuzina; 28. białe bawełniane, przedzowy i fantazyjny—zł. 0,08; 29. do 240 igieł—zł. 0,10. Formowanie: 30. towar wilgotny wszelkiego rodzaju z maszyn patent.—zł. 0,09 od tuzina; 31. damskie i damskie z podwójną stopą—zł. 0,12; 32. damskie i damskie jedwabne—zł. 0,16; 33. przeglądanie towaru—zł. 0,035; 34. pakowanie—zł. 0,04; 35. haftowanie—0,02; 36. sortowanie—zł. 0,01. Szpulowanie: 37. szpulowanie za 1 kg wigonji—zł. 0,085 od kg; 38. szpulowanie za kg bawełny i muline—zł. 0,14; 39. za paczkę przedzy nr. 24 podwójne—zł. 0,65; 40. za paczkę bawełny nr. 8—zł. 0,50; 41. za paczkę przedzy nr. 60/80—zł. 2,30; 42. bawełny nr. 24—zł. 1,00; 43. dniówka za szpulowanie wigonji na 12 szpil—zł. 3,30; 44. przedza kolorowa na 12 szpil—zł. 3,40; 45. jedwab na 12 szpil—zł. 4,30 (ponad 12 szpil o 25% więcej); 46. siły pomocnicze—zł. 2,00 dziennie; 47. Lengi ręczno-mechaniczne wszelkiego rodzaju wigonja—zł. 0,20 od tuzina; 48. Lengi—przedza—zł. 0,25; 49. dniówka na mech. lengmaszynach do 8 maszyn—zł. 4,00; 50. dniówka ponad 8 maszyn—zł. 0,30 za każdą maszynę. Strony obowiązują się uznać i honorować delegatów. Z powodu strajku nikt nie będzie wydalony z pracy. Robotnicy przystępują do pracy

po podpisaniu niniejszej umowy przez przemysłowców. Umowa została zawarta na okres 6 miesięczny od dnia zawarcia.

7 zakładów—153 robotników.

U156 13.IV 1933 r. Aleksandrów. Protokół podpisany przez przedstawicieli tkalni w Aleksandrowie i Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, przy udziale Inspektora Pracy. Obie strony godzą się na warunki umowy z dnia 3.IV 1933 r., zawartej między organizacjami przemysłowcami a Zw. Zaw. przemysłu włókienniczego z tem, że przynajmniej 8% upustu.

2 zakłady—29 robotników.

U157 8.V 1933 r. Bełchatów. Umowa pomiędzy przemysłowcami m. Bełchatowa a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienniczego, Oddział w Bełchatowie, przy udziale burmistrza m. Bełchatowa. Zgodnie z ogólną umową, zawartą w woj. łódzkim, obie strony zgodziły się na obniżkę o 18% cennika z r. 1928, który obowiązuje przemysł włókienniczy m. Bełchatowa, obejmując wszystkich bez wyjątku robotników. Jednocześnie obie strony postanowiły wybrać po 3 przedstawicieli do obopólnej Komisji Fachowo - Cennikowej, która ma wspólnie załatwiać wszelkie spory fachowe. Zaznacza się przytem, iż cenniki muszą być wywieszane w poszczególnych fabrykach na widocznym miejscu. Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowy nie określa.

6 zakładów—392 robotników.

U158 18.II 1933 r. Pabjanice. Umowa pomiędzy pełnomocnikami firm M. L. Wajsman, N. Awronin, K. Nojdel i S-ka a Zw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienniczego „Praca” Z. Z. P., Oddział w Pabjanicach, oraz delegacją drukarzy powyższych przedsiębiorstw.

1) Chustki 70×70 cm i 80×80 cm, druk ręczny, za sztukę zł. 0,34, druk maszynowy zł. 0,10, kontur ochronny od zł. 0,01 do zł. 0,05, pomoc (streicharz) od zł. 0,04 do zł. 0,06, nakładanie tła (szpigiel) zł. 0,17, z konturem ochronnym zł. 0,155. 2) Chustki 90×90 cm druk maszynowy, za sztukę zł. 0,11, pomoc (streicharz) od zł. 0,05 do zł. 0,07, nakładanie tła (szpigiel) zł. 0,19. 3) Chustki 100×100 cm, druk maszynowy, za sztukę zł. 0,155, kontur ochronny zł. 0,025, pomoc (streicharz) od zł. 0,06 do zł. 0,08, nakładanie tła (szpigiel) z kłosem zł. 0,29, bez kłosa zł. 0,25. Listwowanie wynosi połowę ceny nakładania tła. O ile w ciągu 4-ech tygodni od daty zawarcia umowy pozostałe drukarnie, t. j. firmy: „Fial”, „Lesz” i „Latuszkiewicz”, „B-cia Bukiet” w Łodzi, „Broncher” w Zgierzu nie podpiszą jej, umowa może być rozwiązana za 14-dniowym uprzedzeniem; uprzedzenie może nastąpić najwcześniej 18.III 1933 r. W razie podpisania umowy przez wszystkie 5 firm, obowiązująca ona będzie do dnia 1.IV 1934 r.

1 zakład—41 robotników.

U159 1.IV 1933 r. Pabjanice. Umowa zbiorowa w przemyśle włókienniczym (średnim i drobnym) pomiędzy przedstawicielami Stowarzyszenia Przemysłowców i Kupców m. Pabjanic i Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego „Praca” oraz Chrześcijańskim Zw. Robotników Przemysłu Włókienniczego w Pabjanicach.

1) Płace podstawowe, przewidziane w umowie zbiorowej z dnia 3.IV 1933 r. (powyższa data wpisana została po podpisaniu umowy zbiorowej w przemyśle włókienniczym, co nastąpiło w dwa dni po podpisaniu niniejszego protokołu) w przemyśle zarobkowym (średnim i drobnym) w Pabjanicach będą niższe o 5% od stawek podstawowych umowy zbiorowej. 2) Sprawa wynagrodzenia za postoję, przewidziane w umowie zbiorowej, będzie ustalona na wspólnej konferencji przedstawicieli związków robotniczych i przedstawicieli średniego i drobnego przemysłu w Łodzi z udziałem przedstawicieli Stow. Przemysłowców i Kupców m. Pabjanic. Przemysłowcy oświad-

czyli, że są przeciwni płaceniu za postoje. Jednocześnie obie strony zobowiązują się, że po podpisaniu umowy uczynią wszystko, co jest w ich mocy, aby pozostałe firmy zmusić do podpisania umowy, w przeciwnym razie w tych firmach kontynuowany będzie strajk w całej rozciągłości. Celem ustalenia stawek akordowych od metra zostanie powołana wspólna Komisja, w skład której wejdą trzej przedstawiciele Stow. Przemysłowców i po jednym z każdego Związku robotniczego, które podpisały umowę.

17 zakładów — 1719 robotników.

U160 4.IV 1933 r. Sieradz. Protokół pomiędzy przedstawicielami Stowarzyszenia Przemysłowców Włóknistych w Zduńskiej Woli i Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Gospodarczego w Zduńskiej Woli oraz przedstawicielami Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Zduńskiej Woli i Zw. Zaw. Rob. Przem. Włók. Z. Z. Z., w obecności Inspektora Pracy III Okręgu, stwierdzający, iż delegacja pracodawców złożyła oświadczenie, że obowiązują się stosować we wszystkich fabrykach włókienniczych w Zduńskiej Woli taryfę łódzką, ustaloną umową zbiorową z dnia 3.IV 1933 r., przyczem upust od tej umowy dla zakładów pracujących na własny rachunek wynosić będzie 17½%, dla zakładów zaś pracujących zarobkowo 23%. Sprawa zapłaty za ewentualny postój będzie przedmiotem oddzielnej dyskusji po omówieniu tej sprawy na konferencji z dnia 6.IV 1933 r. w Łodzi i delegacja pracodawców zajmuje tu stanowisko negatywne. Sprawy sporne wynikające z niewłaściwego stosowania taryfy plac będą załatwiane przez specjalną komisję. Niezależnie od podpisania niniejszego protokołu, poszczególni pracodawcy winni podpisać oddzielnie deklarację następującej treści: „Deklaracja. Niniejszem obowiązuję się do ścisłego przestrzegania warunków umowy zbiorowej, zawartej pomiędzy organizacjami przemysłowcami a związkami zawodowymi przemysłu włókienniczego w dniu 3.IV 1933 r., z warunkiem, że płace w przemyśle zarobkowym w Zduńskiej Woli będą niższe o 23% od stawek podstawowych, przewidzianych w tabeli plac wyżej wymienionej umowy zbiorowej. Postoje przewidziane w art. 4 umowy zbiorowej będą płatne ponad 9 godzin z rzędu lub 18 godzin łącznie w tygodniu 60% normy dniówkowej. Pieczętka firmy. Podpis właściciela firmy lub jego pełnomocnika. Zduńska Wola, dnia..... 1933 roku”.

28 zakładów — 6744 robotników.

U161 19.IV 1933 r. Tomaszów Maz. Protokół pomiędzy pełnomocnikami Tomaszowskiej Przędzalni Wełny Czesankowej, Sp. Akc. w Tomaszowie, oraz przedstawicielami Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce i Zw. Zaw. Robotników i Robotnic przemysłu Włókienniczego „Praca”, przy udziale delegatów robotników wymienionej fabryki w obecności Inspektora Pracy III Okręgu.

1. Płace stosowane będą zgodnie z taryfą, stanowiącą załącznik do umowy z dnia 3.IV 1933 r. 2. Fabryka nie będzie korzystać z upustu 3,5%. 3. Do stawek akordowych wywieszonych w zakładzie pracy dodaje się 1%. 4. Stawki będą tak obliczone, żeby przeciętny zarobek tygodniowy, względnie godzinowy, odpowiadał taryfie. 5. Praca zostaje podjęta w dniu 20.IV 1933 r. 6. Za strajk nikt nie będzie wydany ani szykanowany.

1 zakład — 345 robotników.

U162 6.IV 1933 r. Zgierz. Protokół pomiędzy przedstawicielami Związku Przemysłowców w Zgierzu i Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Zgierzu, w obecności Inspektora Pracy 15 Obwodu, na mocy którego strony godzą się, by praca w tkalniach, należących do członków wymienionego Związku Przemysłowców, podjęta została na warunkach umowy zbiorowej z dnia 3.IV 1933 r. z tem, że stawki przewidziane w odnośnej umowie będą w Zgierzu w tych tkalniach o 2½% niższe.

14 zakładów — 1946 robotników.

U163 7.IV 1933 r. Zgierz. Protokół pomiędzy przedstawicielami Stowarzyszenia Majstrów Tkackich w Zgierzu oraz Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Zgierzu i delegatami robotników, przy udziale Inspektora Pracy 15 Obwodu. Obie strony przyjmują warunki wyszczególnione w umowie zbiorowej, zawartej między organizacjami przemysłowców i Związkami Zawodowymi przemysłu włókienniczego w dniu 3.IV 1933 r., z tem, że za postoje ponad 6 godzin dziennie lub 12 godzin tygodniowo stosować się będzie zapłata w wysokości 60% stawki zasadniczej (normy dniówkowej), dalej, że stosowany będzie 5% upust od taryfy umownej z dnia 3.IV 1933 r. Stowarzyszenie Majstrów Tkackich zobowiązuje się bezzwłocznie przedstawić wykaz członków Stowarzyszenia według stanu z dnia 6.IV 1933 r. i wykaz członków za styczeń roku 1932. Stowarzyszenie Majstrów Tkackich w Zgierzu prosi o wywarcie presji na tkaczach chałupnikach, by ci nie robili konkurencji innym tkalniom, którym trudno jest utrzymać swoje warsztaty pracy.

8 zakładów — 499 robotników.

U164 19.IX 1931 r. Częstochowa. Umowa pomiędzy fabryką wyrobów lnianych „Lewlen” w Częstochowie a robotnikami tejże fabryki, przy udziale Inspektora Pracy 22 Obwodu. Umowa ustala następujący cennik zbiorowy: tkacze — płaca dniówkowa za 1 warsztat wąski zł. 3,00, akord zł. 3,60, dniówka za 2 wąskie warsztaty zł. 4,00, akord zł. 4,80, dniówka za jeden szeroki warsztat zł. 3,70, akord zł. 4,44; magazyn: robotnik — dniówka zł. 4,25, robotnica szycie bel zł. 3,00; wykończalnia: suszarka — pierwszy robotnik zł. 8,00 dziennie, drugi robotnik zł. 5,25, kalander zł. 6,00, mulda zł. 5,50, nakrapiacz zł. 5,50, mierzenie zł. 5,00, szycie i stemplowanie zł. 4,25, magiel zł. 6,00, nawijacz zł. 5,00, odwijanie zł. 3,25, szpularka zł. 3,00, motaczka zł. 3,00, snowaczka zł. 4,00, nawijacz zł. 5,50, przeglądacz zł. 6,00, cerowaczka zł. 3,00. Płace tygodniowe: ślusarz zł. 36,00, portjer zł. 30,00, dozorca zł. 30,00, furman zł. 30,00, rewidentka zł. 15,00.

1 zakład — 105 robotników.

U165 31.VIII 1933 r. Częstochowa. Umowa zbiorowa pomiędzy zarządem fabryki „Częstochowskie Zakłady Wyrobów Włókienniczych „Stradom” Sp. Akc. a 1. Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włóknistego Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, 2. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce oraz 3. Zw. Robotników Przemysłu Włóknistego Związku Związków Zawodowych w obecności przedstawicieli Ministerstwa Opieki Społecznej i Inspektora Pracy 22 Obwodu. § 1. Umowa niniejsza dotyczy wyłącznie oddziałów lnianych i konopnych fabryki „Stradom”. § 2. Od dnia 4.IX 1933 r. na oddziałach lnianych i konopnych obowiązują płace podstawowe, stosownie do załączonego cennika, stanowiącego nieodłączną część umowy niniejszej, przyczem płace te nie są w żadnej pozycji niższe od plac obowiązujących przed wprowadzeniem umowy niniejszej, natomiast w pozycjach niektórych zostały podwyższone. § 3. Jednocześnie załączony cennik ustala przeciętny zarobek dzienny robotników w akordzie, który powinien być wyższy conajmniej o 20% od płacy podstawowej dla tej kategorii. Stawka akordowa za jednostkę pracy winna być tak ustalona, aby normalnie pracujący robotnik przy średniej wydajności wyrobił ustalony przeciętny akordowy zarobek dzienny. O ile poszczególni robotnicy przy pracy akordowej nie wyrobią z własnej winy lub braku umiejętności przeciętnej płacy akordowej, obliczonej na zasadzie przepisu ustępu drugiego, nie mogą rościć pretensyj do fabryki. W razie otrzymania do przerobu złego materiału, robotnikowi, po uprzednim skonstatowaniu wadliwości materiału przez administrację, winna być dokonana dopłata uzupełniająca zarobek robotnika do wysokości jego przeciętnego zarobku akordowego. § 4. Płace robotników dniówkowych, pracujących na dniówkę, których zarobek dzienny wynosi mniej niż zł. 4,00 pozostają bez zmian. Za robotników dniówko-

wych w rozumieniu przepisu ustępu pierwszego, uważa się tych wszystkich robotników, których zarobek jest na stałe ustalony zgóry i nie ulega zmianie; natomiast nie uważa się za robotników dniówkowych tych robotników, którzy mają uzależniony zarobek w procentach od zarobku innego robotnika akordowego. W celu wyrównania zmiany stawki młodszym obcinaczkom, ustala się, że zarobek obcinaczki młodszej będzie wynosił 60% (zamiast dotychczasowych 58%), natomiast dla obcinaczki przy robotach mokrych—62% zarobku obcinaczki starszej. § 5. Za postoje dla braku osnów lub przędzy lub przez zepsucie się warsztatu pracy wypłaca się robotnikowi odszkodowanie według normy dniówkowej za czas czekania ponad jedną godzinę z rzędu lub dwie godziny łącznie w tygodniu. Fabryka wyda zlecenie wszystkim majstrom notowania każdego postoju trwającego dłużej niż 15 minut i na podstawie tych notowań robotnicy otrzymają odpowiednią zapłatę. W wypadku jeżeli komukolwiek z robotników nie zanotuje się postoju, może zwrócić się on z reklamacją do kierownika działu, a reklamacja będzie uwzględniona. § 6. Żądania natury ogólnej, dotyczące ogółu robotników, mogą być zgłaszane administracji przez wybranych do tego delegatów; delegatami

mogą być wyłącznie robotnicy pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. Delegat nie może być wydalony ani prześladowany za spełnianie swych obowiązków, wynikających z jego stanowiska. Przy redukcjach, wynikających z ograniczenia produkcji w zakładzie, delegaci i ławnicy sądu pracy w miarę możliwości nie będą redukowani. W wypadkach całkowitego unieruchomienia zakładu pracy lub jego oddziału redukcja może być przeprowadzona bez ograniczeń. § 7. Liczba krosien nadzorowanych przez podmajstrzego na oddziale tkalni nie może przekraczać 40. Premja pobierana przez podmajstrzego od zarobku tkaczki, wynosząca przy pracy na jednym krosnie 5%, w razie zastosowania pracy tkaczki na dwóch krosnach będzie podwyższona.

§ 8. Umowa zostaje zawarta na czas do dnia 1.IV 1934 r. z tem, że o ile nie zostanie wypowiedziana na miesiąc przed upływem terminu, będzie automatycznie przedłużona na miesiąc następny i tak z miesiąca na miesiąc zawsze z miesięcznym wypowiedzeniem.

Do umowy dołączono następujące dwa cenniki:

CENNIK

oddziałów lnianych i konopnych fabr. „Stradom“ Sp. Akc.

Kategoria	Podstawowa płaca dzienna (par. 2)	Przeciętny zarobek akordowy (par. 3)	Kategoria	Podstawowa płaca dzienna (par. 2)	Przeciętny zarobek akordowy (par. 3)
Sortownik 2-gi	5,30	—	Polerka średnia pomoc	—	88%
Pomoc sortownika	3,60	—	Kłębczarka	3,60	5,13
Przy wożeniu konopi	3,42	—	Pomoc kłębczarki	—	88%
Przy maglu	3,76	5,99	Motaczka	3,25	4,72
Przy szarpaczu	3,76	5,17	Przy czesankach	3,67	6,00
Przy nakładaniu na szarp.	3,30	4,47	Wybieraczki	3,14	4,25
Zgrzeblarki	3,34	4,21	Rozbieranie lnu	3,00	3,45
Pomoc przy zgrzeblarkach	—	88%	Spreder I nakładacz	3,44	5,03
Przy ciągarkach jednostronnych	3,00	4,05	„ II przy garnku	3,00	4,16
„ „ dwustronnych	3,34	4,34	„ II przy taśmie	3,00	4,42
Wrzecienne prządki	3,34	4,59	„ II przy garnku	3,00	4,16
Przy zbieraniu szpulek	3,04	—	Ciagarki czesankowe I	3,00	4,08
„ rozwożeniu niedoprzęd.	3,56	4,49	„ „ II	3,34	4,61
Przędka	3,50	4,34	Przy wytrząsaniu odpadków	4,72	—
Pomoc prządki	—	88%	Krochmalarz	4,42	6,62
Obcinaczka starsza	3,85	5,00	Pakowanie kłębów do skrzyń	4,55	7,53
„ młodsza	—	60% (przy mokrych—62%)	„ „ w papier	3,77	—
Przy wożeniu zdjęć z przędz.	3,63	4,61	Przy szyciu taśmy napęd.	3,60	—
„ „ „ „ mokrej	3,63	5,27	Smarownik	4,68	plus zł. 1,00 premji dzienne
„ „ „ „ skręcaln.	3,63	4,40	Zamiataczka	3,04	—
„ noszeniu walczy	3,33	—	Przędka na mokrych maszyn.	3,57	5,09
Szpułarka na kłębczarni	3,42	—	Pomoc prządek na mokrych masz.	3,09	4,26
Przy ważeniu produkcji	4,90	—(bez premji)	Ważenie zaców	3,28	4,50
Niciarki	3,28	4,33	Ważenie szpagatu na kłęb.	3,68	4,50
Pomoc niciarek	—	91%	Czyszczenie rur pod zgrzeb.	4,20	—(bez premji)
Polerka duża I	5,52	7,79	„ „ kanałów na polern.	4,00	—
„ „ „ pomoc	—	88%	Przy cięciu konopi	3,44	5,48
„ „ „ średnia	4,96	7,72	Przy wadze w magazynie	4,46	7,53

Uwaga: znak (—) oznacza, że dana kategoria robotnika pracuje tylko na dniówkę.

Cennik tkalni 2-giej i wykończalni Fabr. Stradom. Sp. Akc.

Tkálnia. Zarobek dniówkowy za 8 godzin. Przewijaczka instruktorka zł. 5,34. Przewijaczka zwykła zł. 3,42—3,84. Przy maglu przędzy zł. 4,10. Snowacz zł. 7,68. Starszy przewleczacz zł. 5,76. Młodszy przewleczacz zł. 5,38. Nakładacz nici zł. 3,20. Nakładacz nici z wożeniem i zakładaniem wałków zł. 4,10. Krosna. Stawka zasadnicza i zarobek w akordzie: 36"—44" pojedyncze—zł. 3,30 i zł. 3,96. 36"—44" podwójne—zł. 4,17 i zł. 5,00. 45"—52" pojedyncze—zł. 3,51 i zł. 4,23. 53"—64" pojedyncze—zł. 3,92 i zł. 4,70. 65"—72" pojedyncze—zł. 4,09 i zł. 4,90. Płace tkaczek na lniane płótno pozostają bez zmiany. Zarobek dniówkowy za 8 godzin. Przy metrowaniu płótna zł. 5,76. Różne roboty

zł. 3,72—4,00. Smarownik zł. 4,10. Roznoszenie wátku zł. 3,04. Zamiataczka zł. 3,04. Podstrzygacze zł. 4,54. Cerowaczki zł. 3,58. Farbiarnia „P” starszy rob. farbiarz zł. 6,14, farbowanie przędzy pom. farb. zł. 5,34. Pomoc przy farbowaniu zł. 4,28. Farbiarnia „T” przy maszynie Fibie i Jiger farbiarze zł. 5,34, przy suszarce zł. 4,64, rozrabianie barwnika—pomoc farbiarza zł. 4,28. Bielnik. Starszy robotnik zł. 6,14. Młodszy robotnik zł. 5,76. Robotnik zwykły zł. 4,22—4,60. Apertura. Różne roboty w aperturze zł. 4,80. Stemplowanie sztuk zł. 4,00. Składanie płótna zł. 5,00. Uwaga: Premje stosowane do dnia zawarcia niniejszej umowy pozostają bez zmiany z wyjątkiem tkalni, gdzie zostają skasowane.

I zakład—2467 robotników.

Ur. 66 r. V 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa dla fabryk jutowych w Częstochowie pomiędzy zarządami fabryk: „Stradom”, „Warta”, „Gnaszyn” i „Częstochowianka” a. i. Związkiem Zawodowym Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, z Związkiem Zawodowym Robotników Przemysłu Włókienniczego Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego i z Związkiem Robotników Przemysłu Włókienniczego Związku Związków Zawodowych. § 1. Umowa dotyczy fabryki „Stradom”, „Warta”, „Gnaszyn” i „Częstochowianka”. Stawki płac w oddziałach lnianych i konopnych pozostają bez zmiany na okres do 15.VI 1933 r., przyczem w międzyczasie strony opracują wspólnie cennik dla tych oddziałów. § 2. Płace przewidziane w cenniku (tabeli płac) z dnia 22.X 1928 r. obowiązującym dotychczas w fabrykach jutowych częstochowskich zostają utrzymane z następującymi zmianami: 1) płace baczowników, snowaczy, rozwozicieli kopsów, zakładaczy wałków, mierzących płótna, cerowaczek, postrzygaczy, kropiących płótna, robotników kalandra i magła, krajaczy płótna, pakierów, praserów, przewracaczy worków, przewlekaczy nici, podmajstrzych i pracowników oddziału mechanicznego łącznie z murarzami, cieślami i stolarzami zostają obniżone o 10%; 2) płace innych robotników z wyjątkiem wyliczonych poniżej w punkcie 3) zostają obniżone o 6½%; 3) płace dorosłych robotników dniówko-

wych, pracujących na dniówkę, których zarobek dzienny wynosi mniej niż zł. 4,00, pozostają bez zmiany. § 3. Za postoje dla braku osnów lub przędzy lub przez zepsucie się warsztatu pracy wypłaca się robotnikowi odszkodowanie według normy dniówkowej za czas czekania ponad jedną godzinę zrzędu lub dwie godziny łącznie w tygodniu. § 4. Żądania natury ogólnej, dotyczące ogółu robotników, mogą być zgłaszane w administracji przez wybranych do tego delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy, pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. Delegat nie może być wydalony ani prześladowany za spełnianie swych obowiązków, wypływających z jego stanowiska. Przy redukcjach, wynikających z ograniczenia produkcji w zakładzie, delegaci i ławnicy Sądów Pracy, w miarę możliwości, nie będą redukowani. W wypadku całkowitego unieruchomienia zakładu pracy lub oddziału, redukcja może być przeprowadzona bez ograniczeń.

§ 5. Umowa zostaje zawarta na czas do dnia 1.I 1934 r. z tem, że o ile na miesiąc przed upływem terminu umowa nie zostanie wypowiedziana, przedłuża się automatycznie na miesiąc następny i tak z miesiąca na miesiąc zawsze z miesięcznym wypowiedzeniem.

Do umowy dołączone zostały następujące cenniki:

T K A L N I A

Stawki obowiązujące od 22 października 1928 roku

Rodzaj zatrudnienia	Stawka za godzinę	Dniówka	Rodzaj zatrudnienia	Stawka za godzinę	Dniówka
	w złotych			w złotych	
Tkacz 85"	0,55 75	4,46	Maglowanie I	0,69 00	5,52
Tkacz 30"	0,41 50	3,32	" 2, 3 i 4	0,58 00	4,64
Tkacz 36" do 46"	0,42 25	3,38	Stolarz tkalni	1,10 25	8,82
46" do 56"	0,45 25	3,62	Ślusarz tkalni	1,07 50	8,60
57" do 65"	0,48 00	3,84	Smarowanie warsztatów	0,58 50	4,68
66" do 74"	0,51 75	4,14	Szpułowanie przędzy kolorowej	0,42 25	3,38
Tkacze rezerwowi	0,39 50	3,16	Wożenie szpul do snowalni	0,45 50	3,64
" uczniowie	0,34 50	2,76	Zamiataczka	0,38 00	3,04
Snowacz	0,82 75	6,62	Krajanie płótna I	0,69 00	5,52
" młodszy	0,74 50	5,96	" 2, 3 i 4	0,60 75	4,86
Gotowanie krochmalu	0,53 00	4,24	Szwaczki	0,44 75	3,58
Rozwożenie i zakładanie wałków			" pomocnicze	0,39 50	3,16
z osnową	0,66 25	5,30	Obrębiaczki	0,44 75	3,58
Rozwożenie kopsów	0,46 00	3,68	" pomocnicze	0,39 50	3,16
Przewlekacz	0,74 50	5,96	Przegl. skład. i zszywanie worków	0,42 00	3,36
Mierzenie sztuk I	0,71 75	5,74	Przewracanie worków	0,60 75	4,86
" 2, 3 i 4	0,54 50	4,36	Dowożenie worków do pracy	0,46 00	3,68
Cerowaczki	0,44 75	3,58	Zwijanie, mierzenie i stemplo-		
Postrzygacze	0,55 75	4,46	wanie płótna	0,55 75	4,46
Kropienie płótna	0,58 00	4,64	Prasa I	0,69 00	5,52
Kalandry	0,58 00	4,64	" 2, 3 i 4	0,58 00	4,64
			Obszywanie bel	0,53 00	4,24

C E N N I K

Oddziału Mechanicznego od 22 października 1928 roku

Rodzaj zatrudnienia	Stawka za godzinę	Stawka za 8 godzin	Rodzaj zatrudnienia	Stawka za godzinę	Stawka za 8 godzin
	w z ł o t y c h			w z ł o t y c h	
Maszynista I (tygodniówka) . . .	77 50		Palacz I	0,93 75	7,50
Maszynista II	0,89 50	7,16	Palacz II	0,65 00	5,20
Ślusarz I	1,26 25	10,10	Węglarz	0,61 50	4,92
Ślusarz II	1,18 50	9,48	Smarownik I (transmisja)	0,78 00	6,24
Ślusarz III	1,15 00	9,20	Smarownik II (transmisja)	0,75 00	6,00
Pom. ślusarza I	0,65 00	5,20	Rymarz	1,10 25	8,82
Pom. ślusarza II	0,60 00	4,80	Murarz I	1,00 00	8,00
Tokarz metali I	1,31 00	10,48	Murarz II	0,61 50	4,92
Tokarz metali II	1,10 00	8,80	Elektromonter I	1,10 25	8,82
Tokarz drzewa	1,04 25	8,34	Elektromonter II	0,80 00	6,40
Kowal I	1,10 25	8,82	Robotnik warsztat. I	0,71 75	5,74
Kowal II	0,84 00	6,72	Robotnik warsztat. II	0,65 00	5,20
Kowal III	0,74 00	5,92	Robotnik warsztat. III	0,60 00	4,80
Stolarz modelarz	1,21 25	9,70	Robotnik warsztat. IV	0,55 75	4,46
Cieśla	1,05 00	8,40			

i Robotnic Przem. Włókienniczego „Praca” i delegatami fabrycznymi. 1) Wszelkie pobory robotników i robotnic fabrycznych obniża się od 10.X 1932 r. o 10%. 2) Fabryka starać się będzie, o ile to się okaże możliwym, aby robotę doprowadzić do 6 dni tygodniowo. 3) Zaliczki na poczet zaległych należności będą wypłacane pracującym w fabryce w miarę wpływu gotowizny, przyczem Zarząd fabryki dołoży wszelkich starań, by zaległości za sierpień i wrzesień 1932 r. były uregulowane do 15.XI 1932 r., za październik i listopad możliwie w grudniu tegoż roku, zaś za grudzień w styczniu 1933 r. tak, żeby w styczniu nie było więcej zaległości. 4) Uregulowanie odsetek w wysokości nie wyżej 2% za zaległości odkłada się do początku przyszłego 1933 r. 5) Odpisy niniejszej umowy doręczone zostały Inspektorowi Pracy i stronom.

Dnia 31.XII 1932 r. płace w fabryce H. Dietel S. A. w Sosnowcu obniżone w dniu 10.X 1932 r. o 10%, obniżone zostały w dalszym ciągu tak, iż na dzień 1.I 1933 r. obniżka łącznie stanowiła 15% w stosunku do stawek z przed dnia 10.X 1932 r., przyczem płace te układały się według niżej podanej taryfy, obowiązującej od dnia 1.I 1933 r. Sortownia: sortownicy specjaliści 20% premji, t. zn. płaca na godzinę zł. 0,64, plus premja zł. 0,13—razem zł. 0,77; sortownice specjalistki—od zł. 0,36 do zł. 0,53 na godzinę; sortownicy mężczyźni—od zł. 0,39 do zł. 0,43; sortownice kobiety—od zł. 0,28 do zł. 0,39; pomocnicy—od lat 18 zł. 0,28; repaserzy—zł. 0,81. Pralnia wełny: starszy robotnik od zł. 0,54 do zł. 0,66 na godzinę, robotnicy mężczyźni od zł. 0,39 do zł. 0,50, kobiety od zł. 0,28 do zł. 0,40. Zgrzeblarki (gremple): czyszcisz—szlifierz od zł. 0,50 do zł. 0,61 na godzinę, smarownik od zł. 0,39 do zł. 0,53, robotnicy mężczyźni od zł. 0,39 do zł. 0,43, robotnice kobiety od zł. 0,25 do zł. 0,40. Czesalnia wełny zimna: mężczyźni od zł. 0,39 do zł. 0,46 na godzinę; kobiety przy prasownicach od zł. 0,28 do zł. 0,40, przy czesankowych maszynach od zł. 0,28 do zł. 0,40, przy ciagarkach od zł. 0,28 do zł. 0,40, iglarz od zł. 0,39 do zł. 0,61, pomocnik iglarza od zł. 0,28 do zł. 0,38, natykacz igiel od zł. 0,25 do zł. 0,34. Przygotownia: mężczyźni od zł. 0,39 do zł. 0,43, kobiety od zł. 0,25 do zł. 0,40, pucierka od zł. 0,34 do zł. 0,38, wagowy od zł. 0,39 do zł. 0,51, początkujący zł. 0,25. Przedzalnia: przedzarcz zł. 0,82 na godzinę, premja zł. 0,14—razem 0,96, przedzarcz rezerwowy zł. 0,59, premja zł. 0,10—razem zł. 0,69, przykładaczka pierwsza zł. 0,48, premja zł. 0,08—razem zł. 0,56, przykładaczka druga zł. 0,44, premja zł. 0,07—razem zł. 0,51, przykładaczka trzecia zł. 0,40 na godzinę, natykaczka od zł. 0,25 do zł. 0,36, początkujące zł. 0,25. Różni: sznurkarz od zł. 0,39 do zł. 0,48 na godzinę, niciarki zł. 0,41 na godzinę, premja zł. 0,04—razem zł. 0,45, motaczki zł. 0,43, premja zł. 0,08 razem zł. 0,51, szpularki od zł. 0,28 do zł. 0,41 na godzinę, obrączkowe samo-prząśn. od zł. 0,28 do zł. 0,44 na godzinę, premja zł. 0,04—razem od zł. 0,28 do zł. 0,48 za godzinę, początkujące zł. 0,025, pakownia przy prasie od zł. 0,43 do zł. 0,62 na godzinę, układaczki od zł. 0,28 do zł. 0,41, robotnik przy prasie od zł. 0,39 do zł. 0,43, początkujący zł. 0,25. Magazyn odpadków: robotnik od zł. 0,39 do zł. 0,45, robotnica od zł. 0,25 do zł. 0,36. Parownia: mężczyźni przy parowaniu zł. 0,46, pomocnicy zł. 0,43, robotnicy zwyczajni zł. 0,39. Wydział gospodarczy: placowi zł. 0,39, stróże fabryczni za 8 godzin pracy zł. 0,51 na godzinę, za 12 godzin pracy zł. 0,34 na godzinę, strażacy za 12 godzin pracy zł. 0,40 na godzinę, stróże przy domach za 12 godzin pracy zł. 0,34, obsługaczki biurowe od zł. 0,36 do zł. 0,41, zamiatacze ulicy od zł. 0,30 do zł. 0,39. Warsztaty mechaniczne: tokarz I zł. 0,88, tokarz II od zł. 0,63 do zł. 0,84. Ślusarz I zł. 1,01, II od zł. 0,76 do zł. 0,88, III od zł. 0,54 do zł. 0,72. Kowal od zł. 0,67 do zł. 0,88, pomoc kowala od zł. 0,39 do zł. 0,48. Elektr. instalator maszynista od zł. 0,63 do zł. 0,88, lampiarz od zł. 0,39 do zł. 0,53, maszynista do 200 HP od zł. 0,58 do zł. 0,85, pomocnicy maszynistów i smarowników od zł. 0,39 do zł. 0,58; smarownicy transmisji od zł. 0,39 do zł. 0,51, nadzór dynamo-maszyny od zł. 0,45 do zł. 0,58, blacharz od zł. 0,81, rymarz wykwalifikowany zł. 0,84, stolarz od zł.

0,63 do zł. 0,88, cieśla fabr. od zł. 0,54 do zł. 0,81, murarz I zł. 0,81, murarz II od zł. 0,63 do zł. 0,72, palacze w kotłowni od zł. 0,63 do zł. 0,74, palacze pomocnicy od zł. 0,39 do zł. 0,60, czyszczenie kotłów od zł. 0,39 do zł. 0,60, skrzynkarze od zł. 0,32 do zł. 0,51, uczniowie pierwszy rok zł. 0,25, drugi rok zł. 0,34, trzeci rok zł. 0,53, malarz od zł. 0,63 do zł. 0,81, koszykarz od zł. 0,54 do zł. 0,67, pomoc warsztatowa od zł. 0,28 do zł. 0,51.

1 zakład—934 robotników.

U168 12.XI 1932 r. Sosnowiec. Umowa zbiorowa między firmą C. G. Schön w Sosnowcu a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego „Praca” Z. Z. P. przy udziale Inspektora Pracy 25 Obwodu. 1) Fabryka zostanie ponownie uruchomiona w dniu 14.XI 1932 r. 2) Zarobki robotnicze, poczynając od dnia 14.XI 1932 r. zostają zmniejszone o 11% z wyjątkiem robotników placowych i wszystkich kategorii stróży, dla których obniżka będzie wynosić 5%. Przy ustalaniu plac nowych przyjmuje się jako zasadę zaokrąglenie wwyż do zł. 0,005 i do całości. 3) Do dnia 1.III 1933 r. nie będzie przeprowadzona redukcja robotników, chybaby zaistniała konieczność całkowitego unieruchomienia fabryki. 4) Płace powyższe będą obowiązywały do 1.III 1933 r.

1 zakład—719 robotników.

U169 1.VII 1933 r. Zawiercie. Protokół z konferencji pomiędzy firmą Zakłady Włókiennicze Sz. Grünstein w Zawierciu, a Chrzesc. Zjedn. Zaw. przy udziale Inspektora Pracy 24 Obwodu, której przedmiotem było zatwierdzenie i ustalenie stawek plac, jakie mają obowiązywać w wymienionych zakładach włókienniczych. Zgodnie został ustalony następujący cennik stawek plac. Palacze zł. 3,30 dziennie, węglarze zł. 2,70, maszyniści przy dużej maszynie zł. 3,80, maszyniści przy małej maszynie zł. 3,60, smarownicy zł. 2,80, pomoc kowalska zł. 3,10, rymarze zł. 3,50, portjerzy zł. 3,10, stróże nocni zł. 3,00, stolarze zł. 4,30, robotnicy przy reparacji koszyków zł. 3,10, woźnice zł. 3,10, robotnicy podwórzowi zł. 2,50, robotnicy przy trzepaku zł. 2,70, targacze (mężczyźni) zł. 3,00, robotnice przy targaczu zł. 1,80, robotnice przy odkurzaczu zł. 1,90, wilkarka pierwsza zł. 2,00, wilkarka druga zł. 1,80, wilkarz drugi zł. 2,50, zamiataczki zł. 1,80, wełniarki zł. 2,30, pucery zł. 3,05, zgrzeblarki (gremplarki) zł. 2,00, prząsniły w akordzie zł. 5,25, walcarki zł. 1,80, śrubowniczki zł. 2,00, przykręcarki zł. 1,80, układaczki pierwsze zł. 2,00, układaczki drugie zł. 1,80, skrzynkarze zł. 3,15, przebieraczki (stałe) zł. 1,60, murarze zł. 3,50.

Cennik powyższy został ustalony jedynie na okres przejściowy, celem umożliwienia utrzymania fabryki w ruchu i obowiązywał do dnia 15.XII 1933 r.

1 zakład—169 robotników.

U170 14.VI 1933 r. Białystok. Umowa zbiorowa między Związkiem Przemysłowców w Białymstoku a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Białymstoku oraz Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, oddział w Białymstoku. 1) Strajk włókienniczy obwodu białostockiego, trwający od dnia 16.III 1933 r. przez podpisanie niniejszej umowy zostaje zlikwidowany. 2) Praca w fabrykach włókienniczych zostanie podjęta w dniu 16.VI 1933 r. z wyjątkiem tych fabryk, które nie będą mogły być uruchomione z innych, poza strajkiem, powodów. 3) Nikt z robotników lub robotnic nie będzie wydalony za udział w ostatnim strajku, względnie za działalność związkowo-zawodową, przyczem wydalenia za obronę cennika Nr. 1/1932 zostaną przyjęci zpowrotem do pracy. 4) Uczniowie i praktykanci w wieku ponad lat 18, obojga płci, mogą być zatrudnieni w fabrykach włókienniczych tylko bezpłatnie i nie dłużej, niż w ciągu 1/2 roku, przyczem nie mogą zastępować robotników, wykonywających pracę samodzielną. 5) Przeciwno zakładowi pracy, które nie będą przestrzegać obowiązującego

cennika, Związek Przemysłowców będzie stosować wszelkie będące w jego mocy, środki represyjne, a odnośnie władze—represje, przewidziane w art. 59 prawa o wykroczeniach. 6) Obowiązujący cennik zbiorowy rozciągać się będzie na wszystkie zmiany robotników. 7) Legalnie stosowany nadetatowy czas pracy (godziny nadliczbowe) będzie opłacany według norm 16 art. ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu. 8) Za postoje dla braku osnów lub przędzy wypłacać się będzie robotnikowi odszkodowanie według normy dniówkowej. 9) Nowy cennik zbiorowy obowiązywać będzie od dnia 16.VI 1933 r. włącznie, przyczem obniżanie lub podwyższanie jego stawek bez ogólnego wymówienia cennika przez strony jest wzbronione pod skutkami prawa. 10) Niezależnie od podpisania niniejszej umowy przez delegatów wyżej wymienionych związków nowy cennik zbiorowy, który otrzyma numer 2/1933, a stanowić będzie integralną część niniejszej umowy, podpisany będzie przez kierownictwo poszczególnych zakładów pracy i przechowywany w Inspektoracie Pracy w Białymstoku. 11) Nowy cennik Nr. 2/1933 będzie obowiązywać i na prowincji, lecz z następującymi zniżkami: w Wasilkowie 5%, w Supraślu 8%, a w Gródku, Michałowie i Pieszczykach 10%. 12) Stawki nowego cennika Nr. 2/1933 zostaną obliczone ze stawek cennika Nr. 1/1932 w ten sposób, że stawki nowego cennika zostaną obniżone: dla pracowników wilkowni, przedzalni, wykończalni z wyjątkiem kobiet, farbiarni i oddziału maszyn i kotłowni o 4%, dla pracowników tkalni o 8%; dla kobiet zatrudnionych w apreturze o 2%; stawki palacza i czyściciarza zostaną bez zmian.

Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony, przyczem obowiązywać będzie wszystkie fabryki włókiennicze tak na terenie m. Białegostoku, jak i całego powiatu białostockiego niezależnie od tego, czy ich właściciele należą, lub nie należą do Związku Przemysłowców w Białymstoku.

Do umowy z dnia 14.VI 1933 r. dołączono następujący protokół: W dniu 16.VI 1933 r. w Białymstoku przedstawiciele 1. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Białymstoku, 2. z tegoż Związku, oddział w Gródku, 3. Zw. Zaw. Rob. Przem. Włókiennego Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, oddział w Białymstoku i 4. robotnicy zakładów włókienniczych: w Wasilkowie, Supraślu, Pieszczykach złożyli w Inspektoracie Pracy oświadczenie treści następującej: „na zasadzie uchwały ogólnego zebrania strajkujących włóknarzy odbytego w dniu 15.VI 1933 r. w Białymstoku przyjmują w całości umowę, podpisaną w dniu 14.VI 1933 r. w sprawie likwidacji trwającego od dnia 16.III 1933 r. strajku robotników w białostockim przemyśle włókienniczym.

Do umowy z dnia 14.VI 1933 r. dołączono „Cennik Nr. 2/1933 płac robotnic i robotników białostockiego przemysłu włókienniczego, obowiązujący we wszystkich zrzeszonych i niezrzeszonych zakładach na terenie m. Białegostoku i powiatu białostockiego od dnia 16.VI 1933 r. wydany drukiem w Białymstoku w dniu 16.VI 1933 r. „Stawki na czas w cenniku powyższym kształtowały się jak następuje: Wilkownia: majster przy szarpaczach dziennie zł. 5,55, pakownik i pozostali zł. 4,84, wilkarka zł. 4,28, sortownica zł. 3,44. Przedzalnia: majster przy jednym zespole zgrzeblarek tygodniowo zł. 35,34, przy dwóch zespołach zł. 41,82, przy trzech zespołach zł. 49,85, przy czterech zespołach zł. 59,79; czyściciel zł. 36,00, wilkarz dziennie zł. 5,13, zgrzeblaczka na zgrzeblarce ostatecznej zł. 4,73, zgrzeblaczka na średniówce lub zgrzeblarce wstępnej zł. 4,28, majster przedzalniczy przy jednej samoprząsnicy tygodniowo zł. 30,15, przy 2 samoprząsnicach zł. 35,34, przy 3—zł. 40,00, przy 4—zł. 44,93. Minimum zarobku przedzalnika na prząsnicy: Żenni dziennie zł. 5,38, prządka dziennie zł. 4,73, węzlarka zł. 4,28, skłębarka zł. 4,28, cewkarka zł. 4,28. Tkalnia: majster tkacki przy 6—10 krosnach zwyczajnych lub z Zakardami przy 8—15 tygodniowo zł. 32,33, za krosna ponad wskazane normy tygodniowo zł. 1,32; majster deseniarsz (rysownik) tygodniowo zł. 36,51. Przędzacz tkacz dziennie zł. 4,97. Odszkodowanie za kiepskie osnowy tkacz otrzymuje przez wypłacenie mu różnicy między

rzeczywistym i średnim jego zarobkiem dziennym za ostatnie 6 tygodni. O jakości spornej osnowy decyduje specjalna komisja. Nawijacz dziennie zł. 5,57, pomocnicza snowaczka zł. 4,28. Wykończalnia: majster apreciarski tygodniowo od zł. 40,90—zł. 56,35, ostownik dziennie zł. 5,11, pomocnik ostownika zł. 4,79, pracz lub folusznik zł. 5,37, pomocnik pracza zł. 5,22, klepacz zł. 5,11, postrzygaczka zł. 3,67, pomocnicza postrzygaczki zł. 3,62, zeszywaczka zł. 3,67, prasowacz zł. 5,11, pomocnik prasowacza zł. 3,58, kardownik akordowo od zł. 3,29—3,83, główny folusznik tygodniowo zł. 41,98, główny postrzygacz zł. 34,94. Farbiarnia: majster farbiarski tygodniowo od zł. 40,00—49,82, robotnik dziennie zł. 5,25. Oddział maszyn i kotłownia: maszynista tygodniowo przy maszynie do 30 koni parowych zł. 31,08, od 31 do 75 k.p. zł. 34,88, od 76—100 k.p. zł. 39,13, wyżej 100 k.p. zł. 42,00; palacz tygodniowo zł. 31,35. Cennik niniejszy obowiązuje we wszystkich zakładach przemysłu włókienniczego w powiecie białostockim z następującą obniżką: w Wasilkowie 5%, Supraślu 8%, w Gródku, Michałowie i Pieszczykach 10%.

32 zakłady—3074 robotników.

U171 26.VII 1933 r. Warszawa. Protokół pomiędzy przedstawicielami fabryki „S.H. Cytron” Sp. Akc. w Supraślu pod Białymstokiem a przedstawicielami Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce oraz delegatów Zw. Związków Zawodowych i delegacją robotników fabryki „S.H. Cytron” przy współudziale Głównego Inspektora Pracy. 1) Białostocki cennik płac z dnia 16.VI 1933 r. Nr. 2/1933 obowiązuje fabrykę „S.H. Cytron” w Supraślu z tem, że płace w fabryce „S.H. Cytron” są niższe od płac cennika Nr. 2/1933 dla tkalni o 15%, dla przedzalni o 10%, dla wykończalni i innych oddziałów o 8%. 2) Ustalono w punkcie 1) niniejszego protokołu płace obowiązujące fabrykę „S.H. Cytron” w Supraślu przez cały czas obowiązywania cennika Nr. 2/1933 r. i nie mogą być zmienione. 3) Nikt za strajk jako taki, ani za działalność związkową nie będzie z fabryki wydany. 4) Przedstawiciele robotników podpisują niniejszy protokół w imieniu osobistym i zreferują sprawę ogółowi, który ostatecznie zadecyduje. 5) Delegacja zobowiązuje się zwołać walne zebranie w najbliższych dniach, przedstawić przebieg sprawy i treść niniejszego protokołu oraz zakomunikować Dyrekcji fabryki o wyniku i decyzji walnego zebrania do dnia 29.VII 1933 r. 6) O ileby ogół robotników nie przyjął powyższych zasad likwidacji zatargu, wysuniętych przez Ministerstwo Opieki Społecznej, fabryka „S.H. Cytron” nie będzie związana treścią niniejszego protokołu. 7) Punkty powyższe niniejszego protokołu są sformułowaniem zasad umowy białostockiej z 16.VI 1933 r.

1 zakład—510 robotników.

U172 23.VIII 1933 r. Białystok. Protokół umowy pomiędzy właścicielami fabryk włókienniczych w Michałowie a przedstawicielami Zw. Zaw. Robotników Przemysłu Włókienniczego Z. Z. Z., Oddział w Michałowie, przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu. Na mocy tego protokołu ustalono, że protokół z dnia 4.VIII 1933 r. podpisany przez właścicieli fabryk włókienniczych w Michałowie oraz przedstawicieli Zw. Zaw. Rob. Przem. Włókienniczego Z. Z. Z., Oddział w Michałowie, obowiązuje z następującymi zmianami i uzupełnieniami: Punkt 5 wymienionego protokołu otrzymuje następujące brzmienie: „Zarząd Zw. Zaw. Rob. Przem. Włókienniczego obowiązuje się przyjmować w poczet członków wszystkich robotników przemysłu włókienniczego, którzy wyrażą chęć należenia do tego Związku i nie są obciążeni zarzutami natury moralnej, jak również obowiązuje się wywieścić listę bezrobotnych swych członków w lokalu Związku, z której to listy właściciele fabryk włókienniczych będą wybierali sobie robotników według swego uznania. „Punkt 17 wymienionego protokołu otrzymuje następujące brzmienie: „w fabrykach włókienniczych w Michałowie obowiązuje umowa zbiorowa z dnia 14-16.VI

1933 r., ustalając warunki pracy i płacy w białostockim przemyśle włókienniczym, oraz cennik Nr. 2/1933, wydany na zasadzie punktów od 11 do 13 tej umowy, z tem, że zniżka stawek wymienionego cennika, określona w punkcie 12 tej umowy ustala się dla Michałowa jak następuje: a) wilkownia z wyjątkiem pakownika o 25%, pakownik 16%, b) przędzalnia z wyjątkiem czyściciarza i majstra przędzalniczego 25%, czyściciel 16%, majster przędzalniczy 6,5%, c) tkalnia 26%, d) wykończalnia 16%, e) kotłownia 23%. Stosownie do powyższego poszczególne stawki cennika ustala się w następującym brzmieniu: a) wilkownia: pakownik dziennie zł. 4,07, wilkarka zł. 3,21; b) przędzalnia: czyściciel zł. 5,00, wilkarz zł. 3,85, zgrzeblaczka na zgrzeblarce ostatecznej zł. 3,55, zgrzeblaczka na zgrzeblarce wstępnej lub średniej zł. 3,21, majster przędzalniczy przy dowolnej liczbie samoprząśnic dziennie zł. 5,50, prządka zł. 3,55, węzłarka zł. 3,21; cewkarka na wtku: przy wełnie za 100 kg przędzy zł. 8,10, za 100 kg satyny zł. 7,80, za 100 kg paltowych materiałów zł. 6,80, za 100 kg koców zł. 4,20; cewkarka na osnowie przy wełnie za 100 kg przędzy zł. 7,50, satyny zł. 6,90, bawełny zł. 3,60; c) tkalnia: tkacz na krosnach zwyczajnych za 1000 rzutów: przy bawełnianej osnowie zł. 0,20, przy wełnianej zł. 0,21. Snowaczka przy ręcznym snuciu za osnowę: przy wełnie i satynie do 2200 nici zł. 5,00, przy kocach do 1000 nici zł. 2,00, przy kręcaczkach za osnowę do 1000 nici zł. 0,80, nopiarka za 1 sztukę cienkiego towaru zł. 0,70, za sztukę koca zł. 0,45; d) wykończalnia: ostownik dziennie zł. 4,29, pomocnik ostownika zł. 4,02, pracz lub folusznik zł. 4,51, pomocnik pracza zł. 4,29, postrzygaczka zł. 3,08; e) kotłownia: palacz dziennie zł. 4,00.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie określa.

2 zakłady—102 robotników.

U173 21.X 1932 r. Ciechanowiec. Umowa zbiorowa pomiędzy firmą „W. Freimark i G. Kluge” w Ciechanowcu pod Białymstokiem a robotnikami tegoż Zakładu. Ustalono cennik obowiązujących stawek zarobkowych w przemyśle włókienniczym w Białymstoku i okolicy, oparty na cenniku Nr. 2/1932. Umowa powyższa zatwierdzona została przez burmistrza m. Ciechanowca. 1) Palacz zł. 4,25 dziennie; 2) folusznik zł. 5,00; 3) pucer zł. 2,75; 4) kardownik zł. 3,00; 5) kon-toniarka zł. 2,25; 6) niciarka zł. 1,50; 7) farbiarz zł. 2,75; 8) przędzacz od 1 funta przędzy zł. 0,045; 9) tkacz od 1000 nitek czółenka zł. 0,35.

Cennik niniejszy poświadczony został w dniu 3.XI 1932 r. przez Inspektora Pracy 32 Obwodu.

1 zakład—10 robotników.

U174 9.VII 1926 r. Bielsko. Umowa pomiędzy Zw. Przemysłowców w Bielsku-Białej i okolicy a organizacjami robotniczymi: 1) Zw. Zaw. Robotn. i Robotnic Przem. Włók. w Polsce, zarząd oddz. w Bielsku, 2) Narodowym Zw. Rob. im ks. St. Stojałowskiego, Zarząd Główny w Bielsku, 3) Chrześc. Zjednoczeniem Zawodowem w Białej przy udziale Inspektora Pracy 39 Obwodu. Czas pracy: regulacje czasu pracy przeprowadza się przy uwzględnieniu połączeń kolejowych ogólnie jak następuje: przy pracy w jednej zmianie: praca trwa od poniedziałku do piątku od g. 7.30 z jednogodzinną przerwą południową do godz. 4.30 po południu, w soboty zaś oraz dn. 24.XII od g. 7.30 rano do godz. 1.30 po południu. Przy pracy na dwu zmianach praca trwa od godz. 6-ej rano do godz. 2-ej po południu i od 2 po południu do godz. 10-ej w nocy. Czyszczenie maszyn należy rozpoczynać nie wcześniej niż na 1/2 godziny przed ukończeniem tygodnia pracy. Wszyscy robotnicy i robotnice mają ściśle przestrzegać ustalonego czasu pracy. Ubieranie i rozbieranie oraz mycie winno być dokonywane poza godzinami pracy. Uznaje się urządzenia kontrolne poszczególnych przedsiębiorstw. Święta: za dni świąteczne uznaje się te, które zostały ustalone ustawowo, t. j. Nowy Rok, Trzech Króli, Oczyszczenie Najświętszej Marii Panny, drugi dzień Wielkiej Nocy, 3-go Maja, Wniebowstąpienie Pańskie, drugi dzień zstąpienia Ducha Świętego, Boże Ciało, Św. Piotra i Pawła,

Wniebowstąpienie N. M. P., Wszystkich Świętych, Niepokalane Poczęcie N. M. P., Boże Narodzenie pierwszy i drugi dzień. Robotnicy zobowiązują się pracować we wszystkie inne dni świąteczne tak jak w zwykłe dni robocze, z tym samym czasem pracy i umówionym wynagrodzeniem. Odszkodowanie w razie choroby, wzgl. we wszystkich wypadkach przeszkód w pracy będące w związku ze stanem zdrowia—przy zastosowaniu prawnych warunków, t. j. najmniej przy 14-dniowej poprzedzającej i nieprzerwanej pracy i bez winy robotnika w razie niemożności wykonywania pracy, bez rozmysłu lub opieszałości—wynosi w świadczeniach pracodawcy: w 1-ym tygodniu przeszkody w wykonaniu pracy—nic, w 2-im tygodniu—15%, w 3-im 35%, w 4-ym 50%, w 5-ym 60%, w 6-ym 60%. Jeżeli przeszkoda w wykonaniu pracy spowodowana jest nieszczęśliwym wypadkiem w zakładzie, wówczas w 1-ym tygodniu obowiązuje 10%, w następnych zaś tygodniach te same stawki jak wyżej. Stawki procentowe należy obliczać od zarobku, któryby robotnikowi przypadł w danym tygodniu, gdyby nie był przeszkodzony w pracy i wypłacić bez potrąceń, przewidzianych w ustępie 2, par. 1154b. Wypowiedzenie lub wydalenie robotnika wydane po zaistnieniu niezdolności do pracy, nie pozbawia go wyżej przytoczonych uprawnień. Jeżeli niezdolność do pracy nastąpiła po wydaleniu, albo po wypowiedzeniu, lecz jeszcze w terminie wypowiedzenia—wówczas uprawnienie może zaistnieć tylko na ewentualnie pozostającą resztę czasu wypowiedzenia. Jeżeli atoli przeszkoda w wykonaniu pracy nastąpiła po wypowiedzeniu, lecz w terminie wypowiedzenia z powodu niezawinionego wypadku podczas pracy w zakładzie, wówczas przedsiębiorca obowiązany jest wypłacić robotnikowi wyżej podane świadczenia za nieszczęśliwe wypadki.

Wzajemne stanowisko organizacji: zawierający umowę zgadzają się, że pertraktacje prowadzone będą tylko między organizacjami. Organizacje przyjmują odpowiedzialność za ściśle dotrzymanie umowy ze strony pracodawców, jak również ze strony pracobiorców i oświadczają zgodę, że umowa obowiązywać będzie członków, którzy wstąpili po zawarciu umowy. Robocizna w przemyśle wełnianym z wyłączeniem wyrobu koców od dn. 5.VII 1926 r.: przędzalnia: najniższa i najwyższa zapłata za godzinę w zł.: przędzacz zł. 0,685—zł. 0,98, przykręcacz zł. 0,45—zł. 0,49, natykacz zł. 0,40—zł. 0,44, terminator zł. 0,35 do zł. 0,39, przegotowaczka zł. 0,40—zł. 0,455, szpularka zł. 0,40 do zł. 0,44, niciarka zł. 0,40—zł. 0,45, motaczka zł. 0,40 do zł. 0,445, pakownica zł. 0,40—zł. 0,445. Roboty pomocnicze: ślusarz zł. 62,00 tygodniowo, tokarz zł. 0,65 za godzinę, stolarz zł. 6,80 dziennie, rymarz zł. 45,00 tygodniowo, palacz zł. 7,00 dziennie, maszynista zł. 63,00 tygodniowo, placowy zł. 0,50 za godzinę. Ze względu na szczególną kwalifikację, której wymaga praca przędzacza, Zw. Przem. przyznaje nadto tej kategorii robotników powyższe wynagrodzenie tygodniowe nawet przy zredukowanym czasie pracy. Natomiast są przędzarze zobowiązani nawet w tych dniach, w których się w przędzalni nie pracuje z własnego popędu przeprowadzać potrzebne reparatury, utrzymywać w porządku swoje maszyny i t. p., jakoteż spełniać wszystkie im polecone roboty w przędzalni, zgrzeblarni, wilkowni i w magazynie z przędzą. Jeżeli przędzacz odmówi wykonania takich robót poleconych mu w dniach postoju, to tem samem traci prawo do pełnej zapłaty.

Wyjątki nieuwzględnione w taryfie: wyjątkowe wynagrodzenie za specjalne artykuły, które przez powyższą taryfę w stosunku do innych nie zostały dokładnie ujęte, może jedynie uznać Komitet Płac Zw. Przem. przy współudziale odnośnej organizacji włókienniczej. O rozstrzygnięciu w tym względzie donosi się pisemnie.

Czas trwania umowy. Niniejsza umowa jest ważna od 5.VII 1926 r. Zmiana odnośnie tekstu lub stawek zarobkowych może nastąpić tylko na podstawie poprzedniego wypowiedzenia. Z tego tytułu mają obie strony uprawnienie wypowiedzenia umowy w całości lub odnośnie do poszczególnych postanowień na 14 dni przed upływem każdego miesiąca z tem, że wypowiedziana umowa lub jej część przestaje obowiązywać

z dniem 15 następnego miesiąca. Wypowiedzenie następuje poleconym listem do odpowiednich organizacji z tem, że za datę dokonania wypowiedzenia przyjmuje się dzień nadania listu na pocztę.

1 zakład—469 robotników.

U175 6.V 1929 r. Biała-Wilamowice. Protokół pomiędzy właścicielami Tkalni Mechanicznej w Wilamowicach oraz Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienn. Oddział w Bielsku, przy udziale Inspektora Pracy 39 Obwodu oraz Starosty Powiatowego w Bielsku. Protokół dotyczył zatargu w Wilamowicach. Strony ustaliły, że fabryka rozpocznie pracę 7.V 1929 r., zatrudniając każdą robotnicę przy 1 warsztacie. Fabryka przyjmie w dniu rozpoczęcia pracy mniej więcej 41 robotnic, reszta będzie przyjmowana stopniowo w ciągu 2 tygodni od dnia rozpoczęcia pracy. W razie niemożności przyjęcia reszty robotnic w ciągu 2 tygodni, Zakład przejdzie na zatrudnianie wszystkich robotnic co drugi tydzień po podziale na dwie partje. Robotnice, które nie będą przyjęte w dn. 7.V 1929 r. otrzymają 1/2 urlopu przy pierwszej wypłacie, przy przejściu na 2-warsztatowy system, zbývające robotnice mogą otrzymać wypowiedzenie po 4 tygodniach próby. Trzecia kategoria szpularek może być stosowana tylko do młodocianych robotnic poniżej lat 18.

Do niniejszego protokołu załączono następującą tabelę płac zasadniczych: tkaczki pracujące na 2 krosnach: grupa I zł. 0,45 na godzinę i zł. 3,60 dziennie, grupa II zł. 0,425 i zł. 3,40, grupa III zł. 0,40 i zł. 3,20; szpularki: grupa I zł. 0,45 i zł. 3,60, grupa II zł. 0,425 i zł. 3,40, grupa III zł. 0,40 i zł. 3,20; snowaczki: grupa I zł. 0,54 i zł. 4,32, grupa II zł. 0,50 i zł. 4,00; rygowaczki: grupa I zł. 0,54 i zł. 4,32, grupa II zł. 0,50 i zł. 4,00; magazyn: grupa I zł. 0,44 i zł. 3,52, grupa II zł. 0,40 i zł. 3,20, grupa III zł. 0,37 i zł. 2,96; uczniowie (uczenice) w szpularni: I tydzień zł. 0,10, i zł. 0,80, drugi i trzeci tydzień zł. 0,20 i zł. 1,60, czwarty i piąty tydzień zł. 0,30 i zł. 2,40, poczem uczeń, wzgl. uczennica przechodzi do jednej z grup danego oddziału. Na uczniów tkackich przyjmuje się tylko pracowników, którzy pracę w szpularni w zupełności pojęli. Czas nauki tkackiej trwa 6 tygodni. W czasie nauki nie obowiązuje żadna płaca minimalna, natomiast wypłacany jest uczniowi faktycznie przez niego zapracowany lon, obliczany wedle stawek akordowych. Po 6 tygodniach nauki, jeśli uczeń istotnie na tkacza się nadaje, przechodzi do III grupy tkaczy. Tkaczom pracującym na 1 krośnie przy źle idących osnowach wątku, naprawie maszyn, lub innych jakichkolwiek przeszkodach pracy, wypłacone zostanie wynagrodzenie godzinowe tej grupy, do której należą. Tkaczom pracującym na 2 krosnach, na wypadek niefunkcjonowania 1 krosna z wyżej przytoczonych powodów, wypłacone zostanie odszkodowanie w wysokości połowy ustalonego minimum danej grupy, do której należą. W razie braku osnowy na jednym z 2 krosien przy systemie dwuwarsztatowym, robotnik pracuje na 1 krośnie, przyczem obliczenie zarobku dokonuje się tak, jak robotnikom pracującym na 1 krośnie, czyli 80% wydajności. Jako najniższą wydajność robotnika przy pracy na 2 krosnach przyjmuje się 70%, zaś przy pracy na 1 krośnie 80%. Ewentualne podwyżki udzielane będą zgodnie w tej wysokości i w tym czasie, jakie udzieli firma „Bracia Czeczowiczka” w Andrychowie. Robotnicy do różnorodnych zajęć otrzymują wynagrodzenie wedle umowy przy przyjęciu postanowionej, do których to zajęć wliczony jest magiel, szlichtowanie etc., gdyż na wypadek braku pracy w jednym z tych oddziałów, dany robotnik użytym będzie do każdej innej pracy. Obecnie zajętem robotnikom pomocniczym z dniem wejścia w życie niniejszej tabeli podwyższa się wynagrodzenie o 10%.

1 zakład—82 robotników.

U176 6.VI 1933 r. Bielsko. Umowa między firmą S. Tugenthat junior w Białej a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienniczego w Polsce, Oddział w Bielsku. Strony zawierające niniejszą umowę zobowiązują się w pełni dotrzymać umowy z dnia 12.XII 1930 r., zawartej między Zw. Przem. Bielska-Białej

i okolicy a gwarectwami w Bielsku, z następującymi zmianami: 1) Zarobek zasadniczy za przędzę surową do 500 nitek i 14 nicielni, wynosi zł. 0,19. 2) Za niedobór zarobku nasutek mniejszej wydajności przy zacyzaniu osnowy policzy się jednorazowo kwotę ryczałtową: a) przy świeżo naciąganej bardzie ponad 6000 nitek zł. 2,80, b) przy zużytej już bardzie ponad 7000 nitek zł. 1,40. Przy świeżo naciąganych bardach poniżej 6000 nitek i przy zużytych już bardach poniżej 7000 nitek, kwota ryczałtowa w całości odpada. 3) Za wszystkie roboty od ukończenia starej osnowy i do zaczęcia nowej osnowy włącznie z czyszczeniem krosna (z wyjątkiem wywieszenia bardy, jak też przykręcenia i przywiązania) kwota ryczałtowa wynosi: a) do 12 nicielni zł. 1,80, b) do 20 nicielni zł. 2,20, c) ponad 20 nicielni zł. 2,50. 4) Przy dwóch walcach osnowy wynosi ryczałt zł. 2,80, przyczem jednak 1 wał nie powinien być uważany za drugi wałek osnowy. 5) Za przykręcanie ustala się następujące stawki zarobków: przykręcanie za 100 nitek gładkie zł. 0,065, za 100 nitek wzorowane bez naciągania zł. 0,07, za 100 nitek wzorowane z naciąganiem zł. 0,08. 6) Godziny wyczekiwania nie będą płacone. 7) Wszystkie pozostałe roboty, jakoteż wszelkie dopłaty do zarobku zasadniczego płacone będą według umowy z dnia 12.XII 1930 r. za 25% potrąceniem. 8) Umowę zawartą dnia 20.IX 1932 r. uważa się za skreśloną i niebyłą.

9) Umowa wchodzi w życie 2.VI 1933 r. i jest zawarta na czas nieograniczony i może być wypowiedziana na 1 miesiąc przedtem przez obie strony 1-go każdego miesiąca.

1 zakład — 77 robotników.

U177 23.V 1933 r. Bielsko-Biała. Umowa między Związkiem Przemysłowców Bielsko-Białej i Okolicy, Bielskim Związkiem Przemysłowców Sukienniczych oraz podpisanymi przedsiębiorstwami a: 1) Zw. Zaw. Robotników Przem. Włókienniczego w Polsce Z. Z. Z., Oddział w Bielsku, 2) Zw. Zaw. Robot. i Robotnic Przem. Włókienn. w Polsce, Zarz. Oddz. w Bielsku, 3) Narodowym Związkiem Robotniczym ks. St. Stojalskiego Zarząd Główn. w Bielsku, 4) Chrześ. Zjednoczeniem Zaw. w Białej i 5) Christliche Gewerkschaft w Bielsku. 1) Zarobek godzinny, który stanie się podstawą do obliczenia stawki za 1000 wątków za białe osnowy do 5000 nitek i 14 nicielni, wynosi zł. 0,86. W poszczególnych zakładach będą opracowane taryfy w ten sposób, aby przy przeciętnej zdolności tkacza przy różnych gatunkach materiałów, przy każdej robocie tkacz, pracując normalnie, w zasadzie zarabiał przeciętnie na godzinę zł. 0,86. 2) Wszystkie przedsiębiorstwa muszą posiadać taryfy szczegółowe, które powinny obejmować stawki za 1000 wątków dla wszystkich artykułów, stawki za przykręcanie, przywiązanie i t. p. oraz ryczałty i odszkodowanie za różne nieakordowane roboty. 3) W razie powstania sporów na terenie poszczególnych fabryk w związku z wprowadzeniem taryfy, przewidzianej w poprzednich punktach, każda ze stron może wnieść wynikły spór na Komisję Rozjemczą. W skład stałej Komisji Rozjemczej wchodzi trzech przedstawicieli pracodawców oraz trzech przedstawicieli pracobiorców. Każdej ze stron przysługuje równa ilość głosów. Komisja orzeka zwykłą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga rozjemca, wyznaczony przez Komisję. Gdyby Komisja nie była w stanie wybrać rozjemcy, wyznaczy go Obwodowy Inspektor Pracy w Bielsku lub Białej. Orzeczenie Komisji posiada dla obu stron moc bezwzględnie wiążącą, lecz do zapadnięcia orzeczenia żadnej ze stron nie wolno stosować jakichkolwiek środków przymusowych. 4) Stawki robotników dniówkowych zostają ustalone na poziomie nie niższym od poziomu przewidzianego w umowie zbiorowej z r. 1928, a obniżonego o 15%. 5) Przy wprowadzeniu stawek akordowych dla robotników, wynagradzanych według stawek godzinowych, akord musi być tak ustalony, aby przy normalnej pracy robotnik mógł zarobić conajmniej o 20% więcej niż przy jego stawce godzinowej z wyjątkiem tych robotników, którzy już według taryfy z 1928 r. nie byli wynagrodzeni według czystej płacy godzinowej. 6) Żądania natury ogólnej, dotyczące ogółu robotników,

mogą być zgłaszane administracji przez wybranych do tego delegatów. Delegatami mogą być wyłącznie robotnicy, pracujący w jednym z oddziałów fabryki. Delegaci mogą porozumiewać się z ogółem robotników tylko poza godzinami pracy. Delegat nie może być wydany ani prześladowany za spełnianie swych obowiązków, wypływających z jego stanowiska. Przy redukcjach, wynikających z ograniczenia produkcji w zakładzie, delegaci i ławnicy sądów pracy w miarę możliwości nie będą redukowani.

7) Umowa obowiązuje do dnia 31.X 1933 r. z tem, że w razie niewymówienia na jeden miesiąc przed upływem terminu, umowa przedłuża się na następny miesiąc i w ten sposób każdorazowo z miesiąca na miesiąc z miesięcznym wymówieniem. Wymówienie winno być zawsze dokonane przed dniem pierwszym miesiąca, umowa zaś przestaje obowiązywać w pierwszy poniedziałek następujący po pierwszym dniu następnego miesiąca. Umowa ta wchodzi w życie w pierwszy poniedziałek po dniu, w którym Inspektorzy Pracy w Bielsku i Białej stwierdzą, że wszystkie przedsiębiorstwa sukiennicze tutejszego ośrodka przemysłowego umowę tę podpisały. Do umowy dołączono załącznik, określający płace w przemyśle sukienniczym z wyłączeniem wyrobów koców. Przędzalnia: przadnik przy 1 do 2 self. tygodn. zł. 34,40, przy 3 self. tyg. zł. 40,40, przy 4 self. tyg. zł. 45,10, za godzinę czyszczenia zł. 0,685—0,735, nakładacz czyszczenia zł. 0,575—0,605, obsługujący wilka I zł. 0,53—0,565, obsługujący wilka II zł. 0,525—0,555, szarpacz zł. 0,525—0,555, układacz I zł. 0,56—0,575, układacz II zł. 0,53—0,565, przykręcaacz wielki zł. 0,42—0,44, przykręcaacz mały zł. 0,33—0,35, układaczka zł. 0,42—0,44, obsługująca wilka zł. 0,42—0,44, szarpaczka zł. 0,42—0,44, pakownica zł. 0,42—0,44, sortownica zł. 0,42—0,44. Samoprząsnica obrączkowa: nastawiak zł. 0,42—0,44, wrzeciono zł. 0,33—0,35, terminator zł. 0,28. Tkalnia: klejarz I samodzielny, doskonały zł. 0,825—0,875, klejarz II (pracujący pod nadzorem) zł. 0,75—0,80, pomocnik klejarza zł. 0,525—0,555, wyszywaczka I zł. 0,585, wyszywaczka II zł. 0,53 (dla wyszywaczek I i II premja dodatkowa na tydzień przeciętnie najwyżej zł. 4,10), usuwająca węzły zł. 0,42—0,45, usuwająca pęczki (obieraczka) zł. 0,42—0,45, snowaczka zł. 0,53. Premja dodatkowa na tydzień przeciętnie najwyżej do zł. 4,10. Natykaczka zł. 0,33—0,35, niciarka zł. 0,42—0,455, cewiaczka wątku: przy obsłudze 5 krosien przy czesankowej przędzy i przy obsłudze 4 krosien przy zgrzebnej przędzy zł. 0,42—0,44. Przewijalnia: cewiaczka osnowy, wyuczona cewiaczka z kilkuletnią praktyką zł. 0,42—0,44, z powodu starości mniej sprawna zł. 0,42, cewiaczka poniżej 18 lat zł. 0,33—0,35, przywiązywanie (jeżeli nie w akordzie) zł. 0,33—0,35, terminator w przewijalni, niciarni zł. 0,28. Apretura: robotnik mieszający przy foluszu zł. 0,735, obsługujący prasę hydrauliczną zł. 0,575—0,61, prasę walcową zł. 0,525—0,565, folusz zł. 0,525—0,565, suszarkę ramową zł. 0,575—0,62, pralkę szeroką zł. 0,525—0,575, pralkę taśmową zł. 0,525—0,565, centryfugę zł. 0,525—0,575, draparkę grzeblastą zł. 0,525—0,555, draparkę ostową (zwyczajną) zł. 0,485—0,51, maszynę do dekatyzacji (suchą) zł. 0,525—0,555, maszynę do dekatyzacji (mokrą) zł. 0,525—0,565, szcrotkarkę zł. 0,525—0,545, parnik zł. 0,525—0,545, maszynę do gumowania zł. 0,525—0,565, przeciągacz nawijacz zł. 0,525—0,565, postrzygacz ponad 18 lat zł. 0,355—0,39, postrzygacz poniżej 18 lat zł. 0,31—0,35. Robotnica: drapaczka zł. 0,42—0,44, pracująca w apreturze suchej (przy parowaniu, dekatyzacji, przy prasie walcowej, podwajerce, strzygarce poprzecznej) zł. 0,355—0,385, przy nastawianiu zł. 0,33—0,375, przy krajce zł. 0,28—0,33. Farbiarnia: farbiarz I zł. 0,575—0,605, farbiarz II zł. 0,485—0,51, farbiarka I zł. 0,42—0,44, farbiarka II i młodociani farbiarze zł. 0,39. Roboty pomocnicze: nadziennik I (przodownik) zł. 0,53—0,555, nadziennik II (pracujący w podwórzu) zł. 0,525.

39 zakładów—2999 robotników.

Ur178 25.VIII 1932 r. Andrychów. Umowa między f. „Bracia Cieczowiczka Fabryka Wyrobów Bawełnianych w Andrychowie” a Związkiem „Polskie Zjednoczenie Zawodowe Chrześcijańskich Robotników”

oraz Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Andrychowie przy współudziale Inspektora Pracy 39 Obwodu. Umowa ustala płace według załączonej tabeli. Płace te zasadniczo będą obowiązywać od dnia 11.IX 1932 r. w następujący sposób: w oddziałach, które pracować będą 24 godziny tygodniowo, różnica w tygodniu między płacami dotychczasowymi a niżej podanymi zastosowana będzie tylko w wysokości 75%; w oddziałach, gdzie praca trwać będzie 30 godzin, różnica zastosowana będzie w pełni, t. zn. wprowadzone będą niżej podane stawki. W oddziałach, które pracować będą akordowo, niżej podane stawki służyć będą za podstawę do obliczenia akordu, przy którym robotnik zarobić musi conajmniej 20% ponad stawkę. Stawki obliczone są na 8 godzin roboczych.

Umowa obowiązuje na czas nieograniczony, jednak z wypowiedzeniem 6-tygodniowym przed pierwszym każdego miesiąca.

Do umowy z dnia 25.VIII 1932 r. dołączono następujący cennik:

I. Główny magazyn surowców i przyborów technicznych

szofer I.	tygodniówka	
„ 2.	tygodniówka	
woźny I.	zł. 4,50	zaliczone będzie 7 dni
„ 2.	„ 4,50	zaliczone będzie 6 dni
łaźnia.	„ 4,50	
magazyn oliwy	„ 4,50	
porządek placu	„ 4,50	
woźnica	„ 4,50	zaliczone będzie 7 dni
stróż wewnętrzny	„ 4,50	
stróż I.	„ 4,50	
„ 2.	„ 4,30	
zastępca ogrodnika	„ 4,70	zaliczone będzie 7 dni
pomocnik ogrodnika	„ 3,30	
sprzątaczką kancelarii	„ 3,30	
placowi	„ 4,—	

II. Oddział mechaniczny

starszy ślusarz	zł. 11,—	dziennie
ślusarz I.	„ 9,20	„
„ 2.	„ 8,10	„
roboty blacharskie	„ 7,70	„
ślusarz pomoc rob. farb.	„ 5,70	„
„ rob. farb.pomoc.	„ 4,40	„
„ na tkalni	„ 8,10	„
tokarz I.	„ 10,—	„
„ 2.	„ 7,70	„
kowale	„ 8,20	„
pomocnik kowala	„ 5,70	„
stolarz I.	„ 9,80	„
„ 2.	„ 7,90	„
cieśla I.	„ 7,90	„
„ 2.	„ 6,40	„
reparacja skrzyń I.	„ 5,80	„
„ 2.	„ 4,50	„
rymarz	„ 7,—	zaliczone będzie 7 dni
elektromonter	„ 15,40	„
pomocnik elektromontera	„ 7,—	„
obsługa motoru ropnego	„ 4,75	„
murarze	„ 7,—	„
pomocnik murarza	„ 4,—	„
malarz	„ 7,—	„

Kotłownia I

starszy palacz	zł. 8,10
palacz 2-gi	„ 7,—
pomocnik	„ 5,50
st. rob. do pomocy palacza	„ 4,50
wożenie węgla	„ 4,30
wożenie żużli	„ 4,30
smarowacz maszyn I	„ 6,80
smarowacz transmisji	„ 4,50
maszynista I i II maszyny	„ 14,30

Kotłownia II

starszy palacz	zł. 7,—
wywóz żużli	„ 4,50
wożenie węgla	„ 4,75

III. Oddział przygotowawczy

szpulkarki wтку i osnowy	zł. 3,30
„ osnowy w motkach	3,65
skręćarki	3,65
motaczki	3,30
przeszpulowanie resztek	3,30
na maszynie sznurkowej	3,30
snowadło angielskie	4,30
pomagaczka ang. snowadła	3,— (dniówka)
snowadła konusowe	4,70
pomagaczki	3,30 (dniówka)
przewijanie farbowanych wałów na an- gielskiem snowadle	4,—
przewijanie osnów na snow. konus.	4,70
pomagaczka do przewijania	3,30 (dniówka)
trzepanie przędzy	3,65
przyjmowanie przędzy	4,30
rygowaczki	4,85
podawaczki	3,— (dniówka)
(w akordzie 60% od płac rygowaczki)	
nakładaczki lic	3,—
przykręcanie ręczne	3,75
przykręcanie maszynowe I.	6,25
przykręcanie maszynowe II.	5,75
pomocnik	4,50
przy maszynie krzyżowania nici płaca najlepszego tkacza	
wkręcanie śrub do listw	zł. 4,50
naprawa blatów tkalni	5,75
reszta blatów tkalni	5,50
przeważanie przędzy	tygodniówka
podmajstrzy rygowni	tygodniówka
pomocnik podmajstrzego	tygodniówka

Krochmalnia

krochmalnik I i II.	tygodniówka
robotnik na krochm. za maszyną	zł. 4,30
gotowanie krochmalu	4,50
przy wożeniu wałów	4,30
porządek fachów	3,65
zamiataczki	3,30

IV. Magazyn przędzy i ekspedycja wtku

nakładanie wtku	zł. 3,30
wydawanie wtku	3,65
przy skrzyniach	4,50
„	4,30
sortowanie przędzy	3,65
wybieranie tutek	3,30

V. Tkalia

	gładkie	rewolwer.	szafkowe:	żakard. gładkie	żakard. rewolwer.	
36—44"	3,63	3,81	zależnie	3,99	4,17	akord
48"	3,74	3,93	od ilości	4,12	4,30	„
56—60"	3,89	4,08	szafków	4,28	4,47	„
66—76"	4,12	4,33		4,53	4,74	„
90"	4,44	4,66		4,88	5,10	„
pomagaczki i kontrolerki, płaca najlepszego tkacza						
bicie kart szafkowych						zł. 3,75
elektrotechnik przy lamelach I.						6,20
„ „ „ II.						5,50
smarowacze krosien						4,30
chłopiec przy wiązaniu galerunku						3,75
wożenie towaru						4,15
wożenie osnowy						4,50
zamiataczki						3,30
przebieganie odpadków						3,30
nakładanie lamelek						3,— (akord)

VI. Desenatura

tkacze na wzorach	zł. 5,27
snowaczki ręczne	5,27
sznurowaczki	3,30
bicie kart żakardowych	tygodniówka

VII. Ekspedycja surowych towarów

przeciągacz I i II.	tygodniówka
ważenie towaru	zł. 4,30
mierzenie towaru	3,85
odnoszenie towaru	4,15
liczenie metrów przy stole	3,85
wołanie tkaczy do raportu	3,—
czyszczenie towaru I.	3,65
czyszczenie towaru II.	3,30
cerowanie towaru	4,30

VIII. Apretura—stara fabryka

cylindrowka—kropiarka—spannrahma	
—przewijaczka—wożenie walców	zł. 4,50
chasing przy windzie, szczotka, no- szenie walców	zł. 4,30
podmajstrzy przy maglu przeglądacze	tygodniówka
szycie worków	zł. 3,65
wyszywanie numerów	3,65
P a k o w n i a	
przy odmierzaniu towaru	zł. 4,30
krajacz I	tygodniówka
krajacz II	zł. 5,50
sortowanie partji	5,50
wożenie towaru	4,50
czyszczenie płam	3,30
stemplowanie	3,30
lepienie etykiet	3,30
pakowanie	4,70 akord
składanie	4,30 akord
pakowanie towarów zimowych	4,70
pisanie etykiet	tygodniówka

IX. Bielarnia

kotły, kwas- i chlor-maszyny, opalarka	
robotnik 1, merceryzarka robotnik 2,	
kalander wodny robotnik 1., robotnik	
przy wytwarzaniu dekstryny	zł. 4,50
Spannrahma, kropiarka, przewijaczki,	
dublarki, kalandry, kalander wodny,	
robotnik 2	4,30
pralki, krochmalnia, wirówka, opalarka	
robotnik 2.—szorowacz	4,15
praczki	3,30
pakowanie przędzy	3,30
suszarnia przędzy robotnik 1	4,65
merceryzarnia robotnik 1	4,75
draparnia	4,75
chlorkownia	5,—

P a k o w n i a b i e l a r n i

drukarz, prasa, stemplowanie	zł. 4,50
dublowanie ręczne, szwaczki tasiemki	3,30
krajacz I	tygodniówka
krajacz II	zł. 5,50
składaczki	4,30 akord
pakierki	4,70 akord
opalarka—przodownik	tygodniówka
krochmalnia—przodownik	„
przeglądacze	„
przy maglu	„
pisanie etykiet	„
podmajstrzy bielarni	„
podmajstrzy apretury	„

X. Farbiarnia

aparaty osnów, aparaty przędzy, przy	
kotle, przy fulardzie, kalander, jigger	
robotnik 1. robotnik w magazynie	
chemikalji i mydlarni	zł. 4,50
kadzie, jiggry, robotnik 2 wirówki	4,30
suszarnia przędzy robotnik 1	4,65
pakowanie przędzy	3,30
podmajstrzy	tygodniówka
pisarka w suszarni	tygodniówka

Uwaga. Dyrekcja zastrzega sobie przychylenie się do ewentualnej propozycji kierowników apretury, bielarni i farbiarni w kierunku przeniesienia pewnych robotników z kategorii niższej do wyższej.

XI. Magazyn towarów gotowych

przy kolekcji	zł. 3,65
wybieranie towaru I.	4,30
wybieranie towaru II.	4,15
szycie beli	3,30
przy prasie robotnik I.	5,40
przy prasie robotnik II.	4,30
przy windzie	4,30

Magazyn towarów surowych

robotnik przy wożeniu towaru . . . zł. 4,15

I zakład—1 592 robotników.

U179 1.I 1932 r. Lwów. Umowa między krownictwem Zakładów Kilimkarskich S-ka z o. o. we Lwowie a delegatkami kilimczarek tegoż Zakładu. Wynagrodzenie ustalono akordowo od zrobionego m² kilimu, zależnie od wzoru. Wzory zostały podzielone na 4 kategorie, a płaca od 1 m² wynosiła: w grupie 1-ej zł. 6,80, w grupie 2-ej zł. 7,80, w grupie 3-ej zł. 8,80, w grupie 4-ej zł. 10,00, ponadto nie potrącano robotnikom opłat na bezrobocie i Fundusz Pracy. Czas pracy ustalony został na 7 godzin dziennie, w soboty godzin 6. Niezależnie od powyższego została zawarta umowa z przedsiębiorcą, na podstawie której otrzymywał on zł. 8,00 dziennie przy zagwarantowanej pracy 4 dni w tygodniu. Robotnica w przedsiębiorstwie zł. 2,00 dziennie. Farbiarz otrzymuje zł. 1,00 od koloru i minimum zł. 15,00 tygodniowo.

Umowa powyższa obowiązywała do dnia 15.I 1934 r.

I zakład—8 robotników.

U122 28.VIII 1933 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami fabryk wyrobów fantazyjnych a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Dżianego Z. P. przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu. Umowa ta ustala następujące stawki dla robotników przemysłu fantazyjnego: dziewiarz—zł. 9,00, szowaczka—zł. 5,80, przewijarka—zł. 4,40, szwaczka—zł. 4,85, krajarka—zł. 5,50, cerowaczka I—zł. 4,48, cerowaczka II—zł. 3,83, rozciągaczka—zł. 3,52, składowaczka—zł. 3,20.

Umowa obowiązuje od dnia 28.VIII 1933 r. do dnia 1.I 1934 r.

Niżej podpisani przedstawiciele grupy pracodawców oświadczają, że jeżeli w ciągu 2-tych tygodni od daty podpisania umowy nie będzie ona rozciągnięta na cały przemysł fantazyjny—podpisujący ją nie będą uważali się za związanych umową.

U123 4.IX 1933 r. Łódź. Umowa pomiędzy pełnomocnikami Związku Włókienniczego Przemysłu Zarobkowego woj. łódzkiego i pełnomocnikami Związku Robotników i Robotnic Przemysłu Dżianego Zjedn. Zaw. Polskiego przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu. Umowa ta ustala następujące stawki dla robotników zatrudnionych w zakładach zarobkowych przemysłu dżianego: dziewiarz wykwalifikowany—zł. 8,00 dziennie, szpularka—zł. 4,00, cerowaczka zł. 0,035 od kilograma.

Umowa obowiązuje od dnia 4.IX 1933 r. do dnia 1.IV 1934 r. wyłącznie dla artykułów zimowych.

U124 19.IX 1933 r. Aleksandrów pod Łodzią. Umowa pomiędzy Związkiem Fabrykantów Wyrobu Pończosznego tudzież Kupców i Przemysłowców w Aleksandrowie a Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce, oddział w Aleksandrowie, przy udziale Inspektora Pracy 15 Obwodu w Łodzi.

Umowa zawarta w dniu 16.III 1933 r., ustalająca warunki pracy i płacy robotników w pończoszarniach w Aleksandrowie, przedłuża się na dalsze 6 miesięcy.

U125 29.IV 1933 r. Pabjanice. Protokół z posiedzenia Komisji Mieszanej w sprawie ustalenia cennika płac akordowych od metra podpisany przez przedstawicieli Stowarzyszenia Przemysłowców i Kupców m. Pabjanic oraz Związków Zawodowych, podpisujących umo-

wę z dnia 1.IV 1933 r. Cennik orientacyjny z dnia 26.IV 1933 r. zostaje podwyższony przeciętnie dla artykułów bawelnianych (1—10) o 5%, półwełnianych (10—15) o 7%, a dla reszty artykułów (16—18), t.j. artykułów wełnianych i jedwabnych o 8%. Cennik ten jest cennikiem orientacyjnym plac minimalnych. Przy złej organizacji pracy oraz niewyrabianiu stawek z winy przemysłowca (braki techniczne i nieodpowiedni materiał) stawka ceny od metra zostaje odpowiednio podwyższona. Różnice o 4 watki na cal będą odpowiednio uwzględnione według taryfy w cenie od metra. Jeżeli w poszczególnych fabrykach okaże się, że robotnicy na oddzielnych artykułach nie wyrabiają stawek ustalonego cennika, stawka od metra winna być poddana rewizji i ustalona przez Komisję Mieszaną w ten sposób, aby zarobek robotnika odpowiadał warunkom umowy zbiorowej. Płace nowego cennika, zgodne z umową zbiorową, obowiązują od 4.IV 1933 r. Nowe cenniki orientacyjne zostaną sporządzone przez Stowarzyszenie Przemysłowców i Kupców m. Pabjanic i rozesłane do wszystkich fabryk i Związków Zawodowych i w fabrykach wywieszone we widocznych miejscach. W zakładach przemysłowych niezrzeszonych obowiązują płace o 10% wyższe od niniejszego cennika orientacyjnego. Pożądanem jest, aby zakłady przemysłowe przy przyjmowaniu robotników uwzględniały robotników, należących do Związków Zawodowych.

Cennik orientacyjny ustala następujące stawki akordowe:

L. p.	Gatunek	Szerokość towaru w calach	Gangi	Watki	Cena w złotych
1	Metka I	36	7—8	50—52	0,075
2	Metka I	61	8—9	50—52	0,13
3	Metka I	36	14—16	60	0,13
4	Metka II osn.	36	14—16	60	0,13
5	Metka II osn.	42	14	80	0,17
6	Zefir	36	10—11	66	0,13
7	Zefir Karo	36	10—11	60	0,14
8	Zefir Jaquard	36	10—11	60	0,14
9	Klott	63	11	92	0,24
10	Klott	63	7	70	0,19
11	Maryn półweł.	41	8	52	0,085
12	Ryps półweł.	33—34	7—8	40	0,065
13	Dagma półweł.	30	8	40	0,065
14	Dagma półweł.	36	8	48	0,08
15	Ryps wełn.	40	8	50	0,10
16	Epingloe-Ryps	54	11	36—38	0,12
17	Panama wełn.	45	8—9	60	0,12
18	Panama wełn.	53	9	60	0,15
19	Chemberl. Karo	53	10—11	50	0,165
20	Chemberl. Karo	42	9—10	50	0,13
21	Chemberl. Karo	57—60	12	50	0,185
22	Chemberl. Karo	66	13—14	54	0,225
23	Zygzak Madera	42	9—10	50	0,10
24	Zygzak Madera	53	10—11	50	0,14
25	Matowe	38	10—11	64	0,14
26	Matowe	38	9	64	0,13
27	Plaszczowy duży	60—64	14—15	70	0,24
28	Mongol jedw.	40	14—15	68	0,23
29	Georgetta	42	8—9	52	0,14
30	Tybet jedw.	36	11—12	48	0,10
31	Tybet jedw.	42	13,5	48	0,11
32	Tybet jedw.	42	15—16	52	0,125
33	Lux	36	20—24	68	0,15
34	Lux jedw.	33	14—15	52	0,11
35	Eolina	36	10	42—44	0,10
36	Alpacca	46	6	50	0,12
37	Alpacca	46	6	56	0,13
38	Alpacca	63	6	50	0,165
39	Alpacca	63	6	56	0,175
40	Crepon	53	6—7	50	0,13
41	Crepon	72	9,25	52	0,185
42	Każmir	72	9	120	0,40
43	Krepol Karo	61	10	54	0,22
44	Chappo jedw.	36	15—17	76—80	0,20
45	Chappo jedw.	33	15—16	70	0,165
46	Flora wełn.	48	7	44	0,11
47	Tybet	36	6,5	62	0,125
48	Tybet	78	8	72	0,26

UI26 15 i 16.XII 1933 r. Częstochowa. Protokół ze sprawdzania zarobków oddziału tkalni bawełny w Fabryce Tow. Przędzaln. „La Czenstochovienne” w Częstochowie, sporządzony pomiędzy dyrekcją tej fabryki a Związkami Zawodowymi Z. Z. Z., Chrześc. Zw. Zaw. i Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Chemicznego w Polsce przy udziale Okręgowych Inspektorów Pracy IV i II Okręgu oraz Inspektora Pracy 22 Obwodu. Po sprawdzeniu 4-ch artykułów, produkowanych przez grupę tkaczy okazało się, że przeciętna wydajność jest mniejsza niż ustalona przez fabrykę do obliczenia wynagrodzenia za 1 m w nowym cenniku. Różnice przedstawiają się następująco:

Na- zwa art. Nr.	Sze- ro- kość kro- sna	Pło- ść obro- tów	Ilość wąt- ków na 1 cm	Ilość ni- ciel- nie	Ro- dzaj osno- wy	Produkcja		Wys- kość wyna- grodz. za 1 m	Staw- ka umow- na na 1 klr.	Nr wąt- ków
						fabr.	rze- czyw.			
13	58"	140	16	4	b/b	35,7	29,5	7,6	2,84,5	10
34	66"	120	16	12	b/b	30,6	29,05	9,9	3,08,5	10
790	55"	140	24	4	kol.	22,4	20,36	12,4	2,92	18
790	55"	140	24	4	kol.	22,4	19,2	13,2	2,95	18

Uwaga: Do wyprowadzenia rzeczywistej wydajności przyjęto okres 4 tygodni z listy wypłat wszystkich tkaczy, robiących dane artykuły.

Dyrekcja fabryki wobec powyższego zestawienia oświadcza, że przy obliczaniu nowego cennika brała pod uwagę przeciętną wydajność takiej samej ilości tkaczek dobrych jak też i złych, wychodząc z założenia, że kwalifikacje tutejszych tkaczek powinny być przy stosowaniu cennika łódzkiego takie same, jak tkaczek łódzkich. Rzeczywista wydajność tutejszych tkaczek jest z tego względu znacznie niższa, niż wydajność tkaczek łódzkich, że fabryka posiada bardzo duży odsetek tkaczek niewykwalifikowanych. Z uwagi na powyższy stan faktyczny, dyrekcja fabryki zgadza się na 1) obniżenie wydajności przyjętej przy obliczaniu nowego cennika z 80%—85% na 75%; 2) z 75% na 72,5%; 3) pozostałe normy produkcji zostaną bez zmiany; 4) w ten sposób obliczony cennik obowiązuje od dnia wprowadzenia poprzednio opracowanego cennika.

Przedstawiciele Związków Zawodowych oświadczają, że nie zgadzają się z twierdzeniem dyrekcji co do oceny kwalifikacji tkaczy i że niniejszy protokół przedstawia robotnikom do akceptacji.

UI27 4.VIII 1933 r. Michałów pod Białymstokiem. Protokół pomiędzy właścicielami fabryki włókienniczych w Michałowie oraz przedstawicielami Zw. Zaw., w obecności Komendanta posterunku P. P. w Michałowie.

1) Nikt za strajk jako taki ani za działalność związkową nie będzie z fabryki wydany. 2) Obowiązujący cennik rozciągać się będzie na wszystkie zmiany i oddziały robotników. 3) Praca w fabrykach będzie trwała nie dłużej niż 8 godzin dziennie na jedną zmianę: a) za nadliczbowe pierwsze dwie godziny pracy płać będzie wynosić o 50% więcej od płacy zasadniczej; b) za następne godziny pracy płać będzie wynosić więcej o całe 100%. 4) Zw. Zaw. Zaw., oddział w Michałowie, obowiązuje się przyjąć w poczet członków wszystkich chętnych, którzy chcą należeć do tej organizacji. Zarząd Z. Z. Z. zobowiązuje się wywieścić listę bezrobotnych swych członków w lokalu Z. Z. Z., z której fabrykanci mają prawo wybierania sobie robotników według swego uznania. 5) Pierwszeństwo do pracy mają robotnicy wyłącznie zamieszkali na terenie osady Michałowo, zaś w braku tychże w Michałowie mogą być przyjmowani do pracy za pośrednictwem Z. Z. Z. z innych miejscowości. 6) Nowy cennik Nr. 2/1933, obowiązujący będzie od dnia 4.VIII 1933 r. w następującym brzmieniu: Przędzalnia: czyścisz dziennie—zł. 5,00; zgrzeblaczka na zgrzeblarce ostatecznej—zł. 3,55; na średniowie, lub zgrzeblarce wstępnej—zł. 3,21; prządka—zł. 3,55; węzłarka—zł. 3,21; cewiarka na wąskiej wełnie za pud—zł. 1,35, na satynie za pud—zł. 1,25, na paltowie za pud—zł. 1,00, na koce—zł. 0,73; wilkarcz

dziennie zł. 3,85; pakownik zł. 4,07; wilkarka—zł. 3,21; szpularka na osnowie wełnianej—zł. 1,25, satynowej zł. 1,15, bawełnianej zł. 0,60. Wykończalnia: ostownik dziennie—zł. 4,29; pomocnik ostownika—zł. 4,02; prac lub folusznik—zł. 4,51; pomocnik pracza—zł. 4,29, postrzygaczka—zł. 3,08, palacz—zł. 4,00. Tkalia: tkacz na osnowie bawełnianej za 1000 rzutów—zł. 0,20; na osnowie wełnianej za 1000 rzutów—zł. 0,21; nopiarka za sztukę koca—zł. 0,45, za sztukę cienkiego towaru—zł. 0,70.

Umowa została zawarta na czas nieokreślony, przy czym obowiązywać będzie wszystkie fabryki, które podpisały niniejszy protokół.

UI28 1.XII 1933 r. Bielsko. Umowa pomiędzy Związkiem Przemysłowców Bielska, Białej i okolicy oraz poszczególnymi podpisanymi przedsiębiorstwami a podpisanymi organizacjami w sprawie przedłużenia ważności umowy w przemyśle sukienniczym z czerwca 1933 r.

Ważność umowy zbiorowej w przemyśle sukienniczym z czerwca 1933 r. przedłuża się do 30.IV 1934 r. z tem, że w razie niewymówienia jej do 31.III 1934 r., obowiązywać będzie na dalsze pół roku, t. j. do 31.X 1934 r.

O13 13.V 1932 r. Bielsko. Orzeczenie arbitrażowe wydane przez Inspektora Pracy 52 Obwodu na podstawie zgody, wyrażonej przez firmy „Bracia Deutsch” i „Unja” oraz przez Zw. Narodowy Robotniczy, Zw. Robotników i Robotnic Przem. Włókienniczego w Bielsku i Zw. Zaw. Zaw. Orzeczenie dotyczyło sprawy zatargu o płace w fabrykach wyrobów jutowych, wzgl. konopnych firm: „Bracia Deutsch” i „Unja” w Bielsku: 1) Płace dniówkowe do zł. 0,40 na godzinę (wzgl. zł. 3,20 za 8 godzin) włącznie obniża się o 6%. 2) Płace dniówkowe ponad zł. 0,40 na godzinę (wzgl. zł. 3,20 za 8 godzin) obniża się o 8%. 3) Płace dniówkowe ponad zł. 0,60 (wzgl. 4,80 za 8 godzin) obniża się o 10%. 4) Stawki akordowe obniża się o 10%. 5) Płace wiazaczek w szwalni worków w firmie „Bracia Deutsch” oraz płace obciążaczek w przedzalni juty w firmie „Unja” nie ulegają obniżce. W firmie „Bracia Deutsch” przywraca się czas platny, przeznaczony do czyszczenia maszyn w tych oddziałach, w których został zniesiony w r. 1932 w tym samym wymiarze jak poprzednio, zaś w tych oddziałach, w których istnieje, pozostaje nadal w tym samym wymiarze. W firmie „Unja” pozostaje czas platny przeznaczony do czyszczenia maszyn w tym samym wymiarze jak dotychczas. Obniżki płac ustalone w orzeczeniu obowiązują od dnia 15.V 1932 r.

Orzeczenie obowiązuje do 30.IX 1932 r. O ile żadna ze stron nie wymówi orzeczenia najpóźniej do 1.IX 1932 r.; obowiązuje ono nadal na czas nieokreślony, przyczem każda ze stron ma prawo wypowiedzieć się każdego 1-go na 1 miesiąc naprzód.

2 zakłady—1 872 robotników.

O14 28.III 1927 r. Warszawa. Orzeczenie Rządowej Komisji Arbitrażowej, powołanej na zasadzie pism i oświadczeń z dnia 19.III 1927 r. dotyczące: 1. Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim, 2. Krajowego Związku Przemysłu Włókienniczego, 3. Zw. Zaw. Właścicieli Farbiarni Zarobkowych w Łodzi i 4. Związku Wykończalni i Farbiarni Okręgu Łódzkiego oraz 1. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego. 2. Związku „Praca”, 3. Zw. Zaw. Przemysłu Włókienniczego Chrześc. Zjedn. Zaw. w Łodzi i 4. Związku Majstrów i Pracowników Umysłowych Komisja Arbitrażowa, wyznaczona uchwałą Rady Ministrów, orzeka: 1) Robotnicy wymienionych poniżej kategorii, pracujący w przemyśle włókienniczym, zrzeszonym w wymienionych organizacjach pracodawców, otrzymać winni następujące podwyżki: a) grupy zarobków wedle tabeli płac złotych, obowiązującej od dnia 11.X 1926 r., otrzymujące stawki dniówkowe bez akordu od zł. 2,937 do zł. 3,441 otrzymują podwyżkę 12%; b) grupa już wyżej zarabiająca od zł. 3,518 do zł. 3,98 otrzymuje 10%; c) od zł. 4,106 do zł. 4,90—9%; d) od zł. 5,038 do zł. 6,049—7%; e) od zł. 6,199 do zł.

7,960—5%. 2) Wymienione podwyżki zarobków obowiązują od dnia 21.III 1927 r., t. j. od dnia podjęcia pracy na wezwanie Rządu. 3) a) Podwyżka stosowana będzie dla Łodzi oraz tych wszystkich miejscowości, w których obowiązywał zasadniczy cennik zwaloryzowany od dnia 14.I 1924 r., podwyższony od 11.X 1926 r., b) dla Ozorkowa, Tomaszowa Maz., Moszczenicy, Piotrkowa i tych wszystkich miejscowości, w których od dnia 14.I 1924 r. obowiązywał zwaloryzowany cennik z poprawką procentową od zarobków cennikowych na korzyść pracodawców, wspomniana poprawka procentowa pozostaje nadal w mocy; c) orzeczenie powyższe nie dotyczy zakładów przemysłu jutowego oraz przemysłu włókienniczego miasta Sosnowca. 4) Wobec różnolitego charakteru pracy i zarobków majstrów i pracowników umysłowych w porównaniu z robotnikami przemysłu

włókienniczego Rządowa Komisja Arbitrażowa powstrzymuje się od wydania orzeczenia w tej sprawie i zaleca uregulowanie zarobków dla tej kategorii pracowników w drodze bezpośrednich rokowań między zainteresowanymi stronami, oczekując zawiadomienia o załatwieniu do dnia 15.IV 1927 r. 5) Za sam udział w strajku nikt z robotników i pracowników nie może być pozbawiony pracy.

Orzeczenie obowiązywać będzie do 30.VI 1927 r. Po upływie tego terminu moc orzeczenia przedłużać się będzie milcząco z miesiąca na miesiąc, o ile żadna ze stron przed 15 danego miesiąca nie oświadczy drugiej stronie, iż wypowiada obowiązujące dotychczas warunki z końcem danego miesiąca.

2 zakłady—34 robotników.

PRZEMYSŁ PAPIERNICZY

U180 17.VI 1933 r. Warszawa. Protokół pomiędzy firmą „Frasaszek” a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego w Polsce przy udziale Inspektora Pracy 3 Obwodu w Warszawie.

1) Stawki dotychczasowe obniża się o 10%. 2) Urlopy będą wypłacane według stawek poprzednich. 3) Fabryka wypłaci bezzwrotną zapomogę za 2,5 dnia, co będzie wliczone w wynagrodzenie za godziny przepracowane w dn. 16.VI 1933 r. 4) Za strajk nikt z robotników nie będzie wydalony. 5) Obecne długi robotników w fabryce będą spłacane w ratach o połowę mniejszych. 6) Fabryka za dni strajku nie płaci.

Okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia umowa nie określa.

1 zakład—264 robotników.

U181 22.XI 1932 r. Włocławek. Umowa pomiędzy Włocławską Fabryką Papieru a Chrześc. Zjedn. Zaw. jako pełnomocnikiem pracowników firmy przy udziale Inspektora Pracy 10 Obwodu. 1) Wymienione wyżej strony zgadzają się na obniżkę obecnie stosowanych zarobków dziennych o 5% z tem, że płaca dzienna będzie przeliczona na płacę godzinową przy zaokrągleniu do 1 grosza na korzyść pracowników. 2) Na wyżej wymienionych warunkach płacy pracownicy fabryki będą zatrudnieni w miarę możliwości, t. j. o ile konjunktura w danej branży znacznie się nie pogorszy—przez 6 dni w tygodniu, a przede wszystkim firma będzie się starać, by praca przez 6 dni w tygodniu została utrzymana do dnia 1.IV 1933 r. 3) Czas trwania niniejszej umowy zainteresowane strony ustaliły do 30.VI 1933 r. włącznie. 4) Wszelkie spory na tle wykonywania niniejszej umowy rozstrzygane będą za pośrednictwem Inspektora Pracy 10 Obwodu we Włocławku. 5) W sprawie większego obniżenia płacy pracowników środkowych papierni firma uznaje istnienie powyższego faktu i dołoży starań, by o ile możliwości wyrównać powyższym pracownikom ich płace.

Umowa obowiązuje do dnia 30.VI 1933 r. włącznie, przyczem termin wypowiedzenia wyżej ustalonych warunków upływa na 1 miesiąc przed tą datą. W razie niewypowiedzenia przez żadną ze stron, umowa ta obowiązywać będzie automatycznie nadal z tymże terminem wypowiedzenia, t. j. na 1 miesiąc przed ukończeniem półrocznego okresu trwania umowy.

1 zakład—82 robotników.

U182 29.II 1932 r. Częstochowa. Protokół w sprawie zlikwidowania zatargu na oddziale szlifierni Fabryki Papieru i Młynów w Częstochowie. Poczynając od dnia 29.II 1932 r. będą obowiązywać w szlifierni stawki akordowe zł. 1,80 za 1 m prz. (Raummeter), do tej stawki należą następujące czynności: dowóz drzewa z placu, struganie drzewa na czysto, czyszczenie boków, wiercenie sęków, rozłupanie kłoców, o ile zachodzi potrzeba, przecinanie drzewa na kłocki o dług. 1 m lub 1,1, przecinanie kłoczków do długości roboczej, o ile zachodzi

potrzeba, dowożenie, podawanie, odbiór i układanie drzewa na podeście dużego szlifierza, dowożenie i układanie drzewa w każdym miejscu na szlifierni, o ile zachodzi potrzeba. O ile obaj szlifierze lub 1 szlifierz jest czynny w dniu, kiedy nie odbywa się struganie, do tejże stawki należy przewożenie drzewa z miejsca ułożenia do każdego z szlifierzy (przy dużym szlifierzu podawanie, odbiór i układanie na podeście). Powyższe odnosi się również do niedziel i dni świątecznych. Wynoszenie wiórów do którejkolwiek kotłowni podług wskazówek kierownictwa. O ileby którąkolwiek z tych czynności wypadło wykonać przez robotników nienależących do powyższego akordu, to ich zapłata będzie potrącana ze wspólnego zarobku robotników, należących do tego akordu.

Stawki niniejsze obowiązywać będą na przeciąg 2 miesięcy tytułem próby.

1 zakład—184 robotników.

U183 3.XI 1932 r. Albertyn. Umowa między Zrzeszeniem Pracowników i Robotników Albertyńskiej Fabryki Papieru i Tektury, Spółka z o. o., a robotnikami tejże fabryki, zastąpionymi przez upoważnionych delegatów ogółu. Płace od dnia 3.XI 1932 r. obowiązuje według załączonego do niniejszej umowy wykazu. Wypłacenie wspomnianych w zestawieniu plac zł. 200,00 miesięcznie winno się odbywać w 4 ratach, t. j. przy każdej wypłacie tygodniowej po zł. 50,00. Regulamin pracy pozostaje bez zmiany. Zarząd „Zrzeszenia” nie będzie stosować żadnych represyj wobec członków Związku i delegatów robotniczych. Wypłacenie zaległości w sumie około zł. 6 000 Zarząd Zrzeszenia zobowiązuje się skutecznie w ciągu listopada 1932 r.

Umowa obowiązuje od dnia 3.XI 1932 r. na termin nieokreślony. Rozwiązanie umowy może nastąpić za dwutygodniowym wypowiedzeniem. Dwutygodniowy termin wypowiedzenia obowiązuje obie strony.

Do umowy z dnia 3.XI 1932 r. dołączone zostało następujące zestawienie plac. Lokomobila: maszyniści zł. 225,00 miesięcznie, palacze od zł. 5,00 do zł. 5,50 dziennie, pomocnik zł. 2,00 dziennie, posługacz zł. 80,00 miesięcznie; maszyna papiernicza: schneider zł. 5,00 dziennie, rolaparat zł. 3,70, dozorca sit zł. 4,20, pomocnik dozorczy zł. 2,45, kobieta przy krajalni zł. 2,00; holendry: mielarz zł. 5,00, dowóz półmasy zł. 3,50, klejkuchnia zł. 3,50 od kotła; szlifierz: przodownik zł. 9,00 dziennie, szlifierz zł. 4,50, mycie papierówki zł. 3,00, papmaszyna zł. 2,45; bobiniarka: krajacz zł. 5,00, pomocnik zł. 2,75, kobieta zł. 1,50; kolergang: mielarz zł. 4,25, kobieta przy sicie zł. 1,50, wiurster zł. 3,00; sortownia obciników: sortownice I zmiany zł. 1,50, sortownice II zmiany zł. 1,20, dozorca sortowni zł. 120,00 miesięcznie; sortownia tektury: star. sortown. (w stos.) zł. 120,00 miesięcznie, sortownice zł. 0,24 od ryzy, liczkarki zł. 0,06 od ryzy, pakarze zł. 0,20 od beli i bob.; warsztaty: ślusarz I zł. 5,50 dziennie, ślusarz II zł. 5,00, pomocnik zł. 2,00, kowal zł. 5,00, tokarz

zł. 5,00; stolarnia: akord—maszyna parowa: maszynista I zł. 7,50, II zł. 6,70, III zł. 6,00, IV zł. 4,50, traktor maszynista I zł. 4,50, maszynista II zł. 3,75; plac: dowóz węgla zł. 3,00, robotnik podwórzowy zł. 2,45, dowóz papierówki zł. 0,60 za 1 m, furmani od zł. 4,00 do zł. 5,00 dziennie, portjer zł. 90,00 miesięcznie, zamiataczka zł. 2,00 dziennie, stróż nocny zł. 90,00 miesięcznie, woźna zł. 50,00 miesięcznie; naładunek i wyładunek: naładunek tektury 0,50 od tonny, wyładunek węgla zł. 0,30, drzewa zł. 0,20 bez układania, wyładunek obciniek zł. 0,80 od tonny, celulozy i innych zł. 0,50, wypychanie załadowanych wagonów zł. 5,00 od 1 wagonu, wypychanie próżnych wagonów 15-to tonnowych zł. 2,00, 30-to tonnowych zł. 4,00; turbina: maszynista I zł. 4,50 dziennie, maszynista II zł. 4,00, pomocnicy zł. 2,70, elektrotechnik zł. 200,00 miesięcznie, elektromonter zł. 100,00 miesięcznie. Pozatem zł. 200,00 miesięcznie do podziału pomiędzy najmniej zarabiających do uznania Komitetu Robotniczego.

1 zakład—138 robotników.

Ur184 18.X 1932 r. Bielsko. Umowa pomiędzy firmą „S. W. Niemojowski” Fabryka Papieru i Wyrobów z Papieru S. A. w Bielsku, a Zw. Zaw. Rob. Przem. Chemicz. i Pokr. w R. P. oraz delegatami robotników. 1) Od dnia 3.XI 1932 r. obowiązują na terenie Fabryki Papieru w Bielsku następujące płace: a) godzinowe: maszyniści od zł. 0,90 do zł. 0,95, palacze od zł. 0,70 do zł. 0,75, pomocnicy od zł. 0,55 do zł. 0,60, maszyniści papierniczy od zł. 0,76 do zł. 1,02; pierwsi pomocnicy zł. 0,61, drudzy pomocnicy zł. 0,56, sitownicy zł. 0,46, smarownicy zł. 0,53, mielarze zł. 0,63, krajacze i kalandrowi zł. 0,53, pomocnicy mielarzy, krajaczy i kalandrowych zł. 0,43, pakierzy zł. 0,43, robotnicy dzienni zł. 0,43, sortownice obciników i papieru zł. 0,31; oddział torebkowy zł. 0,31; b) akordowe: przekrawacze zł. 0,22 za 100 kg zapakowanego papieru, pakierzy zł. 0,20 za 1 wielką belę papieru, zł. 0,14 za małą belę papieru i zł. 0,05 za rolę papieru, sortownice: zł. 0,53 za 100 kg papieru druk I-a, zł. 0,34 za 100 kg papieru druk II-a, zł. 0,22 za 100 kg szrenu 55—150 gr., zł. 0,19 za 100 kg powyżej 150 gr., zł. 1,60 za liczenie 500 arkuszy, zł. 7,80 za składowanie 500 arkuszy, ramkarz zł. 0,105 za jedną wielką ramę i zł. 0,075 za 1 małą ramę. 2) Stawki akordowe winny być w ten sposób ustalone, by przy średniej wydajności pracy zarobki wynosiły o 20% więcej niż płace godzinowe. 3) W razie przeniesienia robotników do innych działów pracy otrzymują oni wynagrodzenie według stawek przewidzianych powyżej dla poszczególnych kategorii pracy najpóźniej po 3-miesięcznej nieprzerwanej pracy w danym dziale. 4) Fabryka uznaje delegatów wybranych przez ogół robotników z pośród nich. Delegat z powodu właściwego wykonywania swego mandatu nie będzie usunięty z pracy.

Umowa obowiązuje na czas nieograniczony z tem, że może być wypowiedziana każdego 1-go na koniec danego miesiąca.

2 zakłady—258 robotników.

Ur185 23.III 1933 r. Czułów Górnośląski. Protokół pomiędzy Dyrekcją Górnośląskiej Fabryki Celulozy i Papieru S. A. w Czułowie a Radą Zakładową Zw. Metalowców Z. Z. P. i Zw. Zaw. Rob. Przem. Metal. w Polsce.

Ustalono w tabeli, dołączonej do niejszego protokołu, stawki zarobkowe mogą być wypowiedziane przez strony na miesiąc przed 31.VIII 1933 r. O ile stawki te w terminie tym nie zostaną wypowiedziane, obowiązują one na każde dalsze 3 miesiące z 1-miesięcznym wypowiedzeniem. Umowa taryfowa ramowa z dn. 20.VI 1929 r. została nienaruszona i obowiązuje nadal bez zmiany. Dodatki socjalne pozostają nadal w mocy w tych samych wysokościach, przyczem dodatek domowy wynosi zł. 0,14 na dniówkę, a na każde dziecko zł. 0,23 na dniówkę. Akordy i premje nie są objęte powyższą umową wzgl. obowiązują nadal dotychczasowe stawki.

Do ugody z dnia 23.III 1933 r. dołączona została następująca tabela płac ważna od 1.II 1933 r.: I. Fabryka

celulozy: a) plac drzewny: przodownik zł. 1,05, robotnicy zł. 0,81; b) siekarnia drzewa: szlifierz i smarownik zł. 0,94, robotnicy przy siekaczce zł. 0,88; c) oddział chemiczny: przodownicy zł. 0,89, pomocnicy zł. 0,78, robotnicy przy wieżach zł. 0,76; d) warzelnia: warzelnicy zł. 1,05, pomocnicy zł. 0,86; e) przeróbka celulozy: robotnik przy separatorze i pasie transportowym zł. 0,78, robotnicy w zbiornikach masy zł. 0,72, robotnik przy sortowniku i gniotowniku zł. 0,81, kierownicy maszyn odwadniających zł. 0,86, robotnicy przy maszynie odwadniającej na mokro zł. 0,78, pakierzy celulozy przy maszynach odwadniających na sucho zł. 0,82; f) blichownia: robotnicy zł. 0,77; g) zgęszczanie ługu: przodownik zł. 1,05, robotnicy zł. 0,72; h) przeróbka Schurichtu i odpadków: robotnicy zł. 0,72. II. Fabryka papieru: a) maszyna papiernicza I: maszynista papierniczy zł. 0,93, pierwszy pomocnik zł. 0,78, chłopiec przy prasie zł. 0,44; b) maszyna papiernicza IV: maszynista papierniczy zł. 0,94, maszynista rezerwowy zł. 0,93, I pomocnik zł. 0,86, II pomocnik od zł. 0,72 do zł. 0,78, chłopiec przy prasie od zł. 0,45 do zł. 0,60, smarownik zł. 0,82; c) maszyna ligniny: maszynista zł. 0,78, pomocnicy od zł. 0,40 do zł. 0,45; d) holendry: mielarz holendrowy zł. 0,81, robotnik dowożący masę zł. 0,72, robotnik przy gniotowniku od zł. 0,72 do zł. 0,74; e) apretura: 1) papieru: kierowca nawijarki od zł. 0,82 do zł. 0,88, kierowca przekrawacza od zł. 0,82 do zł. 0,88, pomocnicy od zł. 0,45 do zł. 0,60, pakierzy papieru zł. 0,76, pomocnicy pakierów zł. 0,40, sortowniczy od zł. 0,20 do zł. 0,40; 2) ligniny: przodownik zł. 0,72, robotnice od zł. 0,20 do zł. 0,30, pakowniczy zł. 0,30. III. Centrala: a) kotłownia: dozorca zł. 1,05, palacz przy kotle wysokoprężnym zł. 0,89, palacz przy kotle niskoprężnym zł. 0,85, woźący popiół od zł. 0,64 do zł. 0,75, robotnik przy urządzeniu transportowym węgla zł. 0,64; b) stacja wodna: robotnicy przy pompach od zł. 0,60 do zł. 0,72; c) obsługa kolei bocznicowej: kierowca lokomotywy zł. 1,02, przetokowy od zł. 0,60 do zł. 0,70, posłaniec na ekspedycję od zł. 0,60 do zł. 0,64, wagmistrz zł. 0,78. Warsztaty elektryczne i mechaniczne: elektrykarz, ślusarz, tokarz etc. zł. 1,05, rzemieślnicy ponad lat 24 od zł. 0,94 do zł. 1,00, rzemieślnicy od 22 do 24 lat od zł. 0,80 do zł. 0,90, rzemieślnicy od 20 do 22 lat od zł. 0,72 do zł. 0,78, pomocnicy fachowi otrzymują zarobek rzemieślniczy mniej 10% przy dłuższej praktyce warsztatowej, o ile pracowali najmniej kwartał w ciągu roku w tem samym zajęciu; robotnicy warsztatowi—zarobek rzemieślniczy mniej 15%, o ile pracowali najmniej kwartał w tem samym zajęciu. IV. Roboty poboczne różne: a) robotnicy ponad lat 24 od zł. 0,64 do zł. 0,76, robotnicy od 20 do 24 lat od zł. 0,60 do zł. 0,64, robotnicy od 17 do 20 lat od zł. 0,45 do zł. 0,52, robotnicy od 14 do 17 lat od zł. 0,25 do zł. 0,40; b) robotnice: ponad lat 24 zł. 0,43, od lat 24 do lat 20 zł. 0,40; od lat 20 do lat 18 zł. 0,35, od lat 18 do lat 16 zł. 0,20; c) inwalidzi według specjalnej umowy; d) portjerzy i stróże zł. 0,60; e) ładowanie towarów: przodownik zł. 1,05, robotnicy tylko przy ładowaniu zł. 0,81. Oprócz powyżej wyszczególnionych stawek godzinnych omawiana tabela płac przewiduje stawki akordowe oraz premjowe wyszczególnione w 11 specjalnych załącznikach. Do tabel zarobkowych 1, 2 i 3 załączono następującą uwagę: wszystkie podane w powyższych tabelach stawki zarobkowe obowiązują tylko za wykazane w tych tabelach prace. W razie konieczności zatrudnienia robotników lub robotnic z ruchu przy innych pracach, co do których obowiązują niższe stawki zarobkowe, otrzymują oni płacę obowiązującą za daną wykonaną pracę. Np. robotnicy z ruchu, którzy, aby nie utracić zarobków, przeniesieni zostaną do prac placowych, otrzymują płacę, obowiązującą dla zwykłych robotników placowych.

1 zakład—282 robotników.

Ur186 21.VI 1930 r. Kostuchna na Górnym Śląsku. Umowa taryfowa pomiędzy Dyrekcją Firmy Fabryka Miazgi Drzewnej i Tektur „Kostuchna” w Kostuchnie a Generalną Federacją Pracy.

Par. 1. Normalny, tygodniowy czas pracy, z wyjątkiem przerw, wynosi 48 godzin. Skrócenie czasu

pracy, które wskutek braku materiałów fabrycznych i t. p. stanie się koniecznym, reguluje kierownictwo fabryki w porozumieniu z Radą Załogową stosownie do przepisów ustawowych. Jeżeli czas pracy skraca się w przededniu wielkich świąt, wówczas płaci się zarobek za te dni tylko za przepracowane godziny.

Par. 2. Godziny nadliczbowe i praca świąteczna. Pracownicy są obowiązani do wykonania pracy, mającej na celu utrzymanie fabryki w ciągłym ruchu, do godzin nadliczbowych oraz do pracy w niedziele i święta w granicach przewidzianych w ustawie i taryfie. Za zwykłe tygodniowe nadgodziny płaci się 25% do zarobków, za niedziele i ustawowe święta 50%. W Nowy Rok, pierwsze święto Wielkanocy, Świąt Zielonych i Bożego Narodzenia oraz w dniu 3 Maja płaci się 100%.

Par. 3. Urlop. Rok urlopowy liczy się od 1.I do 31.XII każdego roku. Najdłuższy urlop wynosi 9 dni. Urlopu udziela się po pełnej jednorocznej nieprzerwanej pracy w fabryce, przyczem służby wojskowej nie liczy się jako przerwę pracy. Przy wymiarze urlopu dla robotników młodocianych liczy się 3 lata jako terminatorskie, podczas których urlopu nie udziela się. Wiek rozpoczynający czas terminatorski ustala się na lat 15, tak, że każdy robotnik, który ukończył lat 18, otrzymuje pierwszy urlop, przyczem uwzględnia się dla wymiaru urlopu przepracowany przez niego czas w charakterze terminatora.

Urlopu udziela się:		dni +	taryf. stawki zarobk.
Po nieprzerwanej	1-roczej pracy	.3	+ 1
"	2-letniej "	.4	+ 1
"	3-letniej "	.5	+ 1
"	4-letniej "	.6	+ 2
"	6-letniej "	.7	+ 2
"	8-letniej "	.8	+ 2
"	10-letniej "	.9	+ 2

Udzielony urlop wynagradza się placą dniówkową z wszystkimi dodatkami. Robotnicy, pracujący stale w akordzie, otrzymują tytułem wynagrodzenia za urlopowe dniówki przeciętny zarobek dzienny ubiegłego miesiąca. Na wymiar urlopu miarodajny jest ubiegły rok roboczy. Udzielenie urlopu reguluje kierownictwo fabryki, a w razie potrzeby—na wypadek sporów—w porozumieniu z Radą Załogową. Pracodawca nie jest obowiązany udzielić urlopu jednocześnie więcej niż 5% załogi pracującej w jednym oddziale fabryki. Aby umożliwić wykorzystanie całkowitego urlopu naraz, pracownicy są obowiązani zastępować robotników, znajdujących się na urlopie. Nieusprawiedliwiona dniówka i nieprawnie opuszczona praca, jak i dodatkowe usprawiedliwienie bez poświadczenia lekarskiego lub bez udowodnionego ważnego powodu (jak wypadek śmierci bliskich krewnych) zostanie potrącone z czasu urlopowego i to bez wynagrodzenia. Potrącone, ewentualnie z urlopu opuszczone dniówki muszą być na koniec każdego miesiąca podane do ogólnej wiadomości przez ogłoszenie. Pracownikom, znajdującym się na urlopie, wykonywać żadnej innej pracy za wynagrodzeniem podczas urlopu nie wolno. Przeciwdziałającym nie wypłaci się za wykorzystany urlop wynagrodzenia, a w razie gdyby wynagrodzenie to było już wypłacone, zostanie ono potrącone z zarobku przy najbliższej wypłacie. Za urlop niewykorzystany wynagrodzenia nie płaci się. Przy rozwiązaniu stosunku pracy przez pracownika samego, pracownika ma prawo na otrzymanie tylko odpowiedniego urlopu stosownie do jego czasu zatrudnienia. Jeżeli natomiast stosunek pracy zostanie rozwiązany przez pracodawcę wskutek zmian warunków roboczych, a mianowicie przez ustawienie nowych maszyn i t. p., wówczas pracownicy przysługują prawo na pełny urlop.

Par. 4. Zarobki wypłaca się według załączonej, z Radą Załogową i podpisanym Związkiem ustalonej, taryfy stopniowej.

Par. 5. Od 1.X 1929 r. wypłaca się węgiel deputatowy w następujący sposób: Wymiary za każdą wykonaną szychę: A) żonaci: a) robotnicy wykwalifikowani 14,40 kg, b) wszyscy inni żonaci robotnicy 12 kg, B) Samotni:

a) robotnicy wykwalifikowani 5,60 kg, również wdowy z dziećmi, b) wszyscy inni samotni robotnicy również robotnice, które ukończyły 21 rok życia 3,20 kg. Węgiel deputatowy będzie wydany w gotówce, przyczem dla wynagrodzenia miarodajną jest cena za niepiłkany węgiel orzech II Kop. Zjednocz. Brada Książętko I., która obecnie wynosi zł. 30,80 za t.

Par. 6. Zarobki akordowe podlegają osobnej umowie.

Par. 7. Wypłata zarobków. Wypłata zarobków uskutecznia się w piątek każdego tygodnia za czas od czwartku ubiegłego tygodnia do środy bieżącego tygodnia włącznie.

Par. 8. Obliczenie zarobków. Robotnicy, którym zarobki płaci się według wieku, przechodzą 1-szego następnego miesiąca po dacie urodzenia do klasy wyższej. Żonaci pracownicy i żywiciele posiadający poświadczenie policyjne otrzymują za każdy przepracowany dzień dodatek domowy w wysokości zł. 0,17 oraz dodatek na każde dziecko poniżej lat 14 w wysokości zł. 0,26.

Par. 9. Koniec stosunku pracy. Zwalnianie robotników regulują oddzielnie postanowienia ustawowe oraz bliżej określone postanowienia, zawarte w Regulaminie Pracy.

Par. 10. Ogólne postanowienia. Przepisy przemysłowo-policyjne oraz przepisy bezpieczeństwa muszą być przez obie strony ściśle przestrzegane. Robotnicy, u których inne prace podlegające ubezpieczeniu, zostaną z pracy wydaleny z uwzględnieniem 2-tygodniowego terminu wypowiedzenia. Wszelkie postanowienia fabryki w Regulaminie Pracy, które z niniejszą umową taryfową nie są zgodne, nie obowiązują na czas trwania niniejszej umowy.

Par. 11. Załatwienie sporów. Spory co do należytego zastosowania postanowień niniejszej umowy winny być przedewszystkiem wyjaśnione przez pracownika z danym urzędnikiem ruchu. O ile załatwienie sporów nie dojdzie do skutku, wówczas reguluje sprawę Dyrekcja z Radą Załogową. Jeżeli i tym razem nie dojdzie do porozumienia, sprawę rozstrzygają ostatecznie podpisani na niniejszej umowie.

Par. 12. Wypadki nieobjęte niniejszą umową regulują postanowienia ustawy o Radach Załogowych.

Umowa obowiązuje od dn. 1.II 1930 r. do 31.XII 1930 r. i może być wypowiedziana na 14 dni przed upływem tego terminu. O ile to nie nastąpi, umowa ta obowiązuje na dalsze półrocze i to tak długo, dopóki którakolwiek ze stron umowy tej na 1 miesiąc przed upływem danego półrocza nie wypowie.

Do umowy z dnia 21.VI 1930 r. dołączony został następujący wykaz stawek zarobkowych ważny od dnia 15.VI 1930 r.: Robotnicy wykwalifikowani ponad 24 lat zł. 1,24, od 21 do 24 lat zł. 1,07, poniżej 21 lat zł. 0,91. Młynarz przy holendrze zł. 0,95. Maszynista przy kartoniarce z jednoroczną służbą zł. 1,13, na próbę zł. 0,93. Pierwszy pomocnik przy kartoniarce zł. 0,93, drugi pomocnik ponad 21 lat zł. 0,82, od 18 do 21 lat zł. 0,72, poniżej 18 lat zł. 0,62; smarownik zł. 0,93, maszynista przy szlifierzu zł. 1,03, po roku pracy zł. 1,08, nakładacz drzewa przy szlifierzu zł. 0,88, pierwszy robotnik przy odwadniarce zł. 0,88, drugi zł. 0,77, palacz przegrzewacza pary (po półrocznym przyuczeniu ponad 21 lat zł. 0,88), od 18 do 21 lat zł. 0,77, maszynista przy strugarce zł. 0,93, robotnik przy prasie zł. 0,88, robotnicy dzienni żonaci ponad 21 lat zł. 0,82, samotni ponad 21 lat zł. 0,72, od 18 do 21 lat zł. 0,67, poniżej 18 lat zł. 0,62. Dowóz drzewa do szlifierza: robotnicy od 18 do 21 lat zł. 0,77, poniżej 18 lat zł. 0,67, portjerzy zł. 0,72, robotniceienne od 18 do 21 lat zł. 0,40, od 21 do 24 lat zł. 0,48, od 24 do 30 lat zł. 0,53, ponad 30 lat zł. 0,55, nowoprzyjęte poniżej 18 lat zł. 0,36. Obecnie pracującym w pakowni 4 robotnikom Dyrekcja będzie wypłacać po zł. 0,55.

Powyższe stawki zarobkowe obowiązują od dnia 15.VI 1930 r. do 30.IX 1930 r. z tem, że mogą być wypowiedziane na 14 dni przed upływem tego terminu. O ile to nie nastąpi, obowiązują na dalszy kwartał i to

tak długo, dopóki którakolwiek ze stron stawek tych na 14 dni przed upływem danego kwartału nie wypowie.

1 zakład—87 robotników.

Ur87 9.I 1933 r. Mikołów. Umowa taryfowa pomiędzy Dyrekcją Firmy C. H. Dittrich Papiernia—Papierfabrik—Mikołów Górny Śląsk a Zw. Zaw. Metal. Z. Z. Z. Górnośląski Sekretariat Okręgowy w Katowicach, Zw. Rob. Przem. Metal. w Polsce, Górnośląski Sekretariat Okr. w Katowicach, oraz Zentralverband d. Maschinisten u. Heizer sowie Berufsgenossen Deutschland w Katowicach. § 1. Czas pracy. Normalny, tygodniowy czas pracy za wyjątkiem przerw wynosi 48 godzin. Skrócenie czasu pracy, które wskutek braku materiałów fabrycznych i t. p. stanie się konieczne, reguluje kierownictwo fabryki w porozumieniu z Radą Załogową stosownie do przepisów ustawowych. Skracają się czas pracy w przededniu wielkich świąt, wówczas płaci się zarobek za dni te tylko za przepracowane godziny. § 2. Godziny nadliczbowe i praca święteczna. Pracownicy zobowiązani są do wykonania pracy, mającej na celu utrzymanie fabryki w ciągłym ruchu, do godzin nadliczbowych oraz do pracy w niedziele i święta w granicach przewidzianych w ustawie i taryfie. Za zwykle nadgodziny tygodniowe płaci się 25% do zarobków, za niedziele i ustawowe święta 50%. W Nowy Rok, pierwsze święto Wielkanocy, Zielonych Świąt, Bożego Narodzenia oraz w dniu święta narodowego 3 Maja—100%. § 3. Urlop. Rok urlopowy liczy się od dnia 1.I do dnia 31.XII każdego roku. Najdłuższy urlop wynosi 9 dni. Urlopu udziela się po pełnej jednorocznej nieprzerwanej pracy w fabryce, przyczem służby wojskowej nie liczy się jako przerw w pracy. Przy wymiarze urlopu dla robotników młodocianych liczy się trzy lata jako terminatorskie, podczas których urlopu się nie udziela. Wiek rozpoczynający czas terminatorski ustala się na lat 15 tak, że każdy robotnik, który ukończył lat 18, otrzymuje pierwszy urlop, przyczem uwzględnia się dla wymiaru urlopu przepracowany przez niego czas w charakterze terminatora.

Urlopu udziela się:

	dni +	taryf. stawki zarobk.
po nieprzerwanej 1-roczej pracy . . .	.3	+ 1
„ „ 2-letniej „ . . .	.4	+ 1
„ „ 3-letniej „ . . .	.5	+ 1
„ „ 4-letniej „ . . .	.6	+ 2
„ „ 6-letniej „ . . .	.7	+ 2
„ „ 8-letniej „ . . .	.8	+ 2
„ „ 10-letniej „ . . .	.9	+ 2

Udzielony urlop wynagradza się płacą dniówkową z wszystkimi dodatkami. Robotnicy pracujący stale w akordzie otrzymują tytułem wynagrodzenia za urlopowe dniówki przeciętny zarobek dzienny ubiegłego miesiąca. Na wymiar urlopu miarodajny jest ubiegły rok roboczy. Udzielenie urlopu reguluje kierownictwo fabryki, a w razie potrzeby—na wypadek sporów—w porozumieniu z Radą Załogową. Pracodawca nie jest obowiązany udzielić urlopu jednocześnie więcej aniżeli 5% załogi, pracującej w jednym oddziale fabryki. Aby umożliwić wykorzystanie całkowitego urlopu naraz, pracownicy są obowiązani zastępować robotników, znajdujących się na urlopie. Nieusprawiedliwiona dniówka i nieprawnie opuszczona praca, jak i dodatkowe usprawiedliwienia bez poświadczenia lekarskiego lub bez udowodnionego ważnego powodu (jak np. wypadek śmierci bliskich krewnych), zostanie potrącona z czasu urlopowego i to bez wynagrodzenia. O ile czas urlopowy nie wystarczy na to, następuje potrącenie w myśl § 35 prawideł pracy. Pierwsze potrącenia na rzecz kasy zakładowej, drugie na rzecz kasy zapomogowej. Za zgodą Rady Załogowej może w tym wypadku również być zastosowany § 37 postanowień karnych Regulaminu Pracy. Potrącone, ewentualnie z urlopu opuszczone dniówki muszą być na koniec każdego miesiąca podane do ogólnej wiadomości przez ogłoszenie. Pracownikom, znajdującym się na urlopie, wykonywać żadnej innej pracy za wynagrodzeniem podczas urlopu nie wolno. Przeciwdziałającym nie wypłaci się za wy-

korzystany urlop wynagrodzenie, a w razie, gdyby wynagrodzenie to było już wypłacone, zostanie takowe potrącone z zarobku przy najbliższej wypłacie. Za urlop niewykorzystany wynagrodzenia się nie płaci. Przy rozwiązaniu stosunku pracy przez pracownika samego, pracownik ma prawo otrzymania tylko odpowiedniego urlopu stosownie do jego czasu zatrudnienia. Zostanie natomiast stosunek pracy rozwiązany przez pracodawcę wskutek zmian warunków roboczych, a mianowicie przez ustawienie nowych maszyn i t. p., wtenczas pracownik przysługuje prawo pełnego urlopu. § 4. Zarobki. Zarobki wypłaca się według załączonej taryfy stopniowej, ustalonej z Radą Załogową i podpisanymi Związkami. § 5. Z dniem 1.I 1933 r. rozlicza się węgiel deputatowy w następujący sposób: wymiary za każdą wykonaną szychę. A) a) robotnicy wykwalifikowani, żonaci 14,40 kg; b) wszyscy pozostali żonaci robotnicy oraz samotni żywiciele ponad 21 lat z poświadczeniem policyjnym 12,00 kg; c) wszyscy samotni żywiciele od lat 16—21 z poświadczeniem policyjnym 6,40 kg. B) a) robotnice żywieli z policyjnym poświadczeniem bez względu na wiek 6,40 kg. Samotni robotnicy i robotnice, nie będący żywicielami, węgla deputatowego nie otrzymują. Węgiel deputatowy wydawany będzie w gotówce, przyczem dla wynagrodzenia miarodajną jest cena za nieplótkany węgiel orzech II. Kopaln. Zjednocz. Brada Książętko I., która wynosi obecnie zł. 26,00 za tonnę. § 6. Zarobki akordowe podlegają osobnej umowie. § 7. Wpłata zarobków, jak również przypadających należności za węgiel deputatowy i wszelkich innych dodatków i premij, uskutecznia się raz na miesiąc, a mianowicie 15-go każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. W ostatnim dniu miesiąca wypłaca się zaliczkę, której wysokość odpowiadać będzie rzeczywiście wykonanej pracy. § 8. Obliczenie zarobków. Zarobki oblicza się według załączonego regulaminu zarobkowego (załącznik Nr. 1). Robotnicy, którym zarobki płaci się według wieku, przechodzą 1-go następnego miesiąca po dacie urodzenia do klasy wyższej. Żonaci pracownicy i żywiciele, posiadający poświadczenie policyjne otrzymują za każdy przepracowany dzień dodatek domowy w wysokości zł. 0,17 oraz dodatek za każde dziecko poniżej lat 14 w wysokości zł. 0,26. § 9. Koniec stosunku pracy. Zwalnianie robotników regulują oddzielnie postanowienia ustawowe oraz bliżej określone postanowienia, zawarte w Regulaminie Pracy. § 10. Wynajmowanie mieszkań służbowych. Dla wynajmu mieszkań służbowych obowiązują postanowienia ustawowe. Umowę o pracę i umowę o mieszkanie służbowe zawiera się oddzielnie. Pracownik, opuszczający pracę w fabryce, nie ma prawa zamieszkiwać dłużej zajmowanego mieszkania służbowego ponad umówiony czas. Odwołania przeciw powyższemu nie są dozwolone. § 11. Ogólne postanowienia. Przepisy przemysłowo-policyjne oraz przepisy bezpieczeństwa muszą być przez obydwie strony ściśle przestrzegane. Robotnicy, u których się stwierdzi, że poza pracą w fabryce wykonują jeszcze inne prace, podlegające ubezpieczeniu, zostaną z pracy wydalen i z uwzględnieniem 2-tygodniowego terminu wypowiedzenia. Wszelkie postanowienia fabryki w Regulaminie Pracy, które z niniejszą umową taryfową nie są zgodne, nie obowiązują na czas trwania niniejszej umowy. § 12. Załatwianie sporów. Spory co do należytego zastosowania postanowień niniejszej umowy winny być przede wszystkim wyjaśnione przez pracownika z danym urzędnikiem ruchu. O ile załatwienie sporów nie dojdzie do skutku, wtenczas reguluje sprawę Dyrekcja z Radą Załogową. Jeżeli i tym razem nie dojdzie do porozumienia, sprawę rozstrzygają ostatecznie podpisani na niniejszej umowie. § 13. Wypadki nieobjęte niniejszą umową, regulują postanowienia ustawy o Radach Załogowych. § 14. 5-ciu aktywnych członków Rady Załogowej otrzyma z dniem 1.I 1933 r. miesięczne wynagrodzenie w wysokości zł. 5,07 od osoby.

§ 15. Umowa wchodzi w życie z dn. 1.I 1933 r. i trwa do dnia 30.VI 1933 r. Wypowiedzenie nastąpić może listem poleconym z terminem każdorazowo 14-dniowym do końca miesiąca, a pierwszy raz do dnia 30.VI 1933 r., o ile wypowiedzenie nie nastąpi, umowa milcząco przedłuża się na dalszy miesiąc.

Do umowy z dnia 9.I 1933 r. dołączony został wykaz stawek zarobkowych ważny od dnia 1.I 1933 r. do dnia 30.VI 1933 r. Robotnicy wykwalifikowani ponad 24 lata żonaci zł. 1,18, nieżonaci zł. 1,13, od 21 do 24 lat zł. 0,95, poniżej 21 lat zł. 0,80, palacze żonaci zł. 0,90, nieżonaci zł. 0,85, młynarze przy gniotowniku żonaci zł. 0,76, nieżonaci zł. 0,71, poniżej lat 18 zł. 0,56, młynarze przy holendrze żonaci zł. 0,95, nieżonaci zł. 0,90, prowadzący papiernicę żonaci zł. 1,09, nieżonaci zł. 0,99, pierwszy pomocnik przy maszynie papierniczej żonaty zł. 0,90, nieżonaty zł. 0,87, drugi pomocnik ponad 21 lat żonaty zł. 0,80, nieżonaty zł. 0,76, poniżej 21 lat zł. 0,71, poniżej 18 lat zł. 0,56; prowadzący maszyny przerobcze: ponad 3 lata praktyki żonaci zł. 0,95, nieżonaci zł. 0,90, poniżej 3 lat zł. 0,85, pomocnicy przy maszynach przerobczych żonaci zł. 0,80, nieżonaci zł. 0,76. Prowadzący rozdzieracz: żonaty zł. 0,95, nieżonaty zł. 0,90, pomocnicy przy rozdzieraczu żonaci zł. 0,80, nieżonaci zł. 0,76, smarownicy żonaci zł. 0,90, nieżonaci zł. 0,85. Robotnicy dzienni żonaci ponad 21 lat zł. 0,80, nieżonaci zł. 0,70, portjerzy żonaci zł. 0,68, robotnice przy rozdzieraczu: od 18 do 21 lat zł. 0,35, od 21 do 24 lat zł. 0,44, od 24 do 30 lat zł. 0,47, ponad 30 lat zł. 0,48, wszystkie inne robotnice: od 18 do 21 lat zł. 0,34, od 21 do 24 lat zł. 0,43, od 24 do 30 lat zł. 0,46, ponad 30 lat zł. 0,47.

1 zakład—92 robotników.

U188 12.XI 1932 r. Kalety. Umowa pomiędzy przedstawicielami Fabryki Celulozy i Papieru „Natronag” w Kaletach a przedstawicielami Zw. Metalowców Z. Z. P. i Rady Zakładowej Fabryki „Natronag”. Stawki zarobkowe robotnicze z dnia 1.VII 1932 r. ulegają obniżce o 5%, dodatek ekonomiczny na dzień ustala się w wysokości zł. 0,14, dodatek na dzieci zł. 0,22. Do umowy zbiorowej z dnia 8.I 1932 r. w par. 9, dotyczącym deputatu węglowego, wprowadzono następującą zmianę: a) dla robotników żonatych 15 kg orzechu II loco fabryka w Kaletach za przepracowaną dniówkę, b) dla nieżonatych żywicieli rodzin 13 kg orzechu II loco fabryka w Kaletach za przepracowaną dniówkę.

Zmiana powyższa obowiązuje od dnia 1.IX 1932 r., zaś zmiany stawek zarobkowych obowiązują od 1.XI do 1.IV 1933 r.

1 zakład—516 robotników.

U189 27.XI 1932 r. Żywiec. Umowa między Żywiecką Fabryką Papieru „Solali” S. A. Żywiec, reprezentowaną przez Zw. Przem. Bielsko-Białej i okolicy a robotnikami wymienionej firmy, reprezentowanymi przez Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 39 Obwodu. 1) Place dniówkowe i akordowe: od dn. 1.XII 1932 r. obowiązują dotychczasowe place dniówkowe i akordowe ze zmianami według następującej tabeli: przy zatrudnieniu do 16 godzin w tygodniu obniżka o 3%, od 17 do 40 godzin obniżka o 5% i od 41 i więcej godzin obniżka o 7%. 2) Place akordowe: stawki akordowe będą tak ustalone, aby przy średniej wydajności zarobek wynosił 20% więcej niż place godzinowe. Stawki te będą mogły być zmienione w czasie trwania umowy, a to z 14-dniowym wypowiedzeniem, jeżeli przeciętny zarobek akordowy przewyższa 35% płac godzinowych u 50% robotników danej grupy akordowej. 3) Postanowienia odnoszące się do redukcji z powodu braku zatrudnienia. Dyrekcja w najbliższych tygodniach nie będzie redukować robotników, a w przyszłości uczyni wszelkie wysiłki, aby utrzymać obecny stan robotników. W razie zmniejszenia się zatrudnienia będzie przedewszystkiem stosowała redukcję czasu pracy. Gdyby zaszła konieczność redukcji liczby robotników z powodu braku zatrudnienia, dyrekcja porozumie się z delegatami robotników i w pierwszym rzędzie weźmie pod uwagę robotników, którzy mają największą ilość przepracowanych dni w ciągu 12 miesięcy przed zwolnieniem oraz zbada wraz z delegatami robotników stosunki rodzinne i majątkowe na podstawie zaświadczeń urzędów gminnych. Przy zapotrzebowaniu robotników, dyrekcja w pierwszym rzędzie

przyjmować będzie tych robotników, którzy ostatnio zostali zredukowani. 4) Regulacja płac. Sprawę regulacji płac w poszczególnych oddziałach ustala strony na specjalnej konferencji.

Umowa obowiązuje do dnia 31.V 1933 r. i może być wypowiedziana każdomiesięcznie i każdego miesiąca, pierwszy raz jednak dopiero w dn. 1.V 1933 r. O ileby jednak przed końcem maja 1933 r. wskaźnik kosztów utrzymania w Warszawie w 2-ch po sobie następujących miesiącach wykazał obniżenie lub podwyżkę kosztów w porównaniu z listopadem 1932 r. o więcej niż 4%, wówczas każda ze stron ma prawo miesięcznego wypowiedzenia umowy z końcem każdego miesiąca.

Do umowy z dnia 27.XI 1932 r. załączona została następująca lista płac Żywieckiej Fabryki Papieru „Solali”, Oddział Papiernia, obowiązująca od dn. 23.V 1932 r.: Prowadzący maszynę papierniczą I kat. od zł. 1,32 do zł. 1,37, II kat. od zł. 1,12 do zł. 1,20, pierwszy pomocnik przy maszynie I kat. zł. 0,70, przy maszynie II kat. zł. 0,66, drugi pomocnik przy maszynie papierniczej zł. 0,59, dozorujący sit zł. 0,51, smarujący maszynę zł. 0,52. Młynarz przy holendrach I kat. zł. 1,06, II kat. zł. 0,86, pomocnik przy holendrach zł. 0,53, robotnik przy dowożeniu półmasy zł. 0,53, windziarz zł. 0,53. Przędownik przy gotowaniu szmat zł. 0,60, robotnik przy wożeniu szmat zł. 0,53, młynarz przy holendrach do prania zł. 0,57, młynarz przy holendrach półmasy zł. 0,58, robotnik przy holendrach do bielenia pierwszy zł. 0,60, drugi zł. 0,59. Majster przy kalandrze od zł. 1,15 do zł. 1,44, robotnik przy krajaniu bobin pierwszy od zł. 0,59 do zł. 0,66, drugi od zł. 0,56 do zł. 0,59, robotnik przy kalandrze od zł. 0,56 do zł. 0,59, pomocnik od zł. 0,52 do zł. 0,54, kobiety zł. 0,41. Przędownik fabrykacji tektury zł. 1,46, krajacz tektury zł. 0,66, robotnik fabryki tektury od zł. 0,52 do zł. 0,53, kobiety zł. 0,40. Przędownik w szlifierni zł. 0,81, szlifierz zł. 0,63, robotnik w szlifierni zł. 0,53, robotnik na placu drzewnym zł. 0,52, kobiety zł. 0,41. Dozorczyń sali papierniczej zł. 0,69, robotnica przy wzorkach zł. 0,46, licząca zł. 0,43, robotnica przy sortowaniu kontr. zł. 0,43, robotnica przy sortowaniu zł. 0,40, kobiety zł. 0,40, robotnik przy pakowaniu pierwszy zł. 0,55, drugi zł. 0,52, krajacz papieru zł. 0,66. Przędownik hadrowny pierwszy zł. 1,31, przędownik hadrowny drugi zł. 0,64, pomocnik przędownika zł. 0,60, robotnice przy sortowaniu kontr. zł. 0,49, robotnice przy sortowaniu zł. 0,45, kobiety zł. 0,44, robotnik przy kraj. i trzepaczu zł. 0,61, pomocnice zł. 0,47. Palacz główny zł. 1,44, palacz I kat. zł. 0,72, II kat. zł. 0,71, dozorujący turbiny parowej pierwszy zł. 0,87, drugi zł. 0,78, pomocnik przy turbinie parowej zł. 0,58, pomocnik młodszy zł. 0,52, woźący żuźle zł. 0,54. Majster w ślusarni zł. 1,75, podmajstrzy w warsztatach zł. 1,59, profesjonści I kat. od zł. 1,05 do zł. 1,28, II kat. od zł. 0,81 do zł. 1,04, III kat. od zł. 0,58 do zł. 0,81, pomocnik od zł. 0,51 do zł. 0,57. Uczniowie w 1 roku tygodniowo zł. 2,00, w 2-im roku zł. 3,00, w 3-im roku zł. 6,00. Placowy zł. 0,83, przędownik na placu zł. 0,66, robotnik na placu zł. 0,52, robotnik na placu węglowym zł. 0,54, szofer auta ciężarowego zł. 0,63, portjer tygodniowo zł. 46,12, stróż zł. 40,07, woźnica zł. 30,87. Młodocianci poniżej lat 18: chłopcy zł. 0,40, dziewczęta zł. 0,35. Oddział konfekcji: starszy mechanik zł. 2,30, mechanik zł. 1,35, majster w kalkowni zł. 1,10, majster w szpagaciarni zł. 1,00, dozorczyń od zł. 0,93 do zł. 0,95, dozorczyń pomocnicze zł. 0,70, robotnice na bibułkarni zł. 0,40, robotnicy od zł. 0,51 do zł. 0,53, robotnice przy krajaniu bibulek zł. 0,44, robotnice na kalkowni zł. 0,42, robotnik przy maszynie do krep. zł. 0,84, pomocnik zł. 0,60, robotnicy na szpagaciarni zł. 0,41, robotnik przy maszynie do paraf. zł. 0,56, krajacz bobin parafinowych zł. 0,59, przędownik na placu zł. 0,69, przędownik przy ekspedycji zł. 0,59, robotnik przy maszynie kalkowej zł. 0,66, robotnik w kuchni kalkowej zł. 0,70, robotnice w drukarni zł. 0,49, robotnicy w drukarni od zł. 0,60 do zł. 0,63. Zarobek akordowy oblicza się odpowiednio na zasadzie wyżej wymienionych stawek.

2 zakłady—678 robotników.

UI90 17.VI 1933 r. Czaniec k/Kęt. Umowa pomiędzy Galicyjską Fabryką Papieru S. A. „Czaniec” poczta Kęty a delegatami robotników powyższej fabryki. Płace: dotychczasowe stawki obowiązujących plac dla mężczyzn i kobiet z wyjątkiem ślusarza, cieśli i stolarza zostają obniżone o 5%, natomiast płace ślusarza, cieśli i stolarza o 7%. Obniżka wchodzi w życie w następną sobotę po uruchomieniu lokomobili.

Umowa obowiązuje obie strony na przeciąg 1 roku. W razie niewypowiedzenia przez jedną ze stron na 1/3 miesiąca przed jej upływem, umowa pozostaje nadal w mocy i może być wypowiedziana każdostronnie 1 lub 15 każdego miesiąca.

1 zakład—71 robotników.

UI91 20.VII 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy Dyrekcją Fabryki Kartonażu „Jan Nowak i S-ka” w Krakowie a ogółem robotników powyższej fabryki. Praca w fabryce rozpoczyna się o godz. 7 rano, z tem że klejarki przychodzą trzy kwadranse wcześniej, zaś renderki przychodzą 1/2 godz. później. Wszystkich pracowników i pracownice przyjmuje się na okres wykończenia określonej roboty w myśl art. 4, litera b, rozp. Prezydenta R. P., t. zn. do czasu wykończenia zamówienia Dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego z dnia 30.VI 1933 r. czyli bez 14-dniowego wypowiedzenia. Dzień ukończenia pracy pod Dyrekcją do wiadomości pracowników. Pracownice przyjęte zostają według poprzedniej listy z przydziałem do grupy płacy, przyczem zaznacza się, że na wypadek przydziału do innej grupy płacy zmienia się równocześnie także i wynagrodzenie. Za spóźnienie się do pracy oraz za niewykonanie ściśle przeznaczonych prac, samowolne niszczenie materiału i spowodowanie przez nieuwagę niepotrzebnej makulatury, będą stosowane kary pieniężne, względnie zwolnienia z pracy. Sortownia rozpoczyna pracę dnia 25.VII 1933 r. Obsady agregatów 5, 6 i klejarki trzecie przystępują do pracy przypuszczalnie 27.VII. Przyjęcie powyższych warunków potwierdza każdy z pracowników własnoręcznym podpisem przed rozpoczęciem pracy.

1 zakład—139 robotników.

UI92 7.I 1930 r. Lwów. Umowa zbiorowa między Zarządem Fabryki WYROBÓW PAPIEROWYCH „E. Królik i S-ka” we Lwowie a pracownikami fizycznymi tej firmy. Wszyscy pracownicy z wyłączeniem maszynisty, zecera i przekrawiywacza pracować będą godzinowo z tem, że czas pracy nie będzie przekraczać 46 godzin na tydzień. Przy braku pracy ma Zarząd Fabryki prawo wogóle nie pracować z robotnikami godzinowymi aż do czasu otrzymania pewnej ilości zamówień, by móc znów z pracownikami pracować. Wzajemnie za to wszystkim robotnikom przysługuje pełne prawo do urlopu ustawowego, nawet gdyby z powodu braku pracy wogóle nie pracowali, zaś nowych robotników Zarząd Fabryki zobowiązuje się nie przyjmować i miejsca pracy stałe dla swoich starych robotników rezerwować.

Umowa ta została przez delegację robotniczą i Zarząd podpisana z prawem wypowiedzenia ustawowego to jest 14-dniowym.

1 zakład—30 robotników.

UI29 30.IX 1933 r. Bielsko. Umowa pomiędzy firmą S. W. Niemojowski, Fabryka Tektury w Czechowicach, a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego, reprezentującym robotników tej fabryki. Od dnia 5.X 1933 r. obowiązują w fabryce w Czechowicach następujące płace: a) robotnicy przy szlifierzu zł. 0,63 za godzinę; b) palacze od zł. 0,62 do zł. 0,65; c) robotnicy w czyszczalni zł. 0,40 oraz dodatek tygodniowy zł. 2,00; d) robotnicy przy innych robotach i nowoprzyjęci zł. 0,40. Ci robotnicy, którzy dotychczas otrzymywali ponad zł. 0,40 za godzinę—zł. 0,41; e) robotnice i nowoprzyjęte zł. 0,30, robotnice, które otrzymywały dotychczas ponad zł. 0,30 za godzinę—zł. 0,31; f) stawka akordowa za odbiór i składanie drzewa za 1 m³ zł. 0,40, za napelnianie i opróżnienie warnika zł. 18,00.

Umowa obowiązuje na czas nieograniczony i może być wypowiedziana przez obie strony każdego 1-go na koniec danego miesiąca.

UI30 20.VI 1929 r. Czułów. G. Śląsk. Umowa taryfowa pomiędzy Górnośląską Fabryką Celulozy S. A. w Czułowie a Zjedn. Zaw. Polskiem oraz Radą Załogową tejże fabryki. Par. 1. Czas pracy: normalny tygodniowy czas pracy z wyjątkiem przerw wynosi 48 godzin. Skrócenie czasu pracy, które wskutek braku materiałów fabrycznych i t. p. stanie się konieczne, reguluje kierownictwo fabryki w porozumieniu z Radą Załogową, stosownie do przepisów ustawowych. Skraca się czas pracy w przededniu wielkich świąt i wówczas płaci się zarobek za przepracowane w dniach tych godziny. Par. 2. Godziny nadliczbowe i praca świąteczna: pracownicy są zobowiązani do wykonywania pracy, mającej na celu utrzymanie fabryki w ciągłym ruchu; do godzin nadliczbowych oraz pracy w niedzielę i święta w granicach przewidzianych w ustawie i taryfie. Par. 3. Urlop: rok urlopowy liczy się od 1.I do 31.XII każdego roku. Najdłuższy urlop wynosi 9 dni. Urlopu udziela się po pełnej jednorocznej nieprzerwanej pracy w fabryce, przyczem służby wojskowej nie liczy się jako przerwy w pracy. Przy wymiarze urlopu dla robotników młodocianych liczy się trzy lata jako terminatorskie, podczas których urlopu nie udziela się. Wiek rozpoczynający czas terminatorski ustala się na lat 15, tak że każdy robotnik, który ukończył lat 18 otrzymuje pierwszy urlop, przyczem uwzględnia się mu dla wymiaru urlopu przepracowany przez niego czas w charakterze terminatora. Urlopu udziela się: po nieprzerwanej jednorocznej pracy—3 dni, 2-letniej—4 dni, 3-letniej—5 dni, 4-letniej—6 dni, 6-letniej—7 dni, 8-letniej—8 dni, 10-letniej—9 dni. Udzielony urlop wynagradza się norm. placą dniówkową. Udzielanie urlopu reguluje kierownictwo fabryki, a w razie potrzeby na wypadek sporów, w porozumieniu z Radą Załogową. Pracodawca nie jest obowiązany udzielić urlopu jednocześnie więcej niż 5% załogi pracującej w jednym oddziale fabryki. Aby umożliwić wykorzystanie urlopu naraz, pracownicy są obowiązani zastępować robotników znajdujących się na urlopie. Opuszczone dniówki lub spóźnienie do pracy bez usprawiedliwienia zostaną potrącone z urlopu, a mianowicie bez jakiegokolwiek wynagrodzenia. Za zgodą Rady Załogowej może w tym wypadku również być zastosowany par. 34 postanowień karnych Regulaminu Pracy. Potrącone ewentualnie opuszczone z urlopu dniówki muszą być na koniec każdego miesiąca podane do ogólnej wiadomości przez ogłoszenie. Pracownikom, znajdującym się na urlopie, nie wolno podczas urlopu wykonywać żadnej innej pracy za wynagrodzeniem. Przeciwdziałającym nie wypłaci się za wykorzystany urlop wynagrodzenia, a w razie, gdyby wynagrodzenie to było już wypłacone, zostanie ono potrącone z zarobku przy najbliższej wypłacie. Za urlop niewykorzystany wynagrodzenia nie płaci się. Przy rozwiązaniu stosunku pracy przez pracownika samego, pracownika ma prawo na otrzymanie tylko odpowiedniego urlopu stosownie do jego czasu zatrudnienia. Zostanie natomiast stosunek pracy rozwiązany przez pracodawcę wskutek zmian, warunków roboczych, a mianowicie przez ustawienie nowych maszyn i t. p., wówczas pracownicy przysługują prawo na pełny urlop. Przy rozwiązaniu stosunku pracy z powodu braku pracy wskutek złych warunków gospodarczych w całej fabryce lub w niektórych oddziałach fabryki, udziela się tylko odpowiedniego urlopu stosownie do przepracowanego czasu. Robotnicy pracujący stale w akordzie otrzymują tytułem wynagrodzenia za wykorzystany urlop normalną placę dzienną plus 25% dodatku. Par. 4. Zarobki. Zarobki wypłaca się według ustalonej z Radą Załogową taryfy stopniowej. Za podstawę do ustalenia tej taryfy stopniowej służy taryfa Hut Żelaznych Przemysłu Górnośląskiego, a mianowicie grupy a) do e) te same taryfy dla robotników wykwalifikowanych ponad lat 24 i stawki zarobkowe tychże grup, przyczem zarobek grupy a) przedstawia klasę I taryfy stopniowej naszej fabryki, która obowiązuje dla najlepiej placzonych robotników wykwalifikowanych, natomiast zarobek grupy e, t. j. klasa VII taryfy stop. fabryki, minus 10%, obowiązuje dla robotników placowych i t. p.; zarobki dla robotników poniżej lat 24 ustala się według plac dla robotników i robotnic, pracujących na zmiany taryfy hut żelaznych mniej 10%. Par. 5. Zarobki akordowe podlegają osobnej

umowie. Par. 6. Wypłata zarobków odbywa się co 15 dni, a mianowicie: 15 każdego miesiąca, za okres zarobkowy od 15 do 30, wzgl. 31 poprzedniego miesiąca i 30, wzgl. 31 każdego miesiąca za okres zarobkowy od 1 do 15 danego miesiąca. Zarobki akordowe i normalne dniówkowe należy wpisywać na torebkach oddzielnie jak również wyliczenie zarobku musi być wypisane przejrzyste i dokładnie. Par. 7. Obliczenie zarobków. Zarobki oblicza się według załączonego regulaminu zarobkowego. Robotnicy, którym zarobki płaci się według wieku, przechodzą i następnego miesiąca po dacie urodzenia do klasy wyższej. Żonaci pracownicy otrzymują poza tym dodatek na żonę w wysokości zł. 0,14 za każdy przepracowany dzień, oraz dodatek na każde dziecko poniżej lat 14 w wysokości zł. 0,23, za każdy przepracowany dzień. Par. 8. Koniec stosunku pracy. Zwalnianie robotników regulują oddzielne postanowienia ustawowe oraz bliżej określone postanowienia zawarte w regulaminie pracy. Par. 9. Wynajem mieszkań służbowych. Dla wynajmu mieszkań służbowych obowiązują postanowienia ustawowe. Umowę o pracę i umowę o mieszkanię służbowe zawiera się oddzielnie. Pracownik opuszczający pracę w fabryce nie ma prawa zamieszkiwać dłużej zajmowanego mieszkania służbowego ponad umówiony czas. Odwołania przeciwko powyższemu nie są dozwolone. Par. 10. Ogólne postanowienia. Przepisy przemysłowo-policyjne oraz przepisy bezpieczeństwa muszą być przez obie strony ściśle przestrzegane. Robotnicy, u których się stwierdzi, że poza pracą w fabryce wykonywują jeszcze inne prace, podlegające ubezpieczeniu, zostaną z pracy wydaleniu z uwzględnieniem 2-tygodniowego terminu wypowiedzenia. Wszelkie postanowienia w regulaminie pracy fabryki, które z niniejszą umową taryfową nie są zgodne, nie obowiązują na czas trwania

niniejszej umowy. Par. 11. Załatwianie sporów. Na wypadek sporu co do należytego zastosowania postanowień niniejszej umowy taryfowej rozstrzyga pracodawca z danym urzędnikiem ruchu. O ile załatwienie sporu nie dojdzie do skutku, wówczas reguluje sprawę Dyrekcja z Radą Zalogową. Jeżeli i tym razem nie dojdzie do porozumienia, sprawę rozstrzygają ostatecznie podpisani na niniejszej umowie. Par. 12. Wypadki nieobjęte niniejszą umową są regulowane postanowieniami ustawy o Radach Zalogowych.

Par. 13. Czas trwania umowy: Umowa obowiązuje od 1.VII 1929 r. i może być wypowiedziana pismem poleconym z końcem każdego miesiąca, poraz pierwszy 1.X 1929 r. Jeżeli wypowiedzenie nie nastąpi, umowa obowiązuje automatycznie nadal.

UI31 W dniu 25.XI 1933 r. Żywiec. Umowa między Żywiecką Fabryką Papieru „Solali”, Sp. Akc. Żywiec, reprezentowaną przez Zw. Przem. Bielsko-Białej i okolicy, a robotnikami firmy, reprezentowanymi przez Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 39 Obwodu. Umowę z dnia 27.XI 1932 r. przedłuża się do 31.III 1934 r. z tem, że pierwsze wypowiedzenie może nastąpić 1.III 1934 r. na koniec tego miesiąca. O ile wypowiedzenie nie nastąpi, to umowę automatycznie przedłuża się z tem, że może być wypowiedziana i każdego następnego miesiąca na koniec danego miesiąca. Jeżeli jednak projektowana ustawa o opodatkowaniu bibułki wcześniej będzie ogłoszona, umowa niniejsza może być wypowiedziana w 14-dniowym terminie, licząc od dnia ogłoszenia tej ustawy. W każdym razie obecne płace pozostają w mocy do dnia 31.I 1934 r. Z powodu strajku żadna ze stron nie może być poszkodowana.

PRZEMYSŁ SKÓRZANY

U193 1.II 1933 r. Zgierz. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Garbarską „Marselina” Sp. z o.o. w Zgierzu a robotnikami akordowymi tejże garbarni. Ustalono następujące ceny: za szorowanie skór hydłowych po zł. 0,225, za ręczne falcowanie po zł. 0,275, za maszynowe falcowanie po zł. 0,28, za platerowanie zł. 0,10, za glansowanie etc. po zł. 0,25, za smarowanie po zł. 0,09, za naszywanie na ramy po zł. 0,09.

1 zakład—11 robotników.

U194 18.VII 1932 r. Białystok. Umowa zbiorowa między firmą Ch. Bekker i S-wie a przedstawicielami Oddziału Centr. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Skórzanego i Pokrewnych (Garbarzy) w Białymstoku. 1) Płace dzienne i akordowe ustalono zgodnie z załączonym cennikiem akordowym. 2) Ekwivalent na urlopy za rok 1931 firma uregułuje do końca 1932 r. 3) Na buty za rok 1931 otrzymują wapniarze po zł. 50,00 i baumowi po zł. 37,00. 4) Przyjmowanie robotników przez firmę Ch. Bekker i S-wie odbywać się będzie wyłącznie za pośrednictwem Oddziału Centr. Zw. Zaw. Robotników i Robotnic Przem. Skórzanego i Pokr. (garbarzy) w Białymstoku. 5) Wydalenie robotników odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa. 6) Umowa obowiązuje strony na czas od 15.VII do 15.X 1932 r.

1 zakład—107 robotników.

U195 26.V 1933 r. Białystok. Umowa między garbarnią „Skórodąb Jasionówka” a przedstawicielami Komisji Okr. Zw. Zaw. w Białymstoku oraz przedstawicielami Zw. Rob. Przem. Skórzanego i Pokrewnych, Oddział w Jasionówce, przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu. 1) Strajk zostaje zlikwidowany i robotnicy z dniem 29.V 1933 r. przystępują do pracy. 2) 31 robotników otrzymuje z dn. 29.V 1933 r. podwyżkę wynagrodzenia, w tem 15 robotników o zł. 0,50 dziennie każdy i 16 robotników o zł. 0,25. 3) Wszyscy robotnicy garbarni, w tem również 31 robotników wymienionych

w punkcie poprzednim, otrzymują z dniem 29.V 1933 r. podwyżkę płac w wysokości: robotnicy oddziału mokrego 15%, robotnicy oddziałów suchych i wszyscy pozostali 25%. 4) Podwyżki płacy, wymienione w punktach poprzednich 2 i 3 rozumieją się od cennika zaświadczonego przez Inspektora Pracy w dn. 7.IV 1933 r. pod Nr. 1352, z tem, że wynagrodzenie „szabowszczyka” prostuje się ze zł. 5,00 na zł. 5,50 dziennie. 5) Przyjmowanie robotników do pracy będzie się odbywać za pośrednictwem Zw. Zaw. Rob. Przem. Skórzanego i Pokr., Oddział w Jasionówce. 6) W razie ograniczenia produkcji załoga robotnicza nie będzie redukowana, lecz zostanie zastosowany podział pracy między wszystkimi robotnikami w terminach tygodniowych wzgl. za zezwoleniem Kasy Chorych, w terminach krótszych, przyczem w razie stosowania podziału w terminach tygodniowych Zarząd Garbarni będzie wydawał robotnikom w miarę potrzeby awanse. 7) W razie podwyższenia płac w garbarniach białostockich, podwyżki te w tej samej procentowej wysokości obowiązują automatycznie również w garbarni „Skórodąb” w Jasionówce.

Umowa zawiera się na czas nieokreślony z obowiązkiem 2-tygodniowego wypowiedzenia w razie rozwiązania umowy przez jedną ze stron.

1 zakład—23 robotników.

U196 28.II 1933 r. Wilno. Umowa pomiędzy właścicielami miejscowych Zakładów Białoskórniczych a robotnikami białoskórnikami, wybranymi przez walne zebranie robotników białoskórniczych. Pracodawcy wyrażają zgodę na propozycję robotników, by wypłacać: za garowanie i szwedowanie od jednej sztuki zł. 0,05, za sztrekowanie zł. 0,02, za mokre roboty zł. 0,16 od sztuki (przy motorze) i po zł. 0,18 bez motoru, za curychtowanie garówki zł. 0,20, za curychtowanie kolorowych i angielskich skór zł. 0,25, za curychtowanie czarnych i białych skór zł. 0,20, za farbowanie kolorowych skór zł. 0,30, za farbowanie czarnych skór zł. 0,20. Paragrafy 2, 3, 4, 5, 6 i 7 z umowy poprzedniej z dnia 11.II 1932 r. zostają zachowane w całości.

Warunki powyższe obowiązują obie strony na przeciąg pół roku, t. j. od dnia 27.II 1933 r. do 27.VIII 1933 r.

3 zakłady—116 robotników.

U197 17.VIII 1933 r. Wilno. Umowa podobna między firmą „B-cia Kirzner i D. Mickun” Fabryka Wyprawiania i Farbowania Futer „Furs” a pełnomocnikami robotników tejże fabryki. Par. 1. Ceny za pracę są następujące: 1) Oddział pierwszy—wyprawianie skór. Wyprawiacze fachowi za 1 sztukę skóry zł. 0,07, zakretniki podręczne dziennie zł. 2,50 i zł. 3,00, pranie skór zł. 3,50 dziennie. 2) Oddział drugi szlichtowanie skór: szlichtowszczyki akordowi za 1 sztukę skóry zł. 0,14, skrobacze skór I kat. zł. 6,00 dziennie, II kat. zł. 5,00, III kat. zł. 4,00, kluczowszczyki skór zł. 4,50 dziennie. 3) Oddział trzeci farbiarski: farbiarze I kat. zł. 5,00 dziennie, II kat. zł. 4,00, kobiety farbiarki zł. 3,75, farbiarze maszynowi zł. 3,50. 4) Oddział czwarty: kolorowe skóry, szlichtowszczyki skór I kat. zł. 7,50 dziennie, II kat. zł. 6,00, III kat. od zł. 4,50 do zł. 5,00. 5) Oddział piąty maszynowy: prasowanie skór I kat. zł. 4,50 dziennie, II kat. zł. 4,00, wybijacze skór od zł. 3,75 do zł. 4,00, maszynistki zł. 2,50, zł. 3,00 i zł. 3,50. 6) Dziczyna: robotnicy I kat. zł. 7,00 dziennie, II kat. zł. 5,00, III kat. zł. 4,00, IV kat. zł. 3,00, V kat. (podręczni) zł. 2,50. 7) Oddział siódmy—kuśnierze akordowi: za uszycie jednej blamy zł. 3,00, i kołnierza zł. 0,35, kuśnierze nieakordowi zł. 5,00 dziennie, kuśnierze maszynowi zł. 2,50. 8) Oddział ósmy—kotłownia: płaca maszynisty wynosi zł. 200,00 miesięcznie czyli zł. 48,00 tygodniowo, palacza kotłowni zł. 35,00 tygodniowo. 9) Oddział dziewiąty—podwórzowi: robotnicy przy barbanach zł. 4,50 dziennie, robotnicy podwórzowi zł. 3,00 i zł. 3,75. Par. 2. Wydalenie jakoteż i przyjmowanie nowych robotników skutecznia się w porozumieniu z wybranymi przez robotników fabryki „Furs” przedstawicielami w liczbie 3. W razie sporu decyduje Inspektor Pracy. Paragraf ten dotyczy robotników stałych, t. j. tych, którzy przepracowali cały sezon. Nie dotyczy zaś robotników przyjmowanych dorywczo w miarę potrzeby. Par. 3. Pracodawcy zobowiązują się wydawać raz na rok dla wyprawiaczy skór buty ochronne w miarę potrzeby. Par. 4. Pracodawcy zobowiązują się nie zawierać z robotnikami żadnych pobocznych umów indywidualnych i wszelkie nowe umowy nieważne są i będą zastąpione warunkami niniejszej umowy.

Par. 5. Umowa obowiązuje na czas od 12.VIII 1933 r. do dn. 1.V 1934 r. Uwaga: w czasie trwania martwego sezonu od 1.I 1934 r. do dnia 1.V 1934 r., t. j. do czasu wygaśnięcia umowy, o ile zajdzie potrzeba zmiany warunków płacy, to zmianę tę w tym okresie czasu ustali ponowna konferencja z fabrykantami.

1 zakład—90 robotników.

U198 14.VII 1933 r. Gniezno. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Pracodawców na m. Gniezno i okolicę, Tow. Zap. w Gnieźnie, a Zw. Rob. i Rzemieślników Zjedn. Zaw. Polskiego Poznań, Sekretarjat Okręgowy w Gnieźnie. 1) We wszystkich zakładach przemysłowych i handlowych na terenie m. Gniezna i powiatu obowiązuje następująca taryfa płacy, czyli stawki godzinne w złotych.

2) Płace godzinne wyszczególnione w rubr. taryfy A mogą być zastosowane: a) przy nowoprzyjętych robotnikach na przeciąg do 6 tygodni od rozpoczęcia pracy; b) ponadto przy robotnikach mniej uzdolnionych; pozatem obowiązują płace wyszczególnione w rubrykach taryfy B. 3) Z pod działania poniższej taryfy płacy wyłącza się przemysł wyrobu i rafinerji cukru, przemysł garbarski oraz przemysł budowlany, ostatni tylko w stosunku do robotników wykwalifikowanych, dla których istnieją odrębne umowy. 4) Płace akordowe i premjowe regulują poszczególne przedsiębiorstwa indywidualnie, przyczem gwarantuje się przy normalnej wydajności pracy conajmniej stawki godzinne. 5) Celem właściwego zastosowania niniejszej taryfy dzieli się miejscowości powiatu gnieźnieńskiego na trzy klasy, w myśl czego należą: do klasy I: Gniezno miasto i okolica do 3 kilometrów, do klasy II: Witkowo, Czarniejewo, Klecko,

Kiszkowo i Powidz, do klasy III: wszystkie pozostałe miejscowości powiatu gnieźnieńskiego. Miejscowości klasy II stosują płace o 5% niższe, miejscowości klasy III stosują płace o 10% niższe niż klasa I. Wyszczególnienie stawek płacy dla poszczególnych klas uwidocznia tablica poniższa.

Kategoria pracowników	Gniezno, miasto i okolica do 3 km		Witkowo, Czarniejewo, Klecko, Kiszkowo i Powidz		W pozostałych miejscowościach powiatu gnieźnieńskiego	
	A	B	A	B	A	B
Rzemieślnik do 2 lat po wyuczeniu i przepracowaniu	0,44	0,51	0,42	0,48	0,40	0,46
Rzemieślnik od 2 do 4 lat po wyuczeniu i przepracowaniu	0,52	0,60	0,49	0,57	0,47	0,54
Rzemieślnik ponad 4 lata po wyuczeniu i przepracowaniu	0,67	0,75	0,64	0,71	0,60	0,68
Rzemieślnicy kat. II o ile są żonaci otrzymują płace kat. III.						
Robotnik przyuczony i maszynowy	0,53	0,61	0,50	0,58	0,48	0,55
Robotnik od 16 do 18 lat	0,20	0,25	0,19	0,24	0,18	0,23
Robotnik od 18 do 21 lat	0,28	0,35	0,27	0,33	0,25	0,32
Robotnik ponad 21 lat samotny	0,44	0,51	0,42	0,48	0,40	0,46
Robotnik ponad 21 lat żonaty	0,52	0,60	0,49	0,57	0,47	0,54
Robotnica od 16 do 18 lat	0,19	0,21	0,18	0,20	0,17	0,19
Robotnica od 18 do 21 lat	0,25	0,28	0,24	0,27	0,23	0,25
Robotnica ponad 21 lat	0,32	0,36	0,30	0,34	0,29	0,32
Wóźnica otrzymuje ponadto dokładki tygodniowe	—	2,50	—	2,35	—	2,25

6) Umowa obowiązuje od dnia 1.VIII 1933 r. na czas nieograniczony. Strony obowiązują jednomiesięczny termin wypowiedzenia i to z końcem miesiąca kalendarzowego.

6 zakładów—231 robotników.

U199 19.IV 1933 r. Bydgoszcz. Umowa taryfowa pomiędzy fabryką skór „Ludwik Bucholz” S. A. w Bydgoszczy a załogą fabryczną tejże firmy. Monterzy otrzymują na godzinę zł. 1,13, rzemieślnicy do 3 lat praktyki zł. 0,80, od 3 do 6 lat praktyki zł. 0,89, ponad 6 lat praktyki zł. 0,98, palacze zł. 0,77, robotnicy przy pracy suchej zł. 0,65, przy pracy mokrej zł. 0,68; stróże i portjerzy zatrudnieni 12 godzin dziennie zł. 36,00 tygodniowo, przodownicy zł. 54,60, robotnicy zatrudnieni przy rozpuszczaniu chemikalijskich zł. 40,60 tygodniowo, wóźnica zł. 49,00 tygodniowo oraz robotnicy magazynowi zł. 0,69 na godzinę. Stawki akordowe. Składnica skór surowych. 1) Cechowanie: skóry krajowe zł. 0,054, skóry zagr. i gibsy—zł. 0,029. 2) Warsztat mokry: moczenie, odbicie, wałkowanie (suchych skór zagr., gibsy), ładowanie kadzi, opróżnianie, mizdrowanie, oczyszczanie liczka, płókanie, odwapnienie (pikiel) ewent. bajcowanie przy suchych oraz sucho-solonych skórach zagranicznych—zł. 0,455, solone skóry zagr. oraz kraj. zł. 0,448, suche oraz arsz. gibsy zł. 0,172, powtórne oczyszczanie liczka zł. 0,091, rogowanie zł. 0,04. II. Farby. 3) Wyciąganie z farb. Vaches i blanki zł. 0,162, vaches i gibsy zł. 0,071, skóry wierzch., juchty kraj. i zagr. oraz gibsy zł. 0,071. 4) Wyciąganie z zatopów. Vaches i blanki zł. 0,061, vaches i gibsy zł. 0,03. 5) Transport z zatopów do bębnow. Vaches i blanki zł. 0,037, vaches i gibsy zł. 0,018. 6) Oddział bębnow.: napełnianie bębna, opróżnianie, płókanie, transportowanie do windy, przepołowienie i odstawienie do wykończalni ciężkie Vaches zł. 0,247. Vaches i blanki zł. 0,218. Vaches i gibsy zł. 0,124, skóry wierzchnie (juchty kraj. i zagr. gibsy) zł. 0,23, przeladowywanie bębna zł. 0,10. 7) Odpadki:

karki waszowe, karki na wierzchy zł. 0,06, 2 x płókanie, prasowanie i odstawienie zł. 0,04, boki szpaltowe do celów pantoflarskich zł. 0,02, boki do celów pantoflarskich zł. 0,04, boki waszowe zł. 0,03, 1 kadź szpaltu zł. 10,95, sortowanie zł. 0,03. 8) Kruponowanie: kruponierz zł. 0,044, pomocnik zł. 0,035. 9) Ekstrakcja (młyn do kory) za gotowanie kotła (wylugowanie kory) zł. 6,74, za gotowanie kadzi (rozpuszczanie ekstraktu) zł. 3,74, mienie kory zł. 0,044. 10) Dodatkowe garbowanie: suszenie, powieszanie i dodatkowe garbowanie podeszew zł. 0,158, kruponów zł. 0,061, kruponów zł. 0,106, karków zł. 0,053, brzuchów zł. 0,034, transport zł. 0,042. III. Wykończalnia skór waszowych. 11) Skóry waszowe: apreturowanie, olejenie, powieszanie zł. 0,052, platerowanie I zł. 0,315, platerowanie II i zdejmowanie zł. 0,315. 12) Krupony waszowe: apreturowanie, olejenie, powieszanie, platerowanie wyżymaczką bębnową zł. 0,051, oczyszczanie z mizdry zł. 0,02, platerowanie wyżymaczką stołową zł. 0,121. 13) Karki waszowe: apreturowanie, olejenie, transportowanie zł. 0,029, platerowanie wyżymaczką bębnową zł. 0,095, platerowanie stołowe i zdejmowanie zł. 0,148. 14) Brzuchy waszowe: apreturowanie, olejenie, transportowanie zł. 0,029, platerowanie maszyną i transport zł. 0,069, platerowanie ręczne i zdejmowanie zł. 0,069. 15) Wykończalnia skór blankowych: natłuszczanie skór blankowych zł. 0,064, napalanie skór blankowych zł. 0,17, wałkowanie skór blankowych zł. 0,16, I platerowanie skór blankowych zł. 0,47, II platerowanie skór blankowych zł. 0,47, czernienie skór blankowych zł. 0,677, suszenie skór blankowych zł. 0,089, struganie skór blankowych zł. 0,129, wykończenie skór blankowych zł. 0,51, natłuszczanie skór blankowych zł. 0,20, karki i brzuchy skór blankowych zł. 0,137, natłuszczanie szpaltów wierzchnich I zł. 0,036, natłuszczanie szpaltów wierzchnich II zł. 0,018. 16) Blanżerowanie: skór blankowych zł. 0,129, juchtów zł. 0,141, gipsów zł. 0,073, brzuchów i karków faledrowych zł. 0,038, szpaltów wierzchnich p. kg zł. 0,025. 17) Suszarnia: powieszanie, zdejmowanie, transport: waszowe zł. 0,08, krupony zł. 0,056, karki zł. 0,047, brzuchy zł. 0,022, gipsy zł. 0,063, transport kruponów zł. 0,012, transport karków zł. 0,005, transport brzuchów zł. 0,003. 18) Zwilżanie: skóry waszowe zł. 0,031, krupony zł. 0,01, karki zł. 0,01, brzuchy zł. 0,01. 19) Rolmaszyna: skóry waszowe ciężkie zł. 0,165, karki ciężkie zł. 0,046, brzuchy ciężkie zł. 0,042, krupony ciężkie zł. 0,04, skóry blankowe średnie zł. 0,136, karki blankowe średnie zł. 0,025, gipsy blankowe zł. 0,076, krupony pasowe zł. 0,046, lisie szpalt 100 kg zł. 1,30, skóry blankowe zł. 0,10, karki blankowe zł. 0,025, brzuchy blankowe zł. 0,021. 20) Skóry pasowe: napalanie zł. 0,203, blejchowanie zł. 0,203, platerowanie zł. 0,18, maglowanie zł. 0,046. 21) Faledry (skóry szare): falcowanie zł. 0,064, dodatkowe garbowanie zł. 0,042, tłuszczenie zł. 0,085, I platerowanie zł. 0,158, II platerowanie zł. 0,158, transport, układanie w prasę zł. 0,10. 22) Brzuchy faledrowe: falcowanie zł. 0,029, dodatkowe garbowanie i tłuszczenie zł. 0,018, I platerowanie zł. 0,045, II platerowanie zł. 0,045, czernienie zł. 0,138. 23) Gipsy do celów pantoflarskich: falcowanie zł. 0,05, dodatkowe garbowanie zł. 0,042, tłuszczenie zł. 0,085, I platerowanie zł. 0,158, II platerowanie zł. 0,158, transport, układanie w prasę zł. 0,10, czernienie zł. 0,224. 24) Paski chromowe: tłuszczenie zł. 0,085, I platerowanie zł. 0,158, II platerowanie zł. 0,158, transport zł. 0,10.

Umowa obowiązuje od 19.IV 1933 r.

I zakład—159 robotników.

U200 11.I 1933 r. Rybnik. Umowa pomiędzy kierownictwem fabryki skór „Salus” a delegacją robotników tej fabryki. W porozumieniu i za zgodą delegacji robotników ustalona została obniżka płac dla każdego bez wyjątku robotnika o 6%. Obniżka obowiązuje od dnia 5.I 1933 r. Stawki płac po uwzględnieniu obniżki kształtują się w sposób następujący: szorowacze na godzinę zł. 0,70, od sztuki zł. 0,301, sztrajchowacze zł. 0,64 i zł. 0,104, becзки zł. 0,68 i zł. 0,217, farby zł. 0,47 i zł. 0,151, harowacze zł. 0,68 i zł. 0,188, Trommelmaschine zł. 0,61 i zł. 0,122, walcerz zł. 0,66 do zł. 0,69

na godzinę, kolej zł. 0,60 na godzinę, palacz zł. 0,61, dziewczynny zł. 0,26, moczarze zł. 0,57 na godzinę i zł. 0,179 od sztuki.

I zakład—93 robotników.

U201 20.I 1933 r. Oświęcim. Umowa pomiędzy Dyrekcją Górnośląskiej Centrali Skór w Oświęcimiu a Centr. Zw. Robotników Przemysłu Chemicznego w Polsce i delegatami robotniczymi. 1) Za sortowanie, oddanie do namoków, przeciąganie przez 2 wody, obcinanie uszu, rozrzynanie głów, szlagowanie przez 4 wapna, bajcowanie, pranie, czyszczenie dołów wapiennych i numerowanie zł. 0,22 od sztuki. O ile zmiany wprowadzone utrudniłyby utrzymanie dotychczasowej wydajności pracy, a tem samem zmniejszenie zarobku, robotnikom przysługuje prawo rewizji wyznaczonych zarobków od sztuki przy robotach wymienionych w p.1. 2) Za wyciąganie z wapna, odpinanie łańcuszków, harowanie i wrzucanie do wody zł. 0,12. 3) Za wyciąganie zwalki i sztrajchowanie zł. 0,12. 4) Za wyciąganie z wody i szorowanie zł. 0,36. 5) Farby: za zwożenie, przyniesienie skór do farb, nawiązanie, zapuszczanie do beczek, przeciąganie przez farby, wyciąganie skór z farb i czyszczenie dołu (kanalu) zł. 0,175. 6) Wyglądanie na bębnie i platerowanie: za krupony zł. 0,025, karki całe nieszpaltowane zł. 0,05, boki podeszwowe zł. 0,025, lebki zł. 0,0175, paski zł. 0,0125. 7) Platerowanie ręczne: za krupony zł. 0,0325, karki całe nieszpaltowane zł. 0,0325, boki podeszwowe zł. 0,025, lebki zł. 0,01, paski zł. 0,0125. 8) Sztosmaszyna „Ideal” za karki brandzłowe zł. 0,11, za karki zakładowe zł. 0,09, krupony nieobciąż. zł. 0,09. 9) Maszyny do boków brandzłowych: za boki brandzłowe maszynowe zł. 0,0175, za boki brandzłowe ręczne zł. 0,045. 10) Walcowanie: za krupony czarne zł. 0,0175, za krupony białe zł. 0,0275, za półkarki czarne zł. 0,0125, półkarki białe zł. 0,0125, boki podeszwowe czarne zł. 0,025, boki podeszwowe białe zł. 0,025, boki brandzłowe białe zł. 0,0225, karki brandzłowe białe zł. 0,0225, lebki czarne i białe po zł. 0,0075, paski od 3 sztuk czarne 2 razy walcowane zł. 0,015, paski od 3 sztuk białe zł. 0,015. 11) Dla pomocników zł. 0,70 i zł. 0,65. 12) Palacze otrzymują wynagrodzenie za godzinę zł. 0,81. 13) Maszynista tygodniowo zł. 85,00. 14) Robotnik przy gotowaniu chemikali i apretury przy 46-godzinny tygodniu pracy otrzymuje zł. 40,00 tygodniowo. 15) Stróż nocny otrzymuje tygodniowo za 12-godzinny czas pracy przy pilnowaniu zł. 30,00, natomiast za pracę w niedzielę otrzymuje odpowiednią ilość godzin wolnych w tygodniu lub zapłatę w myśl wyjaśnień Inspektora Pracy. 16) Praca nie może trwać dłużej jak 8 godzin dziennie, w soboty natomiast 6 godzin. Ewentualna praca w godzinach nadliczbowych tak w dniówce, jak też i w akordzie, może się odbywać za pisemną zgodą Inspektora Pracy za wynagrodzeniem po myśli artykułu 16 ustawy o czasie pracy. Robotnik nie może być z pracy zwolniony ani też sztykanowany z powodu odmówienia przez niego pracy w godzinach nadliczbowych. 17) Dyrekcja fabryki zastosuje się ściśle do ustawy o urlopach robotniczych, jako też do ustawy o pracy kobiet i młodocianych. 18) W razie przyjmowania robotników będą przyjęci w pierwszej kolejce ci, którzy zostali zwolnieni z powodu redukcji i powracający z wojska, o ile poprzednio przed wojskiem w tej fabryce pracowali. 19) Robotnik przy bieleniu otrzymuje premję tygodniowo w wysokości zł. 5,00, zaś odpowiedzialny robotnik w mokrym warsztacie premję w wysokości zł. 15,00 miesięcznie, która jest wyznaczona przy robocie wyszczególnionej w punkcie 1. 20) Każdy robotnik i robotnica otrzyma po połowie ceny 1 kg podeszew w odstępach 6-miesięcznych, która to skóra będzie wydana w 1 dniu dla wszystkich robotników. Wszyscy robotnicy i robotnice otrzymują dawne place z tem, że ostatnia obniżka 6% zostanie od tych płac odjęta i zaokrąglona w ten sposób, że ułamki poniżej 0,5 grosza nie będą zaliczone, zaś ułamki powyżej 0,5 grosza policza się jako 1 grosz. 21) Furman pozostaje przy dotychczasowej płacy tygodniowej w wysokości zł. 35,00 i praca jego odbywać się będzie ściśle w myśl obowiązujących ustaw. 22) W razie konieczności zredukowania pewnej liczby robotników Dyrekcja w tej sprawie porozumie się z delegatami.

23) Umowa zostaje zawarta na okres 1 roku, t. j. do dnia 31.XII 1933 r. i może być wypowiedziana na 14 dni przed upływem terminu. W razie niewypowiedzenia tejże przez jedną ze stron, automatycznie przedłuża się na dalsze 3 miesiące.

1 zakład—92 robotników.

U202 12.VI 1929 r. Kraków. Protokół pomiędzy kierownictwem firmy Max Sinaiberger i S-wie a Radą Wojewódzką Gospodarczych Zw. Zaw. oraz delegatami robotników.

1) Naskutek interwencji Wojewódzkich Władz Państwowych oraz Rady Wojewódzkiej Gospodarczego Zw. Zaw. firma Sinaiberger zobowiązuje się w dniu 13.VI 1929 r. o godzinie 7-mej rano uruchomić fabrykę skór i pasów w Krakowie przy ul. Przemysłowej 2, zamkniętą wskutek czarnego strajku, na następujących warunkach: 2) Umowę niniejszą zawiera firma Max Sinaiberger i Synowie na czas nieograniczony z tem, iż wypowiedzenie tej umowy przez którąkolwiek ze stron kontraktujących może nastąpić najmniej na dwa tygodnie naprzód. Dnia wypowiedzenia nie wlicza się do okresu wypowiedzenia, a dzień zakończenia ma przypaść na sobotę. 3) Umowa niniejsza zawarta zostaje na warunkach pracy, określonych szczegółowo w regulaminie pracy dla pracowników zatrudnionych w firmie Max Sinaiberger i Synowie, zatwierdzonym reskryptem Obwodowego Inspektora Pracy 38 Obwodu z daty Kraków dnia 12.XI 1928. L. cz. 4513. 4) Wynagrodzenie za pracę następować będzie na dotychczasowych warunkach zarówno co do sposobu wypłaty wynagrodzenia jak niemniej także co do jego wysokości. Naskutek tej interwencji Rady Wojewódzkiej Gosp. Zw. Zaw. firma Max Sinaiberger i S-wie godzi się na dobrowolną podwyżkę dla wszystkich robotników dziennych. Podwyżka ta przyznana zostaje na następujących warunkach. Robotnicy zarabiający dotychczas zł. 0,70 za jedną godzinę pracy, otrzymają 14,3% podwyżki—czyli zł. 0,80 za jedną godzinę pracy. Robotnicy zarabiający dotychczas zł. 0,75 za jedną godzinę pracy, otrzymają podwyżkę 7,15% czyli zł. 0,80 za jedną godzinę pracy. Podwyżka powyższa obowiązuje z dniem rozpoczęcia pracy. Firma Max Sinaiberger i Synowie utrzymuje angielską sobotę z tem, iż wynagrodzenie wypłacone będzie za 8 godzin pracy. 5) Odnosnie do § 15 regulaminu pracy powołanego w ustępie 3-cim umowy—firma Max Sinaiberger i Synowie oświadcza, iż w miarę potrzeby dostarczy robotnikom indywidualnie ubrań fabrycznych, względnie innych osłon własnego ubrania robotnika. 6) Nie naruszając w niczem postanowień zawartych w § 2-gim niniejszej umowy, robotnicy stwierdzają, iż strajk uważają za ostateczność i zobowiązują się na wypadek tej ostateczności proklamowanie strajku zapowiedzieć firmie conajmniej na trzy dni naprzód (dnia zapowiedzenia się nie liczy). Proklamowanie strajku nie może nastąpić w okresie wypowiedzenia przewidzianego w ustępie drugim tej umowy. 7) Obie strony kontraktujące stwierdzają niniejszem, iż zawierając umowę, działają w zupełnym do siebie zaufaniu.

1 zakład—71 robotników.

U203 1.X 1929 r. Kraków. Umowa między Dyrekcją Polskich Zakładów Garbarskich w Krakowie a delegatami robotników tejże fabryki, jako reprezentantami całej załogi fabrycznej, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Wszyscy zatrudnieni w garbarni pracownicy zostają mimo przystąpienia do strajku w pracy nadal zatrzymani i nie będą przez przeciąg 3 miesięcy z tego tytułu narażeni na jakiekolwiek przykrości lub szykany, a przede wszystkim nie mogą być karani pozbawieniem pracy. Dotyczy to zwłaszcza tych 3 robotników, którzy dali sygnał do rozpoczęcia strajku. 2) Ustalone stawki płacy w dniu 20.IX 1929 r. obowiązują nadal, licząc od dnia ich ustalenia. 3) Dalsza zwykła płac nastąpi automatycznie; o ile lokalna Komisja dla badania wzrostu kosztów utrzymania przy województwie w Krakowie wykaże, że koszty te wzrosły o 5%, licząc od dnia 1.X 1929 r., to o ten procent będą stawki dotychczasowe podwyższone. 4) Przedłużenie godzin pracy ponad

czas ustawowy jest wzbronione i dlatego w godzinach nadliczbowych będą mogli pracować tylko w tych wypadkach, o ile takie przedłużenie godzin pracy Dyrekcja zarządzi. W razie takiego zarządzenia wynagradzane będą tylko te godziny, które każdorazowo i każdego dnia skontrolowane zostaną przez odpowiedniego kierownika tego oddziału, w którym odnośny pracownik pracuje. 5) Jako ekwiwalent za wycofanie skarg, wniesionych do Sądu Pracy, za przepracowane godziny nadliczbowe przed 1. X 1929 r. otrzymają odnośni robotnicy jednorazowo po złotych 30,00, zaś na pokrycie kosztów adwokackich wypłaci Dyrekcja na ręce delegatów zł. 900,00 najpóźniej do dnia 5 b. m. 6) W myśl postanowienia ustępu 2, art. 16 zatwierdzonego regulaminu pracy z dn. 15.XII 1928 r. Dyrekcja zastrzega sobie prawo załatwiania wszelkich sporów tylko z delegatami wybranymi z załogi robotniczej. 7) Przez zawarcie i podpisanie niniejszej umowy zostają tem samem wszelkie zatargi i nieporozumienia, wynikłe między pracodawcami i pracobiorcami, zlikwidowane.

Do umowy dołączony został obszerny cennik akordowy, składający się z 9 działów oraz 90 pozycji, określających stawki akordowe za wykonywanie poszczególnych czynności w garbarni.

1 zakład—208 robotników.

U204 26.IX 1930 r. Lwów. Umowa pomiędzy Zarządem Garbarni „Tanzer” a robotnikami tej garbarni reprezentowanymi przez Centr. Zw. Rob. Przem. Skórzanego, Oddział we Lwowie, w obecności Inspektora Pracy 42 Obwodu. 1) Robotnicy otrzymują odpowiednie narzędzia, jak również ferszalunki, buty i fartuchy. Ferszalunki przysługują po 6 tygodniach pracy w fabryce. 2) W razie nie otrzymania ferszalunków dostają robotnicy ekwiwalent w sumie zł. 25,00. 3) Robotnicy otrzymują w roku kalendarzowym równowartość 3 stóp boksu, lub 2 par zółwek w gotówce. 4) Co do czasu pracy i urlopów obowiązują normy ustawowe. 5) Do niniejszego cennika Zarząd fabryki dostosuje się w przyszłości drogą zastosowania wskaźnika kosztów utrzymania Głównego Urzędu Statystycznego. 6) Obliczenie następuje każdorazowo w okresie 6 miesięcy od dnia podpisania niniejszej umowy. 7) Na wypadek całkowitego lub częściowego wstrzymania ruchu fabryka zobowiązuje się przy podjęciu ponownego ruchu przyjmować w miarę możliwości tych robotników, którzy wskutek ograniczenia ruchu zostali zredukowani. 8) Związek Rob. Przem. Skórzanego w Polsce, Oddz. Garbarzy we Lwowie, ma prawo w każdej fabryce mianować mężów zaufania dla łagodzenia sporów, wynikłych na tle stosunków pracy i płacy między Dyrekcją fabryki a robotnikami i w ten sposób załatwione sprawy między Dyrekcją a mężami zaufania wymienionej firmy są obopólnie obowiązujące. 9) Wszelkie zawiadomienia i ogłoszenia Związku mogą być ogłaszane w danej fabryce pisemnie lub ustnie jedynie w sprawach organizacji zawodowej za przedstawieniem 1 egz. Dyrekcji fabryki. 10) Ceny za robociznę od dnia podpisania niniejszej umowy rozumieją się następująco: baumiści: zł. 1,55, robotnicy maszynowi przy szeer-maszynie, szpalt-maszynie i haar-maszynie zł. 1,35, przy trommelausztos-maszynie zł. 1,20, wszyscy inni robotnicy, t.j. przy wszystkich innych sztosmaszynach, walcach i przy falz-magazynie zł. 1,16; wszyscy przy mokrym warsztacie, ekstraktowni, farbacz, beczkacz, glajchacz, magazynier skór surowych zł. 1,16. Podwórzowi robotnicy, przy korze i magazynie skór gotowych i t. p. zł. 1,00; pomocnicy palacza przy dowozie węgla zł. 0,85, murarze, cieśle, rymarze i ślusarze zł. 1,00. Wszystkie kobiety zł. 0,75 za godzinę.

1 zakład—111 robotników.

U205 20.II 1933 r. Lwów. Umowa pomiędzy Zarządem Garbarni „Nowość” a Centr. Zw. Rob. Przem. Skórzanego w Polsce, Oddział Garbarzy we Lwowie oraz delegatami robotników tejże garbarni. 1) Robotnicy otrzymują odpowiednie narzędzia do pracy garbarskiej, jak również buty i fartuchy. 2) Co do czasu pracy i urlopu obowiązują ustawa. 3) Zarząd fabryki zobowiązuje się w miarę zwiększenia produkcji przyjmować robotników do pracy ostatnio zredukowanych. 4) Związek Rob.

Przem. Skórzanego w Polsce ma prawo w każdej fabryce mianować mężów zaufania dla łagodzenia sporów, wynikłych na tle stosunków pracy i płacy między Dyrekcją a robotnikami i w ten sposób załatwienie sprawy są obopólnie obowiązujące. 5) Wszelkie zawiadomienia i ogłoszenia Związku w sprawach czysto organizacyjnych zawodowych mogą być ogłaszane pisemnie lub ustnie w danej fabryce za przedstawieniem i egz. Dyrekcji fabryki. 6) Umowa niniejsza anuluje wszystkie dotychczasowe umowy. 7) Ceny za robociznę od dnia podpisania niniejszej umowy są następujące: 1) garbarnia pierwsza zł. 9,50; 2) garbarnia druga zł. 7,50; 3) maszynkarze, rekownicy, przybijacze, platerowanie zł. 7,30; 4) głaśownicy i pomocnicy zł. 5,20; 5) kobiety zł. 3,60; 6) falcowanie bukatów 2000 kg zł. 31,00; 7) falcowanie ssaków 1500 kg zł. 34,00. Ceny wyszczególnione w niniejszej umowie i podpisane przez strony zainteresowane są cenami stabilizowanymi i nie ulegają żadnej zmianie.

* I zakład—42 robotników.

UI32 28.IX 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa między firmami: I. Chowańczak, „Futro” S. A., „Supra”, „Loutre”, „Wirginia”, „Futropol”, „Wł. Głębocki”, „Krajowy Przemysł Futrzany”, „Sz. Glesman” i „Stir” a przedstawicielami Centr. Zw. Zaw. Prac. Przem. Wyprawy i Farbowania Futer w Polsce. 1) Umowa niniejsza zastępuje z dn. 28.IX 1933 r. wszystkie odmienne lub sprzeczne warunki umów indywidualnych, o ile warunki te do czasu podpisania niniejszej umowy nie są bardziej korzystne, niż warunki niniejszej umowy. 2) Firma zobowiązuje się przyjmować i zwalniać pracowników tak wykwalifikowanych jak i dniówkowych za porozumieniem ze Zw. Zaw. podpisującym niniejszą umowę zbiorową. 3) Za wyjątkiem majstrów i wyższego personelu technicznego oraz administracji nie może być nikt zatrudniony, kto by nie był członkiem Zw. Zaw., podpisującego niniejszą umowę zbiorową. 4) W firmach, zawierających umowę, pracownicy wybierają jednego delegata oraz jego zastępcę, którzy to delegaci są przedstawicielami pracowników w stosunku do pracodawcy oraz Związku. Uwaga: Pracodawca nie może zwolnić delegata lub jego zastępcy z pracy za wykonywanie czynności delegata. 5) Przy przyjmowaniu pracowników zgodnie z art. 2 niniejszej umowy pracodawca ma prawo zastrzec sobie 7-dniowy okres próbny celem ustalenia kwalifikacji zawodowej pracownika. 6) Przedstawiciel Zw. Zaw., który przedłożył pracodawcy lub jego zastępcę upoważnienie związkowe, ma dostęp do fabryki za uprzednim zameldowaniem się w kantorze. 7) Załączony cennik stanowi integralną część niniejszej umowy. 8) Wynagrodzenie według załączonego cennika dla dniówki rozumie się przy pracy 8-godzinnej w dni zwykle i 6-cio-godzinnej w soboty, zaś zatrudnienie pracowników dniówkowych ponad powyższą ilość godzin będzie opłacane dodatkowo w stosunku 50% drożej za pierwsze 2 godziny pracy nadliczbowej i 100% drożej za godziny następne i niedzielne, lub świąteczne. 9) Godziny oczekiwania na pracę dniówkową są obliczane i opłacane według stawek normalnej pracy dniówkowej danego pracownika i nie ulegają potrąceniu lub komasacji przy ogólnym obliczaniu godzin pracy. 10) Firmy podpisujące umowę zobowiązują się wydać pracownikowi według jego specjalności do użytku w zakładzie pracy następujące przedmioty: a) pracownikowi lajtrowni i parę kombinez, pantofle i maskę ochronną, b) przy robotach mokrych, w farbie i kwasach wszyscy zatrudnieni otrzymują fartuchy gumowe, wzgl. brezentowe oraz jedną parę pantofli i rękawice gumowe. Wskazane przedmioty ulegają zastąpieniu przez nowe w miarę zniszczenia. 11) Zatrudnione kobiety otrzymują raz na dwa tygodnie bilet do wanny, mężczyźni dniówkowi bilet do łaźni.

Umowa obowiązuje od dnia 28.IX 1933 r. do 31.XII 1934 r. z tem, że jeżeli nie zostanie przez żadną stronę z podpisujących, wymówioną co najmniej na 3 miesiące wcześniej przed wygaśnięciem, zostaje automatycznie przedłużona na rok następny.

Do umowy z dnia 28.IX 1933 r. załączony został następujący cennik robocizny za okres od dnia 28.IX 1933 do 31.XII 1934 r. 1) murmle za roboty na kosie

zł. 0,28, za roboty na maszynie zł. 0,10, karakufy szare zł. 0,63 i zł. 0,03, antylopy zł. 0,25 i zł. 0,08, baranki perskie szarysy i krym. większe zł. 0,40, smuszki krym. i perskie mniejsze zł. 0,32, borsuki zł. 0,79 i zł. 0,25, bobry duże zł. 2,00 i zł. 0,50, bobry małe zł. 1,40 i zł. 0,35, cywety zł. 0,15, chomiki zł. 0,08, cielaki i wyporki zł. 0,57 i zł. 0,25, dziki zł. 3,40, greby zł. 0,13, gronostaje zł. 0,17, gazelle zł. 0,25, kozy zł. 0,73 i zł. 0,23, kózki zł. 0,20 i zł. 0,035, koty zł. 0,18 i zł. 0,05, króle zł. 0,13 i zł. 0,03, krety zł. 0,03 i od zł. 0,01 do zł. 0,015, karakufy zł. 0,40 i zł. 0,03, koty dzikie i koty rysie zł. 0,38 i zł. 0,12, kangury zł. 1,00 i zł. 0,20, lisy krajowe zł. 0,52 i zł. 0,10, lisy brazylijskie zł. 0,52 i zł. 0,10, lisy tureckie i japońskie zł. 0,52 i zł. 0,10, lisy srebrne niebieskie i białe zł. 3,00, lamparciki i tygrysy zł. 0,60 i zł. 0,15, lamparty duże zł. 2,20 i zł. 0,70, lamparty małe zł. 1,50 i zł. 0,50, małpy zł. 0,61 i zł. 0,15, nurki zł. 0,50 i zł. 0,12, niedźwiedzie białe duże zł. 13,40, niedźwiedzie szare duże zł. 10,30 i zł. 2,50, niedźwiedzie średnie zł. 7,00 i zł. 2,00, niedźwiedzie małe zł. 4,00 i zł. 1,50, oposy amerykańskie zł. 0,14 i zł. 0,06, oposy ring-rock brązowe i popielate małe zł. 0,21 i zł. 0,06, oposy brązowe i popielate duże zł. 0,30 i zł. 0,10, pami zł. 0,28 i zł. 0,06, popielice zł. 0,19 i zł. 0,04, piszczałki zł. 0,12 i zł. 0,04, psy duże zł. 1,20 i zł. 0,40, psy małe zł. 0,48 i zł. 0,16, piźmowce zł. 0,15 i od zł. 0,03 do zł. 0,04, pantery zł. 1,95 i zł. 0,50, rysie zł. 1,70 i zł. 0,50, skunksy na okrągło zł. 0,15 i zł. 0,08, szakale zł. 0,55 i zł. 0,10, susliki zł. 0,06, szopy zł. 0,43 i zł. 0,20, tumaki zł. 0,53 i zł. 0,12, elki tchórze zł. 0,18 i zł. 0,05, wallaby zł. 0,35 i zł. 0,10, wydry zł. 1,00 i zł. 0,32, wilki zł. 1,65 i zł. 0,50, wiskacze zł. 0,35 i zł. 0,10, wombate zł. 0,50 i zł. 0,20, barany zł. 0,95, lasiczkę zł. 0,19, żrebaki zł. 0,75 i od zł. 0,20 do zł. 0,40, Do powyższego cennika uzupełnia się artykuły, których brak było w powyższym cenniku: bobry kamczackie zł. 5,00 i zł. 2,00, brajtszwance zł. 0,63, baranki białe małe zł. 0,16, elki amerykańskie zł. 0,35 i zł. 0,10, gałanaki zł. 0,30 i zł. 0,15, kasztanki zł. 0,25 i zł. 0,03, kałanki zł. 0,53 i zł. 0,12, mrówkojady zł. 1,65 i zł. 0,50, nutrie zł. 0,51 i zł. 0,15, psy morskie zł. 0,60 i od zł. 0,45 do zł. 0,46, piesy zł. 0,52 i zł. 0,15, skunksy zł. 0,13 i zł. 0,07, sarny zł. 0,75, sobole zł. 2,50, szynszyle zł. 0,50, wallaby tasmańskie zł. 0,50 i zł. 0,15, wiewiórki zł. 0,13, zające białe zł. 0,18 i zł. 0,06, zające krajowe zł. 0,16 i zł. 0,04; zebry zł. 10,30 i zł. 2,50, rosomaki zł. 0,52 i zł. 0,15, renifery zł. 3,00, pyżyki zł. 0,40 i zł. 0,10, guranuki zł. 0,58, seksaki zł. 0,23 i zł. 0,07, okotły zł. 0,52 i zł. 0,10. Za roboty na okrągło dolicza się 30%. Ceny na farbe: antylopy zł. 0,07, barany duże, bibrety i bibrole zł. 0,24, barany średnie zł. 0,18, baranki mniejsze i smuszki zł. 0,16, baranki większe zł. 0,24, cielaki i wyporki zł. 0,25, chomiki zł. 0,03, gałanaki zł. 0,10, karakufy i szarysy zł. 0,24, koty zł. 0,05, króle zł. 0,08, krety zł. 0,02, kózki zł. 0,10, kozy zł. 0,18, kasztanki zł. 0,10, lisy zł. 0,24, murmle zł. 0,08, oposy amerykańskie zł. 0,06, psy morskie zł. 0,20, piszczałki zł. 0,05, rysie zł. 0,24, slinksy zł. 0,48, susliki zł. 0,03, skunksy zł. 0,05, wallaby zł. 0,12, wallaby tasmańskie, busch i kangury zł. 0,15, wiskacze zł. 0,05, wiewiórki zł. 0,03, zające zł. 0,06, żrebaki zł. 0,25, szakale zł. 0,24, skunksy zł. 0,06, piźmowce zł. 0,06. Ceny dniówkowe: lajtrowanie zł. 8,00, dla pomocy dniówkowej kobiet nowoprzyjętych na okres 2-tygodniowy minimum zł. 4,40. Po okresie 2-tygodniowym przy robotach ogólnych minimum płacy zł. 5,20, dla pracowników zatrudnionych przy farbie zł. 6,00, dla pracowników zatrudnionych przy farbie zł. 6,00, pomoc dniówkowa do robót ogólnych, mężczyźni zł. 5,60. Chłopcy wyłącznie na posyłki od lat 14 do 17 zł. 3,00, chłopcy od lat 17 wzwyż zatrudnieni przy robotach dniówkowych zł. 4,80.

UI33 19.IX 1933 r. Białystok. Umowa zbiorowa pomiędzy współwłaścicielem fabryki garbarskiej „Skórdał Jasionówka” w Jasionówce a przedstawicielami Zw. Rob. Przemysłu Skórzanego i Pokrewnych, Oddział w Jasionówce, przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu. 1) Strajk w zakładzie, który trwał od dnia 3.VII 1933 r. do dnia 18.IX r. b., zostaje niniejszą umową całkowicie zlikwidowany. 2) Obie strony uznają za ważną umowę zbiorową z dnia 26.V 1933 r. i zobowiązują się ją ściśle

przestrzegać. 3) Robotnicy przyjeżdżający w okresie strajku będą zwolnieni z dniem rozpoczęcia pracy w zakładzie. 4) Robotnicy, którzy pracowali przed strajkiem i byli zatrudnieni w okresie strajku, otrzymują celem częściowego wyrównania liczby dni pracy w ciągu roku bezpłatne urlopy, poczynając od dnia uruchomienia fabryki do dnia 20.XI 1933 r., zaś po tym dniu będą zatrudnieni na ogólnych warunkach. 5) W oddziale mokrym będą zatrudnieni wyłącznie robotnicy, którzy pracowali w tym oddziale przed strajkiem. 6) Wszyscy robotnicy zatrudnieni przed strajkiem będą przyjęci do pracy i wogóle żadne represje z racji strajku nie będą stosowane. 7) Wobec konieczności stosowania podziału pracy, zgodnie z punktem 6 umowy zbiorowej z dn. 26.V 1933 r. podział ten ustala się w ten sposób, że ogół robotników fabryki zostaje podzielony na 3 grupy, z których każda w okresie trzech tygodni będzie miała po jednym tygodniu pracy. 8) W razie dalszego ograniczenia produkcji lub też jej zwiększenia nowy podział będzie ustalony w porozumieniu ze Zw. Rob. Przem. Skórzanego i Pokr. Oddział w Jasionówce.

9) Umowa niniejsza zawiera się na czas nieokreślony z obowiązkiem dwutygodniowego wypowiedzenia w razie rozwiązania umowy przez jedną ze stron.

UI34 17.VIII 1933 r. Białystok. Umowa zbiorowa między właścicielami fabryk garbarskich w Białymstoku a przedstawicielami Zw. Rob. Przem. Skórzanego i Pokr., Oddział w Białymstoku, przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu ustalająca warunki pracy i płacy w przemyśle garbarskim w Białymstoku i okolicy. 1) Wypłata wynagrodzenia za pracę winna się odbywać w terminach tygodniowych. 2) Ustala się cennik plac robotniczych w fabrykach garbarskich w brzmieniu określonym w projekcie umowy zbiorowej dołączonym do niniejszej umowy, jako jej część składowa i upoważnia się Inspektora Pracy 32 Obwodu do wydania na tej podstawie projektu obowiązującego cennika plac dla fabryk garbarskich w Białymstoku. 3) W razie jeżeli poszczególne roboty akordowe muszą być wykonywane więcej niż 1 raz, za każdą dodatkową robotę winna być wypłacana stawka określona w cenniku, jeżeli zaś niektóre roboty akordowe nie są wcale wykonywane, to za nie się nie płaci.

Umowa zawiera się na termin 6-miesięczny i obowiązuje od dnia 18.VIII 1933 r. do 1.III 1934 r. W razie niewypowiedzenia niniejszej umowy przez jedną ze stron, przyczem wypowiedzenie musi nastąpić przynajmniej na 14 dni przed upływem terminu umowy, określonym powyżej—umowa niniejsza przedłuża się na dalsze 6 miesięcy. Prawo wypowiedzenia umowy określone w paragrafie poprzednim przysługuje ze strony pracodawców każdej fabryce garbarskiej, która umowę niniejszą podpisała, ze strony zaś robotników—Zw. Rob. Przem. Skórzanego i Pokr., Oddział w Białymstoku. Nieprzestrzeganie niniejszej umowy przez poszczególne fabryki, które ją podpisały, nie upoważnia robotników do porzucenia pracy w pozostałych fabrykach objętych tą umową.

Do umowy zbiorowej z dnia 17.VIII 1933 r. dołączony został protokół dodatkowy treści następującej: właściele fabryk garbarskich w Białymstoku oraz przedstawiciele Zw. Przem. Skórzanego i Pokr. Oddział w Białymstoku zawarli następującą umowę dodatkową do umowy zbiorowej z tejże daty, ustalającej warunki pracy i płacy w przemyśle garbarskim w Białymstoku i okolicy: przyjmowanie robotników do pracy w fabrykach, objętych niniejszą umową, odbywa się za pośrednictwem Zw. Rob. Przem. Skórzanego, Oddział w Białymstoku. Zwalnianie robotników w tych fabrykach odbywa się zgodnie z przepisami ustawy o umowie o pracę robotników.

UI35 11.II 1932 r. Wilno. Umowa zbiorowa pomiędzy Zjedn. Fabrykantów Białoskórniczych i Farbiarskich w Wilnie a Zw. Zaw. Robotników Przem. Skórzanego, Oddział II Białoskórników w Wilnie. Par. 1. Ceny za pracę przy wyrobie są następujące: horowanie i szwedowanie za 1 sztukę skóry zł. 0,05, sztrejchowanie i moczka zł. 0,03, mokracze (gdzie są motory) zł. 0,19, mokracze (bez motoru) zł. 0,21, curychterzy zł. 0,23,

farbiarze zł. 0,31, curychterzy kolorowi zł. 0,28. Par. 2. Pracodawcy są obowiązani wydawać raz na rok dla mokraczy skórę na buty i dla horowszczyków ochronne rękawice w miarę potrzeby. Par. 3. Pracodawcy zobowiązują się nie przyjmować do szkolenia nowych uczniów ani praktykantów. Par. 4. Pracodawcy zobowiązują się do przestrzegania ustawowego 8-godzinnego dnia pracy oraz do udzielania urlopów wypoczynkowych w myśl obowiązujących ustaw. Par. 5. Wydalanie jakoteż przyjmowanie nowych robotników uskutecznia się za pośrednictwem Związku Zawodowego i za zgodą fabrykanta. Par. 6. Delegat Związku ma prawo być obecny przy uskutecznianiu wypłaty robotnikom. Par. 7. Pracodawcy zobowiązują się nie zawierać z robotnikami żadnych ubocznych umów indywidualnych. Wszelkie inne umowy są nieważne i będą zastąpione warunkami niniejszej umowy.

Par. 8. Umowa obowiązuje od dnia 8.II 1932 r. na czas nieokreślony z prawem 2-tygodniowego wypowiedzenia na piśmie przez jedną ze stron, zaś warunki nowej umowy ustali w tym czasie konferencja Zjedn. Fabrykantów z przedstawicielami Zw. Zaw.

UI36 7.XII 1933 r. Wilno. Protokół w sprawie zawarcia umowy zbiorowej pomiędzy właścicielami Białoskórni i Farbiarni m. Wilna a przedstawicielami Zw. Zaw. Rob. Przem. Skórzanego, Oddział II Białoskórników w Wilnie, przy udziale Inspektora Pracy 62 Obwodu. Strony uchwały: warunki pracy i płacy ustalone umową zbiorową, obowiązującą do dnia 27.IX 1933 r. przedłużyć jako obowiązującą do dnia 1.VII 1934 r. z następującymi zmianami: Par. 3 umowy otrzymuje brzmienie następujące: „pracodawcy obowiązują się nie przyjmować do nauki nowych uczniów ani praktykantów za wyjątkiem farbiarzy, których w ilości 6 (po 1 na każde przedsiębiorstwo posiadające farbiarnię) pracodawcy mogą przyjąć do nauki pod warunkiem jednak, iż żaden z obecnie zatrudnionych robotników farbiarzy nie będzie zwolniony z pracy oraz, że do nauki będą przyjęte osoby z grona obecnie zatrudnionych w przedsiębiorstwach robotników”. Ceny w białoskórni „M. Epsztajn i S-ka” ustala się jak następuje: horowanie i szwedowanie skór za 1 sztukę zł. 0,05, sztrejchowanie zł. 0,03, mokracze zł. 0,115, curychtowanie garowanych skór zł. 0,17, curychtowanie czarnych skór zł. 0,20, curychtowanie kolorowych i angielskich skór zł. 0,22, farbowanie czarnych skór zł. 0,20, farbowanie kolorowych skór zł. 0,30.

UI37 30.X 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy przedstawicielami firmy „Maks Sinajberger i Synowie Fabryka Skór i Pasów w Krakowie” a przedstawicielami ogółu robotników tej fabryki. 1) Dotychczasowe płace dniówkowe pozostają nadal w mocy, a mianowicie: a) kobiety otrzymują zł. 0,60 za 1 godzinę, b) robotnicy niekwalifikowani zł. 0,70, c) kwalifikowani zł. 0,95, d) zatrudnieni w magazynie zł. 0,80, e) przodownicy oddziałów zł. 1,20, f) robotnicy zatrudnieni przy gotowaniu ekstraktu zł. 0,90. 2) Płaca akordowa zasadnicza nie może być niższa od płacy dniówkowej; normowanie tejże nastąpić może dopiero po podjęciu regularnego zatrudnienia fabryki. Obecne stawki jednak nie mogą być pogorszone. 3) Firma zobowiązuje się nadal, jak dotychczas według potrzeby dostarczać bezpłatnie ubrania ochronnego i butów. Zamiast ubrań wypłaca firma odszkodowanie w wysokości zł. 0,50 w stosunku do przepracowanego tygodnia. 4) Każdy robotnik i robotnica otrzymuje rocznie po 2 kg skóry podeszwowej po cenie fabrycznej, t. j. po cenie o 10% niższej od ceny w sprzedaży hurtowej. Równowartość zapłaconej skóry zostaje zbonifikowana na gwiazdkę. 5) Czas pracy stosowany będzie ściśle według ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu. 6) Ewentualne przyjmowanie i wydalanie robotników nastąpi w porozumieniu z delegatami robotniczymi. Obie strony oświadczają, iż działają z wzajemnem zaufaniem i chcą dolożyć wszelkich starań, żeby dotychczasowy stosunek jeszcze bardziej utrwalić.

Umowa zawarta jest na czas nieograniczony, obu zaś stronom przysługuje prawo jednomiesięcznego wypowiedzenia, które nastąpić może 1 i 15 każdego miesiąca. Przy zawarciu niniejszej umowy, umowa poprzednia z roku 1929 traci swą ważność.

OI2 30.V 1932 r. Gniezno. Orzeczenie Sądu Rozjemczego w sprawie sporu taryfowego pomiędzy Związkiem Pracodawców m. Gniezna i okolicy a Zw. Rob. i Rzemieślników Zjedn. Zaw. Polskiego w Gnieźnie i Socjalnym Zw. Zaw. w Gnieźnie. Obniża się wszelkie zarobki ustalone w dn. 15.XI 1929 r. tak w taryfie ogólnej dla handlu i przemysłu, jak i w taryfie dla przemysłu garbarskiego o 10%. 2) Obniżka obowiązuje od poniedziałku 6.VI 1932 r. Orzeczenie powyższe ogłoszono w obecności pełnomocników stron z równoczesnym zawezwaniem, aby do dn. 2.VI 1932 r. do godziny 15-tej oświadczyli, czy na orzeczenie powyższe się godzą. W dniu 1.VI 1932 r. na powyższe orzeczenie wyraził swą zgodę Związek Pracodawców m. Gniezna i okolicy, zaś w dn. 2.VI tegoż roku Związki Zawodowe: Zw. Rob. i Rzemieślników Z. Z. P. oraz Socjalny Zw. Zaw. w Gnieźnie. W ten sposób stawki płac robotników w przemyśle garbarskim na m. Gniezno i okolice kształtują się od dn. 6.VI 1932 r. według nastę-

pującej ogólnej taryfy płacy, czyli stawek godzinnych, które obowiązują w przemyśle i handlu na miasto Gniezno i okolice. Rzemieślnicy do 2 lat po wyuczeniu taryfa a zł. 0,50, taryfa b zł. 0,58; od 2 do 4 lat po wyuczeniu zł. 0,60 i zł. 0,68; ponad 4 lata po wyuczeniu zł. 0,76 i zł. 0,86. Rzemieślnicy po 2 latach, o ile są żonaci otrzymują kategorie plac wyższych, robotnik maszynowy i przyuczony zł. 0,61 i zł. 0,68, palacz robotnik egzaminowany zł. 0,61 i zł. 0,69, robotnik od 16 do 18 lat zł. 0,22 i zł. 0,28, od 18 do 21 lat zł. 0,32 i zł. 0,40, ponad 21 lat samotny zł. 0,50 i zł. 0,58, ponad 21 lat żonaty zł. 0,59 i zł. 0,67, robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,23 i zł. 0,24, od 18 do 21 lat zł. 0,29 i zł. 0,32, ponad 21 lat zł. 0,36 i zł. 0,41, woźnice dodatki tygodniowo zł. 2,70. Stawki godzinne wyszczególnione w rubryce taryfy a mogą być zastosowane: 1) przy nowoprzyjętych robotnikach na przeciąg do 6 tygodni od rozpoczęcia pracy. 2) ponadto przy robotnikach mniej uzdolnionych. Pozatem obowiązują stawki wyszczególnione w rubryce taryfy b.

PRZEMYSŁ DRZEWNY

U206 7.IV 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy przedstawicielami Fabryki Mebli Z. Szczerbiński, Sp. Akc., a robotnikami tegoż zakładu przy udziale Inspektora Pracy 4 Obwodu. 1) Poczynając od dnia 10.IV 1933 r. place zarobkowe w całej fabryce zostają obniżone o 10%. 2) Wymówienie pracy kończące się w dn. 8.IV 1933 r. zostaje anulowane, pracownikom zaś będą udzielane urlopy partiami. 3) Urlopy będą płatne podług dotychczasowych stawek zarobkowych z przed 8.IV 1933 r. 4) Postanowiona obniżka plac w wysokości 10% obowiązuje do czasu wypłacenia przez fabrykę wszystkich należnych robotnikom zaległości, poczem nastąpić może dalsza rewizja plac.

1 zakład — 98 robotników.

U207 1.VII 1933 r. Łódź. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Pojazdów i Karoserji W. Sommer w Łodzi a robotnikami tegoż zakładu. Ustalono następujące tygodniowe stawki zarobkowe: siodlarz zł. 42,00, pomocnik siodlarza zł. 12,00, tokarz zł. 43,36, blacharz zł. 38,00, stelmach zł. 38,00, kowal zł. 35,00, pomocnik kowala zł. 8,00, ślusarz zł. 35,00.

1 zakład — 9 robotników.

U208 30.VIII 1932 r. Kielce. Protokół w sprawie zlikwidowania strajku i zatargu o zaległe wypłaty, podpisany przez przedstawicieli firmy „Henryków” w Kielcach oraz robotników tejże fabryki, przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. 1. Robotnicy powracają do pracy w dniu 31.VIII 1932 r. na następujących warunkach: a) za bieżący tydzień pracy, t. j. 4 dni — otrzymują należność w sobotę, b) przy tejże wypłacie w sobotę dn. 3.IV 1932 r. wypłacone zostanie zł. 400 à conto zaległych zarobków. 2. Reszta zaległych zarobków wypłacana będzie aż do całkowitego wyrównania w ratach tygodniowych przy każdej wypłacie po zł. 400 z tem, że ostatnia należność zaległa wypłacona będzie nie później jak 1.X 1932 r.

1 zakład — 40 robotników.

U209 24.II 1933 r. Zagórze. Protokół pomiędzy kierownictwem Tartaku Państwowego w Zagórze i Zw. Zaw. Rob. Przem. Drzewnego, Oddział w Zagórze przy udziale Inspektora Pracy 22 Obwodu w Częstochowie. 1) Od dnia 1.III 1933 r. obowiązująć będą następujące stawki plac: trak Nr. 1: trakowy—dniówka zł. 3,20 i zł. 0,10 premji od 1 m³ tarcicy, pomoc—dniówka zł. 2,60 i premji zł. 0,10; trak Nr. 2: trakowy—dniówka zł. 3,10 i zł. 0,10 premji od 1 m³ tarcicy, pomoc—dniówka zł. 2,50 i zł. 0,10 premji. Powyższe stawki należy rozumieć jako wynagrodzenie ze zmianą pił, trakowi otrzymują po 2 m drzewa (zrzynów) miesięcznie, pomoc po 1 m drzewa. Cyrkularka Nr. 1: prowadzący zł. 2,60 i zł. 0,06 premji od 1 m³ tarcicy, pomoc zł. 2,40 i zł. 0,06 premji; cyrkularka Nr. 2: prowadzący zł. 2,60 i zł. 0,07 premji, pomoc zł. 2,40

i zł. 0,07 premji; obsługa cyrkulerek otrzymuje bezpłatnie po 1 m zrzynów miesięcznie; wahałdówka—dniówka zł. 2,00 i 1 m zrzynów miesięcznie. Dowóz trocin zł. 2,80 i 1 m zrzynów; rymarz zł. 4,00 i 1 m zrzynów, maszynista zł. 2,70 i 1 m zrzynów, kowal—ślusarz zł. 5,20 i 2 m zrzynów, palacz zł. 4,20 i 2 m zrzynów, szlifierz ryczałt zł. 3,80 i 1 m zrzynów; sortowanie tarcicy zł. 2,60 i 1 m zrzynów. Robotnik niekwalifikowany (placowy) zł. 2,40. Heblarka: prowadzący zł. 2,60 i 1 m zrzynów, pomoc zł. 2,40. Roboty akordowe: wyrzynanie i sortowanie kłód zł. 0,35 od 1 m³ surowca, dowóz kłód do traków zł. 0,25 od 1 m³ tarcicy, odwożenie i sztablowanie tarcic zł. 0,80 od 1 m³ tarcicy, odwożenie i układanie odpadków opałowych zł. 0,35 od 1 m³, użytkowych zł. 3,50 za 1000 sztuk. Robotnicy zajęci dowozem kłód otrzymują bezpłatnie po 1 m zrzynów.

1 zakład — 66 robotników.

U210 14.VII 1933 r. Białystok. Protokół w sprawie rewizji umowy zbiorowej z dn. 1.VII 1933 r. pomiędzy upelnomocnionymi przedstawicielami Zarządów Tartaków: B-cia Krugman, B-cia Rostker i Olsza, Izrael Kaczalski, Gdala Birger i Szmul Tartacki w Białymstoku, Szmul Weinberg w Zielonej, Hirsza Chazan, Dańczyk Gotlib i Siemiątycki w Supraślu, B-cia Kane i Jaczmiennik w Wasilkowie oraz Zw. Zaw. Rob. Przem. Drzew. w Polsce, Oddziały w Białymstoku i Supraślu przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu. Pozytcie 17, 18 i 19 cennika plac zamieszczonego w par. 1 umowy zbiorowej z dnia 1.VII 1933 r. otrzymują następujące brzmienie: 17) przerzynanie i sortowanie kłóców na odległość do 30 m od torów kolejki manipulacyjnej od sztuki; do 8 cali grubości włącznie zł. 0,07, ponad 8 cali zł. 0,11; 18) sztablowanie tarcicy za 100 sztuk: a) z donoszeniem lub dowozem bez sortowania: do 1 cala grubości włącznie zł. 1,00, do 1,5 cala zł. 1,32, ponad 1,5 cala zł. 1,50; b) bez donoszenia i bez sortowania: do 1 cala grubości włącznie zł. 0,50, do 1,5 cala zł. 0,66, ponad 1,5 cala zł. 0,75; c) z donoszeniem i sortowaniem: bez względu na grubość do 4 cali włącznie zł. 1,50; 19) przesztablowanie tarcicy za 100 sztuk bez względu na grubość do 4 cali włącznie zł. 0,75.

Powyższe stawki obowiązują od dnia 14.VII 1933 r.
2 zakłady — 85 robotników.

U211 14.XI 1932 r. Dalekie. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Państwowego Tartaku w Dalekiem a partją ładowników: Par. 1. Partja ładowników podejmuje się w tartaku „Dalekie” ładowania na wagony, w zakres której to pracy wchodzi następujące czynności: 1) Rozebranie sztabli w celu brakowania i ułożenia materiału wybranego na paski w celu pomiaru. 2) Przywiezienie na ładownię i załadowanie w myśl istniejących przepisów kolejowych. 3) Powtórne usztablowanie fachowe ewent. braków. 4) Utrzymanie porządku na placu jakoto: ułożenie przekładek z rozebranych sztabli w miejscu wskazanem

przez placowego. 5) Materiał przeznaczony do heblarki partia zobowiązana jest wysortować według szerokości i długości oraz dostarczyć pod heblarnię. 6) Oczyszczenie torów kolejowych ze śniegu i lodu należy do partii ładowników. Par. 2. Ładownicy będą się stosować do regulaminu pracy, obowiązującego i zatwierdzonego przez właściwego Inspektora Pracy. Par. 3. Zarząd tartaku wypłaca za każdy załadowany 1 m³ materiałów tartych długości od 3 m, grubości 25 mm włącznie zł. 1,10, 50 mm zł. 0,90, ponad 50 mm zł. 0,70; długości niżej 3 m i bloki zł. 1,25, 1 m³ drewna okrągłego zł. 0,70, opał wiązany od mp zł. 0,30; obładry kopalniane od 1 mp zł. 0,003, trociny od 1 wagonu bez względu na nośność zł. 20,00; wykonanie dachu na wagonie wchodzi w zakres ładowania bezpłatnie. Wyżej wymienione stawki, z wyjątkiem stawek za załadowanie opału, obładrów kopalnianych i trocin obejmują zł. 0,02 opłaty od 1 m³ tarcicy dla przodownika partii, oprócz przeciętnego zarobku, przypadającego nań jako członka partii. Par. 4. Wpłata odbywać się będzie co drugi tydzień w kancelarii tartaku, przyczem pierwsza wypłata odbędzie się po 4 tygodniach pracy, z czego Zarząd tartaku zatrzymywać będzie 2-tygodniowy zarobek jako gwarancję na wykonanie umowy. Par. 5. Wszelkie materiały cenne, a więc stolarka i materiały zamówieniowe, z chwilą rozebrania stosu lub wyniesienia z szopy muszą być zabezpieczone dachami aż do czasu załadowania. Par. 6. Materiał do opakowania wagonu, jak drut, gwoździe, ewent. materiał na kłonicę, otrzymuje partia bezpłatnie z magazynu tartaku. Par. 7. Stan ludzi w partii ma być taki, by partia mogła załadować 6 wagonów do godziny 18-ej. W razie niezaladowania powyższej ilości z winy partii wszelkie koszty i ewent. straty poniesie partia. Par. 8. Partia nie może uzupełniać się lub redukować bez zgody Zarządu tartaku. Par. 9. Za czas przerwy w pracy tartaku spowodowanej siłą wyższą, wszelkimi świętami, czy strajkiem, lub decyzją władz naczelných tartaku, żadne odszkodowanie ładownikom nie przysługuje. Par. 10. W kwestiach nieprzewidzianych niniejszą umową obowiązuje obydwie strony ustawa o ochronie pracy. Par. 11. W razie niedotrzymania ze strony ładowników któregokolwiek z warunków niniejszej umowy, Zarządowi tartaku przysługuje prawo rozwiązania umowy bez wypowiedzenia oraz dochodzenia strat, wynikłych z niedotrzymania umowy.

1 zakład — 52 robotników.

U212 25.VIII 1933 r. Wilno. Dobrowolna umowa między właścicielami tartaków: Pióromonckiego Tartaku Parowego, Tartaku Parowego Braci Chwoles, Tartaku Braci Parnes, Tartaku Parowego Braci Swirskich, Tartaku K. Gierszatera i Tartaku Parowego Z. Epszejna a Zw. Zaw. Rob. Przem. Drzewnego w Wilnie, przy udziale Inspektora Pracy 62 Obwodu oraz Starosty Grodzkiego w Wilnie. 1) Płaca dzienna robotników na tartakach w Wilnie ustala się jak następuje: a) pomocnicy fachowych, kłodokaci, odnoszący, dozorczy i starsi sortownicy zł. 3,70, b) pilotocze, ślusarze i heblarze zł. 4,40, c) gatrowi i palacze zł. 5,13, d) krajznicy przy podwójnej pile tarczowej zł. 5,85 (robotnicy niefachowi za każdy dzień przepracowany przy krajeździe nie w charakterze pomocnika, lecz majstra, otrzymują dodatek w wysokości zł. 0,45). 2) Płace ustalone w punkcie 1 wypłacają się za dzień faktycznej pracy, ponadto za następujące dni świąteczne: za 2 dzień Bożego Narodzenia, drugi dzień Wielkanocy, drugi dzień Zielonych Świąt i dzień 3-go Maja. 3) Przedstawicielstwo interesów robotników nie powinno być powodem zwolnienia. 4) Wszyscy pracownicy, którzy przed ostatnim strajkiem pracowali w tartakach, muszą po strajku być ponownie przyjęci do pracy na swe stanowiska, o ile będzie dla nich praca, t. j. nie powinni być zamienieni przez innych robotników. 5) Udział w strajku nie może być powodem do zwolnienia pracownika. 6) Wynikłe na tle umowy niniejszej nieporozumienia rozstrzygane będą przez przedstawicieli Urzędu Wojewódzkiego i Inspektoratu Pracy, występujących jako arbitrzy, i Starosty Grodzkiego w Wilnie jako superarbitra. 7) Robotnicy zatrudnieni w myśl umowy niniejszej obowiązani są do maksymalnej wydajności pracy. 8) Robotnicy kwalifikowani, zaangażowani świeżo po zawarciu niniejszej umowy, a dobrze obznajmieni ze swoim zawodem, winni otrzymy-

mywać pensje według niniejszej umowy, natomiast przyjęci ad hoc, którzy w pracy szwankują, mają otrzymywać pensje według dobrowolnej ugody.

Umowę niniejszą zawiera się na rok od chwili jej zawarcia z tem, że w razie pogorszenia się sytuacji i niesprzyjającej konjunktury w przemyśle drzewnym, powyższe ceny mogą być przed upływem roku poddane rewizji.

5 zakładów — 108 robotników.

U213 1.IV 1933 r. Biała nad Horyniem. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy tartakiem i heblarnią „Mercans” S. z o. o. w Białej nad Horyniem a robotnikami tegoż tartaku. Na podstawie tej umowy ustalono cennik dziennych plac robotników zatrudnionych w tartaku firmy „Mercans”, poświadczony następnie w dniu 12.IV 1933 r. przez Inspektora Pracy 37 Obwodu w Pińsku. 1) Palacz zł. 2,50, 2) Gatrowy zł. 3,00, 3) Pomocnik gatrowego zł. 1,50, 4) Szlifierz zł. 2,00, 5) Przy pile tarczowej zł. 1,80, 6) Pomocnik przy pile tarczowej zł. 1,50, 7) Przy pile wahadłowej zł. 1,20, 8) Dowóz kłoców zł. 1,00, 9) Wywóz desek zł. 1,00, 10) Wynoszenie trocin zł. 1,00. Ceny powyższe obowiązują wraz z czynnościami poprzedzającymi i następującymi po produkcji oraz wraz z przedstawianiem pił.

1 zakład — 5 robotników.

U214 19.VII 1932 r. Deniskowice, poczta Hanczewice, Polesie. Ustna umowa zbiorowa między kierownictwem Tartaku Deniskowieckiego Albrechta Ks. Radziwiłła, a robotnikami powyższego tartaku. Ustalono następujący cennik plac, stosowany w tartaku deniskowieckim od dnia 19.III 1933 r., a zatwierdzony przez Inspektora Pracy 37 Obwodu w Pińsku tegoż dnia. 1) Ślusarz zł. 3,50 dziennie. 2) Kowal zł. 2,50 dziennie. 3) Pomocnik kowala zł. 1,20. 4) Gatrowy zł. 2,70. 5) Pomocnik gatrowego zł. 1,70. 6) Krajczarz zł. 3,00. 7) Pomocnik krajczarza zł. 2,00. 8) Pilotocz zł. 3,00. 9) Palacz zł. 3,00. 10) Końcoręczny zł. 2,00. 11) Podwiezienie kłoców do traków zł. 1,60. 12) Odwożenie desek zł. 1,45. 13) Odnoszenie zrzyn zł. 1,45. 14) Odnoszenie desek bocznych i mopolków zł. 1,10. 15) Odnoszenie trocin od traków zł. 0,90. Ceny akordowe: 16) Wyrzynanie kłoców przy manipulacji zł. 0,07 za sztukę. 17) Naładunek desek i bali: 1 wagon 15-tonnowy zł. 5,10, 1 wagon 30-tonnowy zł. 6,80. 18) Rozładunek 1 wagonu kłoców zł. 0,45. 19) Układanie desek za 100 sztuk od zł. 0,60 do zł. 0,90. 20) Układanie desek stolarskich za 100 sztuk od zł. 0,50 do zł. 1,00. 21) Układanie legarów od 4 m dług. zł. 0,25. 22) Brakowanie stolarki za 100 sztuk od zł. 0,20 do zł. 0,30. 23) Brakowanie bali za 100 sztuk od zł. 0,20 do zł. 0,70. 24) Układanie desek krótkich za 100 sztuk od zł. 0,25 do zł. 0,30. 25) Kapowanie stolarki za 100 sztuk od zł. 0,30 do zł. 0,60. 26) Kapowanie bali za 100 sztuk od zł. 0,40 do zł. 1,10. Za ustawianie pił dodatek zł. 0,30.

1 zakład — 112 robotników.

U215 21.IV 1932 r. Bydgoszcz. Umowa pomiędzy Centr. Zw. Pracodawców Ziemi Północno-Zachodnich Tow. zap. w Bydgoszczy a Chrześcijańskim Zjedn. Zaw. Poznańsko-Pomorskim, Sekretarjatem Okręgowym Centr. Komisji Zw. Zaw. w Polsce i Zjedn. Zaw. Polskim. Umowa dotyczyła regulacji plac w przedsiębiorstwach przemysłowych, pracujących na terenie działania Centr. Zw. Pracodawców. Taryfę plac, obowiązującą przemysł ogólny od poniedziałku dnia 18.IV 1932 r. ustala się w sposób następujący: poszczególne miejscowości dzieli się na trzy grupy: do gr. I należą miasta: Grudziądz, Toruń, Bydgoszcz, Inowrocław; do gr. II miasta: Wejherowo, Tczew, Brodnica, Działdowo, Pelplin, Chełmno, Świecie, Koronowo, Starogard, Solec Kujawski, Fordon; do gr. III: Gnień, Skórcz, Kościerzyna, Nowe, Przechowo, Czersk, Lidzbark, Chełmża, Tuchola, Puck, Skarszewy, Kartusy i Chojnice. Rzemieślnik do 3-ich lat pobiera: w miastach I gr. zł. 0,71, II gr. zł. 0,68, III gr. zł. 0,64, rzemieślnik po 3-ich latach — zł. 0,82, zł. 0,78 i zł. 0,74, po 6-ciu latach zł. 0,89, zł. 0,85 i zł. 0,81. Robotnik przyuczony zł. 0,66, zł. 0,63 i zł. 0,60, od 16 do 18 lat zł. 0,31, zł. 0,30 i zł. 0,28, od 18 do 20 lat — zł. 0,47,

zł. 0,45 i zł. 0,42, ponad 20 lat—zł. 0,63, zł. 0,60 i zł. 0,57. Robotnica od 16 do 18 lat—zł. 0,28, zł. 0,27 i zł. 0,25, od 18 do 20 lat—zł. 0,30, zł. 0,29 i zł. 0,27, ponad 20 lat—zł. 0,35, zł. 0,33 i zł. 0,32, robotnica przyuczona—zł. 0,45, zł. 0,43 i zł. 0,41. Woźnice otrzymują dodatek tygodniowy w sumie—zł. 2,65, zł. 2,65 i zł. 2,40. Natomiast taryfe płac, obowiązującą przemysł tartaczny i ceramiczny od dn. 18.IV 1932 r. ustalono dla 3 wyżej wymienionych grup miejscowości w stosunku następującym: rzemieślnik do 3 lat zł. 0,67, zł. 0,64 i zł. 0,60; po 3 latach zł. 0,67, zł. 0,72 i zł. 0,68; po 6 latach zł. 0,85, zł. 0,81 i zł. 0,77; robotnik przyuczony zł. 0,62, zł. 0,59 i zł. 0,56; robotnik od 16 do 18 lat zł. 0,30, zł. 0,29 i zł. 0,27, od 18 do 20 lat zł. 0,44, zł. 0,42 i zł. 0,40, ponad 20 lat zł. 0,59, zł. 0,56 i zł. 0,54; robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,26, zł. 0,25 i zł. 0,23, od 18 do 20 lat zł. 0,29, zł. 0,28 i zł. 0,26, ponad 20 lat zł. 0,33, zł. 0,31 i zł. 0,30; robotnica przyuczona zł. 0,42, zł. 0,40 i zł. 0,38. Woźnice otrzymują dodatek tygodniowy zł. 2,65, zł. 2,50 i zł. 2,40. Płace godzinowe, ustalone w niniejszej umowie są płacami minimalnymi.

Wypowiedzenie powyższych taryf może nastąpić z jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

5 zakładów — 110 robotników.

U216 10.III 1933 r. Gądk. Umowa pomiędzy Zarządem Fundacji Zakładów Kórnickich, Tartak w Gądkach, a robotnikami tegoż tartaku.

Wyznacza się wynagrodzenie godzinowe w wysokości zł. 0,36 i zł. 0,38. Umowę obowiązują ogólne przepisy o pracę według rozporządzenia Prezydenta R. P.

Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.

1 zakład — 38 robotników.

U217 26.VII 1933 r. Solec Kujawski. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Koksowni Sp. z o. o., Zakłady Impregnacyjne w Solcu Kujawskim, a robotnikami tegoż zakładu. Umowa ustala: Stawki akordowe: I. Nasycanie. 1) Sosnowe podkłady normalnotorowe bez względu na typ za sztukę zł. 0,11. 2) Dębowe podkłady zł. 0,12. 3) Podkłady wąskotorowe bez względu na rodzaj drzewa zł. 0,05. 4) Sosnowe zwrotnice, mostownice, materiał mostowy, rvgle i t. d. za 1 cbm zł. 1,15. 5) Dębowe zwrotnice i t. d. zł. 1,40. 6) Słupy sosnowe do 12 m długości do 0,600 cbm zł. 1,50. 7) Słupy sosnowe ponad 12 m dług. ponad 0,600 cbm zł. 1,70. Uwaga: pod nasycaniem rozumie się załadunek podkładu na wózki impregnacyjne lub lorki i z lorek na wózki impregnacyjne, podstawienie wózków na wagę, przed i po nasyceniu, wsadzenie i wyciąganie z kotła, wyładunek podkładów z wózka na wagony lub ułożenie ich w klatki na ziemię. O ile przy nasycaniu okaże się potrzeba sortowania podkładów, to płaci się za każdy odrzucony podkład zł. 0,01 za sztukę. II. Wyładunek. 1) Sosnowe podkłady normalnotorowe bez względu na typ za 1 sztukę zł. 0,04. 2) Dębowe podkłady zł. 0,05. 3) Podkłady wąskotorowe bez względu na rodzaj drzewa zł. 0,02. 4) Sosnowe zwrotnice, mostownice i t. d. za 1 cbm zł. 0,55. 5) Dębowe zwrotnice i t. d. zł. 0,70. 6) Słupy, maszty do 12 m dług. za 1 cbm wraz z sortowaniem zł. 0,60. 7) Ponad 12 m zł. 0,65. III. Załadunek: jak wyładunek. Uwaga: pod wyładunkiem rozumie się wyniesienie materiału z wagonu, ułożenie go w klatki w oznaczonej ilości w miejscu, wskazanym przez placowego według typów i długości, zamknięcie i spięcie wyładowanych wagonów. Zatrudnieni przy wyładunku obowiązani są do podstawienia sobie wagonu na miejsce, skąd najwygodniej jest podkłady odnosić, lecz tak, aby drugiej partii nie przeszkadzać w pracy. IV. Prace poboczne. 1) Whijanie cehowników za 10 szt. zł. 0,04. 2) Za wykrecenie wagonu tak próżnego, jak pełnego zł. 0,40. 3) Za wszelkie inne prace powyżej nie wymienione płaci się według specjalnego każdorazowego porozumienia się, lub za ilość efektywnie zużytych godzin roboczych. 4) Korowanie słupów płaci się według stawek, jakie obowiązują u innych firm w Solcu Kujawskim. 5) Wynagrodzenie za 1 godz. roboczną lub za godzinę ustawowego urlopu płaci się zł. 0,60. V. Czas pracy wynosi 46 godzin tygodniowo. Podział oznaczony jest w regulaminie pracy. Za godziny ponad 46 godzin,

o ile są wymagane przez zakład, płaci się według przepisów ustawy. VI. Każda zmiana ranna w sobotę po ukończeniu pracy zobowiązuje się uprzątnąć podczas przewozu rozrzucone podkłady przy torach, jakoteż uprzątnąć ubikacje przy kotłach i torach, prowadzących do kotłów impregnacyjnych bez żadnego odszkodowania, o ile tego nie uczyni w czasie pracy w tygodniu. VII. Każde niestawienie się robotnika do pracy bez usprawiedliwienia się karane będzie grzywną zł. 2,00. VIII. W razie zwwyżki lub zniżki taryfy płacy następuje podwyższenie lub obniżenie stawek akordowych w tym samym stosunku. IX. Poza wymienionymi w powyższej umowie punktami obowiązuje ściśle regulamin pracy.

X. Wymówienie powyższej umowy oprócz punktu IX obowiązuje obie strony w terminie 4-tygodniowym.

1 zakład — 7 robotników.

U218 1.IV 1933 r. Miał, pow. Czarnków. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Fr. Haase, Tartaki parowe i fabryki wełny drzewnej a robotnikami tejże firmy.

1 zakład — 24 robotników.

U219 1933 r. Wolsztyn Wlkp. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Stanisław Musioł, Tartaki parowe i handel drzewa w Wolsztynie a robotnikami tejże firmy.

1 zakład — 9 robotników.

U220 8.III 1933 r. Brodnica-Michałowo. Umowa pomiędzy firmą Tartaki Brodnickie w Brodnicy Michałowie n/Drwęca a robotnikami tychże tartaków. Praca w tartakach brodnickich w Michałowie wynagradzana jest w następującym stosunku: robotnicy kwalifikowani zł. 0,37 za 1 godzinę, robotnicy placowi zł. 0,35, pomoc zł. 0,25.

1 zakład — 14 robotników.

U221 1.I 1933 r. Łaski, pow. Świecki. Umowa pomiędzy firmą Tartak Parowy Maksymilian Nelke w Łaskach a robotnikami tegoż tartaku. Spisano „Regulamin porządku wewnętrznego” firmy Maksymilian Nelke, Łaski, pow. Świecki. Par. 1. Niniejsze przepisy stanowią prawną umowę, zawartą między kierownictwem tartaku, a zatrudnionymi w nim pracownikami i obowiązują obie strony do ścisłego ich przestrzegania. Par. 2. Przyjęcie obowiązuje od chwili zatwierdzenia przez Zarząd Tartaku odnośnego robotnika. W dniu przyjęcia do pracy pracownika, otrzymuje ten do wiadomości treść niniejszego regulaminu i obowiązuje się do ścisłego przestrzegania takowego; przyjęci do tartaku pracownicy powinni w biurze podać swój dokładny adres i każdorazowo natychmiast komunikować o zmianie adresu. Par. 3. Każdy pracownik obowiązany jest: do bezwzględnej posłuszeństwa względem swoich przełożonych, do sumiennego i akuratego wykonywania swoich obowiązków, do zapobiegania i unikania takich wypadków, któreby wyrządziły tartakowi szkodę, lub spowodowałyby zakłócenie spokoju lub porządku. Par. 4. Rozwiązanie umowy może nastąpić tylko na zasadzie obopólnego porozumienia. Par. 5. Ustupający z pracy pracownik zobowiązany jest zwrócić Zarządowi Tartaku wszelkie narzędzia i części maszyn. Par. 6. Czas pracy ustala kierownictwo tartaku stosownie do zamówień. Par. 7. Początek i koniec czasu pracy podaje się odpowiednim sygnałem, do którego winni się wszyscy pracownicy ściśle zastosować. Niezastosowanie się do powyższego bez uzasadnienia przyczyn podlega karze potrąceniem godzin. Par. 8. Przybycie do pracy z opóźnieniem do 10 minut bez uzasadnionego usprawiedliwienia podlega karze. Częste spóźnianie się karalne jest wydaleniem z pracy. Par. 9. Każdy pracownik, który nie stawił się przez 3 dni z rzędu do pracy bez uzasadnionego powodu, uważany będzie za zwolnionego i nie może z tego tytułu dzierżyć do kierownictwa jakichkolwiek pretensji. Par. 10. Wypłata odbywa się co 14 dni i stosownie do zapasów gotówkowych odbywa się o ile możliwe w sobotę. Par. 11. Zarobki wypłaca się gotówką. Od zarobków dopuszczalne są następujące potrącenia: 1) składki do Kas Chorych, 2) składki do Funduszu Bezrobocia, 2) składki do Funduszu Pracy, 4) składki na ubezpie-

czenie na starość, 5) zaliczki pobrane na poczet zarobku, 6) sumy obłożone aresztem, 7) za ewentualnie pobrane produkty i materiały. Par. 12. Otrzymałą należność zarobkową każdy pracownik winien sprawdzić według otrzymanego równocześnie rozrachunku i wszelką nieprawidłowość wypłaty natychmiast zgłosić kierownictwu tartaku. Późniejsze reklamacje bez świadków nie będą uwzględniane. Par. 13. Za wszelkie szkody wyrządzone w tartaku już to z rozmysłu, już to przez nieogłębność w materiałach, wyrobach, narzędziach, maszynach i urządzeniach fabrycznych ponosi się odpowiedzialność w myśl ustawy proceduralnej. Par. 14. W razie nieszczęśliwego wypadku lub poważnego skaleczenia przy pracy na tartaku winien pracownik natychmiast zgłosić się do biura z podaniem okoliczności i świadków obecnych przy tym wypadku. Wszelkie zmiany i uzupełnienia niniejszej umowy zostaną podane pracownikom przez kierownictwo tartaku do wiadomości. Wynagrodzenie od dnia 1.I 1933 r. aż do czasu odwołania przez jedną, wzgl. przez drugą stronę wyznacza się w stosunku następującym: robotnicy przyuczeni zł. 0,38 na godzinę, robotnicy zwyczajni zł. 0,35 na godzinę, robotnicy młodociani zł. 0,25 na godzinę.

1 zakład — 19 robotników.

U222 23.V 1933 r. Chełm Wielki. Umowa między zakładem impregnacyjnym Zw. Koksowni S. z o. o. a robotnikami tegoż Zakładu. 1) Sosnowe podkłady normalnotorowe — nasycenie za 1 sztukę zł. 0,131, wyładowanie i załadowanie za 1 szt. zł. 0,048. 2) Dębowe i bukowe podkłady normalnotorowe zł. 0,15 i zł. 0,062. 3) Wąskotorowe podkłady bez względu na rodzaj drzewa zł. 0,056 i zł. 0,022. 4) Sosnowe pod rozj. mostow. rygle i t. p. za 1 m³ zł. 1,53 i zł. 0,66. 5) Dębowe i t. p. zł. 1,73 i zł. 0,75. 6) Słupy sosnowe do 9 m dług. zł. 1,73 i zł. 0,66, od 10 do 14 m zł. 1,92 i zł. 0,71, od 15 do 20 m zł. 2,15 i zł. 0,75. 7) Struganie słupów do 9 m dług. zł. 0,06 za 1 mb, od 10 do 14 m zł. 0,08, od 15 do 20 m zł. 0,11. 8) O ile przy nasycaniu okaże się potrzeba sortowania podkładu, to płaci się za każdy z konieczności odłożony podkład zł. 0,016 od sztuki. 9) Za wbijanie haków zł. 0,031 za sztukę. 10) Ściąganie głów podkładów zł. 0,117. 11) Wbijanie gwoździ cechowniczych zł. 0,036 za 10 sztuk. 12) Przetaczanie i wykręcanie wagonów — zł. 0,73 za wagon. 13) Przetaczanie i ważenie cystern — zł. 2,93 za cysternę. 14) Wyładowanie węgla — 15 t zł. 6,18, 20 t zł. 8,24. Uwaga: pod wyładunkiem rozumie się wyniesienie materiału z wagonu, ułożenie go w klatki w oznaczonej ilości i miejscu wskazanym przez placowego według typów i długości, zamknięcie i spięcie wyładowanych wagonów. Zatrudnieni przy wyładunku winni podstawić sobie wagony w miejscu, skąd im najwygodniej podkłady roznosić, lecz tak aby drugiej partii nie przeszkadzać w pracy. Pod nasyceniem rozumie się: załadowanie materiału na wózki impregnacyjne, ważenie wózków przed i po nasyceniu, włożenie i wyciągnięcie wózków, odkręcenie i zakręcenie pokryw, odwiezienie i wyładowanie materiału z wózków na ziemię. 15) Inne roboty, jak np. przeklatkowanie, przewożenie, brakowanie podkładów i innych materiałów, szczególnie w razie znajdowania się w wagonie więcej niż 2 typów w znaczniejszej ilości, oblicza się według zużytych godzin i stawek taryfowych dla wykwalifikowanych robotników według grupy c (taryfa płac Zw. Pracodawców Przetwórc. Przem. Metal. z dn. 15.IX 1931 r.). 16) Do zarobku osiągniętego według powyższych stawek dochodzą dla żonatych taryfą płacy określone dodatki socjalne i na dzieci odpowiadające grupie c; dodatek domowy zł. 0,16 na dzień pracy, dodatek na dziecko zł. 0,27 na dzień pracy, 9% dodatku za przepracowany dzień pracy od czystej płacy taryfowej (od zł. 0,91). Zarobek akordowy wyliczony według powyższych stawek, dzieli się między robotników stosownie do ilości przez każdego z nich przepracowanych godzin, przyczem żonaci otrzymują ponadto poprzednio wyszczególnione dodatki socjalne. Czas ustawowego urlopu jest płatny według zarobku osiągniętego w miesiącu obliczeniowym wzgl. poprzednim. Zaliczki zarobkowe wypłaca się w soboty, obrachunek miesięczny następuje w pierwszej połowie następnego miesiąca.

Przy wypowiedzeniu umowy obie strony obowiązują termin dwutygodniowy.

1 zakład — 60 robotników.

U223 1.VI 1933 r. Nowa Wieś. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy przedsiębiorstwem „Gustaw Berger”, mistrz stolarski w Nowej Wsi, koło Królewskiej Huty, a robotnikami tegoż przedsiębiorstwa.

Ustalono następujące godzinne i tygodniowe stawki zarobkowe: czeladnik zł. 1,40 za godzinę oraz zł. 1,00, zł. 0,80, zł. 0,55 i zł. 0,45, uczniowie na tydzień zł. 7,50, zł. 5,00 i zł. 4,00.

1 zakład — 11 robotników.

U224 6.I 1933 r. Mysłowice. Ustna umowa zbiorowa między firmą „Marcin Robak, Fabryka Stolarska w Mysłowicach” a robotnikami powyższej firmy.

Płace godzinne w dotychczasowej kwocie zł. 1,28 obniżono do zł. 1,14.

1 zakład — 57 robotników.

U225 1.II 1933 r. Mysłowice. Umowa zbiorowa pomiędzy firmą Tartak parowy i Heblarnia desek Sp. z o. o., Rozenthal i S-ka, Mysłowice, a robotnikami tejże firmy. Zarobki dla robotników ustalono w wysokości zł. 0,25 i zł. 0,21 za godzinę. Stróż otrzymują zł. 67,00 i zł. 40,00 miesięcznie.

1 zakład — 7 robotników.

U226 18.VII 1932 r. Mikuszowice Śl. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Zarząd Lasów m. Bielska, Mikuszowice Śl. a robotnikami tejże firmy.

1 zakład — 5 robotników.

U227 17.VIII 1933 r. Złatna koło Białej Śl. Umowa pomiędzy Zarząd Lasów Dóbr Żywieckich w Złatnej, gmina Ujsy, a robotnikami przy udziale Inspektora Pracy 39 Obwodu w Białej.

Zarząd Lasów oświadcza, że przy obecnym systemie obliczania płac akordowych zarobek na dniówkę wynosi zł. 2,00, wypadki niższych zarobków zdarzają się przy pracach kobiet przy kulturach i mogą ulec ewentualnej poprawie, co się zaś tyczy ogólnej poprawy warunków przy płacach akordowych, to warunki te mogą być zmienione jedynie przy poprawie ogólnej sytuacji w przemyśle i handlu drzewnym. Oświadczenie robotników, iż przy obecnych płacach akordowych zarobek dzienny spadł do zł. 1,00 i zł. 1,10 przyjęto do wiadomości. Wobec stanowiska Zarządu Lasów płace na dniówkę przy 8-godzinnym dniu pracy pozostają bez zmiany.

1 zakład — 132 robotników.

UI38 18.IV 1932 r. Kielce. Umowa pomiędzy Zarząd Cechu Chrześcijańskich Stolarzy, Spółdzielnią „Dźwignia” oraz Zarząd Zw. Stolarzy żydowskich a Zw. Zaw. Rob. Przemysłu Drzewnego przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. Stolarzy dzieli się na dwie kategorie: przyczem, a) I kat. otrzymuje od zł. 7,00 do zł. 8,00 za 8-godzinny dzień pracy; b) II kat. otrzymuje od zł. 5,00 do zł. 6,00 za 8-godzinny dzień pracy; c) przyjmowanie do pracy stolarzy odbywa się jedynie za pośrednictwem Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy w Kielcach; d) do pracy rekrutowani być mogą jedynie czeladnicy stolarscy zamieszkali w Kielcach; e) w razie oddania pracownikowi robót w akord a nie na dniówkę, akord winien być opłacany nie niżej 25% cen płacy dniówkowej.

Umowa zawarta jest od dnia 18.IV 1932 r. na czas nieokreślony z tem, że może być wypowiedziana 1-go każdego miesiąca.

UI39 1.VII 1933 r. Białystok. Umowa zbiorowa pomiędzy upoważnionymi przedstawicielami Zarządów Tartaków: B-cia Krugman w Białymstoku, Hirszt Chazan w Supraślu, Dańczyk, Gotlib i Siemiatycki w Supraślu, B-cia Kane i Jaczniennik w Wasilkowie, Szmul Wajnberg w Zielonej, Izrael Kaczalski, Gdala Birger, Szmul Tartacki, B-cia Rostker i Olsza

w Białymstoku oraz przedstawicielami Zw. Rob. Przem. Drzewnego w Polsce, Oddziały w Białymstoku i Supraślu przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu. Umowa ustala warunki pracy i płacy robotników tartacznych w Białymstoku i okolicy oraz Supraślu i Wasilkowie. Par. 1. Z dn. 1.VII 1933 r. ustala się następujący cennik plac robotników dniówkowych i akordowych: I. Place dniówkowe: 1) Palacz zł. 4,75. 2) Gatrowy bez przestawiania pił zł. 4,25. 3) Pomocnik gatrowego bez przestawiania pił zł. 3,50. 4) Gatrowy oraz pomocnik za przestawianie pił po zł. 0,50. 5) Heblarz zł. 4,75. 6) Pomocnik heblarza zł. 3,25. 7) Cyrkularz na podwójnej cyrkularce zł. 4,75. 8) Pomocnik zł. 3,50. 9) Cyrkularz na pojedynczej cyrkularce zł. 3,50. 10) Pomocnik zł. 3,25. 11) Robotnik przy wahadłówce zł. 3,25. 12) Przy dowozie i odwozie od gatra zł. 3,50. 13) Przy przerzynaniu i sortowaniu kłoców zł. 3,50. 14) Sztablowanie tarcicy zł. 3,25. 15) Trocinarz zł. 2,50. 16) Trocinarka zł. 2,00. II. Place akordowe: 17) Przerzynanie i sortowanie kłoców od sztuki zł. 0,11 (obowiązuje na odległość od 30 m od torów kolejki manipulacyjnej). 18) Sztablowanie tarcicy do 4 cali włącznie zł. 0,015. 19) Przesztablowanie tarcicy zł. 0,075. Wyrób opalu od 1 m³ zł. 0,50. 21) Wyrób ogrodzenia od sztuki zł. 0,01. Par. 2. Stawki niniejszej umowy są minimalne, istniejące dotychczas stawki wyższe obniżone być nie mogą. Par. 3. Zarządy tartaków będą zatrudniać jedynie robotników nieposiadających poza tą pracą żadnych innych środków utrzymania. Par. 4. Robotnicy przystępują do pracy z dniem 3.VII 1933 r. Za udział w strajku nikt z robotników nie będzie zwolniony.

Par. 5. Umowę zawiera się na czas nieokreślony z obowiązkiem 2-tygodniowego wypowiedzenia w razie jej rozwiązania przez jedną ze stron.

UI40 9.XII 1932 r. Hajnówka. Umowa pomiędzy Dyrekcją Lasów Państwowych w Białowieży a Zw. Zaw. Rob. Przem. Drzew., Zarząd Okręgowy w Hajnówce przy udziale Inspektora Pracy VI Okręgu w Białymstoku, w celu zlikwidowania strajku robotników, zatrudnionych przy eksploatacji leśnej w Puszczy Białowieskiej. 1) Z dniem 10.XII 1932 r. strajk zostaje zlikwidowany i praca przy eksploatacji zostaje podjęta. 2) Z chwilą podjęcia wymienionej pracy będzie zastosowany następujący cennik za wyrób 1 m³ drzewa: fornień dębowy zł. 2,50 i zł. 2,90, kłocę korowane na czerwono zł. 2,00 i zł. 2,30, kłocę niekorowane zł. 1,20 i zł. 1,40, grab, olsza, osika i jesion zł. 1,00 i zł. 1,15, brzoza i inne liściaste niekorowane zł. 0,80 i zł. 0,90, sosna w korze zł. 0,70 i zł. 0,80, świerk w korze zł. 0,90 i zł. 1,05, bloki sosnowe korowane na czerwono zł. 1,00 i zł. 1,10. Korowanie sosny i świerku zł. 0,40 i zł. 0,45, szczapy użytkowe dębowe zł. 4,00 i zł. 4,50, szczapy osikowe merlowe zł. 3,50 i zł. 3,70, papierówka okrągła skrobana zł. 2,00 i zł. 2,30, papierówka okrągła lupana zł. 1,70 i zł. 1,90, papierówka okrągła posuszona zł. 1,70 i zł. 1,90, korowanie papierówki zł. 0,90 i zł. 1,05, słupy teletechniczne w korze zł. 0,90 i zł. 1,05, słupy ze ścinką i korowaniem zł. 2,20 i zł. 2,50, korowanie i struganie zł. 1,30 i zł. 1,45, kopalniaki z okorowaniem zł. 1,60 i zł. 1,80, korowanie kopalniaków zł. 1,00 i zł. 1,10, szczapy opałowe — dąb i grab zł. 1,00 i zł. 1,15, szczapy opałowe — inne liściaste zł. 0,80 i zł. 0,90, szczapy opałowe — sosna i świerk z okorowaniem zł. 1,20 i zł. 1,30, szczapy opałowe — sosna i świerk bez okorowania zł. 0,80 i zł. 0,90. Ceny powyższe należy rozumieć łącznie z klasyfikacją i odbiórką, przyczem ceny na opał w zrębach czystych bez wnoszenia. 3) Ceny podane w drugiej pozycji punktu 2 będą stosowane dla okręgów, w których zatrudnieni są robotnicy ze wsi okolicznych, zaś ceny wyższe — dla okręgów wewnętrznych, zatrudniających bezrolnych mieszkańców osad, położonych wewnątrz puszczy. Nadmieniam się, że w okręgu Zwierzynieckim będą stosowane ceny wyższe. 4) Robotnicy bezrolni, zatrudnieni przy eksploatacji, będą otrzymywali pracę w miarę możliwości w ciągu całego roku i będą korzystali z prawa pierwszeństwa. 5) W razie nieszczęśliwych wypadków oraz przy nagłych zaskłabnięciach Dyrekcja będzie okazywała pomoc lekarską. 6) Dyrekcja będzie okazywała robotnikom pomoc w budowie własnych mieszkań drogą wydawania im materia-

łów drzewnych na ulgowych warunkach. 7) Dyrekcja będzie okazywała robotnikom pomoc w naturze za pomocą wydzierżawiania im gruntów, łąk i pastwisk na ulgowych warunkach, tam zaś, gdzie nie jest to możliwe, zobowiązuje się zorganizować aprowidowanie robotników również na ulgowych warunkach. 8) Dyrekcja zorganizuje zakup dobrych narzędzi pracy oraz sprzedaż ich robotnikom na dogodnych warunkach spłat. 9) Warunki pracy przy eksploatacji będą podawane do wiadomości robotników przez wywieszanie ich w poszczególnych leśnictwach. 10) Dyrekcja wyda administracji leśnej zarządzenie ścisłego przestrzegania instrukcji, dotyczących odbiórki, wydawania zaliczek, wypłaty wynagrodzenia oraz zakazu oddawania robót w przedsiębiorstwo. 11) Dyrekcja przeprowadzi remont baraków robotniczych w Puszczy, ureguluje sprawę opalu w barakach oraz zaopatrzenie tychże w wodę. 12) Dyrekcja wyda zarządzenie celem umożliwienia transportu artykułów spożywczych dla robotników leśnych za pomocą kolejek. 13) Dyrekcja wyda zarządzenie Nadleśnictwom, aby w tych zrębach, gdzie ilość murszu będzie przekraczała ustalone normy, ceny akordowe zostały odpowiednio podwyższone. Takie podwyższenie dotyczy tylko plac niższych. 14) Dyrekcja rozpatrzy sprawę opłat za mieszkania w barakach robotniczych i załatwi ją, uwzględniając w miarę możliwości interesy robotników.

UI41 25.X 1933 r. Ostrów Wielkopolski. Umowa płacy pomiędzy firmą „Przemysł Drzewny A. Lehmann” a robotnikami oraz rzemieślnikami, zatrudnionymi w tej firmie. Par. 1. W przedsiębiorstwie obowiązują następujące stawki godzinowe, względnie akordowe i premjowe: dla rzemieślników ponad 4 lata po wyuczeniu za godzinę zł. 0,68 i premji zł. 1,00 dziennie, dla palaczy zł. 0,60 na godzinę, dla mężczyzn od 18 do 21 lat zł. 0,41, dla mężczyzn ponad 21 lat zł. 0,50, dla kobiet od 16 do 18 lat zł. 0,23, dla kobiet od 18 do 21 lat zł. 0,28, dla kobiet ponad 21 lat zł. 0,32, dla mężczyzn przy prasie zł. 0,52. Dla żonatych przy prasie premja dziennie wynosi zł. 0,50, dla kobiet przy prasie — za prasę zł. 0,08, dla kobiet przy fugowaniu za 100 arkuszy zł. 0,95, dla mężczyzn przy fugowaniu za 100 arkuszy zł. 1,40, dla mężczyzn przy pakowaniu paczek zł. 0,10. Na placu za kłocę dług. 1,25, 1,80 i 2,10 m za sztukę zł. 0,11. Załadowanie i parnika zł. 2,80, za wyładowanie wagonów za 1 m³ drzewa zł. 0,40. Place akordowe i premjowe reguluje przedsiębiorstwo indywidualnie, przyczem gwarantuje się co najmniej stawki godzinne, kiedy z powodów od pracownika niezależnych zarobek akordowy wyniesie mniej od stawek godzinnych. Par. 2. Place godzinowe, premjowe, wzgl. akordowe, wymienione w par. 1 należy uważać za place minimalne dla odnośnych kategorii pracowników. Plac tych nie wolno obniżać, mogą być jedynie podwyższone poszczególnym pracownikom w zależności od ich zdolności i okresu przepracowanego w danym zakładzie pracy. Indywidualne umowy mniej korzystne, odnoszące się do wynagrodzenia i warunków umowy niniejszej są nieważne i ulegają zastąpieniu niniejszą umową. Par. 3. Małoletni od 18 do 21 lat, o ile wykonywają pracę narówni z pełnoletnimi, otrzymują takie same wynagrodzenie, jak pracownicy pełnoletni ponad 21 lat. Par. 5. Strony uznają taryfę z dnia 4.VIII 1933 r., zawartą pomiędzy Związkiem Pracodawców a Zw. Rzemieślników Z. Z. P. z wyjątkiem par. 1 tej taryfy, dotyczącego wysokości godzinowego zarobku, który ulega zastąpieniu stawkami, ustalonymi w niniejszej taryfie. Par. 6. W razie wypowiedzenia niniejszej umowy, wzgl. wypowiedzenia ogólnej umowy plac z dnia 4.VIII 1933 r., stawki godzinowe zawarte w niniejszej taryfie obowiązują do czasu zawarcia i wejścia w życie nowej umowy.

Par. 7. Umowa obowiązuje od 4.VIII 1933 r. do 31.XII 1933 r. z tem, że różnica plac za czas od 4.VIII 1933 r. zostanie pracownikom wypłacona. Wypowiedzenie nastąpić może w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, t. j. 1.XII 1933 r. W razie niewypowiedzenia przedłuża się umowa na czas nieokreślony, przyczem zachowuje się 1-miesięczne wypowiedzenie pod koniec miesiąca kalendarzowego. Na wypadek wypowiedzenia taryfy z dnia 4.VIII 1933 r., zawartej

między Zw. Pracodawców w Ostrowiu a Zw. Robotników i Rzemieślników Z. Z. P., wówczas wypowiedzenie to rozciąga się automatycznie na wypowiedzenie umowy, a umawiające się strony poddają się ogólnym ukladom o zawarciu nowej umowy na m. Ostrow i powiat ostrowski. Uwaga. Obie strony skreślają zgodnie par. 3 niniejszej umowy.

UI42 15.X 1924 r. Bytom na Górnym Śląsku. Umowa taryfowa dla przemysłu tartakowego w woj. śląskim pomiędzy Zw. Pracodawców Górnośląskiego Przemysłu Tartakowego a Zjedn. Zaw. Polskim Zw. Budowlany, Centr. Zw. Zaw. Polskim i Zjedn. Zaw. Polskim, Oddział Robotników Drzewnych. Umowa powyższa, obowiązująca od 1.XI 1924 r., wydana została drukiem i składa się z 15 następujących paragrafów: Par. 1. Okrąg, w którym obowiązuje umowa. Par. 2. Czas pracy. Par. 3. Nadgodziny i praca niedzielna świąteczna. Par. 4. Kładowanie zarobków według miejscowości. Par. 5. Podział na grupy. Par. 6. Zarobki godzinowe. Par. 7. Dodatki w naturaljach. Par. 8. Praca akordowa. Par. 9. Dodatki na prowadzenie gospodarstwa domowego i na dzieci. Par. 10. Wypłata zarobków. Par. 11. Przyjmowanie do pracy i zwolnienie robotników i robotnic. Par. 12. Zastępstwo robotników. Par. 13. Załatwienie sporów. Par. 14. Wakacje dla robotników. Par. 15. Jak długo obowiązuje niniejsza umowa. Umowa powyższa wydana została w języku polskim i niemieckim i obejmuje razem 16 stron druku.

Umowa obowiązuje od 1.XI 1924 r. do 31.X 1925 r. Jeżeli do 3 miesięcy przed upływem terminu nie następuje wypowiedzenie, to umowa obowiązuje zawsze na dalszy rok.

UI43 5.XII 1932 r. Bielsko. Umowa pomiędzy firmą S. W. Niemojowski, Fabryka Masy Drzewnej w Czechowicach, a robotnikami tej firmy, zastąpionymi przez Centr. Zw. Rob. Przem. Chemicznego w Polsce. Minimalne płace robotników (także nowoprzyjętych) zł. 0,40, robotnicy przy szlifowaniu zł. 0,63, robotnicy w oczyszczalni zł. 0,43 plus dodatek tygodniowy zł. 2,00, robotnicy inni, zarabiający dotychczas powyżej zł. 0,43 — zł. 0,43, palacze — dotychczasowe płace od zł. 0,62 do zł. 0,95, minimalne płace robotnic (także nowoprzyjętych) zł. 0,30, robotnicy zarabiający od zł. 0,36 do zł. 0,37 — zł. 0,34.

Umowa obowiązuje od dnia 22.XII 1932 r. na czas nieograniczony z tem, że może być wypowiedziana każdego 1-go na koniec danego miesiąca.

UI44 23.VIII 1933 r. Kraków. Umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Mebli S. Manne w Krakowie oraz Cechem Stolarzy i Bednarzy, grupa pierwsza i druga, oraz „Podgórze” a Zw. Zaw. Rob. Przem. Drzewnego w Polsce, Oddział w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Minimalna płaca dla wyzwołanego czeladnika stolarskiego wynosi zł. 0,50 za godzinę zwykłą. 2) Wszyscy czeladnicy stolarscy, mający przed obecnym strajkiem płacę od zł. 0,50 włącznie zwykłą, otrzymują podwyżkę zł. 0,05 za każdą godzinę do cen przedstrajkowych. 3) Minimalna płaca dla kwalifikowanych robotników maszynowych wynosi w kat. I od zł. 0,60 za godzinę zwykłą, dla kategorii II od zł. 0,40 za godzinę zwykłą. 4) Powyższe płace będą obowiązywać również i innych rzemieślników zatrudnionych w zakładach stolarskich, jak np. maszynistów, tapicerów, rymarzy, kowali, szrotkarzy i t. p. 5) Płace akordowe będą tak kalkulowane, by były o 20% wyższe od cen godzinowych. 6) Robotnicy stolarscy wysyłani na budowę lub monterkę w Krakowie do 7 km otrzymują do cen płaconych w Krakowie dodatek 5%, zaś poza Krakowem otrzymują dodatek 30% oraz odszkodowanie za mieszkanie w razie nieotrzymania mieszkania w naturze. 7) Przyjmowanie uczniów nowych na czas trwania niniejszej umowy o ile możliwości ogranicza się, zaś obecnie zatrudnionych zredukuje się do wysokości rozporządzenia wojewody krakowskiego. 8) Przyjmowanie czeladników stolarskich przez biuro Pośrednictwa Pracy przy Związku Zawodowym będzie życzliwie traktowane. W pierwszym rzędzie przyjmowani do pracy będą robotnicy, utrzu-

mujący się wyłącznie z pracy rąk i nie posiadający żadnego majątku. 9) Za strajk obecny nikt z robotników z pracy wydany nie będzie. 10) Dla ustalenia cennika budowlanego obie strony wyznaczają po 1 upoważnionym delegacie. Ceny ustalone w porozumieniu do dnia 30, obowiązywać będą obie strony na czas trwania umowy.

Umowa obowiązuje od dnia 23.VIII 1933 r. do dnia 1.IX 1934 r. za jednomiesięcznym wypowiedzeniem przed terminem wygaśnięcia. W razie niewypowiedzenia przez jedną ze stron, umowa przedłuża się automatycznie na rok następny.

O15 12.V 1933 r. Bydgoszcz. Orzeczenie Wydziału Rozjemczego dla Przemysłu i Handlu w sporze o zarobki w zawodzie stolarskim w Bydgoszczy. Płace w zawodzie stolarskim ustala się z dniem 15.V 1933 r. jak następuje: najniższa płaca dla stolarzy zł. 0,60 na godzinę, przeciętna płaca dla stolarzy zł. 0,68 na godzinę, najniższa płaca dla pracownika wykwalifikowanego zł. 0,76 na godzinę. Umotywowanie: powyższą uchwałę w pełni uzasadnia niezdrowa konjunktura gospodarcza, a przede wszystkim zastój w przemyśle stolarskim.

1 zakład — 102 robotników.

O16 19. VI 1933 r. Katowice. Orzeczenie w sprawie spornej o obniżkę płac robotniczych w przemyśle tartaczynym o 10%, pomiędzy Związkiem Pracodawców Przemysłu Tartaczynego i Handlu Drzewnego a 1) Centr. Związkiem Górników, 2) Centr. Zw. Zaw. Polsk., 3) Zw. Metalowców Z. Z. P. Stawki zarobkowe w przemyśle tartaczynym na górnośląskiej części woj. śląskiego ustala się jak następuje: Pozycja I. a) dla klasy I zł. 0,62, kl. 2 zł. 0,61, kl. 3 zł. 0,60; b 1) kl. 1 zł. 0,61, kl. 2 zł. 0,58, kl. 3 zł. 0,53; b 2) kl. 1 zł. 0,49, kl. 2 zł. 0,46, kl. 3 zł. 0,44; b 3) kl. 1 zł. 0,43, kl. 2 zł. 0,42, kl. 3 zł. 0,41. Pozycja II. c 1) dla okr. I zł. 0,58, okr. II zł. 0,50, okr. III zł. 0,50; c 2) okr. I zł. 0,47, okr. II zł. 0,43, okr. III zł. 0,41; c 3) okr. I zł. 0,40, okr. II zł. 0,36, okr. III zł. 0,36; c 4) okr. I zł. 0,27, okr. II zł. 0,26, okr. III zł. 0,25; d 1) okr. I zł. 0,40, okr. II zł. 0,35, okr. III zł. 0,34; d 2) okr. I zł. 0,30, okr. II zł. 0,28, okr. III zł. 0,28; d 3) okr. I zł. 0,27, okr. II zł. 0,26, okr. III zł. 0,25; d 4) okr. I zł. 0,22, okr. II zł. 0,22, okr. III zł. 0,22; 1) Zagwarantowane umową dodatki zostaną bez zmian.

2) Powyżej ustalone stawki obowiązują od dn. 19.VI 1933 r. do dn. 31.XII 1933 r. i mogą być wypowiedziane na jeden miesiąc przed upływem tego terminu. O ile wypowiedzenie nie nastąpi w tym terminie, to stawki wyżej ustalone obowiązują na każde dalsze 3 miesiące z jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

3 zakłady — 115 robotników.

O17 10.III 1933 r. Katowice. Orzeczenie w sprawie spornej o obniżkę płac robotniczych w Górnośląskim przemyśle górniczym pomiędzy Związkiem Pracodawców Przemysłu Górniczo-Hutniczego a 1) Zesp. Pracy Zw. Zaw. Górników w Katowicach, 2) Generalną Federacją Górników, 3) Centr. Chrześc. Zjedn. Zaw., 4) Centr. Zw. Górników i 5) Centr. Zw. Zaw. Polskim. Dotychczasowe stawki ustalone orzeczeniem Specjalnej Komisji Rozjemczej z dn. 27-28 I. 1932 r., a wymienione w porządku płac dla robotników kopalni węgla na Polskim Górnym Śląsku, stosowanym również dla koksowni kopalnianych i brykietowni, a obowiązującym od dn. 1.II 1932 r., nie ulegają zmianie. W ten sposób ustalone stawki obowiązują od dn. 1.III 1932 r. do dn. 31.VII 1933 r. z tem, że mogą być wypowiedziane na 2 tygodnie naprzód. O ile wypowiedzenie nie nastąpi, stawki te obowiązują na każde dalsze 3 miesiące z dwutygodniowym terminem wypowiedzenia.

1 zakład — 67 robotników.

O13 20.VI 1932 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w Katowicach, określające następujące stawki zarobkowe na tartakach śląskich we wszystkich trzech okręgach zarobkowych: a) Pierwszy okrąg zł. 0,69, drugi okrąg zł. 0,66, trzeci okrąg zł. 0,65; b-1) zł. 0,66, zł. 0,64, zł. 0,59; b-2) zł. 0,53, zł. 0,50,

zl. 0,49; b-3) zl. 0,47, zl. 0,46, zl. 0,45; c-1) zl. 0,63, zl. 0,56, zl. 0,55; c-2) zl. 0,52, zl. 0,47, zl. 0,44; c-3) zl. 0,45, zl. 0,41, zl. 0,41; c-4) zl. 0,28, zl. 0,27, zl. 0,26; d-1) zl. 0,42, zl. 0,37, zl. 0,36; d-2) zl. 0,32, zl. 0,29, zl. 0,29, d-3) zl. 0,28, zl. 0,27, zl. 0,26; d-4) zl. 0,22, zl. 0,22 i zl. 0,22. Do powyższych zarobków dochodzą dodatki: dodatek gospodarczy zl. 0,12 za każdy przepracowany dzień, dodatek na każde dziecko do 14 lat zl. 0,15 za każdy przepracowany dzień ojca lub żywiciela. Za nadgodziny w tygodniu 25%, w niedzielę i święta 50%. Powyższe płace obowiązują do 30.I 1933 r. i mogą być wypowiedziane na 1 miesiąc naprzód. O ile to nie nastąpi, obowiązują każdorazowo 1 miesiąc dłużej.

OI4 21.II 1933 r. Katowice. Orzeczenie w sprawie sporu o obniżkę płac robotniczych w przemyśle tartacznym, pomiędzy Związkiem Pracodawców Przemysłu Tartaczno- i Handlu Drzewnego w Katowicach a 1) Centr. Zw. Górników, Katowice, 2) Centr. Zw. Zaw. Polskim, 3) Zw. Metalowców Z. Z. P., Królewska Huta. 1) Stawki zarobkowe w przemyśle tartacznym

PRZEMYSŁ SPOŻYWCZY

Młyny

U228 1933 r. Czerwińsk. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Młyn Gazowo-Motorowy w Czerwińsku a robotnikami tejże firmy. 1) Majstrowie młynarscy otrzymują zl. 0,09. 2) Pomocnicy zl. 0,07. 3) Sypaki na górze mącznej zl. 0,06. 4) Mechanik zl. 0,09. 5) Pomocnik zl. 0,07 od każdego przemielonego metra zboża przez walec i zl. 0,25 od razówki i ospy. Za przemiał razówki mechanik i jego pomocnik nic nie otrzymują. Okresu obowiązywania nie ustalono.

1 zakład — 10 robotników.

U229 2.I 1933 r. Kalisz. Umowa zbiorowa pomiędzy Nowoczesnym Pszennym Młynem Ch. Nowak przy stacji kolej. Kalisz a pracownikami tegoż młyna. Ustala się płacę zarobkową za przepracowany 8-godzinny dzień pracy od dnia 1.I 1933 r. w stosunku następującym: dla młynarza zl. 8,00, dla palacza zl. 4,50, dla robotnika zl. 4,50, dla robotnika młodocianego zl. 3,62, dla robotnic zl. 2,70, bez dodatków świątecznych oraz deputatu mącznego. Każda ze stron obowiązana jest wypowiedzieć umowę na 14 dni przed opuszczeniem pracy.

1 zakład — 22 robotników.

U230 1933 r. Konin. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Młyn motorowy E. Leszczyński w Koninie a robotnikami tejże firmy. Ustalono płacę w wysokości zl. 0,45 względnie zl. 0,55 za godzinę pracy.

1 zakład — 18 robotników.

U231 14.II 1933 r. Wilno. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami młynów „Zbożomłyn” i „Kłos” oraz pracownikami obu tych młynów przy udziale Inspektora Pracy 62 Obwodu. Robotnicy otrzymują dzienną stawkę w kwocie zl. 3,90 oraz wypłacą się im dawniejszą stawkę za dwa tygodnie. Strajk zostaje przerwany w dniu zawarcia umowy i praca w młynach rozpoczyna się o godz. 15-ej. Wszystkim robotnikom obniża się płacę o zl. 0,10 dziennie oprócz walcowych, których płaca ma pozostać w niezmienionej wysokości.

2 zakłady — 64 robotników.

U232 23.VI 1933 r. Równe. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Rówieńskim Parowym Młynem i Tartakiem „Chlebołas” w Równem a robotnikami w powyższym młynie. Umowa dotyczyła warunków płacy i pracy.

1 zakład — 18 robotników.

U233 1.I 1933 r. Śrem. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą A. Musilewski i S-ka, Młyny parowe w Śremie, a robotnikami tejże firmy. Ustalono co następuje: Wszyscy robotnicy zostają podzieleni na 8 grup płac w zależności od wydajności i kwalifikacji z następującymi godzinnymi stawkami zarobkowymi w okresie

ustalone orzeczeniem Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w Katowicach w dn. 20.VI 1932 r. L. dz. 146 ustala się w następujący sposób w grupach: a) dla kl. I zl. 0,65, dla kl. II zl. 0,64, dla kl. III zl. 0,63, b1) kl. I zl. 0,64, kl. II zl. 0,61, kl. III zl. 0,56; b2) kl. I zl. 0,51, kl. II zl. 0,48, kl. III zl. 0,46; b3) kl. I zl. 0,45, kl. II zl. 0,44, kl. III zl. 0,43; c1) kl. I zl. 0,61, kl. II zl. 0,53, kl. III zl. 0,53; c2) kl. I zl. 0,50, kl. II zl. 0,46, kl. III zl. 0,44; c3) kl. I zl. 0,43, kl. II zl. 0,39, kl. III zl. 0,39; c4) kl. I zl. 0,28, kl. II zl. 0,27, kl. III zl. 0,26; d1) kl. I zl. 0,42, kl. II zl. 0,37, kl. III zl. 0,36; d2) kl. I zl. 0,31, kl. II zl. 0,29, kl. III zl. 0,29, d3) kl. I zl. 0,28, kl. II zl. 0,27, kl. III zl. 0,26; d4) kl. I 0,22, kl. II zl. 0,22, kl. III zl. 0,22. Zagwarantowane umową dodatki pozostają bez zmiany. 2) Powyżej ustalone stawki obowiązują od dnia dzisiejszego do 30.IV 1933 r. i mogą być wypowiedziane na jeden miesiąc przed upływem tego terminu. O ile wypowiedzenie nie nastąpi w tym terminie, to stawki wyżej ustalone obowiązują na każdy dalszy miesiąc i to tak długo, dopóki którakolwiek ze stron stawek tych na 14 dni przed końcem danego miesiąca nie wypowie.

od 1.I do 23.VI 1933 r.: 1) zl. 0,88, 2) zl. 0,87, 3) zl. 0,71, 4) zl. 0,66, 5) zl. 0,63, 6) zl. 0,53, 7) zl. 0,50. W okresie od 23.VI do 31.XII 1933 r.: 1) zl. 0,75, 2) zl. 0,74, 3) zl. 0,60, 4) zl. 0,56, 5) zl. 0,54, 6) zl. 0,45, 7) zl. 0,42.

1 zakład — 29 robotników.

U234 W dniu 24.IV 1933 r. Toruń. Umowa pomiędzy Pomorską Komisją Pracy oraz Zw. „Landbund” Weichselgau a Zw. Rob. Rolnych i Leśnych Z. Z. P. Podpisano następujący „budżet dla robotników rolnych woj. pomorskiego od 1.IV 1933 r.”: Deputatnicy 9,5 kw. żyta zl. 133,00, 3 kw. jęczmienia zl. 39,00, 1,5 kw. pszenicy zl. 33,00, 1 kw. grochu zl. 18,00, 15 kw. kartofli zl. 33,00, 0,375 ha roli zl. 60,00, 0,03 ha kapuśnika zl. 8,00, utrzymanie 1 krowy zl. 90,00, suchostanie krowy zl. 9,00, mieszkanie zl. 60,00, opał zl. 120,00, zasiłgi zl. 180,00, razem zl. 783,00. Dziennie zl. 2,61, na godzinę zl. 0,28. Wartość deputatu dziennego zl. 2,01. Chałupnicy: 6 kw. żyta zl. 84,00, 1,5 kw. jęczmienia zl. 19,50, 0,75 kw. pszenicy zl. 16,50, 0,75 kw. grochu zl. 13,50, 0,375 ha roli zl. 60,00, 15 kw. kartofli zl. 33,00, 2 wolne furmanki i słoma zl. 12,00, opał zl. 90,00, razem zl. 328,50. Dzianka przeciętnie zl. 1,20, wartość deputatu dziennego zl. 1,21, razem dzienny zarobek zl. 2,41, na godzinę zl. 0,26. Zaciężnicy: kat. I (chłopcy i dziewczęta od 15 do 16 lat) 3 kw. żyta zl. 42,00, 1 kw. jęczmienia zl. 13,00, 0,5 kw. grochu zl. 9,00, 15 kw. kartofli zl. 33,00, 2,5 kw. węgla zl. 12,50, razem zl. 109,50. Kategoria IIa, IIb, III i IV według kontraktu taryfowego: 4 kw. żyta zl. 56,00, 1 kw. jęczmienia zl. 13,00, 0,5 kw. pszenicy zl. 11,00, 0,5 kw. grochu zl. 9,00, 15 kw. kartofli zl. 33,00, 2,5 kw. węgla zl. 12,50. Razem zl. 134,50.

Kategoria	Wartość deputatu dziennie	Zarobek dzienny	Razem dziennie	Na godzinę
z ł o t y c h				
I	0,36	0,43	0,79	0,08
IIa	0,45	0,55	1,00	0,10
IIb	0,45	0,70	1,15	0,12
III	0,45	0,93	1,38	0,14
IV	0,45	1,20	1,65	0,16

Sezonowcy: Wartość deputatu dziennego zl. 0,45.

Kategoria	Zarobek dzienny	Razem dziennie	Na godzinę
z ł o t y c h			
I	0,90	1,35	0,15
II	1,15	1,60	0,18
III	1,38	1,83	0,20
IV	1,68	2,13	0,23

Wyżej podany budżet służy tylko do: a) potrąceń przy placach akordowych, b) obliczeń, wypłat za nadgodziny przepracowane, wzgl. potrąceń za godziny nieprzepracowane (Par. 9, dział I kontraktu).

1 zakład — 18 robotników.

U235 3.III 1932 r. Katowice. Umowa plac pomiędzy Kierownictwem Katowickiego Młyna Parowego „Fidler i Glaser” a Związkiem Zawodowców: 1) Zentralverband der Maschinisten, Heizer und Berufsgenossen Deutschlands, Oddział w Katowicach i 2) Deutscher Transportarbeiterverband, Oddział Katowice. Umowa obowiązuje od dnia 1.II 1932 r. A) Kwalifikowani robotnicy: a) maszyniści zł. 1,22 na godzinę, b) żonaci z dziećmi zł. 1,09, c) żonaci bezdzietni zł. 0,95, d) nieżonaci zł. 0,76. B) Niekwalifikowani robotnicy: a) żonaci z dziećmi zł. 0,98 na godzinę, b) żonaci bezdzietni zł. 0,92, c) nieżonaci zł. 0,72. C) Robotnice: a) z własnym gospodarstwem zł. 0,62 na godzinę, b) bez własnego gospodarstwa zł. 0,43.

1 zakład — 41 robotników.

U236 1933 Tarnów. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Polski Przemysł Mączny, Sp. z o. o. w Tarnowie, a robotnikami tejże firmy.

1 zakład — 54 robotników.

UI45 3.XI 1933 r. Warszawa. Umowa między firmami: 1) Stołeczny Młyn Parowy, 2) Solecki Młyn Parowy a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział Młynarzy, przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Ustala się za 6-dniowy tydzień pracy następujące płace: dla robotników I kat. zł. 60,00, wzgl. zł. 10,00 dziennie, II kat. zł. 54,00, wzgl. zł. 9,00, III kat. zł. 48,00, wzgl. zł. 8,00, IV kat. zł. 33,00, wzgl. zł. 5,50; za niedziele i święta nieprzepracowane nie płaci się. Na święta Bożego Narodzenia i Wielkanocy robotnicy wszystkich kategorii otrzymują dwukrotnie po 25 kg maki pszennej, lub kaszy, w zależności od tego co młyn produkuje. Furmani pobierają wynagrodzenie według III kat. plac. Nowoprzyjmowany pracownik otrzymuje kategorię plac zależnie od kwalifikacji i spełnianych czynności. W wypadkach zatrudniania robotników na krótszy termin niż na tydzień następuje proporcjonalna regulacja plac. 2) Zniżki i zwyczajki, jakie będą wykazywane przez Komisję do badania kosztów utrzymania przy Głównym Urzędzie Statystycznym, będą wzajemnie rekompensowane i rezultat do 10% włącznie nie będzie brany w rachubę. Rezultat powyżej 10%, po odliczeniu pierwszych niezaliczonych 10%, będzie od plac potrącany, względnie doliczany i to od następnego dnia wykazania wskaźnika, powodującego przekroczenie powyższych 10%. Ułamek procentu powyżej 0,5 będzie brany jako całość, poniżej 0,5 — odrzucony. Natomiast 0,5% zostaje uwzględniony jako 0,5%. O wynikach obliczeń każdorazowo komunikuje zainteresowanym Inspektor Pracy I Okręgu. 3) Pracownicy otrzymują raz na dwa tygodnie bilety do łaźni, o ile zakład nie posiada wanny przeznaczanej dla nich. 4) Pracownikom przysługuje prawo raz do roku do płatnego urlopu według ostatniej stawki przed urlopem w stosunku: 1 dzień urlopu za miesiąc pracy, z zastrzeżeniem, że urlop krótszy niż przewiduje ustawa nie może być stosowany. Oblicza się urlop od dnia rozpoczęcia urlopu w roku poprzedzającym. Długość urlopu zgodnie z par. 13 rozporządzenia z dn. 11.VI 1923 r. oznacza się kolejno następującymi po sobie dniami kalendarzowymi. W razie wydalenia lub redukcji pracownik wzamian za urlop otrzymuje ekwiwalent w gotówce obliczony na podstawie niniejszego. 5) Pracownicy w młynach obowiązani są wykonywać prace starannie i sumiennie. Pracownik winien być zdolnym do pracy w młynie i wolnym od chorób zakaźnych, co winno być stwierdzone zaświadczeniem Kasy Chorych, w razie zaś braku powyższego, przez lekarza wskazanego przez właściciela młyna. 6) Przyjmowanie pracowników młyńskich odbywa się przez właścicieli w porozumieniu ze Zw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział Młynarzy. W razie braku odpowiedniego kandydata w Związku, pracodawca ma prawo brania pracowników z poza Związku. W razie wydalenia robotnika

obowiązuje dwutygodniowe wypowiedzenie z zachowaniem obowiązujących ustaw. 7) Delegat podpisany z zachowaniem obowiązujących ustaw. 8) W młynach obowiązuje 8-godzinny dzień pracy z uwzględnieniem rozporządzeń, które mogą się ukazać. Ewent. przedłużenie pracy zarówno w dniu powszednim, jak i świętecznym, dopuszczalne jest tylko w myśl obowiązujących ustaw o czasie pracy w przemyśle. Dla taboru przewozowego obowiązuje czas pracy w myśl rozporządzenia z dnia 3.III 1932 r. (Dz. U. R. P. 1932, Nr. 31, poz. 321). 9) Miejsce nieporozumienia załatwia się, o ile to możliwe, przez porozumienie z miejscową delegacją.

Umowa obowiązuje od dnia 3.XI 1933 r. do dnia 31.XII 1934 r.

UI46 9.XI 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa między firmą „Warszawski Młyn Parowy” a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział Młynarzy w Warszawie, i pracownikami tejże firmy przy udziale Inspektora Pracy 5 Obwodu. Par. 1. Ustala się za 6-dniowy tydzień pracy następujące płace: dla robotników I kat. zł. 60,00, wzgl. zł. 10,00 dziennie, II kat. zł. 54,00, wzgl. zł. 9,00, III kat. zł. 48,00, wzgl. zł. 8,00, IV kat. zł. 33,00, wzgl. zł. 5,50. Za niedziele i święta nieprzepracowane nie płaci się. Dwa razy do roku: na święta Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy robotnicy wszystkich kategorii otrzymują po 25 kg maki pszennej lub kaszy, w zależności od tego co młyn produkuje. Furmani pobierają wynagrodzenie według III kat. plac. Nowoprzyjmowany pracownik otrzymuje kategorię plac zależnie od kwalifikacji i spełnianych czynności. W wypadku zatrudnienia robotników na krótszy termin niż tydzień następuje proporcjonalna regulacja plac. Par. 2. Zniżki i zwyczajki, jakie będą wykazywane przez Komisję do badania kosztów utrzymania przy Głównym Urzędzie Statystycznym, będą wzajemnie rekompensowane i rezultat do 10% włącznie nie będzie brany w rachubę. Rezultat powyżej 10%, po odliczeniu pierwszych niezaliczonych 10%, będzie od plac potrącany, wzgl. doliczany i to od następnego dnia wykazania wskaźnika, powodującego przekroczenie powyższych 10%. Ułamek procentu powyżej 0,5 będzie brany jako całość, poniżej 0,5 odrzucony, natomiast 0,5% zostaje uwzględniony jako 0,5%. O wynikach obliczeń każdorazowo komunikuje zainteresowanym Inspektor Pracy I Okręgu. Par. 3. Pracownicy otrzymują raz na dwa tygodnie bilety do łaźni, o ile zakład nie posiada wanny przeznaczanej dla nich. Par. 4. Pracownikom przysługuje prawo raz do roku do płatnego urlopu według ostatniej stawki przed urlopem w stosunku: 1 dzień urlopu za miesiąc pracy, z zastrzeżeniem, że urlop krótszy niż przewiduje ustawa nie może być stosowany. Oblicza się urlop od dnia rozpoczęcia urlopu w roku poprzedzającym. Długość urlopu zgodnie z par. 13 rozporządzenia z dn. 11.VI 1923 r. oznacza się kolejno następującymi po sobie dniami kalendarzowymi. W razie wydalenia lub redukcji pracownik wzamian urlopu otrzymuje ekwiwalent w gotówce, obliczony na podstawie niniejszego paragrafu. Par. 5. Pracownicy w młynach obowiązani są wykonywać prace starannie i sumiennie. Pracownik winien być zdolnym do pracy w młynie i wolny od chorób zakaźnych, co winno być stwierdzone zaświadczeniem Kasy Chorych, w razie zaś braku powyższego — przez lekarza wskazanego przez właściciela młyna. Par. 6. Przyjmowanie pracowników młyńskich odbywa się przez właściciela w porozumieniu ze Zw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział Młynarzy. W razie braku odpowiedniego kandydata w Związku, pracodawca ma prawo brania pracowników z poza Związku. W razie wydalenia robotnika obowiązuje 2-tygodniowe wypowiedzenie z zachowaniem obowiązujących ustaw. Par. 7. Delegat podpisany z zachowaniem obowiązujących ustaw. 8) W młynach obowiązuje 8-godzinny dzień pracy, z uwzględnieniem rozporządzeń, które mogą się ukazać. Ewent. przedłużenie pracy zarówno w dniu powszednim jak i świętecznym, dopuszczalne

jest tylko w myśl obowiązujących ustaw o czasie pracy w przemyśle. Dla taboru przewozowego obowiązuje czas pracy w myśl rozporządzenia z dnia 3.III 1932 r. (Dz. U. R. P. 1932, Nr. 31 poz. 321). Par. 9. Miejscowe nieporozumienia załatwia się, o ile to możliwe, przez porozumienie z miejscową delegacją.

Par. 10. Umowa obowiązuje od dnia 9.XI 1933 r. do dnia 31.XII 1934 r.

Piekarnie

U237 15.XI 1932 r. Warszawa. Umowa pomiędzy zrzeszeniami zawodowymi pracodawców: 1) Cechem Piekarzy m. st. Warszawy, 2) Grupą Parowych Piekarni i 3) Cechem Zrzeszonych Piekarzy m. st. Warszawy a związkami zawodowymi robotniczymi: 1) Centr. Zw. Rob. Przem. Piekarskiego i Młynarskiego w Polsce, 2) Zw. Piekarzy, Młynarzy i Pokr. Zawodów Z. Z. P. i 3) Zw. Rob. Przem. Spożywczy w Polsce, oddziały I, V i VI. Art. 1. Od dn. 1.XI 1932 r. obowiązują dla pracowników piekarskich stawki następujące za dzień wzgl. 6-dniowy tydzień pracy: robotnik odpowiedzialny zł. 15,00 dziennie, wzgl. zł. 90,00 tygodniowo, robotnik nieodpowiedzialny zł. 14,00 i zł. 84,00, pomoc wewnętrzna zł. 8,00 i zł. 48,00, za nieprzepracowane niedziele i święta nie płaci się, fajrantowi kantorowi otrzymują płace ze zwykłą 10% ponad płace stale zatrudnionych. 0,5% powyższych płac uważany jest jako równoważnik za pranie bielizny, wydawanej przez właściciela na podstawie art. 7 niniejszej umowy. Art. 2. W piekarniach obowiązuje czas pracy stosownie do ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu. Przy wypieku chleba obowiązują dotychczasowe normy wypieku. Art. 3. Robotnicy odpowiedzialni, nieodpowiedzialni, pomoc wewnętrzna, bez względu na ilość robotników zatrudnionych w zakładzie, mają prawo już w 1-ym roku pracy do korzystania z urlopu wypoczynkowego w rozmiarze: 1 dzień za każdy miesiąc pracy, płatny podług ostatniej stawki. Po roku pracy i w latach następnych każdy pracownik ma prawo do minimum 12-dniowego urlopu wypoczynkowego, o ile ustawa o urlopach nie przewiduje urlopu dłuższego. Robotnik zwolniony przed wykorzystaniem urlopu otrzymuje odpowiedni ekwiwalent gotówkowy. W czasie urlopu pracownik nie może znajdować się w swojej piekarni przy pracy. W czasie urlopu pracownik nie może pracować w innej piekarni, czego przestrzegają pracownice związki zawodowe. Art. 4. Po przepracowaniu 6 dni pracownik, o ile pozostaje nadal w pracy, zalicza się do stałych i obowiązuje go dwutygodniowe wypowiedzenie — tak ze strony pracodawcy, jak i pracobiorcy. Art. 5. Kwasy w niedziele i święta wykonuje tylu pracowników co i w dni powszednie. Za pracę przy kwasach w niedzielę pracownicy otrzymują zapłatę, równającą się 100% całodziennego zarobku; w dni świąteczne poza niedzielami zapłata oblicza się w stosunku do przepracowanego czasu, t. j. za każdą godzinę pracy. Art. 6. Do czasu zmian ustawowych obowiązują ustawowe niepłatne święta. W piekarniach członków Cechu Zrzeszonych (Żyd.) obowiązują następujące niepłatne święta: 8 dni Wielkiejnocy, dwa dni Zielonych Świąt, dwa dni Nowego Roku i 1 dzień Sądneho Dnia, cztery dni święta Szafasów, 3 Maj. Praca następnego dnia po świętach Bożego Narodzenia, Wielkiejnocy i Zielonych Świąt rozpoczyna się o czasie zgodnie z ustawą. W wigilję Bożego Narodzenia i Wielką Sobotę praca trwa do 1-ej popołudniu. Art. 7. Właściciele wydają na rok dwa komplety bielizny, t. j. dwie czapki, dwa fartuchy i dwa ręczniki. Bielizna jest własnością piekarni. Pracownicy utrzymują bieliznę w czystości. Wynagrodzenie za pranie równe 0,5% płac zawarte jest w płacach. Art. 8. Właściciel piekarni utrzymuje odpowiednią rozbiornię z szafami oraz wannę lub prysznic z dopływem gorącej wody. O ile urządzeń odpowiednich nie ma, właściciel wydaje jeden bilet do wanny tygodniowo. Art. 9. Przyjmowanie robotników przez właścicieli piekarni odbywa się w porozumieniu z jednym z pracowniczych związków, zawierających niniejszą umowę. O wydaleniu robotnika właściciel zawiadamia związek. Art. 10. Delegat zainteresowanego związku, jednego z podpisanych pod umową, ma prawo

wstępu do piekarni w porozumieniu z właścicielem, wzgl. z zarządzającym, z tem zastrzeżeniem, że bytność jego nie przeszkodzi biegowi pracy. Art. 11. Przy pracy w piekarni nie wolno palić. Pracownicy piekarni winni być wolni od chorób skórnych i zakaźnych.

Umowa obowiązuje od dn. 1.XI 1932 r. na czas nieokreślony z prawem wypowiedzenia na 1 miesiąc zgóry z tem, że ewentualne wypowiedzenie nie może nastąpić przed 30.IV 1933 r.

2 zakłady — 115 robotników.

U238 18.XI 1931 r. Łódź. Umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami Cechów Piekarzy oraz Cechem Rzemieślników Zawodu Piekarskiego w Łodzi a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spoż. w Polsce, Oddział I z sekcją żydowską i oddział III, przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu.

Ustalono następujące stawki dla poszczególnych kategorii pracowników piekarskich: I kategoria zł. 80,00 tygodniowo, II kategoria zł. 70,00 tygodniowo, III kategoria zł. 60,00 tygodniowo. Wszyscy pracownicy piekarscy otrzymują w każdym roku dwutygodniowy płatny urlop po roku pracy; za krótszy okres czasu długość urlopu określa się w stosunku do przepracowanego czasu, t. zn. 1 dzień za 1 miesiąc pracy. Umowa obowiązuje od dn. 16.XI 1931 r. Termin wypowiedzenia 2-tygodniowy.

1 zakład — 23 robotników.

U239 4.V 1932 r. Częstochowa. Umowa zbiorowa pomiędzy Cechem Majstrów Piekarskich m. Częstochowy i pow. częstochowskiego a Centr. Zw. Zaw. Rob. Przem. Piekarskiego i Młynarskiego w Polsce, Oddział w Częstochowie, przy udziale Inspektora Pracy 22 Obwodu. 1) Umowa niniejsza dotyczy z jednej strony wszystkich właścicieli piekarni — członków Cechu, a z drugiej strony wszystkich robotników piekarskich, zorganizowanych w powyżej wymienionym Związku i w Wydziale Czeladników Piekarskich przy Cechu Piekarzy m. Częstochowy. Czas pracy w piekarniach normowany jest zgodnie z ustawą z dnia 18.XII 1919 r. o 8-godzinny dzień pracy. 2) Właściciele piekarni zobowiązani są do wydawania książeczek obrachunkowych, prowadzenia ksiąg (list płacy oraz innych ksiąg, umożliwiających kontrolę zgodnie z Rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników). 3) Urlopy stosowane będą według obowiązującej ustawy z dnia 16.V 1922 r. 4) Ustala się następujące płace dla pracowników piekarskich: a) dla piecownego zł. 35,00 tygodniowo, b) dla bajtowego (ciastowego) zł. 30,00 tygodniowo. Prócz płacy gotówkowej po 2 kg chleba dziennie dla każdego z powyżej wymienionych kategorii pracowników. 5) a) Obsada w piekarniach o 1 piecu przy 8-godzinny dzień pracy wynosić ma co najmniej 2-ch ludzi w czem: 1 odpowiedzialny (czeladnik) i 1 pomocnik lub uczeń. Powyższa obsada ma wykonać do 2 wypieków chleba, wzgl. 1 piec chleba i do 1 metra bułek. b) Obsada w piekarniach o 2 piecach wynosić ma 2 odpowiedzialnych pracowników (czeladników) i 1 pomocnika lub ucznia. 6) Właściciele piekarni zobowiązują się do przyjmowania robotników za pośrednictwem Związku, podpisującego niniejszą umowę, z pośród tych pracowników, którzy są zarejestrowani w P. U. P. P. w Częstochowie. O każdorazowym wysłaniu robotnika do pracy stalej Związek Robotników zobowiązany jest zawiadomić P. U. P. P. 7) Wydawanie czystej bielizny, t. j. czapek, fartuchów i ręczników pozostaje bez zmiany. 8) Przedstawiciele Związku, podpisującego niniejszą umowę, mają prawo wstępu do piekarni po uprzednim porozumieniu się z właścicielem. 9) Pomocnicy piekarscy, prócz terminatorów i uczniów, będą spełniać wyłącznie tylko pracę pomocniczą, zaś do prac przygotowawczych mogą być dopuszczeni w wyjątkowych wypadkach. 10) Rozdawanie robót nadetatowych, t. zw. fajrantów, Związek uzgadniać będzie z właścicielami piekarni. 11) W celu łagodzenia i załatwiania wyników zatargu pomiędzy stronami podpisującymi niniejszą umowę, lub ich członkami, z tytułu o pracę, lub niezastosowania się do niniejszej umowy, powołuje się Komisję

Polubowną, która wydawać będzie decyzje w sprawach spornych. 13) Komisja Polubowna, przewidziana w art. 12, składać się będzie z 5 członków. W skład Komisji wchodzi 2-ch przedstawicieli Cechu i 2-ch przedstawicieli Związku Robotniczego, którzy wybierają 5-go superarbitra z pośród osób niezainteresowanych niniejszą umową. Komisja Polubowna uchwali swój regulamin z obowiązującymi przepisami. 14) W razie niezlikwidowania zatargu (sporu) przez wyżej wymienioną Komisję, Zarządy każdej ze stron podpisujących niniejszą umowę upoważnione są do wystąpienia na drogę sądową, celem rozstrzygnięcia sporu i ukarania winnych grzywną do zł. 40,00. Grzywna przypada na rzecz strony powodowej. Umowa obowiązuje od dnia 19.IV 1932 r. (data 1-ej konferencji) na czas nieokreślony z tem, że każdej ze stron przysługuje prawo wypowiedzenia jej na dwa tygodnie.

1 zakład — 18 robotników.

U240 12.V 1933 r. Kraków. Umowa między delegatem firmy „Ziarno” S. A., Piekarnia w Krakowie, a delegatami Zw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział I Piekarzy w Krakowie, oraz Radą Związków Zawodowych przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Dotychczasowe place czeladników piekarskich obniżone zostają o 7% i wynoszą: a) dla piecowego zł. 79,05, b) dla miszera zł. 74,40, c) dla nieodpowiedzialnego zł. 65,10. Natomiast place pomocy nie zostają zmienione i pozostają nadal w dotychczasowej wysokości. 2) Prócz plac wyżej wymienionych otrzymują robotnicy deputat w dotychczasowej wysokości. 3) Czas pracy zgodnie z brzmieniem ustawy będzie wynosić 8 godzin na dobę i nie może przekraczać 46 godzin na tydzień. 4) Niedziele i święta ustawy są wolne od pracy i z tego tytułu nie mogą być czynione potrącenia, wzgl. nie może być zarządzane nadrabianie godzin świątecznych. 5) Z powodu udziału w strajku nie będzie firma „Ziarno” stosowała wobec robotników żadnych represyj, ani też z tego tytułu żaden z robotników nie będzie pracy pozbawiony. Zatrudnianie bezrobotnych, czyli t. zw. fajrantowych, w porozumieniu z firmą „Ziarno” nie będzie zasadniczo kwestionowane. 7) Przyjmowanie i wydalenie z pracy robotników i pomocników zajętych tylko w samej piekarni przy wyrobie pieczywa może się odbywać tylko w porozumieniu ze Związkiem, przyczem przyjęcie do pracy zostaje zastrzeżone członkom Związku pozostającym bez pracy. W razie braku kandydata w Związku pozostawia się przedsiębiorstwu wolną rękę.

8) Umowa zawarta zostaje na czas do 1.IV 1934 r., t. j. na okres taki, na jaki została zawarta umowa z Cechami Piekarzy, przyczem zaznacza się, że o ileby umowa z Cechami została do tego czasu z jakiegokolwiek bądź powodu zmieniona, przysługuje firmie „Ziarno”, jak też i Zw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział I Piekarzy w Krakowie, prawo rewizji tej umowy.

Umowa obowiązuje obie strony od dnia 6.V 1933 r. z tem, że o ile nie zostanie wypowiedziana przed upływem tego terminu, przedłuża się automatycznie na rok następny.

2 zakłady — 211 robotników.

U241 19.V 1927 r. Lwów. Umowa zbiorowa pomiędzy Stow. Piekarzy Lwowskich a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego w Polsce, Oddział we Lwowie. Celem unormowania i sanacji pracy w przemyśle piekarskim we Lwowie została zawarta następująca umowa: 1) Parytatywna Stała Komisja Majstrów i Pracowników ustali listę kwalifikacyjną czeladników piekarskich, zatrudnionych we Lwowie oraz uczniów, pracujących obecnie w piekarniach lwowskich. 2) Po ułożeniu listy kwalifikacyjnej zostanie ustalona dopuszczalna liczba uczniów, którzy mogą być obecnie do nauki piekarskiej przyjęci. 3) Po porozumieniu pomiędzy Stowarzyszeniem Przem. Majstrów a Zw. Zaw. Pracowników powołane zostanie do życia Biuro Pośrednictwa Pracy. Szczegóły organizacji tego Biura ustali powyższa Komisja. 4) Zasadniczo praca w piekarniach trwa 8 godzin, a w tym czasie winien i kwalifikowany pracownik wykonać: 65 pras à 30 sztuk białego pieczywa, albo 220 bochenków à 1 kg (t. j. 4 robotników kwalifikowanych i 1 pomocnik mają wykonać 100 bochenków à 1 kg). 5) Pracownik zja-

wiający się w niedzielę do wykonania prac przygotowawczych w czarnych piekarniach (frisze, półkwas i kwas), otrzymuje ryczałtowe wynagrodzenie w kwocie zł. 2,40. 6) Place zasadnicze są następujące: w białych piekarniach: helfer zł. 80,00, miszer zł. 75,00, judel (mieszający) zł. 52,00, vice-judel zł. 50,00; w czarnych piekarniach: helfer zł. 72,00, szwarcemiszer zł. 65,00, kwasiarz zł. 54,00. Majstrowi przysługuje prawo wypłaty codziennie po skończonej robocie. Deputaty tak w białych, jak i w czarnych piekarniach obowiązują w każdej piekarni jak dotychczas. 7) Zapłata za święta reguluje się tak, jak dotychczas w poszczególnych piekarniach. 8) Urlopy normuje odnośna ustawa. 9) Majster udziela każdemu pracownikowi bezpłatnie czapki do pracy i ręcznika do wycierania. Przedmioty te pozostają własnością majstra. 10) Stow. Przem. Piekarzy Lwowskich uznaje Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywcz. w Polsce, Oddział we Lwowie, jako przedstawicielstwo robotników piekarskich we Lwowie. 11) W piekarniach maszynowych i w piekarniach kulikowskich aż do czasu zawarcia dodatkowej umowy, która będzie aneksem do niniejszej umowy, obowiązuje porządek dotychczasowy z zastrzeżeniem ustawowego 8-godzinnego czasu pracy.

Umowa obowiązuje od dnia 23.V 1927 r. na 1 rok i może być wypowiedziana na 6 tygodni przed upływem roku. W braku wypowiedzenia przedłuża się umowa automatycznie na następny rok.

1 zakład — 42 robotników.

U147 28.I 1933 r. Łódź. Umowa zbiorowa pomiędzy pełnomocnikami Cechów Piekarzy w Łodzi, Cechu Rzemieślników Zawodu Piekarskiego w Łodzi, Powszechnej Spółdzielni Spożywców w Łodzi a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego w Łodzi, Oddział I i Sekcją I Oddziału przy udziale Okr. Inspektora Pracy III Okręgu. 1) Place pracowników piekarskich w Łodzi wynoszą: dla I kat. zł. 64,00 tygodniowo, dla II kat. zł. 56,00, dla III kat. zł. 48,00, dla IV kat. zł. 30,00. 2) Wszyscy pracownicy piekarscy otrzymują co rok płatny urlop po roku pracy. Za krótszy okres pracy długość urlopu określa się w stosunku do przepracowanego czasu, t. j. 1 dzień urlopu za 1 miesiąc pracy. 3) Dla piekarni jednopieczowych ustala się produkcję w stosunku do 8-godzin. dnia pracy: 2 razy — chleba i 80 pras. bulek.

Umowa obowiązuje od dn. 30.I 1933 r. Termin wypowiedzenia umowy dwutygodniowy.

U148 7.VII 1932 r. Wilno. Umowa zbiorowa pomiędzy Cechami Piekarzy Chrześcijan i Żydów a upoważnionymi przedstawicielami Chrześc. Zw. Zaw. Piekarzy w Wilnie i Zw. Zaw. Klasowym Robotn. Przem. Spożywczego Ziemi Wileńskiej przy udziale Inspektora Pracy 62 Obwodu w Wilnie (Seksja Piekarzy) oraz Starosty Grodzkiego w Wilnie. 1) Umowa niniejsza dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców piekarskich niezależnie od przynależności organizacyjnej, z drugiej zaś strony wszystkich robotników piekarskich, należących do wyżej wymienionych związków. Warunki umów indywidualnych mniej korzystne dla pracownika, niż ustalone w niniejszej umowie, są nieważne. Warunki umów indywidualnych więcej korzystne dla pracownika, niż przewiduje niniejsza umowa, pozostają w mocy. 2) Pracownicy winni punktualnie o oznaczonej godzinie stawać do pracy i wykonywać ją uczciwie, sumiennie i w stanie trzeźwym oraz grzecznie traktować swego pracodawcę. Pracodawcę obowiązuje grzeczność w stosunku do pracowników i ściśle przestrzeganie warunków niniejszej umowy. Pracownicy przy pracy mogą palić w specjalnie wskazanym przez pracodawcę lokalu. W razie zgłoszenia się robotnika do pracy w stanie pijanym, ma prawo pracodawca zwrócić się do lekarza grodzkiego lub pogotowia ratunkowego i po stwierdzeniu tego stanu usunąć go na 1 dzień z pracy. W razie trzykrotnego stwierdzenia pijaństwa tegoż samego robotnika, pracodawca może go usunąć zupełnie od pracy. Muszą być wywieszone ogłoszenia w poszczególnych piekarniach o czasie przyścia i wyjścia pracowników. Koszta związane ze stwierdzeniem pijaństwa, o ile

stwierdzona zostanie wina pracownika, ponosi pracownik, w przeciwnym zaś razie pracodawca. 4) Za tydzień pracy we wszystkich piekarniach uważa się 5 dni, z tem jednak, że wynagrodzenie pracownikom liczy się za 6 dni. W pozostałym czasie poza 5 dniami na miejscu stałego pracownika muszą być zatrudnieni bezrobotni piekarze. Wynagrodzenie dla bezrobotnych wypłaca się z wynagrodzenia stale zatrudnionego pracownika w stosunku: tygodniówka dzielona przez 6 za 1 dzień pracy. Aczkolwiek wynagrodzenie ustala się tygodniowo za 6 dni, to jednak płaci się pracownikowi za 5, resztę potrącając na zatrudnienie bezrobotnego. Dni świąteczne w ustawie przewidziane są płatne. 5) Wynagrodzenie dla pracowników zatrudnionych w piekarniach wileńskich ustala się jak następuje: a) dla piekarzy zatrudnionych przy robotach t. zw. białych, i to dla pracowników wykwalifikowanych, uznanych dla takich przez Komisję, istniejącą przy Izbie Rzemieślniczej, zł. 50,00 tygodniowo i 12 kg chleba tygodniowo, dla pracowników uznanych przez Komisję za niewykwalifikowanych, t. j. II kat. i dla pracownic kobiet zł. 35,00 i 12,00 kg chleba tygodniowo; b) dla piekarzy zatrudnionych przy wypieku chleba ustala się akordowo od wypieku 80 kg mąki zł. 2,75 w tych piekarniach, w których niema maszyn i zł. 2,60 w tych piekarniach, gdzie są maszyny oraz po 2 kg chleba dziennie; c) dla piekarzy zatrudnionych przy wypieku obwarzanków po zł. 2,00 od 16 kg. 6) Robotnicy obowiązani są kwitować pracodawcę z otrzymanego wynagrodzenia za pracę. 7) Przedstawiciele właścicieli piekarni zawierają niniejszą umowę zbiorową, jednakże pozostawiają sobie wolną rękę przyjmowania pracowników niez członków Związku, zobowiązują się jednak przytem do tepienia zwyczajny przyjmowania pracowników nie ze Związku, niekwalifikowanych. 8) Sprawy sporne, wynikłe ze stosunku najmu, w razie niezadowolnienia ich polubownego za pośrednictwem Komisji Piekarskiej przy Izbie Rzemieślniczej w Wilnie, skierowuje się do Sądu Pracy w Wilnie.

Umowa obowiązuje do dnia 1.I 1933 r. W razie niewypowiedzenia umowy na 2 tygodnie przed upływem jej ważności przez jedną ze stron, takowa automatycznie przedłuża się na dalsze 6 miesięcy.

UI49 7.IX 1932 r. Kraków. Umowa pomiędzy delegatami oraz właścicielami piekarni w Krakowie, a delegatami Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział Piekarzy I i II w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) W piekarniach bułkowych obowiązuje płaca tygodniowa, a mianowicie: dla piecowego zł. 85,00, dla miszera zł. 80,00, dla fachowo uzdolnionego zł. 70,00. 2) W piekarniach chlebowych obowiązuje za wypiek 1 kg chleba następująca płaca: w piekarniach mechanicznych zł. 0,04, w piekarniach zwyczajnych zł. 0,05. 3) Oprócz płac wyżej wymienionych każdy robotnik otrzymuje dotychczasowy deputat w pieczywie. 4) Majstrowie cechu I i II zezwalają wyraźnie, aby każdy u nich stale zatrudniony czeladnik na czas trwania niniejszej umowy mógł wyręczać się przez 1 dzień w tygodniu czeladnikiem bezrobotnym przedstawionym poprzednio majstrowi. Wynagrodzenie bezrobotnego za ten dzień pójdzie na rachunek robotnika stale zatrudnionego. Kontrahentem wyłącznym wobec majstra będzie tylko stale u niego zatrudniony czeladnik. Zarazem zastrzega się, że z tytułu wyręczania się przez 1 dzień w tygodniu bezrobotnym, nie może być zmienionym stan robotników dotąd zatrudnionych stale. 5) Wszyscy pracodawcy obowiązują się zatrudniać tylko pracowników miejscowych. 6) Uczniowie mogą być w piekarniach stron kontrahujących zatrudnieni tylko w takiej ilości, aby 1 uczeń przypadał tylko na 1 kwalifikowanego robotnika zgodnie ze statutem. 7) Z powodu wielkiego bezrobocia wstrzymuje się dalsze przyjmowanie uczniów do końca ważności tej umowy, t. j. do 1.IV 1933 r. 8) Pracodawcy zobowiązują się przestrzegać w swoich piekarniach ustawowego 8-godzinnego dnia pracy. Czas pracy we wszystkich piekarniach będzie się rozpoczynał zgodnie z umową z dnia 25.VI 1930 r. Treść tej umowy zostaje dołączona jako załącznik i stanowi integralną część niniejszej umowy. 9) Obie strony oświadczają, że z tytułu akcji strajkowej nie mają do siebie żadnej pre-

tensji i że w szczególności z tytułu udziału w strajku nie będą stosowane żadne represje w stosunku do strajkujących zarówno pracowników, jak uczniów. Delegacja robotników oświadcza nadto, że nie będzie stosować żadnych represyj w stosunku do tych uczniów, którzy podczas strajku pracowali. Umowa wchodzi w życie z dniem 7.IX 1932 r. i obowiązuje do dnia 1.IV 1933 r. Umowa może być wypowiedziana przez obie strony na miesiąc przed upływem terminu, a w razie niewypowiedzenia obowiązuje przez cały rok następny.

UI50 6.IV 1933 r. Kraków. Umowa zbiorowa między delegatami Cechów Grupy I i Grupy II a delegatami Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział Piekarzy I i II w Krakowie. 1) W piekarniach chlebowych obowiązuje za wypiek 1 kg chleba następująca płaca: a) w piekarniach mechanicznych zł. 0,035, b) w piekarniach niezmekanizowanych zł. 0,04, nadto piecowny otrzymuje od właściciela danej piekarni kwotę zł. 5,00 co tydzień tytułem premii. W piekarniach białych obowiązuje następująca płaca akordowa: a) od 1000 bułek gładkich małych zł. 4,50, b) od 1000 bułek wiedeńskich małych zł. 5,80, strucle, chały i t. p. zamieniać należy na pieczywo wiedeńskie. 2) Uczniów piekarskich zapisanych w Cechu, których liczba odpowiada rozporządzeniu Wojewody Krakowskiego z 1.III 1933 r. (Krak. Dz. Woj. Nr. 6, z 15.III 1933 r. poz. 50), należy po ukończonej rocznej praktyce liczyć 2-ch na 1 czeladnika piekarskiego (kwalifikowanego). 3) Deputat obowiązuje jak dotychczas w pieczywie. 4) Członkowie Cechu I i II godzą się, aby każdy stale u nich zatrudniony czeladnik na czas trwania tej umowy wyręczany był przez 1 dzień w tygodniu obowiązkowo przez czeladnika bezrobotnego i to takiego, który przedstawiony poprzednio mistrzowi odpowiadał mu w zupełności. Wynagrodzenie „fajrantowego” za ten dzień idzie na rachunek czeladnika stale zatrudnionego. Kontrahentem wyłącznym wobec mistrza będzie tylko stale u niego zatrudniony czeladnik. Punkty dodatkowe: 1) Wszelkie spory, jakie wynikną mogą między czeladnikami a pracodawcą, lub spory powstałe między czeladnikami zatrudnionymi u członka Cechu — mają być załatwiane tylko na sądzie polubownym, którego regulamin zatwierdzony został przez Wojewodę Krakowskiego L. P. H. 20957/1/28 z dn. 16.VII 1928 r. 2) W piekarniach w myśl obowiązujących ustaw i rozporządzeń należy zatrudniać tylko uczniów piekarskich zarejestrowanych w cechu i dyplomowanych czeladników piekarskich, w pierwszym rzędzie krakowskich wyzwoleńców.

Umowa wchodzi w życie z dn. 1.IV 1933 r. i obowiązuje do dn. 30.VI 1933 r. Automatycznie natomiast przedłuża się na czas do 31.III 1934 r., ale w tym wypadku, jeżeli na terenie m. Krakowa, a mian. w firmie „Ziarno” i Piekarni Miejskiej będzie obowiązywała umowa o identycznych warunkach płacy. Umowa może być wypowiedziana przez obie strony na miesiąc przed upływem terminu, a w razie niewypowiedzenia obowiązuje na rok następny.

UI51 12.XII 1933 r. Bochnia. Umowa zbiorowa pomiędzy Pow. Cechem Mistrzów Piekarskich a Zw. Zaw. Rob. Przemysłu Spożywczego w Polsce, Oddz. w Bochni, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu w Krakowie. 1) Płace pracowników ustalono: a) piecowny pobiera tygodniowo zł. 33,00. b) miszer pobiera tygodniowo zł. 22,00. c) niekwalifikowany (nieodpowiedzialny) pracownik pobiera tygodniowo zł. 15,00. 2) Każdemu pracownikowi przysługuje deputat w ilości 2 kg chleba dziennie oraz pewna ilość bułek, jaką dotychczas stosowano. 3) Każdy pracownik stale zatrudniony ma odstępować regularnie 1 dzień w tygodniu na rzecz zatrudnienia bezrobotnego. Na jego miejsce przyjęty będzie 1 „fajrantowy”, wybrany z listy przedłożonej przez Zw. Zaw. mistrzowi. 4) Z tytułu akcji cennikowej żaden pracownik z pracy wydany nie będzie. 5) Indywidualne warunki pracy i płacy korzystniejsze od niniejszej umowy pozostają nadal w mocy. Czas trwania umowy określa 1 rok, t. j. do dnia 12.XII 1934 r. Wypowiedzenie umowy obowiązuje obie strony z terminem jednomiesięcznym.

UI52 4.X 1932 r. Chrzanów. Umowa zbiorowa pomiędzy Cechem Mistrzów Piekarskich w Chrzanowie, a Zw. Rob. Przemysłu Spożywczego w Polsce, Oddział Piekarzy w Chrzanowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu w Krakowie. a) Przyjmowanie i wydanie czeladników odbywać się będzie w porozumieniu ze Zw. Rob. Przem. Spożywcz., Oddział Piekarzy w Chrzanowie; b) warunki płacy unormowane akordowo obowiązują według podanej kategorii: piecowy i miszer od wypieku 2 kg chleba zł. 0,06, od wypieku białego pieczywa od 1 kg zł. 0,075; c) każdy majster piekarski zobowiązuje się zatrudniać „na fajrant” przynajmniej jednego z spośród bezrobotnych robotników piekarskich.

Umowa obowiązuje od dnia 4.X 1932 r. do dnia 30.I 1933 r. W razie niewypowiedzenia jej przez jedną ze stron umowa ta przedłuża się milcząco na dalsze 3 miesiące.

UI53 19.IV 1933 r. Krynica-Zdrój. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami piekarni na terenie Krynicy-Zdroju i wsi a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego w Polsce, Oddział w Krynicy-Zdroju, przy udziale Inspektora Pracy 41 Obwodu. 1) Umowa niniejsza obowiązuje wszystkich właścicieli piekarni w Krynicy-Zdroju i wsi oraz wszystkich pracowników piekarskich. 2) Czas pracy unormowany jest zgodnie z ustawą z dnia 18.XII 1919 r. z uwzględnieniem zmian wprowadzonych nowelą z dn. 14.II 1922 r. 3) Ustala się następujące płace dla robotników piekarskich: a) kat. I — piecowi i kierownicy zł. 60,00 tygodniowo, kat. II — miszer ciast białych i czarnych zł. 50,00, robotnicy nieodpowiedzialni zł. 40,00 z tem, że w kat. III będą używane tylko siły niekwalifikowane do robót podrzędnych, zaś oprócz płacy gotówkowej każdy pracownik otrzymuje 1 kg chleba i 6 bułek dziennie. Mnożnik pracy tygodniowej wynosi godzin 46 z czego za 1 godzinę przypada: w kat. I — zł. 1,30, w II — zł. 1,09, w III — zł. 0,99. 4) Pracownicy z utrzymaniem otrzymują: w kat. I — zł. 40,00, w II — zł. 30,00, w III — zł. 20,00, z czego za godzinę przypada w kat. I — zł. 0,87, w kat. II — zł. 0,65, w kat. III — zł. 0,43. Niezgody nie są powodem do wypowiedzenia pracy; pracodawcom nie wolno pracowników piekarskich, stosujących się do umowy zbiorowej, zwalniać z pracy. 5) W razie konieczności zatrudniania pracowników w godzinach nadliczbowych, wynagradzane one będą w stosunku: za pierwsze 2 godziny 50%, za drugie dwie godziny 100% więcej, natomiast wynagrodzenie dla zatrudnianych pracowników bezrobotnych, zatrudnionych na miejsce pracowników stałych poza normalnymi godzinami, wynosić będzie: w kat. I zł. 1,30 za każdą godzinę, w kat. II zł. 1,09, w kat. III zł. 0,99. 6) Wydawanie ręczników i mydła należy do właścicieli piekarni. 7) Właściciele piekarni obowiązani są do wydawania książeczek obrachunkowych umożliwiających kontrolę, zgodnie z rozp. Prezydenta R. P. z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników. 8) Urlopy stosowane będą na zasadzie ustawy z dn. 16.V 1922 r. 9) Właściciele piekarni obowiązani są do przestrzegania dni świątecznych zgodnie z rozp. Prezydenta R. P. z dn. 15.XI 1924 r. oraz ustawą z dn. 18.V 1925 r. Za święto uważa się mianowicie: każdą niedzielę, Nowy Rok, Trzech Króli, Trzeciego Maja, Wniebowstąpienie Pańskie, Boże Ciało, Piotra i Pawła, Wniebowstąpienie N. M. P., Wszystkich Świętych, Niepokalane Poczęcie N. M. P., Boże Narodzenie (dwa dni), Wielkanoc (dwa dni), Zielone Świąta (dwa dni). 10) Wypłaty zarobków robotnikom mają się odbywać w katolickich piekarniach w sobotę, a w żydowskich w piątek po pracy każdego tygodnia. 11) Mistrz posiadający prawo do kształcenia ucznia na mocy ustawy z dn. 7.VI 1927 r. winien liczbę terminatorów w swojej piekarni ustalić w stosunku do zatrudnionych czeladników według norm podanych w rozp. wojewody krakowskiego z dn. 1.VII 1933 r. Za ucznia uważa się takiego, który jest zapisany do Okręgowego Cechu w Nowym Sączu i uczęszcza do szkoły dokształcającej, przyczem nie wolno żądać od ucznia odrobienia czasu spotrzebowanego na naukę dokształcającą w szkole zawodowej w myśl przepisów ustawy z dnia 2.VII 1932 r. 12) Przyjmowanie pracowników odbywa się za pośrednictwem tylko miejscowej organizacji zawodowej. 13) Orga-

nizacja zawodowa deleguje robotników do pracy, lecz w pierwszym rzędzie powinna zatrudnić robotników miejscowych, a tylko w razie koniecznej potrzeby może zatrudniać robotników zamiejscowych Okręgu Cechu Nowosądeckiego. 14) Pracownik piekarski powołany do czynnej służby wojskowej winien uprzedzić swego pracodawcę na 14 dni o swoim powrocie z wojska, celem ustawowego zwolnienia z pracy swego zastępcy. 15) W razie niezastosowania się jednej ze stron do niniejszej umowy zbiorowej przysługuje prawo odwołania się do Inspektora Pracy lub na drogę sądową. 16) Powołanie się w niniejszej umowie na ustawy i rozporządzenia ma na celu przypomnienie wymienionym stronom obowiązujących przepisów.

Umowa wchodzi w życie z dniem 1.V 1933 r. i obowiązuje do dn. 30.IV 1934 r. z tem, że o ile nie zostanie przez którąkolwiek ze stron wypowiedziana na dwa miesiące przed jej ukończeniem, to przedłuża się automatycznie na rok następny.

UI54 29.III 1933 r. Nowy Sącz. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami piekarni na terenie Nowego i Starego Sącza a Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego w Polsce, Oddział w Nowym Sączu, przy udziale Inspektora Pracy 41 Obwodu. 1) Umowa niniejsza obowiązuje z jednej strony wszystkich właścicieli piekarni w Nowym i Starym Sączu, a z drugiej strony wszystkich robotników piekarskich. 2) Czas pracy unormowany jest zgodnie z ustawą z dnia 18.XII 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dn. 14.II 1922 r. 3) Ustala się następujące płace dla pracowników piekarskich: a) I kat. piecowy (miszer) do ciasta białego zł. 38,00 tygodniowo, II kat. miszer do ciasta chlebowego zł. 34,00. Oprócz płacy gotówkowej każdy pracownik otrzymuje 2 kg chleba i 8 bułek dziennie; b) pracownik z utrzymaniem otrzymuje w I kat. zł. 24,70, w II zł. 20,70 tygodniowo i deputat w gotówce zł. 6,60 tygodniowo; c) niezgodzenie się pracownika na wynagrodzenie z utrzymaniem nie może być powodem do wypowiedzenia pracy; d) pracodawcom nie wolno pracowników piekarskich, stosujących się do umowy zbiorowej, zwalniać z pracy. 4) W razie konieczności zatrudnienia pracownika w godzinach nadliczbowych, wynagrodzenie będzie wynosiło za dwie pierwsze godziny 50%, za dalsze dwie godziny 100%. Natomiast zatrudnienie bezrobotnych na miejsce robotników stałych, poza godzinami normalnymi, będzie wynosiło za godzinę zł. 0,95 — I kat. i zł. 0,87 — II kat. 5) Wydawanie ręczników należy do właścicieli piekarni. 6) Właściciele piekarni obowiązani są do wydawania książeczek obrachunkowych, umożliwiających kontrolę, zgodnie z rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników. 7) Urlopy stosowane będą na zasadzie ustawy z dn. 16.V 1922 r. 8) Zgodnie z rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 15.XI 1924 r. oraz z ustawą z dn. 18.V 1925 r. właściciele piekarni są obowiązani do przestrzegania dni świątecznych. Za święto uważa się mianowicie: każdą niedzielę, Nowy Rok, Trzech Króli, 3-go Maja, Wniebowstąpienie Pańskie, Boże Ciało, Piotra i Pawła, Wniebowstąpienie N. M. P., Wszystkich Świętych, Niepokalane Poczęcie N. M. P., Boże Narodzenie, drugi dzień Wielkiejnocy i drugi dzień Zielonych Świąt. 9) Wypłaty zarobków robotnikom ma się odbywać w katolickich piekarniach w sobotę, w żydowskich w piątek po pracy każdego tygodnia. 10) Mistrz, posiadający prawo do kształcenia ucznia na mocy ustawy z dnia 7.VI 1927 r., winien liczbę terminatorów w swoim warsztacie ustalić według norm podanych w rozp. wojewody krak. z dn. 1.III 1933 r. 11) Za ucznia uważa się takiego, który jest zapisany do Cechu Piekarzy w Nowym Sączu i uczęszcza do szkoły dokształcającej, przyczem nie wolno żądać od ucznia odrobienia czasu, spotrzebowanego na naukę dokształcającą w szkole zawodowej w myśl przepisów ustawy z dn. 2.VII 1924 r. Pracodawcy obowiązują się przyjmować pracowników tylko za pośrednictwem Międzyorganizacyjnej Komisji Pracy, składającej się z Inspektora Pracy 41 Obwodu, kierownika P. U. P. P., z delegatów ze strony pracodawców i 2 delegatów ze Zw. Zaw. na zasadzie mającego się ułożyć regulaminu. Komisja polecająca robotników do pracy winna w pierwszym rzędzie dać zatrudnienie robotnikom miejscowym, a dopiero,

gdy będzie zachodzić potrzeba, może polecać zamiejscowych. 12) Pracownik piekarski powołany do czynnej służby wojskowej winien uprzedzić swego pracodawcę na 14 dni o swoim powrocie z wojska celem ustawowego zwolnienia z pracy jego zastępcy. 13) Stawka akordowa winna być w ten sposób ustalona, ażeby zarobek pracownika wynosił przynajmniej o 15% więcej, aniżeli zarobek przy pracy na dniówkę. 14) W razie niezastosowania się jednej ze stron do niniejszej umowy zbiorowej przysługuje prawo do odwołania się do Inspektora Pracy lub na drogę sądową. 15) Powołanie się w niniejszej umowie na ustawy i rozporządzenia ma na celu przypomnienie stronom obowiązujących przepisów.

Umowa wchodzi w życie z dniem 1.IV 1933 r. i obowiązuje do dnia 31.III 1934 r. z tem, że o ile nie zostanie przez którąkolwiek ze stron wypowiedziana na dwa miesiące przed jej ukończeniem, przedłuża się automatycznie na rok następny.

UI55 30.X 1933 r. Lwów. Umowa dodatkowa do protokołu z dnia 26.X 1933 r. pomiędzy przedstawicielem firmy T. Tabaczynski we Lwowie a przedstawicielami Zw. Pracowników Piekarskich. 1) Firma zgadza się na zatrzymanie pracowników w ilości potrzebnej do produkcji towaru oraz zapotrzebowania tegoż aż do dn. 15.XII 1933 r. Z dniem 15.XII 1933 r. firma ma prawo zwalniać pracowników, wypowiadając im w myśl ustawy, oraz — przyjmować takowych w miarę potrzeby wedle swego uznania. 2) Związek gwarantuje zupełny spokój i oświadcza, że do żadnych zatargów w powyższym terminie nie dopuści. 3) Cennik plac zarobków robotników z 3.XII 1931 r. obowiązywać będzie strony do dnia 2.XII 1933 r., poczem ma wejść w życie ewentualnie ustalony cennik w dniu wyżej podanym. 4) Związek oświadcza, że pracownicy z dniem dzisiejszym stają do pracy i pracują aż do dnia wyżej podanego. 5) Co do zapłaty za dni stracone podczas strajku, strony ustaliły zgodnie sąd polubowny ze strony pracowników i pracodawców wybrany. 6) Powyższe zobowiązania wiąże właściciela firmy oraz jego zastępców w zakresie działu przemysłowego i administracyjnego. Firma nie będzie miała żadnych pretensyj co do regulowania pracy (zatrudnienia) między zatrudnionymi wedle potrzeby, a między tymi, którzy obecnie nie będą zatrudnieni. Jednakowoż dotychczasowy tryb pracy i zatrudnienia wedle fachowości nie ulegnie zmianie. Kwestja ubezpieczenia w Kasie Chorych przedstawia się następująco: Zameldowani będą pracownicy faktycznie zajęci w danym tygodniu, w następnym tygodniu zameldowani będą inni pracownicy, natomiast pracujący poprzedniego tygodnia będą wymeldowani. Równocześnie zgadzają się na ubezpieczenie co 14 dni.

Umowa została odczytana w dniu 31.X 1933 r. i przez obie strony zaakceptowana i podpisana.

Cukrownie

U242 11.IX 1931 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Zaw. Cukrowni b. Królestwa Polskiego, Wołynia, Małopolski i Śląska a Zw. Zaw. Rob. Cukrowni w Polsce na rok 1931/32. 1) Czas pracy dla robotników cukrowni wszystkich kategorii ustala się w myśl ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dnia 18.XII 1919 r. Uwaga: Godziny pracy woźniców ponad przewidziane w powyższej ustawie i poza zwykłym obrządkiem koni, liczone będą jako godziny nadliczbowe i wynagradzane stosownie do zasad przewidzianych w ustawie. 2) Place. Wynagrodzenie gotówkowe wynosić będzie w miesiącu wrześniu 1931 r.: dla robotników kat. I — 7,20 dziennie, czyli zł. 0,90 za godzinę, II kat. — zł. 5,28 dziennie, czyli zł. 0,66 za godzinę, III kat. — zł. 3,84 dziennie czyli zł. 0,48 za godzinę, przy jednoczesnym otrzymywaniu przez wszystkie 3 kategorie robotników naturalij, składających się z następujących pozycji: mieszkania zł. 21,50, 3 kg nafty zł. 1,80, 300 kg węgla zł. 15,50, 100 kg drzewa opałowego suchego zł. 7,22, 200 kg kartofli zł. 6,88, 8 kg cukru (robotnicy samotni 6 kg) zł. 12,80, 12 ctr wysłodków kwaśnych zł. 10,57, 60 kg słomy zł. 2,58, 60 kg siewki zł. 3,10, 30 pretów ziemi uprawnej rocznie (2,5 preta miesięcznie) zł. 1,30, razem miesięcznie zł. 83,25, czyli przyjmując 25 dni roboczych w miesiącu, wartość dzienna

naturalij wynosi zł. 3,33. Wyżej wymienione deputaty będą regularnie dostarczane furmankami do domów robotniczych, przyczem podczas kampanji zamiast 12 ctr wysłodków kwaśnych, robotnicy będą otrzymywali 18 ctr wysłodków świeżych miesięcznie. Cukrownie niedostarczające robotnikom oznaczonej ilości paszy dla krów, w postaci wysłodków, słomy i siewki, wypłacają im ekwiwalent w wysokości zł. 21,50 miesięcznie, płatny w końcu każdego miesiąca. Do wymienionych wyżej plac gotówkowych, czy to za dniówkę, czy za niewybrane deputaty, zastosowany będzie wskaźnik drożyzniany ogólnych kosztów utrzymania za miesiąc wrzesień 1931 r. oraz stosowane będą nadal w ciągu całego roku kampanijnego wyżej wymienione wskaźniki wzrostu lub spadku drożyzny, według orzeczeń komisji przy Głównym Urzędzie Statystycznym dla m. Warszawy. Do robotników I kat. należą wykwalifikowani rzemieślnicy wszystkich fachów, wypraktykowani gotowacze 1-ej cukrzycy, maszyniści parowozowi z kwalifikacjami rzemieślników oraz samodzielni i odpowiedzialni dozorczy kotłów parowych z takimiż kwalifikacjami. Do robotników II kat. należą dozorczy kotłów parowych i wszyscy sprawujący dozór fachowy na t. zw. stacjach, tudzież pierwsza pomoc warsztatowa, palacze kotłowi—przodownicy, maszyniści oraz szwajcarzy. Wynagrodzenie szwajcarów według stawek II kat. rozumie się za 12-godzinny dyżur. Do robotników III kat. należą wszyscy inni stali robotnicy cukrowni. Wynagrodzenie stróżów według stawki III kat. rozumie się za 12-godzinny dyżur. Robotnicy nieetatowi z kwalifikacjami I kat. wykonywujący pracę rzemieślników, gotowacze 1-ej cukrzycy i odpowiedzialnych dozorców kotłów parowych z kwalifikacjami rzemieślników—oraz robotnicy z kwalifikacjami II kat., wykonywujący dozór fachowy na t. zw. stacjach, tudzież pierwsza pomoc warsztatowa i t. p. — otrzymują podczas kampanji place robotników stalnych odpowiedniej kategorii oraz należne deputaty w naturze lub gotówce. Rzemieślnicy nieetatowi, wykonywujący po kampanji pracę rzemieślniczą, otrzymują taką samą placę, jaką mieli podczas kampanji. Robotnicy niestali, pobierający za swą pracę podczas kampanji wynagrodzenie robotników II kat., będą otrzymywali w czasie pozakampanijnym gotówkowe wynagrodzenie robotników II kat., plus zł. 51,00 miesięcznie za deputaty, o ile wykonywać będą pracę robotnika II kat. Wynagrodzenie rzemieślników i robotników, pracujących na akord w godzinach zwykłych, o ile nie można będzie ustalić ceny jednostkowej wykonywanego akordu, winno wynosić niemniej niż dniówka przewidziana umową, plus 25% jako dodatek premijowy. 3) Świadczenia dla emerytów, wypracowanych robotników etatowych niezdolnych do pracy, wdów po emerytach i robotnikach wypracowanych, oraz dla pełnych sierot po nich—do czasu wprowadzenia ustawy o ubezpieczeniu państwowem na starość, wdowieństwo i sieroctwo—wynosić będą od dnia 1.X 1931 r.: rzemieślnicy i robotnicy, którzy zostali zmerytowani z powodu podeszłego wieku lub niezdolności do pracy, otrzymują od cukrowni następujące zaopatrzenie gotówkowe: rzemieślnicy i robotnicy I kat. zł. 64,50 miesięcznie, robotnicy II kat. zł. 38,70 miesięcznie, robotnicy III kat. zł. 27,50 oraz bezpłatne deputaty miesięczne: a) emeryci samotni 2 kg cukru, 125 kg kartofli, 150 kg węgla, 30 kg drzewa, 15 litrów mleka, lub równowartość w gotówce oraz mieszkanie jedno-izbowe z oświetleniem dla 2-ch emerytów samotnych; b) emeryci żonaci—połowę wszystkich deputatów, pobieranych przez robotników czynnych, a zamiast połowy paszy, wyszczególnionej w art. 2 niniejszej umowy—30 litrów mleka, lub równowartość w gotówce oraz mieszkanie jedno-izbowe z oświetleniem; c) wdowy samotne oraz sieroty—otrzymują zł. 21,50 miesięcznie gotówką i deputaty: 1,5 kg cukru, 50 kg kartofli, 15 litrów mleka, lub równowartość w gotówce oraz 150 kg węgla i 30 kg drzewa, a także mieszkanie jedno-izbowe z oświetleniem, zajmowane przez dwie samotne wdowy; d) wdowy z jednym dzieckiem (do lat—15)—otrzymują zł. 30 miesięcznie gotówką i deputaty: 1,5 kg cukru, 125 kg kartofli, 22 litry mleka, lub równowartość w gotówce oraz 150 kg węgla i 30 kg drzewa, a także mieszkanie jedno-izbowe z oświetleniem; e) wdowy z 2-giem lub więcej dziećmi (do lat 15)—otrzymują zł. 38,50 miesięcznie gotówką oraz deputaty: 2 kg

cukru, 30 litrów mleka, lub równowartość w gotówce, 150 kg kartofli, oraz 150 kg węgla i 30 kg drzewa, a także mieszkanie jedno-izbowe z oświetleniem. Do świadczeń emerytalnych nie mają prawa te wdowy po robotnikach, które poślubiły robotników zemerytowanych lub robotników w wieku podeszłym. Uwaga I. Oba Związki uznają za rzecz pożądaną, aby mieszkania, zajmowane przez emerytów i wdowy, były zwalniane na użytek robotników czynnych w cukrowni, przy jednoczesnym zapewnieniu emerytom lub wdowom, opuszczającym mieszkanie, wypłacenia należnych im świadczeń w gotówce oraz równowartości otrzymywanych naturaljów łącznie z komornem, według wyceny art. 2 niniejszej umowy. W związku z powyższym w tych cukrowniach, w których jest wyraźny brak mieszkań dla robotników czynnych, Dyrekcja ma prawo opróżniać mieszkania, zajmowane przez takich emerytów i wdowy, które mają możność znaleźć pomieszczenie u rodziny lub w innych miejscach. Uwaga II. Za uprzednią zgodą zainteresowanych i Zarządu Cukrowni następuje całkowita likwidacja świadczeń w gotówce i naturze, wydawanych dla emerytów, wdów i sierot, za ryczałtowe sumy, ustalone przy współudziale miejscowego Oddziału Związku Robotników. 4) Świadczenia w czasie choroby i na wypadek śmierci. O ile wypracowani emeryci, wdowy-emerytki i ich nieletnie dzieci oraz sieroty po zmarłych robotnikach cukrowni nie są uprawnieni do korzystania z opieki i pomocy Kasy Chorych, to pomoc lekarska, pogrzebowa oraz lekarstwa udzielane im będą według norm Kasy Chorych przez Cukrownię bezpłatnie. 5) Oświata i wychowanie. W celu należytego wychowania i wykształcenia dzieci robotników Cukrownia urzędująca i utrzymuje ochronne i szkołę w odpowiednich pomieszczeniach — o ile niema w pobliżu szkoły państwowej lub gminnej — dla wszystkich dzieci robotników, z odpowiednio wykwalifikowanym i wystarczającym personelem nauczycielskim, z bezpłatnym wydawaniem pomocy naukowej i materiałów szkolnych do szkół powszechnych. Zarząd Cukrowni udzieli do dyspozycji miejscowego Oddziału Zw. Zaw. Rob. odpowiedni lokal, zaopatrzonego w oświetlenie elektryczne, opału oraz niezbędne sprzęty na klub robotniczy, czytelnię pism oraz księżnicę. 6) Urlopy. Robotnicy zatrudnieni w cukrowniach, zarówno zamieszkali na osadzie, jak i poza nią, korzystają z urlopów na zasadzie ustawy z dnia 16.V 1922 r. 7) Furmanki. Każdy robotnik ma prawo do korzystania z furmanki fabrycznej w sprawach koniecznościach usprawiedliwionych. 8) Jeżeli w jakiegokolwiek cukrowni robotnicy oraz emeryci i emerytki korzystają z lepszych warunków, niż to określa niniejsza umowa, to warunki te nie mogą ulec pogorszeniu. 9) Jeżeli do dnia 1.IX 1932 r. nie będzie przedstawiony nowy projekt umowy na następny okres roczny, to niniejsza umowa zostanie automatycznie przedłużona na następny 1932/33 rok kampanijny.

10) Umowa niniejsza obowiązuje obie strony od dn. 1.X 1931 r. do dn. 1.X 1932 r.

Do powyższej umowy, na zasadzie obopólnego porozumienia dodaje się co następuje: 1) Komisja Pracy Związku Cukrowni zastrzega, że w razie zmiany obecnie obowiązującej ceny cukru na rynku wewnętrznym, musi nastąpić rewizja plac. ustalonych w umowie na rok 1931/32. 2) Komisja Pracy Związku Cukrowni podkreśla, że należy przyjmować do pracy przede wszystkim robotników z cukrowni zamkniętych oraz zredukowanych w cukrowniach czynnych, jak również na czas robót sezonowych i podczas kampanii przede wszystkim bezrolnych, których praca najemna jest jedynym środkiem utrzymania. 3) Komisja Pracy Związku Cukrowni zobowiązuje się gorąco popierać na Walnem Zgromadzeniu Członków Związku Cukrowni postulat, aby w razie likwidacji cukrowni zwalniani robotnicy byli zaopatrzeni w pieniądze odprawy w wysokości 5% zarobku rocznego, pomnożonego przez ilość przepracowanych lat. 4) Wyjaśnia się, że na wypadek przerw w pracy robotników etatowych, w czasie pozakampanijnym, robotnicy tacy winni otrzymywać pełne deputaty, przewidziane w umowie. 5) Wobec oświadczeń przedstawicieli Zw. Rob., iż niektóre oddziały lokalne w tejsze organizacje nie posiadają dotychczas przy cukrowniach przewidzianych umową lokali na klub robotni-

czy, czytelnię pism oraz księżnicę, Komisja Pracy Związku Cukrowni wyjaśni tę sprawę drogą ankiety i spowoduje przydział takich lokali tam, gdzie ich nie było — na wspomniany użytek.

Okólnikiem z dnia 24.IX 1932 r. Zw. Zaw. Cukrowni Królestwa Polskiego, Wołynia, Małopolski i Śląska podał do wiadomości, że zawarta w dniu 11.IX r. z. ze Zw. Rob. Cukrowni umowa zbiorowa, ustalająca warunki pracy i płacy na rok kampanijny 1931/32, została w całej rozciągłości, bez zmian, sprolongowana na następny 1932/33 rok kampanijny. Po uwzględnieniu wskaźników wzrostu lub spadku drożyzny za cały kończący się rok gospodarczy, wynagrodzenie gotówkowe w miesiącu wrześniu r. b. wznosić będzie dla robotników I kat. zł. 6,57 dziennie, czyli zł. 0,821 za godzinę, dla robotników II kat. zł. 4,82 dziennie, czyli zł. 0,603 za godzinę, dla robotników III kat. zł. 3,50 dziennie, czyli zł. 0,437 za godzinę. Wartość wydawanych tym robotnikom naturaljów wynosi w miesiącu wrześniu r. b. zł. 75,97, co podzielone przez 25 dni roboczych, stanowi zł. 3,04 dziennie. Wszystkie inne warunki wynagrodzenia oraz świadczenia w naturze pozostają bez zmiany.

34 zakłady — 5 415 robotników.

U243 1.X 1932 r. Korzec. Umowa pomiędzy „Cukrownią i Rafinerią Korzec” a przedstawicielami Zw. Zaw. Rob. Cukrowni w Polsce, Oddział w Korcu. I. Płace dzienną dla robotników ustanawia się: I kat. od zł. 6,65 do zł. 7,25, II kat. od zł. 4,10 do zł. 6,05, III kat. zł. od 3,40 do zł. 3,65 przy naturaljach: 1) mieszkanie I, II, III kat. po zł. 20,00 miesięcznie; 2) opał, światło I kat. po zł. 20,00, II i III kat. po zł. 17,00 miesięcznie; 3) cukier w naturze wszystkie trzy kategorie po 7 kg miesięcznie; 4) krajanka — wszystkie trzy kategorie po 20 c. miesięcznie; 5) pole na warzywo — I kat. 853 m², II i III kat. 425 m². II. Służba miesięczna: dozorczy, stróż, farnale i wolarze — pensja od zł. 49,50 do zł. 110,00 miesięcznie oraz naturalja: 1) na mieszkanie od zł. 10,00 do zł. 15,00 miesięcznie; 2) opał i światło zł. 15,50; 3) cukier w naturze od 3,25 kg do 5,00 kg; 4) krajanka po 17 c. miesięcznie; 5) pole na warzywo od 425 m² do 640 m².

Umowa niniejsza obowiązuje od 1.X 1932 r. do 1.X 1933 r. i nie dotyczy robotników sezonowych oraz podziennych, z którymi Dyrekcja porozumiewa się oddzielnie.

1 zakład — 80 robotników.

U244 24.VII 1933 r. Poznań. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Pracodawców dla Cukrownictwa na Wielkopolskę z siedzibą w Poznaniu a Zw. Rob. i Rzemieślników Z. Z. P. oraz Pol. Zw. Zaw. Prac. w Przem. i Handlu „Praca” w Poznaniu i Zw. Zaw. w Polsce w Poznaniu. Jako płace dla pracowników o pełnej zdolności do pracy ustalono następujące stawki godzinowe: rzemieślnicy: 4 lata po wyuczeniu od zł. 0,83 do zł. 0,94; od 2 do 4 lat zł. 0,71; do 2 lat zł. 0,58; robotnicy zdolni ponad 21 lat zł. 0,66; młodociani od 18 do 21 lat zł. 0,47; od 16 do 18 lat zł. 0,32; od 15 do 16 — dowolna umowa. Wdowy mające do wyżywienia dzieci niżej 14 lat zł. 0,47; robotnice ponad 21 lat zł. 0,40; młodociane od 18 do 21 lat zł. 0,32; od 16 do 18 lat zł. 0,20; od 15 do 16 lat — dowolna umowa. Robotnicy mający do wyżywienia więcej niż dwoje dzieci poniżej lat 14 otrzymują na godzinę o zł. 0,02 więcej.

Stawki powyżej wymienione obowiązują od drugiej dwutygodniowej wypłaty lincowej aż do 30.VI 1934 r. i stosują się do rzemieślników i robotników stałych, t. j. zatrudnionych w cukrowniach w okresie pozakampanijnym prócz pracowników o charakterze zatrudnienia gospodarczo-rolnym, jak farnale, wolarze, skotarze, stróże i używani do posług.

23 zakłady — 4 047 robotników.

UI56 13.IX 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Zaw. Cukrowni b. Królestwa Polskiego, Wołynia, Małopolski i Śląska a Zw. Zaw. Rob. Cukrowni w Polsce na rok kampanijny 1933/34. 1) Czas pracy dla robotników cukrowni wszystkich kategorii ustala się w myśl ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dnia 18.XII 1919 r., znowej ustawą z dn. 22.III 1933 r. Uwaga: godziny pracy woźniców

ponad przewidziane w powyższych ustawach i poza zwykłym obrządkiem koni liczone będą jako godziny nadliczbowe i wynagradzane stosownie do zasad przewidzianych w ustawach. 2.) Płace. Wynagrodzenie gotówkowe wynosić będzie w m. wrześniu 1933 r.: dla robotników I kat. — zł. 6,00 dziennie, czyli zł. 0,75 na godzinę, II kat. — zł. 4,40 dziennie, czyli zł. 0,55 na godzinę i III kat. — zł. 3,20 i zł. 0,40, przy jednoczesnym otrzymywaniu przez wszystkie trzy kategorie robotników naturalij, składających się z następujących pozycji: mieszkania — zł. 22,00, 3 kg nafty — zł. 1,60, 300 kg węgla — zł. 12,70, 100 kg drzewa opałowego suchego — zł. 2,50, 200 kg kartofli — zł. 6,00, 8 kg cukru (robotnicy samotni 6 kg) — zł. 11,20, 12 centnarów wysłodków kwaśnych — zł. 8,65, 60 kg słomy — zł. 2,10, 60 kg siewki — zł. 2,40, 30 prętów ziemi uprawnej rocznie, 2,5 pręta miesięcznie — zł. 1,10, razem miesięcznie zł. 68,25, czyli, przyjmując 25 dni rob. w miesiącu, wartość dzienna naturalij wynosi zł. 2,73. Wyżej wymienione deputaty będą regularnie dostarczane furmankami do domów robotniczych, przyczem podczas kampanji zamiast 12 centnarów wysłodków kwaśnych, robotnicy będą otrzymywali 18 centnarów wysłodków świeżych miesięcznie. Cukrownie, niedostarczające robotnikom oznaczonej ilości paszy dla krów w postaci wysłodków słomy i siewki, wypłacają im ekwiwalent w wysokości zł. 17,65 miesięcznie, płatnych w końcu każdego miesiąca. Do wymienionych wyżej płac gotówkowych, czy to za dniówkę, czy za niewybrane deputaty, zastosowany będzie wskaźnik drożyzniany ogólnych kosztów utrzymania za m. wrzesień 1933 r. oraz stosowane będą nadal w ciągu całego roku kampanijnego wyżej wymienione wskaźniki wzrostu lub spadku drożyzny według orzeczeń komisji przy Głównym Urzędzie Statystycznym dla m. Warszawy. Do robotników I kat. należą wykwalifikowani rzemieślnicy wszystkich fachów, wypraktykowani gotowacze i-ej cukrzycy, maszyniści parowozowi z kwalifikacjami rzemieślników oraz samodzielnicy i odpowiedzialni dozorczy kotłów parowych z takimiż kwalifikacjami. Do robotników II kat. należą dozorczy kotłów parowych i wszyscy sprawujący dozór fachowy na t. zw. stacjach, tudzież pierwsza pomoc warsztatowa, palacze kotłowi-przodownicy, maszyniści oraz szwajcarzy. Wynagrodzenie szwajcarów według stawek II kat. rozumie się za 12-godzinny dyżur. Do robotników III kat. należą wszyscy inni stali robotnicy cukrowni. Wynagrodzenie stróżów według stawki III kat. rozumie się za 12-godzinny dyżur. Robotnicy nieetatowi z kwalifikacjami I kat., wykonujący prace rzemieślników, gotowacze i-ej cukrzycy i odpowiedzialnych dozorców kotłów parowych z kwalifikacjami rzemieślników oraz robotnicy z kwalifikacjami II kat., wykonujący dozór fachowy na t. zw. stacjach, tudzież pierwsza pomoc warsztatowa i t. p. otrzymują podczas kampanji płace robotników stałych odpowiedniej kategorii oraz należne deputaty w naturze lub w gotówce. Rzemieślnicy nieetatowi, wykonujący po kampanji pracę rzemieślniczą otrzymują taką samą płacę, jaką mieli podczas kampanji; robotnicy niestali i pobierający za swą pracę podczas kampanji wynagrodzenie robotników II kat., będą otrzymywali w czasie pozakampanijnym gotówkowe wynagrodzenie robotników II kat. plus zł. 41,80 miesięcznie za deputat, o ile wykonywać będą pracę robotnika II kat. Dodatek ten będzie ulegał zmianie według miesięcznych wskaźników wzrostu lub spadku drożyzny. Wynagrodzenie rzemieślników i robotników pracujących na akord w godzinach zwykłych, o ile nie można będzie ustalić ceny jednostkowej wykonywanego akordu, winno wynosić nie mniej niż dniówka przewidziana umową plus 25 % jako dodatek premijowy. 3) Świadczenia dla emerytów wypracowanych, dla robotników etatowych niezdolnych do pracy, wdów po emerytach i robotnikach wypracowanych oraz dla pełnych sierot po nich — do czasu wprowadzenia ustawy z dn. 28.III 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym — wynosić będą w okresie przewidzianym niniejszą umową: rzemieślnicy i robotnicy, którzy zostali zemerytowani z powodu podeszłego wieku lub niezdolności do pracy otrzymują od cukrowni następujące zaopatrzenie gotówkowe: rzemieślnicy i robotnicy I kat. zł. 45,00 miesięcznie, II kat. zł. 32,00,

III kat. zł. 23,00 oraz bezpłatne deputaty miesięczne: a) emeryci samotni — 2 kg cukru, 125 kg kartofli, 150 kg węgla, 30 kg drzewa, 15 litrów mleka lub równowartość w gotówce oraz mieszkanie jednoizbowe z oświetleniem dla 2-ch emerytów samotnych; b) emeryci żonaci — połowę wszystkich deputatów pobieranych przez robotników czynnych, a zamiast połowy paszy wyszczególnionej w art. 2 niniejszej umowy — 30 litrów mleka lub równowartość w gotówce oraz mieszkanie jednoizbowe z oświetleniem; c) wdowy samotne oraz sieroty otrzymują zł. 17,65 gotówką i deputaty: 1,5 kg cukru, 50 kg kartofli, 15 litrów mleka lub równowartość w gotówce oraz 150 kg węgla i 30 kg drzewa, a także mieszkanie jednoizbowe z oświetleniem, zajmowane przez dwie samotne wdowy; d) wdowy z 1 dzieckiem (do lat 15) otrzymują zł. 24,60 gotówką i deputaty: 1,5 kg cukru, 125 kg kartofli, 22 l mleka lub równowartość w gotówce oraz 150 kg węgla i 30 kg drzewa, a także mieszkanie jednoizbowe z oświetleniem; e) wdowy z 2 lub więcej dzieci (do lat 15) otrzymują zł. 31,60 miesięcznie gotówką oraz deputaty: 2 kg cukru, 30 l mleka lub równowartość w gotówce, 150 kg kartofli oraz 150 kg węgla i 30 kg drzewa, a także mieszkanie jednoizbowe z oświetleniem. Do wyżej oznaczonych świadczeń gotówkowych stosowane będą miesięczne wskaźniki wzrostu lub spadku drożyzny według orzeczeń komisji przy Głównym Urzędzie Statystycznym w Warszawie. Do świadczeń emerytalnych nie mają prawa te wdowy po robotnikach, które poślubiły robotników zemerytowanych lub robotników w wieku podeszłym. Uwaga 1. Oba Związki uznają za rzecz pożądaną, aby mieszkania wynajmowane przez emerytów i wdowy były zwalniane na użytek robotników czynnych cukrowni, przy jednoczesnym zapewnieniu emerytom lub wdowom opuszczającym mieszkanie wypłacenia należnych im świadczeń w gotówce oraz równowartości otrzymanych naturalij, łącznie z komornem według wyceny artykułu 2 niniejszej umowy. W związku z powyższym w tych cukrowniach, w których jest wyraźny brak mieszkań dla robotników czynnych, Dyrekcja ma prawo opróżniać mieszkania, zajmowane przez takich emerytów i wdowy, które mają możność znaleźć pomieszczenie u rodziny lub w innych miejscach. Uwaga 2. Zarządom cukrowni przysługuje prawo likwidacji świadczeń w gotówce i naturze, wydawanych dla emerytów, wdów i sierot za ryczałtowe sumy podług norm, które od dn. 1.XI 1933 r. zostaną opracowane przez Międzyzwiązkową Komisję Pracy. 4) Świadczenia w czasie choroby i na wypadek śmierci. O ile wypracowani emeryci, wdowy emerytki i ich nieletnie dzieci oraz sieroty po zmarłych robotnikach cukrowni nie są uprawnieni do korzystania z pomocy Kasy Chorych, to pomoc lekarską, pogrzebową oraz lekarstwa udzielane im będą według norm Kasy Chorych przez cukrownie bezpłatnie. 5) Wychowanie i oświata. Cukrownia utrzymuje ochronę dla dzieci robotników w odpowiednim pomieszczeniu z odpowiednio kwalifikowaną kierowniczką. Dla dzieci starszych, uczęszczających do szkół państwowych i gminnych, będą bezpłatnie wydawane pomoce naukowe i materiały szkolne w zakresie szkół powszechnych. Zarząd cukrowni udzieli do dyspozycji miejscowego oddziału Zw. Zaw. odpowiedni lokal, zaopatrzony w oświetlenie elektryczne, opału oraz niezbędne sprzęty na klub robotniczy, czytelnię pism oraz księżnicę. 6) Urlopy. Robotnicy zatrudnieni w cukrowniach, zarówno zamieszkałi na osadzie jak i poza nią, korzystają z urlopów na zasadzie ustawy z dnia 16.V 1922 r., znowelizowanej ustawą z dn. 22.III 1933 r. 7) Furmanki. Każdy robotnik ma prawo korzystania z furmanki fabrycznej w sprawach konieczności usprawiedliwionych. 8) Jeżeli do dnia 1.IX 1934 r. nie będzie przedstawiony nowy projekt umowy na następny okres roczny, to niniejsza umowa zostanie automatycznie przedłużona na następny 1934/35 r. kampanijny.

Umowa obowiązuje obie strony od dnia 1.X 1933 r. do dnia 1.X 1934 r.

Do powyższej umowy na zasadzie porozumienia dodaje się co następuje: 1) Komisja Pracy Zw. Cukrowni zastrzega, że w razie zmiany obecnie obowiązującej ceny cukru na rynku wewnętrznym, musi nastąpić rewizja plac ustalonych w umowie na rok 1933/34. 2) Komisja Pracy

Zw. Cukrowni podkreśla, że należy przyjmować do pracy przede wszystkim robotników z cukrowni zamkniętych oraz zredukowanych w cukrowniach czynnych, jak również na czas robót sezonowych i podczas kampanii przede wszystkim bezrobotnych, których praca najemna jest jedynym środkiem utrzymania. 3) Komisja Pracy zobowiązuje się gorąco popierać na Walnem Zgromadzeniu Członków Związku Cukrowni, aby w razie likwidacji cukrowni zwalniani robotnicy byli zaopatrzeni w pieniężne odprawy w wysokości 5% zarobku rocznego, pomnożonego przez ilość przepracowanych lat. 4) Wyjaśnia się, że na wypadek przerw pracy robotników etatowych w czasie pozakampanijnym, robotnicy tacy winni otrzymywać pełne deputaty przewidziane w umowie.

UI57 10.X 1931 r. Poznań. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Pracodawców dla Cukrownictwa na Wielkopolskę z siedzibą w Poznaniu a Zw. Rob. i Rzemieśl. Zjedn. Zaw. Pol. w Poznaniu. Par. 1. Zarobki. Jako płace dla pracowników o pełnej zdolności do pracy ustala się następujące stawki w poniżej wyszczególnionych kategoriach: 1) rzemieślnicy w 4 lata po wyuczeniu zł. 0,97, zł. 1,03 i zł. 1,10; 2) rzemieślnicy od 2 do 4 lat po wyuczeniu zł. 0,84; 3) rzemieślnicy w 2 lata po wyuczeniu zł. 0,68; 4) robotnicy zdolni ponad 21 lat zł. 0,77; 5) robotnicy młodociani od 18 do 21 lat zł. 0,55; 6) robotnicy młodociani od 16 do 18 lat zł. 0,37; 7) robotnicy młodociani od 14 do 16 lat — dowolna umowa; 8) wdowy mające dzieci niżej 14 lat do wyżywienia zł. 0,55; 9) robotnice ponad 21 lat zł. 0,47; 10) robotnice młodociane od 18 do 21 lat zł. 0,37; 11) robotnice młodociane od 16 do 18 lat zł. 0,23; 12) robotnice młodociane od 14 do 16 lat — dowolna umowa. Robotnicy mający do wyżywienia więcej niż 2 dzieci poniżej lat 14 otrzymują na godz. o zł. 0,02 więcej. Par. 2. Urlopy. Urlopy przyznaje się pracownikom według ustawy z dn. 16.V 1922 r. z tem, że wszyscy wykorzystają urlop swój w czasie pokampanijnym do dnia 31.VIII 1932 r.

Par. 3. Ważność umowy. Umowa obowiązuje od dnia 10.X 1931 r. do dn. 30.VI 1932 r. Umowa powyższa przedłużona następnie została do dn. 30.VI 1933 r.

UI58 9.X 1933 r. Pelplin. Protokół z konferencji odbytej w przedmiocie taryfy plac robotniczych na kampanię 1933/34 podpisany przez Dyrektora Cukrowni Pelplin oraz Wydział Robotniczy ze strony załogi robotniczej. Przyjęta została dla robotników sezonowych na kampanię 1933/34 następująca taryfa plac: rzemieślnicy do 3 lat zł. 0,60 na godzinę, po 3 latach zł. 0,68, po 6 latach zł. 0,75, robotnik przyuczony zł. 0,56, od 16 do 18 lat zł. 0,27, od 18 do 20 lat zł. 0,40, ponad 20 lat zł. 0,53, robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,24, od 18 do 20 lat zł. 0,26, ponad 20 lat zł. 0,30, robotnica przyuczona zł. 0,38. Robotnicy stale zatrudnieni opłacani będą według taryfy dotąd obowiązującej, która wynosi: rzemieślnicy w 4 lata po wyuczeniu od zł. 0,82 do zł. 0,93 na godzinę, od 2 do 4 lat zł. 0,71, w 2 lata zł. 0,58, robotnicy zdolni ponad 21 lat zł. 0,65, młodociani od 18 do 21 lat zł. 0,47, od 16 do 18 lat zł. 0,31, robotnice ponad 21 lat zł. 0,40, młodociane od 18 do 21 lat zł. 0,31, od 16 do 18 lat zł. 0,20. Taryfa dla robotników sezonowych wchodzi w życie z dniem 16.X 1933 r. Obydwie taryfy może każda strona wycofać na 1 miesiąc naprzód.

Zakłady cukiernicze

U245 3.I 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa między Cechem Cukierniczym w Warszawie, działającym w imieniu i na rzecz pracodawców właścicieli pracowni cukierniczych a Zw. Zaw. Prac. Cukierniczych „Praca Polska”, działającym w imieniu i na rzecz wykwalifikowanych czeladzi i majstrów cukierniczych. Par. 1. Zgodnie z ustawą o czasie pracy w przemyśle i handlu, w pracowniach cukierniczych obowiązuje 8-godzinny dzień pracy, wzgl. 6-godzinny w soboty a 46-godzinny tydzień pracy. Par. 2. Wszystkie pracownie obowiązane są umieścić na widocznym miejscu dokładny rozkład czasu zatrudnienia. W rozkładzie tym winny być wskazane godziny rozpoczęcia pracy, czas przewidziany na spożycie posiłku oraz godzina zakończenia pracy. Rozkład

czasu zatrudnienia winien być poświadczony przez Cech. Par. 3. Opierając się na podciągnięciu przedsiębiorstw cukierniczych z jadłodajniami pod działanie art. 11-go, w niedziele i święta praca odbywa się normalnie, jednak w granicach możliwie ograniczonych z tem, że nie może być zatrudnionych więcej niż połowa stałego personelu. Zatrudniony w niedzielę personel otrzymuje wolny dzień w tygodniu tak, aby nie nastąpiło złamanie zasady 46-godzinnej tygodnia pracy. Zwiększenie personelu przy zatrudnieniu niedzielnej i w dni powszednie, kiedy świętuje personel zatrudniony w niedzielę, może nastąpić tylko z pośród bezrobotnych. Stały personel w niedzielę winien być zatrudniony na zmianę tak, aby każdy pracownik mógł być zatrudniony w najgorszym razie co drugą niedzielę. Par. 4. W Wigilję i Wielką Sobotę praca trwa od 7-ej rano najpóźniej do godziny 12-ej. Par. 5. Praca stała pofajrantowa jest niedopuszczalna. W wigilję popularniejszych imienin, w wypadkach koniecznych praca może być przedłużona, nie więcej jednak, niż o 2 godziny. Pracownicy zatrudnieni ponad zwykłą normę winni otrzymać odpowiednie zwolnienie w dniu powszednim przy zachowaniu przepisów obowiązujących. Par. 6. Płaca wykwalifikowanego czeladnika I kat. stanowi zł. 85,00 tygodniowo, II kat. zł. 70,00 tygodniowo i III kat. zł. 50,00. O ile gdziekolwiek jest stosowana płaca wyższa, pozostaje nadal w mocy. Poszczególne działy w pracowni winny być obsadzone przez wykwalifikowanego czeladnika. Par. 7. Rozwiązanie umowy najmu winno być poprzedzone 4-tygodniowym wypowiedzeniem ze strony przedsiębiorcy, a 2-tygodniowym ze strony pracownika. Par. 8. Wymawianie pracy winno być stosowane tylko w dniu wypłaty. Par. 9. Czeladnicy po przepracowaniu 1 roku, korzystają z 2-tygodniowego zgóry płatnego urlopu, po przepracowaniu 3 lat — z 3-tygodniowego urlopu. Par. 10. W razie rozwiązania umowy najmu ze strony przedsiębiorcy przed upływem roku, pracownikowi przysługuje prawo do korzystania z urlopu: do 6 miesięcy urlopy nie obowiązują, za każdy przepracowany następny miesiąc — 1 dzień urlopu. Par. 11. Pracodawcy przysługuje prawo wyboru pracownika, przyczem 1-y tydzień pracy liczy się jako próbny i pracownikowi nie przysługuje prawo do korzystania z niniejszej umowy. Prawo do 4-tygodniowego wypowiedzenia przysługuje pracownikowi po przepracowaniu 3-ch miesięcy. W przeciągu pierwszych 3 miesięcy pracodawcę obowiązują ogólne przepisy o ochronie pracy. Par. 12. Do załatwienia spraw i nieporozumień, wynikających z wykonania niniejszej umowy, obie strony wybierają stałą Komisję Rozjemczą. Komisja Rozjemcza składa się z 5-ciu członków, 2-ch ze strony pracodawców i 2-ch ze strony pracowników. Na pierwszym posiedzeniu strony wybierają przewodniczącego Komisji, przyczem o ile nie dochodzi do porozumienia, przewodniczącym zostaje kandydat ze strony pracodawców, a jego zastępcą i sekretarzem przedstawiciel pracowników. Komisja urzęduje w lokalu Cechu Cukierników i rozpatruje sprawy zgłoszone na piśmie, bądź bezpośrednio przez poszkodowanego, bądź przez jedną ze stron współstawiających przy podpisaniu niniejszej umowy. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Strona niezadowolona z orzeczenia Komisji może skierować sprawę na drogę oficjalną. Komisja obowiązana jest wypowiedzieć się we wszystkich wynikających z tytułu umowy sprawach i orzeczenia zapadłe jednomyślnie stają się obowiązującymi dla obu stron. Par. 13. Umowa winna być podana do wiadomości pracowników w każdej pracowni, wzgl. wywieszona na widocznym miejscu. Par. 14. W ciągu trwania umowy z ważnych powodów może być wniesiona rewizja plac z miesięcznym wypowiedzeniem, przyczem rewizja plac w niczem nie zmienia punktów umowy. Par. 15. Umawiające się strony zobowiązują się do ścisłego przestrzegania 46-godzinnej tygodnia pracy, mając na uwadze zastępcze możliwe największe zatrudnienie bezrobotnych. Par. 16. Artykuły omawiające warunki pracy oraz świadczenia dodatkowe mają zastosowanie jedynie do wykwalifikowanych czeladzi i do majstrów.

Par. 17. Umowę zawiera się na przeciąg 1 roku, przed upływem powyższego terminu umowa może

być wypowiedziana przez każdą ze stron przynajmniej na 1 miesiąc. W razie niewypowiedzenia umowa automatycznie obowiązuje strony w roku następnym i obowiązuje do 1.I 1933 r.

2 zakłady — 116 robotników.

U246 1933 r. Warszawa. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Cukrów, Czekolady i przetworów mlecznych „Alfa” w Warszawie a robotnikami tejże fabryki.

1 zakład—54 robotników.

U247 1.XI 1932 r. Poznań. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Czekolady „Goplana” w Poznaniu a robotnikami powyższej fabryki. Rzemieślnicy otrzymują od zł. 1,00 do zł. 1,20 na godzinę, przyuczeni robotnicy od zł. 0,63 do zł. 0,90, przyuczone dziewczęta od zł. 0,35 do zł. 0,57.

Umowa powyższa obowiązywała do końca 1933 r.

1 zakład—275 robotników.

UI50 12.XII 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy firmą G. G. Lardelli a Zw. Zaw. Prac. Przem. Gastronomiczno-Hotelowego w Polsce, II Oddział Kelnerów w Warszawie i Zw. Zaw. Kelnerów i Pokr. Zawodów w Polsce przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Uznanie delegacji pracowników i pracownic kelnerskich we wszystkich filjach firmy oraz przedstawicielstwa Zw. Zaw. Prac. Przem. Gastronomiczno-Hotelowego w Polsce oraz Zw. Zaw. Kelnerów i Pokr. Zawodów w Polsce. 2) Przyjmowanie pracowników i pracownic kelnerskich za pośrednictwem społecznych biur pośrednictwa pracy przy istniejących związkach pracowniczych w stosunku: 1. z ramienia Zw. Zaw. Kelnerów i Pokr. Zawodów w Polsce oraz 2. z ramienia Zw. Zaw. Prac. Przem. Gastronomiczno-Hotelarskiego w Polsce. Wydalanie pracowników w porozumieniu z miejscową delegacją pracowników. 3) Za usługę dolicza się 10% do rachunku. 4) Całkowite wyżywienie, a mianowicie: dyżurni otrzymują śniadanie: chleb, masło, kawa; cały personel kelnerów i kelnerek otrzymuje na obiad 3 jajka lub 10 deka wędliny i w ciągu całego dnia po 3 szklanki po 0,5 litra napoi gorących, t. j. kawy, herbaty lub czekolady. Pieczywo z masłem na kolację tak samo jak na obiad. 5) Wydzielenie miejsca na spożycie i rozbieranie w myśl istniejących przepisów ministerstwa o ochronie zdrowia publicznego. 6) Wypłacanie za urlopy wszystkim pracownikom i pracownicom kelnerskim zgodnie z istniejącymi przepisami prawa. 7) Potrącanie świadczeń społecznych od pracowników i pracownic kelnerskich według norm przewidzianych prawem. 8) Niepotrącanie z zarobków pracowników i pracownic kelnerskich za wypadkowo sfłuczone naczynie w czasie pracy. 9) Z obowiązków pracowników wyłącza się wykonywanie wszelkich czynności niewchodzących w zakres zawodu kelnerskiego, t. j. mycie stołów, wycieranie z kurzu krzeseł i t. p. 10) Niezmniejszanie kontyngentu pracowników dotychczas zatrudnionych. 11) Wobec zawarcia niniejszej umowy poprzednie umowy tracą moc obowiązującą.

Umowa obowiązuje od dnia jej podpisania na okres 6 miesięcy z prawem wypowiedzenia przed upływem terminu. W razie niewypowiedzenia w terminie umowa przedłuża się automatycznie na każde dalsze 6 miesięcy.

Browary

U248 1.V 1933 r. Warszawa. Umowa między Dyрекcją Zjednoczonych Browarów Warszawskich Haberbusch i Schiele Sp. Akc. z jednej strony a Chrześc. Zw. Zaw. Spożywczym, Sekcja Browarniana. Par. 1. Umowa niniejsza przestrzegana będzie ściśle przez Dyрекcję. Dyрекcja przestrzegać będzie, aby robotnicy byli odpowiednio traktowani przez przełożonych, zaś Związek zobowiązuje się uświadomić robotników o konieczności uczciwego i sumiennego wykonywania pracy oraz szanowania przełożonych. Par. 2. Dyрекcja zobowiązuje się nie zmuszać robotników do normalnych prac w niedzielę i święta. Wyjątek stanowią działy produkcji, gdzie praca niedzielna jest konieczna wobec szybko psującego się towaru (sło-

downia) i samej ciągłości pracy. W tym wypadku ustala się kolejność pracy w niedzielę przy dniu wolnym w tygodniu i przy zwykłej pracy dniówkowej za niedzielę. To samo stosuje się do kotłowni i maszynowni. Par. 4. Woźnicy i inkasenci wraz z pomocnikami obowiązani są całkowicie przydzielony im przez Zarząd rewiru obsługiwać. W wypadku otrzymania zamówienia z miasta, gdy woźnica i pomocnik z tej dzielnicy są już nieobecni, obowiązani są zastąpić ich inni koledzy, znajdujący się jeszcze w browarze, i dostarczyć odbiorcy zamówiony towar. Przy braku pracy w obsłudze rewiru woźnica — inkasent obowiązany jest spełniać inną pracę do godz. 16.30. Kładzie się obowiązek na woźniców i pomocników niepoźnego powrotu w powyższych wypadkach z 1-go kursu z miasta. Woźnica — pomocnik w razie braku pracy przy rozwózce piwa na mieście obowiązany jest pracować z końmi do godz. 18.30 (18.30 godz. wyjazd ostatnim kursem), jadąc z piwem na koleję lub zwożąc jeźdźców i węgiel z kolei. Z gruzem zaś i leszem ostatnim kursem powinni wyjeżdżać z browaru o godz. 17-ej. To samo obowiązuje luźniaków z końmi, którzy nie obsługują miasta, lecz muszą wywozić piwo i zwozić towar z kolei, przeciętnie wyjeżdżając z browaru ostatnim kursem o godz. 19-ej. Warunki pracy szoferów są identyczne z warunkami pomocnika woźnicy. Par. 5. Woźnice — inkasenci obowiązani są stawać do pracy o godz. 7-ej, a woźnice o godz. 6-ej. Par. 6. Woźnice — inkasenci odpowiedzialni są za towar i konie, tak samo i woźnice, wyjątek stanowią wypadki wynikłe nie z winy woźnicy. Niezależnie od tego woźnica — inkasent odpowiada za inkaso. Par. 7. Dyрекcja obowiązana jest w taki sposób unormować wyjazdy, aby woźnice nie opóźniali się z powodu niedostarczenia na czas koni. Par. 8. Obliczenie braku butelek odbywać się będzie raz na miesiąc, przyczem butelki zostawione z polecenia urzędników firm, w razie niezwrócenia nie będą obciążały woźnicy — inkasenta. To samo stosuje się do antałków. Par. 9. Robotnicy i robotnice zatrudnieni wewnątrz fabryki pracując ustawowo 46 godzin na tydzień. Za pozaobowiązkowe godziny pracy w browarze otrzymują zapłatę podług ustawy. Wobec sezonowego charakteru pracy w browarze, co pociąga za sobą niejednokrotny odbiór piwa spowodowany zmianą pogody, mogą być dnie lub nawet cały szereg dni, że w działach butelkowni, lemoniadziarni, myciu beczek, rozlewni piwa antałkowego, praca nie będzie trwała całych 8-miu godzin, a w soboty 6 godzin, w tym wypadku robotnicy i robotnice będą zwolnieni wcześniej i otrzymają zapłatę w stosunku do przepracowanej ilości godzin w danym dniu. O pracy w następnym dniu muszą być zawiadomieni w przeddzień. Par. 10. W Wigilię Bożego Narodzenia, w Wielką Sobotę robotnicy wymienieni w par. 11 pracować będą do godziny 12-ej w południe lub łącznie 5 godzin z prawem do poboru za cały dzień. Par. 11. Płaca zasadnicza woźnicy — inkasenta wynosi za ustanowiony tydzień pracy zł. 39,64, woźnicy — pomocnika zł. 36,84, woźnicy luźniaka zł. 30,28, szofera I kat. zł. 50,00, II kat. zł. 46,00, III kat. zł. 42,00. To się rozumie za 6-dniowy tydzień pracy. O ile zaś praca będzie trwała mniej niż 6 dni w tygodniu, to wynagrodzenie będzie proporcjonalne w stosunku do ilości przepracowanych dni. Ponadto tytułem premii za dodatkowe wywożenie piwa w godzinach nadliczbowych przy obsłudze gospód, bądź za wywóz piwa na wagony i zwózkę surowców, bez względu na to czy prace te będą wykonywane stale czy też w pewnych okresach, otrzymują stały dodatek ryczałtowy, wynoszący tygodniowo dla woźnicy — inkasenta zł. 19,81, dla woźnicy-pomocnika zł. 18,41 i woźnicy-luźniaka zł. 15,14, dla szofera I kat. zł. 25,00, II kat. zł. 23,00, III kat. zł. 21,00; a zatem łącznie woźnica-inkasent otrzymuje tygodniowo zł. 59,45, woźnica-pomocnik zł. 55,25 i woźnica-luźniak zł. 45,42; szofer I kat. zł. 75,00, II kat. zł. 69,00 i III kat. zł. 63,00 tygodniowo. Święta, przypadające w środku tygodnia, traktowane są narówni z dniami roboczymi, reszta płac robotników i robotnic ustala się według załączonego aneksu. Par. 12. Pomocnicy woźniców otrzymują fartuchy, szoferzy otrzymują 2 komplety ubrania. Robotnicy zatrudnieni w lodowni otrzymują po zł. 18,00 za każde przepracowane 1/2 roku na zelówki, 9 ludzi przy myciu naczyń otrzymuje

po zł. 15,00 na każdej zmianie na żelówki po przepracowaniu 1/2 roku. Wszyscy robotnicy zatrudnieni w browarze otrzymują po 1 bluzie rocznie. Po 2 fartuchy otrzymują rocznie robotnicy w lodowni, rozlewni, fermentacji, butelkowni, antalkowni i bednarze, a luzacy otrzymują po 1 fartuchu rocznie. Ponadto robotnicy i robotnice zatrudnieni w lemoniادیarni, butelkowni, fermentacji, warzelni otrzymują po dwie pary trepów na rok lub ekwiwalent wartości trepów, o ile takowych brać nie zechcą, zaś robotnicy zatrudnieni na filtrach oraz bednarz na filtrach i 2-ch bednarzy przy pechowaniu otrzymują po zł. 15,00 na żelówki za każde przepracowanie 1/2 roku (najwyżej 7 ludzi na zmianie przy obciążu i filtrach). Wydawanie bluz, trepów, fartuchów oraz wypłata na żelówki uskuteczniane będą dwa razy do roku w miesiącach maju i październiku. Pomocnicy bednarza przy pechowaniu w liczbie 3-ch otrzymują po 1-ym komplecie ubrania. Par. 13. Na święta Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy otrzymują robotnicy po 20, a robotnice po 10 butelek piwa, w tem połowę piwa jasnego. Par. 14. Urlopy robotnikom będą płatne zgóry. Par. 15. Na święta Bożego Narodzenia otrzymują robotnicy browaru jedną tygodniówkę dodatkową. Par. 16. Związek obowiązany jest w czasie trwania umowy dostarczyć na każde żądanie Dyrekcji rzemieślników i robotników wszelkich kategorii. Par. 17. Kary stosowane będą podług regulaminu pracy, uzgodnionego z Inspektorem Pracy, przyczem fundusz karny będzie przekazywany na cele podług ustawy o pracy w przemyśle. Za cięższe przewinienia lub wielokrotne powtarzanie danego przewinienia będzie stosowany z wiedzą Zarządu karny urlop. Par. 18. W czasie trwania umowy wszelkie spory na tle jej wykonania załatwiane będą w drodze porozumienia Zarządu ze Związkiem przy udziale delegatów robotniczych. W razie nieosiągnięcia na tej drodze porozumienia, sprawy będą przekazywane Inspekcji Pracy. Par. 19. Stawne otrzymują woźnice i szoferzy za bliższe wyjazdy po zł. 1,25, za dalsze wyjazdy po zł. 2,50. Umowa obowiązuje obydwie strony od dnia 1.V 1933 r. do dnia 1.V 1934 r. W razie niewypowiedzenia umowy na miesiąc przed jej wygaśnięciem, warunki niniejsze obowiązywać będą nadal. Zerwanie umowy w stosunku do par. 11, t. j. niżki lub wyżki płac, nastąpić może przez jedną ze stron za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, a oprócz tego par. 11 może być poddany rewizji bez wypowiedzenia w tym wypadku, jeżeli wskaźnik drożyznienny jednorazowo lub sumarycznie wyniesie 10%.

Do umowy z dnia 1.V 1933 r. dołączono następujący cennik płac robotniczych od 1.V 1933 r. Kobiety I kat. zł. 4,85 dziennie i zł. 0,605 za godzinę, z dodatkiem 25% zł. 0,75, z dodatkiem 50% zł. 0,90 i z dodatkiem 100% zł. 1,21. Kobiety II kat. zł. 4,20 oraz zł. 0,535, zł. 0,67, zł. 0,81 i zł. 1,07. Chłopcy zł. 4,85 oraz zł. 0,605, zł. 0,75, zł. 0,90 i zł. 1,21. Robotnicy wykwalifik. i pomoc warsztatowa zł. 7,73, zł. 0,965, zł. 1,21, zł. 1,45 i zł. 1,93. Robotnicy I kat. zł. 7,18 oraz zł. 0,90, zł. 1,12, zł. 1,35, zł. 1,80; robotnicy II kat. zł. 6,87 oraz zł. 0,86, zł. 1,07, zł. 1,29 i zł. 1,72; robotnicy III kat. zł. 6,20 oraz zł. 0,785, zł. 0,98, zł. 1,175 i zł. 1,57; melcerzy zł. 8,92 oraz zł. 1,115, zł. 1,39, zł. 1,67 i zł. 2,23; ślusarze i maszyniści I kat. zł. 12,90 oraz zł. 1,61, zł. 2,01, zł. 2,41 i zł. 3,22, II kat. zł. 11,60 oraz zł. 1,45, zł. 1,81, zł. 2,17 i zł. 2,90, III kat. zł. 10,68 oraz zł. 1,335, zł. 1,66, zł. 2,00 i zł. 2,67; stolarz zł. 11,60, oraz zł. 1,45, zł. 1,81, zł. 2,17 i zł. 2,90; murarz zł. 10,00 i zł. 1,25, zł. 1,56, zł. 1,87 i zł. 2,50; tokarz I zł. 14,29 oraz zł. 1,785, zł. 2,23, zł. 2,67 i 3,57; elektromonter zł. 12,75 oraz zł. 1,59, zł. 1,99, zł. 2,38 i zł. 3,18; palacze zł. 8,53 oraz zł. 1,065, zł. 1,33, zł. 1,60 i zł. 2,13; robotnicy w stolarni I zł. 8,53 oraz zł. 1,065, zł. 1,33, zł. 1,60 i zł. 2,13, robotnicy w stolarni II zł. 7,82 oraz zł. 0,975, zł. 1,22, zł. 1,46 i zł. 1,95; stelmach zł. 9,36 i zł. 1,17, zł. 1,46, zł. 1,75, zł. 2,34; rymarz zł. 10,52 oraz zł. 1,315, zł. 1,64, zł. 1,97 i zł. 2,63; tokarz II zł. 11,98 oraz zł. 1,495, zł. 1,87, zł. 2,24 i zł. 2,99; majster warszt. garaż. zł. 14,40 oraz zł. 1,80, zł. 2,25, zł. 2,70 i zł. 3,60; bednarz zł. 11,06 oraz zł. 1,38, zł. 1,72, zł. 2,07 i zł. 2,76; woźnice: płaca dzienna zasadnicza zł. 6,605, dodatek premijowy zł. 3,305, godzina zwyczajna zł. 0,825 z dodatkiem 25% zł. 1,03, z dodatkiem 50% zł. 1,235, z dodatkiem 100% zł. 1,65;

pomocnicy woźniców i stajenni zł. 6,14 i zł. 3,07 oraz zł. 0,765, zł. 0,955, zł. 1,145 i zł. 1,53; szoferzy: I kat. — zł. 8,335 i zł. 4,165 oraz zł. 1,04, zł. 1,30, zł. 1,56 i zł. 2,08, II kat. — zł. 7,665 i zł. 3,835 oraz zł. 0,955, zł. 1,19, zł. 1,43 i zł. 1,91, III kat. — zł. 7,00 i zł. 3,50 oraz zł. 0,875, zł. 1,09, zł. 1,31 i zł. 1,75; luźniacy: I kat. — zł. 5,045 i zł. 2,525 oraz zł. 0,63, zł. 0,785, zł. 0,945 i zł. 1,26, II kat. płaca dzienna zł. 7,14, za godzinę zwyczajną zł. 0,89 z dodatkiem 25% zł. 1,11, z dodatkiem 50% zł. 1,33 i z dodatkiem 100% zł. 1,78, III kat. — zł. 6,57 oraz zł. 0,82, zł. 1,02, zł. 1,23 i zł. 1,64.

1 zakład—380 robotników.

U249 21.VII 1928 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami Towarzystwa Zawodowego Przem. Piwowarskiego w Łodzi a Centr. Zw. Rob. Przem. Spoż. w Polsce przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu. Ustalono następujące płace dla poszczególnych kategorii robotników zatrudnionych w browarach: kowal zł. 9,53 dziennie, zł. 1,20 na godzinę; stelmach zł. 9,08 dziennie, zł. 1,14 za godzinę; bednarz zł. 9,08 dziennie, zł. 1,14 za godzinę; cieśla zł. 9,08 dziennie, zł. 1,14 za godzinę; palacz zł. 7,28 dziennie, zł. 0,91 za godzinę; przodownik zł. 6,80 dziennie, zł. 0,85 za godzinę; robotnik zł. 5,90 dziennie, zł. 0,74 za godzinę; robotnica zł. 4,68 dziennie, zł. 0,59 za godzinę; woźnica — para koni — zł. 37,50 tygodniowo; woźnica — 1 koń — zł. 35,00 tygodniowo; portier zł. 37,50 tygodniowo; stróż zł. 35,00 tygodniowo. Stawki powyższe obowiązują od dnia 23.VII 1928 r.

4 zakłady—238 robotników.

U250 1931 r. Leszno Wkp. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Browaru i Fabryki Słodu „Emil Schneider” T. z o. p. w Lesznie Wkp. a pracownikami powyższego browaru. Warunki, na jakich robotnicy zostali przyjęci, określone zostały w częściach instrukcyjnych „książeczki obrachunkowej” według wzoru zatwierdzonego przez Okręgowego Inspektora Pracy X Okręgu w Poznaniu.

1 zakład—20 robotników.

U251 25.VI 1929 r. Ostrów Wielkopolski. Umowa pomiędzy Browarem Ostrowskim „Richard Hirsch” w Ostrowiu a robotnikami powyższego browaru. Podpisano regulamin pracy: 1) Praca rozpoczyna się w 1-ej zmianie dla mężczyzn o godz. 4-ej i kończy się o godz. 10-ej, w 2-ej zmianie o godz. 10-ej i kończy się o godz. 4-ej, w 3-ej zmianie: a) dla mężczyzn o godz. 8-ej i kończy się o godz. 3-ej, b) dla kobiet o godz. 8-ej i kończy się o godz. 3-ej, z przerwą odpoczynkową od godz. 12-ej do godz. 1-ej. W 1-ej i 2-ej zmianie bez przerwy odpoczynkowej. 2) Czyszczenie narzędzi, maszyn i urządzeń oraz porządkowanie zakładu pracy odbywa się przed końcem pracy. 3) Przesuwanie zmian w zakładach o ruchu ciągłym odbywa się w poniedziałki. 4) Dniami świątecznymi są niedziele i następujące święta: a) Nowy Rok, Trzech Króli, Oczyszczenie Najświętszej Marji Panny, drugi dzień Wielkiejnocy, Trzeciego Maja, Wniebowstąpienie Pańskie, drugi dzień Zesłania Ducha Świętego, Boże Ciało, Piotra i Pawła, Wniebowstąpienie Najświętszej Marji Panny, Wszystkich Świętych, Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marji Panny, Boże Narodzenie (pierwszy i drugi dzień). 5) Czas wypłaty odbywa się w każdą sobotę po ukończeniu pracy w kantorze browaru. 6) Wszystkich obwieszczeń i przepisów ostrożności ogłoszonych w fabryce, dotyczących obchodzenia się z ogniem, światłem, maszynami i t. d. należy jaknajskrupulatniej przestrzegać. 7) Pracodawca jest upoważniony do nakładania kar na robotników w wysokości do 1/4 dziennego zarobku za pojedyncze wykroczenie w następujących wypadkach: a) za rozmyślne złe lub niedbałe wykonywanie robót oraz za rozmyślne psucie podczas niej materiałów, urządzeń i maszyn; b) za nieprzybycie do pracy, spóźnianie się do pracy lub samowolne jej opuszczanie w ciągu dnia roboczego bez uzasadnionej przyczyny, c) za zakłócanie spokoju, d) za znajdowanie się przy pracy w stanie nietrzeźwym, e) za nieprzestrzeganie przepisów ostrożności przy obchodzeniu się z ogniem, światłem, maszynami i t. d. Kary pieniężne w sumie ogólnej nie powinny przewyższać

10-ej części wynagrodzenia faktycznie przypadającego robotnikowi na omówiony termin wypłaty. Kary pieniężne nie mogą być nakładane na robotnika po upływie 3-ch dni od ustalenia przekroczenia. 8) Za zgubioną lub zniszczoną przez robotnika książeczkę obrachunkową robotnik płaci. 9) Umowę o pracę zawiera się: a) na okres próbny. Okres próbny pracy robotnika może trwać najwyżej 7 dni. Podczas okresu próbnego umowa o pracę może być rozwiązana w każdej chwili przez którąkolwiek ze stron; b) na okres wykonywania określonej umowy; c) na czas określony; d) na czas nieokreślony. Umowa o pracę między robotnikiem a pracodawcą na czas nieokreślony może być rozwiązana lub zmieniona przez każdą ze stron przez wypowiedzenie, dokonane co najmniej na 2 tygodnie naprzód. O ile umówiono dłuższe okresy wypowiedzenia, to powinny one być jednakowe dla obu stron. 10) Okres wypowiedzenia kończyć się musi zawsze w sobotę lub w przyjęty dzień wypłaty. Każda ze stron ma prawo z ważnych powodów lub z winy przeciwnej strony niezwłocznie rozwiązać umowę o pracę przed upływem terminu umowy, względnie bez zachowania obowiązującego okresu wypowiedzenia. W razie sporu — o istnieniu ważnych powodów lub winy rozstrzyga sąd. 11) Pracodawca może rozwiązać umowę z winy robotnika zwłaszcza w wypadkach następujących: a) jeżeli robotnik dopuszcza się względem pracodawcy, swych przełożonych lub względem członków rodziny pracodawcy i przełożonych czynnych zniewag lub ciężkich obraz; b) jeżeli robotnik mimo przestrogi nie zachowuje przepisów niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa pracy i całości zakładu pracy; c) jeżeli robotnik dopuścił się kradzieży, przywłaszczenia lub roznosił uszkodzenia mienia pracodawcy; d) w razie niestawienia się robotnika do pracy dłużej niż przez 3 dni z rzędu, lub ogółem więcej niż przez 6 dni w ciągu miesiąca bez przyczyny uzasadnionej; e) gdy robotnik odmawia wykonywania swoich istotnych obowiązków, wynikających z umowy lub przepisów prawnych niniejszego rozporządzenia; f) w razie udowodnionej zdrady przez robotnika zastrzeżonej tajemnicy zakładu pracy; g) w razie gdy robotnik wieść o fakcie fałszerstw lub sfałszowania dokumentów na ich podstawie uzyskał przyjęcie do pracy. Robotnik może rozwiązać umowę o pracę z winy pracodawcy, zwłaszcza w wypadkach następujących: a) jeżeli pracodawca, jego domownicy lub zastępcy dopuszczają się względem robotnika lub członków jego rodziny czynnych zniewag lub ciężkich obraz; b) jeżeli pracodawca, jego domownicy lub zastępcy dopuszczają się względem robotnika lub członków jego rodziny czynów, które sprzeciwiają się prawu lub dobrem obyczajom, bądź też nakłaniają ich do takich czynów; c) w razie gdy pracodawca nie wykonywa swych istotnych zobowiązań względem robotnika, wynikających z umowy lub przepisów niniejszego rozporządzenia.

Powyższy regulamin pracy obowiązuje od dnia 25.VI 1929 r. do dnia 31.XII 1933 r.

1 zakład — 70 robotników.

U252 3.VIII 1933 r. Tychy, G. Śląsk. Protokół pomiędzy Dyrekcją browarów Książęcego i Obywatelskiego w Tychach, a Rada Zakładową wymienionych browarów i Chrzęśc. Zjedn. Zaw., Oddział browarników.

Zarobki robotników i rzemieślników zatrudnionych w browarach Książęcym i Obywatelskim w Tychach obowiązujące od dnia 1.VIII 1933 r. według załączonych spisów płac, z wyjątkiem wszystkich szoferów i miesięcznie opłacanych robotników i rzemieślników, przedłuża się do dn. 1.I 1934 r. Urlopy, deputaty i wszelkie dodatki socjalne, obowiązujące dn. 1.VIII 1933 r. przedłuża się także do dn. 1.I 1934 r. Zaznacza się, że w razie nie pogorszenia się stosunków gospodarczych w browarach powyższych, przedłuża się automatycznie niniejszą umowę do dn. 1.VII 1934 r. Wypowiedzenie niniejszej umowy może nastąpić w terminie jednomiesięcznym, a po raz pierwszy dnia 1.I 1934 r. W razie niewypowiedzenia przedłuża się ważność umowy każdorazowo o jeden miesiąc. Do protokołu z dnia 3.VIII 1933 r. dołączony

został wykaz płac dla rzemieślników i robotników obowiązujący od 1.II 1932 r. Rzemieślnicy otrzymują dziennie: grupa A zł. 8,72, grupa B zł. 7,92, grupa C zł. 7,36. Bednarze zł. 9,60. Robotnicy dziennie: powyżej 24 lat zł. 6,16, powyżej 23 lat zł. 6,07, powyżej 22 lat zł. 5,47, powyżej 21 lat zł. 4,57, powyżej 20 lat zł. 4,08, powyżej 19 lat zł. 3,56, powyżej 18 lat zł. 3,09, powyżej 17 lat zł. 2,81, powyżej 16 lat zł. 2,68. Robotnice dziennie: z lżejszymi pracami zł. 2,43, z cięższymi pracami zł. 2,88. Dodatki dziennie dla robotników fachowców zł. 0,60, w piwnicy zł. 0,10, w warzelnii zł. 0,20; dodatek domowy dla żonatych zł. 0,17, dla dzieci zł. 0,26. Dla piwowarów obowiązujący od 1.I 1933 r. dziennie: grupa A zł. 14,12, grupa B zł. 13,12, grupa C zł. 12,08, grupa D zł. 11,20, grupa E zł. 10,40, grupa F zł. 9,60; dla szoferów i woźniców obowiązujący od 1.XI 1933 r. — miesięcznie: szoferzy grupa A zł. 333,45, grupa B zł. 307,50, grupa C zł. 272,90, woźnice zł. 240,00, dodatki miesięczne: domowy dla żonatych zł. 12,35, na dzieci zł. 14,35.

2 zakłady — 598 robotników.

U253 1.II 1932 r. Siemianowice. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem Browaru piwa słodowego, Sp. z o. o. w Siemianowicach, a robotnikami tegoż browaru. Płace dostosowane zostały do poziomu płac ogólnej taryfy zarobkowej, zawartej w górnośląskim przemyśle górnio-hutniczym. W ten sposób płace piwowarów, obowiązujące od dnia 1.I 1933 r. wynosiły dziennie: w grupie A — zł. 14,12; B — zł. 13,12; C — zł. 12,08; D — zł. 11,20; E — zł. 10,40 i F — zł. 9,60. Płace szoferów i woźniców, obowiązujące od dnia 1.XI 1933 r., wynosiły: szoferzy miesięcznie w grupie A — zł. 333,45; w grupie B — zł. 307,50 i w grupie C — zł. 272,90. Woźnice miesięcznie zł. 240,00. Dodatek domowy dla żonatych miesięcznie zł. 12,35. Dodatek na dzieci miesięcznie zł. 14,35. Płace rzemieślników i robotników, obowiązujące od dnia 1.II 1932 r., wynosiły dziennie: rzemieślnicy grupa A — zł. 8,72, B — zł. 7,92, C — zł. 7,36 i bednarze zł. 9,60; robotnicy: powyżej 24 lat zł. 6,16, powyżej 23 lat zł. 6,07, powyżej 22 lat zł. 5,47, powyżej 21 lat zł. 4,57, powyżej 20 lat zł. 4,08, powyżej 19 lat zł. 3,56, powyżej 18 lat zł. 3,09, powyżej 17 lat zł. 2,81 i powyżej 16 lat zł. 2,68; robotnice: z lżejszymi pracami zł. 2,43, z cięższymi pracami zł. 2,88. Dodatki dziennie: dla robotników fachowych zł. 0,60, w piwnicy zł. 0,10, w warzelnii zł. 0,20, domowy dla żonatych zł. 0,17, na dzieci zł. 0,26.

1 zakład — 25 robotników.

U254 7.X 1932 r. Bielsko. Umowa zawarta między firmą Bielsko-Bialski Browar Akcyjny i Fabryka Likierów w Bielsku a Zw. Zaw. Robotników Żywnościowych. 1) Płace wszystkich robotników i robotnic obniżają się, począwszy od 10.X 1932 r. o 3%. 2) Przysługujące dotąd robotnikom deputaty (pobory w naturaljach) pozostają nadal w mocy, jednak z tym ograniczeniem, że deputaty te będą wydawane jedynie w stosunku do rzeczywiście przepracowanych dni. 3) O ile na zarządzenie kierownictwa fabryki poszczególni robotnicy, czy też kategorie robotników, czasowo nie będą zatrudnieni, nie będą tym robotnikom przysługiwały na ten czas żadne roszczenia z tytułu wynagrodzenia czy też odszkodowania względnie potrąci się tym robotnikom przypadająca na ten czas część płacy czasowej. 4) Kierownictwo fabryki będzie się starało w miarę możliwości i potrzeby przyjąć zpowrotem robotnice zwolnione w fabryce likierów. 5) Odnosnie do deputatów piwa pozostają w mocy postanowienia umowy z dnia 18.II 1932 r.

6) Umowa zawarta zostaje na nieograniczony czas z obustronnym prawem jednomiesięcznego wypowiedzenia, przyczem wypowiedzenie to może być skuteczne 1 dnia każdego miesiąca.

1 zakład — 60 robotników.

U255 24.IX 1932 r. Żywiec. Protokół pomiędzy Dyrekcją Arcyksiążęcego Browaru w Żywcu a Centr. Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczy w Warszawie oraz delegatami robotników powyższego browaru przy udziale Inspek-

tora Pracy 38 Obwodu, w sprawie zażądanej przez Zarząd Arcyksiążęcego Browaru w Żywcu redukcji czasu pracy i obniżki płac z dn. I.X 1932 r. Po odbytych pertraktacjach ustalili obie strony co następuje: 1) Z dniem I.X 1932 r. ustala się czas pracy: a) dla wszystkich kategorii rzemieślników, zatrudnionych w browarze i słodowni 3 tygodnie pracy i 1 tydzień wolny od pracy; b) dla zatrudnionych pracowników w kotłowni i hali maszyn 3 tygodnie pracy i 1 tydzień wolny od pracy; c) dla wszystkich kategorii robotników 2 tygodnie pracy i 1 tydzień wolny od pracy. 2) Robotnicy młodszy nieżonaci nie zostają zwolnieni z pracy, a li tylko pracować będą 1 tydzień, a drugi tydzień będzie wolny od pracy. 3) Obniżka zarobków pieniężnych wszystkich kategorii robotników i rzemieślników ustanawia się na 3% z dniem 1 października 1932 r. 4) Deputat węgla, deputat młota i deputat piwa pozostają w dotychczasowej wysokości, lecz wydawany będzie tylko za przepracowane dni pracy. 5) Poślad wydawany będzie wszystkim pracownikom browaru tylko za czas przepracowany w browarze w gotówce według cen handlowych ustalanych 2 razy do roku, a to z początkiem kampanii słodowych i 1.I każdego roku. Jeżeli w danym czasie pośladu poddostatkiem, może pracownik nabyć pośladu w naturze, płacąc ceny, jak poprzednio określono. Pracownicy mają prawo pierwokupu. 6) Zarząd browaru ma prawo powołania do pracy rzemieślników i robotników indywidualnie w razie potrzeby.

Umowa ważna jest, począwszy od dnia I.X 1932 r., przyczem obie strony zawierają ją na czas nieograniczony za każdorazowym jednogłośnie wypowiedzeniem. Do umowy z dnia 24.IX 1932 r. dołączone zostało następujące „Zestawienie płac robotników i rzemieślników w Arcyksiążęcym Browarze w Żywcu od dn. I.X 1932 r.” Robotnicy dziennie: I kat. zł. 3,95, II kat. zł. 2,82, III kat. zł. 2,72, robotnicy do 21 lat zł. 4,33, zł. 3,76 i zł. 2,35, robotnicy ponad 21 lat zł. 5,87, zł. 5,46 i zł. 5,02, robotnicy miesięcznie zł. 148,70, zł. 143,47 i zł. 125,80, dowóz węgla miesięcznie zł. 156,75, palacze zł. 218,93 i zł. 189,45, maszyniści zł. 235,62 i zł. 216,50, stolarze zł. 320,88 i zł. 297,21, smolarze zł. 163,35 i zł. 140,85, ślusarze zł. 277,21, zł. 251,23 i zł. 198,46, szoferzy zł. 243,57 i zł. 225,53, kołodziej zł. 251,23, bednarze zł. 322,84, zł. 251,53 i zł. 225,14, robotnicy w warsztatach zł. 175,57 i zł. 148,70, piwowarzy żonaci zł. 297,80 i zł. 279,00, piwowarzy wolni zł. 223,20, praktykanci zł. 120,90; cieśle dziennie zł. 10,70 i zł. 8,68, kowale zł. 9,43, murarze zł. 8,87, woźnice zł. 0,75 na godzinę. Deputaty: 200 kg węgla miesięcznie za przepracowane dni pracy, 4 hl młota w naturze i 10 kg pośladu za gotówkę.

1 zakład — 249 robotników.

U256 10.II 1932 r. Lwów. Umowa między Zarządem Lwowskiego Tow. Akc. Browarów, Sp. Akc. we Lwowie, a Zw. Rob. Przem. Spożywczego w Polsce, Oddział Browarników we Lwowie, reprezentowanym przez mężów zaufania robotników zajętych w browarze.

1) Niniejszym zostaje zawarta zbiorowa umowa najmu dla wszystkich robotników, zajętych w browarze L. T. A. B. we Lwowie, która będzie obowiązywała od dnia 11.II 1932 r. do dnia 28.II 1933 r. włącznie i przedłuży się automatycznie o dalszy rok (do dnia 28.II 1934 r.), o ile nie zostanie wypowiedziana przez jedną ze stron w terminie 6-tygodniowym przed jej upływem (t. j. na 6 tygodni przed 28 lutym 1933 r.). 2) a) Ustala się, że płace zajętych w browarze robotników podzielone zostaną na 7 kategorii, a każda kategoria na 3 szczeble (a, b, c), przyczem zaznacza się, że przy robotnikach kategorii 5—7, szczeble b i c będą zastosowane tylko do tych robotników, którzy zostaną przyjęci do pracy po wejściu w życie niniejszej umowy; b) dla robotnic ustala się jedną kategorię, a mian. 8-a; c) płace poszczególnych kategorii i szczebli zestawia się w poniższej tabeli, przyczem zaznacza się, że: do szczebla a należą robotnicy żonaci, przyjęci przed 1.I 1928 r.; od szczebla b przyjęci 1.I 1928 r. oraz nieżonaci, przyjęci przed 1.I 1928 r.; do szczebla c należą robotnicy nieżonaci, przyjęci po 1.I 1928 r. Tabela: 1. Maszyniści, ślusarze, elektromechanicy, kowale, murarze, szoferzy i bednarze za godzinę: szczebel a zł. 1,70, szczebel b zł. 1,60, szczebel c zł. 1,50. 2. Ślusarze, rymarze, kowale,

szoferzy, elektrotechnicy, stelmachy, stolarze i murarze zł. 1,55, zł. 1,40 i zł. 1,30. 3. Ślusarze, szoferzy, kowale, cieśle, stolarze, murarze, nastawnicy i palacze zł. 1,25, zł. 1,15 i zł. 1,05. 4. Ślusarze, elektromechanicy, kowale, murarze, palacze, cieśle i nastawnicy zł. 1,05, zł. 1,00 i zł. 0,95. 5. Woźnice i smolarnicy zł. 1,00, zł. 0,95 i zł. 0,90. 6. Słodownicy i obciążacze piwa zł. 0,95, zł. 0,90 i zł. 0,85. 7. Robotnicy niekwalifikowani zł. 0,90, zł. 0,80 i zł. 0,70. 8. Kobiety: zł. 0,50. 3) Prócz wyżej wyszczególnionych płac godzinowych otrzymują robotnicy jako deputat po jednorocznej nieprzerwanej pracy w browarze za każdy rzeczywiście przepracowany dzień w kat. 1—7-ej 2 litry piwa deputatowego, natomiast w kat. 8-ej 1 litr piwa deputatowego. Ze względu na to, że każda ilość piwa pobranego ponad 7 litrów tygodniowo przez pojedynczego robotnika podlega państwowemu podatkowi konsumpcyjnemu od piwa, będą robotnicy, którzy pobierają ponad 7 litrów piwa tygodniowo, opłacać za każdy litr ponad 7 litrów tygodniowo po zł. 0,13. Tak więc obecnie, gdy każdy robotnik pobiera przez 5 dni po 2 litry piwa, czyli 10 litrów tygodniowo, będzie on opłacał zł. 0,39 tygodniowo. Dla zaokrąglenia tej kwoty będzie Zarząd browaru z poborów robotnika kat. 1—7 potrącał przy każdej wypłacie zł. 0,40, a to tylko przez 51 tygodni w roku. Natomiast w 52 tygodniu w roku, t. j. przy wypłacie poborów przed Bożym Narodzeniem, potrącenie to odpadnie, tak, że nadpłacony przez robotników 1 grosz przy każdej wypłacie zostanie w ten sposób wyrównany. 4) Robotnicy zajęci stale w fermentarni i piwnicy składowej otrzymują dwa razy do roku po 1 parze butów z cholewami. 5) Robotnicy-smolarnicy transmisijni otrzymują po 1 ubraniu ochronnym na rok. 6) Robotnicy na suszarni młota i drożdży otrzymują po 1 ubraniu ochronnym na rok. 7) Na każde auto przypada 1 ubranie ochronne. 8) Maszyniści przy Gieslu i przy chłodniach otrzymują po 2 ubrania ochronne na rok. 9) Robotnicy metalowi i murarze otrzymują po 2 ubrania na rok, oprócz tego browar sprawi dwa ubrania ochronne, jako ubrania inwentarzowe dla robotników zajętych w warsztatach mechanicznych. 10) Robotnicy we flaszkoelni otrzymują normalne fartuchy ceratowe. 11) Robotnicy zajęci przy myciu beczek otrzymują fartuchy z worków, o ile możliwości chmielowych. Robotnicy zajęci w fermentarni i piwnicy składowej otrzymują ubrania ochronne ze starego płótna filtracyjnego, a to sukcesywnie. Oprócz tego browar sprawi dwa ubrania ochronne z płótna filtracyjnego, jako ubranie inwentarzowe dla robotników zajętych przy obciążu piwa beczkowego. 12) Palacze otrzymują raz do roku obuwie oraz ubranie ochronne. 13) Niżej podpisani mężowie zaufania robotników, względnie po wygaśnięciu ich mandatów ich każdorazowi następcy mają prawo wnosić w drodze służbowej, to jest przez Naczelnika Biura Personalnego, wzgl. jego zastępcę — prośby, postulaty i zażalenia poszczególnych lub ogółu robotników do zarządu browarów. Z każdorazowych interwencji mężów zaufania ma być w Biurze Personalnym spisany protokół (do księgi mającej się na ten cel założyć), podpisany przez interwenujących mężów zaufania i Naczelnika Biura Personalnego, wzgl. jego zastępcę, i przedłożony zarządowi browarów najdalej do 24 godzin. Zarząd browarów rozpatrywać będzie wszelkie prośby, postulaty i zażalenia z jak największą lojalnością i po obywatelsku. 14) Mężowie zaufania zgłaszają się do Biura Personalnego w przerwie południowej po wydaniu piwa deputatowego o godz. 1,45. O ile interwencja przeciągnie się poza godzinę rozpoczęcia pracy (godzina 12), to czas spędzony w Biurze Personalnym będzie zaliczony jako przepracowany. Powyższy sposób zgłaszania się mężów zaufania nie dotyczy jednak spraw pilnych, niecierpiących zwłoki, w których to sprawach mężowie zaufania mogą też interwenjować podczas godzin pracy, przyczem osądzenie pilności sprawy pozostawia się w zupełności uznaniu interwenujących mężów zaufania. 15) Akordy są dopuszczalne w ramach przewidzianych ustawą o umowie o pracę robotników z dnia 16.III 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324, 1928 r.). 16) Inwalidzi nie są objęci tabelą płacy w p. 2 umowy niniejszej i otrzymują wynagrodzenie zł. 5,30 dziennie. 17) Woźnice otrzymują wynagrodzenie podane w p. 2 umowy, wedle kat. 5, w formie dziennego zarobku, t. j.

zł. 8,00 dziennie. Stangreci otrzymują wynagrodzenie tygodniowe w wysokości zł. 68,00 brutto. 18) Woźnice zające przy rozwózce piwa beczkowego, flaszkowego i lodu otrzymują w czasie od 1.IV do 30.IX dodatek dzienny za godziny nadliczbowe w ryczałtowej wysokości zł. 2,25 z wyjątkiem niedziel. W porze zimowej zaś, t.j. od 1.X do 31.III dodatek ten będzie wynosił zł. 1,35 ryczałtowo dziennie. 19) Par. 2, ustęp ostatni regulaminu pracy z dn. 23.VII 1931 r., zatwierdzony przez Inspektora Pracy 42 Obwodu w dn. 1.VIII 1931 r., wylicza wolne od pracy dni świąteczne. Z wyliczonych w tym punkcie dni płatne będą za pełne 8 godzin następujące dni świąteczne: Nowy Rok, drugi dzień Wielkiejnocy, Trzeciego Maja i pierwszy dzień Bożego Narodzenia. W dniu wigilijnym i sobotę Wielkanocną, w których to dniach regulamin pracy przewiduje koniec pracy o godz. 12-iej w południe, płaconych będzie 8 godzin w dniu wigilijnym, a 6 godzin w sobotę Wielkanocną, mimo przepracowanych tylko 5 godzin. 20) Zarząd browarów wprowadził w porozumieniu z mężami zaufania w lecie 1931 r. 36-godzinny tydzień pracy. Obecnie obie strony zgodnie ustalają w tej sprawie następujące normy: a) o ileby w miesiącu lutym b. r. wywóz piwa z browaru wedle ksiąg akcyzowo-skarbowych osiągnął wysokość wywozu w lutym 1931 r., na ten czas poczynawszy od dn. 17. III 1932 r. praca w browarze będzie trwała 38 godzin tygodniowo; b) w następnych miesiącach, t. j. poczynawszy od m. marca będzie się ustalał wywóz piwa tak samo jak p. a) co miesiąc. O ile wywóz w danym miesiącu pozostanie przy cyfrze wywozu tego samego miesiąca w roku 1931, praca dalej będzie trwała przez 38 godzin tygodniowo. Jeżeli natomiast spadek wywozu okaże się zgodnie z normami przewidzianymi w punkcie b) tegoż artykułu—wówczas po 4-tygodniowej pracy przez 38 godzin, nastąpi znowu praca przez 4 tygodnie po 36 godzin, a to tak długo, aż nie nastąpi wyrównanie wywozu piwa w danym miesiącu z wywozem w tym samym miesiącu roku 1931; c) przy ustalaniu wysokości wywiezionego piwa, tak co do punktu a jak i do punktu b niniejszego artykułu zaznacza się, że marża dopuszczalnego spadku będzie wynosiła 8%. I tak np. w kwietniu 1931 r. wywieziono z browaru 11 000, marża wynosi 8%, t. j. 880—o ile zatem w m. kwietniu 1932 r. wywóz z browaru L. T. A. B. będzie wynosił 10 120, wówczas będzie się pracowało przez 4 tygodnie, t. j. od 12.V do 8.VII 1932 r. przez 38 godzin tygodniowo. O ile natomiast wywóz wyniesie mniej aniżeli 10 120 hektolitrow, zarząd będzie miał prawo zastosować 36-godzinny tydzień pracy, poczynawszy od 12.V 1932 r., niezależnie od tego czy do tego czasu pracowano 36, czy 38 godzin tygodniowo. 21) Jeżeli stosunki na to pozwolą, to wedle uznania zarządu będzie wypłacono robotnikom jednorazowa gratyfikacja przed świętami Bożego Narodzenia, a to robotnikom kwalifikowanym do wysokości zł. 20,00, zaś robotnikom niekwalifikowanym do wysokości zł. 15,00. 22) Za każdy tydzień choroby trwającej conajmniej 3 tygodnie, a uznanej przez Kasę Chorych, otrzymuje pracownik prócz ustawowego zasiłku w pierwszym tygodniu zasiłek w wysokości 8-godzinnej pracy; w razie wypadku podczas służby, jeżeli skutki wypadku pociągnęły za sobą niezdolność do pracy, trwającą conajmniej 1 tydzień—zasiłek w wysokości 16-godzinnej pracy, a to w 1-ym i 2-im wypadku — w 2 i 3 tygodniu choroby.

1 zakład — 260 robotników.

UI60 10.II 1932 r. Żywiec. Umowa zbiorowa pomiędzy Dyрекcją Arcyksiążęcego Browaru w Żywcu, a przedstawicielami Zw. Zaw. Rob. Przem. Spożywczego, Oddział w Białej, oraz delegatami robotników powyższego browaru przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. Umowa dotyczyła żądanej przez Zarząd Browaru obniżki płac i redukcji deputatów. Strony ustaliły z dniem 15.II 1932 r. co następuje: 1) Obniżenie płac o 7% dla robotników i rzemieślników. 2) Skreślenie deputatów w czasie czasowych zwolnień za wyjątkiem młóta. 3) Deputat piwa pozostaje w tej samej wysokości co dotychczas. 4) Skreślenie deputatów piwa w niedzielę i święta, za wyjątkiem deputatu piwa tym robotnikom i rzemieślnikom, którzy w niedzielę i dni świąteczne pracują.

Powyższą umowę zawierają obie strony na czas nieograniczony za każdorazem jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

Do umowy zbiorowej z dnia 10.II 1932 r. dołączone zostało następujące „Zestawienie płac robotników i rzemieślników w Arcyksiążęcym Browarze w Żywcu od dnia 10.II 1932 r.”: robotnicy dziennie: III kat. zł. 2,80, II kat. zł. 2,90 i I kat. zł. 4,07, robotnicy do 21 lat zł. 2,42, zł. 3,87 i zł. 4,35, ponad 21 lat zł. 5,17, zł. 5,62 i zł. 6,05, robotnicy miesięcznie zł. 129,70, zł. 134,58 i zł. 160,62; dowóz węgla miesięcznie I kat. zł. 161,60; palacze miesięcznie: II kat. zł. 195,30, I kat. zł. 225,70; maszyniści zł. 223,20 i zł. 242,90; stolarze zł. 306,40 i zł. 330,80; smolarze zł. 145,20 i zł. 168,40; ślusarze: III kat. zł. 204,60, II kat. zł. 259,00, I kat. zł. 306,40; szoferzy I kat. zł. 232,50; kołodzieje zł. 259,00; bednarze I kat. zł. 332,20, II kat. zł. 259,30, III kat. zł. 332,10; cieśle dziennie: II kat. zł. 8,95, I kat. zł. 11,03, kowale I kat. zł. 9,72; murarze I kat. zł. 9,14; robotnicy w warsztatach miesięcznie: II kat. zł. 153,30, I kat. zł. 171,70; woźnice zł. 0,775 za godzinę; piwowarzy żonaci miesięcznie: II kat. zł. 279,00, I kat. zł. 297,60; piwowarzy wolni I kat. zł. 223,20, piwowarzy praktykanci I kat. zł. 120,90. Deputaty: kobiety dziennie 1 l piwa i 290 kg węgla miesięcznie, robotnicy młodzi dziennie 2 l piwa i 4 hl młóta miesięcznie, robotnicy starsi 3 l piwa dziennie i 10 kg pośladu miesięcznie, rzemieślnicy i słodownicy 4 l piwa dziennie, piwowarzy 6 l piwa dziennie. Ponadto otrzymują robotnicy, pracujący ponad 20 lat w browarze, dodatek specjalny w kwocie od zł. 3,00 do zł. 6,00 miesięcznie.

UI61 23.XI 1933 r. Żywiec. Protokół spisany pomiędzy kierownictwem Arcyksiążęcego Browaru w Żywcu a przedstawicielami Centralnego Związku Robotników Przemysłu Spożywczego, Oddział w Białej-Bielsku, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu w Białej, w sprawie redukcji czasu pracy i zmian warunków pracy oraz redukcji stanu robotniczego dla pracowników browaru. Strony zgodnie ustaliły co następuje: 1. Wszyscy pracownicy browaru, tak robotnicy, jak i rzemieślnicy, pracować będą jeden tydzień na 14 dni. 2) Słodownicy podczas kampanji pracować będą dwa tygodnie na trzy tygodnie. Po odbytej kampanji pracować będą 1 tydzień na 14 dni. 3) Zamiast wydawania węgla w naturze oraz pośladu będzie wypłacona raz do roku, t. j. 1.IX każdego roku odpowiednia kwota, przypadająca za węgiel i poślad, obliczona według przepracowanego czasu pracy. Na każdego robotnika i rzemieślnika przypada do obliczenia zł. 0,36 dziennie za przepracowany dzień pracy. 4) Deputat piwa ogranicza się dla robotnic do 1 l, dla robotników do 2 l, dla rzemieślników i robotników zatrudnionych w słodowni (stałych) do 3 l za każdy przepracowany dzień pracy. Pogotowie Straży Pożarnej otrzymuje również za dzień dyżuru 3 l piwa. Te stawki obowiązują na czas nieograniczony. 5) Kierownikowi ruchu przysługuje prawo, w razie chwilowego zwiększenia ruchu, powołania odpowiedniej ilości robotników lub rzemieślników ze świętówek. 6) Ekwiwalent za węgiel i poślad zaliczany będzie od 1.I 1934 r. Umowa ważna jest od dnia 27.XI 1933 r. i zawarta została na czas nieograniczony z każdorazem jednomiesięcznym obustronnym wypowiedzeniem.

Rzeźnie i wytwórnie wędlin

U257 1933 r. Oborniki. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą N. V. Jac Vos Co Baconfactory, fabryka bekonów w Obornikach, a robotnikami tejże fabryki, według której płacono robotnikom zł. 1,80 od każdej ubitej sztuki.

1 zakład—25 robotników.

U258 2.I 1928 r. Katowice. Porządek pracy ustalony pomiędzy firmą Musiol i Ska, Fabryka Bekonów w Katowicach a robotnikami tejże firmy. Ustalono następujące warunki: 1) Angażujemy czeladników rzeźniczych z czternastodniowym terminem próby i obustronnem 14-dniowym wypowiedzeniem i za wynagrodzeniem godzinowym. Wynagrodzenie może być podwyższone w stosunku do zdolności i umiejętności z danym pracownikiem. Wysokość zarobku zostanie ustalona z każdym czeladnikiem z osobna. 2) Godziny pracy są podzielone na 6 dni tygodnia, jednakże w razie koniecz-

ności, o ile ruch przedsiębiorstwa tego wymaga, również w niedzielę i święta. 3) Dzienna praca trwa 8 godzin i rozpoczyna się w porze letniej, t. j. w czasie od dnia 1.IV do 31.X od godz. 5-ej do godz. 12.50, a w porze zimowej, t. j. od dnia 1.XI do 31.III od godz. 6-tej rano do godz. 13.50 i to z przerwami śniadaniowymi i obiadowymi. 4) Każdy czeladnik musi się stawić do pracy punktualnie o oznaczonej godzinie; niewytłumaczone, powtarzane spóźnianie się lub opuszczenie pracy pociąga za sobą natychmiastowe zwolnienie pracownika, o ile to wpłynie na przerwę w ruchu przedsiębiorstwa. O wypadku choroby należy firmę bezzwłocznie zawiadomić. 5) Przywłaszczenie sobie towarów przedsiębiorstwa, które oddane są czeladnikom do opracowania, tak samo jak umyślne zniszczenie tychże, jak i uszkodzenie urządzenia technicznego pociąga za sobą natychmiastowe zwolnienie pracownika. 6) Wszelkie potrącenia socjalne jak: podatek od uposażeń, Fundusz Bezrobocia, Kasa Chorych i t. p. uskutecznia się od poborów. 7) Każdy czeladnik musi mieć własne narzędzia jak nóż, stal i tasak.

1 zakład—31 robotników.

UI62 9.XII 1932 r. Łódź. Umowa pomiędzy Cechem Rzeźniczo-Wędliniarskim w Łodzi, działającym z upoważnienia ogólnego nadzwyczajnego zebrania wszystkich rzeźników i wędliniarzy, prowadzących przedsiębiorstwa rzeźnicze w m. Łodzi z dn. 6.XII 1932 r. jako pracodawcy, a Centr. Zw. Rob. Przem. Mięsnego w Polsce, Oddział w Łodzi, jako przedstawicielem wszystkich pracobiorców czeladników, zatrudnionych w warsztatach rzeźniczych i rzeźniach, istniejących na terenie m. Łodzi, przy udziale Okr. Inspektora Pracy III Okręgu. Par. 1. Wynagrodzenie. Wynagrodzenie w warsztatach rzeźniczych i wytwórniach wędliniarskich czeladników jako stawka minimalna wynosi: a) kat. I zł. 55,00 tygodniowo, czyli zł. 1,20 za każdą przepracowaną godzinę; b) kat. II zł. 40,00 tygodniowo, czyli zł. 0,82 za godzinę; c) kat. III zł. 35,00 tyg., zł. 0,76 za godz.; d) kat. IV zł. 30,00 tyg., zł. 0,65 za godz.; e) kat. V zł. 25,00 tyg., zł. 0,54 za godz.; f) obecnie obowiązujące stawki płac, wyższe ponad ustalone w niniejszej umowie, niższym nie podlegają; g) do powyższych stawek wynagrodzenia pobieranych w gotówce dolicza się zł. 12,00 tygodniowo tytułem kosztów utrzymania, czyli zł. 2,00 za każdy przepracowany dzień. Par. 2. Ustalanie kategorii zatrudnionych pracowników-czeladników należy wyłącznie do właściciela danego zakładu. Par. 3. W warsztatach, w których zatrudnieni są sami właściciele z i pomocnikiem-czeladnikiem, wynagrodzenie tego czeladnika wynosić będzie nie niż IV kat. Par. 4. Zatrudnionym pracownikom-czeladnikom w warsztatach rzeźniczych nie wolno opuszczać zajmowanych stanowisk do czasu ukończenia rozpoczętej pracy i zabezpieczenia surowca przed zniszczeniem lub zepsuciem (p. art. 6 ustawy z dn. 18.XII 1919 r.). Par. 5. W warsztatach zatrudniających samych czeladników, stosowane będzie wynagrodzenie według I i V kat., zaś w warsztatach zatrudniających od 5 do 10 czeladników i wyżej stosowane będą płace według wszystkich kategorii, przyczem przy 10 zatrudnionych czeladnikach na każdą kategorię przypada po 2-ch czeladników. Par. 6. Czeladnicy zatrudnieni w sklepach-jatkach umową niniejszą nie są ujęci i płaca ich będzie normowana indywidualnie. Par. 7. Czeladnicy zatrudnieni w rzeźniach przy uboju trzody chlewnej otrzymują wynagrodzenie od każdej ubitej sztuki i oddanego w należytnym stanie wieprza zł. 2,00. Par. 8. Przyjmowanie czeladników do pracy odbywać się będzie wyłącznie w porozumieniu i za pośrednictwem stron zawierających niniejszą umowę. Par. 9. Związkowi i wydziałowi czeladniczemu, zawierającym niniejszą umowę, przysługuje prawo kontrolowania zakładów rzeźniczych i zatrudnionych tam czeladników, nie inaczej jednak, jak po uprzednim porozumieniu i za zgodą właściciela danego zakładu. Umowa obowiązuje poczynając od dnia 1.I 1933 r. i zawarta zostaje na czas nieokreślony, przyczem w razie niewprowadzenia jej w życie przez obie strony we wszystkich istniejących na terenie m. Łodzi warsztatach rzeźniczych w całej rozciągłości, obu układającym się

stronom przysługuje prawo, po jednomiesięcznym wypowiedzeniu, rozwiązania niniejszej umowy.

UI63 19.X 1933 r. Kraków. Umowa między przedstawicielami cechów (grupa I i II) rzeźniczo-wędliniarskich a przedstawicielami Z. Z. Z. Zw. Zaw. Rob. Spożywczych w Polsce przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Kwestję przyjmowania i zatrudniania praktykantów w przemyśle rzeźniczo-wędliniarskim normuje rozporządzenie Wojewody Krakowskiego z dn. 1.III 1933 r., ogłoszone w Dzienniku Wojewódzkim Nr. 6 z dn. 16.III 1933 r. 2) Członkom cechów przysługuje wolność doboru pracowników w myśl postanowień ustawy o pośrednictwie pracy. 3) Sprawę wydawania legitymacyj wstępu na teren rzeźni załatwiać będzie Komisja złożona po 2 przedstawicieli cechu I i II grupy, 2 delegatów Zw. i reprezentanta Rzeźni Miejskiej. 4) Pracownicy nieukwalifikowani, z wyjątkiem praktykantów zatrudnieni u tutejszych mistrzów nie mogą być zatrudniani przy uboju w rzeźni, wyrobie wędlin i wyrobie mięsa w zakładach rzeźniczo-wędliniarskich. Zastrzeżenie to odnosi się również do sił kobiecych, zajętych w charakterze ekspedjentek. 5) Uczniowie mogą wykonywać prace przy uboju w rzeźni, wyrobie wędlin i wyrobie mięsa, ale tylko przy współpracy mistrza lub ukwalifikowanego czeladnika. 6) Uboj bydląt i nierogacizny w rzeźni może być powierzony pracownikom danego przedsiębiorstwa ewentualnie także partjom zorganizowanym przez Zw. Zaw. Prac. Spożywczych, przyczem ten ostatni przyjmuje pełną odpowiedzialność za jakość pracy i całość towaru. 7) Wynagrodzenie czeladnika po wyzwoleniach wynosi przez pierwsze 6 miesięcy zł. 12,00, a przez następne 6 miesięcy zł. 15,00 tygodniowo wraz ze zwyczajowym utrzymaniem. 8) Do pracy mogą być przyjmowani tylko mieszkańcy Krakowa.

Umowa obowiązuje od dnia 1.XI 1933 r. do 31.X 1934 r.

UI64 13.V 1933 r. Tarnów. Umowa między Eksportową Przetwórną Mięsną, Sp. w Tarnowie, a Zw. Zaw. Prac. Przem. Spożywczego R. P. w obecności Inspektora Pracy 40 Obwodu. 1) Eksportowa Przetwórną Mięsną w Tarnowie zobowiązuje się zatrudniać w bekoniarni w pierwszym rzędzie robotników miejscowych. 2) Dotychczas zatrudnieni zamiejscowi kwalifikowani pozostają nadal w pracy.

Umowa obowiązuje na przeciąg 1 roku, licząc od dn. 15.V 1933 r. Wypowiedzenie umowy może nastąpić w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, t. j. najpóźniej do dnia 15.IV 1934 r. W razie wypowiedzenia umowy przedłuża się ją automatycznie na dalszy rok, t. j. do dnia 15.V 1935 r., przyczem zachowuje się jednomiesięczny termin wypowiedzenia.

UI65 13.V 1933 r. Tarnów. Umowa między Cechem Rzeźników i Masarzy w Tarnowie a Zw. Zaw. Prac. Przem. Spożywczego R. P. z siedzibą Oddziału w Tarnowie, reprezentowanego przez Sekretariat Okręgowy Zw. Zawodowych w obecności Inspektora Pracy 40 Obwodu. 1) Uczniowie mogą być w masarniach osób kontrahujących zatrudnieni tylko w ilości ustalonej rozporządzeniem Wojewody Krakowskiego z dn. 1.III 1933 r. 2) Pracownicy niekwalifikowani nie mogą być pod żadnym pozorem zatrudnieni przy uboju, wyrobie wędlin lub wyrobie mięsa w jatkach. 3) Uboj w rzeźni, tak bydląt jak i nierogacizny, musi być powierzony tylko specjalnie do tego celu uzdolnionym, a przez Związek i Cech wyznaczonym czeladnikom rzeźniczo-masarskim, którzy nadto otrzymują odpowiednie legitymacje, zatwierdzone przez obu kontrahentów oraz przez Dyрекcję Rzeźni w myśl odnośnego zarządzenia Prezydium m. Tarnowa. 4) We wszystkich masarniach oraz przy pracy w rzeźni miejskiej zatrudnieni być mogą w pierwszym rzędzie miejscowi z Tarnowa, jak również zatrudnianie bezrobotnych w masarniach dozwolone jest tylko przez przyjęcie do pracy bezrobotnych czeladników miejscowych. 5) Jako minimalna tygodniówka czeladnika egzaminowanego ma wynosić prócz wiktów kwota od zł. 10,00 wzwyż za 46 godzinny tydzień pracy. Nadto obo-

wiązany jest pracodawca do bezpłatnego wydawania fartuchów i czapek.

Umowa obowiązuje na przeciąg 1 roku, licząc od dnia 15.V 1933 r. Wypowiedzenie umowy może nastąpić w terminie 1-miesięcznym przed jej upływem, t. j. najpóźniej do dn. 15.IV 1934 r. W razie niewypowiedzenia umowy w terminie powyższym, umowę niniejszą przedłuża się automatycznie na dalszy rok t. j. do dnia 15.V 1935 r., przyczem zachowuje się jednomiesięczny termin wypowiedzenia przed upływem określonego wyżej czasu, t. j. do dnia 15.IV 1935 roku.

UI66 1.XI 1933 r. Złoczów. Umowa zbiorowa pomiędzy firmą Export Bacon Oskar Robinson, Fabryka w Złoczowie, a robotnikami tejże firmy. Ustalono następujące stawki akordowe: majster po zł. 17,00 za obróbkę 100 świń, czeladnicy po zł. 8,00, zł. 6,25, zł. 4,75 i zł. 3,75 za obróbkę 100 świń, robotnicy po zł. 3,70, zł. 3,00, zł. 2,75 i zł. 2,50 za obróbkę 100 świń, stróż zł. 25,00 tygodniowo, szofer zł. 42,00 tygodniowo i pomocnik zł. 18,00 tygodniowo.

Inne

U259 23.VII 1932 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Zarządzeniem firmy „Warszawskie Zakłady Przemysłowe Wyrobu Drożdży Prasowanych, Słodu i Spirytusu” S. A. a Zw. Rob. Przem. Spożywczego w Polsce i delegacją robotników fabryki przy udziale Inspektora Pracy i Obwodu. Par. 1. Zarząd firmy, uznając wyżej wymieniony Związek jako przedstawiciela robotników firmy, wyraża zgodę na porozumiewanie się w przyszłości z delegatami Związku w sprawach dotyczących robotników. Par. 2. Dotychczasowe płace robotników zostają obniżone w sposób następujący: dla zarabiających zł. 80,00 nowa stawka wynosi zł. 64,00 za 6 dni pracy, zł. 75,00 — 60,00, zł. 64,00 — zł. 54,00, zł. 62,97 — zł. 50,00, zł. 60,54 — zł. 50,00, zł. 59,47 — zł. 50,00, zł. 57,54 — zł. 50,00, zł. 56,00 — zł. 50,00, zł. 52,00 — zł. 48,00, zł. 48,00 — zł. 42,00, zł. 37,48 — zł. 33,00. Buty, trepy i bluzy będą wydawane zgodnie ze wskazaniami Inspekcji Pracy. Przed świętami Bożego Narodzenia i Wielkanocy Zarząd firmy każdorazowo decyduje o ewent. udzieleniu robotnikom gratyfikacji i w razie przychylniej decyzji ustala wysokość takiej. Par. 3. Wszyscy robotnicy otrzymują 200 kg węgla miesięcznie. Par. 4. Dyrekcja obowiązuje się dawać robotnikom kąpiel na miejscu. Par. 5. Kobiety otrzymują czyste fartuchy. Par. 6. Urlopy będą płatne w tym roku według starych stawek.

Par. 7. Umowa obowiązuje od 23.VII 1932 r. i zawiera się na czas nieokreślony z wypowiedzeniem ze strony Zarządu na 4 tygodnie.

1 zakład—41 robotników.

U260 1.IV 1933 r. Ciechocinek. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Dyrekcją Państwowego Zakładu Zdrojowego w Ciechocinku a robotnikami Warzeln Soli. Ustalono następujące stawki zarobkowe: 1) palacze po zł. 5,00 dziennie, 2) wurnicy po zł. 4,20, 3) tężnicy st. po zł. 4,50, 4) tężnicy mł. po zł. 3,60, 5) maszyniści po zł. 6,00, 6) kowal po zł. 7,00, 7) cieśla po zł. 5,50 i 8) stróż po zł. 3,60 dziennie.

1 zakład—73 robotników.

U261 15.XI 1932 r. Będzin. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem fabryki Olejów i Tłuszczów Roślinnych „J. D. Potoka i Synowie” Sp. Akc. w Będzinie a delegatami załogi fabrycznej, na mocy której płace wszystkich kategorii zostały obniżone o 5%.

1 zakład—117 robotników.

U262 1.V 1929 r. Wilno. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Olejarnią Kurlandzką w Wilnie a grupą starych fachowych robotników, mocą której płace tych robotników ustalono na zł. 4,85 dziennie.

1 zakład—82 robotników.

U263 28.VIII 1933 r. Luban-Wronki. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy Spółką Akc. Luban-Wronki, Przemysł Ziemniaczany, a robotnikami powyższych zakładów. Ustalono, iż robotnicy zwykli i przyuczeni otrzymują zł. 0,50 na godzinę, zaś robotnicy zatrudnieni przy pracach doraźnych zł. 0,40 na godzinę. Umowa obowiązywała do końca 1933 r.

2 zakłady — 79 robotników.

U264 1.IV 1933 r. Rybnik. Ustna umowa zbiorowa między Kierownictwem Parowej Fabryki Wódek i Likierów „Wiktor Kopiec” a robotnikami i pracownikami umysłowymi powyższej fabryki. Pracownicy umysłowi: księgowi zł. 300,00 miesięcznie, destylator zł. 200,00, sprzedawczka zł. 140,00; pracownicy fizyczni: szofer zł. 250,00 miesięcznie, robotnicy od zł. 30,00 do zł. 40,00 tygodniowo, robotnice zł. 18,00 tygodniowo. Wypowiedzenie umowy określają odpowiednie ustawy.

1 zakład—5 robotników.

U265 1.I 1933 r. Mikołów Śląski. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Karol Sonderling, Fabryka wody sodowej i sprzedaż piwa w Mikołowie, a robotnikami tejże firmy. Ustalono następujące stawki zarobkowe: robotniczy po zł. 0,40 za godzinę, woźnica zł. 40,00 na tydzień, woźnica II zł. 24,00 na tydzień, robotnicy zł. 18,00 na tydzień.

1 zakład—6 robotników.

U266 30.XII 1931 r. Skawina. Umowa zbiorowa pomiędzy kierownictwem fabryki „H. Francka Synowie” S. A. Skawina a Centr. Zw. Robotn. Przem. Chemicznego w Krakowie. 1) Dotychczasowy zwyczaj opłacania tygodniowo 2-ch godzin nieprzepracowanych zostaje zniesiony, a tem samem płacić będzie fabryka w przyszłości li-tylko za faktycznie przepracowane godziny. 2) Wydawany w przeszłości deputat węglowy zostaje skasowany. 3) Znosi się dotychczasowy zwyczaj płacenia 2 nieprzepracowanych godzin w wypadkach przerwania pracy z powodu choroby. 4) Płace wszystkich kategorii robotników obniża się: a) przy dotychczasowej płacy powyżej zł. 1,50 na godzinę o 15%, b) przy dotychczasowej płacy poniżej zł. 1,50 o 8%. 5) Zaznacza się wyraźnie, że przyznanie premii (akordu) przy uwzględnieniu płac godzinowych zależy wyłącznie od uznania fabryki. Umowa wchodzi w życie z dniem 1.I 1932 r. i obowiązuje do końca roku 1932 r. z tem wyraźnym zastrzeżeniem, iż każdej stronie przysługuje prawo wcześniejszego wypowiedzenia na 2 miesiące naprzód i to w dniu 1 lub 15 każdego miesiąca kalendarzowego pismem poleconym.

1 zakład — 240 robotników.

UI67 27.VIII 1932 r. Kraków. Umowa zbiorowa między Stowarzyszeniem Przem. Restauracyjnego w Krakowie a Zw. Prac. Gastronomicznych Z. Z. Z. w Krakowie. 1) Wynagrodzenie pracowników kelnerskich zatrudnionych w zakładach gastronomicznych w Krakowie ustala się w stosunku procentowym do pełnej kwoty „obrotu”, zainkasowanej przez oddanego pracownika, lub też na jego rachunek, wedle cennika obowiązującego w danym zakładzie, tytułem należności za wszelkie potrawy, napoje i t. p., sprzedane gościom przy stołach, przy których oddany pracownik pełni służbę. Procent ten wynosi: w restauracjach i barach 9%, w kawiarniach, cukierniach i mleczarniach 12% od kwoty uzyskanej przy sprzedaży napojów i artykułów spożywczych, a w hotelach 15% od kwoty zainkasowanej za wszelkie potrawy i t. d. podane z restauracji do pokoi hotelowych. 2) Pracownicy obowiązani są codziennie wydać właścicielowi przedsiębiorstwa pełną kwotę przez siebie w ciągu dnia zainkasowaną, a właściciel obowiązany jest bezwzględnie po stwierdzeniu zgodności oddanej mu kwoty z należnością za wydane na rachunek oddanego pracownika potrawy, wypłacić temuż pracownikowi należne mu wynagrodzenie procentowe, z którego ma prawo potrącić jedynie tylko przypadające do zapłaty na oddanego

pracownika składki do Kasy Chorych, na Fundusz Bezrobocia oraz podatek od uposażeń służbowych. 3) Pracownicy kelnerscy zatrudnieni w restauracjach, względnie w kawiarniach połączonych z restauracją, otrzymują ponadto podczas pracy posiłki, jakie normalnie na odnośny okres pracy przypadają, a mianowicie: w czasie pracy do godz. 2 po południu otrzymują śniadanie pierwsze i drugie oraz obiad, zaś po godzinie 2-ej podwieczorek i kolację. Posiłki te mają być zdrowe i obfite. 4) Pracownicy kelnerscy obowiązani są stosować się podczas pracy do wszelkich zarządzeń właściciela przedsiębiorstwa, względnie ustanowionego kierownika i powinni przestrzegać porządku oraz regulaminu pracy dla danego zakładu. 5) Pracownicy kelnerscy obowiązani są przestrzegać bezwzględnej czystości osobistej i podczas pracy mają nosić białe czyste kaftany, czarne spodnie, czarne buciki i czarną krawatę. Wszelkie inne ubiory nie są dozwolone. 6) Od rachunków niezapłaconych przez gości, którym właściciel przedsiębiorstwa wzgl. kierownik tegoż udzielił kredytu, otrzymują pracownicy należny im procent przy dziennym rozrachunku. 7) Pracownicy kelnerscy odpowiadają za rachunki niezapłacone przez gości, o ile właściciel przedsiębiorstwa nie zgodził się wyraźnie na udzielenie tym gościom kredytu. 8) Za szkody w inwentarzu, spowodowane przez gości, lub też zdarzające się normalnie przy obsłudze gości, nie odpowiadają pracownicy, o ile nie można im zarzucić złej woli lub grubego niedbalstwa. 9) Zw. Zaw. Rob. Prac. Gastronomicznych Z. Z. Z. odpowiada w całej rozciągłości za wszelkie zobowiązania swoich członków powstałe z tytułu przejścia ich do pracy w zakładach gastronomicznych, których właściciele są członkami Stowarzyszenia Przemysłu Restauracyjnego w Krakowie, a w szczególności odpowiada Związek za odprowadzenie kwot zainkasowanych przez pracowników kelnerskich z dziennego utargu, za szkody przez nich wyrządzone i za wszelkie inne ich zobowiązania w myśl postanowień niniejszej umowy. Odpowiedzialność Związku ograniczona jest jednak do tych tylko wypadków, w których właściciel przedsiębiorstwa zgłasza do Związku fakt stanowiący tytuł odpowiedzialności najdalej do 48 godzin od chwili jego powstania, względnie ujawnienia. 10) Zw. Zaw. Prac. Gastronomicznych Z. Z. Z. przedłoży Stowarzyszeniu Przem. Restauracyjnego listę wszystkich pracowników kelnerskich, będących ich członkami i wykaz członków pozbawionych pracy, celem ułatwienia im otrzymania pracy, a dla przedsiębiorców — celem umożliwienia im odpowiedniego doboru pracowników zależnie od potrzeb danego przedsiębiorstwa. O przyjęciu pracownika wymienionego w wykazie bezrobotnych członków Z. Z. Z., jak też o wypowiedzeniu umowy pracy takiemu pracownikowi obowiązany jest właściciel przedsiębiorstwa zawiadomić bezzwłocznie Stowarzyszenie z podaniem terminu przyjęcia, wzgl. wypowiedzenia, a Stowarzyszenie ma to podać natychmiast do wiadomości Związkowi Z. Z. Z. celem uzgodnienia wykazu bezrobotnych członków. 11) W kwestiach nieuregulowanych niniejszą umową zbiorową, w szczególności co do dalszych warunków o pracę, co do urlopu, godzin pracy, rozwiązania umowy, terminu wypowiedzenia i t. d. wchodzi w zastosowanie obowiązujące bezwzględnie postanowienia ustawy i wydanych rozporządzeń. 12) W razie sporu powstałego między właścicielem przedsiębiorstwa, należącym do Stowarzyszenia Przem. Restauracyjnego w Krakowie a pracownikiem kelnerskim, będącym członkiem Zw. Z. Z. Z. z jakiegokolwiek powodu na tle zawartej umowy o pracę, poddają się obie strony zgodnie orzecznictwu sądu polubownego, który ma być ukonstytuowany w ten sposób, że każda ze stron ustanawia arbitra, a ci dwaj arbitrowie mają sobie wybrać superarbitra. Strona mająca zamiar oddać sprawę sporną rozstrzygnięciu sądu polubownego winna zawiadomić stronę przeciwną z podaniem osoby ustanowionej przez siebie arbitra i z wezwaniem do ustanowienia drugiego arbitra do 8 dni. O ileby strona wezwana nie ustanowiła arbitra w wyznaczonym terminie, lub jeśliby ustanowił przez obie strony arbitrowie nie mogli do 8 dni porozumieć się co do osoby superarbitra, na ten czas na żądanie którejkolwiek ze stron, wzgl. któregośkolwiek z arbitrów, ustanowi brakującego arbitra, wzgl. superarbi-

tra, Rada Grodzka przy B. B. W. R. w Krakowie. Orzeczenie sądu polubownego nie podlega zażaleniu i wydane formalnie stanowi tytuł egzekucyjny. 13) Obie strony zastrzegają sobie możliwość zrewidowania postanowień niniejszej umowy w razie istotnej zmiany stosunków gospodarczych. Umowa zostaje zawarta na czas do 1.IX 1933 r.

UI68 2.VII 1933 r. Kraków. Umowa zbiorowa między firmą Bracia Cheublum i właścicielami Zakładu czyszczenia jelit a Zw. Zaw. Pracowników Spożywczych, Sekretariat Okręgowy w Krakowie, i upoważnionymi delegatami sekcji jelicarzy. 1) Pośrednictwo pracy spoczywa w rękach Związku. Każde zapotrzebowanie robotnika jelicarskiego odbywa się za pośrednictwem Związku w ten sposób, że firma Bracia Cheublum dobiera sobie robotników z przedstawionej im listy przez Związek. Każda zmiana robotnika jelicarskiego zostaje zgłoszona przez firmę do wymienionego Związku. 2) Prawo wydawania robotnikom legitymacji, potrzebnych do wstępu na teren Rzeźni Miejskiej, spoczywa w rękach Związku przy równoczesnej aprobacie Dyrekcji Rzeźni Miejskiej. 3) Robotnicy niekwalifikowani nie mogą być pod żadnym pozorem zatrudniani przy czyszczeniu jelit oraz wyjmowaniu trynkali z bydląt przy ubojach w Rzeźni Miejskiej. W warsztacie czyszczenia jelit oraz przy pracach Rzeźni Miejskiej mogą być zatrudniani tylko robotnicy jelicarze zamieszkałe w Krakowie. 5) Tygodniówka robotnika jelicarskiego ma wynosić od zł. 10,00 do zł. 45,00 za 46-godzinny tydzień pracy wraz z dodatkiem fartuchów i kaftanów nieprzemakalnych.

Umowa obowiązuje od 2.VII 1933 r. do 1.VII 1934 r. Wypowiedzenie umowy może nastąpić w terminie jednomiesięcznym przed jej upływem, t. j. najpóźniej do dnia 1.VI 1934 r. W razie niewypowiedzenia umowy w terminie powyższym przedłuża się ona automatycznie milcząco na dalszy rok, t. j. do dnia 2.VII 1935 r.

UI69 6.VI 1933 r. Krynica-Zdrój. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami restauracji i kawiarni na terenie Krynicy-Zdroju a Zw. Zaw. Kelnerów i Pokr. Zawodów Z. Z. Z., Oddział w Krynicy-Zdroju, przy udziale Inspektora Pracy 41 Obwodu. 1) Umowa niniejsza obowiązuje z jednej strony wszystkich właścicieli restauracji i kawiarni na terenie Krynicy-Zdroju, a z drugiej strony wszystkich pracowników gastronomicznych. 2) Przyjmowanie pracowników gastronomicznych odbywa się za pośrednictwem Zw. Zaw. Kelnerów, Oddział w Krynicy. 3) Zarząd Związku przedstawia kandydata, o ile jednak pracodawca nie zgadza się na przyjęcie przedstawionego mu kandydata, wówczas pracodawca ma obowiązek zwrócenia się do Zarządu Związku osobiście lub przez swego pełnomocnika, względnie za pośrednictwem członka Związku w jego zakładzie zatrudnionego z żądaniem przedłożenia mu listy bezrobotnych członków Związku, z pośród których wybiera kandydata wedle swego uznania. Zgłoszenie winno nastąpić w godzinach urzędowych Związku. 4) Wypowiedzenie pracownikowi pracy może nastąpić tylko przy ściśle zastosowaniu się pracodawcy do art. 10 i następnych wymienionych w rozdz. IV: Rozwiązanie umowy o pracę. Rozp. Prez. R. P. z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324, r. 1928), z tem nadmienieniem, że wypowiedzenie pracy tak przez pracodawcę, jakoteż pracownika, nastąpić musi za pośrednictwem Zarządu Związku i to nie wcześniej jak 1 i 15 każdego miesiąca: a) w wypadkach nagłych uzasadnionych przysługuje pracownikowi prawo wydelegowania na zastępstwo swego zastępcy przez Zarząd Związku wskazanego, b) Zarządowi Związku przysługuje prawo ściągnięcia z pracy danego członka Związku, jeżeli Zarząd stwierdzi, że ten dopuszcza się wykroczeń statutowych, organizacyjnych lub czynów karygodnych, lub orzeczeniem sądu koleżeńkiego na utratę opieki Związku skazanym zostanie. W tym wypadku Zarząd Związku po uprzednim porozumieniu się z pracodawcą-właścicielem przydziela innego pracownika, lub pracodawca korzysta z postanowień punktu 3-go ni-

niejszej umowy. 5) Pracownicy gastronomiczni nie należący do Zw. Zaw. Kelnerów i Pokr. Zawodów, Oddział w Krynicy-Zdroju, lub wykluczeni z niego i pozbawieni praw członkowskich, nie mogą być zatrudnieni w firmach gastronomicznych, gospodnio-szynkarskich i t. p., na terenie Krynicy się znajdujących. Właściciel Zakładu uznaje delegata z pośród swoich pracowników wskazanego przez Zarząd Związku, jako reprezentanta Związku i pracowników zatrudnionych w jego przedsiębiorstwie i na jego ręce składa wszelkie sprawy. 6) Tytułem wynagrodzenia za pracę wypłaca właściciel przedsiębiorstwa, względnie zarządca pracownikom pełne 9% od utargu dziennego w restauracjach, kalkulowanych w cenach, zaś w kawiarniach pełne 12%, kalkulowanych w cenach i to od wszystkich artykułów konsumcyjnych podawanych, względnie bezpośrednio przez gości pobranych do stołu; a) pracownicy kelnerscy, którzy przychodzą do pracy w partii rannej otrzymują śniadanie i obiad, zaś w partii popołudniowej otrzymują podwieczorek i kolację; b) pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwie najmniej przez 1 rok otrzymują urlop według ustawy z dnia 16.V 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 334, r. 1932), określony w art. 2, ust. 1 wyżej cyt. ustawy, z płacą obliczoną wedle art. 4 tejże ustawy z równoczesnym stosowaniem przepisów, zawartych w rozporządzeniu Ministra Opieki Społ. z dn. 11.VI 1933 r. wydanego w porozumieniu z Min. Przem. i Handlu w przedmiocie wykonywania ustawy z dnia 16.V 1932 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu; c) równocześnie znosi się stałe rewiry łącznie z gabinetami. Inkasowanie pieniędzy należy do rewirowego, podającego na danym rewirze. Pracownicy nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za niezapłacone przez konsumenta rachunki, o ile zakomunikują to właścicielowi zakładu przed wyjściem konsumenta z zakładu. Odnosnie ustępu 1-go w tym punkcie, to narazie pozostaje dotychczasowy system, aż do czasu ostatecznej decyzji władz odnośnie kalkulacji procentów w cenach. 7) W razie nieuiszczenia utargu dziennego lub świadczeń socjalnych przez pracownika, zatrudnionego w danym przedsiębiorstwie, właściciel zakładu obowiązany jest bezzwłocznie zgłosić, a najdalej w ciągu 24 godzin, Zarządowi Związku o tym wypadku, a Związek bierze na siebie pełną odpowiedzialność wynagrodzenia ewent. rzeczywiste przez właściciela poniesionej szkody. 8) Mocą niniejszej umowy wstrzymuje się przyjmowanie praktykantów gastronom. i gospodnio-szynkar. na przeciąg 5 lat, z tem, że praktykanci, przebywający w chwili wejścia w życie niniejszej umowy w danym przedsiębiorstwie przez 2 lata, pozostają aż do ukończenia praktyki. 9) Pracodawcy pobierający od pracowników kaucję wbrew przepisom art. 1 i następnych Rozp. Prez. R. P. z dn. 18.V 1927 r. o kaucjach składanych w związku z umową o pracę (Dz. U. R. P. Nr. 46, poz. 409, r. 1927), będą pociągani do odpowiedzialności, a umowy, mocą których właściciel przyjmuje kaucję do użytku lub pożyczki w gotówce do obrotu, są na mocy art. 5 wyżej cyt. Rozp. nieważne. 10) W razie niezastosowania się jednej ze stron do niniejszej umowy zbiorowej, przysługuje stronom prawo odwołania się do Inspektora Pracy lub na drogę sądową. 11) Powołanie się w niniejszej umowie na ustawy i przepisy ma na celu przypomnienie wymienionym obowiązujących przepisów.

Umowa wchodzi w życie z dniem 6.VI 1933 r. i obowiązuje do dn. 31.III 1934 r. z tem, że o ile nie zostanie przez którąkolwiek ze stron na 14 dni przed jej wygaśnięciem wypowiedziana, to umowa ta przedłuża się automatycznie na rok następny.

Or18 29.I 1929 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojednawczej i Arbitrażowej w Katowicach z dn. 9.I 1929 roku oraz na podstawie uchwały magistratu m. Katowic z dnia 29.I 1929 roku wydane postanowienie taryfowe dla wszystkich robotników i rzemieślników komunalnych, zatrudnionych przy magistracie m. Katowic. Par. 1. Czas pracy. Czas pracy dla wszystkich robotników komunalnych wynosi 8 godzin z wyjątkiem przerw. Na podstawie osobnych ugod są dopuszczalne wyjątki. W przededniu świąt Wielkanocnych,

Zielonych Świąt, Bożego Narodzenia i Nowego Roku skraca się czas pracy od 6 godzin przy pełnym wynagrodzeniu, jednakże ze zniesieniem przerwy obiadowej. O ile w zakładach będzie ponad 8 godzin, a przed świątami ponad 6 godzin pracy, należy godziny te wynagrodzić jako godziny nadliczbowe. W porze jesiennej i wiosennej można zatrudnionym robotnikom w ogrodnictwie miejskiem przedłużyć czas pracy do 10 godzin dziennie. Par. 2. Obliczenie zarobków. Zarobki oblicza się według faktycznie przepracowanych godzin. O ileby nadzwyczajne lub konieczne potrzebne prace zaszły w okresie zatrudnienia, każdy robotnik, jak i rzemieślnik, zobowiązani są pracować ponad przewidziany czas pracy. Par. 3. Godziny nadliczbowe. Za godziny nadliczbowe w dnie powszednie płaci się 25% dodatku od płacy zasadniczej, za pracę w niedziele i urzędowe święta — 50%, natomiast za pracę w 1-szy dzień świąt Wielkiejnocy, Zielonych Świąt i Bożego Narodzenia oraz w dniu 3 Maja płaci się 100% dodatku. Par. 4. Wypłata zarobków. Wypłata zarobków następuje każdego 15-go, a zaliczkę wypłaca się każdego ostatniego dnia w miesiącu. O ile dzień wypłaty wypadnie na niedzielę lub święto, to wypłata nastąpi w dniu poprzednim. Par. 5. Odszkodowanie za nieprzepracowany czas. Robotnik otrzymuje również zapłatę za nieprzepracowany czas, a to w następujących wypadkach: 1) o ile udzieli się robotnikowi urlopu celem udania się do lekarza, 2) przy rozprawach sądowych, gdzie robotnika zawezwano w charakterze świadka do Sądu i nie otrzymał on żadnego wynagrodzenia, 3) przy publicznych wyborach jak do Sejmu, Senatu, rady załogowej, Kasy Chorych, i pertraktacjach z państwem i lub komunalnymi urzędami, o ile istnieje konieczność współudziału robotnika i nie otrzymał on żadnego odszkodowania od danego urzędu, 4) o ile praca zostanie wypowiedziana, a robotnik zniewolony jest sobie inną wyszukać, jednakże za poprzedniem zaciągnięciem urlopu, 5) w razie zmiany mieszkania, 6) w razie wejścia w związki małżeńskie, ciężkiej choroby, lub też porodu oraz wypadku śmierci w rodzinie, 7) w święta urzędowe wyszczególnione w par. 6, o ile przypadają w dni robocze. Odnosnie do punktu 1 — 3 zostanie wypłacony zarobek za 0,5 przepracowanej dniówki, o ile robotnik udowodni, że czasu tego zużył wyłącznie celem niezbędnego uregulowania własnych interesów. Odnosnie punktu 4-go i 5-go zarobek zostanie wypłacony za całą dniówkę, zaś odnośnie punktu 6-go za 2 dni robocze, o ile jednak dany robotnik przedstawi w dniu następnym wiarogodne zaświadczenie. Par. 6. Święta urzędowe. Jako święta urzędowe stosownie do par. 5 ad 7 ustala się dzień 3-go Maja, drugi dzień Wielkiejnocy, drugi dzień Zielonych Świąt oraz pierwszy i drugi dzień Bożego Narodzenia. Par. 7. Wynagrodzenie podczas choroby. Podczas choroby jakiegokolwiekby wynagrodzenia z tytułu poprzedniego zatrudnienia ze strony magistratu robotnikom nie płaci się, w okresie tym przysługują li-tylko świadczenia opłacone przez ogólno-miejscową Kasę Chorych na m. Katowice. Natomiast robotnikom miejskim, którzy ulegli nieszczęśliwemu wypadkowi w pracy, należy obliczać podczas choroby przez okres 26 tygodni cały zarobek, jednakowoż potrąca się im z tego zarobku otrzymywany zasiłek z Kasy Chorych. Par. 8. Zaopatrzenie pozostałych. W wypadkach śmierci, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem podczas pracy, płacić należy pozostałym po danym robotniku od dnia wypadku pełny zarobek 8-tygodniowy. Robotnicy mający za sobą 5-letnią pracę w zakładach miejskich otrzymują pełny zarobek 12-tygodniowy. W zwykłych wypadkach śmierci płaci się pozostałym tylko 4-tygodniowy zarobek. Par. 9. Urlopy: po 1-rocznej czynności udziela się robotnikom płatnego urlopu w następującym stosunku: po 1-ym roku 4 dni robocze, po 2-ach latach 6, po 4-ach — 8, po 6-ciu — 10, po 8 — 12, po 10 — 14, po 15 — 18, po 20 — 21, po 25 — 28. Kolejność urlopów ustala pracodawca w porozumieniu z Radą Załogową. Niewykorzystanego urlopu nie wynagradza się. Podczas urlopu nie wolno robotnikowi podjąć pracy za zapłatą gdzieindziej. Czas wojenny i służba wojskowa nie stanowią przerwy w stosunku służbowym, o ile rozchodzi się o udzielenie ustępstw. Par. 10. Wypowiedzenie i zwolnienie z pracy. Stosunek służbowy związany być może za poprzedniem 14-dniowym wypo-

wiedzeniem. Z ważnych powodów stosunek może być rozwiązany natychmiast bez wypowiedzenia. Par. 11. Tabela grup: dla obliczenia zarobku miarodajny jest następujący rozdział grup: Grupa I: rzemieślnicy wykwalifikowani, jak: ślusarze, kowale, tokarze, cieśle, stolarze, murarze, kołodzieje, samodzielni monterzy, ogrodnicy, krawcy, szoferzy, łaźnienni, malarze, dozorcy, maszyniści I i II klasy, siodlarze, furażnicy, palerzy i mistrze placu. Grupa II: rzemieślnicy pomocniczy oraz przodownicy, palacze, robotnicy wykwalifikowani, robotnicy przy odwożeniu popiołu, pracach kanałowych oraz łaźniennic. Grupa III: robotnicy niewykwalifikowani przy pracach ulicznych oraz ziemnych. Grupa IV: stróże, portjerzy, kasztelani, woźni i latarnicy. Grupa V: praczkę w łaźni i szpitalach. Grupa VI: posługaczki oraz kobiety przy ciężkich pracach, jak przy opalaniu kotłów, ogrodnictwie, budownictwie etc. Grupa VII: robotnicy mniej wydajni ponad 19 lat, inwalidzi, kobiety przy zamiataniu ulic i innych pracach, jak w ogrodnictwie, budownictwie i rzeźni miejskiej. Grupa VIII: robotnicy małoletni od 14 do 19 lat oraz kobiety mniej wydajne. Grupa IX: woźnice. Par. 12. Tabela płac. Płace dla robotników komunalnych według poszczególnych grup ustala się następująco: a) Grupa I zł. 1,30 na godzinę, II — zł. 1,04, III — zł. 0,83, IV — zł. 0,80, V — zł. 0,74, VI — zł. 0,57, VII — zł. 0,51, VIIIa — zł. 0,47, VIIIb — zł. 0,41, VIIIc — zł. 0,33, IX — 200 godz. à zł. 1,04 — zł. 208,00 miesięcznie. b) Woźnica otrzymuje na miesiąc tyle, ile wynosi 200 godzin robotnika w grupie II. Za pielęgnowanie koni w święta urzędowe otrzymuje woźnica specjalnie dodatek w wysokości zarobku 3-ch godzin robotniczych II grupy. Także za warty nocne otrzymuje woźnica 1,5 godziny grupy II. Stróże otrzymują za czas stróżowania do 10 godzin — zapłatę za 9 godzin. Natomiast przy stróżowaniu do 12 godzin — zapłatę za 10 godzin. Oprócz tego otrzymuje stróż zł. 10,00 miesięcznie jako odszkodowanie za utrzymanie psa, o ile takowego posiada. Dodatku nocnego stróżom się nie płaci. Robotników

od ukończonych 16 do 19 lat i kobiety mniej wydajne opłaca się według grupy VIIIa. Robotników w 15-ym roku według grupy VIIIb, zaś robotników w 14-ym roku według grupy VIIIc. Jako rzemieślników do grupy I należy uważać takich, którzy wykażą się listem wyzwolenia. Par. 13. Dodatki socjalne. Robotnicy otrzymują jako dodatek dla żony zł. 0,20 dziennie, zł. 0,35 dla każdego dziecka dziennie, obojętnie czy to ślubne, czy nieślubne. Wdowcom, wdowom, robotnikom i robotnicom, którzy prowadzą gospodarstwo samodzielnie, wzgl. utrzymują swoim zarobkiem członków rodziny, płaci się dodatek domowy w wysokości zł. 0,20 dziennie, dodatek dla dzieci płaci się aż do ukończonego 14 roku życia. Na wniosek przyznać należy dodatek ekonomiczny i dla dzieci do 21 roku życia, o ile uczęszczają one do jednego z krajowych zakładów naukowych, mającego charakter publiczny, lub dla dziecka, które wskutek ułomności fizycznej jest zupełnie niezdolne do pracy, co udowodnić należy zaświadczeniem urzędowym. Na wniosek specjalny zainteresowanej osoby może magistrat uchwałą swą przyznać i inne dodatki socjalne. Par. 14. Odszkodowanie za wykonane prace w ciężkich warunkach. Za przewodnictwo i za roboty wykonane w wyjątkowo ciężkich warunkach, przewidziane przede wszystkim przy pracach: w budownictwie, kanalizacyjnych, wodociągowych, ogrodnictwie, oraz robotnikom szczególnie zdolnym i pilnym można wyjątkowo przyznać dodatek do 15% w drodze decernatu. Par. 15. Podwyżki zarobków. Każdorazowe podwyżki zarobków stosuje się do podwyżek plac robotników w przemyśle metalowo-przetwórczym na górnolaskiej części woj. śląskiego.

Par. 16. Powyższe postanowienie taryfowe obowiązuje od 10.I 1929 r. aż do odwołania za 3-miesięcznym wypowiedzeniem z jakiegokolwiek strony. Tem samem znosi się taryfę komunalną dla robotników i rzemieślników miejskich z dnia 31.I 1928 r. oraz wszelkie dodatki do tejże taryfy.

1 zakład—39 robotników.

PRZEMYSŁ ODZIEŻOWY

U267 13.V 1929 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy delegatami zrzeszenia pracodawców przy Cechu Krawców Chrześcijan m. st. Warszawy i Cechem Krawieckim m. st. Warszawy a upoważnionymi delegatami robotników, zgrupowanych w klasowych związkach zawodowych. 1) Ścisłe przestrzeganie 46-godz. tygodnia pracy. 2) Godziny pozaobowiązuje: pierwsze dwie 50%, następne 100% ponad place ustalone. 3) Wszelkie zatargi pracowników z pracodawcami winny być rozstrzygane w porozumieniu ze Zw. Zaw. W razie niedojścia do porozumienia zatarg będzie zlikwidowany w drodze wspólnej konferencji delegatów Cechów oraz Związków Zaw. 4) W razie zmniejszenia się pracy, praca ta winna być dzielona równomiernie. 5) Wymówienie pracy przez właścicieli może nastąpić tylko w okresie od 15 marca do 15 kwietnia i od 15 września do 15 października w porozumieniu ze Zw. Zaw. W razie niedojścia do porozumienia zatarg będzie zlikwidowany w myśl punktu 3. 6) Przyjmowanie pracowników odbywa się tylko przez Zw. Zaw. W razie braku odpowiednich pracowników również z Cechu po uprzednim zawiadomieniu Związku. 7) Delegatowi zaopatrzonym w legitymację Związku Zawodowego przysługuje wolny wstęp do pracowni po uprzednim porozumieniu się z właścicielem pracowni. 8) Za strajk wydany nikt być nie może; również delegat za spełnianie obowiązków związkowych wydany być nie może. 9) Wypłata odbywa się na godzinę przed zakończeniem pracy. Terminatora wzbierania się używać do posług domowych. Cenę robocizny dla wykwalifikowanego robotnika I kat. podwyższa się o 15%, czyli wynosi ona zł. 22,24 gr. dziennie; tygodniowo zł. 127,58; godzina od sztuki w pracowni zł. 2,78, w domu zł. 3,19. Cena robocizny wykwalifikowanego robotnika II kat. podwyższona zostaje o 15%, czyli dziennie wynosi zł. 17,84, tygodniowo zł. 102,58, godzina od sztuki w pracowni zł. 2,23, w domu zł. 2,56.

Podręczni również otrzymują 15% podwyżki do cen dotychczasowych. Kwestja płacy za 46 godzin przy 48-godzinnej tygodniowce będzie rozstrzygnięta przez Inspektora Pracy w razie wyjaśnienia, że płaca należy się za 48 godzin i wymieniona wyżej płaca tygodniowa zostanie odpowiednio podwyższona.

Umowa obowiązuje od dnia 15.V 1929 r. do dnia 15.III 1930 r., przyczem każda ze stron, pragnąca zmienić niniejszą umowę, winna wypowiedzieć ją na dwa tygodnie przed expiracją, t. j. w dn. 1.III 1930 r.

W dniu 30.IV 1932 r. na wspólnej konferencji majstrów Cechu Krawieckiego i delegacji robotników krawieckich w Warszawie został podpisany protokół następującej treści: 1) Wznowić umowę z dn. 13.V 1929 r. 2) Została przeprowadzona z obecnego cennika redukcja w wysokości 17% dla kwalifikowanych robotników, 15% dla kwalifikowanych pomocników i 10% dla pomocników. 3) Umowa obowiązuje do dnia 15.III 1933 r.

2 zakłady—III robotników.

U268 10.XI 1932 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Fabryką Obuwia Mechanicznego „Lion” a przedstawicielami Zw. Zaw. Szewców Mechanicznych, Ręcznych i Pokr. Zawodów w Polsce oraz przedstawicielami robotników tejże fabryki przy udziale Inspektora Pracy 3 Obwodu. Gdy fabryka zostanie uruchomiona, do pracy powołanych zostanie 17 imiennie wymienionych w umowie robotników szewców na warunkach następujących: 1) Zostają zachowane dotychczasowe warunki pracy, lony gwarantowane, dotychczasowy cennik plac akordowy i lony z zastrzeżeniem żądania przez firmę „Lion” obniżki plac w razie obniżenia takowych w innych fabrykach obuwia mechanicznego oraz prawo do wykorzystania dotychczasowego ustawowego urlopu. 2) W razie powiększenia personelu fabrycznego firma „Lion” zobowiązuje się do uzupełnienia go robotnikami związko-

wymi, zastrzega się, że 3 pracujących niezwiązkowych pracowników nadal pozostaje. 3) Przyjmowanie, wydanie robotników, ustalanie cen na roboty nieprzewidziane w dotychczasowym cenniku i wszelkie zatargi uskuteczniane będą w porozumieniu z Zarządem Fabryki „Lion” i Zw. Zaw. 4) Urlopy wypłacone zostaną w grudniu oraz w listopadzie w wysokościach imiennie ustalonych. 5) Z dniem podpisania umowy dotychczasowe pretensje ze strony robotników zostają uznane za polubownie zakończone. Umowa z dnia 23.X 1931 r. zostaje anulowana.

1 zakład—35 robotników.

U269 30.XI 1932 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Fabryką Obuwia Mechanicznego „Cetania” S. A. a Zw. Zaw. Szewców Mechanicznych, Ręcznych i Pokr. Zawodów w Polsce. 1) Firma „Cetania” zobowiązuje się do przyjęcia wszystkich robotników, którzy pracowali w m. listopadzie 1932 r. przy zamknięciu fabryki. W razie powiększenia personelu firma zobowiązuje się przyjąć do pracy zarówno stałej, jak i niestałej, robotników zredukowanych w 1932 r. 3) Ceny plac akordowych pozostają bez zmiany. Kwestia lonów gwarantowanych obowiązuje firmę według umowy zawartej w dn. 18.IV 1932 r. 4) Fabryka obowiązuje się wypłacić robotnikom tytułem 8-dniowego urlopu dnia 15.VIII 1933 r. łączną sumę zł. 2 210,60 według załączonej imiennej listy robotników. 5) W razie wcześniejszego ukończenia produkcji obuwia niż 15.VIII 1933 r. wypłata urlopu nastąpi w dniu ostatnim wypłaty. 6) Urlop firma obowiązuje się wypłacić choćby fabryka w r. 1933 nie była czynna. 7) W razie obniżki plac w jednej z warszawskich mechanicznych fabryk obuwia, place w firmie „Cetania” zostają automatycznie zmniejszone. 8) Zaczętą produkcję obuwia na życzenie administracji robotnicy obowiązują się całkowicie ukończyć.

Umowa niniejsza zostaje zawarta do dnia 15.VIII 1933 r.

1 zakład—64 robotników.

U270 10.II 1933 r. Warszawa. Umowa między Fabryką Obuwia Mechanicznego „Roma” a Zw. Zaw. Szewców Mechanicznych, Ręcznych i Pokr. Zawodów w Polsce oraz delegatami robotników tejże fabryki. 1) Ceny plac akordowych obniżone zostają o 5%. 2) Lony gwarantowane pozostają bez zmiany i obowiązują firmę według umowy zawartej w dniu 13.II 1931 r. (roboty lonowe nie podlegają obniżce). 3) W razie niewyrobienia akordu firma zobowiązuje się takowy dopłacić według stawki lonu gwarantowanego, a w razie niedopłacenia konsekwencje wynikłe z powyższego ponosi firma. 4) Lony gwarantowane obowiązują firmę od chwili zeszczotkowania pierwszych 100 par—od rozpoczęcia pracy w całości fabryki. 5) Fabryka zobowiązuje się wypłacić robotnikom urlop w dniu 15.VIII 1933 r. W razie wcześniejszego ukończenia produkcji obuwia niż 15.VIII 1933 r. wypłata urlopu nastąpi w dniu ostatniej wypłaty.

Umowa niniejsza zostaje zawarta na rok 1933.

1 zakład—49 robotników.

U271 1930 r. Warszawa. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą H. Obremksi i S-wie Fabryka Obuwia w Warszawie, a robotnikami tejże fabryki.

1 zakład—50 robotników.

U272 1933 r. Warszawa. Ustne porozumienie w sprawie cennika robocizny pomiędzy Fabryką Mechanicznego Obuwia „Sokół” w Warszawie a pracownikami tejże fabryki.

1 zakład—26 robotników.

U273 1933 r. Warszawa. Ustna umowa zbiorowa na czas nieokreślony pomiędzy firmą S. Hiszpański w Warszawie a pracownikami tejże firmy.

1 zakład—16 robotników.

U274 23.V 1933 r. Częstochowa. Protokół umowy między Dyrekcją Fabryki Wyrobów Celuloidowych „Kosmos” Sp. Akc. w Częstochowie a przedstawicielami związku oraz delegacją robotniczą. 1) W sprawie

wydania pracy do domu dla portjerki ustalono, że praca ta może być wydana do domu, jednak zarobek za pracę tam wykonaną nie może wynosić więcej, niż zarabia przeciętna robotnica. 2) W razie ewentualnej redukcji będą oddaleni robotnicy, którzy zostali ostatnio przyjęci. 3) W niedzielę i święta żaden robotnik nie będzie zatrudniony. 4) W sprawie ostatniego 14-dniowego wypowiedzenia ustalono, iż jeśli nadejdzie materiał, to na szczoteczka wcale przerwy w pracy nie będzie, jeśli jednak materiał nie nadejdzie, będzie kilkudniowa przerwa. Dział szczotek pójdzie na 6 dni. Lalki i roboty toaletowe pójdą na 3 dni. Trzy stare robotnice z grzebieni przejdą do działu szczotek. Wszyscy robotnicy po 14 dniach będą pracowali na dotychczasowych warunkach. 5) Robotnicy, którzy obecnie będą zredukowani, przy ponownym zapotrzebowaniu będą mieli pierwszeństwo przy przyjęciu do pracy. 6) Frezownicy drewnianych rączek przechodzą na akord zasadniczy dniówkowy zł. 2,50 za dniówkę, z ceny za tuzin zł. 0,025. 7) Polerowaczki będą miały potrącone 6% zamiast 12%. 8) Robotnikom zatrudnionym przy szabrowaniu nie będzie potrącone 10%. 9) Jeśli robotnik spóźni się z przyczyn uzasadnionych, to nie będzie karany. 10) Z dniem dzisiejszym fabryka zgadza się na potrącanie wkładek związkowych przez biuro fabryki. 11) Od 1.VI fabryka zacznie wypłacać urlopy.

1 zakład—112 robotników.

U275 6.IV 1933 r. Grudziądz. Umowa zarobkowa pomiędzy Centr. Zw. Pracodawców Ziemi Północno-Zachodnich, działającym w imieniu firmy Polski Przemysł Gumowy P.P.G. w Grudziądzu a Centr. Zw. Rob. Przem. Chemiczn. i Radą Klasowych Związków Zawodowych w Polsce w Grudziądzu oraz Poznańsko-Pomorskim Sekretariatem Komisji Centraln. Zw. Zawod. w Bydgoszczy i Zjednoczeniem Zawodowem Polskiem w Grudziądzu. Rzemieślnik do 3 lat otrzymuje zł. 0,68 za godzinę, od 3 do 6 lat zł. 0,79 za godzinę, po 6 latach zł. 0,85 za godzinę. Robotnik od 16 do 18 lat zł. 0,30, od 18 do 20 lat zł. 0,45, ponad 20 lat zł. 0,61. Robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,27, od 18 do 20 lat zł. 0,29, ponad 20 lat 0,35. Wóźnice otrzymują dodatek tygodniowy w sumie zł. 2,40. Taryfa powyższa obowiązuje od понеділку dn. 10.IV 1933 r.

1 zakład—1229 robotników.

U276 26.IV 1933 r. Żywiec. Protokół podpisany przez kierownictwo fabryki Małopolski Przemysł Futrzany B-cia Balicer w Żywcu i robotników tejże fabryki, przy udziale Inspektora Pracy 39 Obwodu, w sprawie zatargu strajkowego na tle plac. Ustala się następujące place: za flesztowanie od jednej skóry barankowej o wadze surowej per 100 skór do 25 kg zł. 0,03, za garbowanie zł. 0,06, od 26 do 45 kg flesztowanie zł. 0,05, garbowanie zł. 0,10, od 46 do 70 kg zł. 0,06 i zł. 0,12, od 71 do 95 kg zł. 0,07 i zł. 0,15, od 96 do 120 kg zł. 0,10 i zł. 0,20, birki zł. 0,12 i zł. 0,25, birki duże zł. 0,15 i zł. 0,30. Oświadczenie pracodawców, że zarobki przy rzetelnej 8-godzinnej pracy będą mniej więcej te same co i w roku poprzednim, robotnicy przyjmują do wiadomości. Za strajk żaden z robotników nie będzie wydany. Robotnicy przystępują do pracy w dniu 26.IV i pracują po 8 godzin dziennie, nie odrabiając dni straconych.

1 zakład—63 robotników.

U277 1.VIII 1933 r. Tarnów. Umowa zbiorowa pomiędzy właścicielami zakładów konfekcyjnych m. Tarnowa a Zw. Zaw. Rob. Przem. Odzieżowego, oddział w Tarnowie. Ustalono 3 kategorie plac w zależności od wykonywanych 3 sortów modeli damskiej konfekcji.

2 zakłady—153 robotników.

U278 27.V 1932 r. Krosno. Protokół pomiędzy firmą Małopolskie Zakłady Gumowe „Wudeta” w Krośnie, a Z.Z.Z. w Polsce, oraz delegacją robotników fabryki, przy udziale Inspektora Pracy 44 Obwodu w sprawie likwidacji zatargu w fabryce „Wudeta”. Po uzgodnieniu stanowiska robotników i Zarządu fabryki następuje następująca umowa: 1) Zarząd fabryki Wudeta uznaje Zw. Zaw. Rob. Przem.

Chem. i Pokrew. w Rzecz. Polsk. zrzeszony w ogólnej grupie Z. Z. Z. w Polsce jako przedstawicielstwo ogółu robotników i robotnic zatrudnionych w firmie Wudeta. 2) Każda zmiana w umowie o pracę z zatrudnionymi następuje w myśl przepisów ustawy. Robotnik i robotnica zaczynający jakąkolwiek pracę muszą zgóry wiedzieć czy pracują za dniówkowym czy za akordowym wynagrodzeniem. 3) Okres próbny dla nowoprzyjętych robotnic do konfekcji ma trwać najwyżej jeden tydzień za wynagrodzeniem zł. 4,00 za ten tydzień pracy próbnej. W razie odejścia przed ukończeniem pierwszego tygodnia próbnej pracy robotnica otrzyma wynagrodzenie obliczone odpowiednio do przepracowanych dni. Po ukończeniu pierwszego tygodnia próbnej pracy otrzyma zatrudniona zł. 6,00 jako wynagrodzenie za następny płatny tydzień pracy względnie odpowiednią równowartość za przepracowane dni. W trzecim tygodniu po wyżej wyszczególnionych 2 tygodniach pracy otrzymuje zatrudniona wynagrodzenie normalne. 4) Za postój w czasie pracy spowodowany winą kierownictwa fabryki będzie płacone wynagrodzenie dniówkowe. 5) Robotnicy i robotnice pracujący przy robotach brudnych i niszczących ubrania, otrzymają stosowne ubrania ochronne, które stanowią własność fabryki i są do dyspozycji robotników tylko w czasie trwania pracy. Pranie i latanie ubrań ochronnych odbywa się na koszt fabryki. Zniszczone ubrania ochronne zwracane będą kierownictwu i wzamian otrzymywane będą nowe. Zwrot za zniszczony fartuch od robotnicy i robotnika może otrzymać firma wtedy, jeżeli komisja rozjemcza, ustanowiona na stałe dla firmy, orzeknie, że zniszczenie nastąpiło wskutek zlej woli robotnicy lub robotnika. 6) Wszyscy robotnicy pracujący w walcowni, mieszowni, strychowni i wulkanizacji ze względu na specjalną pracę, jaką mają w tych oddziałach, otrzymywać będą mleko jako środek neutralizujący względnie odpowiedni dodatek pieniężny. Racja mleka dla jednego pracownika wynosi jeden litr dziennie. 7) Sprawy sporne dotyczące warunków pracy, wypłat, zachowania się bezpośrednich przełożonych, kwestie urlopów, oraz innych z racji wykorzystania niniejszej umowy załatwiają z ramienia ogółu robotników z kierownictwem fabryki: delegat fabryki wybrany przez ogólne zebranie robotników w obecności przedstawiciela Zarządu Gł. Związku i przedstawiciela Z. Z. Z. upoważniony przez Zarząd Gł. Z. Z. Z. W razie niedojścia do skutku porozumienia między stronami w sprawach określonych w tym punkcie rozstrzyga spór Inspektor Pracy 44 Obwodu. 8) Delegat fabryczny otrzymuje za pełnienie funkcji przedstawiciela robotników poza wynagrodzeniem za dzień przepracowany dodatek w wysokości zł. 2,00 dziennie. W razie wstrzymania ruchu fabryki delegat wynagrodzenia dodatkowego nie otrzymuje. Delegat w czasie ruchu fabryki jest bezwzględnie zatrudniony. 9) Mężowie zaufania robotników na poszczególnych działach w liczbie 17 będą zatrudniani stale, o ile dany dział jest w ruchu. Mężów zaufania podaje do wiadomości Zarządu firmy Zarząd Z. Z. Z. 10) Wydalanie robotników z fabryki odbywa się w porozumieniu z delegacją robotniczą, która osobowo składa się z delegata fabryki wybranego przez ogólne zebranie robotników w obecności przedstawiciela Zarządu Gł. Związku i przedstawiciela Z. Z. Z. pełnomocnika Zarządu Głównego. 11) Przyjmowanie robotników odbywa się w pierwszym rzędzie przy uwzględnieniu list przedłożonych przez Z. Z. Z. 12) Składki miesięczne na rzecz Z. Z. Z. straca firma na podstawie deklaracji złożonej w Zarządzie firmy przez poszczególnego pracownika (firmę, względnie złożonej do Z. Z. Z. Składki te będą potrącane z zarobków robotniczych raz na miesiąc i przekazywane Zarządowi Zw. w Krośnie, Oddział Chemiczny. 13) Z powodu zatargu żadna robotnica, ani też robotnik nie będą z pracy wydalen, ani też nie będą ponosić z tego tytułu żadnych konsekwencji. 14) W sprawie wypłaty z tytułu angielskiej soboty miarodajnym będzie rozstrzygnięcie pisemne Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w Warszawie wysłane do firmy Wudeta na prośbę Z. Z. Z. w Warszawie. 15) Robotnicy i robotnice zatrudnieni w firmie otrzymają mydło i ręczniki do mycia rąk po skończonej pracy. 16) Obowiązkiem przedsiębiorstwa jest dostarczać robotnikom narzędzia pracy w należytym stanie, zaś ro-

botnicy obowiązują się dbać o należyte utrzymanie tychże. 17) Na kopertach wypłat winien mieć każdy robotnik z największą dokładnością wyszczególnione za co otrzymał wynagrodzenie, ile godzin przepracował i jakiego rodzaju są potrącenia. 18) Komisja rozjemcza, o której mowa w punkcie 5, składa się z 2 członków, jako przedstawicieli robotników i jednego członka przedstawiciela firmy. Przedstawiciele robotników reprezentuje delegat fabryczny i przedstawiciel upoważniony Z. Z. Z. 19) Z dniem ogłoszenia niniejszej umowy ustaje moc obowiązująca wszystkich dotychczasowych umów zbiorowych dotąd zawartych z robotnikami. 20) Termin rozpoczęcia pracy ustanawia się na sobotę dn. 28.V. 1932 r. stosownie do zakreszonego przez kierownictwo fabryki planu. 21) Umowa zawarta zostaje na czas nieokreślony z prawem obustronnego jednomiesięcznego kalendarzowego wypowiedzenia.

1 zakład—465 robotników.

U279 16.IX 1930 r. Lwów. Umowa pomiędzy Zarządem Fabryki „Pellis” a Centr. Zw. Rob. Przem. Skórzanego, Oddział Garbarzy we Lwowie, przy udziale Inspektora Pracy 49 Obwodu. 1) Robotnicy otrzymują odpowiednie narzędzia, jak również ferszalungi, buty i fartuchy. 2) W razie nieotrzymania ferszalungu robotnicy otrzymują ekwiwalent w sumie zł. 25,00. 3) Robotnicy otrzymują w roku kalendarzowym 3 stopy boku lub 2 pary zełówek. 4) Co do czasu pracy i urlopów obowiązują odnośne ustawy. 5) Do niniejszego cennika Zarząd fabryki dostosuje się w przyszłości według Głównego Urzędu Statystycznego. 6) Obliczenie następuje każdorazowo w okresie 6 miesięcy od dnia podpisania niniejszej umowy. Zarząd fabryki zobowiązuje się w miarę zwiększenia produkcji przyjmować w razie potrzeby kwalifikowanych dawnych robotników. 8) Zw. Rob. Przem. Skórzanego w Polsce, Oddział Garbarzy we Lwowie, ma prawo w każdej fabryce mianować mężów zaufania dla łagodzenia sporów, wynikłych na tle stosunków pracy i płacy. 9) Wszelkie zawiadomienia i ogłoszenia Związku w sprawach organizacji zawodowej mogą być ogłaszane w danej fabryce pisemnie lub ustnie za przedstawieniem i egz. Dyrekcji fabryki. 10) Ceny za robociznę od dnia 20.IX 1930 r. regulowane są wedle cenników akordowych.

1 zakład—161 robotników.

UI70 17.XI 1932 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy Fabryką Mechanicznego Obuwia „En-Zet” w Warszawie a Centr. Zw. Zaw. Szewców Mech., Ręczn. i Pokr. Zawodów w Polsce oraz delegatami fabrycznymi. 1) Warunki płacy: robotnicy zatrudnieni na czas nieokreślony otrzymują płacę akordową według załączonego cennika. Cennik załączony obowiązuje na roboty prywatne i obuwie kadeckie. 2) Pomoc fachowa otrzymuje płacę dzienną zł. 5,00 i akordową według wyżej wymienionego cennika. 3) Pomoc niefachowa otrzymuje płacę dzienną zł. 3,50. 4) Robotnicy zatrudnieni przy obuwiu narciarskim przyjęci są tylko do wykonania 560 par. Po ukończeniu ustępują z fabryki bez żadnych wypowiedzeń, o czym każdy z przyjętych do powyższej roboty przed przystąpieniem do pracy zostaje powiadomiony. 5) Robotnicy zatrudnieni przy obuwu narciarskim otrzymują płacę akordową według załączonego cennika. 6) Firma zobowiązuje się do przyjmowania robotników tylko z wyżej wymienionego Związku. Wszelkie zatargi wynikające z pracy załatwiane będą w porozumieniu z firmą i Związkiem. 7) Roboty akordowe, dla których nie były ustalone jeszcze ceny, winny być ustalone z kierownictwem fabryki, delegatami fabrycznymi i Związkiem. Umowę niniejszą podpisuje się za wyjątkiem p. 8 i pod warunkiem, że jeżeli płace zostaną obniżone w jednej z fabryk, to to samo obowiązuje fabrykę „En-Zet”. Cennik załączony na obuwie prywatne winien być zgodny z cennikami innych fabryk, w przeciwnym razie będzie nieważny.

Umowa obowiązuje do dnia 17.XI 1933 r. Umowa może być wypowiedziana przez obie strony na 2 tygodnie za wyjątkiem punktu 4, który dotyczy robotników zatrudnionych przy obuwu narciarskim.

UI71 1.IV 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy kierownictwem Oddziału Fabrycznego Państwowych Zakładów Umundurowania w Warszawie, Oddział Fabryczny, a Centr. Zw. Zaw. Szewców Mechanicznych, Ręcznych i Pokrewnych Zawodów w Polsce, działającym z pełnomocnictwa pracowników Oddziału Fabrycznego P. Z. U. Art. 1. Od dnia 1.IV 1933 r. poczyni obowiązuje w P. Z. U., Oddziale Fabr. w Warszawie, przy pracy rymarskiej wykonanej na dniówkę następujące stawki godzinowe: 1) rzemieślnicy wysoko kwalifikowani I klasy zł. 1,17; 2) rzemieślnicy I klasy kwalifikowani zł. 1,08; 3) II klasy zł. 0,90; 4) III kl. zł. 0,79; 5) pracownicy poduczeni zł. 0,79. Zaszeregowania poszczególnych pracowników (pracowniczek) do jednej z wyżej wymienionych kategorii i klas dokonuje kierownik Oddziału Fabrycznego w porozumieniu z delegatami i przedstawicielami Związku. Art. 2. Płac godzinowych wyszczególnionych w poszczególnych kategoriach pracowników w art. 1 niniejszej umowy zniżać nie wolno. Art. 3. Praca wytwórni rymarskiej zasadniczo odbywa się na akord. Art. 4. Place akordowe winny być stosowane według stawek godzinowych, place te ustala kierownik Oddziału w porozumieniu z delegacją fabryczną, przy pracach akordowych pracownicy otrzymują place według załączonego cennika. Art. 5. Pracownik akordowy, wykonujący pracę za zapłatę godzinową, otrzymuje place przewidzianą w art. 1. Płaca godzinowa stosuje się również wtenczas, gdy z przyczyn od pracowników niezależnych, np. przy uszkodzeniu maszyn, zerwaniu pasa transmisyjnego, braku materiałów produkcyjnych i t. p., spowodowana została przerwa w pracy akordowej. Nie stosuje się natomiast zapłaty pracownikom za przerwy spowodowane siłą wyższą i czynnikami niezależnymi od kierownictwa Oddziału, np. przerwa prądu elektrycznego. Art. 6. Kierownictwo zobowiązuje się wypłacać robotnikom za przerwy w pracy w dniu 19.III i 11.XI. Art. 7. Kierownictwo Oddziału zwalniać będzie od pracy 2 delegatów wzgl. jednego, dla pełnienia funkcji związanych z czynnościami reprezentowania pracowników na terenie Oddziału z tym zastrzeżeniem, że nie będzie to w żadnym wypadku tamowało normalnego biegu pracy. Art. 8. Wszystkie spory na tle zarobkowym, które nie mogą być przez kierownictwo Oddziału w sposób ugodowy załatwione, rozstrzyga Dyrekcja P. Z. U. w Warszawie. Art. 9. Umowa niniejsza obowiązuje wszystkich pracowników zatrudnionych obecnie w Oddziale i obowiązująca będzie także pracowników nowoprzyjętych. Art. 10. W wypadku zmniejszenia produkcji, pracownicy zastrzegają sobie prawo dzielenia się produkcją, jaką wyda kierownictwo do wykonania bez uciekania się do redukcji. Gdyby redukcja odbyła się, pracownicy zredukowani mają pierwszeństwo do pracy, z której zostali zredukowani na warunkach niniejszej umowy. Art. 11. Umowę niniejszą sporządzono w 4 egzemplarzach, z których 1 otrzymuje Dyrekcja P. Z. U. w Warszawie, 2-gi Kierownictwo Oddziału Fabrycznego P. Z. U. w Warszawie, 3-ci Centr. Zw. Zawod. Szewców Mechanicznych, Ręcznych i Pokr. Zawodów w Polsce, a 4-y Obwodowy Inspektor Pracy w Warszawie.

Art. 12. Umowa obowiązuje od dn. 1.IV 1933 r. do dn. 1.IV 1934 r. Wypowiedzenie nastąpić może z 2-miesięcznym terminem przed jej upływem, t. j. najpóźniej do dn. 1.II 1934 r. W razie niewypowiedzenia umowy w terminie powyższym, umowę niniejszą przedłuża się automatycznie na rok następny 1935, przyczem zachowuje się 2-miesięczny termin wypowiedzenia przed upływem określonego wyżej czasu, t. j. najpóźniej do dn. 1.II każdego roku. Umowa obowiązuje po jej zatwierdzeniu przez Dyrekcję P. Z. U.

UI72 4.IV 1933 r. Kielce. Umowa zbiorowa między przedstawicielami pracodawców i pracobiorców

branży obuwanowej w Kielcach przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. Pracodawców reprezentowali przedstawiciele Izby Rzemieślniczej w Kielcach, Sekcji Obuwianej Okr. Zw. Kupców w Kielcach, Cechu Szewców i Cholewkarzy Chrześcijan i Rady Izby Rzemieślniczej Cechu Szewskiego, Garbarskiego i Rymarskiego Żydów w Kielcach, pracobiorców zaś przedstawiciele Zw. Zaw. Robotn. Przem. Skórzanego przy Radzie Z. Z. Z. w Kielcach. Wobec niemożności ustalenia cen robocizny i podpisania niniejszej umowy zbiorowej Inspektor Pracy 18 Obwodu zaproponował następujące stawki akordowe dla obuwia męskiego szpilowanego: gatunek I zł. 4,00 za wykonanie jednej pary, gatunek II zł. 3,50. Dla damskiego szpilowanego: gat. I zł. 2,75, gatunek II zł. 2,40. Strony podane warunki przez Inspektora Pracy przyjęły i umowę podpisały.

Umowa obowiązuje od 1.IV 1933 r. do 31.VII 1933 r.

UI73 7.IV 1933 r. Częstochowa. Umowa między Kierownictwem Fabryki Wyrobów Celuloidowych „Kosmos” w Częstochowie a Związkami Zawodowymi. 1) Robotnicy, które pracują przy wyrobach toaletowych na akord, jeśli nie wyrobią swego zarobku w akordzie ponad zł. 1,50 dziennie, to będą miały dopłacone do tej sumy, czyli innymi słowy zarobek dzienny nie może być niższy od zł. 1,50. 2) Co do wynagrodzenia robotnic pracujących przy malowaniu, sprawę tę załatwi Kierownictwo Fabryki, przyjmując do wiadomości żądanie Związku, aby zarobek wynosił minimum zł. 2,40 dziennie przy pracy dniówkowej. 3) Zaległe wypłaty (2 lub 3) przy robotach toaletowych będą uregulowane przy najbliższej wypłacie.

UI74 21.III 1933 r. Łomża. Protokół umowy między przedstawicielami przedsiębiorców branży obuwanowej oraz Zw. Zaw. Robotników Szewskich w Łomży. Przedsiębiorcy branży obuwanowej m. Łomży w obecności przedstawicieli robotników szewskich zgadzają się od dnia zakończenia strajku wrócić do cen za pracę, jakie płacili od października 1932 r. Robotnikom, którym od października 1932 r. do dnia zawarcia niniejszej umowy oberwano więcej jak 25%, podwyższa się place o 5% plus wyżej wymienione wyrównanie. W razie zwolnienia robotników wobec braku pracy, pracodawcy wręczają im kartki zwolnienia. Wypłata winna następować zaraz po skończeniu roboty.

UI75 17.XI 1933 r. Kraków. Umowa cennikowa między przedstawicielami firmy „Elegancki Pan” w Krakowie, a pracownikami tejże firmy. Za wykonywanie marynarki jednorzędowej zł. 24,00, dwurzędowej zł. 26,00, wierzchu na futro zł. 32,00, płaszcz (reglanu) zł. 32,00, palta (na podszewce) zł. 34,00, kamizelki jednorzędowej zł. 5,00, dwurzędowej zł. 6,00, spodni zł. 6,25. Pracownicy (chałupnicy) poza warsztatem otrzymują o zł. 2,00 więcej od każdej wielkiej sztuki.

UI76 27.IX 1933 r. Stary Sącz. Protokół umowy między Zarządem Fabryki Kuśnierskiej w Starym Sączu a delegatami Zw. Zaw. Prac. Odzieżowych. 1) Kobiety zarabiające zł. 1,75 i 1,40 otrzymują wynagrodzenie w wysokości zł. 2,00 za 8 godz. dzień pracy. 2) Robotnicy starsi zarabiający zł. 2,00 dziennie otrzymują obecnie zł. 2,40, a robotnicy młodszy zł. 2,30. 3) Robotnicy zarabiający od zł. 2,50 do zł. 3,00 otrzymują dodatek 10%, zarabiający zaś od zł. 3,00 otrzymują dodatek 5%. 4) Uznaje się delegatów zatwierdzonych przez Inspektora Pracy. 5) Za udział w strajku nikt nie będzie zwolniony. Wydawanie robotnikom książeczek obrotunkowych następuje we wtorek, przyczem książeczki te będą zwracane we środy.

PRZEMYSŁ BUDOWLANY

U280 11.IV 1932 r. Warszawa. Umowa pomiędzy Stow. Przem. Budowlanych R. P. a Centr. Zw. Zaw. Rob. Budowlanych R. P. naskutek przeprowadzonych konferencji w dn. 21.VIII oraz 1,3,8,15,18, 22,25,29.IX, 9.X 1931 r. oraz 27.II 1932 r., których uzgodnione protokoły są przez strony uznane za autentyczną wykładnię treści niniejszej umowy.

I. Podział robotników na kategorie. § 1. Robotnicy budowlani ze względu na czynności przez nich spełniane oraz na wydajność pracy podzieleni są na następujące kategorie: 1. a) Murarz I kat. wykonywa samodzielnie trudniejsze prace murowe lub tynkowe (np. licowanie ozdobne ścian licówką, mrowanie filarów wielobocznych, trudniejszych sklepień,

ciągnięcie i gierowanie ozdób architektonicznych, ozdobne tynkowanie ścian frontowych, sztalatury, tynki szlachetne, samodzielne ustawianie futryn i t. p.). b) Murarz II kat. wykonywa normalne prace murarskie (np. murowanie ścian do sznura z odrobieniem znajdujących się w ścianach otworów, zwykle licowanie licówką ścian, zwykle sklepienie nad otworami, stropowe po szalowaniu, po buksztele lub systemu Kleina, zwykle tynki zewnętrzne i wewnętrzne na ścianach i stropach z obrobieniem sztorców i gliców, trzcinowanie i siatkowanie stropów i ścian, ustawianie futryn i wszelkie inne roboty murarskie nie objęte kwalifikacją I-szej kategorii). c) Murarz praktykujący powyżej lat 18 (dawniej III kategorii) wykonywa pomiędzy murarzami II kategorii prace murarskie (np. murowanie ścian prostych, sklepień Kleina i na szalowaniu, tynki wewnętrzne na ścianach i sufitach, rapowanie, bielienie, trzcinowanie i siatkowanie stropów i ścian i t. p.). 2. Uczeń powyżej 16-tu lat w ciągu pierwszych dwóch lat odbywa naukę rzemiosła. 3. a) Gracownik I kat. samodzielnie przygotowuje zaprawę do robót. b) Gracownik II kat. pomaga gracownikowi I kat. przy gracowaniu zaprawy dla większej ilości murarzy. 4. Kozłarz nosi cegłę normalną na kozie w ilości co najmniej 30 sztuk jednorazowo. 5. Pomoc do noszenia zaprawy wykonywa noszenie zaprawy na nosilkach o pojemności 0,07 m³ zaprawy dla pary. 6. Robotnik niewykwalifikowany wykonywa rozbiórkę murów, kucie otworów w ścianach, wnoszenie belek i żelaza, kopanie ziemi, naładunek i wyładunek na furmanki, samochody lub wagony. Sprząta budowlę z gruzów i śmieci. Wykonywa betony gruzowe, układanie i noszenie polepy, roboty placowe, plantowanie ziemi, donoszenie wapna z dołu lub szopy do gracy, podsypywanie piasku do gracy, noszenie wody i wszelkie inne roboty pomocnicze. 7. Kobieta sprząta budowlę z gruzu i śmieci, myje okna, drzwi, podłogi, piece, nosi wodę i t. p. 8. Chłopic do lat 18-tu spełnia pomocnicze prace na budowie. 9. a) Cieśla I kat. wykonywa samodzielnie według rysunku połączenia i zaciosy w więzaniach dachowych i innych oraz montuje takowe na miejscu przeznaczenia, wykonywa schody drewniane, podłogi białe, drzwi szpungowe i t. p. Wykonywa samodzielnie według rysunku szalunki do żelbetów. b) Cieśla II kat. wykonywa układanie legarów, ślepych podłóg, przybijanie podsufitki, układanie pałapów, stawianie ścianek działowych, szalowanie dachów, rusztowania na sztalach, buksztele i t. p. oraz pomocnicze roboty przy wiązaniu i ustawianiu wiązań dachowych i innych. Wykonywa pod kierunkiem szalowania i rozszalowania zespołów żelbetowych, formy na warsztatach na miejscu przeznaczenia, stemplowanie pod szalunki. c) Pomocnik cieśliński spełnia pomocnicze prace przy cieślach wyższych kategorii. 10. a) Zbrojarz I kat. wykonywa samodzielnie na podstawie otrzymanych rysunków giecie żelaza i układanie armatury na szalowaniach. b) Zbrojarz II kat. wykonywa giecie żelaza według otrzymanych wskazówek i szablonów. Układa i wiąże na szalowaniu armaturę żelazną. 11. a) Betoniarz I kat. wykonywa układanie zaprawy betonowej w szalowaniach trudniejszych konstrukcyj, ubija i wyrównuje zabetonowane części konstrukcyj żelbetowych. b) Betoniarz II kat. miesza beton, układa beton w szalowaniach i spełnia pomocnicze prace przy betoniarzu I kat. Liczba murarzy t. zw. praktykujących stanowić będzie nie więcej niż 30% ogółu murarzy pracujących na budowie (w każdym okresie jej trwania). Miarodajną dla ustalenia ilości murarzy praktykujących jest każdorazowa lista plac. II. Wydajność pracy robotników. § 2. W ciągu ośmiu godzin pracy murarz I-ej i II-ej kategorii obowiązany jest do następującej średniej wydajności pracy, obliczanej według jednej kondygnacji budynku lub poszczególnej fazy budowy: 1. Przy murowaniu z cegły normalnej na zaprawie wapiennej lub półcementowej z pionowaniem krawędzi i futryn, przesklepieniem otworów lub założeniem belek żelaznych, obmurowaniem ankier i belek: a) w ścianach bankietowych, fundamentowych i piwnicznych przy grubości ścian 0,83 m (3 cegły), 0,69 m (2½ cegły) i 0,55 m (2 cegły)—szt. cegły 750; b) w ścianach na wszystkich kondygnacjach ponad ziemią przy grubości ścian 0,83 m (3 cegły), 0,69 m (2½ cegły) i 0,55 m (2 cegły)—szt. cegły 650; c)

w ścianach na wszystkich kondygnacjach przy grubości ścian 0,41 m (1½ cegły) sztuk cegły 525; d) w ścianach poddasza i kominach sztuk cegły 400; e) w ścianach w 1 lub ½ cegły grubych na wszystkie kondygnacje szt. cegły 500; f) w ścianach w ¼ cegły grubych w większych płaszczyznach z włożeniem gotowych wkładek żelaznych na zaprawie półcementowej szt. cegły 300, na zaprawie cementowej szt. cegły 250; g) w sklepieniach w ¼ cegły grubych: po szalowaniu szt. cegły 600, po jednym buksztele szt. cegły 450; h) w sklepieniach Kleina z ułożeniem gotowych wkładek żelaznych szt. cegły 600. 2. Przy tynkowaniu zaprawą wapienną lub półcementową na nowych murach z pasami na klepki z pierwszym narzutem z zaprawy rzadkiej, drugim wyrównanym pod pace i linijkę, trzecim gładko zatartym: a) na wszystkich kondygnacjach bez potrącenia otworów w grubych murach, lecz z obrobieniem boków tychże otworów (bez obsadzania parapetów i reparacji pod malarza) i z potrąceniem otworów w cienkich ścianach m² 15, b) tynkowanie stropów ceglanych bigowych (kolebkowych) m² 14, c) tynkowanie stropów betonowych Kleina i podobnych systemów betonowo-ceglanych z oszprywaniem cementem m² 11, d) trzcinowanie sufitów i ścian: matami—m² 33, trzciną z pęczką—m² 20, e) tynkowanie na gotowym trzcinowaniu zaprawą wapienno-gipsową: sufitów—m² 12, ścian—m² 16, f) rapowanie ścian, kominów i sufitów z wyrównaniem pędzlem m² 30. Uwaga: 1) Przy robotach na zaprawie cementowej obowiązują wydajności o 10% mniejsze. 2) Wydajności wyżej wymienione obowiązują jest dać murarz bez stawiania rusztowań. 3) Murarza t. zw. praktykującego obowiązują wydajność pracy o 10% mniejsza. § 3. Podane wyżej w § 2 normy wydajności pracy murarzy gwarantuje Centralny Związek Zawodowy Robotników Budowlanych w R. P. III. Przyjmowanie i zwalnianie robotników. § 4. Przedsiębiorcy budowlani przyjmować będą 75% murarzy i cieśli zatrudnionych na budowie z pośród członków Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. § 5. Procentowy stosunek cieśli związkowych do ogółu cieśli zatrudnionych na budowie może ulec rewizji po roku trwania umowy za uprzednim 30-dniowym wypowiedzeniem—na żądanie jednej ze stron. § 6. Z pośród członków Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. innych kategorii robotników objętych niniejszą umową przedsiębiorcy obowiązani są przyjmować 50% ogółu robotników tych kategorii zatrudnionych na budowie. § 7. Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. ze swej strony jako związek apolityczny gwarantuje, iż jedynie względy fachowe i moralne rozstrzygać będą o przyjmowaniu kandydatów na członków do Związku. § 8. Przedsiębiorcy budowlani według swego uznania przyjmować będą członków Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. albo z wolnej ręki, albo przez zażądanie od Związku odpowiedniej liczby robotników z wyszczególnieniem ich kategorii. § 9. Każdy robotnik należący do Związku winien być zaopatrzony w legitymację związkową z fotografią z wyszczególnieniem: imienia, nazwiska, miejsca zamieszkania, rodzaju fachu, kategorii i specjalności w danym fachu, oraz stwierdzeniem ważności legitymacji na dany okres. § 10. O przynależności robotnika do Związku rozstrzyga posiadanie przez niego legitymacji związkowej ważnej w okresie przyjmowania na budowę. § 11. Na zapotrzebowanie przedsiębiorcy Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. obowiązany jest skierować na budowę: a) do 10 murarzy lub cieśli, do 30 zaś robotników innych kategorii objętych umową w ciągu 3-ch dni, b) ponad 10 murarzy lub cieśli i 30 robotników innych kategorii w terminie uzgodnionym z przedsiębiorcą nie dłuższym jednak jak 10 dni, chyba, że co do dłuższego terminu nastąpiło porozumienie. § 12. W razie niemożności przydzielenia na budowę przez Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. zażądanej przez przedsiębiorcę liczby robotników w przepisany termin, Związek obowiązany się w ciągu 24 godzin od terminu zgłoszenia żądania, zawiadomić o tem przedsiębiorcę. § 13. W razie nieprzydzielenia przez Centr. Zw. Zaw. Rob. w R. P. w określonych w § 11 terminach żądanej przez przedsiębiorcę liczby robotników, przedsiębiorca przestaje na danej budowie obowiązywać §§ 4 i 6 niniejszej umowy. § 14. W razie angażowania w związku z treścią § 13,

robotników z poza członków Związku, nie może być również na budowie zatrudnionych więcej jak 30% murarzy praktykujących w stosunku do ogółu murarzy zatrudnionych na budowie. § 15. W 10 dni po wejściu w życie niniejszej umowy przedsiębiorcy przyjmować będą nowych robotników w myśl treści §§ 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 niniejszej umowy. § 16. Robotnik obowiązany jest przed odejściem z własnej woli z roboty wypowiedzieć pracę na dwa tygodnie naprzód. § 17. Robotnikowi samowolnie opuszczającemu budowę bez wypowiedzenia przedsiębiorca ma prawo zatrzymać 10% przypadającej mu za ostatni okres płatniczy płacy tytułem kary. § 18. Na wypadek stwierdzenia mniejszej wydajności pracy od podanych w § 2 w normalnych warunkach budowy przedsiębiorcy przysługuje prawo natychmiastowego zwolnienia robotnika bez odszkodowania jako niewykonywającego warunków niniejszej umowy. § 19. W razie ujawnienia niezachowywania przez robotnika elementarnych warunków bezpieczeństwa, zakłócenia spokoju przez pobicie lub udział w bójce, pijaństwa, kradzieży i t. p. nadużyć na budowie, jak również za świadome niszczenie dobra państwowego, firmy lub osób trzecich w obrębie budowy lub wogóle przekroczenia przewidzianego w art. 18 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników, robotnik może być natychmiast wydalony bez wypowiedzenia i odszkodowania. § 20. W razie odejścia lub wydalenia w związku z treścią §§ 16, 17, 18, i 19 niniejszej umowy pewnej liczby murarzy związkowych, Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. obowiązują się dostarczyć w ciągu 24 godzin od daty zawiadomienia przez przedsiębiorcę, odpowiednią liczbę nowych murarzy. IV. Płace i wypłaty. § 21. Wypłaty dokonywane są raz na dwa tygodnie bezpośrednio po skończonej pracy w soboty, przyczem okres obrachunkowy liczy się od czwartku do środy włącznie. § 22. Od dnia 11.IV 1932 r. ustala się następujące stawki płac robotniczych na godzinę pracy: murarz I kategorii zł. 2,00, murarz II kategorii zł. 1,75, murarz praktykujący zł. 1,30, graczownik I kategorii zł. 1,00, graczownik II kategorii zł. 0,90, koczlarz noszący nie mniej jak 30 cegieł zł. 1,15, pomoc do noszenia materiałów murarskich zł. 0,80, robotnik niewykwalifikowany od zł. 0,70 do zł. 0,85, kopacz stały zł. 0,90, kobieta zł. 0,50, chłopiec do lat 18 zł. 0,45, cieśla I kategorii zł. 1,50, cieśla II kategorii zł. 1,25, pomocnik ciesielski od zł. 0,70 do zł. 0,85, zbrojarz I kategorii od zł. 1,25 do zł. 1,40, zbrojarz II kategorii od zł. 0,75 do zł. 1,05, betoniarz I kategorii zł. 0,95, betoniarz II kategorii od zł. 0,70 do zł. 0,85. § 23. W lutym każdego roku trwania umowy, każdej ze stron przysługuje prawo zażądania rewizji wysokości stawek płac robotniczych. § 24. Wymówienie stawek płac winno być zgłoszone przez strony zawierające umowę przed 1 lutego każdego roku trwania umowy. V. Postanowienia porządkowe. § 25. Robotnicy pracujący na budowie winni mieć własne narzędzia według dotychczas obowiązującego zwyczaju. § 26. Podczas godzin pracy robotnikom nie wolno wydalać się z budowy. § 27. Na robotach większych przedsiębiorca obowiązany jest dać robotnikom utrzymane w czystości pomieszczenia do przebierania się, przyczem winien rozkładać nad pomieszczeniem dozór taki, jak nad swoimi materiałami i narzędziami. § 28. Za zgodą robotnika, robotnik wyższej kategorii może być zatrudniony przy robotach wymagających niższej kwalifikacji z płacą przewidzianą dla tej kategorii w jakiej godzi się pracować. § 29. Przenoszenie robotników do równorzędnej lub niższej kategorii robót bez zmiany pobieranej płacy pozostawia się decyzji przedsiębiorcy. § 30. Wpisywanie kwalifikacji dla robotników nie posiadających wypełnionej rubryki kategorii w legitymacji związkowej należy do przedsiębiorcy lub jego zastępcy. § 31. Przy rozpoczęciu budowy zatrudniającej stale powyżej 20 robotników, przedsiębiorca obowiązany jest przyjąć na budowę i zatrudnić skierowanego przez Związek „męża zaufania” ze specjalnością odpowiadającą potrzebom budowy i z kwalifikacją najwyższej kategorii zatrudnionej na danej budowie. § 32. „Mąż zaufania” pracuje normalnie jak każdy robotnik i podlega tym samym obowiązkom i przepisom, jak każdy robotnik zatrudniony na budowie. § 33. Na żądanie przedsiębiorcy Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. obowiązany jest zmienić osobę „męża zaufania”

na danej budowie. § 34. Na wypadek wypowiedzenia pracy „mężowi zaufania” Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. ma prawo przysłać na budowę nowego „męża zaufania”. § 35. Zakres działania „męża zaufania” na budowie zostaje omówiony osobnym regulaminem, załączonym do niniejszej umowy. § 36. Wszelkie zebrania, narady i wiewowanie w czasie trwania pracy i na budowie wogóle jest wzbronione. § 37. We wszystkich sprawach porządkowych decyduje załączony do niniejszej umowy regulamin pracy na budowie, w sprawach nieprzewidzianych niniejszą umową obowiązują przepisy rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników. VI. Postanowienia ogólne. § 40. Jedynie upoważnionym organem do interpretacji treści niniejszej umowy jest komisja, w skład której wchodzi uczestnicy komisji redakcyjnej niniejszej umowy. § 41. W razie niedośćcia do porozumienia w sprawach podlegających rewizji w myśl treści §§ 5 i 23 niniejszej umowy, w okresie trwania umowy strony poddają się obowiązkowemu arbitrażowi, w skład którego wchodzi przedstawiciele zawierających umowę stron oraz superarbitr wyznaczony przez p. Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z p. Ministrem Przemysłu i Handlu. § 42. Wszelkie sprawy zasadnicze, wyniknąć mogące z powodu wykonywania niniejszej umowy, będą przez przedsiębiorców skierowywane do Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Budowlanych R. P., które załatwiać je będzie bezpośrednio z władzami Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P., jako przedstawicielami drugiej umawiającej się strony. Dla obu stron zastrzega się prawo obecności przedstawicieli oraz przedłożenia dowodów i dokumentów. § 43. Umowa niniejsza została sporządzona w 3-ech jednobrzniących egzemplarzach, z których jeden doręczony zostaje Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej, drugi Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P., trzeci Stowarzyszeniu Zawodowemu Przemysłowców Budowlanych R. P. Załączone są do niej następujące załączniki, stanowiące jej integralną część: 1) Protokół dodatkowy. 2) Odpis pisma Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej Nr. 1475/PZ wraz z załącznikiem. 3) Regulamin pracy na budowie. 4) Regulamin zakresu działania „męża zaufania”.

§ 38. Umowa wchodzi w życie z dn. 11.IV 1932 r. Termin ostatecznego wprowadzenia umowy na robotach budowlanych wyznacza się na dzień 2.V 1932 r. i obowiązywać będzie do dnia 28.II 1935 r. z wyjątkiem punktów, co do których istnieje w samej umowie inne określenie terminów z zastrzeżeniem, że wcześniejsze jej wypowiedzenie będzie możliwe na warunkach przewidzianych w załączonym do umowy niniejszej protokole. § 39. Wypowiedzenie umowy nastąpić musi na trzy miesiące przed terminem upływu jej mocy obowiązującej z wyjątkiem punktów, co do których sama umowa inaczej orzeka. W razie braku wypowiedzenia umowy w przepisany termin następuje automatyczne jej przedłużenie na rok następny.

Do umowy z dnia 11.IV dodane zostały następujące załączniki:

I. W związku z umową zbiorową, zawartą w dniu dzisiejszym pomiędzy Stow. Zaw. Przem. Bud. R. P. z jednej strony, a Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. z drugiej strony, obie umawiające się strony postanawiają: § 1. Stawki przewidziane w § 22 umowy zbiorowej uzgodnione zostały na 2-ich międzyministerialnych konferencjach, odbytych w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej z udziałem przedstawicieli wszystkich instytucji państwowych i samorządowych, prowadzących roboty budowlane, o czym strony zostały zawiadomione pismem Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 marca 1932 r. Nr. 1475/PZ. § 2. Strony wzajemnie zobowiązują się stać na straży, aby umowa zbiorowa była przestrzegana na wszystkich robotach budowlanych na obszarze jej obowiązywania. W razie, jeżeli na poszczególnych robotach budowlanych cennik i postanowienia niniejszej umowy nie będą przestrzegane, każda ze stron będzie powiadamiała Inspekcję Pracy, która w tym wypadku podejmie odpowiednie interwencje w celu przywrócenia stawek cennikowych oraz stosowania całości warunków umownych na budowach. § 3. Gdyby jednak stawki, przewidziane w § 22 umowy na robotach

prowadzonych z funduszy publicznych, lub też inne warunki umowne nie zostały dotrzymane, wówczas każdej ze stron przysługuje prawo wypowiedzenia całej umowy za uprzednim 21-dniowym piśmiennym wypowiedzeniem.

II. Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej Nr. 1475/PZ. Umowa zbiorowa w przemyśle budowlanym na obszarze m. st. Warszawy. Warszawa, dn. 25 marca 1932 r. Do Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Budowlanych Rzeczypospolitej Polskiej w miejscu. W odpowiedzi na zwrócenie się Stowarzyszenia do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w sprawie nowej umowy zbiorowej w przemyśle budowlanym na obszarze m. st. Warszawy, Ministerstwo komunikuje: Naskutek zwrócenia się Stowarzyszenia Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej odbyło narady z przedstawicielami wszystkich resortów, prowadzących roboty budowlane we własnym zakresie, lub powierzających prowadzenie tych robót przedsiębiorcom budowlanym. Na naradach tych po szczegółowym rozpatrzeniu umowy zbiorowej i dołączonego do niej cennika, jednomyślnie ustalono, że umowa ta stanowi znaczny postęp w porównaniu do stanu poprzednio obowiązującego, gdyż zawiera określenie norm wydajności pracy robotnika. Ponieważ jednocześnie w zakresie płac w przemyśle budowlanym panuje niezdrowa konkurencja, połączona z wyzyskiem, przeto najzupełniej słuszne i godne najdalej idącego poparcia jest zwrócenie się stron, zawierających umowę o zagwarantowanie powszechnego stosowania umowy zbiorowej. W tym celu uznano za konieczne wydanie przez wszystkie resorty, prowadzące budowę, okólnika do władz podległych polecającego stosowanie na robotach budowlanych umowy zbiorowej oraz wprowadzanie do umów, zawieranych z przedsiębiorcami, klauzuli, zobowiązującej ich do stosowania powyższej umowy zbiorowej. Jednocześnie Bank Gospodarstwa Krajowego rozważy, w jaki sposób analogiczne zobowiązanie będzie można wprowadzić do promes budowlanych, aby zobowiązać do stosowania umowy zbiorowej również przedsiębiorców prowadzących budowy na rachunek osób prywatnych. Niemniej jednak wobec chaosu, jaki panuje w zakresie płac w przemyśle budowlanym w chwili obecnej, i biorąc pod uwagę, iż niektóre pozycje zaprojektowanego przez strony cennika odbiegają zbyt od norm stosowanych w życiu, wobec czego cennik ten w zaprojektowanej postaci nie mógłby być wprowadzony i zalecono do stosowania na budowach, konferencja uznała za konieczne przyjąć i polecić do stosowania na wszelkich robotach następujące stawki płac robotniczych: murarz I kategorii zł. 2,00, murarz II kategorii zł. 1,75, murarz praktykujący zł. 1,30, graczownik I kategorii zł. 1,00, graczownik II kategorii zł. 0,90, pomoc do noszenia materiałów murarskich zł. 0,80, koźlarz do noszenia nie mniej jak 30 cegieł zł. 1,15, robotnik niewykwalifikowany od zł. 0,70 do zł. 0,90, przyczem stawka zł. 0,90 przeznaczona jest dla kopaczy stałych. Kobieta zł. 0,50, chłopiec do lat 18 zł. 0,45, cieśla I kategorii zł. 1,50, cieśla II kategorii zł. 1,25, pomocnik ciesielski od zł. 0,70 do zł. 0,85, zbrojarz I kategorii od zł. 1,25 do zł. 1,40, zbrojarz II kategorii od zł. 0,75 do zł. 1,05, betoniarz I kategorii zł. 0,95, betoniarz II kategorii od zł. 0,70 do zł. 0,85. Ministerstwo załącza Stowarzyszeniu treść klauzuli zobowiązującej do stosowania umowy zbiorowej. W razie sporu instytucje powierzające budowę będą udzielały właściwym inspektorom pracy wyciąg z umowy budowlanej, zawierającej odpowiednie zobowiązanie firmy budowlanej. Jednocześnie Inspektorzy Pracy otrzymali polecenie, aby na robotach budowlanych na obszarze m. st. Warszawy przestrzegany był wyżej wskazany cennik.

III. Załącznik. Oświadczam, że przy wykonywaniu robót budowlanych, które mi zostaną powierzone, zobowiązuję się stosować w odniesieniu do wszystkich robotników zarówno warunki ogólne jak i płace, przewidziane w umowie zbiorowej, zawartej pomiędzy Stowarzyszeniem Zawodowym Przemysłowców Budowlanych a Centralnym Związkiem Robotników Budowlanych w R. P. w dniu 28 października 1931 r. ze zmianami, wynikającymi z zatwierdzonego na r. 1932 cennika płac robotniczych. Zobowiązanie niniejsze składam wobec powierzającej mi budowę instytucji, a zarazem, w myśl art. 1121 kod. cyw. wobec robotników,

którzy przy robotach tych będą u mnie zatrudnieni. W razie przekazania części robót do wykonania w osobnych umowach przedsiębiorcom, zobowiązanie niniejsze wejdzie jako składowa część do tej umowy pod-przedsiębiorstwa.

IV. Regulamin. Zakres działania „męza zaufania” na budowie. W myśl § 35 umowy z dnia 11. IV 1932 r. między Stow. Zaw. Przemysłowców Budowlanych R. P., a Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. ustanawia się następujący zakres działania t. zw. „męza zaufania” na budowie. 1) Robotnik delegowany przez Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. i przyjęty na budowie w myśl § 31 wyżej powołanej umowy jest „mężem zaufania” Zarządu Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. na budowie. 2) „Mąż zaufania” winien być dokładnie obznajmiony z treścią umowy, niniejszego regulaminu oraz regulaminu pracy na budowie. 3) Zadaniem „męza zaufania” jest przestrzeganie wykonywania warunków umowy przez robotników. 4) W wypadku natomiast zażalenia robotników na niewykonywanie przez przedsiębiorcę warunków umowy, „mąż zaufania” zwraca się do Zarządu Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P., który sprawę załatwia bezpośrednio ze Stow. Zaw. Przem. Bud. R. P. 5) Żadne sprawy o charakterze zasadniczym nie mogą być przez „męza zaufania” załatwiane z kierownictwem budowy, lecz winny być skierowane do załatwienia przez Zarząd Związku. 6) W drobnych lokalnych kwestiach dotyczących ogółu robotników „mężowi zaufania” przysługuje prawo zwracania się bezpośrednio do kierownictwa budowy. 7) Przekroczenie wyżej wskazanego zakresu działania pociągnąć może za sobą konsekwencję przewidzianą w § 33 umowy zbiorowej. 8) „Mąż zaufania” każdej chwili może być z budowy odwołany przez Centr. Zw. Zaw. Rob. Bud. w R. P. 9) Niniejszy regulamin na życzenie jednej z zawierających umowę stron może być w ciągu roku poddany rewizji.

W dniu 21. II 1933 r. umowa zbiorowa z dnia 11. IV 1932 r. została wypowiedziana, przyczem od 1. III 1933 r. wobec wygaśnięcia umowy zbiorowej i niestabilizowania się dotychczasowego poziomu nowych płac robotniczych ze względu na sezon martwy, wprowadzone zostały przez Stow. Zaw. Przem. Budowlanych R. P. następujące orientacyjne ceny rynkowe na robociznę: murarz od zł. 1,00 do zł. 1,20 na godzinę, cieśla od zł. 0,80 do zł. 1,10, graczownik zł. 0,70, koźlarz noszący nie mniej jak 30 cegieł zł. 0,80, robotnik niewykw. zł. 0,60. Powyższe stawki stosowane były w ciągu całego r. 1933.

1 zakład—24 robotników.

U281 26. VIII 1933 r. Warszawa. Umowa między firmą „Stanisław Godlewski” a przedstawicielami Warsz. Zw. Zaw. Brukarzy i Pokr. Zawodów przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Od dn. 28. VIII 1933 r. przystępują robotnicy do pracy w godzinach normalnych; 2) od dnia 28. VIII 1933 r. obowiązują płace: a) brukarz I kat. — zł. 1,80 za godzinę, brukarz II kat. — zł. 1,60, b) ubijacz — najniższa stawka zł. 0,90, c) robotnicy — pomoc fachowa — zł. 0,60; 3) dla przechowania ubrania i podręcznych narzędzi pracownicy mają prawo korzystania z pakamerów firmy.

Umowa obowiązuje od dn. 26. VIII 1933 r. do dn. 31. XII 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

1 zakład — 50 robotników.

U282 2. I 1928 r. Łódź. Umowa zbiorowa pomiędzy przedsiębiorstwem budowy kominów fabrycznych i obmurowań kotłów parowych „Fryderyk W. Brojer w Łodzi” a robotnikami tegoż przedsiębiorstwa. Umowa została oparta na ogólnej umowie zbiorowej dla przemysłu budowlanego z roku 1928, przyczem stawki płac na rok 1932 ustalono: 1 godzina murarza zł. 1,00, 1 godzina robotnika zł. 0,50.

1 zakład — 16 robotników.

U283 9. V 1933 r. Częstochowa. Umowa zbiorowa pomiędzy Żydowskim Cechem Malarzy. Zdunów i Szklarzy a Sekcją Malarzy Zw. Bud. Klasowych Wolnych Zw. Zaw. w Polsce, Oddział w Częstochowie. 1) Majstrowie uznają Zw. Rob. Budowl. K. W. Z. Z. za

jedyną i właściwą reprezentację czeladników malarskich. 2) Majstrowie zobowiązują się przy prowadzeniu każdej roboty zwracać się o pracowników do Zw. Zaw., który właściwego pracownika przydzieli. 3) Każdy majster zobowiązuje się zatrudnić przynajmniej jednego czeladnika. 4) Stawki dla odpowiednich kategorii czeladników wynoszą: 1) dla kat. 1-ej zł. 1,10 za godzinę, 2) dla 2-ej zł. 0,90, 3) dla 3-ej — zł. 0,60. Zaliczanie poszczególnych pracowników do poszczególnych grup ustala odnośna lista pracowników, uzgodniona przez obie strony, zawierająca umowę. 5) Pracownik zatrudniony u majstra musi być zgłoszony do Kasy Chorych i zgodnie z odnośnymi ustawami korzystać z ubezpieczeń społecznych. 6) Czeladnikom nie wolno przyjmować robót na własną rękę; z chwilą przyjęcia jakiegokolwiek roboty czeladnik obowiązany jest jako majster zatrudniać czeladników; jednocześnie czeladnik taki zostaje wykluczony ze Związku. 7) Dla stałego korygowania listy pracowników zostaje utworzona specjalna Komisja Kwalifikacyjna, składająca się z 4-ch przedstawicieli Cechu Majstrów i 4-ch przedstawicieli Związku. 8) Pracownicy należący do 3-ej kategorii obowiązani są naczynia malarskie znosić na robotę.

Umowa nie przewiduje okresu obowiązywania ani terminu wypowiedzenia.

2 zakłady — 76 robotników.

U284 27.III 1933 r. Nowy Tomysł. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Otto Schmittschen, Przedsiębiorstwo Budowlane w Nowym Tomysłu a robotnikami powyższego przedsiębiorstwa. Ustalono następujące płace zarobkowe: dla polerów od zł. 0,45 do zł. 0,50 na godzinę, dla murarzy od zł. 0,25 do zł. 0,30, dla uczniów od zł. 0,12 do zł. 0,16.

1 zakład — 6 robotników.

U285 26.VI 1933 r. Gniezno. Protokół wspólnej konferencji ugodowej celem ustalenia taryfy płacy przemysłu budowlanego podpisany przez Zw. Pracodawców na m. Gniezno i okolice, Tow. zap. pp. oraz przez Zw. Zaw. Czeladzi, Murarzy i Cieśli w Gnieźnie. Taryfę płacy, czyli stawki godzinne dla pracowników zatrudnionych w przemyśle budowlanym, obowiązujące na Gniezno miasto i powiat od dn. 26.VI 1933 r. ustalono następująco: 1) dla czeladnika murarskiego i ciesielskiego I klasy zł. 0,80, 2) II klasy zł. 0,65; do czeladników II klasy zalicza się: a) czeladników do 2 lat po wyuczeniu, b) czeladników ponad 65 lat życia. Pracowników budowlanych bez wyuczenia i złożonego egzaminu należy traktować jako robotników przyuczonych. Przedstawiciele Zw. Zaw. Czeladzi, Murarzy i Cieśli oświadczają, że Związek ich liczy 42 członków czynnych.

Powyższa taryfa płacy obowiązuje na czas od 26.VI 1933 r. do 31.III 1934 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie określa.

2 zakłady — 40 robotników.

U286 2.I 1933 r. Katowice. Umowa pomiędzy firmą „Mikołaj Dziuk, dawniej Lubinus Stein i S-ka” S-ka z o. o. w Katowicach, a pracobiorcami tejże firmy w uzupełnieniu par. 22 Regulaminu pracy. Par. 1. Czas pracy: 1) Normalny czas pracy wynosi 8 godzin dziennie. 2) W sobotę skracą się powyższy czas o jedną, a w dni przed głównymi świętami o dwie godziny. 3) Ewent. wprowadzenie nadgodzin jest możliwe tylko po obopólnym porozumieniu się. 4) Przy 8-godzinny dniu pracy należy urządzić przynajmniej półgodzinną przerwę na spożycie stawy. Par. 2. Płace: 1) Płaca składa się z rzeczywistej płacy godzinowej a na robotach montażowych, pozamiejscowych także z dodatku budowlanego. Płaca godzinowa dla poszczególnych pracobiorców została z każdym oddzielnie umówiona i jest podana na załączonym zestawieniu, stanowiącym integralną część niniejszej umowy. 2) Dodatek budowlany zależy od odległości miejsca montażowego i od siedziby firmy i wynosi na 1 dzień roboczy, o ile się inaczej nie umówiono: a) odległości do 10 km — 1,5 godziny, b) ponad 10 do 20 km — 2 godziny, 2) ponad 20 km — 2,5 godziny, d) w razie konieczności przeno-

wania na miejscu montażowym dolicza się jako dodatek budowlany 4,5-krotną płacę godzinową za każdy dzień kalendarzowy, t. j. od dnia rozpoczęcia pracy na miejscu montażowym. 3) W okręgu m. Wielkich Katowic dodatek budowlanego się nie płaci. Par. 3. Koszta i czas podróży: 1) Przy montażach bez przenocowania czas podróży i udania się na miejsce pracy zasadniczo nie będzie zapłacony. 2) Natomiast udziela się tygodniowo odszkodowania za przejazd IV-ej klasy, wzgl. kosztu karty tygodniowej IV klasy. 3) Przy robotach z przenocowaniem udziela się odszkodowania przejazdu przy rozpoczęciu i zakończeniu montażu. Czas przejazdu oblicza się bez jakiegokolwiek dodatku do godzin normalnych. Par. 4. Wypowiedzenie. Pracodawca i pracobiorca upoważnieni są rozwiązać stosunek pracy bez wypowiedzenia. Par. 5. Uznanie umowy. Przez umieszczenie swego podpisu każdy uznaje powyższą umowę dla niego za obowiązującą. Par. 6. Czas ważności. Powyższa umowa obowiązuje od dnia 28.XII 1932 r. z ważnością aż do odwołania.

1 zakład — 12 robotników.

U287 14.VI 1933 r. Katowice. Umowa — tabela plac — zawarta pomiędzy 1) Związkiem Pracodawców na Górnym Śląsku, 2) Zw. Samodzielnych Budowniczych na Śląsku i 3) Zw. Pracodawców dla Robót Podziemnych i Betonowych na woj. śląskie a przedstawicielami Związku Pracowników Budowlanych i Pokr. Zawodów Z. Z. P., 2) Centr. Zw. Rob. Budowl. w Polsce i 3) Zw. Cieśli i Pokr. Zawodów. A) Fachowcy budowlani: a) murarz, cieśla I klasy w 1-ym okręgu — zł. 1,29, w II okręgu — zł. 1,10 za godzinę, b) murarz, cieśla II klasy — zł. 1,20 i zł. 1,02, c) murarz, cieśla III klasy zł. 1,10 i zł. 0,94, d) fachowiec betonowy zł. 1,29 i zł. 1,10. B) Pomocnicy budowlani: pomocnik murarski i betonowy, pomocnik zginacza i zbrojarza — zł. 0,83 i zł. 0,71. C) Zwykli robotnicy: a) zwykły robotnik budowlany ziemny ponad lat 19 — zł. 0,68 i zł. 0,58, b) ponad lat 18 — zł. 0,47 i zł. 0,40, c) ponad lat 17 — zł. 0,40 i zł. 0,34, d) ponad lat 16 — zł. 0,35 i zł. 0,30. D) Tragarz materiałów budowlanych (łącznie z 10% dodatkiem) — zł. 0,91 i zł. 0,78.

Powyższa tabela plac obowiązuje od dnia 16.VI 1933 r. do 31.XII 1933 r. z tem, że może być wypowiedziana na 1 miesiąc przed upływem tego terminu. O ile wypowiedzenie w tym terminie nie nastąpi, powyższa tabela plac obowiązuje na każde dalsze 3 miesiące z jedno-miesięcznym wypowiedzeniem.

22 zakłady — 569 robotników.

U288 20.VI 1933 r. Bielsko. Umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami Cechu Przemysłu Budowlanego w Bielsku oraz przedstawicielami robotników przy współudziale Inspektora Pracy 52 Obwodu.

1) Dla pomocników jako minimum za godzinę zł. 0,35, 2) dla murarzy i cieśli za godzinę zł. 0,65 — zł. 0,80, 3) dla uczniów w 1-ym roku zł. 0,35, 4) w 2-im roku zł. 0,45, 5) w 3-im i w 4-ym roku zł. 0,55.

Umowa obowiązywała do końca sezonu budowlanego 1933 r.

6 zakładów — 776 robotników.

U289 20.V 1933 r. Kraków. Protokół umowy pomiędzy przedstawicielami Zw. Budowniczych i Kierowników Budowy, dawniej Izba Budowniczych, Cechu Murarzy i Cieśli a przedstawicielami Centr. Zw. Rob. Bud. w Polsce. Protokół ustala warunki pracy i płacy robotników przemysłu budowlanego w Krakowie. 1) Robotnicy zobowiązują się nie obejmować robót bezpośrednio lub pośrednio od właścicieli budów, nie mających uprawnień do samodzielnego wykonywania robót budowlanych (Ustawa przemysłowa i prawo budowlane). Stwierdzony wypadek objęcia robót przez robotników będących członkami Zw. Zaw. od prywatnych osób, a nie od budowniczych, wzgl. mistrzów murarskich i ciesielskich stanowi naruszenie umowy zbiorowej i w razie wykazania braku dobrej woli i interwencji ze strony Związku, a po uznaniu faktu przez Inspektora Pracy 38 Obwodu, powoduje jej rozwiązanie. Zw. Zaw. zobowiązuje się do współdziałania z organizacjami pracodawców celem

tępienia wymienionych nadużyć. 2) Budowniczowie i majstrowie zobowiązują się nie oddawać robót w przedsiębiorstwo nieuprawnionym firmom oraz robotnikom jako przedsiębiorcom. Zobowiązują się wykonywać roboty sami bezpośrednio we własnym zarządzie lub przez uprawnionych przedsiębiorców i wyłącznie systemem dniówkowym. Wyjątek stanowią mogą wyprawy, które z tytułu długoletniej praktyki akordowej mogą być oddawane w akord, jednak wyłącznie pewnej grupie murarzy, nigdy zaś poszczególnym jednostkom. 3) Budowniczowie, majstrowie oraz architekci jako kierownicy budów, zobowiązują się nie udzielać kierownictwa robót nieprzestrzegającym warunków niniejszej umowy, a w razie stwierdzenia w toku robót, że warunki umowy są nieprzestrzegane, kierownictwo budowy natychmiast wycofać. 4) Do pracy na budowach będą przyjmowani przede wszystkim robotnicy miejscowi, natomiast robotników zamiejscowych, posiadających gospodarstwa rolne, nie należy przyjmować. 5) Za strajk obecny żaden robotnik nie będzie z pracy oddalony. 6) Roboty wykonywane nadliczbowo, spowodowane koniecznościami technicznymi, muszą być zgłoszone do Inspektoratu Pracy z wykazaniem ilości robotników i przepracowanych godzin, przyczem godziny nadliczbowe będą wynagradzane zgodnie z przepisami ustawy. 7) Obie strony wobec niemożności w drodze bezpośrednich układów uzgodnienia wysokości stawek płacy postanowiły zwrócić się do Okręgowego Inspektoratu Pracy z prośbą o wydanie orzeczenia w tej sprawie.

Umowa z dnia 20.V 1933 r. obowiązuje od dnia jej podpisania, przyczem obu stronom przysługuje prawo miesięcznego wypowiedzenia.

W dniu 20.V 1933 r. Inspektor Pracy VII Okręgu wydał następujące orzeczenie w sprawie płac robotników budowlanych w Krakowie: płaca kwalifikowanego murarza i cieśli wynosi za godzinę w I klasie zł. 1,38, w 2 klasie zł. 1,19, płaca pomocnika niewykwalifikowanego starszego od zł. 0,48 do zł. 0,66, niewykwalifikowanego młodszego wynosi za godzinę od zł. 0,37 do zł. 0,48. Płace wszystkich innych robotników budowlanych, zatrudnionych w przedsiębiorstwach budowlanych, zostaną uregulowane w odpowiednim stosunku.

Po zapoznaniu się z niniejszym protokołem strony oświadczyły, że jakkolwiek orzeczenie Pana Inspektora nie czyni zadość ich wymagom, uważają się jednak za zobowiązane do przyjęcia orzeczenia, jak i całego niniejszego protokołu do wiadomości i ścisłego stosowania, uznając całość za umowę obowiązującą w stosunkach pracy i płacy na terenie tutejszego przemysłu budowlanego. Powyższą umowę, jako odpowiadającą istniejącym przepisom, wciągnięto do rejestru umów zbiorowych.

2 zakłady—361 robotników.

U290 28.VIII 1933 r. Kraków. Umowa zbiorowa między Zw. Budowniczych i Kierowników Budowy, dawn. Izba Budowniczych w Krakowie, Cechem Murarzy i Cieśli w Krakowie i Związkiem Przemysłowców w Krakowie, Sekcją Budowlaną, a Centr. Zw. Rob. Bud. w Polsce w myśl protokołu z dn. 27.VIII 1933 r., stanowiącego integralną część umowy niniejszej. Umowa dotyczyła porozumienia między pracodawcami a pracownikami dla zlikwidowania strajku trwającego od dn. 24.VII 1933 r. i unormowania warunków płacy i pracy w przemyśle budowlanym w Krakowie. Mocą powyższej umowy ustalono następujące płace godzinne: murarz i cieśla I-iej klasy zł. 1,40; 2-iej kl. zł. 1,20; przewodnik żelbetoniarski od zł. 0,90 do zł. 1,20; gracz zł. 0,70, pomocnik niewykwalifikowany starszy od zł. 0,50 do zł. 0,66; pomocnik niewykwalifikowany młodszy od zł. 0,37 do zł. 0,48; ceglarnik t. zw. koźlarz, przy wynoszeniu cegieł na koziołkach na budowach bez urządzeń mechanicznych za każde przeniesienie 1000 szt. cegieł: do piwnic i do parteru zł. 3,00; każde następne piętro, względnie 4 metry wysokości zł. 1,35 dodatku do ceny poprzedniej. Roboty wykonywane nadliczbowo, spowodowane koniecznościami technicznymi, będą wynagradzane zgodnie z przepisami ustawy. Budowniczowie i majstrowie zobowiązują się nie oddawać robót w przedsiębiorstwo nieuprawnionym firmom oraz robotnikom

jako przedsiębiorcom. Zobowiązują się wykonywać roboty sami bezpośrednio we własnym zarządzie lub przez uprawnionych przedsiębiorców. Roboty będą wykonywane wyłącznie systemem dniówkowym, wyjątek stanowią będą wyprawy, które z tytułu długoletniej praktyki akordowej mogą być oddawane w akord, jednak wyłącznie pewnej grupie murarzy, nigdy zaś poszczególnym jednostkom. Na prowadzonych budowach podpisane zrzeczenia będą się starały zatrudniać pewien procent robotników w wieku starszym. Do pracy na budowach będą przyjmowani przede wszystkim robotnicy miejscowi, natomiast robotników zamiejscowych, posiadających gospodarstwa rolne, nie należy przyjmować. Wszyscy robotnicy, którzy przerwali pracę w dniu 24.VI b. r. będą do pracy na tych samych budowach przyjęci.

Umowa obowiązuje od dnia 27.VIII 1933 r. do 31.III 1934 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie określa.

3 zakłady—67 robotników.

U291 18.VIII 1933 r. Kraków. Umowa zbiorowa między Cechami Malarzy, Lakierników i Szklarzy w Krakowie a Centr. Zw. Rob. Bud. Oddziały I i II Malarzy w Krakowie. 1) Płace robotników malarskich, szklarskich i lakierniczych ustalono jak następuje: a) pracownicy po ukończeniu praktyki pobierają w pierwszym roku zł. 0,70 do zł. 0,80 za godzinę, b) w 2-im roku zł. 0,80 do zł. 1,00, c) w 3-im roku i w następnych zł. 1,10 do zł. 1,40. 2) Do pracy przyjmowani będą przede wszystkim robotnicy miejscowi. 3) Płace malarskie, lakiernicze oraz szklarskie prowadzone będą wyłącznie systemem dniówkowym, względnie godzinowym. Oddawanie robót w akordzie oraz w przedsiębiorstwie jest niedopuszczalne. 4) Stan uczniów w zawodzie malarskim uregulowany będzie w myśl przepisów ustawy przemysłowej i rozporządzenia pana wojewody w marcu 1933 r. 5) Czas pracy uregulowany będzie w myśl przepisów ustawy o czasie pracy. 6) Warunki pracy na prowincji będą załatwiane między stronami za obopólnym porozumieniem. Robotnicy mają otrzymywać zapłatę za czas spędzony w podróży, za przejazd tam i z powrotem, odpowiednie mieszkanie i dostateczny wikt. 7) Przy robotach mostowych, konstrukcjach żelaznych i innych tego rodzaju robotach mogą być zatrudniani tylko robotnicy wysoko kwalifikowani, nigdy zaś pomocnicy i niewykwalifikowani. 8) Z powodu strajku żaden z robotników nie będzie karany wydaleniem z pracy.

Umowa obowiązuje tak wszystkich majstrów, jak i robotników od dnia 18.VIII 1933 r. do dn. 31.V 1934 r. z tem, że może być wypowiedziana przez jedną ze stron w terminie miesięcznym przed jej upływem. Umowa niewypowiedziana w terminie przedłuża swoją ważność na dalszy jeden rok.

1 zakład—59 robotników.

U292 12.X 1932 r. Krynica-Zdrój. Umowa zbiorowa pomiędzy przedsiębiorcami na terenie miejscowości: Krynica-Zdrój, Krynica-Wieś, Muszyna i Słotwina, a Zw. Zaw. Przem. Bud. w Polsce, Oddział w Krynicy, przy udziale Inspektora Pracy 41 Obwodu. 1) Umowa niniejsza obowiązuje z jednej strony wszystkich przedsiębiorców budowlanych w miejscowościach Krynica-Zdrój, Krynica-Wieś, Muszyna i Słotwina, a z drugiej strony wszystkich robotników należących do Zw. Zaw. Przem. Budowl. w Polsce, Oddział w Krynicy. 2) Czas pracy normowany jest zgodnie z ustawą z dnia 16.XII 1919 r. o 8-godz. dniu pracy (Dz. U. R. P. Nr. 2, poz. 7, r. 1920) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dn. 14.II 1922 r. 3) Przedsiębiorcy budowlani obowiązani są do wydawania książeczek obrotowych, prowadzenia ksiąg, list płacy oraz innych ksiąg, umożliwiających kontrolę zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dn. 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników. 4) Urlopy stosowane będą według obowiązującej ustawy z dnia 16.IX 1922 r. 5) Ustala się następujące płace godzinowe dla robotników budowlanych: a) murarz I kat. od zł. 1,30 do zł. 1,50 za godzinę, b) murarz II kat. od zł. 1,00 do zł. 1,20, c) cieśla I kat. od zł. 1,00 do zł. 1,20, d) cieśla II kat. od zł. 0,70 do zł. 0,90, e) zbrojarz—zł. 0,90, f) betoniarz—zł. 0,60, g) pomoc

od zł. 0,40 do zł. 0,60, h) kobiety—od zł. 0,35 do zł. 0,45, i) chłopcy do lat 18—od zł. 0,35 do zł. 0,45, j) graczownik zł. 0,65. 6) W godzinach t. zw. fajrantowych będą zatrudniani tylko bezrobotni, których spis otrzymywać będzie każdy z przedsiębiorców co tydzień ze Związku. 7) Przedstawiciel Związku podpisującego niniejszą umowę, ma prawo wstępu na budowę po poprzednim porozumieniu się z kierownikiem budowy, o ile chodzi o załatwianie zatargu indywidualnego. 8) W razie niestosowania się jednej ze stron podpisujących niniejszą umowę, każda ze stron ma prawo wystąpić na drogę sądową.

Umowa wchodzi w życie z dn. 15.X 1932 r. i obowiązuje do dn. 31.III 1933 r. z tem, że o ile nie zostanie przez którąkolwiek ze stron w tym dniu wypowiedziana, przedłuża się automatycznie na dalszy rok, a to do 31.III 1934 r.

1 zakład—57 robotników.

UI77 31.VII 1933 r. Warszawa. Umowa pomiędzy przedsiębiorstwem brukarskim „Julian Rurkiewicz”, a Warsz. Zw. Zaw. Brukarzy i Pokr. Zawodów przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Stawki płac: a) brukarz—najniższa stawka 12,00 zł. dziennie, t. j. zł. 1,50 za godzinę, b) ubijacz—zł. 7,00 dziennie, c) robotnik—zł. 4,50; 2) obowiązuje 8-miogodzinny dzień pracy i 46-godzinny tydzień pracy; 3) przedsiębiorca utrzymuje pomieszczenia na przechowanie ubrania i jedzenia dla robotników; 4) praca zostanie wznowiona od dn. 1.IX 1933 r. i od tego terminu obowiązuja powyższe place.

Umowa obowiązuje do dnia 31.XII 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

UI78 23.VIII 1933 r. Warszawa. Umowa między firmą „Trwale drogi” S. A. a Warsz. Zw. Zaw. Brukarzy i Pokr. Zawodów przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Od dn. 24.VIII 1933 r. przystępują pracownicy brukarscy firmy „Trwale Drogi” do pracy w godzinach normalnych. 2) Od dn. 24.VIII obowiązuja place: a) najniższa stawka dla brukarza—zł. 1,70 za godz., b) dla ubijacza—zł. 0,90, c) dla robotnika—zł. 0,65. 3) Obowiązuje 46-godz. tydzień pracy. 4) Firma gwarantuje 24 godziny tygodniowo pracy jako minimum, o ile atmosferyczne warunki pozwalają. 5) Prace robotnikom daje się po próbie trzydniowej na daną robotę na danej ulicy. 6) Dla ubrania i przechowania jedzenia oraz narzędzi firma daje budkę lub pakę zamkniętą na danym odcinku.

Umowa obowiązuje do dnia 31.XII 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

UI79 25.VIII 1933 r. Warszawa. Umowa między firmą „Polskie Tow. Asfaltowe S. A.” a Warsz. Zw. Zaw. Brukarzy i Pokr. Zawodów przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Od dnia 28.VIII 1933 r. przystępują robotnicy do pracy na odcinkach firmy Pol. Tow. Asfaltowe w godzinach normalnych; 2) od dnia 28.VIII obowiązuja place: a) najniższa stawka dla brukarza zł. 13,60 dziennie, dla ubijacza—zł. 8,00 dziennie, dla robotników—zł. 0,70 za godzinę (dla robotnika wykwalifikowanego w brukarstwie); 3) robotnicy korzystają z budy, znajdującej się na robocie dla rozbierania i przechowywania ubrań i podręcznych narzędzi; 4) o wypowiedzeniu pracy członkowi Związku firma jednocześnie zawiadamia Związek; 5) przy przyjmowaniu mają członkowie Związku pierwszeństwo; 6) delegat Związku ma prawo wstępu na roboty z tem zastrzeżeniem, że nie będzie wywoływał przerw w pracy; 7) za strajk nikt nie będzie wydalony; 8) wszyscy pracownicy, którzy pracowali u p. Śliwińskiego pozostają nadal w pracy w firmie „Pol. Tow. Asfaltowe”.

Umowa obowiązuje do dnia 31.XII 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie określa.

UI80 30.VIII 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa pomiędzy przedsiębiorstwem budowlanym „Czesław Górecki” a Warsz. Zw. Zaw. Brukarzy i Pokr. Zawodów przy udziale Inspektora Pracy I Okręgu. 1) Stawki płacy na robotach prowadzonych na Okęciu ustala się od dnia 29.VIII 1933 r. w wysokości następującej: a) najniższa dla brukarza—zł. 13,60 dziennie, b) dla ubijacza—zł. 7,20, c) dla robotnika—zł. 5,40. 2) Obowiązuje 8-godzinny

dzień pracy i 46-godzinny tydzień pracy. 3) W ciągu najbliższych 2 tygodni w razie przerwy w pracy z powodu braku materiału w ciągu pierwszego dnia robotnicy za dzień ten nie otrzymują płacy, za każdy zaś następny dzień przerwy w pracy z powodu braku materiału obowiązuje normalna stawka dzienna. 4) Pracodawca utrzymuje na swój koszt pomieszczenie na ubranie i przechowanie jedzenia robotników. 5) Przyjmowanie robotników przez pracodawcę odbywa się w porozumieniu z Warsz. Zw. Zaw. Brukarzy i Pokr. Zawodów, o zwolnieniu robotników pracodawca zawiadamia Związek. 6) Delegat podpisanego Związku ma prawo wstępu na roboty w porozumieniu z pracodawcą. 7) Ustalono place na przyszłe roboty prowadzone przez firmę w wysokości następującej: a) najniższa stawka dzienna dla brukarza—zł. 14,50, b) dla ubijacza—zł. 9,00, c) dla robotnika—zł. 7,00. 8) Na przyszłych robotach w razie przerwy w pracy z powodu braku materiału wszystkie dni płatne są według stawek powyżej ustalonych w punkcie 7 niniejszej umowy.

Umowa obowiązuje od dnia 29.VIII 1933 r. do dnia 31.XII 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie określa.

UI81 8.VI 1933 r. Kielce. Umowa zbiorowa pomiędzy Zw. Budowlanym zorganizowanych murarzy i cieśli przy Radzie Z. Z. Z. w Kielcach a przedstawicielami robót budowlanych i wojskowych Przysposobienia Wojskowego Magistratu m. Kielc i przedsiębiorstwem budowlanym „Leopold Grimm” przy udziale Inspektora Pracy 18 Obwodu. 1) Stawki płacy murarzy wynoszą: I kat. zł. 0,95 za godzinę, II kat.—zł. 0,80, III kat.—zł. 0,60. 2) Stawki płacy cieśli wynoszą: I kat.—zł. 0,70 za godzinę, II kat.—zł. 0,55, III kat.—zł. 0,40. 3) Utrzymuje się w mocy punkt 1 i punkt 2 umowy z r. 1932. 4) Umowa powyższa obowiązuje również na robotach budowlanych wojskowych na terenie Garnizonu Kieleckiego.

Umowa obowiązuje od 8.VI 1933 r. do końca sezonu budowlanego, przyczem terminu wypowiedzenia nie określa.

UI82 25.IX 1933 r. Lublin. Umowa zbiorowa pomiędzy przedsiębiorcami budowl. i Zw. Zaw. Rob. Bud. m. Lublina przy udziale Inspektora Pracy 26 Obwodu. 1) Stawka murarza ustala się od zł. 0,90 do zł. 1,30 za jedną ustawową godzinę pracy. 2) Stawka pomocy murarsko-budowlanej ustala się w wysokości od zł. 0,50 do zł. 0,65 za 1 godzinę pracy. 3) Umowa niniejsza nie dotyczy kobiet i pracowników młodocianych.

Umowa obowiązuje od dnia 25.IX 1933 r. do dnia 1.III 1934 r. z prawem wypowiedzenia jej przez każdą ze stron, a mianowicie przez każdego poszczególnego przedsiębiorcę oraz z ramienia robotników przez Zw. Zaw. Rob. Bud. m. Lublina na 1 miesiąc przed terminem wyekspirowania. W razie niewypowiedzenia umowy w tym okresie, umowa niniejsza nabiera mocy obowiązującej na rok następny.

UI83 27.VI 1933 r. Białystok. Umowa zbiorowa między przedstawicielami Cechu Majstrów Budowlanych w Białymstoku oraz Cechu Majstrów Murarzy, Malarzy, Cieśli, Zdunów i Szklarzy m. Białegostoku i powiatu białostockiego w imieniu pracodawców, a upełnomocnionymi przedstawicielami Sekcji Budowlanej Rzemieślników Dniówkowych i Pomocy Fachowej przy Cechu Majstrów Budowlanych w Białymstoku w imieniu robotników przy udziale Inspektora Pracy 32 Obwodu. 1) Place robotników budowlanych ustala się z dn. 1.VII 1933 r. jak następuje: a) murarze i betoniarze I kat. zł. 8,00 dziennie, II kat.—zł. 6,50, b) cieśle I kat.—zł. 7,00, II kat.—zł. 6,00, c) pomoc: koźlarze i graczownicy—zł. 4,00 dziennie, pozostali robotnicy—zł. 3,50. 2) Robotnikom nie wolno przyjmować robót akordowych, zaś pracodawcy obowiązani są zatrudniać przedewszystkiem robotników należących do Sekcji Robotniczych przy Cechach Budowlanych w Białymstoku. 3) W razie wątpliwości do jakiej kategorii zaliczyć należy danego robotnika, decyduje osobna Mieszana Komisja Kwalifikacyjna.

Umowa zawiera się na czas nieokreślony z obowiązkiem 2-tygodniowego wypowiedzenia przez jedną ze stron.

UI84 24.V 1932 r. Bydgoszcz. Umowa pomiędzy Centr. Zw. Pracodawców Ziem Północno-Zachodnich a Poznańsko-Pomorskim Sekretarjatem Centr. Komisji Zw. Zawodowych w Polsce i Zjedn. Zaw. Polskiem. Umowa dotyczyła regulacji plac w zawodzie budowlanym dla woj. pomorskiego oraz Bydgoszczy miasta i powiatu. 1) Taryfa plac obowiązująca wedle orzeczenia Komisji Arbitrażowej z dnia 6.V 1931 r.: od dnia 8.V 1931 r. obniża się stawki plac dla przemysłu budowlanego w Gdyni o 10%, dla reszty miejscowości o 12%, przyczem stawki plac od dnia 27.V 1932 r. kształtują się w sposób następujący: murarz i cieśla w Gdyni zł. 1,42 za godzinę, w Bydgoszczy zł. 1,27, w Grudziądzu i Toruniu zł. 1,22; tragarz cegły i wapna zł. 1,00, zł. 0,95, zł. 0,90; robotnicy budowlani i cementowi ponad 20 lat zł. 0,87, zł. 0,76 i zł. 0,74; robotnicy budowlani i cementowi poniżej 20 lat w Gdyni zł. 0,67; robotnicy przy robotach ziemnych ponad 20 lat zł. 0,75, zł. 0,59 i zł. 0,59. Murarz i cieśla w Starogardzie, Pelplinie i Tczewie zł. 1,06, w Świeciu, Gniewie, Działdowie, Chojnicach, Kościerzynie, Kartuzach i w Brodnicy zł. 1,02; tragarze wapna i cegły zł. 0,71 i zł. 0,70; robotnicy budowlani zł. 0,62 i zł. 0,62; robotnicy ziemni zł. 0,56 i zł. 0,54; robotnicy ziemni od 18 do 20 lat zł. 0,32 i zł. 0,40. 2) Taryfa powyższa obowiązuje od dnia 27.V 1932 r.

Wypowiedzenie umowy następuje za jednomiesięcznym wypowiedzeniem.

UI85 14.VI 1932 r. Gniezno. Umowa pomiędzy Zw. Pracodawców na m. Gniezno i okolice a Zw. Prac. Bud. i Pokr. Zawodów Z. Z. P. oraz Zw. Zaw. Murarzy i Cieśli przy udziale Inspektora Pracy 55 Obwodu. Ustalono następującą taryfę plac, czyli stawki godzinne dla pracowników zatrudnionych w przemyśle budowlanym, obowiązującą na m. Gniezno i okolice od dn. 18.VI 1932 r.: dla czeladnika murarskiego i ciesielskiego I klasy zł. 1,10 na godzinę, II klasy zł. 0,90. Do czeladników II klasy zalicza się: a) czeladników do 2 lat po wyuczeniu, b) bez wyuczenia i złożonego egzaminu, c) ponad 65 lat. Przy tynkowaniu ponad 100 m² otrzymują dokładkę w wysokości 5%. Przy pracach ponad 5 km poza obrębem m. Gniezna zwraca się koszty podróży w obie strony raz na tydzień za bilet kolejowy klasy IV.

Powyższa taryfa pracy obowiązuje od 18.VI 1932 r. do 31.III 1933 r.

UI86 22.III 1933 r. Ostrów Wielkopolski. Taryfa pracy ustalona pomiędzy Zw. Przedsiębiorców Budowlanych w Ostrowiu a Zw. Prac. Bud. i Pokr. Zawodów Zjednoczenia Zawodowego Polskiego przy udziale Inspektora Pracy 57 Obwodu. Od dnia 22.III dla pracowników zatrudnionych w przemyśle budowlanym w powiecie Ostrów i w b. powiecie odolanowskim obowiązują następujące place za godzinę: 1) dla czeladnika murarskiego i ciesielskiego I klasy—zł. 0,73, 2) 2 klasy zł. 0,60; 3) dla robotników budowlanych od zł. 0,45. Do czeladników 2 klasy zalicza się: a) czeladników do 2 lat po wyuczeniu, b) czeladników ponad 65 lat; 4) przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się przyjmować pracowników poleconych przez Zw. Bud. Z. Z. P.; 5) Zw. Prac. Bud. Z. Z. P. zobowiązuje się wpływać na poleconych pracowników, aby polecone sobie prace wykonywali sumiennie; 6) tworzy się komisje z jednego pracodawcy i 1 pracobiorcy do: a) zwalczania partactwa w zawodzie budowlanym na całym terenie objętym tą umową, b) kontrolowania budowlani, c) rozpatrywania sporów pomiędzy stronami, wynikłych z powyższej umowy; 7) Związki obowiązują się dbać o ścisłe przeprowadzenie w praktyce powyższej umowy.

Umowa obowiązuje od dn. 22.III 1933 r. do dn. 31.XII 1933 r. Wypowiedzenie umowy nastąpić może na 4 tygodnie przed jej upływem, t.j. najpóźniej 30.XI 1933 r. W razie niewypowiedzenia umowa przedłuża się automatycznie na czas nieokreślony, przyczem zachowuje się ten sam termin wypowiedzenia.

UI87 10.VII 1933 r. Toruń. Umowa pomiędzy Cechem Brukarskim na woj. pomorskie a Zw. Zaw. Robotników i Rzemieślników Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, Sekretarjat w Toruniu, na woj. pomorskie.

§ 1) Obie umawiające się strony ustalają dla robót kamieniarskich stawki akordowe. 1) Półbruczek (typ morski) za 1 m³ zł. 3,00. 2) Brukowiec (typ morski) za jeden m³ pierwszej klasy wym. 18/20 cm głowacz zł. 5,00. 3) Brukowiec (typ morski) za 1 m³ drugiej klasy zł. 3,00. 4) Przecinek za 1 m³ zł. 3,00. 5) Krawężnik docinany za 1 m bież. zł. 0,80. 6) Krawężnik łupany zwykły zagłębiony za 1 m bież. zł. 0,30. 7) Szaber—wym. od 2—4 cm—za 1 m³ zł. 6,00. 8) Szaber—wymiar od 4 do 6 cm za 1 m³ zł. 3,75. 9) Odporniki do 1 m wysokości od szt. zł. 1,00. 10) Odporniki—wys. od 1 m—1,5 m od sztuki zł. 1,50. 11) Tłuczenie pokładu na nową szosę za 1 m³ zł. 2,00. 12) Drzewniaki od sztuki zł. 0,50. 13) Za rozkłonowanie kamienia—wym. od 59 cm do 1 m zł. 1,00. 14) Rozstrzał kamienia—wiercenie do 6 cali—zł. 1,00. 15) Rozstrzał kamienia—za każdy dalszy cal ponad 6 cali zł. 0,10. 16) Ponadto w przypadku stosowania pracy na dniówkę za godzinę pracy kamieniarz. zł. 0,80. § 2. Powyższe stawki przy wykonywaniu odnośnych robót kamieniarskich stanowią minimum zarobku należnego. § 3. Strony zainteresowane ustalają powyższe minimalne stawki zarobkowe dla prac kamieniarskich na czas do dn. 31.VII 1934 r. z tem, że każda ze stron jest uprawniona do wypowiedzenia warunków umowy cennikowej na okres 1 miesiąca przed dniem 31.VII każdego roku; niezgłoszenie takiego wypowiedzenia nadaje niniejszej umowie moc obowiązującą na dalszy okres roczny.

Umowie zbiorowej z dnia 10.VII 1933 r. nadana została obwieszczeniem Ministra Op. Społ. z dn. 10.VIII 1933 r. moc powszechnie obowiązującą dla wszystkich robót kamieniarskich na obszarze woj. pomorskiego (obacz Obwieszczenie z dn. 18.VIII 1933 r., poz. 226 Monit. Pol. Nr. 194 z dn. 25.VIII 1933 r.).

UI88 17.VI 1932 r. Gdynia. Umowa pomiędzy właścicielami i pełnomocnikami Zakładów Malarskich w Gdyni a Zw. Malarzy Lakierników i Pozłotników w Gdyni przy udziale Inspektora Pracy 60 Obwodu.

1 a) Dla czeladnika malarskiego na godzinę zł. 1,30, 1 b) dla czeladnika malarskiego do roku po ukończeniu nauki zł. 1,15, 1 c) dla pomocnika malarskiego (strycharza) zł. 1,00. 2) Lepiej wykwalifikowani pomocnicy (strycharze) mają prawo być dopuszczeni do przeegzaminowania przez Komisję Kwalifikacyjną Związkową i po pomyślnym wyniku egzaminu otrzymują place, jak czeladnicy malarscy do roku po ukończeniu nauki. 3) Pomocników wolno zatrudniać w każdym przedsiębiorstwie w stosunku 50% do ilości zatrudnionych czeladników malarskich. 4) Wypłata tygodniowa zarobków musi być regularna i całkowita, ewent. stosowanie zaliczek w wysokości 50% zarobków jest dopuszczalne, lecz w następnym tygodniu należy wypłacić całkowitą należność. 5) Przy wypłacie należy zapość pracownikom dokładne rozliczenie zarobków, potrąceń na świadczenia socjalne etc. na torebkach, wzgl. książeczkach obrachunkowych, stosownie do odnośnego rozporządzenia o umowie o pracę.

Umowa obowiązuje od dnia 18.IV 1932 r. Jako termin wypowiedzenia umowy strony uznają koniec miesiąca i wypowiedzenie jednomiesięczne kalendarzowe.

UI89 23.VIII 1932 r. Gdynia. Umowa zbiorowa dla przemysłu brukarskiego na miasto Gdynię i powiat Morski pomiędzy Zrzeszeniem Przedsiębiorców Robót Brukarskich w Gdyni a Centr. Zw. Rob. Budowlanych w Polsce, Oddział Brukarzy w Gdyni, przy udziale Inspektora Pracy 60 Obwodu. Par. 1. 1) Umowa zbiorowa dla przemysłu brukarskiego i drogowego obowiązuje miasto Gdynię i powiat Morski. 2) Postanowienia sprzeczne z niniejszą umową zbiorową są nieważne. Strony zobowiązują się odmiennych warunków z innymi organizacjami lub stronami nie zawierać. Par. 2. 1) Czas pracy wynosi 8 godzin dziennie, w sobotę 6 godz., czyli 46 godzin tygodniowo. Przedłużenie czasu pracy jest dopuszczalne w wypadkach przewidzianych w art. 6 ustawy z dnia 18.XII 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 2 poz. 7, r. 1920). W tym wypadku dodatek za pierwsze 2 godziny nadliczbowe wynosi 50%, zaś za każde dalsze godziny nadliczbowe oraz za prace nocne i w niedziele i święta dopłaca się

co najmniej 100% dodatku. 2) Podczas pracy odbywają się następujące przerwy dla brukarzy: od godz. 7—8 praca, od 8—8.15 przerwa, od 8.15—9 praca, od 9—9.15 przerwa, od 9.15—10 praca, od 10—10.15 przerwa, od 10.15—11 praca, od 11.15—12 praca, od 12—13 przerwa obiadowa, od 13—14 praca, od 14—14.15 przerwa, od 14.15—15 praca, od 15—15.15 przerwa, od 15.15—16 praca. Par. 3. 1) Płaca godzinna dla brukarzy wynosi zł. 1,65. 2) Płaca godzinna dla ramarzy wynosi zł. 1,35. Prawo do płac taryfowych mają tylko ci brukarze, którzy posiadają świadectwo wystawione przez mistrza brukarskiego, że przynajmniej przez 3 lata terminowali oraz ci wszyscy, którzy pracę taryfową dostatecznie wykonują. Ramarze mają prawo do płac taryfowych skoro udowodnią, że przynajmniej przez 1 rok byli za takowych zatrudnieni. Par. 4) Minimalna wydajność pracy na 8 godzin jest następująca: dla brukarzy: 1) bruk nowy, kostka mała 10 x 10 na podkładzie szosowym, wzgl. betonowym wynosi 18 m², 2) kostka duża 24 m², 3) głowacz 28 m², 4) bruk zwykły gazowy lub t. zw. dziki 28 m², 5) bruk mozaikowy 6 m², 6) płyty cementowe w rozmiarach 50 x 50 32 m². Dla ramarzy: zasadniczo przydziela się na 1 brukarza 1 ramarza. Natomiast przy robotach zbiorowych większych ustala się następujący stosunek: na 2 brukarzy 2 ramarzy, na 3 brukarzy 2 ramarzy, na 4 brukarzy 3 ramarzy, na 5 brukarzy 4 ramarzy, na 6 brukarzy 4 ramarzy, na 7 brukarzy 5 ramarzy i t. d. Wszyscy ramarze, pracujący razem na 1 robocie, ubijają według kolejnego taktu. Par. 5) Przy robotach większych winien podmistrz przedwstępne prace na czas wykonać. Prace brukarzy winny być tak wykonane, by pomoc bez wyczekiwania mogła takowe wykończyć, zależy jednak od tego, czy pracodawca dostarczył odpowiednią ilość robotników. Par. 6) Wpłata zarobków winna być uskuteczniwana co 2 tygodnie w piątki, podczas i na miejscu pracy. Wyczekiwanie na wypłatę zarobków liczyć się będzie jako godziny nadliczbowe. Par. 7) Przyjmowanie i zwalnianie z pracy reguluje się według Rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324, r. 1928). Przyjmowanie do pracy pozamiejskowych brukarzy i ramarzy może nastąpić tylko wtenczas, o ile się okaże, że wszyscy miejscowi są już zatrudnieni. Przy koniecznej redukcji tylko części pracowników, winni być pierw zwolnieni pracownicy pozamiejskowi. Zrzeszeni przedsiębiorcy zobowiązują się przyjmować do pracy tylko członków Centr. Zw. Rob. Bud., Oddział Brukarzy w Gdyni. Par. 8) Do narzędzi brukarzy należy: młotek, calówka, sznur i waga. Dla ramarzy tylko łopata, resztę potrzebnych do wykonania prac brukarsko-ramarskich narzędzi dostarczy pracodawca. W razie gdyby pracodawca posługiwał się ramami będącymi własnością ramarzy, natenczas opłaca pracodawca kwotę zł. 0,25 dziennie tytułem odszkodowania. Par. 9) Do przestrzegania niniejszej umowy i załatwiania sporów powstałych z tytułu pracy i płacy powołuje się z łona kontrahentów Komisję Pojednawczą, w skład której wchodzi przedstawiciele pracodawców i pracobiorców w równej liczbie. Członkowie Komisji wybierają wspólnie 1 osobę bezpartyjną, jako przewodniczącą, w danym wypadku Inspektora Pracy w Gdyni. Sekretarz Związku ma prawo brać w sporach udział jako doradca, nie zaś jako strona. Wszelkie powstałe spory należy niezwłocznie najpóźniej w ciągu 1 tygodnia załatwić. Wnioski wnoszą strony na piśmie. Par. 10) Strony zobowiązują się do ścisłego przestrzegania niniejszej umowy.

Umowa obowiązuje od dnia 1.VII 1932 r. do dnia 31.III 1933 r. z 1-miesięcznym wypowiedzeniem. W razie gdy wypowiedzenie nie nastąpi, natenczas obowiązuje także na 1 rok następny z zachowaniem terminu wypowiedzenia.

UI90 14.IV 1933 r. Gdynia. Umowa taryfowa pomiędzy Cechem Mistrzów Malarskich w Gdyni a Związkiem Malarzy, Lakierników i Pozłotników w Gdyni przy udziale Inspektora Pracy 60 Obwodu. Par. 1) Wynagrodzenie za jedną godzinę pracy samodzielnie pracującego czeladnika malarskiego wynosi zł. 1,00, czeladnika młodszego, t. j. do 3 lat po wyuczeniu zł. 0,90. Par. 2) Za godziny nadliczbowe wykonywane na zlecenie pracodawcy w pilnych i koniecznych wypadkach

wynagradza się według ustawy o czasie pracy. Za pracę z rusztowania powyżej 6 m otrzymuje czeladnik 10% dodatku do normalnej płacy godzinowej. Wypłatę uskutecznia się następująco: po 1 tygodniu zaliczka, a co 14 dni całkowite wyrównanie. Par. 3) Czeladź malarska obowiązują się w tych warsztatach wyłącznie pracować, których właściciele należą do cechu mistrzów malarskich w Gdyni. Czeladź wzamian za to żąda przyjmowania do pracy tylko tych czeladników, którzy się wylegitymują kartą uzdolnienia i legitymacją związkową. Par. 4) Wszelka agitacja podczas pracy jest zabroniona, wstęp na miejsce pracy nieupoważnionym bez zezwolenia mistrza jest niedozwolony. Par. 5) Pracownik jest obowiązany mieć własne narzędzia jak: szpachtel, sznur, calówkę, ołówek i pendzle do pasków. Par. 6) Potrzebne narzędzia do wykonywania prac dostarcza mistrz za dowodem doręczenia, pomocnik jest zobowiązany takowe utrzymać w należytych stanie, a przy rozwiązaniu stosunku pracy zwrócić mistrzowi lub jego zastępcy. Pomocnik odpowiada własnym zarobkiem za zwrot odebranych narzędzi. Par. 7) Przebieganie się powinno nastąpić przed rozpoczęciem pracy, a mycie po skończonej pracy. Mydła dostarcza pracodawca. Par. 8) Zachodzące zatargi z tytułu niniejszej umowy pomiędzy pracodawcą a pracobiorcą rozstrzyga sąd polubowny przy Cechu Mistrzów Malarskich w Gdyni, składający się z 2 członków Cechu i 2 członków Związku pod przewodnictwem przedstawiciela Cechu. Par. 9) Strony zobowiązują się swym wpływem popierać się wzajemnie przy zwalczaniu brudnej konkurencji, jednocześnie zabrania się pracownikom wykonywania wszelkich prac malarskich na własny rachunek.

Umowa obowiązuje od 1.IV 1933 r. do 31.III 1934 r. i może być wypowiedziana na 6 tygodni przed upływem tego terminu. O ile to nie nastąpi, obowiązuje na rok następny. Umowa obowiązuje na całym terenie Gdyni, administrowanym przez Komisariat Rządu.

UI91 19.III 1932 r. Katowice. Umowa zbiorowa dla przemysłu budowlanego na górnośląskiej części woj. śląskiego z dn. 15.X 1931 r. (budownictwo nadziemne, betonowe i podziemne) pomiędzy: a) Zw. Prac. Przem. Budowlanego na Górnym Śląsku, zw. zap. b) Zw. Samodzielnych Polskich Budowniczych na Śląsku, c) Zw. Pracodawców dla Robót Podziemnych i Betonowych na woj. śląskie, a Związkami: a) Zw. Prac. Budowlanych i Pokr. Zawodów Z. Z. P. oraz b) Centr. Zw. Rob. Budowl. w Polsce. Umowa powyższa wydana została drukiem i składa się z 12 paragrafów następującej treści. Par. 1) Obszar objęty umową zbiorową. Par. 2) Przyjmowanie i zwalnianie pracobiorców. Par. 3) Czas pracy. Par. 4) Nadgodziny, praca nocna i świąteczna. Par. 5) Płaca. Par. 6) Zarobek poboczny za zapłatą. Par. 7) Uczniowie. Par. 8) Zastępstwo robotnicze. Par. 9) Mieszkanie i kantyna. Par. 10) Łagodzenie zatargów. Par. 11) Wykonanie umowy. Par. 12) Czas trwania umowy. Do umowy z dnia 15.X 1931 r. dołączono t. zw. umowę o pracy i płacy, stanowiącą istotną część tej umowy. Umowa o pracy i płacy składa się z następujących paragrafów: Par. 1) Obszar podlegający umowie o pracy i płacy. Par. 2) Czas pracy. Par. 3) Godziny nadliczbowe, praca nocna i świąteczna. Par. 4) Płaca oraz Par. 5) Czas trwania umowy o pracy i płacy.

Umowa z dnia 19.III 1932 r. obowiązuje od 15.X 1931 r. do 31.XII 1933 r. i przedłuża się automatycznie na następny rok, o ile nie zostanie wypowiedziana na 3 miesiące przedtem i to listem poleconym, podpisanym przez wszystkie organizacje jednej strony.

Umowa o pracy i płacy obowiązuje niezależnie od regulacji płac na czas trwania umowy zbiorowej. Obecne stawki obowiązują od 1.V 1931 r. do 31.XII 1931 r. z tem, że o ile nie zostaną wypowiedziane na 1.XII 1931 r., obowiązują na dalszy rok. Wypowiedzenie zarobków godzinnych winno nastąpić przez wszystkie związki pracowników lub też pracodawców jednocześnie.

UI92 10.XII 1932 r. Katowice. Umowa pomiędzy wszystkimi pracodawcami i pracobiorcami górnośląskiej części woj. śląskiego, którzy na tym obszarze wykonują wszelkie roboty zdunskie lub kaflarskie, przy udziale Inspektora Pracy IX Okręgu. Par. 1) Ustalono taryfę zarobkową oraz warunki ogólne, obowiązujące

wszystkich pracodawców i pracobiorców, wymienionych powyżej. Par. 2) Wszystkie odmienne lub stare umowy tracą swą ważność w chwili wejścia w życie niniejszej umowy. Par. 3) Czas roboczy trwa dziennie 8 godzin, wzgl. 48 godzin w tygodniu. Praca rozpoczyna się o godz. 7 rano i trwa do godziny 16-ej z 1-godzinną przerwą obiadową. Za pracę niedzielą lub nocną opłaca się w akordzie i w zarobku 60% dodatku. Za pracę nocną liczy się czas od godz. 20-ej do godz. 5-ej rano. Nadgodziny przy reparaaturach na żądanie pracodawcy płacone będą z 10% dodatkiem. Za nagłą robotę, przy której musi pracować z czeladnikami, płaci się 25% dodatku. Dodatek ten jednak odpada przy pracy niedzielnej lub nocnej. Par. 4) Dla obliczenia roboty akordowej oraz różnych dodatków i zarobku podstawowego na godziny, służy niniejsza taryfa zarobkowa, między obu stronami ustalona. Porys nieznajdujące się w taryfie zarobkowej płacone będą według ugody. Par. 5) Każdy zdun, który za swoją pracę płacony jest według taryfy, jest zobowiązany pracę tę dobrze i sumiennie wykonać, w szczególności zaś winny wewnętrzne urządzenia pieca odpowiadać danym wskazanym przez mistrza. Tylko dobrze i całkowicie wykonana robota będzie płacona według taryfy, za złą robotę nie płaci się. Par. 6) Zatargi zarobkowe pomiędzy stronami powinny być w najkrótszym czasie uregulowane i to przez obu przewodniczących komisji zarobkowych lub ich zastępców. W razie niedojścia do ugody, rozstrzyga ostatecznie cechowy sąd rozjemczy po przesłuchaniu znawców zawodowych. Par. 7) Zdunowie, którzy podczas swego zatrudnienia w firmie wykonywują roboty na własny rachunek, lub na rachunek osób trzecich, zostaną natychmiast z pracy zwolnieni. Par. 8) W razie zwolnienia z pracy zobowiązany jest pracodawca wzgl. pracobiorca przed ukończeniem roboty o tem drugą stronę zawiadomić. Par. 9) Pracodawca jest zobowiązany dostarczyć na miejsce pracy wszystkich materiałów w stanie dobrym i zdatnym do użytku. Musi się on postarać o zamykalną ubikację na nowych budynkach oraz o to, ażeby na każdym miejscu pracy znajdowały się narzędzia, drabiny, glina i naczynia do wody. Par. 10) Przed rozpoczęciem roboty każdy zdun winien się przekonać o właściwości i dobrem założeniu fundamentów. Również obowiązany jest zdun przekonać się o technicznych właściwościach kominowych, tam zaś, gdzie urządzenia są nieodpowiednie, zobowiązany jest zawiadomić o tem natychmiast pracodawcę. Przedewszystkiem obowiązany jest dbać o to, ażeby we wszystkich pracach uwzględniona została możliwość uniknięcia niebezpieczeństwa pożaru, przyczem należy stosować się do miejscowych przepisów policyjno-budowlanych. Par. 11) Każdy zdun zobowiązany jest obchodzić się oszczędnie z dostarczonym materiałem i zważać na to, by materiał wylepowy odpowiadał wymaganiom. Po ukończeniu prac pozostały materiał musi być zebrany celem dalszego użytku. Każde miejsce pracy musi być po ukończeniu dobrze i zupełnie oczyszczone. Wybijanie dziur do kominów ma być przeprowadzone z największą ostrożnością, przyczem należy wydobywać wybite części cegły, a nie wrzucać ich do kominu. Ponieważ węgiel używany na Śląsku zawiera wiele gazów, co często przy spalaniu go w piecach powodować może przepalenie pieców i w następstwie ewentualne pęknięcie części kaflowych, winien zdun uważać na to, aby kafle przy układaniu były luźno spięte, w przeciwnym bowiem razie przy ścisłym spinaniu kafli nastąpić może zerwanie się. Również przy urządzeniu głównych kanałów wewnętrznych winien się troszczyć zdun o dobre wylepienie materiałem ogniostwa. Par. 12) W czasie od I.X do I.IV można pracować tylko przy oszklonych oknach. Przy nadchodzącym mrozie pracodawca w miarę możliwości ma się postarać o ogrzewanie ubikacji, w których się pracuje, przyczem palenie koksu w otwartych piecach koksowych jest wzbronione. Przy pracach pozamiejscowych, gdzie należy nocować, powinien pracodawca postarać się o wikt i nocleg, a gdzie nie jest to możliwym następuje oddzielne wynagrodzenie, równające się zarobkowi 3-godzinnemu, lub 35% zarobku dziennego. Ten sam dodatek płacony będzie za niedzielę i święta, podczas których powrót zduna do rodziny nie jest możliwy. Par. 13) Wypłata zarobków odbywa się w każdą sobotę, począwszy od godz. 13-ej popołudniu, a to na podstawie kartki roboczej,

na której każdy zdun napisać ma wszystkie przez niego wykonane roboty wraz z ich wydajnością. Kartki te muszą być oddane najpóźniej w piątek w biurze pracodawcy do rąk własnych. Par. 14) Za niemożność wykorzystania urlopu płaci się dodatek urlopowy w wysokości 1%. Par. 15) W razie wybuchu strajku każdy zdun jest zobowiązany rozpocząć pracę bez przerwy kontynuować i ukończyć z wyjątkiem nowych budynków. Zwolnienie z pracy członków pracobiorców Komisji Zarobkowej z powodu strajku nie jest dopuszczalne.

Par. 16) Umowa taryfowa obowiązuje od dnia 11.XII 1932 r. do 31.V 1933 r. Czterotygodniowe wypowiedzenie przedłuża się automatycznie na dalsze 6 mies., o ile umowa nie będzie wypowiedziana poprzednio przez jedną ze stron.

Do umowy z dn. 10.XII 1930 r. dołączona została następująca taryfa zarobkowa dla zdunów górnośląskiej części woj. śląskiego:

Taryfa zarobkowa dla zdunów Górnego Śląska województwa śląskiego. Ceny pojedyncze dla obliczenia warstw na piece podstawowe, postumentowe, rysunkowe. Cokle, gzymsy dolne, gruty, fryzy, gzymsy wierzchnie, listwy i kopuły oblicza się również jak warstwy bez potrąceń lub dodatków.

I. Piece czworokątne według rzeczywistej wielkości obójtne czy białe, lub kolorowe we wszystkich kolorach—gładkie, ozdobione czyli nutowe. Każdy piec musi być najakuratniej wykoulowany.

Warstwy:		w rogu:	wolnostojące:
Nr. 1 wielkość	1½ . 1½	2,11 zł.	2,43 zł.
2	1½ . 2	2,33 „	2,67 „
3	2 . 2	2,53 „	2,92 „
4	2 . 2½	2,81 „	3,23 „
5	2 . 3	3,09 „	3,55 „
6	2½ . 3	3,49 „	4,03 „
7	2 . 3½	3,49 „	4,03 „
8	2½ . 3½	3,91 „	4,51 „
9	2 . 4	3,91 „	4,51 „
10	2½ . 4	4,34 „	4,98 „
11	2 . 4½	4,34 „	4,98 „
12	2½ . 4½	4,76 „	5,46 „
13	3 . 4	4,76 „	5,46 „
14	3 . 4½	5,20 „	5,97 „
15	2½ . 5	5,20 „	5,97 „
16	3 . 5	5,73 „	6,58 „
17	2½ . 5½	5,73 „	6,58 „
18	3 . 5½	6,26 „	7,19 „
19	3½ . 5½	6,78 „	7,80 „
20	2½ . 6	6,26 „	7,21 „
21	3 . 6	6,78 „	7,80 „
22	3 . 6½	7,31 „	8,40 „
23	3½ . 6½	7,89 „	9,10 „
24	3 . 7	7,89 „	9,10 „
25	4½ . 6½	9,— „	10,37 „

II. Piece pięciokątne według rzeczywistej wielkości obójtne czy białe, lub kolorowe we wszystkich kolorach—gładkie, ozdobione czyli nutowe. Każdy piec musi być najakuratniej wykoulowany.

Nr. 1 wielkość	1 . 2	2,65 zł.
2	1 . 2½	3,04 „
3	1½ . 3	3,49 „
4	1 . 3½	3,93 „
5	1 . 4	4,34 „
6	1 . 4½	5,17 „
7	1 . 5	5,73 „
8	1 . 5½	6,26 „
9	1 . 6	6,80 „
10	1½ . 2	3,04 „
11	1½ . 2½	3,49 „
12	1½ . 3½	4,34 „
13	2 . 3½	4,76 „
14	1½ . 4	4,76 „
15	2 . 4	5,73 „
16	1½ . 4½	5,73 „
17	2 . 4½	6,26 „
18	1½ . 5	6,26 „
19	2 . 5	6,80 „
20	1½ . 5½	6,80 „
21	2 . 5½	7,36 „

4/4 skrzydła—1 kafa, 4/8 skrz.—1,5 kafli 8/8 skrz.—2 kafe. Przy piecach pięciokątnych ponadto na 1/2 kafa zł. 0,50 więcej. III. Różne dodatki do pieców do ogrzewania. Cokel systemu Brabeego liczy się za 1,5 warstwy. Cokel systemu Brabeego wyłożony z flizami liczy się za dwie warstwy. Nogi z wyłożeniami flizami liczy się za 2,5 warstwy. Niża do 4 głęboka, 1 kafa wysoka, z kafli wyrabiana—dodatek zł. 4,15. Niża jak wyżej, jednak dwie kafe wysoka—dodatek zł. 8,30. Niża wyrobiona z flizów z obudową górną i dolną—dodatek zł. 1,40. Obrab lub niża bez przymocowania, wysokość jednego kafa z jednego kawałka wyrobiona—dodatek zł. 1,40. Niża jak wyżej, jednak wysokości dwóch kafli—zł. 2,80. Jak wyżej, jednak 2,5 oraz 3 kafe wysoka—dodatek zł. 4,20. Konsolle pod niżami—dodatek zł. 1,40. Warstwy krtaniowe jednostronne do 4" dodatek zł. 2,77. Jak wyżej dwustronne do 4" dodatek zł. 4,15. Jak wyżej ponadto dodatek zł. 5,50. Ławka za kafłą lub płytką—dodatek zł. 0,55. Ławka za róg—dodatek zł. 0,85. Ławka w całości dodatek zł. 5,60. Filary pod ławką—dodatek zł. 2,10. Budowa występu poza narożnik—dodatek zł. 0,85. Budowa wystającego gzymsu płaskiego liczy się za 1,5 warstwy. Boczny gzyms płaski przy stronie czołowej—dodatek zł. 4,42. Boczny gzyms płaski dwustronny—dodatek zł. 8,04, kominiek z podwójnym opaleniem dodatek zł. 8,30. Drzwiczki kratkowe z okładziną—dodatek zł. 5,50. Palenisko przez ścianę—dodatek zł. 2,80. Za skrzynkę ogrzewalną z żelaza lub blachy starego systemu dodatek zł. 8,30. Jak powyżej, jednak ponad 4,5 kafli długą—zł. 9,67. Za wkładki „Seram” łącznie z wlotowami i wylotowami siatkami oraz drzwiczkami rurowymi—dodatek zł. 8,30. Gotowe na trwałe palenie, urządzone wkładki, lub typu I „ram” wybudowane z szamotówek i przednią płytą—dodatek zł. 5,50. Jak powyżej, wyłożone kafłami zł. 8,30. Spinacze warstwowe z rozetkami za warstwą—dodatek zł. 0,55. Rura przewodnia za metr bież.—dodatek zł. 0,72. Wyrobiecie ławki z kafli liczy się za kafel—dodatek zł. 0,55. Haki mosiężne za sztukę—dodatek zł. 0,22. Za 1-kafłową rurę ogrzewalną szlifowaną dodatek zł. 2,25. Za 1,5-kafłową rurę ogrzewalną szlifowaną—dodatek zł. 2,90. Za rurę ogrzewalną ze skrzynki blaszanej—dodatek zł. 0,55. Za 2-kafłową rurę ogrzewalną szlifowaną—dodatek zł. 3,50. Za szmelc—dodatek 50%. Za „Skawina” porcelanowy biały, gładki i fasonowy—dodatek 20%. Odflizowanie pieców ogrzewalnych nie oblicza się osobno. Odflizowanie pieców z taśmą do wielk. 2-3 1/2—dodatek zł. 1,10. Odflizowanie z taśmą ponadto liczy się za 0,5 kafli więcej—dodatek zł. 0,20. Odbudowa filarów za każde dalsze 4"—dodatek zł. 0,68. Piece „8” od ściany postawione, według załączonego szkicu będą płacone jak piece pół-wolnostojące, jednak odpada dodatek za odbudowanie filarów z tem, że kafe muszą być do połowy szlifowane. Piece przez ścianę będą jak załączony szkic zapłacone z dodatkiem 70%, 60% i 50% wedle sposobu wykonania. Za piece z 4-ch stron szlifowane, których ściany nie stykają się bezpośrednio ze ścianami pokoju—dodatek 100%. Przy piecach postawionych z kafli kwadratowych obliczane będą 3 szczyty, kwadratowe z 2 szczyty normalne 9,8" muszą być jednak szlifowane. Zmiany przy piecach nieobjętych przez niniejszą taryfę będą regulowane przez obustronne komisje zarobkowe. IV. Roboty przy rozbiórce pieców. Rozbiórka pieca, który nie będzie ponownie ustawiony, oraz za kafe, które będą zużyte częściowo w tylnej stronie pieca, płaci się 10% od zarobku podstawowego. Za rozebranie i rysowanie pieca, który celem późniejszego ponownego ustawienia zostanie przechowany, płaci się łącznie z robotą przechowawczą 20% od zarobku podstawowego. Za zniesienie pieców „Meisner lub Altdeutsch”, które nie będą ponownie postawione 10% od ceny podstawowej za piece z kafli oblewanych. Przetworzenie pieców. Koszt całkowitego przebudowania pieców ogrzewalnych i kuchennych łącznie z rozebraniem wynosi przy wbudowaniu do 35% części nowych do stron przednich—jak nowy. O ile jednak do stron przednich pieca wbudowano więcej jak 35% nowych części, wówczas płaci się za rozebranie pieca osobno 10% od robocizny. Przy przebudowie pieców porcelanowych kosztować będzie rozebranie pieca 20%, pozatem płaci się za piec, jak za nowy piec begusowy. Przy wbu-

dowaniu nowych części liczy się za 1 kafe zł. 0,65, za 1 narożnik zł. 1,00. Fryz i nasada łącznie będą płacone jak za jedną warstwę kafłową. O ile fryz i nasada składa się z więcej, jak dwu części, wtedy oblicza się każda dalsza część za połowę warstwy kafłowej. Reparatyury pieców płaci się tylko w stosunku zarobkowym. Zarobek godzinowy wynosi zł. 1,70. V. Przenośne piece pokojowe i kuchenne. Przy ustawianiu na składzie kafli polewanych i porcelanowych za: 1 kafe lub płytkę zł. 0,50, przy wymurowaniu wnętrza zł. 0,60. Nieprzenośne piece w ramach żelaznych: za kafe lub płytkę szlifowaną zł. 0,40, za kafe lub płytkę nieszlifowaną zł. 0,20. Blaszane ściany pieca i czapki blaszane będą płacone po zł. 0,30 za jedną warstwę. VI. Piece kuchenne. Za wszystkie piece kuchenne, nie wyłączając tak zwanych ognisk berlińskich, płaci się tylko według ilości wyrobionych do nich kafli, a to za: piece aż do 50 kafli, za kafe zł. 0,50, przy piecach o więcej jak 50 kafli, za kafe zł. 0,60. Przy kuchniach z kafli kwadratowych liczy się 3 szczyty kwadratowe z 2 szczyty normalne 9,8", muszą jednak być szlifowane. Piece kuchenne obliczane będą według cali. VII. Różne dodatki do pieców kuchennych. Kociołek na wodę nad braturą przy dwu warst. nadb.—dodatek zł. 1,80, haki mosiężne ponad 4 sztuki—za 1 sztukę dodatek zł. 0,22. Odszlifowanie wszystkich kuchen i pralni—za 1 część dodatek zł. 0,10, 1 część szlifowaną dodatek zł. 0,50. Urządzenie gzymsu oprawkowego, obojętne czy ze szmelcu lub polewanych kafli, liczy się według kafli—dodatek zł. 4,50. Wbudowanie butelki ogniowej—dodatek zł. 4,50. Kurek przy kociołku lub bańce—dodatek zł. 2,00. Za otwór na węgiel lub drzewo z cegły do 15" wysoki—dodatek zł. 1,20. Za otwór na węgiel lub drzewo z kafli do 15" wysoki—dodatek zł. 3,00. Za przebijanie przez wentylację i połączenie z kominem—dodatek zł. 1,20. Za deskę do garnków zł. 1,35. Za austriacki ogrzewacz talerzy oblicza się według każdorazowej poprzedniej umowy. Kuchnia z szmelcu 50%, kuchnia „Skawina” biały, porcelanowy i fajansowy o 20%. Wbijanie dziur do komina ponad 5" oblicza się za dalsze 0,5 kamienia 0,75. To samo dotyczy pieców ogrzewalnych. Naprawy pieców kuchennych płaci się tylko w zarobku godzinowym, który wynosi zł. 1,70. Piecyki gazowe i ogrzewacze z kafli oblicza się przy zapłacie według kafli. VIII. Dodatek przy robotach zamiejscowych. Przy robotach odległych do 7 km od siedziby pracodawcy nie przysługuje dodatek, natomiast zostaną pracownicy zapłacone koszta podróży. Przy robotach odległych od 7 km do 10 km przysługuje dodatek 5%. Przy robotach odległych od 10 km do 20 km dodatek 10%. Przy robotach odległych ponad 20 km dodatek 25% prócz kosztów podróży.

UI93 2.VI 1932 r. Kraków. Umowa pomiędzy Cechem Zdunów i Garnarzy a Zw. Rob. Budowlanych, Oddział Kaflarzy w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. Punkt 1 umowy z dnia 14.IX 1931 r. zostaje zmieniony o tyle, że dotychczasowe płace zostają, począwszy od dnia 2.VI 1932 r., zmniejszone o 5% z ważnością do 1.VIII 1932 r. Wszyscy strajkujący robotnicy przystępują do pracy z dn. 3.VI 1932 r. i nie mogą być za udział w strajku w żadnej formie karani.

Obie strony ustalają termin wypowiedzenia umowy najpóźniej do dn. 28.VI 1932 r. z tem, że w razie niewypowiedzenia jej przez którąkolwiek ze stron, ważność tej umowy przedłuża się na rok następny, t. j. do dn. 1.VIII 1933 r.

UI94 10.V 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy przedsiębiorstwem zduńskim „Konrad Herb” w Krakowie a delegatami Zw. Rob. Budowlanych w Krakowie, Oddział Kaflarzy, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. Strony ustalają zgodnie następujące płace za postawienie pieców z kafli, t. zw. kwadrateli: Typ II. 3 x 3, 5 x 13 rzędów po zł. 24,30. Typ III. 3 x 3, 5 x 14 rzędów zł. 24,30. Typ IV. 3,5 x 3,5 x 14 rzędów zł. 27,00. Typ V. 3,5 x 4,5 x 14 rzędów zł. 29,70. Typ VI. 3,5 x 4,5 x 15 rzędów zł. 31,50. Typ VII. 3,5 x 5 x 15 rzędów zł. 33,30. Typ VIII. 3,5 x 5 x 17 rzędów zł. 38,70. Za każdy następny rząd wyżej płaca ma być podwyższona proporcjonalnie do wymienionych plac danego typu.

Rzędy liczy się od podmurówki, którą zrobić obowiązany jest zdun. Do każdego pieca dochodzi t. zw. banda i wyblatowanie wnętrza pieca. Za postawienie kuchni: a) z ogrzewaczem typu III. zł. 25,20, b) bez ogrzewacza typu III zł. 20,00. Pomocników opłaca firma. Firma obowiązana jest zatrudniać—za wyjątkiem sprowadzonych już dotąd 13 pracowników zamiejscowych—wyłącznie pracowników miejscowych, których zobowiązuje się dostarczyć Zw. Rob. Bud. Oddział Kaflarzy. Wpłata robotników odbywać się będzie co 2 tygodnie z tem, że w tych tygodniach, w których nie przypada wypłata, wypłacona będzie zaliczka w wysokości 50% przyjętej roboty.

Czas trwania umowy określa się aż do ukończenia budów w Z. U. P. U. przy ul. Słonecznej, przyczem terminu wypowiedzenia umowa nie określa.

UI95 22.V 1933 r. Kraków. Umowa między firmą „Nowodróg” Przedsiębiorstwo Dróg Asfaltowych i Bitych w Rybniku, Biuro Budowlane w Krakowie a przedstawicielami Zw. Zaw. Rob. Bud., Oddział w Mogilanach, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Dotychczasowe płace robotników zostają podwyższone w ten sposób, że ci robotnicy, którzy dotychczas pobierali po zł. 0,30 za godzinę otrzymują obecnie zł. 0,40, zaś robotnicy, którzy dotychczas pobierali zł. 0,35 i zł. 0,40 otrzymują obecnie zł. 0,45. Inne płace, t. j. ponad zł. 0,45 za godzinę, utrzymane zostają nadal bez zmiany. 2) Przyjmowanie robotników dokonuje się na podstawie listy robotników sporządzonej przez odpowiedni urząd gminny przy współudziale robotników, a zatwierdzonej przez Wydział Powiatowy, jako instytucję zastępczą P. U. P. Z przedłożonej listy pierwszeństwo do przyjęcia do pracy mają żywiciele rodzin, nieposiadający żadnych innych środków utrzymania. Z tej listy przysługuje firmie prawo wyboru robotników wedle uznania. 3) Stan zatrudnienia 17 robotników zamiejscowych pozostaje bez zmian i nie może być pod żadnym pozorem zwiększony. 4) Żaden z członków komitetu strajkowego, jak i z delegatów na niniejszą konferencję, nie może być za udział w strajku karany wydaleniem z pracy. 5) Robotnicy zatrudnieni przy układaniu wykładki drogowej otrzymują płacę godzinową zł. 0,45. O ile wyprodukują więcej jak 6,5 m², natenczas jako premję otrzymują za każdy dalszy m² 0,45 zł.

Umowa obowiązuje od dnia 23.V 1933 r., przyczem obu stronom przysługuje prawo miesięcznego jej wypowiedzenia.

UI96 30.VI 1933 r. Kraków. Umowa między Cechami Malarzy, Lakierników i Szklarzy w Krakowie a Centr. Zw. Rob. Budowl. w Krakowie, Oddział I i II Malarzy, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Płace robotników malarskich, szklarskich i lakierniczych za godzinę wynoszą: a) pracownicy po ukończeniu praktyki w 1-ym roku zł. 0,70 do zł. 0,80; b) w 2-im roku zł. 0,80 do zł. 0,90; c) w 3-im roku zł. 0,90 do zł. 1,10; d) ponad 3 lata od zł. 1,10 do zł. 1,40. 2) Przyjmowanie robotników do pracy odbywać się będzie za pośrednictwem Biura Pośrednictwa Pracy przy Centr. Zw. Rob. Bud. w Krakowie, ul. Dunajewskiego 5. Do pracy zapośredniczeni będą przede wszystkim robotnicy miejscowi. 3) Prace malarskie, lakiernicze oraz szklarskie prowadzone będą wyłącznie systemem dniówkowym, wzgl. godzinowym. Oddawanie robót w akordzie oraz w podprzedsiębiorstwo robotnikom jest niedopuszczalne. 4) Stan uczniów w zawodzie malarskim zostanie uregulowany w ciągu 1 miesiąca od dnia podpisania umowy, w myśl przepisów ustawy przemysłowej i rozp. pana wojewody z marca 1933 r. przy współudziale delegatów Cechów i Związku Zaw. Rob. Na okres 1 roku wstrzymane zostanie przyjmowanie do praktyki uczniów w zawodzie malarskim, lakierniczym i szklarskim, ze względu na wielką ilość wykwalifikowanych robotników, pozostających bez pracy. 5) Obie strony zobowiązują się w związku z bezrobociem ścigać wszystkie przedsiębiorstwa, przekraczające ustawę o czasie pracy. Roboty wykonywane nadliczbowo, spowodowane koniecznościami technicznymi, muszą być zgłaszane w Inspektoracie Pracy z wyszczególnieniem ilości zatrudnionych robotni-

ków i przepracowanych godzin. Godziny nadliczbowe będą wynagradzane zgodnie z przepisami ustawy. 6) Warunki pracy na prowincji będą załatwiane między stronami za obopólnym porozumieniem. Robotnicy mają otrzymywać zapłatę za czas spędzony w podróży, za przejazd tam i z powrotem, odpowiednie mieszkanie i dostateczny wikt. 7) Przy robotach mostowych, konstrukcjach żelaznych i innych tego rodzaju robotach mogą być zatrudniani tylko robotnicy wysoce kwalifikowani, nigdy zaś pomocnicy lub niewykwalifikowani. 8) Z powodu strajku żaden z robotników nie będzie karany wydaleniem z pracy.

Umowa obowiązuje od dnia podpisania, t. j. od 1.VII 1933 r. na przeciąg 1 roku, t. j. do dn. 30.VI 1934 r. z tem, że może być wypowiedziana przez każdą ze stron z terminem miesięcznym przed jej upływem. Umowa niewypowiedziana w terminie przedłuża swoją ważność na dalszy rok.

UI97 2.VIII 1933 r. Kraków. Umowa pomiędzy przedstawicielami firmy „Nowodróg”, Przedsiębiorstwo dla Budowy Dróg Bitych i Asfaltowych w Rybniku, Biuro w Krakowie, a Centr. Zw. Rob. Budowl. w Krakowie przy udziale Inspektora Pracy V-go Okręgu. Umowa dotyczyła pracy na odcinku Kraków-Bronowice. Najniższa płaca robotników zatrudnionych przy robotach ziemnych wynosić będzie zł. 0,46 za godzinę, płace innych robotników zostaną stosownie do niej ustalone. 2) Roboty przy wykładce kamieni będą prowadzone systemem dniówkowym. Wyjątek może być zastosowany jedynie wskutek indywidualnego zgłoszenia się robotnika o pracę akordową. W wypadkach wątpliwości rozstrzyga Inspekcja Pracy 38 Obwodu w Krakowie. 3) Czas pracy stróżów uregulowany będzie zgodnie z przepisami ustawy o czasie pracy, płace zaś podniesione będą o taki procent, jak płace robotnicze. W razie sporu o wysokość procentu rozstrzygać będzie Inspektor Pracy. 4) Do pracy przyjmowani będą przede wszystkim bezrobotni robotnicy miejscowi, a w braku miejscowych dopiero zamiejscowi. Kierowanie ludzi odbywać się będzie przez Państwowy Urząd Pośrednictwa Pracy w Krakowie. 5) Za udział w strajku nikt z pracy nie będzie wydalony.

UI98 18.VIII 1933 r. Kraków. Umowa między przedsiębiorcami terrazowymi a przedstawicielami uprawnionymi Centr. Zw. Rob. Bud. Sekcja Robót terrazowych, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. 1) Robotnicy zobowiązują się nie podejmować robót od właścicieli budów, nie mających uprawnień do samodzielnego prowadzenia robót terrazowych. Zw. Zaw. zobowiązuje się do współdziałania z przedsiębiorcami w celu tępienia nadużyć w tym kierunku. 2) Przedsiębiorcy obowiązują się nie oddawać robót w podprzedsiębiorstwo nieuprawnionym firmom oraz robotnikom jako podprzedsiębiorcom. Zobowiązują się wykonywać roboty sami we własnym zarządzie lub przez uprawnionych przedsiębiorców i to wyłącznie systemem dniówkowym. W wypadkach, zmuszających przedsiębiorcę do zastosowania akordu, płace akordowe będą tak skalkulowane, by były wyższe o 20% ponad płace dniówkowe. Płace akordowe zostaną przed ich zastosowaniem ustalone w porozumieniu ze Związkiem. 3) Do pracy przyjmowani będą przede wszystkim robotnicy miejscowi. Przyjmowanie robotników do pracy odbywać się będzie za pośrednictwem Społecznego Biura Pośrednictwa Pracy przy Centr. Zw. Rob. Bud. w Krakowie z przedłożonej przez Związek listy do wyboru. W wypadku niedostarczenia robotników kwalifikowanych przez Biuro do dni 2-ch, wolno przedsiębiorcy przyjąć robotnika poza Biurem. 4) Płace robotników kwalifikowanych terrazowych wynosić będą za godzinę: a) układacz klasy I zł. 1,50, b) klasy 2 zł. 1,10, c) szlifierz 1 klasy zł. 0,90, d) 2 klasy zł. 0,70, e) pomocnik niewykwalifikowany zł. 0,60. 5) Związek Zawodowy zobowiązuje się ścigać każdą robotę wykonywaną przez nieuprawnionych (fuszerów), a zgłoszoną przez przedsiębiorców terrazowych do dni 3 od dnia doniesienia. W razie wykazania braku dobrej woli i chęci interwencji ze strony Związku, a po uznaniu powyższego faktu przez Inspektora Pracy—następuje rozwiązanie umowy. 6) Z powodu obecnego strajku żaden z robotników nie będzie wydalony z pracy.

Umowa obowiązuje od dnia jej podpisania, t. j. od dn. 18.VIII 1933 r. do dnia 31.III 1934 r. i może być wypowiedziana na miesiąc przed jej wygaśnięciem. Umowa niewypowiedziana przez żadną ze stron utrzymuje swą ważność na rok następny.

UI99 31.X 1933 r. Bochnia. Umowa zbiorowa pomiędzy przedstawicielami przedsiębiorców budowlanych w Bochni a miejscowym oddziałem Centr. Zw. Rob. Budowl., Oddział w Bochni.

1) Uprawnieni przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się nie udzielać kierownictwa do prowadzenia robót osobom nieuprawnionym oraz nie oddawać robót w akord robotnikom jako podprzedsiębiorcom, lecz prowadzić roboty bezpośrednio we własnym zarządzie i wyłącznie systemem dniówkowym. 2) Robotnicy zobowiązują się nie obejmować robót od właścicieli bezpośrednio, lecz wyłącznie od uprawnionych przedsiębiorców budowlanych. 3) Przedsiębiorcy zobowiązują się zatrudniać przede wszystkim robotników miejscowych, a w braku miejscowych dopiero zamieszkowców. Pierwszeństwo do pracy mają żywciele rodzin, nie posiadający żadnego innego źródła dochodu. 4) Płace robotników ustala się następująco: murarz i cieśla I klasy zł. 0,80 za godzinę, 2 klasy zł. 0,70, starszy pomocnik niekwalifikowany zł. 0,40, młodszy pomocnik zł. 0,30; praktykanci od zł. 0,40 do zł. 0,70. 5) Dla przestrzegania warunków niniejszej umowy oraz w sprawach zatargów między pracodawcami a robotnikami wynikłych na podstawie warunków pracy i płacy—interwenjować będzie przedstawiciel Zw. Zaw. przed skierowaniem sprawy do sądu lub do odnośnego urzędu. 6) Przedsiębiorcy zobowiązują się przestrzegać ustawodawstwa robotniczego, a w szczególności 8-godzinnego czasu pracy i sposobu wypłacania zarobków robotnikom. Wpłaty odbywać się będą w soboty zaraz po skończonej pracy, co dwa tygodnie, przyczem robotnicy w soboty, w których nie przypadają wypłaty, otrzymują zaliczkę. 7) Ilość praktykantów zatrudnionych na budowach nie będzie przekraczać norm określonych rozporządzeniem wojewody krakowskiego.

Umowa obowiązuje od dnia 1.XI 1933 r. do dn. 1.V 1934 r. i może być wypowiedziana przez jedną ze stron na miesiąc przed jej upływem. Umowa niewypowiedziana w terminie obowiązywać będzie na jeden rok dalej.

UI100 15. IX 1932 r. Gorlice. Umowa zbiorowa pomiędzy przedsiębiorcami budowlanymi w Gorlicach a Centr. Zw. Rob. Budowl. w Polsce, Oddział w Gorlicach, przy udziale Inspektora Pracy 41 Obwodu oraz starosty powiatowego w Gorlicach. 1) Przedsiębiorcy budowlani będą się starać przyjmować do pracy po porozumieniu się z powiatowym Komitetem dla Bezrobotnych. 2) Murarze i rzemieślnicy budowlani zostaną zakwalifikowani do odpowiedniej grupy pracowników. Kwalifikowanie odbywać się będzie przez Komisję Kwalifikacyjną złożoną z 2 przedstawicieli mistrzów budowlanych i 2 kwalifikowanych przedstawicieli robotników. Zakwalifikowanie przeprowadzone zostanie w ciągu tygodnia po zgłoszeniu się do Komisji Kwalifikacyjnej. Pracownikowi przysługuje prawo odwołania się do powtórnego rozpatrzenia kwalifikacji. 3) Płaca murarza kwalifikowanego I klasy za godzinę wynosi zł. 1,20, II klasy zł. 1,00, III klasy zł. 0,80. Płaca starszego pomocnika od zł. 0,30 do zł. 0,40, młodszego pomocnika od zł. 0,30 do zł. 0,35. 4) Każdy przedsiębiorca budowlany winien ściśle przestrzegać przepisów ustawy o czasie pracy z dn. 18. XII 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2, poz. 7, 1920). 5) O ile zajdzie nieprzewidziany wypadek, że dana robota musi być wykonana poza godzinami pracy, winien przedsiębiorca wynagrodzić za pracę w godzinach nadliczbowych w myśl ustawy, a to: a) za pierwsze 2 godz. 50%, b) za dalsze 2 godziny 100%. 6) Umowa obowiązuje obie strony do końca roku 1932 r. Wchodzi w życie z dn. 15. IX 1932 r., a umowa zbiorowa zawarta w dn. 17.V 1932 r. traci moc obowiązującą.

UI101 22. III 1933 r. Tarnów. Umowa pomiędzy przedsiębiorcami budowlanymi m. Tarnowa a Centr.

Zw. Rob. Budowl., Oddział w Tarnowie, w obecności Inspektora Pracy 40 Obwodu. 1) Przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się nie udzielać kierownictwa prowadzenia robót osobom nieuprawnionym, zaś robotnicy zobowiązują się nie wykonywać prac tak u właścicieli, jak również u osób nieuprawnionych do prowadzenia robót. 2) Przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się nie oddawać robót w akord (podprzedsiębiorcom i robotnikom). 3) Przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się zatrudniać robotników na warunkach podanych niżej plac dniówkowych, zaś prace akordowe są wzbronione. Równocześnie obie strony zgodnie oświadczają, że w razie okazania się małej wydajności pracy poszczególnego robotnika, do rozstrzygnięcia sporu wyznacza się po 2 delegatów ze strony pracodawcy i organizacji robotniczej, jako Komisję rozstrzygającą spór i sankcje. Gdyby Komisja nie mogła podjąć decyzji, obie strony zgadzają się na superarbitra w osobie Obwodowego Inspektora Pracy, wzgl. na osobę wyznaczoną przez Inspektora Pracy. 4) Przedsiębiorcy budowlani uznają prawo Związku i wyznaczonych przez niego delegatów do interwenjowania w sprawie warunków pracy i płacy, o ile nie udało się spraw tych załatwić bezpośrednio między pracodawcą i robotnikiem. 5) Przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się w pierwszym rzędzie zatrudniać robotników wskazanych przez organizację robotniczą. 6) Wysokość plac ustalono jak następuje: a) murarz i cieśla I klasy zł. 1,30 za godzinę, b) 2 klasy zł. 1,10, c) pomocnik od zł. 0,40 do zł. 0,60.

Umowa obowiązuje od dnia 23. III 1933 r. do dn. 1. IV 1934 r. z tem, że obu stronom przysługuje prawo wypowiedzenia jej w terminie jednomiesięcznym przed datą jej wygaśnięcia.

UI102 7.VII 1933 r. Tarnów. Umowa między Cechem Malarzy i Lakierników w Tarnowie oraz majstrami niezrzeszonymi a przedstawicielami Zw. Zaw. Rob. Bud., Sekcja Malarzy w Tarnowie. 1) Płace oblicza się za przepracowane godziny. 2) Wynagrodzenie robotnika kwalifikowanego ustala się: w I klasie zł. 1,10, w 2 klasie zł. 0,90, pomocnik zł. 0,70. 3) Do kat. I zalicza się wszystkich czeladników pracujących samodzielnie, t. zn. wykonywujących wszelkie prace zawodowe od najwykleszych do najwykwintniejszych, z wyjątkiem prac artystycznych, biegle i bez pomocy, jak również czeladników zajmujących stanowiska kierownicze; do kat. II należą czeladnicy, którzy wymienionych prac bez pomocy majstra (pracodawcy) zadawałająco wykonać nie umieją; pomocnikami są ci, którzy nie posiadają świadectw czeladniczych lub co najmniej 5 lat pracy w zawodzie malarskim oraz wykonują roboty pomocnicze. 4) We wszystkich przedsiębiorstwach malarskich będzie ściśle przestrzegany 8-godzinny dzień pracy i 46-godzinny tydzień pracy. 5) Praca w godzinach nadliczbowych oraz w niedziele i dnię świąteczne oznaczone ustawą jest wzbroniona zgodnie z postanowieniami ustawy o czasie pracy. 6) Pracodawcy zobowiązują się ściśle przestrzegać rozporządzenia wojewody krakowskiego z dn. 1.III 1933 r., dotyczącego ustalenia liczby uczniów w rzemiośle malarskiem i lakierniczym, a ogłoszonym w Dzienniku Wojewódzkim z dn. 15.III 1933 r. Nr. 6 (1 uczeń na 2 czeladników wyzwolonych i 1 uczeń na 1 majstra), przyczem za czeladnika uważa się osobę w rozumieniu prawa przemysłowego. 7) Robotnicy malarscy zobowiązują się nie obejmować prac bezpośrednio lub pośrednio od właścicieli mieszkań i budow, nie mających uprawnień do samodzielnego wykonywania robót malarskich w rozumieniu prawa przemysłowego. Stwierdzony wypadek objęcia robót przez robotników będących członkami Związku od prywatnych osób, niemających uprawnień do prowadzenia robót malarskich, stanowi naruszenie umowy zbiorowej i w razie wykazania braku dobrej woli i interwencji ze strony Związku, a po uznaniu przez Inspektora Pracy 40 Obwodu w Tarnowie, powoduje jej rozwiązanie. Związek zobowiązuje się do współdziałania z organizacjami pracodawców celem łagodzenia wymienionych nadużyć. 8) Majstrowie malarscy zobowiązują się zatrudniać tylko robotników, posiadających kwalifikacje wymienione w p. 3. 9) Stwierdzony wypadek niewypłacania stawek ustalonych w umowie zbiorowej lub też zatrudnie-

nia robotników niekwalifikowanych przez pracodawców, stanowi naruszenie umowy zbiorowej i w razie wykazania braku dobrej woli i interwencji ze strony Cechu, a po uznaniu tego faktu przez Inspektora Pracy 40 Obwodu, powoduje rozwiązanie umowy. Cech zobowiązuje się współdziałać ze Związkiem w tępieniu wymienionych nadużyć. 10) Zarobek tygodniowy musi być w całości wypłacany w każdą sobotę, wzgl. w ustalony dzień wypłaty raz w tygodniu. 11) O ile czeladnik lub pomocnik pracuje poza Tarnowem, tak że nie może codziennie wracać do domu, otrzymuje oprócz należnego wynagrodzenia pełne utrzymanie, lub wzamian za utrzymanie ryczałt w wysokości zł. 1,20 dziennie. 12) Pracodawcy zobowiązują się ściśle przestrzegać postanowień, dotyczących ustawy o regulaminie pracy, książeczkach obrachunkowych i t. p. Przyjmowanie do pracy odbywać się będzie za pośrednictwem Biura przy Centr. Zw. Rob. Bud. Oddział w Tarnowie, lecz dopiero po otrzymaniu zezwolenia od władz administracyjnych na otwarcie biura pośrednictwa pracy przy tymże Związku. 14) Za strajk żaden z robotników nie może być karany wydaleniem z pracy. 15) Żadna z firm malarskich nie może zatrudniać więcej jak 1 praktykanta, na którego miejsce wolno przyjąć nowego po jego wyzwoleniu na czeladnika.

Umowa obowiązuje od dn. 7.VII 1933 r. do dn. 1.VI 1934 r., przyczem obu stronom przysługuje prawo miesięcznego wypowiedzenia. W razie niewypowiedzenia, umowa przedłuża się na rok następny na tych samych warunkach i z zachowaniem tych samych warunków wypowiedzenia.

UI103 16.VII 1933 r. Wieliczka. Umowa pomiędzy przedstawicielami przedsiębiorców budowlanych m. Wieliczki oraz przedstawicielami Centr. Zw. Rob. Bud. w Krakowie. Protokół umowy ustala warunki pracy i płacy dla robotników przemysłu budowlanego na terenie m. Wieliczki oraz wiosek dawnego powiatu wielickiego. W wyniku przeprowadzonych obrad obie strony przyjęły następujące: umowa zbiorowa z dn. 20.V 1933 r. podpisana w Krakowie obowiązywać będzie na terenie m. Wieliczki i wiosek byłego powiatu wielickiego do dnia podpisania niniejszej umowy przez Obwodowego Inspektora Pracy w Krakowie, t. j. do dn. 17.VII 1933 r. W umowie z dn. 20.V 1933 r. obowiązywać będą następujące zmiany: w p. 1 ustęp ostatni brzmi: „Zw. Zaw. zobowiązuje się do współdziałania z pracodawcami celem tępienia wymienionych nadużyć”; p. 7 brzmi „Umowa obowiązywać będzie od dn. 17.VII 1933 r.” Reszta punktów umowy wraz z końcowym orzeczeniem Okręgowego Inspektora Pracy obowiązuje w całości.

UI104 13.VI 1933 r. Sanok. Umowa pomiędzy przedstawicielami przedsiębiorców budowlanych m. Sanoka a delegacją robotniczą przy udziale Inspektora Pracy 44 Obwodu. Podpisano protokół w sprawie uzgodnienia warunków pracy i płacy robotników budowlanych na terenie powiatu sanockiego i m. Sanoka; ustalono zgodnie następujące warunki płac: murarz I kat. za 1 godzinę pracy zł. 0,85, II kat. zł. 0,70, pomocnicy murarscy od zł. 0,35 do zł. 0,40. Przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się nie udzielać kierownictwa prowadzenia robót osobom nieuprawnionym, zaś robotnicy zobowiązują się nie podejmować prac budowlanych jako przedsiębiorcy na własną rękę. Drobne remonty, na które pozwala ustawa budowlana, mogą być przez robotników wykonane. Ponadto przedsiębiorcy budowlani zobowiązują się w wypadku zaistnienia potrzeby przyjmować przede wszystkim do pracy robotników zamieszkałych na terenie m. Sanoka. Wszelkie spory wynikłe między pracodawcami a robotnikami rozstrzygać będzie sąd polubowny, składający się z 2 delegatów z każdej strony, którzy wybiorą sobie wspólnie superarbitra. Pracodawcy oświadczają, że żaden z delegatów nie będzie w tytułu sprawowanych przez niego czynności delegata robotników przesładowany. Wypłaty wynagrodzenia odbywać się będą według każdorazowej umowy nie dłużej niż co 14 dni. Na budowach zatrudnieni będą murarze z I i II kat. oraz pomocnicy.

Umowa obowiązuje od dn. 13.VI 1933 r. do dn. 31.III 1934 r.

UI105 5.V 1933 r. Stanisławów. Umowa zbiorowa między przedsiębiorcami i koncesjonowanymi majstrami kaflarskimi a Związkiem Kaflarzy przy Centr. Zw. Rob. Bud. w Polsce, Oddział w Stanisławowie, przy udziale Inspektora Pracy 45 Obwodu. Uzgodniono następujące płace: nowe roboty pieców: 1) za kafel ciemny w piecu fazowy zł. 0,22, za kafel jasny zł. 0,25; wolno stojące i pięciokątne o zł. 0,03 na kaflu więcej. 2) Dwupokojowe o zł. 0,05 na kaflu więcej, cięte w kącie o zł. 0,05 na kaflu więcej, a wolno stojące pięciokątne i dwupokojowe w tym samym stosunku jak wyżej oznaczone. 3) Roboty pieców secesyjnych o zł. 0,10 więcej, jak w p. 1, i dalszy stosunek jak wyżej. 4) Roboty pieców białych ciętych od kafla zł. 0,40 i stosunek do wolno stojących i pięciokątnych i dwupokojowych ten sam jak wyżej. Stare roboty pieców: 5) Za kafel stary w piecu ciemny fazowy zł. 0,17, jasny zł. 0,20. 6) Za kafel stary biały, cięty zł. 0,25, za wolno stojące i pięciokątne o zł. 0,02 na kaflu więcej, za dwupokojowe o zł. 0,03 na kaflu więcej, za cięte o zł. 0,02 na kaflu więcej i t. p. Nowe roboty w kuchni: 7) Za kafel ciemny fazowy w kuchni zł. 0,33, jasny zł. 0,38, jasny cięty zł. 0,43, biały cięty zł. 0,53. Stare kuchnie: 8) Za kafel ciemny fazowy w kuchni zł. 0,28, jasny zł. 0,33, jasny cięty zł. 0,38, biały cięty zł. 0,43. 9) Kuchnia z piecem piekarskim na górze lub o większych rozmiarach o zł. 0,05 na kaflu więcej. 10) Wykładki ścian płytkami za 1 m² zł. 4,00, zł. 6,00 i zł. 8,00, t. j. zwyczajne zł. 4,00, szlifowane zł. 6,00 i szlifowane z gerunkami zł. 8,00. 11) Dniówka liczona po zł. 8,00 dziennie, a przy specjalnych robotach zł. 10,00 dziennie, gdzie się nie da obliczyć od kafla. 12) Wolny wybór kaflarzy według zapotrzebowania każdej z firm. 13) Po ukończeniu każdej zaczętej sztuki na miejscu może każda ze stron rozwiązać dalszą ewentualną umowę. 14) Na prowincji winien jest robotnik objętą robotę wykończyć i w porządku oddać i wówczas dopiero może zwolnić się lub odwrotnie może być przez firmę zwolniony. 15) Na prowincji zamiast wikt i kosztów noclegu płaci się przy robotach przy piecach o zł. 0,04 na kaflu więcej niż na miejscu, zaś przy kuchniach o zł. 0,05 na kaflu więcej, oraz bilet kolejowy III kl. tam i z powrotem. 16) Piec piekarski w dole zł. 6,00, w górze zł. 10,00. 17) Pracodawcy zastrzegają sobie, by do Związku Robotników nie należeli kaflarze z koncesjami, względnie mogą doń należeć po złożeniu koncesji. 18) Pracownicy zastrzegają sobie, by pracodawcy nie zatrudniali u siebie jako majstrów ludzi zupełnie niekwalifikowanych; w wypadku zatrudniania majstrów, ci mają złożyć swoje koncesje. 19) Pracownicy zastrzegają sobie, że pracodawcy usuną ze swych robót wszystkich obcych robotników zamiejscowych, przyjętych ostatnio wskutek niedojścia do zgody przy ustalaniu obecnego cennika, po ukończeniu robót, do których zostali sprowadzeni. Pracownicy muszą mieć swoje własne narzędzia kaflarskie oraz kamień do szlifowania.

Czas trwania umowy określony został do końca kwietnia 1934 r.

O19 14.III 1933 r. Katowice. Orzeczenie Komisji Pojedn. i Arbitrażowej wydane przy udziale przedstawicieli Zw. Pracodawców Przemysłu Budowlanego na Górnym Śląsku Zw. zap. oraz Związków Zawodowych Zrzeszonych w Zespole Taryfowym. Na podstawie tego orzeczenia obowiązujące przed dniem 1.XII 1932 r. zarobki, poczynając od dn. 15.III 1933 r. zostały obniżone o 10—13% z ważnością do dnia 15.VI 1933 r. W dn. 17.III 1933 r. Nadzwyczajne Walne Zebranie Związku Pracodawców, jak również Zrzeszone w Zespole Taryfowym Związki przyjęły powyższe orzeczenie. W ten sposób płace w przemyśle budowlanym na Górnym Śląsku kształtują się od dn. 15.III 1933 r. w sposób następujący: A) fachowcy budowlani: 1. a) murarz, cieśla 1-ej klasy w okręgu I zł. 1,40, w okręgu II zł. 1,19; b) 2-ej kl. zł. 1,30 i zł. 1,10; c) 3-ej kl. zł. 1,20 i zł. 1,02; d) fachowiec betonowy zł. 1,40 i zł. 1,19; e) murarz szamotowy wraz z dodatkiem 5% zł. 1,47 i zł. 1,25.

B) Robotnicy cementowi: 2. robotnik cementowy i samodzielny zginacz i zbrojarz zł. 1,10 i zł. 0,93. C) Pomocnicy budowlani: 3. Pomocnik murarski, betonowy, pomocnik zginacza i zbrojarza zł. 0,90 i zł. 0,76. D) Zwykli robotnicy: 4. a) zwykły robotnik budowlany placowy i ziemny ponad 19 lat zł. 0,74 i zł. 0,63, b) ponad 18 lat zł. 0,51 i zł. 0,43, c) ponad 17 lat zł. 0,43 i zł. 0,37, d) ponad 16 lat zł. 0,38 i zł. 0,32; 5. tragarz materiałów budowlanych łącznie z 10% dodatkiem—zł. 1,00 i zł. 0,85. E) Maszyniści: 6. a) maszynista 1-ej kl. zł. 1,40 i zł. 1,19, b) 2-ej kl. zł. 1,30 i zł. 1,10, c) 3-ej kl. zł. 0,85 i zł. 0,72. F) Kobiety: 7. kobiety otrzymują połowę zarobku kategorii D 4a do 4d. G) Posterunkowi: 8. posterunkowy otrzymuje zarobek kategorii A 1a oraz dodatek 15%, czyli zł. 1,61 i zł. 1,37.

Powyższe stawki zarobkowe obowiązują od 15.III 1933 r., wobec czego indywidualnie umówione i płacone zarobki w czasie od I.XII 1932 r. do 14.III 1933 r. nie ulegają zmianie.

4 zakłady—73 robotników.

Ozo 14.VI 1933 r. Katowice. Orzeczenie arbitrażowe Komisji Rozjemczej i Arbitrażowej wydane przy udziale przedstawicieli Zespołu Taryfowego Związku Pracodawców i Pracowników. Czołowy zarobek murarza i cieśla wynosi od 16.VI 1933 r. zł. 1,29, 1,20 i 1,10, tragarza zł. 0,91, pomocnika budowlanego zł. 0,83, robotnika placowego, budowlanego i ziemnego zł. 0,68 za godzinę. Obwieszczenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 30.VI 1933 r. (obacz Gazeta Urzędowa Woj. Śląskiego Nr. 22) orzeczeniu powyższemu nadaje moc powszechnie obowiązującą.

3 zakłady—458 robotników.

Ols 18.X 1933 r. Gdynia. Zapis na polubowne załatwienie zatargu w sprawie zawarcia umowy zbiorowej w przemyśle budowlanym w Gdyni. Zapis sporządzony został przez przedstawicieli Związku Fabrykantów i Przemysłowców w Gdyni oraz Centr. Zw. Robotn. Budowl.

w Polsce. Przedmiotem arbitrażu zgodnie z wolą stron jest ustalenie stawek zarobkowych w przemyśle budowlanym w Gdyni. Dobrowolna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dn. 6.XI 1933 r. postanowiła co następuje. W przemyśle budowlanym w Gdyni ustala się następujące stawki zarobkowe za godzinę: murarz i cieśla zł. 1,20, tragarz wapna i cegły zł. 0,80, robotnicy budowlani i cementowi ponad 20 lat zł. 0,70, robotnicy budowlani i cementowi poniżej 20 lat zł. 0,55, robotnicy przy robotach ziemnych zł. 0,60.

Ustalone stawki obowiązują od dn. 19.X do dn. 15.III 1935 r. z tem, że niewypowiedzenie płać na miesiąc przed upływem tego terminu przedłuża je na rok następny każdorazowo z miesięcznym wypowiedzeniem.

W dn. 6.XII 1933 r. Rozporządzeniem Ministra Opieki Społecznej została nadana umowie zbiorowej z dn. 18.X—6.XI 1933 r. moc obowiązująca dla przemysłu budowlanego w Gdyni.

Treść zapisu jest następująca: 1) strony godzą się na oddanie rozstrzygnięcia sporu w ręce Komisji Arbitrażowej, składającej się z reprezentanta Związku Fabrykantów i Przemysłowców w Gdyni oraz reprezentanta Centr. Zw. Rob. Budowl. w Polsce. Na arbitra zaproszony zostanie przedstawiciel Min. Opieki Społecznej. 2) Stawki zarobkowe ustalone orzeczeniem Komisji Arbitrażowej obowiązywać będą od dnia podjęcia pracy przez pracowników budowlanych. 3) Orzeczenie Komisji Arbitrażowej (umowa zbiorowa) obowiązywać będzie do dn. 15.III 1935 r. z jednomiesięcznym wypowiedzeniem, Niewypowiedzenie umowy przed powyższym przewidzianym terminem przedłuża ją na rok następny z tem samym miesięcznym wypowiedzeniem. 4) Strony podpisujące arbitraż wnoszą o legalizację jego przez Min. Opieki Społ. 5) Robotnicy nie będą przez pracodawców redukowani z powodu udziału w strajku. Wywołania ogłoszone w czasie strajku i spowodowane niestawieniem się do pracy zostaną cofnięte. 6) Dnia następnego po podpisaniu niniejszego zapisu robotnicy budowlani podejmą pracę na budowach. Zapis powyższy podpisany został w obecności Inspektora Pracy 6o Obwodu w Gdyni.

PRZEMYSŁ POLIGRAFICZNY

U293 25.I 1932 r. Warszawa. „Regulamin pracy w zakładach drukarskich, gazetowych oraz obsługujących gazety przyjęty przez Polski Związek Wydawców Dzienników i Czasopism oraz Zw. Zaw.: 1. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce (oddział Warszawa), 2. Polski Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów na Rzplita Polską i 3. Centralny Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów Rzplitej Polskiej. Regulamin powyższy normuje warunki płacy i pracy drukarzy gazetowych, ujmując je w 14 rozdziałów i 70 paragrafów oraz w 15 paragrafach t. zw. „załącznika nr. 1”, dotyczącego norm wydajności pracy składaczy maszynowych oraz warunków pracy maszynistów rotacyjnych. Poszczególne rozdziały Regulaminu noszą następujące tytuły: I. Uwagi wstępne, II. Uzdolnienie pracowników, III. Przyjmowanie i wypowiedzanie, IV. Czas pracy, V. Praca bez przerwy i na zmianę, VI. Praca nadobowiązkowa, VII. Święta, VIII. Urlopy, IX. Płace, X. Składacze maszynowi, XI. Uczniowie, XII. Delegaci, XIII. Komisja rozjemcza, XIV. Termin obowiązywania Regulaminu.

Omawiany Regulamin wprowadza w porównaniu z analogicznym „Regulaminem pracy” z dnia 17. VII 1931 r. m. in. następujące ważniejsze zmiany: Do rozdziału o „czasie pracy” dodano § 16, ustalający, iż „celem zmniejszenia panującego obecnie bezrobocia wprowadza się na okres trwania niniejszej umowy skrócony czas pracy jednego pracownika do 5 dni w tygodniu. Przy pracy bez przerwy dzień roboczy trwać ma 7 godzin, a w soboty 5 godzin. Ze skróconego czasu pracy nie obowiązują odliczenia angielskiej soboty.” Przy pracy bez przerwy i na zmianę podniesiono dodatek za godzinę pracy w II-ej zmianie (od godz. 7 wieczór do 1 w nocy) z 20 na 30%, zaś w III-ciej (od godz. 1 w nocy do 7 rano)

z 25 na 60% od t. zw. minimum, wynoszącego zł. 130,00 tygodniowo. Przy wypowiedzeniu przed upływem 1 roku pracownicy drukarscy otrzymują urlopy w stosunku: 1 dzień za każdy miesiąc przepracowany z tem, że ogólna liczba dni urlopu nie może przekraczać 8 dni, podczas gdy w umowie z roku ubiegłego zwolnieni przed upływem roku wykwalifikowani pracownicy mogli otrzymać zapłatę tylko za dni 5. T. zw. minimum podstawowe dla pracowników wykwalifikowanych, określone na zł. 138,00 za 46 względnie za 40 godzin pracy w tygodniu w zależności od rozkładu pracy (z przerwami lub bez) w umowie z dn. 17.VII 1931 r. obniżone zostało na zł. 130,00 natomiast dopłata specjalna dla składaczy ręcznych i maszynowych przy dziennikach obniżona z 15% na 10%. Za przyjęcie do dodatku nadzwyczajnego należy się pracownikom oprócz płacy wynikającej z ich pensji wraz z dopłatą pozagodzinną dzienną, nocną lub świąteczną, jeszcze dopłata za jedną godzinę obliczoną jako godzinę przepracowaną. Rozdział X, dotyczący warunków szkolenia i pracy składaczy maszynowych, uległ wobec wprowadzenia do Regulaminu wymienionego wyżej „załącznika nr. 1” gruntownemu przeredagowaniu. Świeżo wprowadzony rozdział XI o „Uczniach”, ustala, że liczba uczniów nie może przekroczyć 5% ogółu pracowników drukarskich, przyczem zatrudnienie młodocianych jest niedopuszczalne.

Regulamin wchodzi w życie z dniem 10.I 1932 r. i obowiązuje do dnia 15.VII tegoż roku, przyczem ustala się miesięczny termin wypowiedzenia. W razie niewypowiedzenia, okres ważności Regulaminu przedłuża się automatycznie na następne półrocze.

Regulamin został wydany drukiem w Warszawie w roku 1932.

4 zakłady—201 robotników.

U294 11.VII 1932 r. Warszawa. Ustna umowa zbiorowa zawarta pomiędzy redakcją „Gazety Administracji i Policji Państwowej” a delegatami pracowników drukarni.

1 zakład—27 robotników.

U295 19.VI 1933 r. Warszawa. Umowa między Stowarzyszeniem Zakładów Graficznych w Warszawie a Związkiem Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce (oddział Warszawa). Od 1.VII 1933 r. minimum normalne dla pracowników wykwalifikowanych zostało ustalone na zł. 110,00 tygodniowo. Pracownik w pierwszym roku po wypisie pobierać będzie 60%, w drugim 75%, w trzecim 90% i w czwartym 100% powyższego minimum normalnego. Dla pracowników wypisanych przed rokiem 1932 obowiązuje skala: w I-ym roku 75%, w II-gim 90%, a w III-cim 100% minimum normalnego. Warunki pracy pracowników normuje szczegółowo załączony do umowy „Regulamin pracy” w zakładach litograficznych, obowiązujący od dnia 1.VII 1926 r. Do powyższego Regulaminu umowa z dnia 19.VI 1933 r. wprowadza szereg zmian, wyszczególnionych w streszczeniu Regulaminu. Zatrudnienie uczniów reguluje załączona do niniejszego „Umowa dodatkowa” oraz oddzielna umowa o uczniach, zawarta w dniu 8.III 1928 r. ze zmianami z dnia 13.VI 1932 r. Zakłady zawieszają przyjmowanie nowych uczniów od dnia 1.VII 1934 r. Rysownikom litograficznym, stale zatrudnionym w zakładach nie wolno powierzać i przyjmować robót rysowniczych do wykonywania w domu. Wszelkie sprawy dotyczące wzajemnych stosunków między stronami rozstrzyga specjalna Komisja, powołana z 4 osób, po dwie z każdej strony.

Umowa obowiązuje od dnia 1.VII 1933 r. do dn. 1.VII 1934 r., przyczem w razie gdy wypowiedzenie nie nastąpi na miesiąc przed dniem expiracji umowy, okres trwania umowy przedłuża się automatycznie na rok następny, t. j. do dn. 1.VII 1935 r.

Umowa dodatkowa z dnia 19.VI 1933 r. ustala, że celem złagodzenia doli bezrobotnych w okresie do dn. 1.VII 1934 r. właściciele zakładów litograficznych zobowiązują się przyjmować nowych pracowników wyłącznie za pośrednictwem Biura Pośrednictwa Pracy, funkcjonującego przy Związku Litografów. Sprawy sporne wynikiem na tem tle rozstrzyga istniejąca przy Stowarzyszeniu Komisja Rozjemcza.

8 zakładów—494 robotników.

U296 14.VII 1933 r. Warszawa. Umowa między firmą „Wyszyński i S-ka” a Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce (oddział Warszawa). Ustalono, że do czasu wejścia w życie ogólnie obowiązującej umowy zbiorowej w przemyśle graficznym, a w razie jej niewprowadzenia do dnia 15.X 1933 r. płace za 46-godzinny tydzień pracy składaczy ręcznych i maszynistów, zarabiających dotąd do zł. 60,00, wynosić będą najmniej zł. 70,00, zaś zarabiających ponad zł. 60,00—najmniej zł. 87,50; natomiast płace składaczy maszynowych, zarabiających dotychczas do zł. 100,00 wynosić będą najmniej zł. 117,50, zaś zarabiający zł. 120,00 otrzymają odpowiednią podwyżkę. Płace pedalarzy wynosić będą najmniej zł. 45,00, nakładaczy i nakładaczek—najmniej zł. 38,00. Powyższe płace obliczone są za 46-godzinny tydzień pracy. Istnienie delegata nie może być kwestionowane. W wypadkach zmniejszenia się zamówień redukowany będzie czas pracy, a nie ilość pracowników. Za udział w akcji cennikowej żaden z pracowników nie ulegnie represjom.

Umowa obowiązuje od dn. 14.VII 1933 r., przyczem terminu wypowiedzenia nie przewiduje.

2 zakłady—110 robotników.

U297 1933 r. Włocławek. Ustna umowa zbiorowa pomiędzy firmą Księgarnia Powszechna i Drukarnia Djecejszalna we Włocławku a robotnikami tejże firmy w sprawie redukcji godzin pracy w drukarni.

1 zakład—25 robotników.

U298 3.XI 1928 r. Łódź. Umowa między pełnomocnikami Stowarzyszenia Właścicieli Zakładów Graficznych w woj. łódzkim w Łodzi a pełnomocnikami: 1. Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, 2. Zw. Litografów w Polsce i 3. Zw. Zaw. Rob. Drukarskich w Polsce, Oddział w Łodzi, przy udziale Inspektora Pracy III Okręgu. Ustalono następujące stawki dla poszczególnych kategorii robotników drukarskich i litograficznych, zatrudnionych w zakładach graficznych w Łodzi: 1) dla pracowników drukarskich w I-szym roku po ukończeniu praktyki zł. 60,00 tygodniowo, dla prac. druk. w II-gim i III-cim roku zł. 75,00, dla prac. druk. w IV-tym roku zł. 87,50 tygodniowo; 2) zarabiający ponad zł. 87,50 otrzymują 10% podwyżki; 3) personel pomocniczy i uczniowie zarabiający do zł. 20,00 tygodniowo otrzymują 35% podwyżki, zarabiający do zł. 30,00 otrzymują 25% podwyżki i zarabiający ponad zł. 30,00 tygodniowo otrzymują 15% podwyżki do płac pobieranych w dniu 1.IX 1928 r.; 4) płace pracowników litograficznych podnosi się o 12,5% w poszczególnych kategoriach wymienionych w p. 1-ym umowy; 5) zarabiający ponad zł. 98,45 otrzymują 12,5% podwyżki; 6) personel pomocniczy—jak w p. 3-cim; 7) w razie poszukiwania przez zakłady drukarskie nowych pomocników drukarskich i litograficznych, poleca się korzystanie z usług biura pośrednictwa pracy, egzystującego przy Zw. Zaw. Drukarzy i Pokr. Zaw. w Polsce, Oddział w Łodzi i Związku Litografów i Chemigrafów w Polsce; 8) do czasu zawarcia umowy między stronami w sprawie uczniów—nowych uczniów nie przyjmuje się.

Umowa obowiązuje od dnia 5.XI 1928 r. do dnia 1.XI 1929 r. z prawem wypowiedzenia na 4 tygodnie naprzód przed dniem 1.XI 1929 r.

1 zakład—41 robotników.

U299 7.XI 1932 r. Łódź. Umowa między Związkiem Wydawców Dzienników i Czasopism w Łodzi w osobach pełnomocników wydawnictw: 1. „Ilustrowana Republika” i „Express Wieczorny Ilustrowany”, 2. „Głos Poranny”, 3. „Neue Lodzer Zeitung” i 4. „Freie Presse” a Zw. Zaw. Drukarzy i Pokr. Zawodów w Polsce, Oddział w Łodzi: 1. Płace wszystkich wykwalifikowanych pracowników ustala się następująco: Minimum składacza ręcznego wynosi zł. 72,00 za 46 godzin pracy tygodniowo. Dla składaczy maszynowych dolicza się 30%. Płaca składacza maszynowego wynosi zł. 93,00 tygodniowo. 2. Za pracę nocną przy gazetach dolicza się 40%, z niedziel i na poniedziałek i w święta 100%. Za pracę w godzinach nadliczbowych 50%. 3. Tydzień pracy liczy się 46 godzin, przyczem praca w dniu odbywać się może w czasie od godz. 7 rano do godz. 7 wieczór. Praca poza temi godzinami liczy się jako praca nocna względnie nadetatowa. Przepisy o ochronie pracy będą bezwzględnie przestrzegane. 4. W drukarniach gazetowych uczniowie wogóle zatrudniani nie będą. 5. Pracowników przyjmować wolno tylko za pośrednictwem biura pośrednictwa pracy przy Związku Drukarzy. 6. Tydzień roboczy dla nocej zmiany przy gazetach liczy się 42 godziny. To samo dotyczy składaczy maszynowych. 7. Wszystkie święta kalendarzowe są płatne. 9. Za udział w akcji cennikowej nikt nie może być pozbawiony pracy. 10. Umowa wchodzi w życie z dniem 7.XI 1932 r. i potwierdzona zostanie przez Okręgowego Inspektora Pracy.

Umowa obowiązuje od dnia 7.XI 1932 r. do dnia 7.XI 1933 r. z prawem wypowiedzenia na dwa miesiące naprzód. Niewymówiona w swoim czasie umowa przedłuża się automatycznie na rok następny.

3 zakłady—96 robotników.

U300 8.VII 1933 r. Radom. Umowa między kierownikiem Zakładów Graficznych Tadeusza Tomanka w Radomiu a pracownikami tychże zakładów. Ustalono, że poczynając od dnia 8.VII 1933 r. praca w zakładach trwać będzie 4 godziny, zaś w razie zwiększenia napływu zamówień—8 godzin dziennie. Dzień roboczy zaczyna się o godzinie 8 rano i trwa dla pierwszej zmiany do godziny 12-ej, a dla drugiej zmiany od godz. 2 p.p. do godz. 6 wieczorem. Wynagrodzenie oblicza się godzinowo, przyczem wypłata odbywa się w każdą sobotę.

racownicy zobowiązują się przestrzegać regulaminu wewnętrznego zakładów. Ubezpieczenie socjalne pracowników i urlopy obowiązują pracodawcę w myśl ustawy o ochronie pracy.

Okresu trwania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

1 zakład—19 robotników.

U301 2.IV 1933 r. Wilno. Umowa podpisana przez przedstawicieli zakładów drukarskich: 1. „Znicz”, 2. im. „Skoryny”, 3. T-wa „Pogoń”, 4. „Ruch”, 5. Drukarni Archidiecezjalnej, 6. Polskiej Drukarni „Świt”, 7. Józef Zawadzki, 8. „Zorza”, 9. „Dziennik Wileński”, 10. „Lux”, 11. K. Lewkowicz, 12. Wł. Znamierowski i 13. „Nasze Wremia” oraz przedstawicieli Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, oddział w Wilnie. Ustalono następujące stawki płac: w I grupie: I-sza kategoria zł. 57,00, II-ga zł. 51,30, III-cia zł. 42,75 tygodniowo; w II grupie: I-sza kat. mężczyźni zł. 37,05, kobiety zł. 31,35, II-ga kat. mężczyźni zł. 33,35, kobiety zł. 28,20. Składacze maszynowi 25% ponad stawki I-ej kategorii w I-ej grupie.

Umowa obowiązuje od dnia 2.IV 1933 r. Okresu trwania ani terminu wypowiedzenia umowa nie przewiduje.

3 zakłady—49 robotników.

U302 26.II 1932 r. Poznań. Umowa zbiorowa między Korporacją Zakładów Graficznych i Wydawniczych na woj. poznańskie a zrzeszeniami: 1. Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział Poznański, 2. Polski Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów na Rzeczpospolitą Polską, 3. Związek Litografów, Chemigrafów i Pokr. Zawod. w Polsce, Oddział w Poznaniu i 4. Związek Drukarzy Niemieckich w Polsce (Verband Deutscher Buchdrucker in der Republik Polen). Umowa powyższa składa się z 14 zasadniczych paragrafów omawiających w szeregu punktów następujące kwestie: 1. Zakres ważności. 2. Czas pracy. 3. Płace. 4. Nadgodziny. 5. Przyjęcie i zwolnienie pracowników. 6. Urlopy. 7. Zapotrzebowanie pracowników. 8. Przepisy dla składaczy maszynowych. 9. Przepisy dla maszynistów. 10. Przepisy dla uczniów. 11. Przepisy ogólne. 12. Warunki higieniczne w zakładach. 13. Umowy indywidualne i 14. Czas trwania umowy.

Umowa obowiązuje wszystkie zakłady w woj. poznańskim. Godzinyienne liczy się od 6 rano do 10 wieczór. Płace poszczególnych kategorii robotników drukarskich

wyszczególniono poniżej w tabeli p. t. „Płace w przemyśle graficznym w woj. poznańskim od 17 lutego 1933 roku”. Poza omawianą umową przewiduje, iż poza pracą na tygodniówkę dozwolona jest także praca akordowa przy zestawach tekstowych ręcznych i linotypowych. Zwykłą oraz zniżkę płacy dla pracowników przemysłu graficznego normuje Komisja Cennikowa, w której skład wchodzi trzech przedstawicieli pracodawców i trzech przedstawicieli pracobiorców. Regulacja płac następuje każdorazowo przy osiągnięciu różnicy kosztów utrzymania w sumie o 5% wwyż lub poniżej od ostatniej zmiany, dokonanej na podstawie orzeczeń Komisji Statystycznej przy Magistracie m. Poznania. Zniżka lub zwykła nie obowiązują wstecz. Przy obliczaniu płacy za godzinę należy dzielić pensję przez 46 godzin tygodniowych, pracę w nocy przez 40 godzin. Za święta uważa się wszystkie święta urzędowe. Święta nie są płatne w pierwszym tygodniu po rozpoczęciu pracy. Wynagrodzenie za święto oblicza się proporcjonalnie do przepracowanego czasu w tygodniu świątecznym. Niestawienie się do pracy bezpośrednio przed lub po święcie powoduje utratę wynagrodzenia za święto. Czas uroczystości ustanowionych przez Zarząd zakładu jest płatny. Praca w dzień wigilijny trwa 6 godzin. Czasu zużytego wskutek wezwań władz wojskowych, instytucji opiekuńczych oraz zabiegów lekarskich nie przekraczających 2 godzin, stracić z pensji nie można. Kwestje nadgodzin, przyjęcia i zwolnienia pracowników oraz urlopów regulują odrębne ustawy. Zapotrzebowanie pracowników należy uskutecznić w P. U. P. P. przez Społeczne Biuro Pośrednictwa Pracy, funkcjonujące przy Związku Zawodowym. Wszelkie indywidualne umowy, zawarte z pracownikami na gorszych warunkach, aniżeli to przewiduje niniejsza umowa, są nieważne.

Umowa obowiązuje na czas nieokreślony z obopólnym trzymiesięcznym wypowiedzeniem. Płace regulowane są w myśl § 3 p. 15 umowy, t. j. drogą orzeczeń Komisji Cennikowej.

Rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 31.V 1932 r. nadana została umowie z dnia 26.II 1932 r. moc obowiązująca dla wszystkich przedsiębiorstw przemysłu graficznego na obszarze woj. poznańskiego. Zarówno umowa jak i późniejsze tabele płac zostały wydane w druku.

Orzeczeniem Komisji Cennikowej z dn. 24.IX 1932 r. oraz z dn. 17.II 1933 r. płace ustalone w umowie z dnia 26.II 1932 r. zostały dwukrotnie obniżone, kształtując się następująco:

Płace w przemyśle graficznym w woj. poznańskim ważne od 17 lutego 1933 r. (46 godzin tygodniowo)

Wyszczególnienie	w 1 roku po wyuczeniu				w 2 i 3 roku po wyuczeniu				w 4 i 5 roku po wyuczeniu				po 5 roku po wyuczeniu			
	godz. zwyczaj.	godz. 50%	godz. 100%	tygodniowo	godz. zwyczaj.	godz. 50%	godz. 100%	tygodniowo	godz. zwyczaj.	godz. 50%	godz. 100%	tygodniowo	godz. zwyczaj.	godz. 50%	godz. 100%	tygodniowo
Składacz ręczny, maszynista drukarski	0,97	1,46	1,94	44,62	1,25	1,88	2,50	57,50	1,32	1,98	2,64	60,72	1,44	2,16	2,88	66,24
Korektor (+ 5%)	1,02	1,53	2,04	46,92	1,32	1,98	2,64	60,72	1,39	2,09	2,78	63,94	1,52	2,28	3,04	69,92
Oddziałowy, metrampaż (+ 15%)	1,11	1,67	2,22	51,06	1,44	2,16	2,88	66,24	1,52	2,28	3,04	69,92	1,66	2,49	3,32	76,36
Litograf, kamieniodrukarz, chemigraf (+ 15%)	1,11	1,67	2,22	51,06	1,44	2,16	2,88	66,24	1,52	2,28	3,04	69,92	1,66	2,49	3,32	76,36
Składacz maszynowy (+ 20%)	1,16	1,74	2,32	53,36	1,50	2,25	3,—	69,—	1,59	2,39	3,18	73,14	1,73	2,60	3,46	79,58
Maszynista ofsetowy (+ 20%)	1,16	1,74	2,32	53,36	1,50	2,25	3,—	69,—	1,59	2,39	3,18	73,14	1,73	2,60	3,46	79,58
Maszynista rotacyjny, stereotypczy (+ 10%)	1,06	1,59	2,12	48,76	1,38	2,07	2,76	63,48	1,45	2,18	2,90	66,70	1,59	2,39	3,18	73,14
Introligator (— 10%)	0,87	1,31	1,74	40,02	1,13	1,70	2,26	51,98	1,19	1,79	2,38	54,74	1,30	1,95	2,60	59,80
Tabele w woj. poznańskim																
po wyuczeniu				po 1 roku				po 3 latach				po 5 latach				
Nakładaczki	0,18	0,27	0,36	8,28	0,28	0,42	0,56	12,88	0,40	0,60	0,80	18,40	0,53	0,80	1,06	24,38
w 1 roku				w 2 roku				w 3 roku				w 4 roku				
Uczniowie	0,15	0,23	0,30	6,90	0,17	0,26	0,34	7,82	0,20	0,30	0,40	9,20	0,25	0,38	0,50	11,50

W miastach ponad 100 000 mieszkańców obowiązuje pełna taryfa poznańska; poniżej 100 000 do 50 000 mieszkańców 5% mniej; poniżej 50 000 mieszkańców 10% mniej.

24 zakłady—1352 robotników.

U303 1.IV 1932 r. Toruń. Umowa zbiorowa między Korporacją Zakładów Graficznych i Wydawniczych na woj. pomorskie z siedzibą w Toruniu a zrzeszeniami: 1. Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział pomorski, 2. Polski Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów na Rzeczpospolitą Polską, Okrąg toruński, 3. Związek Litografów, Chemigrafów i Pokr. Zawodów w Polsce, Oddział pomorski i 4. Zw. Zaw. Poligraficzny na woj. pomorskie z siedzibą w Toruniu. Umowa powyższa składa się z 14 zasadniczych paragrafów, omawiających w szeregu punktów następujące kwestie: 1. Zakres ważności. 2. Czas pracy. 3. Płace. 4. Nadgodziny. 5. Przyjęcie i zwolnienia. 6. Urlopy. 7. Zapotrzebowanie pracowników. 8. Przepisy dla składaczy maszynowych. 9. Przepisy dla maszynistów. 10. Przepisy dla uczniów. 11. Przepisy ogólne. 12. Warunki higieniczne w zakładach. 13. Umowy indywidualne i 14. Czas trwania umowy. Umowa obowiązuje wszystkie zakłady w woj. pomorskim. Wszelkie umowy taryfowe dawniejsze z dniem 1. IV 1932 r. są nieważne. Godziny rozpoczynania i kończenia pracy, jak również czas przerwy obiadowej oznacza Zarząd zakładu w porozumieniu z pracownikami. Płace poszczególnych kategorii robotników drukarskich wyszczególnia się poniżej w tabeli p. t. „Płace w zawodzie graficznym na województwo pomorskie ważne od 17 lutego 1933 r.” Praca akordowa przy zestawach tekstowych ręcznych i linotypowych jest dozwolona, atoli nie będzie ona stosowana aż do czasu utworzenia Komisji Cennikowej i opracowania warunków technicznych. Pracownicy introligatori i innych oddziałów będą wynagradzani według ogólnej taryfy Centralnego Związku Pracodawców Ziemi Północno-Zachodnich w Bydgoszczy z tem, że zapłatę za święto otrzymują na równi z innymi pracownikami zawodu graficznego. Wzwyżki i zniżki płac normuje Komisja Sześciu, do której wchodzi po trzech przedstawicieli pracodawców i pracobiorców. Zmiany płac nie

obowiązują wstecz. Przy obliczaniu płacy za godzinę należy dzielić pensję przez 46 godzin tygodniowych, pracę w nocy przez 40 godzin. Za święta uważa się wszystkie święta urzędowe. Święta nie są płatne w pierwszym tygodniu po rozpoczęciu pracy. Wynagrodzenie za święta oblicza się proporcjonalnie do przepracowanego okresu w tygodniu świątecznym. Niestawienie się do pracy bezpośrednio przed lub po święcie powoduje utratę wynagrodzenia za święta. Czas uroczystości ustanowiony przez Zarząd zakładu jest płatny. Praca w dzień wigilijny trwa 6 godzin. Czasu zużytego wskutek wezwań władz wojskowych, instytucji opiekuńczych oraz zabiegów lekarskich nie przekraczających 2 godzin stracić z pensji nie można. Spory powstałe na tle stosowania umowy rozstrzyga Komisja Cennikowa. Sprawy nadgodzin, przyjmowania i zwalniania pracowników oraz urlopów regulują odpowiednie ustawy ogólnopństwowe. Zapotrzebowanie pracowników uskuteczniają zakłady w P. U. P. P. przez Społeczne Biura Pośrednictwa Pracy, funkcjonujące przy Związkach Zawodowych. Wszelkie indywidualne umowy, zawarte z pracownikami na gorszych warunkach aniżeli przewidziane w niniejszej umowie, są nieważne. Umowa obowiązuje na czas nieokreślony z obopólnym trzymiesięcznym wypowiedzeniem. Taryfa płacy będzie regulowana na wniosek jednej ze stron z wypowiedzeniem miesięcznym. Rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22.VI 1932 r. nadana została umowie z dnia 1.IV 1932 r. moc obowiązująca dla wszystkich przedsiębiorstw przemysłu graficznego na obszarze woj. pomorskiego. Zarówno umowa jak i późniejsze tabele płac zostały wydane w druku.

Orzeczeniami Komisji Cennikowej z dnia 15.V 1932 r. oraz z dnia 17.II 1933 r. płace ustalone w umowie z dnia 1.IV 1932 r. uległy dwukrotnym obniżkom i w sierpniu 1933 r. kształtowały się w sposób następujący:

Płace w zawodzie graficznym na województwo pomorskie ważne od 17 lutego 1933 r. (46 godzin tygodniowo)

Wyszczególnienie	w 1 roku po wyuczeniu		w 2 i 3 roku po wyuczeniu		w 4 i 5 roku po wyuczeniu		po 5 roku po wyuczeniu	
	poniżej 50 000 mieszk.		poniżej 50 000 mieszk.		poniżej 50 000 mieszk.		poniżej 50 000 mieszk.	
	godz. tygod.	godz. tygod.	godz. tygod.	godz. tygod.	godz. tygod.	godz. tygod.	godz. tygod.	godz. tygod.
Składacz ręczny, maszynista drukarski	0,70 32,20	0,74 34,04	1,11 52,06	1,19 54,74	1,19 54,74	1,26 57,26	1,32 60,72	1,39 63,94
Korektor (+5%)	0,74 34,04	0,78 35,88	1,19 54,74	1,25 57,50	1,26 57,26	1,33 61,18	1,39 63,94	1,46 67,16
Oddziałowy, metrampaż (+15%)	0,82 37,72	0,85 39,10	1,30 59,80	1,37 63,02	1,37 63,02	1,45 66,70	1,52 69,92	1,60 73,60
Litograf, kamieniodrukarz, chemigraf (+15%)	0,82 37,72	0,85 39,10	1,30 59,80	1,37 63,02	1,37 63,02	1,45 66,70	1,52 69,92	1,60 73,60
Składacz maszynowy (+20%)	0,84 38,64	0,89 40,94	1,37 63,02	1,42 65,32	1,43 65,78	1,52 69,92	1,58 72,68	1,67 76,82
Maszynista rotac., stereotypy (+10%)	0,78 35,88	0,82 37,72	1,25 57,50	1,31 60,26	1,31 60,26	1,37 63,02	1,45 66,70	1,53 70,38
Introligator (—10%)	0,63 28,98	0,67 30,82	1,02 46,92	1,07 49,22	1,07 49,22	1,12 51,52	1,19 54,74	1,25 57,50
Oddziałowy w introligatorni (+15%)	0,74 34,04	0,77 35,42	1,17 53,82	1,23 56,98	1,23 56,98	1,30 59,80	1,35 62,10	1,43 65,78
Nakładaczki	w 1 roku po roku		po 3 latach		po 5 latach			
	0,25 11,50	0,26 11,96	0,26 11,96	0,28 12,88	0,30 13,80	0,32 14,72	0,39 17,94	0,41 18,86
Uczniowie przyjęci po 1.IV 1932 r.	w 1 roku 3,00 zł.		w 2 roku 4,00 zł.		w 3 roku 5,00 zł.		w 4 roku 8,00 zł.	

Do miast powyżej 50 000 mieszkańców zalicza się: Toruń, Grudziądz i Gdynię.

10 zakładów — 396 robotników.

U304 22.II 1932 r. Katowice. Umowa najmu między Korporacją Zakładów Graficznych i Wydawniczych na woj. śląskie a organizacjami zrzeszonymi w Zespole pracy, mianowicie: 1. Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział Śląski, 2. Zw. Drukarzy Niemieckich w Katowicach (Verband der Deutschen Buchdrucker) i 3. Zw. im. Gutenberga w Katowicach (Gutenberg-Bund). Na całość umowy składają się cztery części: 1. Taryfa ogólna, 2. Regulamin dla komisji tary-

fowej, 3. Regulamin komisji arbitrażowej i 4. Regulamin Społecznego Biura Pośrednictwa Pracy. W części „Taryfa ogólna” omówione są kolejno: § 1. Zakres ważności i cel. Taryfa obowiązuje wszystkich przedsiębiorców, posiadających lub dzierżawiących na terenie woj. śląskiego drukarnie, introligatornie przy drukarniach i litografie oraz zatrudnionych w tych zakładach wszystkich wykwalifikowanych pracowników i personel pomocniczy. Celem umowy taryfowej jest podtrzymanie pokoju w zawodzie

i uporządkowanie wszelkich spraw dotyczących stosunku pracy, wszystko z wykluczeniem odrębności partyjnopolitycznych i wyznaniowych. Przepisy obowiązują wszystkich uczestników umowy, o ile dla całego województwa lub jego części nie istnieją odmienne przepisy prawne. § 2. Postanowienia ogólne regulują uprawnienia pracodawcy w dziedzinie kontroli wydajności pracy pracowników. § 3. Czas pracy wynosi dziennie 8 godzin, w sobotę 7 godzin. Przerw nie zalicza się do czasu pracy. Dzienny czas pracy trwa od godz. 6 do 20 i nie może być przesunięty na niedzielę i święta z wyjątkiem drukarni gazetowych, gdzie praca trwa w ciągu 7 dni w tygodniu. Przy nawale pracy wolno zaprowadzić dwie zmiany po $7\frac{3}{4}$ godzin w czasie od g. 6 do 22, bez płacenia dodatku nocnego. W wigilię Bożego Narodzenia czas pracy trwa 6 godzin. Za godziny nocne płaci się dodatek w następującym stosunku: od g. 20 do 22 — 10%, od g. 22 do 24 — 15% i od g. 24 do 6 — 25% płacy godzinnej. W razie braku pracy można wprowadzić skrócony dzień pracy wzgl. świętówki za poprzednim 3-dniowym obwieszczeniem. Gdy zakład jest nieczynny wskutek działania siły wyższej, godzin nieprzepracowanych nie opłaca się bez obowiązku uprzedniego wywołania. § 4. Płaca i wypłata. Stawki płac uwidocznia „Taryfa płac dla przemysłu graficznego w woj. śląskim ważna od 1.VII 1932 r.”, a obowiązująca w sierpniu 1933 r. oraz „Tabela płac dla pracowników firm: 1. „Polonia”, „Drukarnia Śląska”, „K. Miarka”, „Kurjer” i „Kattowitzer Buchdruckerei und Verlags S. A. ważna od 4 września do 31 stycznia 1934 r.” W niektórych miejscowościach za obojętną zgodą wolno obniżyć płace o 1 do 10%. Pracownikom ograniczonym w zdolnościach zarobkowych można w porozumieniu z nimi i z Komisją taryfową obniżać stawki umowne. § 5. Święta ustalono niestawienie się do pracy bezpośrednio przed lub po święcie powoduje utratę wynagrodzenia za święto. § 6. Płatne przeszkody w pracy. Załatwienie czynności publiczno-prawnych jak np. wybory publiczne, zbiórki kontrolne, zgłoszenia w urzędzie stanu cywilnego i t. p. nie pozbawia pracownika zarobku za ten czas. § 7. Nadgodziny. Za nadgodziny uważa się przepracowany czas ponad 47 godzin tygodniowo. Przy dwu lub trzech nadgodzinach, następujących po sobie, należy dać każdemu pracobiorcy czterogodzinną płatną przerwę, przy więcej niż trzech godzinach—półgodzinną. § 8. Czasokres wypowiedzenia jest dwutygodniowy. Dniem zwolnienia z pracy jest zawsze koniec tygodnia. § 9. Wywczas. Corocznie w porze od 15 kwietnia do 1 listopada pracobiorca ma prawo do wywczasów płatnych, udzielanych w następującym stosunku: po jednym roku pracy w zakładzie—6 dni, po dwóch—9, po czterech—12, po siedmiu—14, po dziesięciu—16 i po piętnastu—18. Uczeń otrzymuje co rok 6 dni urlopu. Nakładczki i personel pomocniczy—połowę norm wyszczególnionych powyżej. Pełnienie służby wojskowej zalicza się do przynależności zakładowej. Pracobiorcy nie wolno w toku wywczasów wykonywać gdziekolwiek robót za zapłatą. Za wywczas płaci się pełny zarobek. § 10. Osobne przepisy dla składaczy maszynowych omawiają szczegółowo technikę i warunki wykonywania czynności zawodowych. § 11. Ogólne przepisy dla drukarzy (maszynistów) powierzają maszynistom nieograniczony nadzór nad robotami im poruczonemi. § 12. Osobne przepisy dla maszyn rotacyjnych określają czynności, wchodzące w zakres maszynisty. § 13. Stosunek liczbowy uczniów winien wynosić: na 1—4 pomocników 1 uczeń, na 5—8 pomocników 2 uczniów, na 9—15 pomocników 3 uczniów, na 16—24 pomocników 4 uczniów, na 24—35 pomocników 5 uczniów, a na każdych dalszych 10 pomocników po 1 uczniu więcej. § 14. Przepisy dla nakładczek stwierdzają, że za nakładczki uważa się siły pomocnicze, które po roku nauki zdały zadowalająco egzamin. § 15. Termin zgłaszania pretensyj upływa po 2 tygodniach od chwili ich powstania. § 16. Organa taryfowe. Strony zawierające umowę powołują dla przeprowadzenia przepisów wynikających z umowy: a) Komisję taryfową, pełniącą również funkcję urzędu pojednawczego we wszystkich zatargach pomiędzy pracobiorcą a pracodawcą. Komisja taryfowa opracowuje

zmiany tak taryfy ogólnej, jak i tabeli płac. Liczba jej członków winna wynosić nie poniżej 1 i nie ponad 6 z każdej strony; b) Komisję arbitrażową, która załatwia spory ostatecznie w wypadkach, w których Komisja taryfowa nie zdołała ich zażegnać; c) Biuro pośrednictwa pracy i d) Komisję egzaminacyjną. Regulamin dla Komisji taryfowej, będący uzupełnieniem umowy z dnia 22.II 1932 r. m. in. przewiduje, że przewodnictwo Komisji obejmują naprzemiennie przedstawiciele zrzeszenia pracodawców lub pracobiorców; uchwały Komisji są obowiązujące, o ile z każdej strony jest obecnych przynajmniej po 2 członków; głosowanie odbywa się za pomocą podniesienia ręki, jeśli zaś ma się odbyć w inny sposób potrzeba na to osobnego wniosku i uchwały; w razie odrzucenia wniosków, należy je ponownie poddać głosowaniu na posiedzeniu następnym; wszelkie uchwały raz powzięte, winny być odczytywane powtórnie; pracodawcy skargi do Komisji wnoszą na ręce swego przewodniczącego, pracobiorcy zaś—swego; z każdego posiedzenia winien być sporządzony protokół, opatrzone podpisami wszystkich obecnych. Regulamin Komisji arbitrażowej m. in. przewiduje, iż w skład Komisji wchodzi po 2-ch przedstawicieli pracodawców i pracobiorców oraz jeden bezstronny przewodniczący. Członków Komisji mianują zrzeszenia zawierające umowy. Wyboru przewodniczącego dokonywuje Komisja taryfowa. Komisja zbiera się w pilnych wypadkach w przeciągu 24 godzin. Członkowie Komisji nie mogą być stroną bezpośrednią zainteresowaną w toczącym się sporze. Do Komisji wolno odwoływać się tylko w wypadkach, gdy zabiegi o ugodę polubowną przed urzędem pojednawczym (Komisję taryfową) okazały się bezowocne. Rozprawa przed Komisją jest wolna. Komisja nie jest jedynie instancją wyrokującą i winna dążyć do polubownego załatwienia zatargu, jednakowoż na żądanie chociażby jednej strony, winna rozstrzygać spór wyrokiem. W głosowaniu wolno brać udział jednakowej liczbie przedstawicieli obu stron. Rozstrzygnięcia zapadają zwykłą większością głosów. Rozstrzygnięcia na piśmie winny być doręczane stronom najpóźniej w 2 tygodnie po ogłoszeniu wyroku. Koszty postępowania można w całości lub częściowo nałożyć stronie przegrywającej. Załączony do umowy Regulamin Społecznego Biura pośrednictwa pracy składa się z 10 paragrafów, określających kompetencje i funkcje Biura. Umowa obowiązuje od dn. 22.II 1932 r. do dn. 1.III 1934 r. i przedłuża się automatycznie każdorazowo o dalszy rok, jeżeli nie zostanie wypowiedziana na 3 miesiące przed wygaśnięciem.

Umowa została wydana drukiem w Katowicach i dołączona do umowy jako „Taryfa płac dla przemysłu graficznego w woj. śląskim ważna od 1-go lipca 1932 roku”.

17 zakładów — 636 robotników.

U305 24.VII 1932 r. Cieszyn. Taryfa płac dla przemysłu graficznego w Cieszynie, oparta na „Taryfie dla przemysłu graficznego w województwie śląskim”, ustala następujące stawki płac:

Wyszczególnienie	Płaca tygodniowa w złotych			
	Klasa A poniżej 21 lat	Klasa B od 21 do 25 lat	Klasa C ponad 25 lat	—
Składacze i drukarze . . .	41,11	56,91	68,40	—
Składacze maszyniści (+25%)	50,14	69,76	83,44	—
	w 1-ym roku nauki	w 2-gim roku nauki	w 3-cim roku nauki	w 4-tym roku nauki
Uczniowie	7,24	9,04	12,66	16,29
Nakładczki po wyuczeniu . .	9,04	12,66	18,10	23,53
Pomoc męska	9,04	12,66	18,10	23,53
Pomoc żeńska	7,24	9,04	12,66	16,29

Powyższa taryfa ważna jest od dnia 24.XII 1932 r., przy czym płace składaczy ręcznych i maszynowych w klasach B i C zostały w dniu 18.IX 1933 r. zmienione.

1 zakład — 19 robotników.

U306 27.II 1932 r. Kraków. Umowa między delegatami Korporacji Przemysłowców Graficznych, sekcja właścicieli zakładów litograficznych w Krakowie, a delegatami Związku Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. Dotychczasowe płace obniżone zostały następująco: a) płace do zł. 90,00 tygodniowo obniżono o 6%, tak, że minimum płacy tygodniowej wynosi zł. 83,45; b) płace od zł. 90,00 do zł. 120,00 tygodniowo obniżone zostają o 7%; c) płace ponad zł. 120,00 tygodniowo obniżone zostają o 10%. Płaca w I-szym roku po ukończeniu praktyki stanowi 60% minimum, w II-gim—70%, w III-cim—90%, zaś w IV-tym obowiązuje pełne minimum. Wszyscy pracownicy przystępują z dniem 29.II 1932 r. do pracy, przyczem delegaci pracowników nie mogą nawet w wypadku dokonywania redukcji być zwolnieni z pracy przed upływem 6 tygodni od daty zawarcia niniejszej umowy. O ile święto wypadła w środę tygodnia, wówczas, przy zastosowaniu zredukowanego tygodnia pracy, święto to będzie płacone. Przyjmowanie uczniów do praktyki zostaje na rok 1932 całkowicie wstrzymane. Regulowanie płacy odbywa się na podstawie obliczeń Komisji Statystycznej w Warszawie. Kwot do 2% (plus lub minus) nie uwzględnia się, natomiast zlicza się je z całego roku jednorazowo w dniu 1 stycznia i odpowiednio dodaje lub odejmuje od stawki z przed 1 stycznia, natomiast wahania ponad 2% (plus lub minus) reguluje się każdorazowo w miesiącu, w którym zostały zgłoszone. Nadpłaty wstecz nie obowiązują. Wszelkie podwyżki lub obniżki wynikające z powyższego obliczenia obowiązują tylko *minimum*, nie dotyczą zaś pborów ogólnych. Umowa dodatkowa z dnia 4.I 1931 r. zostaje anulowana, natomiast „Regulamin Pracy” Związku Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie, z dnia 15.I 1929 roku zostaje nadal utrzymany.

Umowa obowiązuje od dn. 29.II 1932 r. do dnia 31.XII 1932 r. i może być automatycznie na cały rok 1933 przedłużona, o ile którakolwiek ze stron nie wypowie jej najpóźniej do dnia 1.XII 1932 r.

1 zakład — 65 robotników.

U307 10.VII 1933 r. Kraków. Umowa zbiorowa, cennikowa między Związkiem Właścicieli Drukarni Małopolski Zachodniej a Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie, przy udziale Inspektora Pracy 38 Obwodu. Od dnia 3.VII 1933 r. do dn. 9.VII 1933 r. obniża się płace i stawki cennikowe o 7,5%, zaś od dnia 10.XII 1933 r. płace ustala na poziomie o 15% niższym od dotychczasowego załączona do umowy tabela płac. Regulacja płac następuje co miesiąc na podstawie t. zw. klucza warszawskiego, podawanego przez Główny Urząd Statystyczny i stosowana będzie w ten sposób, że w razie wykazania pełnych 3% zniżki lub zwwyżki kosztów utrzymania, liczyć się będzie 3%, zaś w razie wykazania 3,51% — 4% i t. d. Pozycje płac ogłaszane będą drukiem na koszt obu Związków, przyczem procent oznaczający zmianę podawany będzie do wiadomości w specjalnym okólniku i winien być stosowany dla pełnego tygodnia, licząc od pierwszego poniedziałku po ogłoszeniu zmiany. Zapośredniczanie sił roboczych odbywa się przez Biuro Pośrednictwa Pracy, funkcjonujące przy Zw. Zaw. Drukarzy, lecz prowadzone i kontrolowane wspólnie przez obu kontrahentów, zawierających umowę. Przy przyjmowaniu uczniów obowiązuje okólnik wojewódzki z dn. 11.XII 1931 r. Urlopy, czas pracy oraz dni świąteczne regulują odnośne ustawy. Czas pracy dla zecerów maszynowych przy dziennikach podwyższa się do 7 godzin dziennie. Umowa obowiązuje również maszynistów drukarskich. Obie strony obowiązują się sporne punkty umowy uzgodnić w terminie do dwóch tygodni, przyczem narazie stosowane być winny odnośne punkty starego cennika. Umowa obowiązuje od dn. 3.VII 1933 r. do dn. 30.VI 1934 r., przyczem wypowiedzenie winno nastąpić na miesiąc przed wygaśnięciem terminu; w przeciwnym razie umowa przedłuża się automatycznie na cały rok następny. Tabela płac obowiązująca od dnia 10.VII 1933 r. obniża stawki z przed 3.VII 1933 r. o 15%, normując je w sposób następujący: A) Minimum płacy dla

personelu wykwalifikowanego: klasa V: stopień A — zł. 54,67, st. B — zł. 65,74, st. C — zł. 75,57; dodatki do powyższego minimum wynoszą: za czytanie korekt 10%, za drugą maszynę 8%, za tyglówkę 4%, dla maszynisty rotacyjnego zł. 13,28. Dalej cennik przewiduje stawki akordowe za: układ, interlinje, marginesy i łamanie. Minimum zecera maszynowego w klasie V wynosi: w stopniu A — zł. 65,60, st. B — zł. 78,89, st. C — zł. 90,69. Zecerzy niezajęci stale przy dzienniku otrzymują za godzinę zł. 0,28; dodatki za godziny nocne wynoszą: od 9 do 11 w. — zł. 0,34, od 11 do 1 w nocy — zł. 0,42, od 1 w nocy do 5 rano — zł. 0,70; maszynista rotacyjny za każdą noc — zł. 4,17. Dodatek gazetowy dla zecera ręcznego wynosi 5% do minimum zecera ręcznego, dla zecera maszynowego — 5% do minimum zecera maszynowego. B) Stawki dla personelu pomocniczego wynoszą: a) pomocnicy w 1 roku pracy st. A — zł. 27,43, po 1 roku pracy st. B — zł. 32,86, po 3 latach pracy st. C — zł. 37,74, żonaci otrzymują 10% więcej; b) nakładaczki: stopień A — zł. 19,44, st. B — zł. 29,21, st. C — zł. 33,58; c) odbieraczki: st. A — zł. 10,93, st. B — zł. 16,43, st. C — zł. 18,90.

Zarówno „Umowa cennikowa”, jak i „Tabela płac” zostały wydane drukiem w Krakowie w lipcu 1933 r. Wobec wejścia w życie z dniem 1.I 1934 r. znolizowanej ustawy o czasie pracy z dnia 22.III 1933 r. w dniu 18.I 1934 r. został spisany w Inspektoracie Pracy 38 Obwodu w Krakowie protokół, mocą którego przedstawiciele Związku Właścicieli Drukarni Małopolski Zachodniej oraz przedstawiciele Zw. Zaw. Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie, zgodzili się na następującą interpretację odnośnych punktów „Umowy cennikowej i „tabeli płac” ustalonych w dniu 10.VII 1933 r. w Krakowie: Dodany do umowy cennikowej cennik drukarski ustalił czas pracy na 8 godzin dziennie i podporządkował długość czasu pracy określeniom odnośnych ustaw, jak również ustalił warunki zapłaty za godziny nadliczbowe według odnośnych ustaw, a zatem właściciele drukarni mogą za wypowiedzeniem ustawowem przedłużyć czas pracy do 48 godzin za tydzień, t. j. 8 godzin na dobę z tem jednak zastrzeżeniem, że za przedłużone z godziny zapłąd pracobiorcom według norm obowiązujących. Zapłąd za pracę w godzinach nadliczbowych regulować mogą na zasadzie art. 16 ustawy o czasie pracy. Sprawę zaś zapłąd za pracę w niedzielę i święta regulowaną dotychczas na zasadzie indywidualnych umów w poszczególnych zakładach z poszczególnymi pracownikami należy pozostawić do dalszego indywidualnego traktowania, jednak jako minimum zapłąd zastrzega się normy przewidziane ustawą o czasie pracy z dnia 22.III 1933 r. Praca przez 8 godzin w soboty w drukarniach, które pracują przez 48 godzin w tygodniu, rozumie się jako praca o godzinach normalnych, t. j. nie nadliczbowych, i zarobek pracowników w związku z przedłużeniem o 2 godziny w tygodniu czasu pracy zostanie odpowiednio procentowo podwyższony. Termin wejścia w życie wyżej wyluszczonej wykładni zmian w warunkach umowy z dnia 10.VII 1933 r. określony został na dzień 15.I 1934 r.

9 zakładów — 812 robotników.

U308 3.XII 1932 r. Lwów. Umowa cennikowa między Korporacją Przemysłowców Graficznych we Lwowie a Stowarzyszeniem Drukarzy i Pokrewnych Zawodów dla Małopolski Wschodniej „Ognisko” we Lwowie. 1. Cennik drukarski z dnia 1.VI 1925 r. i dodatek do cennika z dnia 1.XII 1926 r. oraz cennik płac dla personelu pomocniczego w drukarniach we wszystkich swych postanowieniach, niezmienionych niniejszą umową, pozostają w mocy na okres trwania niniejszej umowy. 2. Stwarza się trzy stopnie płac: stopień A — w pierwszym roku po wypisie, st. B — po roku pracy i st. C — po 23-cim roku życia. 3. Maszynista otrzymuje: za obsługę drugiej maszyny 12,5%, za tyglówkę 5% dodatku do minimum. 4. Skrócenie czasu pracy o 2 godziny w dniu św. Sylwestra znosi się. 5. Wypowiedzenie, jeśli ma być ważne, musi być z obu stron pisemne; wypowiedzenie pracy musi nastąpić tylko w sobotę lub w dniu wypłaty. 6. Przyjmowanie uczniów do zawodu wstrzymuje się na okres trwania niniejszej umowy. Drukarnie, które nie mają wcale ucznia, mogą przyjmować

tylko jednego ucznia. 7. Dodatek składacza maszynowego wynosi 20% minimum zecera ręcznego, przyczem stwarza się trzy stopnie płac, analogicznie do p. 2 niniejszej umowy. 8. Praca szyciowa (na 2 zmiany) na maszynach do składania odbywa się nieprzerwanie, t. j. jednorazowo po 7 godzin dziennie, zaś w dniu sobotnie 6 godzin. 9. Urlopy 7 i 8 w § 58 umowy z dnia 1.VI 1925 r. znosi się. 10. Dodatek gazetowy dla zecerów ręcznych i maszynowych obniża się do 5%. 11. Orzeczenia Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie obowiązują z tym zastrzeżeniem, że wyższy lub niższy do 3,00% nie będą wogóle uwzględniane, natomiast jeśli wskaźnik osiągnie 3,01%, wówczas jest stosowany w ten sposób, że ułamki ponad 0,5 będą uważane za całość, zaś poniżej 0,5 nie będą liczone.

12. Umowa obowiązuje od dnia 5.XII 1932 r. na czas nieokreślony za obopólnym sześciotygodniowym wypowiedzeniem. Wypowiedzenie może nastąpić tylko w soboty i upływa po sześciu tygodniach w sobotę.

Umowa powyższa wraz z wyszczególnioną poniżej tabelą p. t. „Płace personelu ukwalifikowanego obowiązujące od 5 grudnia 1932 r.” została wydana w druku we Lwowie dnia 5.XII 1932 r.

Płace personelu ukwalifikowanego

(obowiązujące od 5 grudnia 1932 r.)

Minimum stałej płacy w złotych.

Klasa	I	II	III	IV	V
Stopień A.	51,32	54,02	56,86	59,85	63,00
Stopień B.	61,58	64,82	68,23	71,82	75,60
Stopień C.	68,42	72,02	75,81	79,80	84,00

Dziennie wynagrodz. korektora 2,15 zł.

Cena za tysiąc liter alfabetu:

Klasa	I	II	III	IV	V
antykwa i ukraińskie	1,40	1,47	1,55	1,63	1,72
alfabetem greckim i hebr.	1,44	1,51	1,60	1,68	1,76

Cena za tysiąc sztuk interlinij:

Klasa	I	II	III	IV	V
a) 1/4-petitowe	2,18	2,30	2,42	2,55	2,68
b) 1/8-petitowe	2,63	2,77	2,92	3,07	3,23
Za roboty pomocnicze	2,15 zł.				
Za justowanie kolumn	2,15 zł.				
Łamanie: czwórka	3,23 zł.				
ósemka	4,30 „				
szesnastka	4,88 „				
szesnastka wielka	5,93 „				
dwudziestka-czwórka	7,21 „				
trzydziestka-dwójka	8,16 „				

Minimum zecera maszynowego w złotych:

Klasa	I	II	III	IV	V
Stopień A.	61,58	64,82	68,23	71,82	75,60
Stopień B.	73,89	77,78	81,88	86,19	90,72
Stopień C.	82,10	86,42	90,97	95,76	100,80

Płace personelu pomocniczego

Pomocnicy:

Początkujący w drugim półroczu } 45% { st. A. 28,35 zł.
Zatrudnieni przeszło rok } st. B. 34,02 „
Pomocnicy po trzech latach pracy } st. C. 37,80 „

Pomocnicy przy maszynach rotacyjnych i stereotypach rotacyjnych:

Zatrudnieni w dzień	37,80 zł.
10% dodatku	3,78 „
	41,58 zł.
Zatrudnieni w nocy	37,80 zł.
10% dodatku	3,78 „
30% za noc	11,34 „
	52,92 zł.

Stereotypy przy przysługuje tytułem specjalnego wynagrodzenia 10% dodatku do płac

Pomocnice:

Pomocnice w drugim roku i dalszym	25% st. A. 15,75 zł.
Nakładaczki w trzecim roku	40% st. B. 30,24 zł.
Nakładaczki po pięciu latach	45% st. C. 37,80 zł.

W druku również wydane zostały: Cennik drukarski z dnia 1.VI 1925 r. Dodatek do cennika z dnia 1.XII 1926 r. oraz Cennik płac dla personelu pomocniczego w drukarniach na obszarze województwa lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

12 zakładów—558 robotników.

UI106 7.VI 1933 r. Warszawa. Umowa zbiorowa między Stowarzyszeniem Zakładów Graficznych w Warszawie a Związkiem Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce. Mocą tej umowy minimum normalne pracowników wykwalifikowanych, którzy w przemyśle fotochemigraficznym po wypisie przepracowali co najmniej 4 lata, ustalono w następującym stosunku: a) dla fotografów i trawiaczy kolorowych zł. 120,00, b) dla fotografów i trawiaczy siatkowych zł. 105,00, c) dla fotografów i trawiaczy kreskowych oraz kopistów i korektorów (grawerów) zł. 90,00 tygodniowo. Pracownik w pierwszym roku po wypisie pobierać będzie 60% powyższego minimum, w drugim—70%, w trzecim 80%, w czwartym 90%, w piątym 100%. Warunki pracy pracowników reguluje szczegółowo załączony do umowy „Regulamin pracy w zakładach fotochemigraficznych” przyjęty od dnia 1.VII 1929 r. Do powyższego „Regulaminu” umowa z dnia 7.VI 1933 r. wprowadza szereg zmian, wyszczególnionych w streszczeniu regulaminu. Poza tym omawiana umowa zawieszona z dn. 1.VII 1934 r. przyjmowanie nowych praktykantów do zakładów fotochemigraficznych, jednakowoż paragraf ten nie dotyczy absolwentów Szkoły Przemysłu Graficznego w Warszawie. W razie braku ustawowej liczby praktykantów w którymkolwiek z zakładów, uzupełnia ten brak specjalna komisja, złożona z przedstawicieli pracodawców i pracowników, reprezentowanych w tym samym stosunku.

Umowa obowiązuje od dnia 15.VI 1933 r. do dnia 1.VII 1934 r., przyczem wypowiedzenie może nastąpić na miesiąc przed dniem jej expiracji. W razie niewymówienia umowa obowiązuje automatycznie na cały rok następny, t. j. do dnia 1.VII 1935 r.

UI107 4.IX 1933 r. Katowice. „Tabela płac dla pracowników od 4 września do 31 stycznia 1934 r.” pomiędzy przedstawicielami firm: 1. „Polonia” Zakłady Graficzne S. A. Katowice, 2. „Drukarnia Śląska” Spółka z ogr. odp. Katowice, 3. K. Miarka, Spółka wyd. z ogr. por., Mikołów, 4. „Kurjer” Spółka z ogr. odp., Królewska Huta i Katowice, 5. Kattovitzer Buchdruckerei und Verlags S. A., Katowice a „Zespołem Pracy”.

L. p.	Wyszczególnienie	Płaca w złotych							
		Za tydzień	Za godzinę	Za tydzień	Za godzinę	Za tydzień	Za godzinę	Za tydzień	Za godzinę
	Personel techniczny	Klasa A poniżej 21 lat		Klasa B od 21 do 25 lat		Klasa C powyżej 25 lat		—	
1	Składacze i drukarze	43,27	0,92	63,54	1,35	76,00	1,62	—	—
2	Składacze masz. (+22%)	52,78	1,12	77,51	1,65	92,72	1,97	—	—
3	Introligatorzy	39,34	0,84	56,06	1,19	68,76	1,46	—	—
	Personel pomocniczy	W 1-ym roku		W 2-gim roku		W 3-cim roku		W 4-ym roku i następnych	
4	Pomoc męska	10,05	0,21	14,07	0,30	20,11	0,43	26,14	0,56
5	Nakładaczki	10,05	0,21	14,07	0,30	20,11	0,43	26,14	0,56
6	Pomoc żeńska	8,04	0,17	10,05	0,21	14,07	0,30	18,10	0,38
7	Uczniowie	8,04	0,17	10,05	0,21	14,07	0,30	18,10	0,38

Dodatek za nadgodziny, niedziele i święta oraz dodatek nocny liczy się według „Taryfy płac dla przemysłu graficznego w woj. śląskim ważnej od 1.VII 1932 r.”

Niniejsza tabela płac ważna od 4.IX do 31.I 1934 r. dla Bielsko-Bialskich Zakładów Graficznych za potrąceniem 3%.

O21 4.IV 1933 r. Katowice. Orzeczenie w sprawie spornej o ustalenie stawek zarobkowych pomiędzy drukarniami: 1) Katolicka w Katowicach 2) Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, 3) Scholtza i Frester w Katowicach a Zespołem Pracy Pracowników Przem. Gra-

ficznego na woj. śląskie w Katowicach.

Dla pracowników graficznych firmy „Drukarnia Urzędu Woj. Śląskiego w Katowicach” ustala się płace według tabeli z dnia 1.VII 1932 r. z tem, że pozycje płac godzinowych i tygodniowych, odnoszące się do składaczy i drukarzy, do składaczy maszynowych i do introligatorów, zmniejsza się o 7% w porównaniu ze stawkami podanymi w tej tabeli. W powyższy sposób ustalone stawki obowiązują od dnia 1.IV 1933 r. do dnia 31.V 1933 r. i mogą być wypowiedziane na 1 miesiąc naprzód. W razie niewypowiedzenia obowiązują na każde dalsze 3 miesiące z jednogłośnie wypowiedzeniem.

1 zakład—21 robotników.

II. Cenniki płac

PRZEMYSŁ MINERALNY

C1 21.VII 1933 r. Warszawa. Zatwierdzony został przez Inspektora Pracy 8 Obwodu „Wykaz płac akordowych na sezon 1933 r.” obowiązujący w 4-ch cegielniach firmy Józef Więcek w Warszawie, a mian. w cegielniach: „Karolin” we Włochach pod Warszawą, „Juljanów” i „Paulina Krosna” w Pruszkowie oraz „Czaplowizna” w Wawrze pod Warszawą. Ustalono następujące stawki akordowe: 1) Szychtowanie: nakładka zł. 0,35 za 1 m³, rumowanie piasku zł. 0,175 za 1 m³. 2) Formowanie: forma zł. 2,00, zasyпка zł. 1,00, trat zł. 1,00, stołówka zł. 1,35, ściąganka zł. 0,68. 3) Palenie: zataczka zł. 1,35, ustawiaczka zł. 0,30, wytaczka zł. 0,90; palacz zł. 0,72, popiolek zł. 0,09. Dniówka mężczyzny zł. 2,25, kobiety zł. 1,50.

C2 1.V 1933 r. Warszawa. Zatwierdzony został przez Inspektora Pracy 4 Obwodu cennik na roboty kamieniarskie od dn. 1.V 1933 r., przewidujący następujące stawki akordowe: granit czarny: lagier czysty zł. 34,00, czysty szpicowany zł. 24,80, brudny zł. 18,00; fuga bieżąca czysta od 7 do 15 cm zł. 5,50, od 15 do 21 cm zł. 8,00, brudna od 7 do 15 cm zł. 4,00, od 15 do 21 cm zł. 5,30; fuga bieżąca czysta szpicowana od 7 do 15 cm zł. 4,00, od 15 do 21 cm zł. 5,50; fuga bieżąca czysta w cienkich sztukach zł. 4,20, brudna zł. 2,50; metr bieżący śmigi zł. 4,50, od 5 do 16 cm zł. 7,00, do 21 cm zł. 8,00; lagier czysty prostowany po pile i szpicowany zł. 15,00, cięcie do 3 cm zł. 2,80, ścięcie sznytu po pile zł. 1,50, klin zł. 0,24, srom za 1 m zł. 1,50, paserka za 1 m² za każde 4 cm zł. 7,20. Krzyże w granicie czarnym: krzyż do 15 cm szer. 2 lagry rżnięte za 25 cm zł. 1,35; krzyż ponad 15 za każdy cal o 20%, krzyż od 45 cm do 65 cm wysokości o 25%, krzyż od 65 cm i wyżej o 45% więcej. O ile lagier rżnięty, to drugi liczy się w całości za metry kwadratowe. Dziura w klapie leżącej zł. 2,00, dziura w cienkich sztukach na rozetki zł. 1,40, dziura na sztyber za 3 cm zł. 0,30, dziura w słupku na rurę zł. 1,50. Wszelkie roboty odcinane od poloru o 15% drożej. Piaskowiec: lagier kwadratowy czysty zł. 8,00, brudny zł. 4,00, szpicowany drobno zł. 6,00, grubo zł. 4,00; fuga bieżąca czysta do 20 cm zł. 2,00, brudna zł. 1,00, szpicowana drobno zł. 1,30, grubo zł. 1,10; fuga bieżąca śmigi do 5 cm zł. 0,50, do 12 cm zł. 1,00, do 21 cm zł. 2,00; cięcie w gzymsach do 3 cm zł. 0,70; zakończenie piramidy z dwóch stron do 30 cm szerokości w głowie o 50% drożej od m², szerokość ponad 30 cm o 100% drożej za m²; za 1 m bieżący felcu zł. 3,00, felce czyste o 50% drożej. Krzyże: krzyż od 14 cm zł. 0,50, krzyż ponad 40 cm o 20% drożej za każde 3 cm, krzyż niżej 72 cm do 43 cm o 20%, krzyż niżej 43 cm o 40% drożej, krzyż składany na metry bieżące, paserka od 5 cm wysokości 1 m zł. 3,30. Kamień „koński”, „żarnowski” i „czerwony” o 20% drożej. Kamień zielony o 50% drożej, pińczowski o 25% taniej. Wszystkie poszczególne płaszczyzny, fugi, gierunki nie mające stopy liczy się na metry bieżące. Roboty kolumnowe do 25 cm szerokości liczy się na cięcia. Pociągłe 25 cm liczy się na m² o 75% drożej.

C3 15.V 1930 r. Łódź. Ustalony został w Łodzi przez Zw. Przem. Ceramicznego Okręgu Łódzkiego „wykaz stawek płac robotników zatrudnionych w cegielniach woj. łódzkiego, obowiązujących od 15.V 1930 r.” I. Płace akordowe: a) cegielnie ręczne: strycharz za formowanie 1000 sztuk cegieł zł. 9,00, za zwózkę do pieca zł. 1,37, za ustawianie zł. 0,63, za wypalanie zł. 0,95, za wywózkę do wozu zł. 1,00, za wywózkę na plac zł. 1,37. Ramowanie i kopanie gliny: za ramowanie od zł. 0,25 do zł. 0,30 za 1 m³, z odwózką zł. 0,67, za kopanie gliny przez rękę zł. 0,51, z odwózką do 50 m zł. 0,67, do 100 m zł. 0,84, do 150 m zł. 1,00, do 200 m zł. 1,18, do 250 m zł. 1,35, do 300 m zł. 1,52, do 350 m zł. 1,68, do 400 m zł. 1,84, do 450 m zł. 2,02, do 500 m zł. 2,20, do 550 m zł. 2,36, na wagoniki zł. 0,77; b) cegielnie mechaniczne: za nakładanie gliny na wagoniki zł. 1,40 za 1000 szt. cegieł, wciąganie wózka na górę zł. 0,20, praca przy automacie zł. 0,35, ucinanie aparatem zł. 0,32, czyszczenie drutu zł. 0,12, odbieranie z aparatu zł. 0,70, odwózka z pod prasy zł. 1,40, zdjęcie z taczek zł. 0,70, zestawienie w kozły zł. 0,56. II. Płace nieakordowe: dla kobiet i młodocianych od zł. 0,30 do zł. 0,55 za godzinę pracy, dla pracowników dorosłych od zł. 0,50 do zł. 0,75. Ceny wymienione w punktach I i II obowiązują w obrębie m. Łodzi, ceny na prowincji są o 10% niższe. III. Warunki dodatkowe: 1) strycharze i palacze otrzymują bezpłatnie mieszkanie lub dodatkowe wynagrodzenie w wysokości zł. 15,00 do zł. 20,00 kwartalnie, 2) karownicy gorący otrzymują dwie pary łapek miesięcznie, 3) ustawiacz i zimni karownicy otrzymują 1 parę paluszków miesięcznie, 4) strycharze otrzymują wodę do t. zw. kałamarza, 5) książeczki obrachunkowe, ubezpieczenia oraz urlopy według ustawy, 6) drożnik na szychtę w cegielniach obowiązuje od 15 taczek.

C4 1933 r. Grodziec. Cementownia i kopalnia węgla „Grodziec”, Zakłady „Solvay” w Polsce, Tow. z o. o. Cennik płac. Płace dniówkowe w złotych za 1 dzień pracy: wykwalifikowani I kat. zł. 8,16, II kat. zł. 7,20, III kat. zł. 6,00; półwykwalifikowani I kat. zł. 5,60, II kat. zł. 5,04; terminatorzy I kat. zł. 3,04, II kat. zł. 2,00; kobiety zł. 2,56 i zł. 2,21; młodociani zł. 2,00; niekwalifikowani zł. 4,00; robotnicy przy aparatach zł. 4,40; laboranci I kat. zł. 7,20, II kat. zł. 6,00, III kat. zł. 5,60. Premje rodzinne: do tej części zarobku robotnika, która wypadnie z obliczenia zarobku za poprzednie dni robocze, bez zarobku za dni i godziny przestrzegane, niedziele i dni świąteczne, dolicza się premje następujące: a) dla robotników i robotnic samotnych—o, b) dla robotników żonatych bezdzietnych oraz żonatych wdowców i wdów z 1 dzieckiem—6%, c) dla robotników żonatych, wdowców i wdów z 2 i 3 dziećmi—13%, d) dla robotników żonatych i wdów z 4 i więcej dziećmi—23%. Przy określaniu kategorii rodzinnych do oznaczenia wysokości premji rodzinnej brane są tylko pod uwagę dzieci własne do ukończonych lat 15. Premja jest wypłacana tylko tym robotnikom, którzy w ciągu miesiąca opuścili bez należytego usprawiedliwienia nie więcej niż dwie dniówki normalne.

C5 1.IV 1933 r. Bydgoszcz. Ustalona została przez Centr. Zw. Pracodawców Ziemi Północno-Zachodnich Tow. zap. siedziba w Bydgoszczy jednostronna taryfa płac obowiązująca przemysł ceramiczny od 3.IV 1933 r. Ustala się 3 kategorie miejscowości. Do I kat. należą miasta: Grudziądz, Toruń, Bydgoszcz i Inowrocław; do II kat.: Wejherowo, Brodnica, Pelplin, Świecie, Starogard, Koronowo, Fordon, Solec Kujawski, Chełmno, Tczew, Działdowo; do III kat. miasta: Gniew, Kościerzyna, Skórcz, Nowe, Przechowo, Czersk, Lidzbark, Chełmża, Tuchola, Puck, Skarszewy, Kartuzy i Chojnice. Rzemieślnik do 3 lat w miastach I kat. pobiera zł. 0,57 za godzinę, w II zł. 0,54, i w III zł. 0,52. Rzemieślnik po 3 latach zł. 0,65, 0,62 i 0,59, po 6 latach zł. 0,73, 0,70 i 0,66. Robotnik przyuczony zł. 0,53, 0,50 i 0,47. Robotnik od 16 do 18 lat zł. 0,26, 0,25 i 0,23. Robotnik od 18 do 20 lat zł. 0,37, 0,35 i 0,34. Robotnik ponad 20 lat zł. 0,50, 0,47 i 0,45. Robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,22, 0,21 i 0,20; od 18 do 20 lat zł. 0,25, 0,24 i 0,22; ponad 20 lat zł. 0,28, 0,26 i 0,25; robotnica przyuczona zł. 0,36, 0,34 i 0,32. Woźnice pobierają dodatkowo na tydzień zł. 2,25, 2,15 i 2,00.

Przy wprowadzeniu powyższej taryfy konieczne jest wypowiedzenie przez pracodawcę stosunku roboczego zatrudnionym pracownikom w terminie 14-dniowym.

C6 1.V 1933 r. Piechcin. Ustalony został przez kierownictwo Fabryki Wapna i Cementu „Piechcin”, Sp. Akc. w Piechcinie pod Pakością, cennik płac wzorowany na umowie ogólnej Okr. Zw. Pracodawców w Bydgoszczy. Rzemieślnik w 4 lata po wyuczeniu od zł. 0,63 do zł. 0,80 na godzinę, robotnik niewykwalifikowany ponad 21 lat zł. 0,50, od 18 do 21 lat zł. 0,36, od 16 do 18 lat zł. 0,24. Robotnice ponad 21 lat zł. 0,29. Robotnicy niewykwalifikowani, pracujący na akord, zarabiają przeszło 20% ponad dniówkę, natomiast w piecach od 65 do 80%, a w nadzwyczajnych wypadkach do 100% ponad dniówkę. Robotnicy niewykwalifikowani, lecz przyuczeni, otrzymują oprócz stawek dniówkowych dokładki funkcyjne, wzgl. premje (maszyniści, palacze, wiertnicy i t. d.), robotnicy stali otrzymują mieszkanie z elektrycznym oświetleniem, ogrodem i łąką.

Warunki powyższe stosowano w ciągu całej kampanji roku 1933.

PRZEMYSŁ METALOWY

C7 1.III 1933 r. Warszawa. Dyrekcja Państwowych Zakładów Tele- i Radjotechnicznych w Warszawie w porozumieniu z Ministerstwem Poczty i Telegrafów ustaliła stawki godzinne dla robotników wyżej wymienionych zakładów: dla praktykantów I roku—zł. 0,27; dla II roku—zł. 0,35; dla III roku—zł. 0,45; dla praktykantów wakacyjnych—zł. 0,50; dla kobiet—robotnic—zł. 0,51 i zł. 0,55; dla pomocy fachowej—zł. 0,78, zł. 0,80, zł. 0,85 i zł. 0,90; dla robotników—zł. 0,80 — 0,85, zł. 0,90 i zł. 1,00; dla rzemieślników — zł. 1,05, zł. 1,10, zł. 1,20, zł. 1,30, zł. 1,40, zł. 1,50, zł. 1,60 i zł. 1,70; dla brygadzystów zł. 1,80 i zł. 2,00. Od 1.I 1934 r. wprowadzona zostaje IV kategoria pomocy fachowej kobiet i mężczyzn za stawkę godzinną—zł. 0,65.

Stawki ustalono na podstawie umowy zbiorowej z dnia 26.III 1928 roku, która zasadniczo Państwowych Zakładów Tele- i Radjotechnicznych, jako instytucji nie należącej do Związku Metalowców, nie obowiązuje.

C8 1.I 1933 r. Łódź. Polski Związek Przemysłowców Metalowych, Oddział Łódzko-Kaliski. Minimalna taryfa płac godzinnych: rzemieślnik w ciągu pierwszych 3 lat po wyzwoleniu—zł. 0,70; rzemieślnik po 3 latach po wyzwoleniu—zł. 0,80; pomoc fachowa—zł. 0,60; robotnik zwyczajny—zł. 0,54; uczeń w pierwszym roku—zł. 0,15, w drugim roku—zł. 0,18, w trzecim roku—zł. 0,25. Akordy i premje są regulowane indywidualnie przez pojedyncze przedsiębiorstwa metalowe.

C9 13.IV 1931 r. Lublin. „Warunki pracy i płacy”, obowiązujące pracowników fabryk metalowych w Lublinie oraz fabryki zrzeszone w Lubelskim Oddziale Pol. Zw. Przem. Metalowych od dn. 1.V 1931 r.

1) Stawki lonowe: poczynając od dnia 1.V 1931 r. ustalone zostają i obowiązywać będą następujące godzinowe płace minimalne: rzemieślnicy wykwalifikowani I kat. zł. 0,90, II kat. zł. 0,76, pomoc fachowa zł. 0,68, pomoc placowa zł. 0,63, młodociani niekwalifikowani zł. 0,32, kobiety zł. 0,52, nowowstępujący zł. 0,14. Początkujący w pierwszym roku pracy zł. 0,18, w drugim roku zł. 0,28, w trzecim zł. 0,35, w czwartym zł. 0,41, o ile ukończyli 20 lat zł. 0,65. Pracownicy wykwalifikowani I kat. pracujący wyłącznie lonowo, jako to: narzędziarze, sznycarze, modelarze i t. d. pobierają maksymalny lon zł. 0,90 na godzinę, otrzymywać będą dodatek w zależności od uzdolnienia i rodzaju pracy w wysokości nie mniej 25%. Podane wyżej stawki płac dla początkujących w 1-ym, 2-im, 3-im i 4-ym roku pracy stosowane mogą być z tolerancją półrocznego terminu ewent. opóźnienia norm podwyżek z roku do roku w zależności od indywidualnych zdolności danego pracownika. 2) Stawki akordowe i premjowe. Obowiązujące według umowy z dn. 20.V 1927 r. stawki akordowe i premjowe, które z dn. 1.V 1928 r. zostały o 4% podwyższone, nadal nie obowiązują i zostają obniżone od 4 do 10%. Stawki akordowe i premjowe będą obliczane w ten sposób, ażeby dawały możliwość zarobienia minimum 30% ponad stawki lonowe, przy czym norma ta winna być uważana za zagwarantowaną. Wszystkie dotychczas stosowane premje, dodatki i procenty pozostają nadal w mocy. Robotnicy pracujący na akord otrzymywać będą lony w tej samej wysokości co i robotnicy pracujący na lon. Powyższe lony będą wypłacane bez nadwyżki: 1) jeżeli z braku roboty akordowej robotnik przechodzi na pracę dniówkową, 2) jeżeli nie zgadza się na stawkę akordową wymienioną w biuletynie. Biuletyny robót akordowych wraz z uwidocznionymi na nich stawkami winny być wręczane robotnikom przed rozpoczęciem tychże robót. 3) Wypłacanie zarobków: zarobki robotnicze winny być wypłacane w całości za przepracowany czas według dotychczasowego systemu płatniczego w określonych terminach. 4) Delegaci fabryczni: zarządy zakładów przemysłowych uznają w każdej z poszczególnych fabryk 2 delegatów, jako organ pośredniczący pomiędzy zatrudnionymi a zarządem zakładu w sprawach stosunku płacy i pracy. Ustawowy dzień pracy powinien być poświęcony pracy zawodowej. O ile delegaci ułatwiają sprawę wynikającą ze stosunku pracy lub płacy w zakładach za zgodą i wiedzą dyrekcji, mają oni wówczas prawo do wynagrodzenia za czas stracony w formie zależnej od warunków lokalnych poszczególnych fabryk. Dotychczasowe uprawnienia delegatów w poszczególnych fabrykach nie ulegają zmianie. W zakładach przemysłowych mogą się odbywać zebrania pracujących tylko w godzinach wolnych od pracy po uzyskaniu zezwolenia dyrekcji fabryki. 5) Kąpiele: robotnicy zatrudnieni w fabrykach zrzeszonych w P. Z. P. M. nieposiadających natryskowych kąpeli fabrycznych otrzymywać będą bezpłatnie dwa razy na miesiąc w okresie od 1.IX do 1.V bilety do łaźni. Kobiety otrzymywać będą w takiejże ilości bezpłatnie bilety do wanień.

C10 11.I 1933 r. Poznań. Ustalony został przez Komisję Zarobkową Cechu Blacharzy i Korporacji Koncesyj. Instalatorów Gazo- i Wodociągów w Poznaniu nowy cennik norm płacy, obowiązujących od 7.I 1933 r. Dla instalatora i blacharza w pierwszych 2 latach po wyuczeniu zł. 0,60, w dalszych 2 latach—zł. 0,80; po 4 latach I kl. zł. 1,20; II kl.—zł. 1,10; dla monterów ogrzewalniczego I klasy—zł. 1,35, II klasy—zł. 1,20; dla terminatorów: w I roku nauki za godzinę zł. 0,10, w II roku—zł. 0,12, w III roku—zł. 0,15, w IV roku—zł. 0,20; dla robotnika od 16 do 18 lat—zł. 0,35; od 18 do 21 lat—zł. 0,55; ponad 21 lat samotny zł. 0,70, ponad 21 lat żonaty—zł. 0,75. Za utrzymanie całkowite zł. 4,00; przy wolnym mieszkaniu zł. 2,50; podróż 1 dzień zł. 1,50.

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

C11 1.VII 1926 r. Kalisz. Uchwalone zostały przez Radę Miejską m. Kalisza „Przepisy o organizacji Komisji Dyscyplinarnej i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko pracownikom przedsiębiorstw miejskich w Kaliszu”.

określające warunki pracy i płacy tych pracowników oraz określające postępowanie dyscyplinarne przeciwko tym pracownikom. Przepisy powyższe składają się z 48 paragrafów i ogłoszone zostały drukiem w specjalnej broszurze, wydanej w dn. 31.VIII 1926 r. w Kaliszu.

C12 1.V 1933 r. Leszno Wkp. Ustalono na posiedzeniu Zarządu Miejskiego następującą taryfę płac, obowiązującą w miejskich zakładach światła, siły i wodociągów w Lesznie Wielkopolskim: przodownicy i robotnicy przyuczeni zł. 0,73, robotnicy i palacze w gazowni i wodociągach zł. 69,00, robotnicy w podeszłym wieku i inwalidzi zł. 0,67, rzemieślnicy i monterzy po 4 latach pracy zł. 0,96, po 2 latach zł. 0,80, do 2 lat zł. 0,73, maszyniści w elektrowni zł. 0,79, palacze w elektrowni zł. 0,77, uczniowie w trzecim roku nauki zł. 0,24, w drugim roku zł. 0,16, w pierwszym roku zł. 0,08 na godzinę, praktykant przy legalizacji zł. 0,30 na godzinę. Woźnica zł. 36,00, uprzączacz zł. 34,50, woźny zł. 30,00, stróż zł. 21,40, uprzączaczka zł. 6,90. W dniu 8. IX 1933 r. wszystkie powyższe wymienione stawki zostały obniżone w następującym stosunku: przodowników do zł. 0,66 na godzinę, robotników i palaczy do zł. 0,63, robotników w podeszłym wieku do zł. 0,61, rzemieślników i monterów po 4 latach praktyki do zł. 0,87, po 2 latach do zł. 0,72, do 2 lat — do zł. 0,66, maszynistów do zł. 0,72, palaczy w elektrowni do zł. 0,70, uczniów w trzecim roku do zł. 0,22, w drugim roku do zł. 0,15, w pierwszym roku do zł. 0,08, praktykanta przy legalizacji do zł. 0,27, woźnicy do zł. 32,40 tygodniowo, uprzączaczka do zł. 31,10, woźnego do zł. 27,00, stróża do zł. 19,30 i uprzączczki do zł. 6,30.

C13 16.III 1932 r. Ostrów Wkp. Uchwalona została przez magistrat m. Ostrowia Wielkopolsk. następująca taryfa płac dla rzemieślników i robotników zatrudnionych we wszystkich zakładach i przedsiębiorstwach miejskich. Rzemieślnicy w pierwszych 2 latach po wyuczeniu zł. 0,72, od 2 do 4 lat po wyuczeniu zł. 0,85, ponad 4 lata zł. 1,00, robotnicy przyuczeni zł. 0,73, robotnicy od 16 do 18 lat zł. 0,36, od 18 do 21 lat zł. 0,59, ponad 21 lat zł. 0,72. Od powyższych stawek potrąca się wszelkie ustawa przewidziane świadczenia socjalne.

Taryfa powyższa obowiązuje od dnia 1.IV 1932 r.

C14 18.I 1933 r. Gniezno. Uchwalona została na posiedzeniu magistratu m. Gniezna taryfa płac dla pracowników miejskich obowiązująca od dn. 30.I 1933 r. I. Dla pracowników miejskich zakładów dla światła, siły i wody, pracowników rzeźni miejskiej, pracowników budowlanych, kanalizacji oraz zakładów czyszczenia ulic i wywozu śmieci: rzemieślnicy do 2 lat po wyuczeniu zł. 0,57 na godzinę, od 2 do 5 lat zł. 0,73, ponad 5 lat od zł. 0,73 do zł. 0,93; legalizatorów liczników zł. 0,94, rzemieślników nieegzaminowanych wedle zdolności do 5 lat od zł. 0,73 do zł. 0,81, ponad 5 lat od zł. 0,81 do zł. 0,90, młodszych pomocników zł. 0,55, maszynistów od zł. 0,90 do zł. 0,93, poljera zł. 1,22, brukarza z narzędziami zł. 1,41, czeladników murarskich i ciesielskich od zł. 0,90 do zł. 1,00, palaczy od zł. 0,77 do zł. 0,85, palaczy pomocniczych zł. 0,69, przodowników zł. 0,87, robotników przyuczonych i maszynowych zł. 0,69, zwyczajnych poniżej 21 lat zł. 0,49, ponad 21 lat zł. 0,68, woźniców tygodniowo więcej o zł. 2,80. Pracowników niepełnowartościowych obowiązuje dowolna umowa. Dozorcy techniczni i siły pomocnicze otrzymują od zł. 4,75 do zł. 12,00 dziennie, pomocnicy inkasentów i wagomistrza oraz woźny i odźwierni od zł. 4,00 do zł. 6,50, łązienny z żoną od zł. 4,45 do zł. 6,00, praktykanci wedle zdolności od zł. 2,00 do zł. 7,00. II. Pracownicy parku miejskiego oraz wszyscy inni pracownicy miejscy nieuwzględnieni w punkcie I: rzemieślnicy pełnowartościowi zł. 0,77 na godzinę, zwykli zł. 0,53, nieegzaminowani wedle zdolności od zł. 0,44 do zł. 0,57, pomocnik ogrodowy od zł. 0,60 do zł. 0,73. Młodszych pomocników ogrodowych obowiązuje dowolna umowa. Robotnicy przyuczeni zł. 0,63 na godzinę, robotnicy zwyczajni poniżej 21 lat zł. 0,40, ponad 21 lat zł. 0,61, robotnice poniżej 21 lat zł. 0,31, ponad 21 lat zł. 0,40, wdowy mające nieletnie dzieci na utrzymaniu zł. 0,40, uprzączczki magistrackie zł. 0,40, robotnice w kuchni zł. 0,41, woźnice

pobierają o zł. 2,80 więcej na tydzień. Stróżów ogrodowych obowiązuje dowolna umowa.

W dniu 15.III 1933 r. na posiedzeniu magistratu m. Gniezna uchwała magistratu z dn. 18.I 1933 r. uzupełniona została w ten sposób, iż z dniem 20.III 1933 r. ustalono następujące dalsze stawki płac: 1) dla rzemieślników ponad 5 lat po wyuczeniu zł. 0,95 na godzinę, dla legalizatorów liczników zł. 0,95, dla robotników przyuczonych i maszynowych zł. 0,72, dla robotników zwyczajnych ponad 21 lat zł. 0,70. Wszelkie inne zarobki pozostają bez zmiany. W dniu 27.III 1933 r. na posiedzeniu deputacji zakładów siły, światła i wody w Gnieźnie uchwalono: dla pracowników sezonowych miejskich zakładów oświetlenia proponuje się następującą taryfę płac. Dla rzemieślników do 2 lat po wyuczeniu samotnych zł. 4,40 dziennie, żonaty zł. 5,52, dla rzemieślników ponad 2 lata do 4 lat po wyuczeniu samotnych zł. 4,80, żonaty zł. 5,68, dla rzemieślników ponad 4 lata samotnych zł. 5,12, żonaty zł. 5,84; dla robotników kwalifikowanych samotnych zł. 4,32, żonaty zł. 4,56, niekwalifikowanych samotnych zł. 3,92, żonaty zł. 4,40.

C15 2.VI 1930 r. Bydgoszcz. Ustalona została przez Zarząd Miejski w Bydgoszczy na zasadzie uchwały magistratu m. Bydgoszczy następująca umowa zbiorowa, normująca warunki płacy i pracy w zakładach miejskich. Art. 1. Teren działania: niniejsza umowa zbiorowa ma zastosowanie we wszystkich zakładach miejskich, zatrudniających robotników zwyczajnych, przyuczonych i rzemieślników egzaminowanych. Do zakładów tych zalicza się: gazownia, wodociągi, kanalizacja, urzędy budowy pod. i budowy naz., rzeźnia, ogrody, tabor oraz elektrownia i tramwaje miejskie. Art. 2. Czas pracy: praca w zakładzie odbywa się według potrzeb zakładu, przy czym czas pracy reguluje się ściśle według ustawy o czasie pracy z dn. 18.XII 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2, poz. 7, 1920 r.). Początek i koniec pracy ustala kierownik danego zakładu według odrębnych warunków danego zakładu w porozumieniu się z wydziałem robotniczym. Pracowników obowiązuje punktualne rozpoczynanie i kończenie pracy; przerwy w czasie pracy reguluje osobny regulamin pracy danego zakładu; dla ruchu jazdy tramwajowej obowiązuje każdorazowy turnus miesięczny. W czasie pracy (poza przerwami) nie wolno pracownikowi bez uprzedniego uwiadomienia osób przełożonych opuszczać miejsca pracy. Przy pracach brudnych na mycie udziela się najwyżej 15 minut. Art. 3. Wynagrodzenie. Wypłata robocizny odbywa się w piątek każdego tygodnia, bezpośrednio po zakończonym dniu pracy, z tem że odbiór robocizny kwituje każdy pracownik własnoręcznym podpisem w liście płac. Jeżeli na piątek przypada święto, na ten czas wypłata robocizny następuje w dzień poprzedni. Wypłata nie może odbywać się w sklepach, jadłodajniach i t. p. zakładach. Robocizny oblicza się w myśl każdorazowo przyjętej przez magistrat taryfy płac. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe reguluje art. 16 ustawy o czasie pracy z dn. 18.XII 1919 r., przy czym zarobek niedzielny w tych wypadkach oblicza się od godz. 6-ej rano do poniedziałku godz. 6 rano. Regularna praca nocna opłacana jest według normalnego zarobku bez jakichkolwiek dodatków. Dla pracowników, którzy z powodu nieszczęśliwego wypadku jako inwalidzi w ich zdolności do zarabkowania znacznie są ograniczeni, może w pojedynczych wypadkach kierownictwo zakładu ustalić specjalne normy zarobków, które włącznie z pobieraną rentą nie mogą przekraczać wysokości płacy średniej, do której odnośny pracownik należy. Jeżeli taki pracownik wykonuje pracę narówni z innymi, którzy pobierają pełen zarobek, należy się jemu taksamo ta sama zapłata. Reklamacje w sprawie wypłat należy natychmiast przy wypłacie złożyć urzędnikowi, uskuteczniającemu wypłatę. Art. 4. Praca akordowa. Praca premjowa, względnie akordowa, jest dozwolona w porozumieniu się z odnośnym oddziałem robotniczym. Art. 5. Urlopy. Pracownicy mają prawo do otrzymywania urlopów wypoczynkowych w myśl ustawy z dnia 16.V 1922 r. dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 344). Pracownicy zatrudnieni przy pracach nocnych otrzymują po

nienagannem przepracowaniu 10 lat urlop 3-tygodniowy, a po 20 latach urlop 4-tygodniowy. Dodatkowo przysługują się jednodniowy urlop płatny w wypadkach: 1) stawiania przed komisją poborową, 2) stawiania do zebrań kontrolnych i 3) w razie śmierci członka rodziny. Art. 6. Czas choroby. W razie choroby i związanej z tem niezdolności do pracy, pracownicy oprócz zasiłków pobieranych z Kasy Chorych, nie otrzymują żadnego wynagrodzenia. Jedynie w czasie niezdolności do pracy, spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem podczas pracy, otrzymują pracownicy pełen zarobek z potrąceniem zasiłków otrzymywanych z Kasy Chorych i to aż do chwili załatwienia (przynajmniej względnie odmówienia) bieżącej pomocy, względnie podjęcia ponownie pracy. Art. 7. Przyjmowanie pracowników. Magistrat przyjmuje pracowników za pośrednictwem Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy. Art. 8. wypowiedzenie stosunku pracy. Sprawy rozwiązania umowy o pracę reguluje Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 16.III 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 324) art. 9 Regulaminu Pracy. Porządek pracy i postanowienia wykonawcze do niniejszej umowy muszą być ustalone w osobnym regulaminie pracy, zatwierdzonym przez Inspektora Pracy. Regulamin wywieszony być musi na miejscu widocznym, przystępnym dla wszystkich pracowników. Art. 10. Umundurowanie. Pracownicy, których zatrudnienie wymaga jednolitego ubrania otrzymują co dwa lata jedno ubranie i co 3 lata jeden płaszcz i 1 czapkę. Pracownicy, wykonujący służbę przy ruchu tramwajowym otrzymują dwa ubrania (letnie i zimowe), t. j. czapkę, bluzę, spodnie i kurtkę na 2 lata oraz płaszcz na lat 3, motorowi otrzymują ponadto kożuchy. Pozatem tylko pracownicy zatrudnieni przy pracach specjalnie niszczących ubrania, mogą otrzymywać co 2 lata jedno ubranie robocze. Art. 11. Zatarci. O ile wynikają spory na tle zarobkowym lub w wykonaniu niniejszej umowy, a które nie dadzą się przez zawierających niniejszą umowę załagodzić, rozstrzyga Wydział Rozjemczy. Art. 12. Zapomogi bieżące. Zasłużonym pracownikom może być udzielona zapomoga bieżąca w myśl regulaminu dotyczącego zapomóg bieżących z dnia 6.XII 1927 r., o ile oczywiście pracownicy ci posiadają warunki, wymienione w odpowiednim regulaminie.

Art. 13. Ważność umowy. Niniejsza umowa zbiorowa ważna jest na 1 rok, licząc od dnia podpisania i przedłuża się automatycznie o dalsze 3 miesiące, o ile nie zostanie na 3 miesiące przed jej upływem wypowiedziana.

Warunki powyższe ustalone zostały jednostronnie przez zarząd miejski, bowiem poszczególne związki zawodowe odmówiły w swoim czasie podpisu. Warunki te obowiązywały od dnia 2.VI 1930 r. do dnia 31.XII 1933 r.

C16 24.VIII 1933 r. Toruń. Uchwalona została przez Zarząd miasta Torunia taryfa płac robotniczych, obowiązująca od dn. 17.VIII 1933 r.: rzemieślnik do 3 lat zł. 0,67 na godzinę, do 6 lat zł. 0,78, po 6 latach zł. 0,85, robotnik przyuczony zł. 0,63, robotnik nadzorujący plus 10%, t. j. zł. 0,67, robotnik ponad 21 lat stały zł. 0,59, sezonowy zł. 0,56, pomocnik monter zł. 0,63, konduktor zł. 0,67, motorniczy zł. 0,72, portier zł. 0,56, palacz kotłowy zł. 0,63, palacz retortowy zł. 0,72.

C17 20.VI 1929 r. Lwów. Ustalony został przez Radę Przyboczną Komisarza Rządu m. Lwowa szemat płac dla pracowników zakładów i przedsiębiorstw miejskich oraz robotników płatnych z kasy miejskiej. 1) Ogół pracowników miejskich dzieli się na 8 kategorii, z których 7 stosuje się do pracowników zajętych w 3 zakładach, a mianowicie: w zakładach elektrycznych, gazowym i wodociągowych, natomiast kategorię 8-ą stosuje się do pracowników magistratu i innych zakładów miejskich. 2) Szemat powyższy uwzględnia wzrost wynagrodzenia pracowników z tytułu wysługi lat, co trzy lata aż do 28 roku służby z tem, że w kategorii I i II wznoszą się pobyty co 3 lata o zł. 15,00, w III-iej o zł. 12,00, a od IV do VIII o zł. 10,00. 3) Pracownik przyjęty do zakładu może posuwać się w poborach automatycznie

tylko z powodu wysługi lat, natomiast przejście do wyższej kategorii płacy jest uzależnione od mianowania przez dyrektora zakładu. Każdy pracownik zakładów miejskich ma prawo do posunięcia go do wyższej kategorii w granicach kategorii oznaczonych w p. 7, a to po upływie czasu kresu 9 lat od daty przyjęcia, wzgl. ostatniego awansu, o ile w kwalifikacji swojej otrzymał od Komisji Kwalifikacyjnej przynajmniej stopień dobry. Odnosnie do przesunięcia do wyższych kategorii, przyznanych powyżej, pracownicy, którzy w drodze awansu wcześniej tej wyższej kategorii nie otrzymali, będą poddani ocenie ich kwalifikacji przez osobną komisję, a to w zakładach elektrycznych, gazowym i wodociągowym, złożoną z 5-ciu urzędników, wyznaczonych przez dyrektora zakładu, zaś pracownicy zajęci w magistracie i innych zakładach miejskich przez komisję złożoną z szefów oddziałów i wyznaczonych przez nich 4 urzędników. 4) Kwoty uwidocznione w szemacie stanowią płace miesięczne, t. j. wynagrodzenie za 200 godzin pracy w jednym miesiącu. Wynagrodzenie za 1 godzinę normalnej pracy wynosi 1/200 część zarobku miesięcznego i według niego oblicza się godziny nadliczbowe przy zastosowaniu postanowień ustawy o 8-godzinny dniu pracy. 5) We wszystkich kategoriach dolicza się dla pracowników dodatek rodzinny, a mianowicie zł. 20,00 na 1 dziecko z tem zastrzeżeniem, że w sumie może on wynosić najwyżej zł. 80,00 miesięcznie, t. j. za 4 dzieci. Każdemu z zaszergowanych pracowników gminnych przysługuje prawo wniesienia w drodze służbowej należycie udokumentowanego podania w sprawie przedłużenia poboru dodatku dla dziecka po 18 roku życia, jednak najdłużej do 24-go roku życia, o ile ono odbywa dalsze studia w średnich lub wyższych uczelniach państwowych oraz w sprawie zwrotu czesnego opłacanego za dzieci, będące w szkołach prywatnych. Do uzyskania zwrotu czesnego wymagane jest przedłożenie dowodu niemożności uzyskania miejsca dla dziecka w zakładach państwowych. Czesne to będzie zwracane analogicznie jak urzędnikom gminy miasta Lwowa. Wszelkie inne dodatki dotychczas obowiązujące, jak mieszkaniowe i t. p., znosi się. Nie dolicza się dodatku rodzinnego dla nowowstępujących robotników. 6) Pobory pracownika obliczone według nowego szematu płac nie mogą w sumie być niższe od pobieranych dotychczas. Wobec tego każdy z pracowników, którego pobory były niższe od dotychczas pobieranych, otrzyma dodatek wyrównawczy odpowiednio obliczony. Każdy pracownik, otrzymawszy od Zarządu miasta stwierdzenie jego zaszergowania według nowego szematu, ma prawo, o ile czuje się pokrzywdzony, wnieść pisemną reklamację drogą służbową, na którą otrzyma odpowiedź w przeciągu 4-ch tygodni od dnia wniesienia. Dodatek wyrównawczy znika w miarę awansu w szczeblach i kategoriach. 7) Pracownicy zaszergowani według dotychczasowych grup i szczebli znajdują się w odpowiednich kategoriach i szczeblach nowego szematu, przyczem zaszergowanie przeprowadzi się w sposób na szemacie podany, tak jednak, aby pracownicy otrzymali jak najmniejszy dodatek wyrównawczy, t. zn., że równocześnie dyrektorowie zakładów przeniosą pracowników do wyższej grupy płacy, o ile kwalifikacja pracownika według projektu zaszergowania na to pozwoli. 8) Zaszergowanie pracowników nastąpi na podstawie zaliczenia pełnych dotychczasowych lat służby według stanu awansów z dnia 1.VII 1929 r. 9) Zaszergowanie pracowników ma się odbyć w ciągu miesiąca maja i czerwca 1929 r. tak, aby nowy szemat płac obowiązywał od 1. VIII 1929 r. Tymczasowo otrzymują pracownicy za m. maj i czerwiec przypadające części 1/3 część dodatku kwartalnego za każdy z tych miesięcy, który będzie wypłacony razem z płacą 1.V i 1.VI 1929 r. 10) W razie wzrostu lub spadku drożyzny obowiązywać będzie przy regulacji płac według powyższego nowego szematu wskaźnik każdorazowo wykazany przez Główny Urząd Statystyczny dla całego państwa. Z chwilą wejścia w życie powyższego szematu wskaźnik drożyzny państwowy przyjmuje się za początkowy. 11) Wahania drożyzny wykazane przez wskaźnik poniżej 5% nie będą uwzględnione, natomiast regulacja płac nastąpi, gdy wskaźnik osiągnie pełną cyfrę jak 5, 10, 15% i t. d. 12) Wypłacane dotychczas przez poszczególne zakłady pracownikom osobiste dodatki funkcyjne będą

nał obowiązywały. 13) Szemat powyższy obejmuje tylko pracowników zajętych w zakładach miejskich w obrębie m. Lwowa i nie ma zastosowania do pracowników w oddziałach tych zakładów, znajdujących się poza obrębem gminy. 14) W załatwieniu innych postulatów Związku Pracowników, przynajmniej magistrat wszystkim pracownikom w roku 2 dni świąt, a to pierwszy dzień Bożego Narodzenia i pierwszy dzień Wielkiej Nocy. Za pracę w tych dniach przypada wynagrodzenie w myśl ustawy o 8-io godzinnym dniu pracy. 15) Sprawę poborów pracowników w razie choroby reguluje ustawa o Kasach Chorych. Każdemu pracownikowi zakładów miejskich, uznanemu za niezdolnego do pracy przez lekarza Kasy Chorych, lub lekarza zakładu, będą uzupełniane zasiłki wypłacane przez Kasę Chorych do wysokości jego poborów służbowych od pierwszego dnia choroby. Każdy pracownik obowiązany jest natychmiast zawiadomić zakład o swej chorobie w pierwszym dniu choroby. 16) Pracownikom żonatym odbywającym ćwiczenia wojskowe—zakłady miejskie wypłacać będą uzupełnienia do pełnych poborów—zasiłków, przyszanowanych im z funduszu państwowego na zasadzie ustawy z dn. 22.III 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37, poz. 246) i rozp. Rady Ministrów z dn. 10.IV 1923 r. (Dz. U.

R. P. Nr. 40, poz. 275). 17) Pracownicy po 10 latach służby otrzymywać mogą przynależność do gminy m. Lwowa, a odnośne formalności będą załatwione przez dyrekcję zakładów. 18) Opracowany regulamin służbowy pracowników miejskich zakładów po zatwierdzeniu przez odnośne czynniki miejskie zostanie w najbliższym czasie wprowadzony w życie. 19) Wypłacanie poborów zgóry jest narazie uskutecznione tylko w zakładach elektrycznych, w innych zakładach będzie wzięte pod rozważenie, o ile na to pozwolą fundusze zakładów, gdyż wymaga to jednorazowo znacznego wydatku, który narazie nie da się budżetowo przeprowadzić. 20) Wszystkie zakłady będą wypłacały ich pobory w woreczkach drukowanych lub za pomocą książeczek wypłat, co zresztą dzisiaj ma już zastosowanie. 21) Przyznanie trzynastej płacy miesięcznej będzie zależne każdorocznie od uchwały Rady Miejskiej. 22) Z ważnych powodów może otrzymać pracownik urlop bezpłatny. Urlop płatny może nastąpić jedynie z równoczesnym odliczeniem okresu urlopowego i w granicach tego okresu.

Do powyższego szematu płac dla pracowników miejskich zakładów i przedsiębiorstw miejskich i pracowników płatnych z kasy miejskiej dołączona została następująca tabela płac:

Kat.	1 rok	4 rok	7 rok	10 rok	13 rok	16 rok	19 rok	22 rok	25 rok	28 rok	Awans
I	305,—	320,—	335,—	350,—	365,—	380,—	395,—	410,—	425,—	440,—	15
II	275,—	290,—	305,—	320,—	335,—	350,—	365,—	380,—	395,—	410,—	15
III	250,—	262,—	274,—	286,—	298,—	310,—	322,—	334,—	346,—	358,—	12
IV	230,—	240,—	250,—	260,—	270,—	280,—	290,—	300,—	310,—	320,—	10
V	210,—	220,—	230,—	240,—	250,—	260,—	270,—	280,—	290,—	300,—	10
VI	190,—	200,—	210,—	220,—	230,—	240,—	250,—	260,—	270,—	280,—	10
VII	170,—	180,—	190,—	200,—	210,—	220,—	230,—	240,—	250,—	260,—	10
VIII	150,—	160,—	170,—	180,—	190,—	200,—	210,—	220,—	230,—	240,—	10

Do szematu płac dla pracowników zakładów i przedsiębiorstw miejskich oraz pracowników płatnych z kasy miejskiej, uchwalonego na posiedzeniu Rady Przybocznej Komisarza Rządu m. Lwowa w dniach 20.VI i 3.IX 1920 r., dodane zostały następujące przepisy określające sposób przyjmowania pracowników do tych zakładów. I. Przyjmowanie pracowników Miejskiego Zakładu Elektrycznego według kategorii nowego szematu płac: 1) robotnicy niekwalifikowani: przyjmuje się w kat. 7 z możliwością awansu do kat. 5-ej; do tej kategorii zaliczeni są również stróże, woźni, portjerzy, robotnicy podwórzowi i t. p.; 2) robotnicy kwalifikowani: pomocnicy warsztatów, maszyn, rozdzielnic kotłowych, remiz i t. p.: przyjmuje się do kat. 7-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej; 3) palacze egzaminowani grupowi: przyjmuje się do kat. 4-ej z możliwością awansu do kat. 2-ej; 4) motorowi tramwajów: po zdaniu egzaminu przyjmuje się w kat. 6-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej; 5) konduktorzy: analogicznie jak motorowi; 6) kontrolerzy tramwajów: przyjmuje się po zdaniu egzaminu w kat. 3-ej z możliwością awansu do kat. 1-ej; 7) inkasenci: analogicznie jak kontrolerzy; 8) rzemieślnicy wyzwoleni: przyjęci w kat. 3-ej z możliwością awansu do kat. 1-ej. II. Przyjmowanie pracowników Zakładu Gazowego Miejskiego według kategorii nowego szematu płac: 1) robotników niekwalifikowanych przyjmuje się w kat. 7-ej z możliwością awansu do kat. 5-ej, do tych należą robotnicy zajęci przy wykopach ziemnych, stróże zajęci przy ładowaniu węgla, podwórzowi i lampiarze; 2) robotników kwalifikowanych, a to pomocników monterów, pomocników warsztatowych, odczytywaczy stanu gazomierzy, woźnych, woźniców przyjmuje się w kategorii 6-ej z możliwością awansu do kat. 4-ej, 3) egzaminowanych palaczy kotłowych, piecowych i przy gazie wodnym przyjmuje się w kategorii 5-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej; 4) wyzwolonych rzemieślników, a mianowicie: elektryków, monterów, szoferów, mechaników, dyżurowych ruchu, ślusarzy, kowali, murarzy, cieśli, blacharzy przyjmuje się w kat. 3-ej z możliwością awansu do kat. 1-ej. III. Przyjmowanie pracowników Miejskich Zakładów Wodociągowych według kategorii nowego szematu płac:

1) robotników bez kwalifikacji przyjmuje się do kat. 7-ej z możliwością awansu do kat. 5-ej; do kat. 5-ej dochodzą rurnicy, dozorczy wodociągu doprowadzającego i strażnicy sieci miejskiej; 2) robotnicy kwalifikowani przyjmowani są w kat. 7-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej, są to pomocnicy warsztatowi maszynowi, pomocnicy monterzy—młodszy monterzy; 3) starsi palacze egzaminowani przyjmowani są w kat. 5-ej z możliwością awansu do 3-ej kat.; 4) monterów przyjmuje się do kat. 5-ej z możliwością awansu do 2-ej kat.; 5) starszych monterów, rzemieślników przyjmuje się w kat. 2-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej. IV. Przyjmowanie robotników miejskich wypłacanych przez kasę miejską według kategorii nowego szematu płac. 1. Robotnicy niewykwalifikowani: przyjmuje się w kat. 8-ej z możliwością awansu do kat. 6-ej. Do powyższych kategorii zaliczeni są: zamiatacze ulic, wózkarze, furmani, robotnicy ziemni, robotnicy plantacyjni, grabarze, stróże, pomocnicy szoferów, robotnicy sezonowi, pomocnicy dezynfekcyjni. 2. Robotnicy kwalifikowani: przyjmuje się w kat. 5-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej. Do powyższych kategorii zaliczeni są: betoniarze, asfalcjarze, murarze, pomocnicy ślusarscy, pomocnicy stolarscy, pomocnicy kowalscy, pomocnicy palaczy, ogrodnicy nieegzaminowani, sanitariusze. 3. Robotnicy kwalifikowani—egzaminowani: przyjmuje się w kat. 4-ej z możliwością awansu do kat. 3-ej. Do powyższych kategorii zaliczeni są: palacze, kowale, ślusarze, mechanicy, szoferzy, monterzy, ogrodnicy, wagomistrze, koniuszowie. 4. Rzemieślnicy wyzwoleni: przyjmuje się w kat. 3-ej z możliwością awansu do kat. 1-ej. Do powyższych kategorii zaliczeni są: mechanicy, szoferzy, palacze egzaminowani na technice, dezynfektorzy, dzielomistrze, drogomistrze i podmajstry.

PRZEMYSŁ SKÓRZANY

C18 22.XI 1933 r. Białystok. Ustalony został cennik płac robotników przemysłu garbarskiego obowiązujący na obszarze m. Białegostoku i okolicy od dnia 18.VIII 1933 roku, poświadczony przez Inspektora Pracy 32 Obwodu. Skóry końskie. Płace dzienne: falcarz zł. 10,80, blanżerownik zł. 9,00, wykończalnik zł. 9,00,

farbiarz zł. 8,00, przy warkach zł. 6,30, podwórzowy zł. 4,50. II. Skóry chromowe. Płace dzienne: falcarz przy falcowaniu maszynowym zł. 11,00, ręcznym zł. 10,80, platerownik przy platerowaniu maszynowym zł. 8,55, wykończalnik zł. 8,55, warkarz zł. 6,30. III. Skóry lakierowe: przewiduje się jedynie stawki akordowe. IV. Skóry podeszwowe. Płace dzienne: platerownik zł. 8,00, rolownik zł. 8,00, blażerownik zł. 9,00, wykończalnik zł. 9,00, młynkarz zł. 4,50, robotnik przy innych robotach zł. 7,20. W wyszczególnieniu powyższem nie zostały uwzględnione płace akordowe. Stawki niniejszego cennika obowiązują za dotychczasowy sposób wyrobu. Jeżeli poszczególne roboty akordowe muszą być wykonane więcej niż jeden raz, za każdą dodatkową robotę winna być wypłacana stawka określona w cenniku. Jeżeli poszczególne roboty akordowe nie są wcale wykonywane, to za nie się nie płaci. Jeżeli w ciągu dnia roboczego robotnik wykonywa na dniówkę kilka robót, opłacanych według różnych stawek, dopuszczalne jest stosowanie za poszczególne roboty stawek godzinowych, obliczonych na podstawie odpowiednich płac dziennych. Cennik niniejszy obowiązuje w garbarniach na obszarze miasta Wasilkowa z następującą obniżką: dla robotników przy robotachbaumowych i przy maszynach 5%, dla robotników przy warkach 8%.

PRZEMYSŁ DRZEWNY

C19 31.III 1933r. Bydgoszcz. Ustalona została przez Centr. Zw. Pracodawców Ziem Północno-Zachodnich Tow. zap. z siedzibą w Bydgoszczy taryfa płac, obowiązująca przemysł tartaczny od dn. 3.IV 1933 r. Ustala się trzy grupy miejscowości, przyczem do grupy I należą miasta: Grudziądz, Toruń, Bydgoszcz i Inowrocław; do grupy II: Wejherowo, Brodnica, Pelplin, Świecie, Starogard, Koronowo, Fordon, Solec Kujawski, Działdowo, Chełmno i Tczew; do grupy III: Gniew, Kościerzyna, Skórcz, Nowe, Przechowo, Czersk, Lidzbark, Chełmża, Tuchola, Puck, Skarszewy, Kartusy i Chojnice. Płace w powyższych trzech grupach miejscowości wynoszą: rzemieślnik do 3 lat w gr. I zł. 0,58, w gr. II zł. 0,55, w gr. III zł. 0,53; rzemieślnik po 3 latach zł. 0,67, zł. 0,63 i zł. 0,60; po 6 latach zł. 0,74, zł. 0,71 i zł. 0,64; robotnik przyuczony zł. 0,54, zł. 0,52 i zł. 0,49; robotnik od 16 do 18 lat zł. 0,27, zł. 0,26 i zł. 0,24; robotnik od 18 do 20 lat zł. 0,38, zł. 0,36 i zł. 0,35; robotnik ponad 20 lat zł. 0,52, zł. 0,49 i zł. 0,48. Robotnica od 16 do 18 lat zł. 0,23, zł. 0,22 i zł. 0,20; robotnica od 18 do 20 lat zł. 0,26, zł. 0,25 i zł. 0,23; robotnica ponad 20 lat zł. 0,29, zł. 0,27 i zł. 0,26; robotnica przyuczona zł. 0,36, zł. 0,35 i zł. 0,33; woźnice otrzymują dodatek tygodniowy zł. 2,30, zł. 2,20 i zł. 2,00.

C20 2.V 1931 r. Gostyń. Ustalona została w Gostyniu na mocy uchwały walnego zebrania Związku Pracodawców następująca taryfa płac dla rzemieślników i robotników. Płaca dla rzemieślników zdrowych i zdolnych wynosi: po 4 latach praktyki zł. 0,85, po 2 lat. praktyki zł. 0,73, do 2 lat zł. 0,63. Płaca powyższa rozumie się li tylko dla rzemieślników posiadających papiery czeladników. Rzemieślnicy mniej zdolni pobierają 70% zarobków zdolnych i zdrowych rzemieślników, z którymi osobna umowa jest potrzebna. Płaca dla robotników zdrowych i normalnie rozwiniętych i pracowitych wynosi: od 21 do 60 lat, żonatych — zł. 0,54, od 21 do 25 lat, nieżonatych — zł. 0,47, od 18 do 21 lat — zł. 0,40, od 16 do 18 lat — zł. 0,30. Robotnicy słabi pobierają najmniej 70% zarobku zdrowych i normalnie rozwiniętych robotników, z którymi osobna umowa jest konieczna. Robotnicy wykwalifikowani pobierają do 20% więcej. Płaca dla niewiast normalnie rozwiniętych i pracowitych wynosi: od 21 do 25 lat — zł. 0,30; od 16 do 20 lat wogóle do pracy nie przyjmować. Wdowy, mające rodziny na utrzymaniu — zł. 0,40. Płaca dla woźniców wynosi tygodniowo w mies. latowych zł. 32,00, a w zimowych (listopad, grudzień, styczeń, luty) zł. 30,00.

PRZEMYSŁ SPOŻYWCZY

C21 5.X 1933 r. Poznań. Ustalony został przez Zw. Pracodawców dla Cukrownictwa na Wielkopolskę w Poznaniu cennik płac dla robotników sezonowych, zatrudnionych w cukrowniach wielkopolskich w czasie kampanji 1933 r.: rzemieślnicy 4 lata po wyuczeniu od zł. 0,75 do zł. 0,85, od 2 do 4 lat zł. 0,64, do 2 lat zł. 0,53, robotnicy zdolni ponad 21 lat zł. 0,60, młodociani od 18 do 21 lat zł. 0,43, od 16 do 18 lat zł. 0,29, wdowy mające do wyżywienia dzieci niżej lat 14 zł. 0,43, robotnice ponad 21 lat zł. 0,36, młodociane od 18 do 21 lat zł. 0,29, od 16 do 18 lat zł. 0,20. Robotnicy mający do wyżywienia więcej niż 2 dzieci poniżej lat 14 otrzymują na godzinę o zł. 0,02 więcej.

C22 6.X 1932 r. Starogard. Taryfa dla przemysłu uchwalona na ogólnym zebraniu Związku Pracodawców na Starogard miasto z powiatem.

Kategoria pracowników	Starogard miasto	Starogard powiat
	Stawki w złotych	
Rzemieślnik do 3 lat	0,61	0,58
Rzemieślnik po 3 latach	0,70	0,67
Rzemieślnik po 6 latach	0,77	0,73
Robotnik przyuczony	0,57	0,54
Robotnik od 16—18 lat	0,27	0,26
Robotnik od 18—20 lat	0,40	0,38
Robotnik ponad 20 lat	0,54	0,52
Robotnica od 16—18 lat	0,25	0,23
Robotnica od 18—20 lat	0,26	0,25
Robotnica ponad 20 lat	0,30	0,29
Robotnica przyuczona	0,39	0,37
Woźnice otrz. dod. tygod.	2,25	2,15

Stawki powyżej podane obowiązują po upływie 14-dniowego ustawowego wypowiedzenia stosunku pracy, względnie dla nowo przyjętych pracowników po dniu 1-go października 1932 r. Stawki akordowe i tygodniowe według obecnej taryfy obniżają się od 10% czyli w stosunku do stawek akordowych ustalonych przed 26.VI 1930 r. obniżają się o 25%.

PRZEMYSŁ BUDOWLANY

C23 21.I 1933 r. Poznań. Ustalona została przez Zw. Pracodawców w Przemysle Budowlanym na Wielkopolskę, T. Z. następująca „Taryfa orientacyjna dla Przemysłu Budowlanego, obowiązująca od dn. 1. II 1933 r. na terenie m. Poznania”: w zakładach przemysłu budowlanego, a szczególnie w przedsiębiorstwach murarskich, ciesielskich, betonowych i przy pracach podziemnych obowiązują następujące płace godzinne: 1) posterunkowy do zł. 1,15, 2) czeladnik murarski i ciesielski I klasy — do zł. 1,00, 3) II klasy — do zł. 0,90, 4) robotnik zwyczajny przy noszeniu cegły i wapna — zł. 0,90, 5) przy urabianiu wapna — zł. 0,55, 6) przy pracach naziemnych i podziemnych od zł. 0,50 do zł. 0,55, 7) robotnik zwyczajny od 18 do 20 lat — od zł. 0,30 do zł. 0,35, 8) wynagrodzenie za użycie własnych narzędzi dla murarzy i cieśli wcielono do pracy godzinnej w punktach 2 i 3, 9) płace ustalone dla murarzy i cieśli odnoszą się jednako do prac murarskich i ciesielskich wykonywanych w przedsiębiorstwach robót ziemnych, 10) wszyscy pracownicy budowlani są obowiązani pracę im poleconą wykonywać sumiennie według utartego zwyczaju. Obniżenie płac dotychczasowych — o ile są wyższe od płac podanych w niniejszej taryfie — może nastąpić w terminie 14-dniowym od dnia wypłaty, względnie najbliższej soboty.

C24 3.IV 1933 r. Bydgoszcz. Ustalona została przez Centr. Zw. Pracodawców Ziem Północno-Zachodnich, Tow. zap. z siedzibą w Bydgoszczy, „Taryfa płac dla przemysłu budowlanego” dla miast: Bydgoszczy, Grudziądza i Torunia, obowiązująca od dn. 3.IV 1933 r.:

murarz i cieśla — zł. 0,92 za godzinę, tragarz wapna i cegły — zł. 0,70, robotnik budowlany ponad 20 lat — zł. 0,58 i robotnik ziemny — zł. 0,54.

C25 31.III 1933 r. Ustalona została przez Centr. Zw. Pracodawców Ziem Północno-Zach., Tow. zap. z siedzibą w Bydgoszczy, taryfa płac, obowiązująca od dn. 3.IV 1933 r. dla przemysłu budowlanego w Starogardzie, Pelplinie i Tczewie: murarz i cieśla — zł. 0,81 za godzinę, tragarz wapna i cegły — zł. 0,60, robotnicy budowlani, cementowi ponad 20 lat — zł. 0,55, robotnicy przy robotach ziemnych — zł. 0,51, robotnicy przy robotach ziemnych — zł. 0,38.

C26 3.IX 1932 r. Bydgoszcz. Ustalona została przez Centralny Związek Pracodawców Ziem Północno-Zachodnich, Tow. zap. z siedzibą w Bydgoszczy, taryfa płac, obowiązująca przemysł budowlany w 14 dni po wejściu w życie wypowiedzenia stosunku pracy, względnie dla nowoprzyjętych pracowników — po dniu 1.IX 1932 r.: murarz i cieśla w Gdyni — zł. 1,43, w Bydgoszczy, Grudziądzu i Toruniu — zł. 1,02, w Starogardzie, Pelplinie i Tczewie — zł. 0,90, w Świeciu, Gniewie, Działdowie, Chojnicach, Kościerzynie, Kartuzach, Brodnicy i w Chełmży — zł. 0,85. Tragarz wapna i cegły — zł. 1,00, zł. 0,76, zł. 0,65 i zł. 0,63. Robotnicy budowlani i cementowi ponad 20 lat — zł. 0,87, zł. 0,61, zł. 0,58 i zł. 0,58. Robotnicy budowlani i cementowi poniżej 20 lat — zł. 0,67 w Gdyni. Robotnicy przy robotach ziemnych w Gdyni — zł. 0,75, w Bydgoszczy, Grudziądzu i Toruniu — zł. 0,54, robotnicy ziemni w Starogardzie, Pelplinie i Tczewie — zł. 0,51, w Świeciu, Gniewie, Działdowie, Chojnicach, Kościerzynie, Kartuzach, Brodnicy i w Chełmży — zł. 0,49; robotnicy ziemni od 18 do 20 lat — zł. 0,38 i zł. 0,26. 31.III 1933 r. w Bydgoszczy taryfa płac z dnia 3.IX 1932 r. zredukowana została w sposób następujący: murarz i cieśla w Bydgoszczy, Grudziądzu i Toruniu — zł. 0,92, w Starogardzie, Pelplinie i Tczewie — zł. 0,81, w Świeciu, Gniewie, Działdowie, Chojnicach, Kościerzynie, Kartuzach, Brodnicy i Chełmży — zł. 0,77; tragarz wapna i cegły — zł. 0,70, zł. 0,60 i zł. 0,60; robotnicy budowlani i cementowi ponad 20 lat — zł. 0,58, zł. 0,55 i zł. 0,55; robotnicy przy robotach ziemnych — zł. 0,54, zł. 0,51 i zł. 0,49; robotnicy przy robotach ziemnych od 18 do 20 lat w Starogardzie, Pelplinie i Tczewie — zł. 0,38, w pozostałych miastach woj. pomorskiego za wyjątkiem Bydgoszczy, Grudziądza i Torunia — zł. 0,36 za godzinę. Umowa wchodzi w życie z dniem 15.X 1932 r. obowiązuje do dnia 31.III 1933 r. z tem, że o ile nie zostanie ona przez którąkolwiek ze stron w tym dniu wypowiedziana przedłuża się automatycznie na dalszy rok, t. j. do dnia 31.III 1934 r.

C27 4.V 1933 r. Chojnice. Ustalona została przez Zw. Pracodawców Chojnice — Pomorze taryfa płac od dnia 1.V 1933 r. dla miasta i powiatu Chojnice: rzemieślnicy budowlani — zł. 0,77 za godzinę, rzemieślnicy do 3 lat po wyuczeniu — zł. 0,57, do 6 lat — zł. 0,66, po 6 latach — zł. 0,70. Palacze, maszyniści: robotnicy przyuczeni — zł. 0,53, od 16 do 18 lat — zł. 0,25, od 18 do 20 lat — zł. 0,38, po 20 latach — zł. 0,50; robotnice przyuczone — zł. 0,36,

od 16 do 18 lat — zł. 0,23, od 18 do 20 lat — zł. 0,25, po 20 latach — zł. 0,30. Woznice — dodatek tygodniowy — zł. 2,10.

C28 16.VI 1933 r. Katowice. Ustalona została przez Zw. Pracodawców Przemysłu Budowlanego na Górnym Śląsku tabela płac obowiązująca od dn. 16.VI 1930 r. A) Fachowcy budowlani: 1) a) murarz, cieśla I klasy w okręgu 1 — zł. 1,20, w okręgu 2 — zł. 1,10; b) murarz, cieśla 2 klasy — zł. 1,20 i zł. 1,02, c) murarz, cieśla 3 klasy — zł. 1,10 i zł. 0,94; d) fachowiec betonowy — zł. 1,20 i zł. 1,10, e) murarz szamotowy wraz z dodatkiem 5% — zł. 1,35 i zł. 1,15. B) Robotnicy cementowi: 2) robotnik cementowy i samodzielny zginacz i zbrojarz — zł. 1,00 i zł. 0,85. C) pomocnicy budowlani: 3) pomocnik murarski, betonowy, pomocnik zginacza i zbrojarza — zł. 0,83 i zł. 0,71. D) zwykli robotnicy: 4a) zwykły robotnik budowlany, placowy i ziemny ponad 19 lat — zł. 0,68 i zł. 0,58, b) ponad 18 lat — zł. 0,47 i zł. 0,40, c) ponad 17 lat — zł. 0,40 i zł. 0,34, d) ponad 16 lat — zł. 0,35 i zł. 0,30; 5) tragarz materiałów budowlanych — zł. 0,91 i zł. 0,78. E) Maszyniści: 6a) — maszynista I klasy — zł. 1,20 i zł. 1,10, b) maszynista II klasy — zł. 1,20 i zł. 1,02, c) maszynista III klasy — zł. 0,78 i zł. 0,66. F) Kobiety: 7) kobiety otrzymują połowę zarobku kategorii „D” od 4a do 4d, G) Posterunkowy otrzymuje zarobek kategorii A i a oraz dodatek 15% czyli zł. 1,48 i zł. 1,26.

C29 24.III 1933 r. Bielsko. Na posiedzeniu sekcji fachowej firm budowlanych m. Bielsko-Biała zapadła uchwała, ustalająca wynagrodzenia dla robotników budowlanych na sezon 1933 r. 1) Dla pomocników jako minimum za godzinę — zł. 0,35; 2) dla murarzy i cieśli od zł. 0,60 do zł. 0,80; 3) dla uczniów w 1-ym roku — zł. 0,35, w 2-im — zł. 0,45, w 3-im i 4-ym roku — zł. 0,55; 4) wysokość wynagrodzenia dla podmajstrów pozostawia się uznaniu pracodawców. Uchwalone wynagrodzenie obowiązuje w rejonie miejskim, a nie na obszarze wiejskim; wszystkie firmy budowlane obowiązują się dotrzymać ustalonych wynagrodzeń i nie obniżać poniżej podanego minimum; niedotrzymanie podlega ukaraniu. 20.VI 1933 r. na konferencji odbytej przy udziale Inspektora Pracy 52 Obwodu w Bielsku w sprawie płacy robotników budowlanych w Bielsku-Białej i okolicy obie strony uchwaliły, iż cennik ustalony przez firmy budowlane Bielska-Białej i okolicy na posiedzeniu sekcji fachowej w dn. 24.VI 1933 r. ma obowiązywać do końca sezonu budowlanego 1933 r. z tą poprawką, iż murarz ma otrzymywać na godzinę od zł. 0,65 wzwyż. Umowa obowiązuje począwszy od dnia podpisania jej przez zrzeszone i niezrzeszone przedsiębiorstwa budowlane na terenie miasta Bielska-Białej oraz powiatów Bielska i Białej.

C30 18.V 1932 r. Lwów. Ustalony został we Lwowie przez Zw. Zaw. Architektów i Budowniczych cennik płac godzinowych dla murarzy, cieśli i ich pomocy. Murarz lub cieśla kwalifikowany (czeladnik) otrzymuje maximum zł. 1,30, minimum zł. 0,90. Pomocnik — maximum zł. 0,65, minimum zł. 0,45. Kobieta lub chłopak — zł. 0,35. Koźlarz za wyniesienie 1000 sztuk cegieł z odległości do 35 m do fundamentów, suterenu i parteru — zł. 2,60. Za każde piętro dodaje się zł. 1,30.

III. Regulaminy pracy Monopolów Państwowych

Instrukcja robotnicza Państwowego Monopolu Spirytusowego

10. VI 1931 r. Warszawa.

1. Podstawa prawna najmu. Przepisy i regulaminy. § 1. Najem pracy w wytwórniach i zakładach P. M. S. jest regulowany przez: 1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 16.III 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35/1928, poz. 324) i przepisy dzielnicowe; 2) „Przepisy, normujące prawa i obowiązki robotników P. M. S.” z dn. 29.IV 1929 r. (vide okólnik Nr. 26/IV z dn. 29.IV

1929 r., zał. Nr. 2); 3) „Regulamin Pracy” w wytwórniach i zakładach, zatrudniających powyżej 20 robotników (vide okólnik Nr. 26/IV z dn. 29.IV 1929 r., zał. Nr. 3); 4) „Obwieszczenie wewnętrzne” w zakładach, zatrudniających do 20 robotników (vide okólnik Nr. 61/IV z dn. 10.XII 1929 r.). Sposób podawania do wiadomości. § 2. Obowiązujące w wytwórniach i zakładach „Regulaminy Pracy” lub „Obwieszczenia”, nadesłane przez D. P. M. S. oraz wszystkie wprowadzone w nich zmiany, niezależnie od umieszczenia w książeczkach obrachunkowych, powinny być podane do wiadomości robotników

w trybie, przewidzianym w art. 51—54 włącznie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o umowie o pracę robotników z dnia 16.III 1928 r.

II. Przyjęcie i zwolnienie robotnika. Ustalenie kompetencji. § 3. Przyjmowanie i zwalnianie robotników należy do kompetencji kierownika danej wytwórni lub zakładu P. M. S. § 4. Przyjmowanie robotników do wytwórni lub zakładu P. M. S. odbywa się w miarę rzeczywistej potrzeby z wolnej ręki. Klasyfikacja kandydatów. § 5. Pierwszeństwo przed innymi kandydatami przy przyjmowaniu robotników, o ile ich uzdolnienia odpowiadają stawianym wymaganiom, mają b. robotnicy P. M. S., powracający bezpośrednio po odbyciu służby wojskowej, lub poprzednio zredukowani; robotnicy poleceni przez D. P. M. S., inwalidzi wojenni w ramach zastrzeżonych w art. 55 ustawy z dn. 18.III 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22/1921, poz. 195), następnie byli wojskowi z lat 1918—1921 lub formacji polskich w latach 1914—1918, uczestnicy powstań i wogóle osoby, zasłużone w stosunku do Państwa. Formalności przyjęcia. § 6. Kandydat, ubiegający się o stanowisko robotnika, winien złożyć kierownictwu danej wytwórni lub zakładu na piśmie po polsku podanie o pracę. § 7. W razie wezwania kandydata do pracy, kandydat winien dostarczyć: 1) dowód osobisty lub dowód, stwierdzający obywatelstwo polskie; 2) metrykę urodzenia lub, w razie braku dowodu osobistego, równoważne zaświadczenie władz administracyjnych dla stwierdzenia wieku; 3) świadectwo, wystawione przez lekarza na ustalonym w P. M. S. schemacie, stwierdzające zdolność do pracy pod względem fizycznym i umysłowym; 4) dokumenty wojskowe, o ile petent może je posiadać; 5) zaświadczenie odnośnych władz, stwierdzające jego stan rodzinny (dokumenty ślubne, metryki urodzenia i t. p.); 6) świadectwo lub zaświadczenie o zawodowym przygotowaniu (vide § 31); 7) oświadczenie pisemne o dotychczasowych środkach utrzymania i stanie majątkowym oraz 8) potwierdzenie pisemne od władz bezpieczeństwa o nienagannej przeszłości. Badanie lekarskie. § 8. 1) Przewidziane w § 7, p. 3, przedwstępne badanie lekarskie winien uskuteczniać lekarz fabryczny wytwórni lub zakładu (vide § 102); 2) w wytwórniach i zakładach, nie posiadających lekarza fabrycznego, w przedmiocie badań lekarskich kandydatów na robotników należy zawrzeć umowę z lekarzem według wyboru wytwórni lub zakładu, jednakże z zastrzeżeniem możliwości jednostronnego jej rozwiązania ze strony P. M. S. każdego czasu. Wynagrodzenie za te czynności winno być ustalone w umowie i obliczane od każdego badania, przyczem nie powinno przekraczać zł. 4,00 (czterech złotych) od badania. Okres próbny. § 9. Każdy kandydat, bez względu na to, czy będzie przyjęty na stałe, czy jako niestały (vide § 29), odbywa pracę w 7-dniowym kalendarzowym okresie próbnym. § 10. Po odbyciu 7-dniowego okresu próbnego (vide § 9), kandydat zostaje — w razie przydatności — przyjęty, jako robotnik stały lub niestały P. M. S. i otrzymuje wypełnioną książeczkę obrachunkową (vide §§ 141—148 włącznie). § 11. Kandydat przed przyjęciem (§ 10) winien podpisać zobowiązanie poddawania się rewizji osobistej (vide zał. 1). § 12. W ciągu pracy należy stale obserwować robotników, aby móc wybrać najlepszych, których należałoby zatrzymać w P. M. S.; w razie ujawnienia cech ujemnych trzeba robotników zwalniać możliwie jeszcze w ciągu pierwszego roku pracy. Zmiany warunków pracy. § 13. W czasie pracy robotnika wszelkie zmiany jego warunków najmu (skrócenie tygodnia pracy, przeniesienie do innej pracy, zmiana charakteru zatrudnienia np. z ryczałtowego na dniówkowego, zmiana wysokości lub rodzaju uposażenia i t. d.) mogą następować tylko za 2-tygodniowym uprzedzeniem robotnika. § 14. W razie zmniejszenia tygodnia pracy w okresie wypowiedzenia robotnik przez cały czas trwania wypowiedzenia winien być opłacony za tyle dni, ile praca trwała w danej wytwórni lub zakładzie, w oddziale, w którym był zatrudniony w ostatnim tygodniu bezpośrednio przed wypowiedzeniem. Wypowiedzenie i odprawa. § 15. Zwalnianie robotników odbywać się może zasadniczo za wypowiedzeniem, lub odszkodowaniem 2-tygodniowym przy ewentualnym wypłaceniu niezależnie od tego odprawy w myśl zasad, ustalonych w Statucie Emerytalnym (vide okólnik wewn. Nr. 15/IV z dnia 12.IV 1930 r.). § 16. Na zwalnianie za

2-tygodniowym wypowiedzeniem (odszkodowaniem) i odprawą lub emeryturą robotników, którzy uzyskali prawo do odprawy lub emerytury w myśl Statutu Emerytalnego, należy uprzednio uzyskać zgodę D. P. M. S. § 17. Zwalnianie natychmiastowe robotników bez 2-tygodniowego wypowiedzenia (odszkodowania) i odprawy resp. emerytury może mieć miejsce tylko w wypadkach niezaprzeczanej winy robotnika i z ważnych powodów, stosownie do obowiązujących w tym względzie ustaw i przepisów. Zwolnienie robotnika bez wypowiedzenia na podstawie poszlak, podejrzeń, anonimowych meldunków i t. p. jest niedopuszczalne, gdyż w tym wypadku konieczne jest, aby wina zwalnianego była niezaprzeczona i powód ważny. § 18. Zwolnienie natychmiastowe robotnika bez wypowiedzenia (odszkodowania) może nastąpić najdalej w ciągu 7 dni od chwili powzięcia wiadomości przez kierownictwo o okoliczności, upoważniającej do zerwania umowy bez wypowiedzenia; po upływie tych 7 dni robotnik nie może być zwolniony bez odszkodowania. O zwolnieniu bez wypowiedzenia należy bezzwłocznie zawiadamiać Dyрекcję P. M. S. z podaniem istotnych okoliczności. Zawieszenie robotnika. § 19. W wypadku wniesienia przez robotnika odwołania w trybie przewidzianym w § 22 przepisów, normujących prawa i obowiązki (vide zał. 2 do okólnika Nr. 26/VI z dn. 29.IV 1929 r.) przeciw decyzji kierownictwa wytwórni lub zakładu, dotyczącej zwolnienia robotnika bez wypowiedzenia i odszkodowania, robotnika należy uważać za zawieszonoego w pracy; wszelkie inne zawieszanie robotników w pracy przez kierownictwo wytwórni lub zakładu zamiast prawidłowego rozwiązania stosunku najmu jest wzbronione. Zwolnienie w czasie choroby. § 20. W razie zwolnienia robotnika wskutek przewlekłej choroby (niezdolności do pracy) należy stosować 2-tygodniowe wypowiedzenie, przyczem stałym robotnikom (vide § 29) należy dawać oprócz tego odprawę lub emeryturę, przyznawaną przy zachowaniu formalności, przewidzianych w „Przepisach Wykonawczych do Statutu Emerytalnego” (vide okólnik Nr. 22/III z 10.VI 1931 r.). Śmierć robotnika. § 21. W razie rozwiązania umowy spowodu śmierci robotnika stałego (vide § 29), rozrachunek z rodziną należy przeprowadzić w myśl Statutu Emerytalnego. O ile zmarły pozostawił tylko wstępnych (rodziców, dziadków), którzy udowodnią, że pozostawali na jego wyłącznym utrzymaniu, należy wypłacić im — po uprzednim uzyskaniu zgody P. M. S. — odprawę do wysokości najwyżej 3-miesięcznego pełnego wynagrodzenia zmarłego, licząc za każdy rok pracy zmarłego (vide § 38) połowę miesięcznego wynagrodzenia. Powiadomienie robotnika o wypowiedzeniu lub zwolnieniu. § 22. Wszelkie wypowiedzenie zmiany warunków pracy (vide § 13), czy też poprzedzające zwolnienie, winno być podane do wiadomości zainteresowanych w sposób wykluczający nieporozumienie, przytem ostatni dzień wypowiedzenia musi przypadać w sobotę lub dzień wypłaty. § 23. 1) O zmianie warunków pracy (vide § 13): a) każdy robotnik winien być zawiadomiony przez odpowiedni zapis w książeczce obrachunkowej, b) grupy robotników (oddziały) przez wywieszenie we właściwym miejscu i w portierni ogłoszenia, przy zachowaniu odpisu ogłoszenia w archiwum. 2) O wypowiedzeniu pracy lub zwolnieniu bez wypowiedzenia zawiadamia się każdego robotnika przez: a) zapis w książeczce obrachunkowej przy odnotowaniu tego w aktach robotnika i b) specjalnie doń wystosowane pismo, pokwitowane w księdze doręczeń lub na odpisie, który przechowuje się w aktach robotnika (vide § 133). Uregulowanie zobowiązań przy zwolnieniu. § 24. Przed zwolnieniem robotnik winien uregulować wszelkie zobowiązania w stosunku do P. M. S. W razie niedopełnienia przez robotnika tego obowiązku kierownictwo wytwórni lub zakładu władne jest wstrzymać mu wypłatę należności tytułem zabezpieczenia pretensji przy jednoczesnym wytoczeniu powództwa cywilnego. § 25. Robotnik, zwalniany z jego winy lub na własne żądanie, nie ma prawa do 2-tygodniowego wypowiedzenia lub odszkodowania, ani do odprawy (emerytury). Świadectwa. § 26. W razie zwolnienia robotnika wytwórnia lub zakład winien wystawić mu świadectwo o pracy, które, poza danymi, przewidzianymi w art. 21 rozp. Prez. Rzeczypospolitej z dnia 16.III 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35/28, poz. 324) nie może zawierać żadnych uwag, czy

dopisków (np. „zwolniony z powodu redukcji”; „mało zdolny”; „nie nadaje się do pracy” i t. p.). § 27. W celu umożliwienia zwalnianemu zarejestrowania się w Państwowym Urzędzie Pośrednictwa Pracy należy — niezależnie od świadectwa, wymienionego w § 26, — wystawić robotnikowi, najpóźniej w ciągu 24 godzin, bezpłatnie świadectwo według wzoru, przewidzianego w § 4, p. 3, § 7 oraz zał. I rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z dnia 26.IX 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84/1924, poz. 818). Rewizja osobista. § 28. Robotnicy wytwórni i zakładów są poddawani kontroli, która może przybrać formę rewizji osobistej, według ustalonych zasad (vide pismo z dn. 5.VII 1930 r. L. 6678/IV p. f.).

III. Podział robotników. Robotnicy stali i niestali. § 29. Robotników w wytwórniach i zakładach P. M. S. dzieli się zasadniczo na: 1) stałych, t. j. przyjętych na czas nieokreślony do normalnych prac wytwórni lub zakładu; 2) niestających, t. j. przyjętych: a) na ściśle określone czasokresy (np. rok, miesiąc, tydzień, od dnia..... do dnia..... i t. p.), b) do wykonania ściśle określonej pracy (np. pokrycia danego dachu określonej wielkości, przyjęcia ściśle określonej liczbowo partii skrzyń lub butelek, wykopania rowu ściśle określonych rozmiarów i t. p.), lub c) bezterminowo do dorywczych, nadzwyczajnych robót na terenie wytwórni lub zakładu, lub też do okresowo zwiększonej produkcji, do obsługi ambulatorium, jadłodajni, stacji opieki lotnej, żłobków i t. p. Uwaga: Robotnicy przyjmowani do dorywczych wyłączeń nie powinni być zatrudnieni z rzędu więcej, niż 3 dni. Podział według przygotowania fachowego. § 30. Stosownie do przygotowania fachowego, dzieli się robotników na: 1) rzemieślników, 2) robotników przyuczonych, 3) robotników niewykwalifikowanych. § 31. Za rzemieślnika jest uważany robotnik, posiadający odpowiednie świadectwo, np. świadectwo wyzwolenia w rzemiośle, lub stwierdzające ukończenie szkoły rzemieślniczej lub równorzędnej, i zatrudniony w swojej specjalności w wytwórni lub zakładzie P. M. S. § 32. Robotnikiem przyuczonym stać się może każdy robotnik po przepracowaniu w jednej lub kilku wytwórniach lub zakładach bez przerwy co najmniej 2 lat, licząc od początku pracy próbnej i jeśli bez trudności osiąga ustalone normy wydajności pracy, lub też robotnik, który dzięki swej uprzedniej praktyce i fachowym specjalnym wiadomościom może być użyty do samodzielnej roboty specjalnej. § 33. Robotnikiem niewykwalifikowanym jest każdy robotnik, przyjęty do pracy, nie wymagającej żadnego przygotowania zawodowego.

IV. Czas pracy. Normy czasu pracy. § 34. Czas pracy robotników P. M. S. regulowany jest: 1) w stosunku do robotników wogóle, w myśl § 6 przepisów, normujących prawa i obowiązki oraz ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dnia 18.XII 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2/1920, poz. 7); 2) w stosunku do robotników, zatrudnionych przy pilnowaniu (stróże, portjerzy, dozorczy), w myśl § 6 przepisów, normujących prawa i obowiązki oraz rozp. Min. Pracy i Op. Społ. w sprawie czasu pracy osób, zatrudnionych przy pilnowaniu z dn. 26.I 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 18/1922, poz. 146); 3) w stosunku do robotników, wykonywujących roboty poprzedzające produkcję lub po niej następujące (palacze, maszyniści i t. p.), w myśl rozp. Min. Pracy i Opieki Społ. w sprawie czasu pracy dla wykonywania robót poprzedzających produkcję lub po niej następujących z dn. 15.I 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 19/1924, poz. 188); 4) w stosunku do monterów — soferów, pomocników soferów z prawem jazdy lub bez prawa jazdy oraz woźniców, zatrudnionych przy obsłudze pojazdów ciężarowych i autobusów, w myśl rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 3.III 1932 r., w sprawie czasu pracy osób, zatrudnionych w przemyśle przewozowym (Dz. U. R. P. Nr. 31/32 poz. 321). Praca w godzinach nadliczbowych. § 35. 1) Wszelka praca w godzinach nadliczbowych, t. j. ponad ustalone w § 34 normy, może mieć miejsce jedynie na podstawie otrzymanego przez dyrekcję P. M. S. od Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej zezwolenia w granicach 120 godzin na rok i 4 godzin na dobę na robotnika. 2) Zwracanie się do Ministerstwa Pracy o wyżej wymienione zezwolenie na przedłużenie czasu pracy leży wyłącznie w kompetencji dyrekcji P. M. S. 3) Wszel-

kie samowolne przedłużanie czasu pracy, choćby kilkuminutowe, pod pozorem sprzątnia, wykończenia roboty i t. d., jest przeciwne prawu i ponadto pociąga za sobą konieczność opłacania dodatkowego tej pracy, w myśl przepisów art. 16 ustawy z dnia 18.XII 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 2/1920, poz. 7). 4) Wszelkie przedłużanie czasu pracy danego dnia z warunkiem, że dnia następnego robotnik będzie wolny od pracy na taką samą ilość czasu, jest niedopuszczalne, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w § 34 p. 4. Przerwa obiadowa. § 36. Przerwa obiadowa, przewidziana w Regulaminie Pracy lub obwieszczeniu wewnętrznym, może być na pisemną prośbę (okóln. za Nr. 16/II 1932 r.) robotników, lub tam, gdzie charakter pracy na stosowanie jej nie pozwala oraz z wiadomością i zgodą miejscowej Inspekcji Pracy i D. P. M. S., skasowana w myśl art. 17 ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu z dn. 18.XII 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2/1920, poz. 7) pod warunkiem jednakże dania robotnikowi możliwości spożycia posiłku w obrębie normalnego czasu pracy (vide § 34). Gwarantowane minimum pracy. § 37. Państwowy Monopol Spirytusowy gwarantuje swym robotnikom 3 dni pracy w tygodniu, o czym zastrzeżenie uczynione jest w książeczce obrachunkowej, jednakże wszelkie zmiany ilości dni pracy w tygodniu wymagają uprzedzenia robotnika na 2 tygodnie naprzód (vide § 13). Sposób zaliczania czasu pracy. § 38. Czas pracy do wysługi lat i wogóle uzyskiwania jakichkolwiek uprawnień, jeśli nie zastrzeżono innych terminów (np. § 32, § 93, p. 1), liczy się robotnikowi od pierwszego dnia następnego kwartału kalendarzowego po rozpoczęciu pracy próbnej, za potrąceniem okresów przerw. Przerwy. § 39. 1) Jako przerwę w pracy rozumieć należy każdy, choćby jednodniowy okres, powstały między zupełnym rozwiązaniem stosunku najmu (zwolnienie robotnika), a ponownym jego nawiązaniem (przyjęcie robotnika). 2) Czas choroby, świąt, urlopów, ćwiczeń wojskowych, stawiania w sądzie, usprawiedliwionej nieobecności do 2 tygodni, nieusprawiedliwionej do 3 dni rzędu, urlopów nadnormowych do 1 miesiąca, oraz zmniejszonego tygodnia pracy, nie jest uważany za przerwę i winien być wliczony do wysługi lat pracy, natomiast wszelkie inne okresy nieobecności traktowane są jako przerwy w pracy i do wysługi lat pracy nie wlicza się ich. § 40. Wytwórnie lub zakłady mogą zaliczać dawne okresy pracy przed przerwą lub przerwami robotnikom do ciągłości pracy w drodze, przewidzianej w § 21 przepisów, normujących prawa i obowiązki, t. j. przez wniosek i na podstawie decyzji dyrekcji P. M. S. i zgodnie ze Statutem Emerytalnym oraz wydanymi doń „Przepisami wykonawczymi”.

V. Wynagrodzenie. Robotnicy dniówkowi i ryczałtowi. § 41. Stosownie do sposobu wynagrodzenia dzieli się robotników P. M. S. na: 1) płatnych dniówkowo, 2) płatnych ryczałtem. § 42. Przez płatnych dniówkowo rozumie się robotników, których wysokość wynagrodzenia określono za dzień, t. j. za pracę lub gotowość do pracy robotnika w ciągu normalnej ilości godzin, przewidzianej regulaminowo dla jego czynności (vide § 34). § 43. Przez płatnych ryczałtem rozumie się robotników, którym wysokość wynagrodzenia określono za pewien dłuższy okres czasu, za pracę w ciągu całego danego okresu (np. 10 dni) za normalną ilość dni i godzin, przewidzianą dla czynności robotnika (vide § 34). Inne sposoby opłacania. § 44. W razie konieczności zastosowania przy niektórych robotach innego sposobu opłacania, niż przewidziany w §§ 42 i 43, wytwórnia lub zakład ma prawo wystąpić z odpowiednim, umotywowanym projektem do dyrekcji P. M. S., która sprawę ostatecznie zadecyduje. Wszelkie samowolne wprowadzanie jakichkolwiek systemów opłacania, poza wymienionymi w §§ 42 i 43, jest bezwzględnie niedopuszczalne. Pełne wynagrodzenie. § 45. Pełne wynagrodzenie robotnika składa się ze stawki zasadniczej i dodatków. Stawki zasadnicze. § 46. Stawki zasadnicze dla robotników stałych i niestających (vide § 29), płatnych dniówkowo, państwowych wytwórni i zakładów, z wyjątkiem hurtowni i sklepów detalicznych, podaje tabela I (vide zał. Nr. 2). § 47. Stawki zasadnicze dla robotników państwowych hurtowni i sklepów detalicznych, płatnych dniówkowo, stałych i niestających podaje tabela III, w pozycji A (vide zał. Nr. 4). § 48. Stawki zasadnicze dla

robotników zatrudnionych przy pilnowaniu, płatnych ryczałtem dekadowym, stałych i niestałych, w państwowych wytwórniach i zakładach z wyjątkiem państwowych hurtowni i sklepów detalicznych, podaje tabela II (vide zał. Nr. 3). § 49. Stawki zasadnicze dla robotników płatnych ryczałtem dekadowym, stałych i niestałych, zatrudnionych przy pilnowaniu w państwowych hurtowniach i sklepach detalicznych, podaje tabela III w poz. B (vide zał. Nr. 4). Określanie i zmiany stawek. § 50. Stawki zasadnicze w powyższych tabelach są obliczone z podaniem maximum i minimum dla każdej kategorii. Oznaczenie ściśle stawki, ew. zmiany jej w ramach danej klasy w wytwórniach i zakładach (rzemieślnicy, robotnicy przyuczeni, robotnicy niewykwalifikowani) leżą w kompetencji kierownika wytwórni lub zakładu. Wszelkie przenoszenie robotników czy to indywidualne, czy grupami, z klasy do klasy może mieć miejsce jedynie po uzyskaniu uprzedniej zgody dyrekcji P. M. S. i pod warunkiem, że robotnik zadośćuczyni wymaganiom, stawianym dla danej klasy (dla przyuczonych vide § 32 lub rzemieślników vide § 31). § 51. Robotnicy niestali, dniówkowi i ryczałtowi płatni są z zasady tylko według najniższych stawek odpowiednich tabeli. Np. robotnicy niestali dniówkowi, płatni według tabeli I, zależnie od przygotowania fachowego otrzymują w klasie I najniższą stawkę kat. II; w klasie II—kat. III; w klasie III—mężczyźni kat. I, kobiety kat. II. Wynagrodzenie robotników specjalistów. § 52. Podniesienie indywidualne stawek zasadniczych dla robotników—specjalistów (elektromonterzy, maszyniści i t. p.) ponad określone w tabeli I może być przeprowadzane jedynie w drodze wniosku wytwórni lub zakładu do dyrekcji P. M. S. i na podstawie decyzji tej ostatniej. Przenoszenie na ryczałt. § 53. Wszelkie przenoszenie robotników z wynagrodzenia dniówkowego na ryczałt bez wyraźnej zgody dyrekcji P. M. S. jest wzbronione; wyjątek stanowi przenoszenie do prac wziętych z pilnowaniem (stróż, dozorca, portjer). Zmiana wynagrodzenia dniówkowego na ryczałtowe nie zwalnia od obowiązku osobnego płacenia za pracę w godzinach nadliczbowych. § 54. Stałym robotnikom P. M. S. (vide § 29) przysługują następujące dodatki: 1) dodatek rodzinny, 2) dodatek za wysługę lat, 3) dodatek wyrównawczy. Dodatek rodzinny. § 55. Dodatek rodzinny wynosi zł. 0,50 dziennie na każde niezaopatrzone dziecko do lat 16 włącznie oraz za każdorazowym zezwoleniem D. P. M. S. na każde niezaopatrzone stanu wolnego dziecko od 16 do 24 włącznie, o ile się kształci. § 56. Przez dziecko niezaopatrzone rozumie się dziecko (ślubne, nieślubne lub pasierb), pozostające na pełnym i wyłącznym utrzymaniu robotnika, nie pobierające alimentów, emerytury, zasiłków i nie zarabujące. Przyznawanie dodatku mężczyznom i kobietom. § 57. Dodatek rodzinny przysługuje: 1) zasadniczo robotnikom—mężczyznom, 2) robotnikom—kobietom wyjątkowo, o ile udowodnią, że dziecko lub dzieci pozostają na wyłącznym ich utrzymaniu: a) stale (niezamężne, wdowy, rozwódki i t. p.), b) okresowo (np. mąż bezrobotny i nie pobiera zasiłków, w wojsku na ćwiczeniach, niezdolny do pracy, chory i nie pobiera zasiłków i t. p.). § 58. W wypadku, wymienionym w § 57, p. 2-b, dodatek rodzinny jest wypłacany robotnikom—kobietom tylko za okresy, kiedy ponoszą w całości koszty utrzymania dzieci. § 59. Udowodnienie prawa do okresowego poboru dodatku rodzinnego (wykazanie, że dziecko pozostaje na pełnym utrzymaniu robotnicy—matki) obciąża zainteresowaną robotnicę, która ponosi pełną odpowiedzialność za wiarygodność podanych szczegółów. § 60. Dodatek rodzinny jest obliczany w stosunku do ilości dni płatnych w danym okresie płatniczym (dekadzie). Nabycie prawa do dodatku rodzinnego. § 61. Prawo do wypłaty dodatku rodzinnego powstaje (vide §§ 57 i 58) z chwilą złożenia przez robotnika następujących dokumentów poza wymienionymi w § 7, p. 5. (rozdział II): 1) zaświadczenia właściwych władz, stwierdzającego, że dziecko znajduje się na wyłącznym utrzymaniu rodziców lub jednego z nich; 2) oświadczenia na piśmie, stwierdzającego, że drugi małżonek jakichkolwiek dodatków na dzieci nie pobiera; 3) w stosunku do dzieci od lat 16 do 24 włącznie świadectwa szkoły publicznej, odnawianego co pół roku i stwierdzającego, że rzeczy-

wicie dziecko rozpoczęło pobierać nauki w danym półroczu szkolnym. Uwaga: Przez szkoły publiczne, w myśl zarządzenia niniejszego, należy rozumieć wszystkie powszechne, średnie ogólno-kształcące, zawodowe i wyższe zakłady naukowe państwowe. Nadto wszystkie średnie szkoły samorządowe i prywatne, w których nauka upoważnia do zwrotu opłat szkolnych i których wykaz podawany jest corocznie w Monitorze Polskim. § 62. Niedostarczenie na termin (najpóźniej przed 1.X i 1.IV) świadectwa szkolnego, wymienionego w § 61, p. 3, powoduje niezwłoczne wstrzymanie wypłaty dodatku rodzinnego. Wygaśnięcie prawa do dodatku rodzinnego. § 63. Prawo do otrzymania dodatku gaśnie: 1) z chwilą śmierci dziecka, 2) z chwilą otrzymania przez dziecko jakiegokolwiek zajęcia zarobkowego, ewentualnie zaprzestaniałożenia przez rodziców na jego utrzymanie, lub otrzymania na dziecko jakiegokolwiek innego dodatku lub zaopatrzenia; 3) z chwilą wstąpienia dziecka w związek małżeński; 4) specjalnie w stosunku do dzieci od lat 16—24 włącznie z chwilą przerwania przez dziecko nauki oraz przy otrzymywaniu okresowym dodatku; 5) z chwilą, kiedy utrzymanie dziecka nie jest pokrywane wyłącznie przez robotnicę. § 64. Robotnik pobierający dodatek rodzinny, z chwilą powstania okoliczności przewidzianych w § 63, obowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tem właściwą wytwórnię lub zakład. Sankcje. § 65. Zaniedbanie wymienionego w § 64 obowiązku powoduje zwrot nadpłaconych kwot, niezależnie od ewentualnego pociągnięcia robotnika do odpowiedzialności karnej w razie udowodnienia złej woli. Dodatek za wysługę lat. § 66. Dodatek za wysługę lat wynosi zł. 0,06 dziennie za każdy przepracowany rok pracy, zaliczony w myśl § 38. § 67. Dodatek za wysługę lat jest obliczany w stosunku do ilości dni płatnych w danym okresie płatniczym (dekadzie). § 68. Po 35 latach, przepracowanych w P. M. S. przez robotnika, dodatek za wysługę lat dalej nie wzrasta. Dodatek wyrównawczy. § 69. Dodatek wyrównawczy, którego doliczanie nie ma charakteru stałego, wynosi 15% i obliczany jest od sumy pełnej należności (stawka zasadnicza, dodatek rodzinny i za wysługę lat, płaca za godziny nadliczbowe i t. d.), przypadającej robotnikowi za dany okres płatniczy (dekadę). Opłata za czas nieprzepracowany. § 70. Oprócz zapłaty za czas przepracowany rzeczywście pełne wynagrodzenie (vide § 45) należy się: 1) za pierwszy dzień nieszczęśliwego wypadku, t. j. dzień, w którym nieszczęśliwy wypadek nastąpił; 2) za czas umotywowanych dorywczych zgłoszeń do wojska (raporty kontrolne, próba mobilizacja); w tym wypadku robotnik obowiązany jest udowodnić obecność swoją w miejscu wskazanym, przedkładając bądź wezwanie imienne, bądź też przez wykazanie przez adnotację na dokumentach, że ogłoszenie, podane w przepisowej formie do publicznej wiadomości, dotyczy jego osoby. Opłata za święta. § 71. Wszystkim robotnikom stałym (vide § 29), którzy przepracowali w wytwórni lub zakładzie 1 rok bez przerwy, licząc od 1-go następnego kwartału kalendarzowego po przyjęciu (vide § 38) przysługuje zapłata pełnego wynagrodzenia za wszystkie ustawowo ustalone (vide § 4 Regulaminu Pracy) dni świąteczne w roku, nie przypadające w niedziele, o ile byli obecni lub mieli zapłaconą dniówkę bądź w ostatnim dniu pracy przed świętem, bądź pierwszym dniu ich pracy po święcie. § 72. Za wszelkie okresy nieobecności, poza przewidzianymi w §§ 70 i 71, robotnikom nie przysługuje ani w całości, ani w części prawo do wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę, t. zn. robotnicy nie otrzymują zapłaty za czas zgłoszeń do Kasy Chorych za dni choroby, za czas poszukiwania pracy w okresie wypowiedzenia i t. p. Zrzeczenie się uprawnień na terenie b. zaboru austriackiego. § 73. Robotnicy, zatrudnieni w wytwórniach i zakładach na terenie b. zaboru austriackiego, zrzekają się uprawnień do opłaty w czasie choroby, wynikających z § 1154 b. Austriackiego Kodeksu Cywilnego. Zrzeczenie powyższe jest umieszczone w książeczce obrachunkowej (vide § 144, p. 5). Opłata za niepełny czas pracy. § 75. Opłatę za niepełny normalny czas pracy oblicza się tylko w stosunku do stawki zasadniczej, dzielonej przez normalną ilość dni i godzin, przewidzianą dla czynności danego robotnika. Dodatki: rodzinny i za wysługę lat za niepełne dni pracy robotnicy otrzymują w całości. Sposób wypłaty. § 76. Wypłata wynagrodzenia

robotnikom odbywa się według przewidzianego odnośnemi rozporządzeniami P. M. S. sposobu, t. j. dla robotników dniówkowych oraz płatnych ryczałtem (zatrudnieni przy pilnowaniu) co dekadę w terminach, przewidzianych w § 9 przepisów, normujących prawa i obowiązki oraz w Regulaminie Pracy lub obwieszczeniu wewnętrznym. Uwaga: Robotnicy niestali przy dorywczych wyładunkach, przyjmowani na 1—3 dni (vide § 29 „Uwaga”), winni otrzymywać należne wynagrodzenie codziennie po robocie. § 77. Dodatek rodzinny, dodatek za wysługę lat oraz dodatek wyrównawczy (vide §§ 54—69 włącznie) winny być wypłacane jednocześnie z wynagrodzeniem zasadniczym w terminach do wypłaty ustalonych (vide § 76). Wynagrodzenia w czasie wyjazdów robotników. § 78. W razie dorywczego zatrudnienia robotnika poza miejscem jego przydziału (delegowanie robotnika) robotnik otrzymuje oprócz normalnej zapłaty zwrot kosztów przejazdu i strawne. § 79. Koszt przejazdu obejmuje cenę biletu III klasy (koleją—pociągami zwyczajnymi, statkiem, autobusem i t. p.) przy najkrótszej marszrutce do miejsca przeznaczenia. § 80. Strawne należy obliczać w stosunku do połowy stawki zasadniczej dniówkowej za każde przekroczone 12 godzin, przebyte poza miejscem stałego zatrudnienia. Za okresy czasu mniejsze, niż 12 godzin, strawnego nie wypłaca się. Czas zużyty na jazdę liczy się jako czas pracy. Wynagrodzenie emerytów. Skreślono od 1.VII 1931 r. na podstawie okólnika wewnętrznego Nr. 4/II 1932 r.

VI. Świadczenia. Podział świadczeń. § 82. Państwowy Monopol Spirytusowy udziela robotnikom, zatrudnionym w wytwórniach i zakładach, szeregu świadczeń w gotówce i w naturze. Świadczenia w gotówce. § 83. Do świadczeń w gotówce należą: 1) wypłata zaliczek na wynagrodzenie, 2) wypłata zapomóg bezzwrotnych, 3) wypłata zasiłków w czasie ćwiczeń wojskowych, 4) zwrot wpisów za kształcenie się dzieci, 5) płatne urlopy, 6) wydawanie węgla na spłatę, 7) dostarczanie mieszkań służbowych. Zaliczki. § 84. W sprawie zaliczek na poczet wynagrodzenia w stosunku do robotników stałych (vide § 29, p. 1) należy postępować, jak następuje: 1) Kierownictwo wytwórni lub zakładu władne jest przyznawać we własnym zakresie zaliczki indywidualne najwyżej do wysokości pełnego wynagrodzenia za 12 dni, spłacane nie dłużej niż w ciągu 10 dekad (poprawione na podstawie okólnika Nr. 9/II z dn. 11.V 1932), w ramach ogólnie dopuszczalnych potrąceń z uposażenia, przewidzianych w § 10 przepisów, normujących prawa i obowiązki; 2) wszelkie zaliczki na wynagrodzenie czy to indywidualne, przekraczające wysokość podawaną w p. 1 niniejszego paragrafu (np. na nabycie lub zagospodarowanie mieszkania), czy też zbiorowe bez względu na wysokość, mogą być przyznawane jedynie w drodze podania robotnika lub robotników, zaopatrzonego wnioskiem wytwórni lub zakładu przez dyrekcję P. M. S., przyczem w zgłoszonym wniosku indywidualnym należy podać wyrażenie następujące dane: a) czas pracy petenta w P. M. S. zaliczony stosownie do § 38, b) wynagrodzenie pobierane przezeń ostatnio (oddzielnie stawkę zasadniczą, oddzielnie dodatki), c) wysokość świadczeń, z jakich petent korzysta lub ma prawo korzystać poza P. M. S. (Kasa Chorych, ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków, emerytura, renta i t. p.), jakoś tych świadczeń i termin ich trwania, d) stan zamożności i rodzinny petenta, e) proponowany sposób spłaty zaliczki, f) przeznaczenie zaliczki, g) opinia kierownictwa wytwórni lub zakładu o petencie, h) stan obciążenia potrąceniami wynagrodzenia robotnika. We wniosku zaś zbiorowym należy podać szczegółowe uzasadnienie. § 85. W stosunku do robotników niestających (vide § 29, p. 2) indywidualne zaliczki na wynagrodzenie mogą być tylko w drodze wyjątku udzielane na podstawie decyzji kierownictwa wytwórni lub zakładu i w wysokości, przewidzianej w § 84 p. 1, i tylko w tym wypadku, jeśli kierownictwo wytwórni lub zakładu posiada przeświadczenie, że zaliczka będzie spłacona przed ukończeniem terminu najmu danego robotnika niestającego. § 86. Przyznawanie zaliczek robotnikom, czy to bezpośrednio, czy to w drodze wniosku do dyrekcji, może mieć miejsce tylko, o ile poprzednio pobrana zaliczka została spłacona w całości. Zasiłki bezzwrotne. § 87. Zasiłki bezzwrotne indywidualne mo-

gą być przyznawane w drodze analogicznej do przewidzianych w § 84 p. 2, z tą różnicą, że wytwórnia lub zakład nie jest obowiązany dostarczać danych odnośnie punktu e). Podania o zasiłki bezzwrotne indywidualne należy ostrożnie opiniować i kierować się zasadą, że przyznawane one będą w wypadkach, gdy robotnik znajdzie się w wyjątkowo ciężkiej sytuacji z powodu od woli jego niezależnych wypadków siły wyższej lub okoliczności losowych, jak: śmierć w rodzinie, pożar, kradzież, powódź, powołanie do wojska, nieszczęśliwy wypadek, choroba i t. p. Wyżej wymienione okoliczności oraz ew. wysokość nadzwyczajnych dodatków i strat winna być uzasadniona bądź przez przedstawienie odnośnych dokumentów i rachunków (np. pogrzebu), bądź też przez dołączenie zeznań wiarogodnych świadków. Dokumenty te oraz ew. zeznania należy bezzwzględnie załączać przy wniosku o zapomogę. Suma wydatków, czy strat w nich stwierdzona winna służyć za podstawę przy określaniu wysokości proponowanego zasiłku. § 88. Udzielanie zasiłków bezzwrotnych zbiorowych decyduje i zarządza wyłącznie dyrekcja P. M. S. § 89. Odbiór zarówno zaliczek, jak i zapomóg indywidualnych (vide §§ 84-88) robotnicy winni kwitować własnoręcznym podpisem na specjalnych listach, za robotnika nieumiejącego pisać ma prawo podpisać dwóch świadków. Zasiłki w czasie ćwiczeń wojskowych. § 90. Robotnicy stali P. M. S. (vide § 29, p. 1) w czasie powołania na ćwiczenia wojskowe korzystają z zasiłków ze strony przedsiębiorstwa, których wypłatę reguluje załączone „Zarządzenie, dotyczące wypłaty robotnikom P. M. S. zasiłków w czasie ćwiczeń wojskowych rezerwy” (vide zał. Nr. 5). Zwrot wpisowego za dzieci. § 91. Skasowane. Urlopy robotników. § 92. Urlopy płatne są przyznawane robotnikom w myśl ustaw o urlopach z dnia 16.V 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40/1922, poz. 334) i rozporządzenia wykonawczego z dnia 11.VI 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62/1923, poz. 464). § 93. W myśl orzeczenia Sądu Najwyższego i Sądów Pracy udziela się następujących wyjaśnień odnośnie interpretacji ustaw i rozporządzeń, podanych w § 92: 1) osiągnięcie pełnych przepracowanych lat pracy (liczonych od początku okresu próbnego) jest konieczne tylko przy uzyskaniu I i III urlopu (Orzeczenie Zgromadzenia Og. Sądu Najwyższego z dn. 1.XII 1928 r. L. Z. O. 1/28); 2) przy przyznawaniu urlopu II-go, a następnie IV, V i t. d. do nabycia przez robotnika prawa do urlopu wystarczy, aby zaczął się nowy rok kalendarzowy (orzeczenie, jak w p. 1.); 3) równoważność za urlop obejmuje wynagrodzenie za wszystkie dni urlopu, nie wyłączając niedziel i świąt (Orzeczenie Sądu Najwyższego z 20.XII 1923 r. L. O. S. N. III. 146); 4) okres wypowiedzenia, o ile robotnik w tym okresie pracuje, może spowodować nabycie prawa do urlopu, natomiast wypłata odszkodowania za czas wypowiedzenia odprawy i zasiłków dla bezrobotnych bez względu na ich wysokość lub trwanie nie może być podstawą do nabycia praw urlopowych; 5) wszelkie zmiany własności zakładu pracy lub zmiany warunków najmu, rozwiązanie umowy najmu i nawiązanie jej w ciągu 3-ch miesięcy nie powodują utraty prawa do urlopu; 6) pozbawiają robotnika prawa do urlopu: a) służba w wojsku dłuższa, niż 3 miesiące, i o ile umowa najmu w związku z tem została rozwiązana, b) rozwiązanie umowy najmu z winy robotnika (niezwłocznie bez wypowiedzenia i odszkodowania). § 94. Wytwórnia lub zakład ma prawo udzielać swym robotnikom poza normami, ustalonymi w ustawach i rozporządzeniach wymienionych w § 92, urlopów nadnormowych, bezpłatnych — w granicach do 1 miesiąca. Udzielanie urlopów nadnormowych, płatnych lub przekraczających 1 miesiąc może mieć miejsce jedynie w drodze wniosku i na podstawie decyzji dyrekcji P. M. S. Zaopatrzenie robotników w węgiel. § 95. Skasowano. Mieszkania służbowe robotników. § 96. Robotnicy mogą korzystać z mieszkań tytułem części wynagrodzenia według zasad ustalonych w okólniku wewn. Nr. 7/I, z dn. 19.III 1932 i dołączonej do tegoż instrukcji. (Zmieniono na podstawie okóln. wewn. Nr. 8/I, z dn. 26.IV 1932 r.). Świadczenia w naturze. § 97. Wszyscy robotnicy P. M. S. stali i niestali (vide § 29) mają prawo do korzystania z istniejących na terenie zatrudniających ich wytwórni lub zakładów urządzeń zdrowotnych i kulturalnych.

Zarządzenia higieniczne. § 98. Co się tyczy higieny osobistej, to robotnik winien otrzymywać: 1) w dostatecznej ilości i jakości mydło i ręczniki do umywalni, według norm, ustalonych przez dyрекcję P. M. S., 2) w odpowiedniej ilości i jakości przepisową odzież ochronną, stosownie do wydawanych w tej sprawie zarządzeń D. P. M. S., 3) niezwłocznie udzieloną pomoc w ambulatorjum przy uszkodzeniu cieleśnem przy pracy. Korzystanie z kąpielni. § 99. Korzystanie przez robotników z kąpielni uregulowane jest okólnikiem Nr. 64/IV z dnia 6.XII 1928 r. Jadalnie i jadalnie. § 100. Robotnicy mają prawo do korzystania z istniejących na terenie wytwórni lub zakładu jadalni i jadłodajni. Organizację jadłodajni podaje okólnik Nr. 3/III z dn. 29.I 1932 r. (zmiana na podstawie okóln. Nr. 3/III 1932 r.). Ambulatorja. § 101. Pierwszej doraźnej pomocy w wypadkach okaleczeń lub nagłych zasląbnieć podczas pracy udzielają urządzane przy wytwórniach i zakładach ambulatorja. Kierownictwo wytwórni lub zakładu winno dbać, aby ambulatorja były obsługiwane w należyty sposób i aby w dostatecznych ilościach znajdowały się w nich zawsze niezbędne środki lecznicze i opatrunkowe dostarczone bądź przez lokalne Kasy Chorych, bądź z funduszy P. M. S. Lekarze fabryczni. § 102. Dla stałej opieki nad higieną pracy robotnika i dla zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych, tworzone są, ew. będą, o ile dyrekcja P. M. S. uzna za wskazane, przy wytwórniach i zakładach stanowiska lekarzy fabrycznych, którzy będą prowadzili stałą ewidencję zdrowia robotnika (okresowe badania), udzielali mu rad oraz występowali do kierownictwa z wnioskami w sprawie przeprowadzania zmian, w myśl wymagań higieny pracy, czy to w urządziach fabryki, czy też w sposobach zatrudnienia robotników. Ponadto do obowiązków lekarza fabrycznego należy: a) dokonywanie przedwstępnych rewizji kandydatów na robotników, b) opieka nad żłobkami, stacjami opieki lotnej, dziećmi i t. p., c) nadzorowanie ambulatorjum doraźnej pomocy, d) branie udziału w komisjach przy emerytowaniu robotników. Żłobki, dziecińce i przedszkola. § 103. Przy wytwórniach i zakładach tworzone są żłobki dla niemowląt do 15 miesięcy wieku robotnic wytwórni lub zakładu, o ile liczba robotnic przekracza 100, ewentualnie o ile dyrekcja P. M. S. uzna za wskazane żłobek otworzyć. Przy żłobkach w miarę możliwości urządzane są dziecińce dla dzieci do lat 4 i przedszkola dla dzieci od lat 4 do 7. Stacje opieki lotnej. § 104. W wytwórniach i zakładach, gdzie tworzenia żłobków oraz ew. dziecińców i przedszkoli nie można narazie zrealizować, zakładane są stacje opieki lotnej, udzielające opieki lekarskiej i higienicznej dzieciom pracowników i pracownice danego zakładu. Stacje są wprowadzone w myśl okólnika wewnętrznego 3/IV z dn. 24.I 1929 r. oraz pisma okólnego z dn. 10.V 1929 r. L. 7224/IV A. 4. Kolonie letnie i zimowe. § 105. W miarę możliwości dla dzieci robotników i robotnic urządzane są kolonie letnie i zimowe oraz półkolonie. Również i dla robotników są w miarę możliwości w czasie urlopów organizowane kolonie wypoczynkowe. Biblioteki. § 106. Dla dostarczenia robotnikom odpowiedniej lektury tworzone są przy wytwórniach i zakładach biblioteki, prowadzone przez wyznaczonych urzędników w myśl instrukcji z dnia 13.X 1928 r. Zespoły sportowe. § 107. Przy wytwórniach i zakładach są w ścisłym kontakcie z ośrodkami wychowania fizycznego zakładane i utrzymywane zespoły sportowe. Doksztalcenie zawodowe. § 108. P. M. S. opłaca w miarę możliwości za swych robotników wpisowe na kursach, umożliwiających im doksztalcenie zawodowe (np. palacz). Inne świadczenia kulturalne i społeczne. § 109. Przy wytwórniach i zakładach zakładane są świetlice, organizowane i utrzymywane chóry, orkiestry, kółka dramatyczne pracowników, urządzane pokazy i odczyty doksztalcające i t. p., o ile pozwolą na to warunki miejscowe oraz znajdują się potrzebne pomieszczenia, nie mające połączeń z budynkami fabrycznymi. § 110. P. M. S. przychodzi z pomocą doradcą, a w miarę możliwości i materialną wszystkim poczynaniom robotniczym w dziedzinie kulturalno-oświatowej (nauka, doksztalcenie, rozrywka, sport), bądź społeczno-spółdzielczej (kasy oszczędnościowe, pogrzebowe, pożyczkowe, kooperatywy: spożywcze, mieszkaniowe, ogródki rodzinne i t. p.). Kierownictwo wytwórni

lub zakładu obowiązane jest informować wyczerpująco dyrekcję o wszelkich poczynaniach tego rodzaju ewentualnie występować z umotywowanymi i zaopatrzonemi w kosztorysy założeniami i prowadzenia wnioskami o pomoc przy zakładaniu wyżej omówionych instytucji.

VII. Ubezpieczenia społeczne. Podział ubezpieczeń. § 111. Robotnicy Państwowego Monopolu Spirytusowego korzystają z dwu grup ubezpieczeń społecznych: 1) z ubezpieczeń ustawowych, t. j. tych, których zastosowanie nakazują poszczególne ustawy i rozporządzenia ogólnopaństwowe, 2) z ubezpieczeń pozaustawowych, t. j. tych, które wprowadził P. M. S. we własnym zakresie. § 112. Do ubezpieczeń ustawowych, obowiązujących w P. M. S. należą: 1) ubezpieczenie na wypadek choroby, 2) ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków, 3) ubezpieczenie inwalidzkie, 4) ubezpieczenie na wypadek bezrobocia (częściowo). § 113. Do ubezpieczeń pozaustawowych, obowiązujących w P. M. S. należą: 1) ubezpieczenie emerytalne, 2) ubezpieczenie na wypadek bezrobocia. Ubezpieczenie na wypadek choroby. § 114. Ubezpieczenie na wypadek choroby: 1) stosowane jest w myśl ustawy z dnia 19.V 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44/1920, poz. 272); 2) podlegają mu wszyscy bez wyjątku robotnicy wytwórni i zakładów P. M. S., o ile zatrudnieni są dłużej, niż 3 dni bez przerwy; 3) winno być przeprowadzone w miejscowym lub najbliższym oddziale (dzielnicy) Kasy Chorych; 4) z opłat przedsiębiorstwa (wytwórnia lub zakład) pokrywa 3/5, ubezpieczony 2/5, według taryf obowiązujących na terenie właściwej Kasy Chorych. Ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków. § 115. Ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków 1) stosowane jest: a) dla województw poznańskiego, pomorskiego, górnośląskiej części woj. śląskiego (b. zabór pruski), w myśl „Ordynacji Ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej” z dnia 19.VII 1911 r., b) dla reszty Rzeczypospolitej, w myśl austriackiej ustawy z dnia 28.XII 1887 oraz późniejszych ustaw i rozporządzeń, podanych w ostatecznem brzmieniu przez Ustawę Polską z dn. 7.VII 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65/1921 poz. 413), rozciągniętych na b. zabór rosyjski ustawą z dnia 30.I 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 16/1924, poz. 148); 2) podlegają mu wszyscy bez wyjątku robotnicy wytwórni i zakładów P. M. S., bez względu na czas zatrudnienia; 3) instytucjami, w których ubezpiecza się robotników, są: a) dla województw: lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, wołyńskiego i lubelskiego — Zakład Ubezpieczeń od Wypadków we Lwowie, b) dla miasta Warszawy i województw: warszawskiego, białostockiego, wileńskiego, poleskiego i nowogródzkiego — Oddział Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Warszawie, c) dla województw: krakowskiego, kieleckiego i śląska Cieszyńskiego — Oddział Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Krakowie, d) dla województwa łódzkiego — Oddział Zakładu Ubezpieczeń od Wypadków w Łodzi, e) dla województw: poznańskiego i pomorskiego — Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu, f) dla górnośląskiej części woj. śląskiego — Zakład Ubezpieczenia od Wypadków w Królewskiej Hucie. 4) Opłatę ponosi w całości wytwórnia lub zakład, według ustalonych przez wymienione powyżej zakłady taryf i w terminach przez nie podanych. Ubezpieczenie inwalidzkie. § 116. Ubezpieczenie inwalidzkie ma charakter specjalnego ubezpieczenia emerytalnego dla województw: poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części woj. śląskiego: 1) stosowane jest w myśl „Ordynacji Ubezpieczeniowej Rzeszy Niemieckiej” z dnia 19.VII 1911 r.; 2) podlegają mu wszyscy bez wyjątku robotnicy wytwórni i zakładów P. M. S., o ile są zatrudnieni dłużej, niż 7 dni bez przerwy; 3) instytucjami, przeprowadzającymi ubezpieczenie, są: a) dla województw: poznańskiego i pomorskiego — Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu, b) dla górnośląskiej części woj. śląskiego — Zakład Ubezpieczeniowy na wypadek inwalidztwa w Królewskiej Hucie; 4) opłatę ponosi według taryf, ustalonych przez instytucje, podane w p. 3-a-b, w 50% wytwórnia lub zakład, w 50% ubezpieczony. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia w Funduszu Bezrobocia. § 117. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia w Funduszu Bezrobocia zasadniczo, w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11.III 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 27/1925, poz. 192), do robotników,

zatrudnionych w wytwórniach i zakładach się nie stosuje. Podlegają mu jedynie, stosownie do §§ 2 i 3 zacytowanego powyżej rozporządzenia, niektórzy robotnicy niestali (vide § 29, p. 2), a mianowicie: 1) robotnicy wykwalifikowani, zatrudnieni czasowo przy okresowych robotach budowlanych, okresowych, prowadzonych we własnym zarządzie przez P.M.S.; 2) robotnicy niewykwalifikowani, zatrudnieni przy robotach budowlanych, prowadzonych we własnym zarządzie przez P. M. S., o ile: a) roboty trwają dłużej, niż 6 miesięcy w roku, b) o ile robotnicy, wymienieni pod p. 2 w ostatnich 12-tu miesiącach przed przyjęciem ich do tych robót, pozostawali co najmniej przez 10 tygodni w stosunku najmu pracy w przedsiębiorstwach, wymienionych w art. 1 ustawy o ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia z dnia 18.VII 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67/1924, poz. 650). Ubezpieczenie wyżej wymienionych przeprowadzane jest w myśl ustawy z dnia 18.VII 1924 r. (Dz. U. R. P. 67/1924, poz. 650) oraz wydanych do niej przepisów wykonawczych. § 118. Formalności, związane z ubezpieczeniem robotników w wymienionych w §§ 114-117 instytucjach ubezpieczeniowych (zgłaszanie zakładów, zgłaszanie wstąpienia i wystąpienia ubezpieczonych, zgłaszanie nieszczęśliwych wypadków, wpłaty i t. p.), winny być przeprowadzane ściśle w myśl obowiązujących w tym kierunku zarządzeń i wskazówek odnoszących się do zakładów ubezpieczeniowych. Zabezpieczenie na wypadek bezrobocia w P.M.S. § 119. Zabezpieczenie na wypadek bezrobocia w P. M. S.: 1) stosowane jest w myśl „Tymczasowych przepisów o zabezpieczeniu robotników P. M. S. na wypadek bezrobocia” (vide pismo z dnia 13.III 1928 r. L. 7358/IV. A. 4, okólniki wewnętrzne: Nr. 27/IV z dnia 24.V 1929 r., Nr. 47/IV z dnia 21.IX 1929 r., Nr. 3/IV z dnia 10.II 1930 r., Nr. 12/III z dnia 8.IV 1931 r.); 2) podlegają mu: a) stali robotnicy P. M. S. (vide § 29, p. 1), którzy zadośćczynią warunkom, podanym w wymienionych w p. 1 przepisach, b) niestali robotnicy P. M. S. (vide § 29, p. 2) z wyjątkiem podlegających przymusowemu ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia (vide § 117), jednakże tylko za każdorazowym uzyskaniem uprzedniej zgody dyr. P.M.S. Ubezpieczenie emerytalne P. M. S. § 120. Ubezpieczenie emerytalne: 1) stosowane jest w myśl „Statutu Emerytalnego dla robotników Państwowego Monopolu Spirytusowego oraz pozostałych po nich wdów i sierot” (okólnik wewnętrzny Nr. 15/IV z dnia 12.IV 1930) oraz wydanych na jego podstawie „Przepisów Wykonawczych” (okólnik wewn. Nr. 22/III z dnia 10 czerwca r. 1931); 2) podlegają mu tylko stali robotnicy (§ 29, p. 1), zatrudnieni w wytwórniach i zakładach P. M. S.

VIII. Stosunek do robotnika. Zasady. § 121. Kierownicy wytwórni i zakładów winni dążyć do podniesienia wzajemnego zaufania między robotnikami i przedsiębiorstwem, wpajając w robotnika przekonanie, że P. M. S. myśli o nim i że zawsze w miarę możliwości przyjdzie mu z pomocą, o ile wykonywać będzie powierzona sobie pracę, jak należy i dlatego winni ułatwiać dostęp do siebie robotnikom, wyznaczając godziny dla przyjmowania indywidualnych zażeń lub przedstawień. § 122. W sprawach osobistych robotnik przedstawia sam swe życzenia drogą służbową, t. j. przez swą bezpośrednią zwierzchność. Przedstawicielstwo robotnicze. § 123. Przedstawicielstwem ogółu robotników jest delegacja danej wytwórni i zakładu. § 124. Delegacja robotnicza wybierana jest w myśl przepisów („Zarządzenia, dotyczące wyborów delegacji robotniczej” oraz „Instrukcji wykonawczej — wyborczej”), ustalonych w okólniku Nr. 31/IV z dnia 3.VI 1929 r. i piśmie z dnia 3.VI 1929 r. L. 8252/IV. Okólnik powyższy nie dotyczy wyborów delegacji robotniczych wytwórni i zakładów na terenie b. zaboru pruskiego (województwa: poznańskie, pomorskie i górnośląska część woj. śląskiego), gdzie wybory do delegacji (wydziału robotniczego) winny być przeprowadzone w myśl lokalnych obowiązujących przepisów i zwyczajów. Porozumiewanie się z delegacją. § 125. Kierownicy wytwórni i zakładów winni widzieć w delegacji swobodnie wybranych mężów zaufania ogółu robotniczego, którzy we wszystkich sprawach wspólnych tego ogółu między kierownictwem a robotnikami pośredniczą. § 126. 1) Celem uregulowania sposobu

porozumiewania się z delegacją należy, aby kierownicy wytwórni i zakładów, w których delegacje w myśl § 124 zostały wybrane, wyznaczali stale przynajmniej jeden dzień w tygodniu, w którym w określonych przez siebie godzinach delegację przyjmą celem omówienia z nią spraw bieżących. 2) W tym dniu należy dać delegacji możność przedstawienia i omówienia wszystkich spraw z zakresu jej uprawnień i, jeżeli załatwienie prośby delegacji należy do kompetencji kierownictwa wytwórni lub zakładu, wydać od razu decyzję, w przeciwnym razie — przedłożyć sprawę do decyzji dyrekcji P. M. S. 3) Przyjmowanie delegacji poza wyznaczonym w p. 1 dniem może mieć miejsce tylko w sprawach nagłych. 4) Należy zwracać specjalną uwagę na szybkie załatwianie przedstawionych przez delegację spraw, jako na czynnik pierwszorzędnej wagi w drodze do podniesienia wzajemnego zaufania; wszelkie petycje robotników, kierowane do dyrekcji kierownictwa wytwórni lub zakładu winno przysyłać ze szczegółowym uzasadnieniem i wnioskiem, które pozwoliłyby dyrekcji bez zasięgania dodatkowych wiadomości wydać od razu potrzebną decyzję. Kary. § 127. W stosunku do robotników P. M. S. przewiduje się następujące rodzaje kar: 1) kara pieniężna, 2) nagana, 3) upomnienie. § 128. Upomnienie jest ustnem zwroceniem uwagi robotnikowi przez bezpośrednią zwierzchność, lub kierownika wytwórni lub zakładu. § 129. Nagana jest upomnieniem pisemnem, skierowanem w formie listu do robotnika. Nagana jest podpisywana z zasady przez kierownika wytwórni lub zakładu i odpis jej przechowuje się w aktach robotnika (vide § 133). § 130. Kary pieniężne, przewidziane w rozdziale IX Regulaminu Pracy, należy w wytwórniach i zakładach stosować z całą oględnością, tylko za wykroczenia, przewidziane w § 24 Regulaminu i po wyczerpaniu środków łagodniejszych, jak upomnienie i nagana. Kary pieniężne mogą być stosowane tylko w wytwórniach i zakładach, zatrudniających ponad 20 robotników, i jedynie za udowodnione indywidualnie przekroczenia. § 131. Wewnętrzna dokładna tabelę kar układa kierownictwo wytwórni lub zakładu. Przy jej układaniu i uzupełnianiu w miarę potrzeby należy kierować się zasadą jednolitego i równomiernego stosowania kar (za jednakowe przewinienia jednakowe kary).

IX. Instrukcja kancelaryjna. Kontrola stanu zatrudnienia. § 132. Dla kontroli stanu zatrudnienia wytwórni lub zakładu należy w wytwórniach i zakładach zatrudniających ponad 20 robotników prowadzić archiwum robotników, zawierające akta robotników czynnych oraz robotników zwolnionych lub zemerytowanych. Oprócz tego należy prowadzić teczke podań kandydatów na robotników. Akta robotnika. § 133. Akta każdego robotnika składają się z wypełnionej dokładnie karty indywidualnej (wykazu stanu służby) według załączonego wzoru (vide zał. Nr. 6) i oryginałów lub poświadczonych odpisów wszystkich złożonych przez robotnika dokumentów (vide §§ 7, 11, 61) oraz odpisów przeprowadzonej z robotnikiem korespondencji. Akta robotnika przechowuje się w teczce. W karcie indywidualnej robotnika należy dokładnie odnotowywać wszelkie zmiany, zachodzące w poszczególnych rubrykach w czasie zatrudnienia robotnika. § 134. Przy kompletowaniu dokumentów należy przyjąć za zasadę, że oryginalne dokumenty należy przechowywać tylko w bardzo wyjątkowych wypadkach (np. świadectwo moralności, zobowiązania), zasadniczo dokumenty winny być przechowywane w odpisach poświadczonych przez wytwórnię lub zakład. Archiwa. § 135. Akta robotników, założone w myśl §§ 133 i 134 przechowuje się przy zastosowaniu następującego podziału: 1) w archiwum A — robotników czynnych, 2) w archiwum B — (zwanem inaczej archiwum emerytur i odpraw) — robotników zemerytowanych lub zwolnionych za odprawą oraz ich rodzin, 3) w archiwum C — robotników zwolnionych na własne żądanie, lub z ich winy, bez wypowiedzenia lub odszkodowania oraz tych wszystkich zwolnionych, którzy nie zyskali jeszcze prawa do odprawy (mniej, niż rok pracy). Do każdego archiwum prowadzi się skorowidz-kartotekę, zawierającą wypełnione kartki załączonego wzoru (vide zał. 7). § 136. W razie zmian odnośnie zatrudnienia robotników (zwolnienie, zemerytowanie, usunięcie karne i t. p.) należy

przenosić akta z jednego archiwum do drugiego i kartki skorowidzowe z jednej kartoteki do drugiej. § 137. W archiwum B przechowywane są wszystkie akta wraz z dokumentami, których przechowywanie nakazują przepisy wykonawcze do Statutu Emerytalnego (vide okólnik Nr. 22/III z dn. 10.VI 1931 r.). § 138. Dla łatwiejszego zorientowania się w archiwum C wskazane jest, aby akta robotników zwolnionych z ich winy (karne), lub co do których D. P. M. S. zastrzegła, że nie mogą oni być przyjęci do żadnej z wytwórni lub zakładu P. M. S. — oznaczać wyznacznikiem czarnym. § 139. 1) W specjalnej teczce podać kandydatów na robotników należy przechowywać w porządku według pierwszeństwa do przyjęcia (patrz § 5) i według dat złożenia, podania o pracę kandydatów na robotników z odpisami ewentualnie załączonych dokumentów. 2) Oryginalne dokumenty kandydatów jeszcze nieprzyjętych należy z zasady zwracać petentowi po zrobieniu odpisów, które przechowuje się razem z podaniem. § 140. Zakłady, zatrudniające poniżej 20 robotników, zwolnione są od prowadzenia ewidencji robotników sposobem, wskazanym w §§ 135-139 włącznie, jednakże obowiązane są także zakładać akta robotnicze (vide § 133) oraz przechowywać je starannie w sposób, umożliwiający każdorazową kontrolę. Książeczka obrachunkowa. § 141. W myśl §§ 5 i 17 przepisów, normujących prawa i obowiązki robotników P. M. S., Państwowy Monopol Spirytusowy wydaje swym robotnikom książeczkę obrachunkową typu, zatwierdzonego przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej. Książeczkę wspomnianego powyżej typu winni otrzymać wszyscy robotnicy, zatrudnieni w wytwórniach i zakładach P. M. S., po odbyciu próbnego okresu pracy (vide §§ 9 i 10). § 142. Robotnicy zatrudnieni przy robotach nie mających bezpośredniego związku z zakresem działania wytwórni lub zakładu (vide okólnik Nr. 23/III z 1931 r.) książeczek obrachunkowych typu P. M. S. nie otrzymują i do nich ma zastosowanie książeczka typu ogólnego, ustalonego przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej dla zakładów przemysłowych, której wzory posiadać mogą lokalne Inspektoraty Pracy. § 143. Książeczka obrachunkowa stanowi prywatnoprawny dokument zawarcia umowy najmu i dlatego na staranne i dokładne wypełnienie szczególnie jej „części umownej” należy zwracać specjalną uwagę. Przyjmowanie robotnika. § 144. W części umownej książeczki obrachunkowej należy przy wypełnianiu książki dokładnie wskazać: 1) czasokres najmu (rodzaj umowy), t. j. robotnik jest stały, czy niestały, a przy niestałym określić ściśle rozmiarowo roboty lub czasokres. Np. I — zawarł umowę na czas od 1.I 1930 do 1.VI 1930, II — zawarł umowę na czas remontu 300 skrzyń, III — zawarł umowę bezterminowo; 2) wysokość wynagrodzenia, przyczem w myśl tekstu należy podawać tylko stawki zasadnicze, zaś przy obecnie stosowanym, w myśl przepisów rozdziału V (vide §§ 41-81) systemie uposażenia, wypełniać być winny przy określaniu wynagrodzenia tylko pozycje: druga (dekadowo zł.....), lub trzecia (za dzień roboczy zł.....); 3) funkcję (charakter, rodzaj zatrudnienia) robotnika, przyczem przy określaniu jej należy posilkować się nomenklaturą, ustaloną dla dniówkowych (vide § 46) w tabeli uposażeń (vide zał. 2), dla zatrudnionych przy pilnowaniu wyraźnie wyszczególnić, np. dozorca dzienny, portier, dozorca nocny i t. p.; 4) warunki korzystania ze świadczeń, w myśl odnosnych przepisów i regulaminów, np. korzystanie z mieszkania służbowego (vide § 96), terminy wydawania mydła, bonów do kąpeli, ubrań ochronnych i t. p.; 5) warunki szczegółowe: poza podanymi w druku należy robotnikom zatrudnionym w wytwórniach i zakładach na terenie b. zaboru austriackiego, dopisywać ustęp treści następującej „Robotnik (ca) zrzeka się uprawnień, wynikających z przepisów § 1154-b, część II Austriackiego Kodeksu Cywilnego, który brzmi: „Pracujący zatrzymuje prawo do wynagrodzenia, jeżeli po 14-dniowym conajmniej pełnieniu usług skutkiem choroby lub nieszcześćia doznał przeszkody w świadczeniu usług na czas stosunkowo krótki, nie przekraczający jednego tygodnia, a nie zawinił tego rozmyślnie, ani grubym niedbalstwem. Zasada ta obowiązuje również, jeżeli przeszkodę wywołały bez jego winy inne ważne przyczyny, odnoszące się do

jego osoby. Kwoty, które pracujący pobiera za czas trwania przeszkody na podstawie ubezpieczenia publicznoprawnego, stracić może służbodawca w takiej części, jaka odpowiada stosunkowi jego faktycznej składki do całej składki ubezpieczeniowej”. Zwalnianie robotników. § 145. Przy rozwiązywaniu najmu należy w części umownej książeczki obrachunkowej podać dokładnie termin wypowiedzenia, lub zwolnienia (vide §§ 15-17) robotnika (np. „wymówiono pracę dnia 1.IV 1930 r. z terminem wypowiedzenia do 15.IV 1930 r.”, lub „zwolniono w dn. 1.IV 1930 z wypłatą odszkodowania i odprawy”, lub „rozwiązano najem z winy robotnika w dniu 10.IV 1930 r.”). § 146. Jeżeli zajdą jakiekolwiek zmiany w warunkach, wypisanych w części umownej książeczki obrachunkowej (vide § 144); wytwórnia lub zakład winny bezwzględnie przeprowadzać w książeczce odnośne poprawki (np. przy zmianie uposażenia, przeniesienia do innej pracy, zmianie charakteru najmu, czy któregoś z warunków szczegółowych). § 147. Co do części instrukcyjnej należy punkty regulaminu, podane ramowo w każdej książeczce, wypełnić zgodnie z zasadami, przyjętymi dla danej wytwórni lub zakładu. § 148. Jako wartość książeczki do zwrotu, w myśl § 22 Regulaminu Pracy, należy podać zł. 0,20 (dwadzieścia groszy) za właściwą książeczkę obrachunkową, a zł. 0,25 za część instrukcyjną. (Zmieniono na podstawie okólnika 9/XI. L. 53/III). Podatek dochodowy. § 149. Podatek dochodowy od wynagrodzenia oblicza się na następujących zasadach: 1) podatek dochodowy winien być obliczany od pełnej sumy zarobku w każdym ukończonym okresie płatniczym, t. j. co dekadę; 2) podstawą do obliczania podatku dochodowego jest stawka procentowa, pobierana według tabeli art. 111 ustawy o państwowym podatku dochodowym i obliczana w stosunku do teoretycznego rocznego zarobku podatnika; 3) o ile zarobek robotnika w okresie płatniczym (dekada) podlega zmniejszeniu (np. ze względu na redukcję tygodnia pracy) teoretyczny roczny zarobek winien być wyprowadzony przy każdorazowym obliczaniu w stosunku do rzeczywiście zarobionego wynagrodzenia w danym okresie płatniczym. Np. I. Robotnik pracował 5 dni w dekadzie po zł. 10,00 dziennie co stanowi zł. 50,00; rok liczy się 36 dekad, teoretyczny więc roczny zarobek wynosi $50 \times 36 = 1800$ zł., co daje stopę procentową 0. Np. II. Robotnik pracował 8 dni w dekadzie po zł. 10,00 dziennie, co stanowi zł. 80,00, zatem $80 \times 36 = 2880$ zł. — stopa procentowa 1,8%. Zawiadomienia o redukcjach. § 150. 1) O każdej przewidzianej redukcji robotników winno kierownictwo wytwórni lub zakładu zawiadomić bezwzględnie najbliższy lokalny urząd Inspekcji Pracy, niezależnie od powodów redukcji i ilości zredukowanych. W zawiadomieniu winna być podana data przewidzianej redukcji, ilość robotników przeznaczonych do zwolnienia i rodzaj pracy, przy której są zatrudnieni. 2) O ile w przewidzianym terminie nie zredukowano wszystkich przeznaczonych przedtem do zwolnienia, należy również zawiadomić o tem właściwy urząd Inspekcji Pracy. 3) Zawiadomienia takie kieruje wytwórnia lub zakład bezpośrednio do najbliższego urzędu Inspekcji Pracy, w odpisie zaś przesyła wydziałowi III D. P. M. S. do wiadomości. Sprawozdanie. § 151. Wszelkiego rodzaju sprawozdania, dotyczące spraw robotniczych, należy sporządzać w myśl wydawanych zarządzeń. Prowadzenie księgi wykazów. § 152. Wytwórnia lub zakład obowiązany jest prowadzić: 1) listy płacy robotników stosownie do wytycznych, ustalonych w rozporządzeniu Min. Pracy i Opieki Społecznej z dnia 8.XI 1928 r. (Dz. U. R. P. 96/1928, poz. 847); 2) w zakładach, zatrudniających więcej niż 20 robotników — księgę kar pieniężnych, nakładanych na robotników, stosownie do rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1.XI 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83/1928, poz. 733); 3) w zakładach, zatrudniających więcej niż 4 robotników — księgę imienną robotników ściśle według schematu i stosownie do wytycznych rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z dn. 8.XI 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96/1928, poz. 847); 4) w zakładach, zatrudniających więcej niż 4 robotników — o ile Inspekcja Pracy danego obwodu tego zażąda — księgę do uwag Inspektora Pracy według schematu,

ustalonego w rozporządzeniu Min. Pracy i Opieki Społecznej z dnia 8.XI 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 96/1928, poz. 847).

Przepisy normujące prawa i obowiązki robotników Polskiego Monopolu Tytoniowego

Warszawa 22.I 1927 r. I. Przepisy ogólne. Par. 1. Robotnikiem Polskiego Monopolu Tytoniowego jest osoba, przyjęta w tym charakterze przez kierownika jednej z fabryk lub jednego z zakładów Polskiego Monopolu Tytoniowego na podstawie umowy o pracę. Par. 2. Od kandydatów na robotników w fabrykach i zakładach Polskiego Monopolu Tytoniowego wymagane są następujące warunki: a) obywatelstwo polskie, b) ukończone 18 lat, a nie przekroczone 35 lat życia, c) zdolność do pracy pod względem fizycznym i umysłowym stwierdzona przez wyznaczonego lekarza, d) przeszłość nienaganna, e) znajomość polskiego języka w słowie i piśmie, f) u mężczyzn, obowiązanych do służby wojskowej, — dopełnienie tego obowiązku. Osoby, nie posiadające powyższych warunków, mogą być przyjęte wyłącznie za zezwoleniem dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego. Par. 3. Robotnik obowiązany jest wykonywać wszelkie prace zlecone w granicach obowiązków, wynikających z umowy o pracę. Par. 4. Robotnik obowiązany jest dbać o dobro instytucji, spełniać swe obowiązki gorliwie i sumiennie, wykonywać ściśle polecenia swych przełożonych, zachowywać się w stosunku do nich z należyтым szacunkiem, a w stosunku do współpracowników i innych osób — z uprzejmością i taktem. Par. 5. Każdy robotnik przed opuszczeniem zabudowań monopolowych obowiązany jest poddać się rewizji osobistej. Uchylenie się od rewizji, znalezienie przy rewidowanym przedmiotów, stanowiących własność skarbową, lub porzucenie przez osobę rewidowaną takich przedmiotów przed rewizją, powoduje natychmiastowe wydalenie z pracy (par. 25, 26 i 27). Par. 6. Każdy robotnik, który przebył okres próbny i nie został zwolniony (par. 22), otrzymuje książkę robotniczą według wzoru, ustalonego przez dyrekcję Polskiego Monopolu Tytoniowego. Par. 7. Praca we wszystkich fabrykach i zakładach Monopolu Tytoniowego trwa 46 godzin tygodniowo, t. j. 8 godzin każdego dnia, a w soboty 6 godzin. Wolne od pracy są wszystkie niedziele w roku oraz święta, wskazane w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 listopada 1924 r. o dniach świątecznych (Dz. U. R. P. Nr. 101, poz. 928) i w ustawie z dnia 18 marca 1925 r. w przedmiocie zmiany tego rozporządzenia (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 234). W Wielki Piątek i Wigilię Bożego Narodzenia praca trwa 6 godzin. Powyższe nie dotyczy służby bezpieczeństwa, dla której istnieją przepisy osobne. Par. 8. W razie koniecznej potrzeby robotnik obowiązany jest wykonywać pracę w godzinach nadliczbowych w ramach przewidzianych ustawą z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 2 z r. 1920, poz. 7). W razie, gdy z powodu zaszłych lub groźących fabryce lub zakładowi żywiołowych wydarzeń, lub nieszczęśliwych wypadków jest to konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa pracujących, dla utrzymania w całości pracy i umożliwienia dalszego ruchu oraz dla wykonywania robót, których niewykonanie spowodowałoby mogło zepsucie materiałów lub urządzeń mechanicznych — robotnicy obowiązani są do wykonywania pracy w godzinach nadliczbowych w każdym dniu tygodnia, nie wyłączając niedziel, przyczem czas pracy nie może przekraczać 12-tu godzin na dobę, o ile nie chodzi o akcję ratowniczą. Par. 9. Wynagrodzenie robotników oblicza się dniówkowo, tygodniowo lub akordowo, t. j. od sztuki. Za godziny nadliczbowe robotnik otrzymuje wynagrodzenie według norm, przewidzianych w art. 16 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 2, z r. 1920, poz. 7). Par. 10. Wynagrodzenie wypłaca się w gotówce po zakończonym tygodniu pracy, który trwa od czwartku jednego tygodnia do środy tygodnia następnego (włącznie). Wypłatę uskutecznia się w piątek. Jeżeli w dniu wyznaczonym na wypłatę przypada święto, to wypłata odbywa się w dniu bezpośrednio poprzedzającym. Par. 11. Z wynagrodzenia robotnika potrąca się:

a) należności podatkowe i inne opłaty publiczne, b) obowiązujące składki ubezpieczeniowe, c) określony w umowie czynsz za mieszkanie w budynkach monopolu tytoniowego oraz należności za opał, światło i wyżywienie, d) kary pieniężne, nałożone na robotnika na podstawie obowiązujących przepisów, e) należne raty za otrzymane zaliczki w gotówce, f) należne raty za wykupione dla robotnika i za jego zgodą artykuły, g) należności za pobrane towary w sklepie lub kooperatywie fabrycznej, d) należności, obciążające robotnika na mocy prawomocnych wyroków sądowych i orzeczeń administracyjnych. Punkty f) i g) nie obowiązują w fabrykach i zakładach, położonych na obszarze województw: poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego. Łączna suma potrąceń z wynagrodzenia robotnika wskazanych w punktach: od b) do h) — nie może przewyższać norm określonych właściwymi przepisami dzielnicowymi, a w razie aresztów sądowych i administracyjnych mają one pierwszeństwo; pozostałe potrącenia mogą stanowić tylko uzupełnienie norm przepisowych. Par. 12. Kobiety i młodociani korzystają z uprawnień, przewidzianych ustawą z dnia 2 lipca 1924 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 636). II. Prawa i obowiązki robotników. Par. 13. Robotnicy Polskiego Monopolu Tytoniowego mają prawo do korzystania z płatnych urlopów wypoczynkowych na zasadach, przewidzianych ustawą z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 334). Par. 14. Robotnicy Polskiego Monopolu Tytoniowego są ubezpieczeni od nieszczęśliwych wypadków i na wypadek choroby stosownie do obowiązujących w tej mierze przepisów. Par. 15. Robotnicy Polskiego Monopolu Tytoniowego otrzymują zaopatrzenie na starość, a w razie ich śmierci rodziny otrzymują zabezpieczenie według norm, które określi osobny statut. Par. 16. Po ukończeniu pracy robotnicy obowiązani są, w obrębie obowiązującego ich czasu pracy, uprzątnąć materiał tytoniowy oraz oczyścić narzędzia i warsztaty pracy. Par. 17. Fabryki względnie zakłady Polskiego Monopolu Tytoniowego dostarczają robotnikom i robotnicom specjalnych ubiorów do pracy, względnie fartuchów i nakryć na głowy, które robotnicy i robotnice obowiązani są nakładać i nosić w czasie pracy. Ubrania te, stanowiące własność Polskiego Monopolu Tytoniowego, winny być utrzymane w porządku i należytej czystości. Par. 18. Robotnicy obowiązani są do przestrzegania największej czystości. W tym celu Polski Monopol Tytoniowy urządzi w każdej fabryce, względnie w każdym zakładzie, w dostatecznej ilości umywalnie, w których robotnicy obowiązani są myć ręce przed pracą, przed przerwą obiadową oraz po przerwie. Mydła i ręczniki dostarczą fabryki względnie zakłady Polskiego Monopolu Tytoniowego. Par. 19. Spożywanie środków żywnościowych dozwolone jest tylko w czasie przerw przeznaczonych na posiłek i w specjalnie na ten cel urządzonych pomieszczeniach. Wzbronione jest przynoszenie ze sobą oraz przechowywanie artykułów spożywczych w obrębie pomieszczeń, w których odbywa się praca. Par. 20. W obrębie zabudowań fabryk i zakładów Polskiego Monopolu Tytoniowego zabrania się: używania napojów wysokokowych, palenia wyrobów tytoniowych, załatwiania wszelkich interesów i transakcyj handlowych, przynoszenia z sobą przedmiotów, które fabryka lub zakład zwykle posiada na składzie, jakoteż przedmiotów, powodujących niebezpieczeństwo zdrowia, życia i ognia. Przedmioty te, o ile robotnik (ca) przyniesie je z sobą, winny być przy wejściu złożone w specjalnie na ten cel wyznaczonym miejscu, lub oddane do przechowania odzwiernemu. Par. 21. W czasie trwania pracy robotnik nie może bez zezwolenia organu dozoru opuszczać swego miejsca pracy i przechodzić na inne miejsce pracy. Również nie wolno robotnikowi opuszczać w czasie pracy zabudowań monopolowych bez uprzedniego zezwolenia kierownika fabryki lub zakładu. Par. 22. Każdy robotnik w ciągu pierwszych siedmiu dni po przyjęciu go do pracy przebywa okres próbny, podczas którego przysługuje mu prawo zwolnienia się z pracy w każdym czasie. Takie same prawo zwolnienia robotnika w okresie próbnym przysługuje kierownikowi fabryki względnie zakładu Polskiego Monopolu Tytoniowego. Par. 23. Po

przebyciu okresu próbnego zwolnienie może nastąpić tylko po uprzednim 14-dniowym wypowiedzeniu. Po upływie roku pracy okres wypowiedzenia przedłuża się do jednego miesiąca, po upływie 2-ch lat do 2-ch miesięcy, po upływie 3-ch lat do 3-ch miesięcy, po upływie 4-ch lat do 4-ch miesięcy, po upływie 5-ciu lat do 5-ciu miesięcy, po upływie 6-ciu lat i więcej do 6-ciu miesięcy. Dotyczy to dobrowolnego rozwiązania umowy, a nie wydalenia bez wypowiedzenia. Lata pracy dla określenia powyższych terminów wypowiedzenia pracy oblicza się od 1-go stycznia roku następnego po dacie przyjęcia do pracy w jednej z fabryk lub w jednym z zakładów Polskiego Monopolu Tytoniowego.

III. Rozwiązanie stosunku pracy. Par. 24. Zwolnienie robotników, przyjętych na pewien oznaczony okres czasu, następuje bez uprzedniego wypowiedzenia z upływem oznaczonego czasu. Par. 25. Rozwiązanie stosunku pracy po przebyciu okresu próbnego może nastąpić przez: a) wypowiedzenie robotnikowi pracy z zachowaniem okresu wypowiedzenia, przewidzianego w par. 23 niniejszych przepisów, b) wypowiedzenie pracy przez robotnika, co wymaga 14-dniowego wypowiedzenia, c) niezgłoszenie się do pracy dłużej niż przez 3 dni z rzędu, lub ogółem więcej niż przez 6 dni w ciągu miesiąca bez przyczyny uzasadnionej i usprawiedliwionej, d) wydalenie natychmiastowe (par. 26 i 27 niniejszych przepisów). W wypadkach przewidzianych w punktach b), c) i d) robotnik traci prawa nabyte przez dotychczasową służbę w Polskim Monopolu Tytoniowym. Ponowne przyjęcie robotnika, jak również przywrócenie nabytych na służbie w Monopolu Tytoniowym przywilejów, może nastąpić wyłącznie za zezwoleniem dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego.

IV. Przepisy dyscyplinarne. Par. 26. Za uchybienie przyjętym na siebie obowiązkom, a w szczególności za niestosowanie się do niniejszych przepisów, robotnik niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karnej, sądowej, względnie administracyjnej, podlega następującym karom: 1) upomnieniu, 2) naganie, 3) karze pieniężnej, 4) wydaleniu z pracy. Par. 27. Wydalenie z pracy bez uprzedniego wypowiedzenia może nastąpić: 1) w razie pociągnięcia robotnika do odpowiedzialności karnej skutkiem oskarżenia go o czyn występny, za który grozi co najmniej więzienie, 2) w razie ukarania sądowego za zbrodnię, występki lub wykroczenie, popełnione z chęci zysku, lub za przekroczenie przepisów o moralności publicznej, 3) za sprzeniewierzenie, kradzież i inne zamachy na własność Skarbu Państwa, położonych i współpracowników, 4) za przekroczenie par. 5 ust. 2 przepisów niniejszych, 5) za zuchwalstwo, oczywiście nieposłuszeństwo lub nieposzanowanie władzy, 6) za nakłanianie lub podżeganie współpracowników do czynów przeciwpaństwowych lub też szkodliwych dla Skarbu Państwa, 7) za rozmyślne wmieszanie obcych składników do wyrobów tytoniowych. Par. 28. Kary nakładane są przez kierownika fabryki lub zakładu Polskiego Monopolu Tytoniowego. Przy każdym nałożeniu kary spisany jest protokół, który winien być przechowywany w aktach i wpisany do ogólnej księgi robotniczej. Par. 29. Od kar wyszczególnionych w par. 26 niniejszych przepisów pod 1, 2 i 3 robotnikowi nie przysługuje prawo odwołania. Natomiast w razie wyznaczenia kary wydalenia robotnikowi służy prawo odwołania się do dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego, z wyjątkiem wypadków, określonych w par. 27 niniejszych przepisów pod 2, 3 i 4. Odwołanie winno być wniesione na piśmie na ręce kierownika fabryki lub zakładu w ciągu dni 3-ich od daty zawiadomienia o wydaleniu, przyczem robotnik jest zawieszony w pracy aż do rozstrzygnięcia sprawy i za ten czas wynagrodzenia nie otrzymuje. Par. 30. Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego naskutek odwołania robotnika przeciwko decyzji kierownika fabryki lub zakładu, albo wyda orzeczenie na podstawie przedłożonych sobie aktów, albo też zarządzi rozpatrzenie odwołania w następującym trybie: A) Śledztwo wstępne. Przeprowadzenie śledztwa dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego powierza Komisarzowi Śledczemu, którego wyznacza według swego uznania z pośród urzędników odnośnej fabryki lub zakładu. Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego może też wyznaczyć Komisarza Śledczego z pośród swoich urzędników lub z innych fabryk względnie zakładów Polskiego Monopolu Tytoniowego. Materiał zebrany w toku dochodzeń (zeznania świadków w formie protokółów) Komisarz Śledczy przedstawia

przewodniczącemu rozprawy ustnej wraz ze swoim wnioskiem. B) Rozprawa ustna. Na podstawie posiadanego materiału przeprowadza się rozprawę ustną przed Komisją, w której skład wchodzi w charakterze przewodniczącego najstarszy służbowo urzędnik danej fabryki lub zakładu, o ile sam nie nałożył zaskarżonej kary, a nadto 2-ich urzędników tej fabryki lub zakładu, wyznaczonych przez przewodniczącego, 2-ich robotników, których wybierają z pomiędzy siebie delegaci, powołani w myśl postanowień niniejszych przepisów (par. 34). Jeżeli karę nałożył najstarszy służbowo urzędnik, to funkcje przewodniczącego obejmuje bezpośrednio młodszy urzędnik. Komisja, po zapoznaniu się ze stanem sprawy, przedstawionym przez przewodniczącego Komisji, po wysłuchaniu odwołującego się, oraz, w miarę potrzeby świadków, przystępuje do głosowania. Decyzja zapada zwykłą większością głosów. Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów. Komisja decyduje tylko co do winy. Orzeczenie Komisji wraz ze wszystkimi aktami sprawy przewodniczący przedstawia w ciągu dni 14-tu dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego do decyzji. Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytoniowego w poszczególnych wypadkach może zarządzić przeprowadzenie postępowania w powyższym trybie jednak przez Komisję innej fabryki względnie innego zakładu Polskiego Monopolu Tytoniowego. Par. 31. W skład Komisji nie mogą wchodzić osoby, które w myśl obowiązujących ustaw postępowania karnego nie mogą być sędziami sprawy. Par. 32. Wszelkie koszty, związane z postępowaniem odwoławczym, pokrywa Polski Monopol Tytoniowy.

V. Przedstawicielstwo robotnicze. Par. 33. W sprawach osobistych robotnik sam przedstawia swe życzenia bezpośrednio zwierzchnikowi. Sprawy, dotyczące ogółu robotników lub też robotników jednego działu, przedstawiają delegaci robotników, wybierani z pośród ogółu robotników fabryki lub zakładu za pomocą głosowania tajnego. W fabrykach i zakładach, zatrudniających do 50 osób, robotnicy wybierają ze swego grona 3-ich delegatów i 3-ich zastępców delegatów; w fabrykach i zakładach, zatrudniających od 51 do 250 osób, robotnicy wybierają 5-ciu delegatów i 5-ciu zastępców delegatów. W fabrykach lub zakładach, zatrudniających jeszcze większą liczbę robotników, wzrasta ilość delegatów i zastępców delegatów o jedną osobę na każdych dalszych 50-ciu zatrudnionych robotników. W fabrykach i zakładach, zatrudniających powyżej 500 robotników, ilość delegatów ustala się na 10 osób, a zastępców delegatów na 20 osób. Delegaci robotników przed zgłoszeniem swych spraw kierownikowi winni o tem powiadomić kierowników oddziałowych. Pozatem delegaci mogą przedstawiać swoje sprawy również dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego, lub delegatom dyrekcji Polskiego Monopolu Tytoniowego, jednak zawsze w drodze służbowej: a) pisemnie za pośrednictwem kierownictwa fabryki lub zakładu, b) ustnie, po uprzednim zgłoszeniu się przedewszystkiem do kierowników oddziałowych, a następnie do kierownika fabryki lub zakładu z wyszczególnieniem spraw, które delegacja zamierza przedstawić.

VI. Przepisy końcowe. Par. 34. Przy rozwiązaniu stosunku pracy robotnik otrzymuje na żądanie świadectwo, którego treść winna wykazywać czas pracy, od chwili wstąpienia do opuszczenia pracy, oraz czynności, do jakich w tym czasie był używany. Kwalifikacje robotnika oraz wysokość jego uzdolnienia i uposażenia tudzież powód rozwiązania umowy wykaże się w świadectwie wyłącznie na piśmie na prośbę robotnika. Treść wydanego świadectwa pracy winna być przechowywana w aktach fabryki lub zakładu i zapisana do głównej księgi robotniczej. Par. 35. Sprawy warunków pracy oraz stosunku służbowego robotników Polskiego Monopolu Tytoniowego nie objęte niniejszymi przepisami regulują ogólne przepisy i postanowienia prawne, odnoszące się do stosunku najmu pracy. Par. 36. Postanowienia niniejsze nie mają zastosowania do robotników sezonowych, przyjętych do pracy na czas wykupu lub fermentacji tytoniu, tudzież do roboty polnych na plantacjach tytoniowych, prowadzonych we własnym zarządzie przez Polski Monopol Tytoniowy. Par. 37. Przepisy powyższe nabierają mocy obowiązującej z dniem 1 lutego 1927 r. Równocześnie tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczasowe przepisy, odnoszące się do spraw niniejszymi przepisami unormowanych.

Wykaz umów zbiorowych i orzeczeń arbitrażowych wydanych w druku

Umowy zbiorowe

1. U44. Umowa zbiorowa między Związkiem Pracodawców w Ostrowiu z jednej strony a Związkiem Robotników i Rzemieślników Zjednoczenia Zawodowego Polskiego z siedzibą w Poznaniu, sekretariat Ostrow, z drugiej strony. Monitor Polski Nr. 206 z dn. 8.IX 1933 r.

2. U45. Umowa zbiorowa pomiędzy Związkiem Pracodawców na obszar woj. poznańskiego T. z. z siedzibą w Poznaniu z jednej strony a związkami robotniczymi: a) Związkiem Robotników i Rzemieślników Z. Z. P. w Poznaniu, b) Chrześcijańskim Zjednoczeniem Zawodowym w Rzeczypospolitej Polskiej Poznań — Pomorze, c) Polskim Związkiem Zawodowym Pracowników w Przemysle i Handlu „Praca” Poznań — z drugiej strony. Monitor Polski Nr. 111 z dn. 15.V 1933 r.

3. U55. Taryfa dla robotników rolnych woj. śląskiego na rok 1933/34. Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego Nr. 20 z dn. 21.VI 1933 r.

4. U110. Umowa zbiorowa pomiędzy Związkiem Pracodawców na obszar woj. poznańskiego T. z. z siedzibą w Poznaniu z jednej strony a związkami robotniczymi: a) Związkiem Metalowców i Pokrewnych Zawodów Z. Z. P. w Poznaniu, b) Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Okrąg Poznań — Pomorze, c) Chrześcijańskim Zjednoczeniem Zawodowym w Rzeczypospolitej Polskiej Poznań — Pomorze z drugiej strony. Monitor Polski Nr. 106 z dn. 9.V 1933 r.

5. U138. Umowa spisana dn. 6.X 1921 r. a zmodyfikowana i uzupełniona dn. 19.XI 1922 r. w sprawie regulacji płac robotników naftowych. Nakładem Izby Pracodawców w Przemysle Naftowym w Krośnie, Lwów 1922, str. 23.

Umowa zawarta dn. 19.XI 1922 r. pomiędzy Izbami Pracodawców w Bitkowie, w Boryslawiu i w Krośnie, reprezentującymi ogół przemysłowców naftowych, i Związkami Zawodowymi, a w szczególności Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce, Warszawa, Związkiem Robotników Przemysłu Chemicznego, Czechowice, i Związkiem Robotników Przemysłu Górniczo-Naftowego, Wieliczka. Wyd. drugie uzupełnione. Drohobycz, 1928, str. 31.

6. U142. Taryfa płac robotników przemysłu włókienniczego wydana przez Związek Zawodowy Robotników i Robotnic Przemysłu Włókienniczego w Polsce. Łódź, w kwietniu 1933 roku, str. 48.

7. U198. Umowa zbiorowa pomiędzy Związkiem Pracodawców na miasto Gniezno i okolice Tow. zap. w Gnieźnie z jednej strony a Związkiem Robotników i Rzemieślników Zjednoczenia Zawodowego Polskiego Poznań, sekretariat Okręgu w Gnieźnie, z drugiej strony. Monitor Polski Nr. 195 z dn. 26.VIII 1933 r.

8. U142. Umowa taryfowa dla przemysłu tartakowego w woj. śląskim wydana w języku polskim i niemieckim w Bytomiu na Górnym Śląsku 15.X 1924 r. str. 8+8.

9. U250. Książeczka obrachunkowa według wzoru zatwierdzonego przez Okręgowego Inspektora Pracy X okręgu w myśl par. 4. ust. 1. rozporządzenia Ministra Pra-

cy i Opieki Społecznej z dn. 8.XI 1928 r., wydanego w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu, Skarbu, Komunikacji, Spraw Wojskowych, Robót Publicznych, Pocht i Telegrafów oraz Reform Rolnych o książeczkach obrachunkowych (Dz. U. R. P. Nr. 96, poz. 846), Poznań str. 31.

10. U251. Regulamin pracy, zatwierdzony przez Inspektora Pracy 57 Obwodu z dn. 10.VI 1929 r., Poznań, str. 1.

11. U287. Umowa zbiorowa z dn. 14.VI 1933 r. skorygowana dodatkową ugodą z dn. 21.VI 1933 r., zawarta w Katowicach przez Związek Pracodawców Przemysłu Budowlanego na Górnym Śląsku, Związek zapisany, Związek Samodzielnych Polskich Budowniczych na Śląsku i Związek Pracodawców dla robót podziemnych i betonowych na województwo śląskie z jednej strony, a Związek Pracowników Budowlanych i Pokrewnych Zawodów Z. Z. P., Centralny Związek Robotników Budowlanych w Polsce i Związek Ciesli i Pokrewnych Zawodów — z drugiej strony. Gazeta Urzędowa woj. śląskiego Nr. 22, poz. 3, z dn. 28.VI 1933 r.

12. U191. Umowa zbiorowa dla przemysłu budowlanego (budownictwo nadziemne, betonowe i podziemne) na górnośląskiej części woj. śląskiego z dn. 15.X 1931 r., wydana w językach polskim i niemieckim w Katowicach dn. 19.III 1932 r., str. 35 + 35.

13. U293. Regulamin pracy w zakładach drukarskich gazetowych oraz obsługujących gazety przyjęty w drodze umów Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism ze związkami: Związkiem Zawodowym Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce (oddział Warszawa), Polskim Związkiem Zawodowym Drukarzy i Pokrewnych Zawodów na Rzplitą Polską, Centralnym Związkiem Zawodowym Drukarzy i Pokrewnych Zawodów Rzplitej Polskiej, z każdym oddzielnie. Warszawa 1932, str. 22.

14. U295. Regulamin pracy w zakładach litograficznych i fotochemigraficznych, przyjęty w drodze umowy przez Stowarzyszenie Zakładów Graficznych w Warszawie oraz przez Związek Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce (okrąg Warszawa), obowiązuje od dn. 1.VII 1926 r., poprawiony zgodnie z umową zbiorową zawartą 19.VI 1933 r., Warszawa, str. 19.

15. U302. Umowa zbiorowa dla przemysłu graficznego na woj. poznańskie, Poznań 26.II 1932 r., str. 18.

16. U303. Umowa zbiorowa dla przemysłu graficznego na woj. pomorskie pomiędzy Korporacją Zakładów Graficznych i Wydawniczych na woj. pomorskie z siedzibą w Toruniu z jednej strony, a zrzeszeniami: 1) Związek Zawodowy Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział Pomorski, 2) Polski Związek Zawodowy Drukarzy i Pokrewnych Zawodów na Rzeczpospolitą Polską, Okrąg Toruński, 3) Związek Litografów, Chemigrafów i Pokr. Zawod. w Polsce, Oddział Pomorski, 4) Związek Zawodowy Poligraficzny na woj. pomorskie z siedzibą w Toruniu — z drugiej strony. Toruń, dn. 1.IV 1932 r., str. 4.

17. U304. Taryfa dla przemysłu graficznego w woj. śląskim, Katowice, dn. 22.II 1932 r., str. 24.

18. U306. Umowa spisana dn. 27.II 1932 r. w Inspektoracie Pracy 38 Obwodu w Krakowie między delegatami Korporacji Przemysłowców Graficznych, sekcją właścicieli zakładów litograficznych w Krakowie, a delegatami Związku Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie. Regulamin pracy Związku Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce (Okrąg Kraków), wyd. Związku Litografów, Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce (Okrąg Kraków), Kraków, str. 13.

19. U307. Umowa cennikowa między Związkiem Właścicieli Drukarń Małopolski Zachodniej a Związkiem Zawodowym Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie, uzgodniona w Inspektoracie Pracy w Krakowie w dn. 10.VII 1933 r., Kraków, 10.VII 1933 r., str. 2.

20. U308. Umowa cennikowa z dn. 3.XII 1932 r. między Korporacją Przemysłowców Graficznych a Stowarzyszeniem Drukarzy „Ognisko”, Lwów, 5.XII 1932 r. str. 3.

Cennik Drukarski przyjęty w drodze umowy przez Związek Właścicieli Zakładów Graficznych i Wydawniczych woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego imieniem ogółu pryncypałów oraz przez Stowarzyszenie Drukarzy, Odlewaczy Czcione i Pokrewnych Zawodów „Ognisko” imieniem ogółu towarzyszy. Nakładem organizacji, Lwów 1925, str. 100.

Dodatek do Cennika Drukarskiego z dn. 1.VI 1925 r., obowiązującego na terenie woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, ważny od dnia 1.XII 1926 r. do 30.XI 1927 r., str. 7.

21. UI106. Regulamin pracy w zakładach foto-chemigraficznych, przyjęty w drodze umowy przez Stowarzyszenie Zakładów Graficznych w Warszawie oraz przez Związek Chemigrafów i Pokrewnych Zawodów w Polsce. Obowiązuje od dn. 1.VII 1929 r. Warszawa, str. 16.

Orzeczenia arbitrażowe

22. O1. Orzeczenie Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej ustalające warunki pracy i płacy robotników rolnych na rok służbowy 1933/34 na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego. Monitor Polski Nr. 81 z dn. 7. IV 1933 r.

23. O2. Orzeczenie Komisji Pojednawczo-Rozjemczej w Katowicach z dn. 19.XII 1929 r. skorygowane orzeczeniami z dn. 26.II i 17.III 1930 r. Dziennik Ustaw Śląskich Nr. 10 z dn. 5.V 1930 r.

24. OI5. Orzeczenie dobrowolnej Komisji Arbitrażowej pod przewodnictwem Głównego Inspektora Pracy przy udziale przedstawicieli Związku Fabrykantów i Przemysłowców w Gdyni oraz Centralnego Związku Robotników Budowlanych w Polsce dla przemysłu budowlanego w Gdyni. Monitor Polski Nr. 271 z dn. 25.XI 1933 r.

20209
S. H. S.

BIBLIOTEKA
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

WYDAJNOŚĆ PRACY

Landau Władysław	Ankieta o wydajności pracy robotników w przemyśle polskim	Pr. 1927 zesz. specjalny
Lipiński E.	Ob. Ankieta o wydajności pracy robotników w przemyśle polskim	Pr. 1927 zesz. specjalny
	Materiały o wydajności pracy robotników w przemyśle polskim	Pr. 1923 z. 1—2, 4, 5

ZATARGI PRACY

Eltinger Janina	Przebieg walk strajkowych w latach 1923—1930	Pr. 1931 z. 3
—	Strajki i lokauty a rynek pracy w Polsce w latach 1923—1929	Pr. 1930 z. 3
Lipiński Edward	Statystyka strajków	M. 1920 t. I, z. 1—3
Nowicki Kazimierz	Strajki połączone z okupacją zakładów w latach 1931—1933	Pr. 1934 z. 3

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Bartnicki Tadeusz	Statystyka wypadków przy pracy z punktu widzenia porównań międzynarodowych	Pr. 1929 z. 1
—	Ubezpieczenia na wypadek bezrobocia w Polsce i zagranicą	Pr. 1927 z. 1
Wojnarowski Emil	Pośrednictwo pracy i ubezpieczenie bezrobotnych w Niemczech	Pr. 1927 z. 3—4

RUCH ZAWODOWY

Dąbrowski Ludwik	Związki zawodowe w Polsce (lata 1928—1930)	Pr. 1932 z. 3
Szepliniński Zygmunt	Prasa zawodowa w Polsce	Pr. 1929 z. 3
—	Związki zawodowe w Polsce w 1925—1927 r.	Pr. 1929 z. 1
—	Wpływ związków zawodowych na przyjmowanie i wydalenie robotników w Polsce (według umów zbiorowych)	Pr. 1922 z. 7—8

WARUNKI BYTU KLASY PRACUJĄCEJ

Bagieńska Milena	Próba obliczenia wahań sezonowych spożycia artykułów żywnościowych w rodzinach robotniczych, zamieszkających w Warszawie i objętych badaniem Gł. Urz. St. w latach 1927—1929	Pr. 1933 z. 2
Balukiewicz Brunon	Ankiety o budżetach domowych	Pr. 1927 z. 3—4
Budżiszewski Eugeniusz	Wyniki ankiety budżetowej, przeprowadzonej wśród rodzin pracowników w Warszawie w listopadzie 1922 roku	Pr. 1923 z. 3
Estreicherówna Ewa	W sprawie metody badań kosztów utrzymania rodzin robotniczych	Pr. 1930 z. 2
Eltinger Janina	Niemiecka ankieta o budżetach domowych rodzin robotniczych	Pr. 1930 z. 2
Kalecka Ada	Badanie ankietowe sprzedawców ulicznych	Pr. 1934 z. 4
Landau Ludwik	Obliczanie odrębnych wskaźników kosztów utrzymania dla różnych grup ludności	Pr. 1932 z. 1
—	Wskaźnik kosztów utrzymania pracowników umysłowych	Pr. 1933 z. 1
—	Warunki mieszkaniowe pracowników umysłowych	Pr. 1934 z. 1
Otrębski Edward	Badania budżetów robotniczych w Z. S. R. R.	Pr. 1930 z. 2
—	Budżety rodzin robotniczych w Polsce w latach 1927 i 1928	Pr. 1931 z. 3
—	Wyniki badania budżetów domowych pracowników umysłowych przeprowadzonego w maju 1932	Pr. 1932 z. 4
Paluchowska Irena	Obciążenie podatkami konsumcyjnymi rodzin robotniczych według badań budżetów	Pr. 1930 z. 2
Rychliński Stanisław	Badania monograficzne życia robotniczego w Polsce	Pr. 1931 z. 3
Saturni de Sztrem Tadeusz	Nowa metoda obliczania wskaźnika kosztów utrzymania	C. 1931 z. 4
Walenta Antoni	Stosunki mieszkaniowe rodzin robotniczych objętych ankietą o budżetach domowych w Warszawie, Łodzi, Zagłębiu Dąbrowskim i na Śląsku	Pr. 1928 z. 4

RÓŻNE

Balukiewicz Brunon	Międzynarodowa Konferencja Statystyków Pracy	Kw. 1927 z. 2
—	Ogólne położenie przemysłu	Pr. 1924 z. 1
—	Statystyka pracy i przemysłu (Pierwsze dziesięciolecie Głównego Urzędu Statystycznego)	Kw. 1930 z. 4
Butawski Rajmund Dr.	Warstwy społeczne	Kw. 1932 z. 3
—	Zagadnienie pracowników publicznych w statystyce zawodowej	Kw. 1932 z. 4
—	Zawód i gałąź pracy jako czynniki klasyfikacyjne w statystyce zawod.	Kw. 1932 z. 2
Bykowska Zofia	Kilka uwag o statystyce opieki społecznej w Polsce	Pr. 1934 z. 3
—	Niewidomi w Polsce	Pr. 1934 z. 3
—	Komisje opieki społecznej, okręgi opiekuńcze i opiekunowie społeczni	Pr. 1934 z. 4
Bykowska Z. i Sobociński J.	Inwalidzi wojenni i wojskowi	Pr. 1934 z. 4
Czernicki Karol	Sądy pracy w Polsce w latach 1929—1932	Pr. 1933 z. 2
D. J.	Międzynarodowa konferencja w sprawie statystyki wędrowek	Kw. 1933 z. 1
Dederko Bohdan Dr.	Dochód społeczny Polski	Kw. 1932 z. 2
Deręgowski Jan	Koszty robocizny i koszty materiałów w amerykańskim przemyśle budowlanym	Pr. 1929 z. 3
Grossman Henryk Dr.	Struktura społeczna i gospodarcza Ks. Warszawskiego na podstawie spisów ludności 1808 i 1810 r.	Kw. 1925 z. 1
Holtz Mieczysław	Zadania statystyki opieki społecznej w Holandji	Pr. 1931 z. 1
Landau Ludwik	IV Międzynarodowa Konferencja Statystyków Pracy	Pr. 1931 z. 3

OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE DE LA RÉPUBLIQUE POLONAISE

STATISTIQUE DE LA POLOGNE, SÉRIE C, FASCICULE 17

CONVENTIONS COLLECTIVES
DANS L'INDUSTRIE DE TRANSFORMATION
EN POLOGNE, EN 1933

Élaboration effectuée avec le concours partiel des travailleurs intellectuels-chômeurs engagés
par l'Institut d'Études Sociales et rétribués par le Fonds du Travail

WARSZAWA 1935

PUBLICATION DE L'OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE

G/64319

20209

20209

5761549

20209

CENTRALNA BIBLIOTEKA
STATYSTYCZNA - GUS

087472